IOANNIS
GERSONIS
CANCELLARII
Parisiensis, Doctorísque
celeberrimi,

DE IMITATIONE CHRISTI,
déque mundi vanitatum contemptu,
LIBRI IIII.

Quibus ad Christiani hominis vitam perfectè absolutéq; formandam D. DIONYSII CARTVS. de perfecto Mundi cõtemptu opusculum adiecimus.

Collegij [illegible] catalogo [illegible] Inscriptus

LVGDVNI,
Apud Ioannam Iacobi Iuntæ F.

M. D. LXXIX.

CAPITVLA LIBRI PRIMI.

LIBRI II.

LIBRI III.

Libri

LIBRI IIII.

FINIS.

IOANNIS GERSONIS, CANCELLARII PARISIENſis, Doctoríſque moraliſſimi.

LIBER PRIMVS

De imitatione Chriſti: déque omnium mundi vanitatum contemptu.

CAPVT I.

QVi ſequitur me, non ambulat in tenebris, ſed habebit lumen vitę dicit Dominus: Hęc ſunt verba Chriſti: quibus admonemur, quatenus vitam eius, & mores imitemur, ſi velimus veraciter illuminari, & ab omni cæcitate cordis liberari. Summum igitur ſtudiū noſtrum ſit, in vita Ieſu Chriſti meditari. Doctrina Chriſti, omnes doctrinas ſanctorum præcellit: & qui ſpiritum haberet abſconditum, ibi magna inueniret. Sed cōtingit, quòd multi ex frequenti auditu Euangelij paruum deſiderium ſentiunt: qui ſpiritum Chriſti non habent. Qui autem vult plenè, & ſapidè Chriſti

ver-

verba intelligere, oportet vt totam vitam suam illi studeat conformare. Quid prodest tibi, alta de Trinitate disputare, si careas humilitate, vnde displiceas Trinitati? Verè alta verba non faciunt sanctum, & iustũ: sed virtuosa vita efficit Deo charũ. Opto magis sentire cõpunctionem, quàm scire eius diffinitionem. Si scires tota Biblia exterius, & omniũ Philosophorũ dicta, quid totum prodesset sine charitate Dei, & gratia? Vanitas vanitatũ, & omnia vanitas, præter amare Deũ, & illi soli seruire. Ista est summa sapiẽtia, & per cõtemptum mundi, tendere ad cœlestia regna: Vanitas igitur est, diuitias perituras quærere, & in illis sperare. Vanitas quoq; est, honores ambire, & in alterũ se extollere. Vanitas est, carnis desideria sequi: & illud desiderare, vnde postmodum grauiter oportet puniri. Vanitas est longam vitam optare: & de bona vita parum curare. Vanitas est, præsentem vitam solùm attendere: & quæ futura sunt, non præuidere. Vanitas est, diligere quod cum omni celeritate transit, & illuc non festinare, vbi sempiternum gaudium manet. Memento illius frequẽter Prouerbij: Quia non satiatur oculus visu: nec auris impletur auditu. Stude ergo, cor tuũ ab amore

visibilium abstrahere, & ad inuisibilia te transferre. Nam sequentes suam sensualitatem maculant conscientiam, & perdũt Dei gratiam.

De suiipsius contemptu.
CAPVT II.

OMnis homo naturaliter scire desiderat, Sed scientia sine timore Dei, quid importat? Melior est perfectò humilis rusticus, qui Deo seruit, quàm superbus Philosophus qui se neglecto, cursum cœli cõsiderat. Qui bene seipsum cognoscit, sibi ipsi vilescit, nec laudibus delectatur humanis. Si scirem omnia quæ in mundo sunt, & non essem in charitate, quid me iuuaret coram Deo, qui me iudicaturus est ex facto? Quiesce à nimio sciendi desiderio: quia magna ibi inuenitur distractio, & deceptio. Scientes libenter volunt videri, & sapientes dici. Multa ergo sunt, quæ scire, parum vel nihil animæ prodest. Et valde, insipiens est, qui aliis intendit, quàm his, quæ saluti suæ deseruiunt. Multa verba non satiant animam, sed bona vita refrigerat mentem, & pura conscientia magnam præstat ad Deũ cõfidentiam. Quantò plus & melius scis, tantò grauius inde iudicaberis, nisi sanctus

ctius vixeris. Noli ergo extolli de vlla dote, vel sciẽtia: sed potius time de data tibi notitia. Si tibi videtur, quòd multa scis, & satis bene intelligis: scito tamen, quia sunt multò plura, quæ nescis. Noli altum sapere: sed ignorantiam tuam magis fatere. Quid vis te alicui præferre, cùm plures doctiores te inueniantur, & magis in lege periti? Si vis vtiliter aliquid scire, & discere, ama nesciri, & pro nihilo reputari. Hęc est altissima, & vtilissima scientia & lectio, suiipsi⁹ vera cognitio, & despectio. De seipso nihil tenere, & de aliis semper bene & altè sentire, magna sapientia est, & perfectio. Si videris aliquẽ apertè peccare, vel aliqua grauia perpetrare, nõ debes tamen meliorẽ te æstimare, quia nescis quandiu possis in bono stare. Oẽs fragiles sumus: sed tu neminẽ fragiliorẽ te ipso tenebis.

De doctrina veritatis.
CAPVT III.

FElix, quem veritas per se docet non per figuras, & voces transeuntes sed sicuti se habet. Nostra opinio, & noster sẽsus sæpe nos fallit, & modicũ videt. Quid prodest magna cauillatio de occultis, & obscuris rebus, de quibus nec arguemur

in

in iudicio,quia ignorauimus?Grandis insipientia, quod neglectis vtilibus & necessariis vltra intendimus curiosis, & damnosis.Oculos habentes,nō videmus. Et quid curæ nobis, pro generibus, & speciebus? Cu. æternum verbum loquitur, à multis opinionibus expeditur. Ex vno verbo omnia, & vnum loquuntur omnia, hoc est principium, quòd & loquitur nobis, Nemo sine illo intelligit, aût rectè iudicat. Cui omnia vnum sunt, & qui omnia ad vnū trahit, & omnia in vno videt, potest stabilis corde esse, & in Deo pacifice permanere. O veritas, Deus, fac me vnum tecum in charitate perpetua. Tædet me sępe multa legere, & audire. In te est totum,quod volo,& desiderio. Taceāt omnes Doctores, sileant vniuersæ creaturæ in conspectu tuo. Tu mihi loquere solus,quantò aliquis magis vnitur sibi, & interius simplificatus fuerit, tantò plura, & altiora sine labore intelligit: quia desuper lumen intelligentiæ accipit. Purus, simplex, & stabilis spiritus, in multis operibus non dissipatur: quia omnia ad Dei honorem operatur: & in se otiosus ab omni propria exquisitione esse nititur. Quis te magis impedit, & molestat,quàm tui immortificata affectio cordis?

dis?bonus & deuotus homo, Opera sua prius intus disponit, quæ foris agere debet, nõ illa trahũt eũ ad desideria vitiosæ inclinationis: sed ipse reflectit ea ad arbitriũ rectę rationis. Quis habet fortius certamen, quã qui mittitur vincere seipsum? Et hoc deberet esse negotium vniuscuiúsque nostrũ: vincere videlicet seipsum, & quotidie seipso fortiorẽ fieri, atque in melius aliquid proficere. Omnis perfectio in hac vita, quandam imperfectionẽ sibi habet annexam: & omnis speculatio nõstra quadam caligine nõ caret. Humilis tui cognitio, certior via est ad Deũ: quàm profundę scientiæ inquisitio. Nõ est culpanda scientia aut quælibet simplex rei notitia, quæ bona est in se cõsiderata, & à Deo ordinata: sed præferenda est semper bona cõscientia, & virtuosa vita. Quia vero plures magis student scire quã bene viuere, ideo sępe errant, & penè nullum, vel modicum fructũ ferunt. O si tantam adhiberent diligentiã ad extirpanda vitia, & virtutes inserendas. Sicut ad mouendas quæstiones, non fierent tanta mala, & scandala in populo, nec tanta dissolutio in cœnobiis. Certe adueniente die iudicij, nõ quęretur à nobis, quid legimus, sed quid fecimus: nec quàm bene diximus, sed quàm

reli-

religiosè viximus. Dic mihi, vbi sunt modò omnes illi domini,& magistri,quos bene nosti, dum adhuc viuerent & in studiis florerẽt? Iam eorum præbendas alii possident,& nescio vtrum de eis recogitent. In vita sua aliquid videbantur:& modò de illis tacetur.O quàm citò transit gloria mũdi? Vtinam vita eorũ cũ scientia ipsorum concordasset,tunc bene studuissent, & legissent: quàm multi pereunt per vanam scientiam in hoc seculo, qui parum curãt de Dei seruitio!Et quia magis eligunt magni esse quàm humiles, ideo euanescũnt in cogitationibus suis. Verè magnus est, qui magnam habet charitatem. Verè magnus est qui in se paruus est: & pro nihilo, omne culmẽ honoris ducit verè prudens est,qui omnia terrena arbitratur vt stercora,vt Christum lucri faciat. Et vere bene doctus est,qui Dei voluntatem facit,& suã voluntatem relinquit.

De prudentia in agendis.

CAPVT. IIII.

NOn est credẽdum omni verbo,nec instinctui: sed caute & longanimiter res est secundũ Deũ ponderanda. Prô dolor,sæpe malum facilius,quàm bonum de alio creditur,& dicitur: ita infirmi sumus

Sed perfecti viri non facile credunt omni enarrāti: quia sciunt infirmitatē humanā ad malū procliuē, & in verbis satis labilē. Magna sapientia est nō esse præcipitē in agendis, nec pertinaciter in propriis sensibus stare. Ad hanc etiā pertinet, non quibuslibet hominum verbis credere, nec audita vel credita mox ad aliorū aures effundere. Cū sapiente & consciētioso viro, consilium habe: & quære potius à meliore instrui, quàm tuas adinuentiones sequi, Bona vita facit hominem sapientem, secundum Deum & expertum in multis. Quantò quis nise humilior fuerit, & Deo subiectior, tantò in omnibus erit sapientior & pacatior.

De lectione sanctarum scripturarum.

CAPVT. V.

Veritas est in sanctis quærenda, non eloquentia. Omnis scriptura sacra, eo spiritu debet legi, quo facta est. Quærere potius debemus vtilitatē in scripturis, quàm subtilitatē sermonis. Ita libenter deuotos, & simplices libros legere debemus, sicut altos & profundos. Non offendat, authoritas scribentis, vtrum paruę vel magnæ literaturæ fuerit: sed amor puræ veritatis te trahat ad legenda. Nō quæras quis hoc dixerit: sed quid dicatur, attēde.

Ho-

Homines transeunt: sed veritas Domini manet in æternũ. Sine personarum acceptione variis modis loquitur nobis Deus. Curiositas nostra sępe nos impedit in lectione scripturarum: cum volumus intelligere & discutere, vbi simpliciter esset trãseundũ. Si vis profectum haurire, lege humiliter, simpliciter, & fideliter: nec vnquã velis habere nomẽ scientiæ. Interroga libenter, & audi tacens verba sanctorum: nec displiceant tibi parabolæ seniorum: sine causa enim non proferuntur.

De inordinatis affectibus.
CAPVT VI.

QVandocunque homo aliquid inordinatè appetit, statim in se inquietus fit. Superbus, & auarus nũquã quiescit Pauper, & humilis spiritu in multitudine pacis conuersatur. Homo qui necdũ perfectè mortuus est, citò tentatur, & vincitur in paruis, & in vilibus rebus. Infirmus spiritu, & quodãmodo adhuc carnalis, & ad sensibilia inclinatus, difficulter se potest à terrenis desiderijs ex toto abstrahere. Et ideo sæpe habet tristitiam, cũ se subtrahit. leuiter etiam indignatur, si quis ei resistit. Si autẽ consecutus fuerit quod concupiscit, statim ex reatu conscientiæ,

grauatur, quia secutus est passionem suã: quæ nihil iuuat ad pacem, quam quæsiuit. Resistendo igitur Passionibus, inuenitur vera pax cordis non autem seruiendo eis. Non est ergo pax in corde hominis carnalis, non est in homine exterioribus dedito: sed in feruido spiritali.

De vana spe, & elatione fugienda.
CAPVT VII.

VAnus est qui spẽ suam ponit in hominibus, aut in creaturis. Nõ te pudeat aliis seruire, amore Iesu Christi & pauperem in hoc seculo videri. Nõ stes super te ipsum, sed in Deo spem tuam cõstitue. Fac quod in te est: Deus aderit bonæ voluntati tuæ. Non confidas in tua scientia, vel cuiusquam astutia viuentis, sed magis in Dei gratia, qui adiuuat humiles, & de se præsumentes humiliat. Ne glorieris in diuitiis, si adsunt: nec in amicis, quia potentes sunt: sed in Deo qui omnia pręstat, & seipsum super oĩa dare desiderat. Non te extollas de magnitudine, vel pulchritudine corporis, quæ modica infirmitate corrumpitur, & fœdatur. Non placeas tibi ipsi de habilitate aut ingenio tuo, ne displiceas Deo, cuius est totũ, quicquid boni naturaliter habueris. Non te reputes

aliis

aliis meliorē, ne forte corā Deo deterior habearis: qui scit, quid est in homine. Non superbias de operibus bonis: quia aliter sunt iudicia Dei, quàm hominum: cui sæpe displicet, quod hominibus placet. Si aliquid boni habueris, crede de aliis meliora, vt humilitatem conserues. Non nocet si omnibus te supponas, nocet autem plurimum, si vel vni te præponas. Iugis pax cum humili: in corde autem superbi, zelus, & indignatio frequens.

De cauenda nimia familiaritate.
CAPVT VIII.

NOn omni homini reueles cor tuum, sed cum sapiente, & timente Deum, age causam tuam: cū iuuenibus, & extraneis rarus esto. Diuitibus noli blandiri, & corā magnatibus, non libenter appareas. Cum humilibus, & simplicibus, cū deuotis, & morigeratis socia te: & quæ ædificationis erunt pertracta. Non sis familiaris alicui mulieri: sed in communi, omnes bonas mulieres Deo commēda, Soli Deo, & angelis eius opta familiaris esse: & hominum notitiam deuita. Charitas habenda est ad omnēs: sed familiaritas nō expedit. Quādoq; accidit, vt persona ignota ex bona famā lucescat: cuius tamen præsen-

tia oculos intuentium obfuscat. Putamus aliquãdo aliis placere ex cõiunctione nostra, & incipimus magis displicere ex morum improbitate in nobis considerata.

De obedientia & subiectione.
CAPVT IX.

VAlde magnũ est in obedientia stare sub prælato viuere, & sui iuris non esse. Multò tutius est stare in subiectione, quàm in prælatura. Multi sunt sub obedientia magis ex necessitate, quã ex charitate: & illi pœnam habent, & leuiter murmurant: nec libertatem mentis acquirent, nisi ex toto corde, propter Deum se subiiciant. Curre huc, vel illuc, non inuenies quietem, nisi humili subiectione sub prælati regimine. Imaginatio locorum, & mutatio, multos fefellit. Verũ est, quòd vnusquisque libẽter agit pro sensu suo, & inclinatur ad eos magis, qui secum sentiunt. Sed si Deus est inter nos, necesse est vt relinquamus etiam quandoq; nostrum sentire, propter bonum pacis. Quis est ita sapiens qui omnia plene scire potest? Ergo noli nimis in sensu tuo cõfidere, sed velis etiam libenter aliorum sensum audire. Si bonum est tuũ sentire, & hoc ipsum propter Deũ dimittis, & aliũ sequeris, magis

exinde

exinde proficies. Audiui enim sæpe securius esse audire, & accipere consilium, quàm dare. Potest enim contingere, vt bonum sit vniuscuiusque sentire, sed nolle aliis acquiescere, cùm id ratio aut causa postulat, signum est superbiæ, & pertinaciæ.

De cauenda superfluitate verborum

CAPVT X.

Caueas tumultũ hominum, quantum potes: multũ enim impedit tractatus seculariũ gestorũ, etiam si simplici intentione proferãtur. Citò enim inquinamur vanitate, & captiuamur. Vellẽ me pluries tacuisse, & inter homines non fuisse. Sed quare tam libenter loquimur, & inuicem fabulamur: cùm tamen raro sine læsione cõscientiæ ad silentium redimus? Ideò tã libenter loquimur: quia per multas locutiones ab inuicem consolari quærimus, & cor diuersis cogitationibus fatigatũ optamus releuare, & multum libenter de his quæ multum diligimus, vel cupimus, vel quæ nobis contraria sentimus, libet loqui & cogitare. Sed (proh dolor) sæpe inaniter & frustra. Nã hæc exterior consolatio, interioris & diuinæ consolationis non modicum detrimentum est. Ideò vigilandum est & orandum, ne tẽpus otiosè transeat.

Si loqui licet & expedit quæ ædificabilia ſunt loquere. Malus vſus, & negligentia profectus noſtri: multum facit ad in cuſtodiam oris noſtri: iuuat tamen non parum ad profectum ſpiritualem, deuota ſpiritualium rerum collatio, maximè vbi pares animo, & ſpiritu in deo ſibi ſociantur.

De pace acquirenda, & zelo proficiendi.
CAPVT XI.

MVltam poſſemus pacem habere, ſi non vellemus nos cum aliorum dictis & factis, quæ ad noſtram curam non ſpectant, occupare. Quomodo poteſt ille diu in pace manere, qui alienis curis ſe intermiſcet, qui occaſiones forinſecus quærit, qui parum vel rarò ſe intrinſecus colligit? Beati ſimplices, quoniam multam pacem habebunt. Quare quidam ſanctorum tam perfecti, & contemplatiui fuerunt? Quia omnino ſeipſos mortificare omnibus terrenis deſideriis ſtuduerunt, & ideo totis medullis cordis deo inhærere, atque liberè ſibi vacare potuerunt. Nos quidem nimium occupamur propriis paſſionibus, & de tranſitoriis nimium ſolicitamur. Raro etiam vnum vitium perfecte vincimus, & ad quotidianum profectum non accendimur, ideo frigidi, & tepidi

pidi remanemus. Si essemus nobisipsis perfecte mortui, & minimè implicati tunc possemus etiam diuina sapere, & de cœlesti contemplatione aliquid experiri. Totum & maximum impedimentū est, quia non sumus à passionibus, & concupiscentiis liberi, nec perfectam sanctorum viam conamur ingredi. Quando etiam modicum aduersitatis occurrit, nimis cito deiicimur, & ad humanas consolationes cōuertimur. Si niteremus, sicut viri fortes, stare in prælio, profecto auxilium Domini videremus super nos de cœlo. Ipse enim certantes, & de gratia sua sperantes, paratus est adiuuare: qui nobis certandi occasiones procurat, vt vincamus. Si tantū in istis exterioribus obseruantiis profectum religionis ponimus, citò finem habebit deuotio nostra. Si ad radicem securim ponamus, vt purgati à passionibus, pacificam mentem possideamus. Si omni anno vnum vitium extirparemus, cito viri perfecti efficeremur. Sed modo contrario sæpe sentimus, vt meliores & puriores in initio conuersionis nos fuisse inueniamur, quàm post multos annos professionis. Feruor, & profectus noster quotidie deberet crescere, sed nunc pro magno videtur, si quis primi feruoris partem

possit retinere. Si modicam violentiam faceremus in principio: tunc postea cuncta possemus facere cum leuitate, & gaudio. Graue est assueta dimittere, sed grauius est, contra propriam voluntatem ire. Sed si non vincis parua & leuia, quomodo superabis difficiliora? Resiste in principio inclinationi tuæ, & malam desere consuetudinem, ne forte paulatim ad maiorem te ducat difficultatem. O si aduerteres, quantam tibi pacem, & aliis lætitiam faceres, teipsum bene habendo: puto quòd solicitior, esses ad spiritalem profectum.

De vtilitate aduersitatis.
CAPVT XII.

BOnum est nobis, quòd aliquando habemus aliquas grauitates & contrarietates: quia sæpe hominem ad cor reuocant quatenus se in exilio esse cognoscat, nec spem suam in aliqua re mundi ponat. Bonum est quòd patiamur quandoque contradictores, & quod malè & imperfectè de nobis sentiatur, etiamsi bene agimus, & intendimus. Ista sæpe iuuant ad humilitatem, & à vana gloria nos defendunt. Tunc enim melius interiorem testem deum quærimus, quando foris vilipendimur ab hominibus, & non bene de

nobis

nobis creditur. Ideò deberet se homo in deo totaliter firmare, vt non esset ei necesse multas consolationes quærere. Quandò homo bonæ voluntatis tribulatur, vel tentatur, aut malis cogitationibus affligitur, tunc deum sibi magis necessarium intelligit, sine quo nihil boni se posse deprehendit. Tunc etiam tristatur, gemit, & orat pro miseriis, quas patitur: tunc tædet eum diutiùs viuere, mortem optat inuenire, vt possit dissolui, & cum Christo esse. Tunc etiam bene aduertit perfectam securitatem, & plenam pacem in mundo nõ posse constare.

De tentationibus sustinendis.

CAPVT XIII.

Quandiu in mundo viuimus sine tribulatione & tentatione esse non possumus. Vnde in Iob scriptum est: Tentatio est vita hominis super terram. Ideo vnusquisque solicitus esse deberet circa tentationes suas, & vigilare in orationibus, ne diabolus locum inueniret decipiendi, qui nunquã dormitat, sed circuit, quærit quẽ deuoret. Nemo tam perfectus est & sanctus, qui non habeat aliquando tentationes, & planè eis carere non possumus. Sũt tamen tẽtationes homini sæpe valde vtiles, licet molestæ sint, & graues: quia

in illis homo humiliatur, purgatur, & eruditur. Omnes sancti per multas tribulationes & tentationes transierunt & perfecerunt: & qui bene tentationes sustinere nequiuerunt, reprobi facti sunt, & defecerunt. Non est aliquis ordo tam sanctus nec locus tam secretus, vbi non sint tentationes, vel aduersitates: Non est homo securus à tentationibus totaliter quandiu vixerit: quia in nobis est vnde tentamur, ex quo in concupiscentia nati sumus. Vna tentatione seu tribulatione recedente, alia superuenit, & semper aliquid ad patiẽdum habebimus. Nam bonum fœlicitatis nostræ perdidimus. Multi quærunt tẽtationes fugere, & grauius incidunt in eas. Per solam fugam non possumus vincere: sed per patientiam & veram humilitatem, omnibus hostibus efficimur fortiores. Qui tantummodo exterius declinat, nec radicem euellit, parum proficiet: imo citius ad eum tentationes redibunt, & peius sentiet paulatim, & per patientiam, cum longanimitate Deo iuuante, melius superabis, quàm cum duritia, & importunitate propria. Sæpius accipe consilium in tentatione & cum tentato noli duriter agere, sed cõsolationem ingere, sicut tibi optares fieri. Initium omnium malarum

tenta

tentationum, in constantia animi, & parua ad deum confidentia: quia sicut nauis sine gubernatione hincinde à fluctibus impellitur: ita homo remissus, & suum propositũ deserens, variè tentatur. Ignis probat ferrum, & tentatio hominem iustum. Nescimus sæpe quid possumus: sed tentatio aperit, quid sumus. Vigilandum est tamen præcipuè circa initium tentationis: quia tunc facilius hostis vincitur, si ostium mentis nullatenus intrare sinitur, sed extra limen statim, vt pulsauerit, illi obuiatur. Vnde quidam dixit,

Principiis obsta, sero medicina paratur,
Cum mala per longas conualuere moras.

Nam primò occurrit menti simplex cogitatio, deinde fortis imaginatio: postea delectatio, & motus prauus, & assensio, sicque paulatim ingreditur hostis malignus ex toto dum illi non resistitur in principio, & quantò diutius quis ad resistendum torquerit, tantò in se quotidie debilior fit, & hostis contra eum potentior. Quidam in principio conuersionis suæ grauiores tentationes patiuntur: quidam autem in fine: quidam verò quasi per totam vitam suam malè habent. Nonnulli satis leuiter tentantur, secundum diuinæ ordinationis sapientiam & æquitatem, qui sta

tum

tum & merita hominum pensat, & cuncta ad electorum suorum salutem prærordinat. Ideò nō debemus desperare, cùm ten tamur: sed eò feruentius deum exorare, quatenus nos in omni tribulatione dignetur adiuuare, qui vtique secundum dictū Pauli, tandē faciet cū tentatione prouentum, vt possimus sustinere. Humiliemus ergo animas nostras sub manu dei in omni tentatione & tribulatione: quia humiles spiritu saluabit, & exaltabit. In tētationibus, & tribulationibus probatur homo, quantum profecit, & ibi maius meritum existit, & virtus melius patescit. Nec magnum est, si homo deuotus sit, & feruidus cum grauitatem non sentit. Sed si tempore aduersitatis patienter sustinet, spes magni profectus erit. Quidam à magnis tentationibus custodiuntur, & in paruis quotidianis sæpe vincuntur: vt humiliati, nunquam de seipsis in magnis confidant, qui in tam modicis infirmantur.

De temerario iudicio vitando.

CAPVT XIIII.

AD teipsum oculos reflecte, & aliorū facta caueas iudicare. In iudicando alios homo frustra laborat, sæpius errat, & leuiter peccat: seipsum verò iudicando, & discutiendo, semper fructuosè laborat.

borat. Sicut nobis res cordi est, sic de ea frequenter iudicamus. Nam verum iudicium propter priuatum amorē, faciliter perdimus. Si deus esset semper pura intentio nostri desiderij, non tam faciliter turbaremur pro resistentia sensus nostri. Sed sæpe aliquid intra latet, vel etiam ab extra concurrit, quod nos etiam pariter trahit. Multi occultè, seipsos quærunt in rebus, quas agunt, & nesciunt. Videntur etiam in bona pace stare, quando res pro eorum velle fiunt, & sentire. Si autē aliter fit, quā cupiant, citò mouentur, & tristes fiunt. Propter diuersitatē sensuum & opinionum satis frequenter oriuntur dissensiones inter amicos & ciues, inter religiosos & deuotos. Antiqua consuetudo difficulter relinquitur, & vltra proprium videre, nemo libenter dicitur. Si rationi tuæ magis inniteris vel industriæ, quàm virtuti subiectiuæ Iesu Christi rarò & tardè eris homo illuminat⁹: quia deus vult nos sibi perfecte subiici, & omnem rationem per inflammatum amorem transcendere.

De operibus ex charitate factis.

CAPVT XV.

PRo nulla re mundi, & pro nullius hominis dilectione, aliquod malum est faciendum: sed pro vtilitate tamen indigen

gentis opus bonum aliquando intermittendum est, aut, etiam pro meliori mutandum: hoc enim facto, opus bonum non deseritur, sed in melius commutatur. Sine charitate opus externũ nihil prodest. Quicquid autẽ ex charitate agitur, quantuncunque etiam paruum sit & despectũ, totum efficitur fructuosum. Magis siquidẽ deus pensat ex quãto quis agit, quàm quantum quis facit, multum facit, qui multum diligit: multum facit, qui rem bene facit. Bene facit, qui magis communitati quàm suæ voluntati seruit. Sæpe videtur esse charitas, & est magis carnalitas: quia carnalis inclinatio, propria voluntas, spes retributionis, affectus commoditas, rarò abesse volunt. Qui veram & perfectã charitatẽ habet in nulla re seipsum quærit: sed dei solummodo gloriam in omnibus fieri desiderat. Nulli etiam inuidet: quia nullum priuatum gaudiũ amat. Nec in seipso vult gaudere: sed in deo super omnia bona optat beatificari. Nemini aliquid boni attribuit, sed totaliter ad deum refert, à quo fontaliter omnia procedunt: in quo omnes sancti fruibiliter quiescunt. O qui scintillam haberet veræ charitatis, profecto omnia terrena sentiret plena esse vanitatis.

De defectuum aliorum tollerantia.

CAPVT XVI.

QVæ homo in se vel in aliis emẽdare non valet: debet patienter sustinere, donec Deus aliter ordinet. Cogita, quia forte sic melius est pro tua probatione, & patientia: sine qua non sunt multùm ponderanda merita nostra. Debes tamen pro talibus impedimentis supplicare, vt Deus tibi dignetur subuenire, vt possis benignè portare. Si quis semel aut bis admonitus, non acquiescit, noli cum eo contendere: sed totum Deo cõmitte, vt fiat voluntas eius, & honor in omnibus seruis suis qui scit mala in bonum conuertere. Stude patiens esse in tollerãdo aliorũ defectus, & qualescunque infirmitates; quia & tu multa habes, quæ ab aliis oportet tollerari. Si non potes te talẽ facere, qualem vis, quomodo poteris aliũ habere ad tuũ beneplacitũ? Libenter volumus alios perfectos: & tamen proprios nõ emendamus defectus. Volumus, quod alij strictè corrigantur: & ipsi corrigi nolumus. Displicet larga aliorũ licentia: & tamen nobis nolumus negari, quod petimus. Alios restringi per statuta volumus: & ipsi nullatenus patimur amplius cohiberi. Sic ergo patet,

quàm rarò proximum sic vt nosipsos pensaremus. Si essemus omnes perfecti, quid tunc haberemus ab aliis pro Deo pati? Nũc autẽ Deus sic ordinauit, vt discamus alter alterius onera portare: quia nemo sine defectu, nemo sine onere: nemo sibi sufficiẽs: nemo satis sibi sapiens sed oportet nos inuicem portare, inuicem consolari, pariter adiuuare, instruere & admonere. Quantæ autem virtutis quisq; fuerit, melius patet occasione aduersitatis: occasiones nanque hominem fragilem non faciunt, sed qualis sit ostendunt.

De monastica vita.
CAPVT XVII.

OPortet, vt discas teipsum in multis frangere, si vis pacem & concordiam aliis tenere. Non est paruum in monasteriis, vel in congregatione habitare, & ibi sine querela cõuersari & vsq; ad mortem fidelis perseuerare. Beatus quidẽ, qui ibi bene vixit, & fœliciter cõsummauit. Si vis debitè stare, & proficere, teneas te tanquàm exulem & peregrinũ super terram. Oportet te stultum fieri, propter Christum, si vis religiosam ducere vitã. Habitus, & tonsura modicũ conferunt: sed mutatio morum, & integra mortificatio passionum

ſionum verum faciunt religioſum. Qui aliud quærit, quàm purè Deum, & animæ ſuæ ſalutem: non inueniet niſi tribulationem, & dolorem. Nõ poteſt etiam diu ſtare pacificus, qui non nititur eſſe minimus & omnibus ſubiectus. Ad ſeruiendum veniſti, non ad regendum. Ad patiendum, & laborandum ſcias te vocatũ, non ad otiandum: vel fabulãdum. Hic ergo probantur homines, ſicut aurum in fornace. Hic nemo poteſt ſtare, niſi ex toto corde ſe voluerit propter Deum humiliare.

De exemplis ſanctorum patrum.

CAPVT XVIII.

INtuere ſanctorũ patrum feruida exẽpla, in quibus vera perfectio refulſit & religio: & videbis, quàm modicum ſit & penè nihil, quod nos agimus. Heu quid eſt vita noſtra ſi illis fuerit comparata? Sancti & amici Chrſti Domino ſeruierunt in fame, & ſiti, in frigore, & nuditate, in labore, & fatigatione, in vigiliis & ieiuniis, in orationibus, & ſanctis meditationibus, in perſecutionibus, & opprobriis multis. O quàm multas & graues tribulationes paſſi ſunt Apoſtoli, martyres, confeſſores, virgines, & reliqui omnes qui Chriſti veſtigia voluerunt ſequi! Nãm animas ſuas in

hoc mundo oderũt, vt in æternam vitam eas possiderent. O quàm strictam, & abdicatam vitã sancti Patres in eremo duxerunt! quàm longas, & graues tentationes pertulerunt! quàm frequenter ab inimico vexati sunt! quàm crebras, & feruidas orationes Deo obtulerunt! quàm rigidas abstinentias peregerũt! quàm magnum zelum, & feruorem ad spiritalẽ profectum habuerunt! quàm forte bellum ad edomationem vitiorum gesserunt! quàm puram & rectam intentionem ad Deum tenuerunt! Per diem laborabant, & noctibus orationi diuinæ vacabãt: quanquã laborando, ab oratione mentali minime cessarent. Omne tempus vtiliter expendebant: omnis hora ad vacandum Deo breuis videbatur: & præ magna dulcedine cõtemplationis, etiam obliuioni tradebatur necessitas corporalis refectionis. Omnibus diuitiis, dignitatibus, honoribus, amicis, & cognatis renuntiabãt: nihil de mũdo habere cupiebant: vix necessaria vitæ sumebant, corpori seruire etiam in necessitate dolebãt. Pauperes igitur erãt in rebus terrenis: sed diuites valde in gratia, & virtutibus: foris egebant: sed intus gratia, & consolatione diuina reficiebantur. Mundo erant alieni: sed Deo proximi ac familiares

liares amici. Sibiipsis videbātur tanquam nihil & mūdo despecti. Sed erant in oculis Dei pretiosi & electi: in vera humilitate stabant: in simplici obedientiā viuebant: in charitate & patientia ambulabant: & ideo quotidie in spiritu proficiebant, & magnā apud Deum gratiam obtinebant. Dati sunt in exemplū omnibus religiosis, & plus prouocarę nos debēt ad benę proficiendū, quàm tepidorum numerus, ad relaxandum. O quantus feruor omnium religiosorū in principio suæ sanctæ institutionis fuit! O quanta deuotio orationis, quāta æmulatio virtutis, quàm magna disciplina viguit! Quanta reuerentia, & obedientia sub regula magistri in omnibus floruit! Testantur adhuc vestigia derelicta, quòd verè viri sancti & perfecti fuerint, qui tam strenuè militantes, mundum suppeditauerunt. Iam magnus putatur, si quis transgressor non fuerit: si quis quod accepit, cùm patiētia tollerare potuerit. Hoc est temporis, & negligentiæ status nostri, quòd tam cito declinamus à pristino feruore: & iam tædet viuere præ lassitudine & tepore. Vtinam in te penitus non dormitet profectus virtutum qui multa sæpius exēpla vidisti deuotorum.

De exercitiis boni religiosi.

CAPVT XIX.

VIta boni religiosi omnibus virtutibus pollere debet: vt sit talis interius, qualis videtur hominibus exterius. Et meritò multò plus debet esse intus, quàm quod cernitur foris: quia inspector noster est Deus quem summo opere reuereri debemus, vbicunq; fuerimus, & tanquam Angeli in conspectu eius mundi incedere. Omni die renouare debemus propositũ nostrum, & ad feruorẽ nos excitare: quasi hodie primum ad cõuersionẽ venissemus atque dicere: Adiuua me Domine Deus meus in bono proposito, & sancto seruitio tuo: & da mihi hodie perfectè incipere: quia nihil est, quod hactenus feci. Secundum propositum nostrum, cursus profectus nostri. Sed multa diligentia opus est bene proficere volenti. Quòd si fortiter proponens, sæpe deficit, quid ille, qui rarò aut minus fixè aliquid proponit? Variis, tamen modis contingit desertio propositi nostri: & leuis obmissio exercitiorum, vix sine aliquo dispendio transit. Iustorũ propositum, in gratia Dei potius, quàm in propria sapientia, pendet; in quo & semper confidunt, quicquid arripiant. Nam homo

mo proponit, sed Deus disponit: nec est in homine via eius. Si pietatis causa aut fraternæ vtilitatis propositio, quandoque consuetum obmittitur exercitium, facile postea poterit recuperari. Si autem tædio animi, aut negligentia faciliter relinquitur, satis culpabile est, & nociuum sentietur. Conemur, quantum possumus: adhuc leuiter deficiemus in multis. Sẽper tamen aliquid certi proponendũ est, contra illa præcipuè, quæ amplius nos impediunt. Exteriora nostra, & interiora pariter nobis scrutanda sunt, ordinanda: quia vtraq; expediunt ad profectum. Si non continuè te vales colligere, saltem interdum, & ad minus semel in die, mane videlicet, aut vespere. Mane præpone, vespere discute mores tuos: qualis hodie fuisti in verbo, opere & cogitatione: quia in his sæpius forsitan Deum offendisti & proximum. Accinge te, sicut vir cõtra diabolicas nequitias. Fræna gulam, & omnem carnis inclinationẽ facilius frænabis. Nunquàm sis ex toto otiosus: sed aut legens, aut scribens, aut orans, aut meditans aut aliquid vtilitatis pro cõmuni laborans. Corporalia exercitia discretè sunt agenda: nec omnibus æqualiter assumenda, quæ communia non sunt, non sunt foris ostendenda; nam in

ſecreto tutius exercetur priuata. Cauendum tamen, ne piger ſis ad communia,& ad ſingularia promptior:ſed expletis integrè & fideliter debitis,& iniunctis ſi iam vltra vocat, redde te tibi: prout deuotio tua deſiderat. Non poſſunt omnes habere vnum exercitium: ſed aliud iſti, aliud illi magis deſeruit. Etiam pro temporũ congruentia, diuerſa placent exercitia: quia alia in feſtis, alia in feriatis magis ſapiũt diebus; aliis indigemus tempore tentationis, & aliis tempore pacis, & quietis: alia cum triſtamur, libet cogitare:& alia, cùm læti in domino fuerimus. Circa principalia feſta, renouanda ſunt bona exercitia,& ſanctorum ſuffragia feruetius implorãda. De feſto in feſtum præponere debemus, quaſi tunc de hoc ſolo migraturi ſimus,& ad æternum feſtum peruenturi. Ideóq; ſollicitè præparare nos debemus deuotis tẽporibus, & deuotius conuerſari, atque omnem obſeruantiam ſtrictius cuſtodire, tanquã in breui præmiũ laboris noſtri à Deo percepturi. Et ſi dilatũ fuerit, credamus nos minus bene præparatos, atq; indignos tantæ adhuc gloriæ quæ reuelabitur in nobis tẽpore præfinito: & ſtudeamus nos melius ad exitũ præparare. Beatus ſeruus (ait Euangeliſta

Lucas)

Lucas) quem cùm venerit Dominus, inuenerit vigilantem. Amen dico vobis, super omnia bona sua constituet eum.

De amore solitudinis & silentij.

CAPVT XX.

QVære aptum tēpus vacandi tibi: & de beneficiis Dei frequenter cogita. Relinque curiosa. Tales perlege materias, quæ compunctionē magis præstant, quàm occupationē. Si te subtraxeris à superfluis locutionibus, & otiosis circuitionibus nec nō à nouitatibus, & rumoribus audiendis inuenies tempus sufficiens & aptum ad bonis meditationibus insistendum. Maximi sanctorum, humana consortia, vbi poterant, vitabant, & Deo in secreto viuere eligebant. Dixit quidam: Quoties inter homines fui, minor homo redij. Hoc quippe sæpius experimur, quando diu cōfabulamur. Facilius est omnino tacere, quàm verbo non excedere. Facilius est domi latere, quàm foris se posse sufficienter custodire. Qui igitur intendit ad interiora & spiritalia peruenire, oportere eum cum Iesu abba declinare. Nemo securè apparet, nisi qui libenter latet. Nemo securè præest, nisi qui libenter subest. Nemo securè præcipit, nisi qui liben-

ter obedire didicit. Nemo securè gaudet, nisi qui bonæ conscientiæ testimoniũ habet. Nemo securè loquitur, nisi qui libẽter tacet. Semper tamen sanctorum securitas plena timore dei extitit. Nec eò minus soliciti & humiles in se fuerũt: quia magnis virtutibus & gratia micuerũt. Prauorum autẽ securitas ex superbia & præsumptione oritur, & in fine in deceptionẽ sui vertitur. Nunquã promittas tibi securitatem in hac vita, quãuis bonus videaris cœnobita, aut deuotus eremita. Sæpe meliores in æstimatione hominum, grauius periclitati sunt, propter suam nimiam confidentiã. Vnde multis vtilius est, vt nõ penitus tentationibus careant, sed sæpius impugnentur, ne nimiũ securi sint: ne forte in superbiam eleuentur: ne etiã ad exteriores consolationes licentius declinent. O qui nunquã transitoriam lætitiã quæreret, qui nunquã cũ mundo se occuparet, quàm bonam conscientiã seruaret! O qui omnem vanam solicitudinem amputaret & duntaxat salutaria, ac diuina cogitaret, & totam spem suam in Deo constitueret quàm magnam pacem, & quietem possideret Nemo dignus est cœlesti cõsolatione, nisi diligenter se exercuerit in sancta cõpunctione. Si vis corde tenus compungi,

intra

intra cubile tuum, & exclude tumultus mundi sicut scriptum est. In cubilibus vestris cõpungimini, in cella inuenies quod de foris sæpius amittes. Cella continuata dulcescit, & male custodita tædiũ generat. Si in principio conuersionis tuæ bene cã incolueris & custodieris, erit tibi postea dilecta amica, & gratissimum solatium. In silẽtio & quiete proficit anima deuota, & discit abscõdita scripturarum: ibi inuenit fluentia lachrymarum: quibus singulis noctibus se, & lauet, & mundet: vt conditori suo tãtò familiarior fiat: quãtò longius ab omni seculari tumultu degit. Qui ergo se abstrahit à notis & amicis, appropinquabit illi Deus cũ angelis sanctis. Melius est latere, & sui curã agere, quàm se neglecto signa facere. Laudabile est homini religioso, raró foras ire, fugere videri, nolle etiã homines videre. Cur vis videre quod non licet habere? Transit mundus & cõcupiscentia eius. Trahunt desideria sensualitatis ad spatiandũ: sed cum hora trãsierit, quid nisi grauitatem cõscientiæ, & cordis dispersionẽ importas? Lætus exitus, tristẽ sæpe reditũ parit, & læta vigilia serotina, triste mane facit. Sic omne carnale gaudium blande intrat: sed in fine mordet, & erimit. Quid potes alibi videre, quod

non

non vides? Ecce cœlum & terram, & omnia elementa: nam ex istis omnia sunt facta. Quid potes alicubi videre, quod diu potest sub sole permanere? Credis te forsitam satiari: sed nõ poteris pertingere. Si cuncta videres præsentia, quid essent nisi visio vana? Leua oculos tuos ad Deum in excelsis: & ora pro peccatis tuis, & negligentiis. Dimitte vana vanis. Tu autem intẽde illis, quæ tibi præcepit Deus. Claude super te ostium tuum, & voca ad te Iesum dilectum tuum. Mane cum eo in cella, quia non inuenies alibi tantam pacem. Si non exisses, nec quicquam de rumoribus audisses, melius in bona pace permãsisses: Ex quo noua delectat aliquando audire, oportet te exinde tribulationem cordis tolerare.

De compunctione cordis
CAPVT XXI.

SI vis aliquid proficere, conserua te in timore Dei: noli esse nimis liber, sed sub disciplina cohibe omnes sensus tuos, nec ineptæ te tradas lætitiæ. Da te ad cordis compunctionem, & inuenies deuotionem. Compunctio enim multa bona aperit, quæ dissolutio citò perdere cõsueuit. Mirum est quòd homo possit vnquã perfectè lætari in hac vita, qui suum exitũ, &

tam

tam multa pericula animæ suæ cõsiderat, & pensat. Propter leuitatem cordis, & negligentiã defectuum nostrorum, nõ sentimus animæ nostræ dolores: sed sæpe vanè ridemus, quando meritò flere deberemus. Non est vera libertas, nec bona lætitia, nisi in timore Dei, cum bona consciẽtia. Fœlix, qui abijcere põt omne impedimentum distractionis, & ad vnionẽ se redigere sanctæ compunctionis. Fœlix qui à se abdicat, quicquid cõscientiã suã maculare potest, vel grauare. Certa viriliter, cõsuetudo cõsuetudine vincitur. Si tu scis homines dimittere, ipsi bene te dimittẽt tua facta facere. Nõ attrahas tibi res aliorum: nec te implices causis maiorum. Habe semper oculum super te primum, & admoneas teipsum specialiter præ omnibus tibi dilectis. Si non habes fauorem hominum, noli ex hoc tristari: sed hoc sit tibi graue, quia non habes te satis bene, & circunspectè, sicut deceret Dei seruum, & deuotum religiosum conuersari. Vtilius est sæpe & securius, quòd homo non habeat multas consolationes in hac vita, secundũ carnem præcipuè, tamen quod diuinas nõ habemus, aut rarius sentimus, nos in culpa sumus quia compunctionẽ cordis non quærimus, nec vanas, & externas consolatio

lationes omnino abiicimus: Cognosce te indignum diuina consolatione: sed magis dignum multa tribulatione. Quando homo perfectè est compunctus, tunc grauis & amarus est ei totus mundus. Bonus homo, sufficientem inuenit materiam dolẽdi & flendi. Siue enim se considerat, siue de proximo pẽsat, scit, quia nemo sine tribulatione hic viuit: & quanto strictius sese considerat, tanto amplius dolet. Materiæ iusti doloris, & internæ compunctionis, sunt peccata, & vitia nostra: quibus ita inuoluti iacemus, vt raró cœlestia contemplari valeamus. Si frequẽtius de morte tua, quàm de lõgitudine vitæ tuæ cogitares, nõ dubiũ, quin feruentius te emendares. Si etiam futuras inferni siue purgatorij pœnas cordialiter perpenderes, credo, quòd libenter laborem & dolorem sustineres: & nihil rigoris formidares: sed quia ad cor ista non transeunt, & blandimenta adhuc amamus, ideò frigidi & valde pigri remanemus. Sæpe est inopia spiritus: vnde tam leuiter conqueritur miserum corpus. Ora igitur humiliter ad Dominum, vt det tibi compunctionis spiritum, & dic cum propheta: Ciba me Domine pane lachrymarum: & potum da mihi in lachrymis in mensura.

De consideratione humanæ naturæ.

CAPVT XXII.

MIser es, vbicunque fueris, & quocunque te verteris, nisi ad Deum te conuertas. Quid turbaris, quia non succedit tibi, sicut vis & desideras? Quis est, qui habet omnia secundum suam voluntatem? Nec ego, nec tu, nec aliquis hominum super terram. Nemo est in mundo sine aliqua tribulatione, vel angustia: quãuis rex sit, vel papa. Quis est qui melius habet? vtique, qui pro Deo aliquid pati vellet. Dicunt multi imbecilles & infirmi: Ecce, quàm bonam vitam homo habet diues, quàm potens, quàm excelsus, quàm magnus, & quàm pulcher! Sed attende ad cœlestia bona: & videbis quod omnia ista temporalia nulla sunt, sed valde incerta, & magis grauãtia: quia nunquã sine solicitudine & timore possidentur. Nõ est hominis fœlicitas habere tẽporalia ad abundantiam: sed sufficit ei mediocritas. Verè miseria est, viuere super terrã. Quantò homo voluerit esse spiritalior, tanto præsens vita fit ei amarior, quia sentit melius, & videt clarius humanę corruptionis defect⁹: nam comedere, bibere, vigilare, dormire, quiescere, laborare, & cæteris necessitati-

bus

bus naturæ subiacere, verè, magna miseria est & afflictio homini deuoto, qui libẽter vellet esse absolutus, & liber ab omni defectu. Valde enim grauatur homo interior necessitatibus corporalibus in hoc mundo: vnde Propheta deuotè rogat, quatenus liber ab istis esse valeat, dicens: De necessitatibus meis erue me, Domine. Sed væ non cognoscentibus suam miseriam, & amplius væ illis, qui diligunt hãc miseriã & corruptibilem vitam; nam intantũ quidam hanc amplectuntur: licet etiã vix necessaria laborãdo, aut mendicãdo habeãt vt si hic possent semper viuere, de regno Dei nihil curarent. O insani, & infideles corde! qui tam profundè in terris iacẽt, vt nil nisi carnalia sapiant sed miseri adhuc in fine grauiter sentiẽt, quàm vile & nihilum erat quod amauerũt. Sancti autẽ Dei, & omnes deuoti amici Christi, non attenderunt quæ carni placuerũt nec quæ hoc tempore floruerunt: sed tota spes eorũ & intentio ad æterna bona anhelabat, ferebatur totum desiderium eorum ad immẽsa, & inuisibilia: ne amore visibilium, traherentur ad infirma. Noli, frater amittere confidentiam proficiendi ad spiritalia: adhuc habes tempus, & horam. Quare vis procrastinare propositum tuum? Surge, &

in instanti incipe dicere: nunc tempus est faciendi: nunc tempus est pugnandi: nunc tempus aptum est me emendandi. Quando malè habes, & tribularis, tunc tempus est promerendi. Oportet te transire per ignem & aquam, antequàm venias in refrigerium. Nisi tibi vim feceris, vitium non superabis. Quandiu istud fragile corpus gerimus. sine peccato esse non possumus: nec sine tædio & dolore viuere. Libenter haberemus ab omni miseria quietem: seu quia per peccatū perdidimus innocentiam, amisimus etiam veram beatitudinē, ideò oportet nos tenere patientiā & Dei expectare misericordiam, donec trāseat iniquitas, & hæc mortalitas absorbeatur à vita. O quanta fragilitas humana: quæ semper prona est ad vitia, Hodie confiteris peccata tua, cras iterum perpetras cōfessa. Nunc proponis cauere, & post horam agis, quasi nihil proposuisses. Merito ergo nosipsos humiliare possumus, nec vnquam aliquid magni de nobis sentire: quia tam fragiles & instabiles sumus. Citò etiam potest perdi per negligentiā, quod multo labore vix tandem acquisitū est per gratiam. Quid fiet de nobis adhuc in fine, qui tepescimus tam manè? Væ nobis, si sic volumus declinare ad

quietē:quasi iam pax sit, & securitas:cùm necdum appareat vestigiū veræ sanctitatis in nostra cōuersatione. Bene opus esset, quòd iterū institueremur tanquā boni nouitij ad mores optimos, si forte spes esset de aliqua futura emēdatione, & maiori spirituali profectu.

De meditatione mortis.

CAPVT XXIII.

VAlde cito erit tecum hoc factū, vide taliter quomodo te habeas, hodie homo est, & cras non comparet. Cùm autem sublatus fuerit ab oculis, citò etiam trāsit à mente. O hebetudo, & duritia cordis humani, quæ solum præsentia meditatur, & futura non magis præuidet! Si te in omni facto & cogitatu deberes tenere, quasi statim esses moriturus? Si bonam cōsciētiam haberes nō multū mortē timeres. Melius esset peccata cauere, quàm mortem fugere. Si hodie nō es paratus, quomodo cras eris? Cras est dies incerta: & q̄d scis si crastinum habebis? Quid prodest diu viuere quando tā parū ēmēdamus? At longa vita non semper emēdat: sed sępe culpā magis auget. Vtinā per vnam diē bene essemus cōuersati in hoc mūdo. Multi annos cōputāt cōuersionis: sed sæpe paruus est fruct⁹ emendationis. Si formidolosum est mori,

ri, forſitan periculoſius eſt diutius viuere. Beatus, qui horã mortis ſuæ ſemper ante oculos habet: & ad moriendum quotidie ſe diſponit. Si vidiſti aliquando hominem mori cogita, quia & tu per eãdẽ viã trãſibis. Cũ mane fuerit, puta te ad veſperũ non peruẽturũ, veſpere autem facto mane non audeas tibi polliceri. Sẽper ergo paratus eſto & taliter viue, vt nunquam te imparatũ mors inueniat. Multi ſubitò & improuisè moriuntur: nam hora, qua non putatur, filius hominis venturus eſt. Quãdo illa extrema hora veniet, multũ aliter ſentire incipies de tota vita tua præterita, & valde dolebis, quòd tã negligens & remiſſus fuiſti. Quàm fœlix & prudens, qui talis nũc nititur eſſe in vita, qualis optat inueniri in morte. Habet nanq; magnã cõfidẽtiã fœliciter moriẽdi, perfectus cõtẽptus mundi feruẽs deſideriũ in virtutibus proficiendi, amor diſciplinæ, labor pœnitentię promptitudo obediẽtię, abnegatio ſui & tolerantia cuiuſlibet aduerſitatis pro amore Christi. Multa bona potes operari dũ ſanus es, ſed infirmatus, neſcio quid poteris. Pauci ex infirmitate emendantur: ſic & qui multum peregrinantur, raro ſanctificantur. Noli confidere ſuper amicos & proximos nec in futuris ſalutẽ tuã

differas: quia citius obliuiscentur tui homines, quam existimas. Melius est nunc tempestiuè prouidere, & aliquid boni prę mittere, quàm super aliorum auxilio sperare. Si non es pro teipso solicitus modo, quis erit pro te solicitus in futurum? Nũc tempus est valde pretiosum. Sed proh dolor, quàm hoc inutilius expendis, in quo promereri vales: vnde æternaliter viuas! Veniet, quando vnum diem seu horã pro emendatione desiderabis, & nescio, an impetrabis. Eia Charissime, à quanto periculo te poteris liberare, & quàm magno timore eripere, si semper timoratus fueris, & de morte suspectus! Stude nunc taliter viuere, vt in hora mortis valeas potius gaudere, quàm timere. Disce nunc mori mundo, vt tũc incipias viuere Christo. Disce nunc omnia cõtẽnere, vt tunc possis libere ad Christum pergere. Castiga nunc corpus tuũ per pœnitentiã, vt tunc valeas certam habere confidentiã. Ah stulte, quid cogitas te diu victurum cùm nullum diẽ habeas hic securum? Quàm multi sunt decepti, & insperatè de corpore extracti? Quoties audisti à dicentibus: quia ille gladio cecidit: ille submersus est: ille ab alto ruens ceruicem fregit, ille manducãdo obriguit, ille ludẽdo finem fecit? Alius

igne

igne, alius ferro, alius peſte, & alius latroci-
nio periit: & ſic omnium finis mors eſt: &
vita hominum, tāquam vmbra ſubitò per
trāſit. Quis memorabitur tui poſt mortē
& quis orabit pro te? Age, age nūc chariſ-
ſime, quicquid agere potes: quia neſcis
quando morieris: neſcis quid tibi poſt
mortem ſequetur. Dum tēpus habes con
grega tibi diuitias immortales. Præter ſa-
lutem tuam nihil cogites, Solùm quę Dei
ſunt, cures. Fac nunc tibi amicos veneran-
do Dei ſanctos, & eorum actus imitando:
vt cùm defeceris in hac vita, illi te recipiāt
in æterna tabernacula. Serua tanquam pe-
regrinum & hoſpitē ſuper terram, ad quē
nihil ſpectat de mundi negotiis. Serua cor
liberum, & ad Deum ſurſum erectum:
quia non habes hic manētem ciuitatem.
Illuc preces & gemitus quotidianos cum
lachrymis dirige vt ſpiritus tuus merea-
tur poſt mortem ad Dominum feliciter
tranſire. Amen.

De iudicio & pœnis peccatorum
CAPVT. XXIIII.

IN omnibus rebus reſpice finē: & quali-
ter ante diſtrictum iudicem ſtabis: cui
nihil eſt occultū: qui muneribus nō placa-
tur, nec excuſationes recipit: ſed quod iu-

ctum est, iudicabit. O miserrime, & insipiens peccator, quid respōdebis Deo omnia mala scieti, qui interdū formidat, vultum hominis irati? Vt quid nō prouides tibi in diē iudicij, quādo nemo poterit per aliū excusari, vel defendi: sed vnusquisq; sufficiens onus erit sibiipsi? Nūc labor tu⁹ est fructuosus, fletus acceptabilis, gemit⁹ exaudibilis, dolor satisfactorius & purgatiuus. Habet magnum & salubre purgatorium patiens homo: qui suscipiēs iniurias plus dolet de alterius malitia, quā de sua iniuria: qui pro contrariantibus sibi libenter orat: & ex corde culpas indulget, qui veniam ab aliis petere non tardat: qui facilius miseretur, quā irascitur: qui sibiipsi violentiam frequenter facit & carnē suam omnino spiritui subiugare conatur. Meli⁹ est modo purgare peccata, & vitia resecare, quàm in futurū purgāda reseruare. Verè nosipsos decipimus per inordinatum amorem, quē ad carnem habemus. Quid aliud ille ignis deuorabit, nisi peccata tua? Quātò amplius tibiipsi nunc parcis, & carnem sequeris, tanto durius postea pœnas lues, & maiorem materiā, cōburendi reser uas, in quib⁹ homo peccauit: ex illis grauius punietur ibi accediosi ardētib⁹ stimulis pungabūtur; & gulosi ingenti fame, ac siti cru-

ciabũtur. Ibi luxurioſi, & voluptatũ amatores, ardenti pice, & fœtido ſulphure perfundẽtur & ſicut furioſi canes præ dolore inuidi vlulabũt. Nullum vitium erit, quod ſuum proprium cruciatũ non habeat. Ibi ſuperbi omni confuſione replebuntur: & auari miſerrima egeſtate arctabũtur. Ibi erit vna hora grauiori in pœna quàm hic centum anni in amariſſima pœnitentia. Ibi nulla requies eſt, & nulla conſolatio damnatis. Hic tamen interdum ceſſatur à laboribus, atque amicorum fruimur ſolatiis. Eſto modò ſolicitus & dolens pro peccatis tuis: vt in die iudicij ſis ſecurus cum beatis. Tunc enim iuſti ſtabunt in magna conſtantia aduerſus eos, qui ſe anguſtiauerunt, & depreſſerunt. Tunc ſtabit ad iudicandum, qui modo ſe ſubiicit humiliter iudiciis hominum. Tunc magnã fiduciã habebit pauper, & humilis, & pauebit vndique ſuperbus. Tunc videbitur ſapiẽs in hoc mundo fuiſſe, qui pro Chriſto didicit ſtultus, & deſpectus eſſe. Tũc placebit omnis tribulatio patiẽter perpeſſa, & omnis iniquitas oppilabit os ſuum. Tũc gaudebit omnis deuotus; & mœrebit omnis irreligioſus. Tunc plus exultabit caro afflicta, quã ſi in delitiis fuiſſet ſemper nutrita. Tũc ſplendebit habitus vilis, & ob-

tenebrescit vestis subtilis, Tunc plus laudabitur pauperculum domiciliũ quã nũc deauratũ palatiũ. Tũc plus iuuabit cõstãs patientia, quàm omnis mũdi potẽtia. Tũc amplius exaltabitur simplex obedientia quã omnis secularis astutia. Tũc plus læti ficabitur pura, & bona cõsciẽtia quàm docta philosophia, Tunc pluris fiet contemptus diuitiarũ, quàm totus thesaurus terrigenarum. Tũc magis cõsolaberis super deuota oratione. quàm super delicata comestione, Tunc potius gaudebis de seruato silẽtio, quàm de lõga fabulatione. Tũc plus valebunt sancta opera, quàm multa pulchra verba. Tunc plus placebit tristis vita, & ardua pœnitentia, quàm omnis delectatio terrena. Disce nũc in modico pati, vt tunc à grauioribus valeas liberari. Hic primò proba quid possis pati postea, Si nunc tam parũ non vales sustinere, quomodo poteris tunc æterna tormẽta sufferre? si modò modica passio te impatientem efficit, quid gehenna tũc faciet? Ecce, verè nõ potes duo gaudia habere, delectari hic in mundo: & postea regnare in cœlo cum Christo. Si vsque in hodiernum diem semper in honoribus & voluptatibus vixisses quid totum tibi profuisset, si iam in instãti mori contingeret? Omnia ergo vanitas,

præter amare Deũ,& illi soli seruire. Qui enim Deum ex toto corde amat, nec mortem, nec supplicium, nec iudicium, nec infernum metuit, quia perfectus amor, securum accessum ad Deum facit. Quem autem adhuc peccare delectat, non mirum si mortem & iudicium timeat. Bonum tamẽ est, vt si necdum amor à malo te reuocat, saltem timor gehennalis coërceat. Qui verò timorem Dei postponit, diu stare in bono non valebit, sed diaboli laqueos citius incurret.

De feruenti emendatione totius vitæ nostræ.

CAPVT XXV.

ESto vigilans, & diligens in Dei seruitio & cogita frequenter ad quid venisti; & cur seculum reliquisti. Nõne vt Deo viueres, & spiritalis homo fieres? Igitur ad perfectũ ferueas: quia mercedem laborum tuorũ in breui recipies: nec erit tunc amplius timor aut dolor in finibus tuis. Modicum nunc laborabis, & magnam requiem, imò perpetuam lętitiam inuenies. Si tu permanseris fidelis & feruidus in agendo, Deus proculdubio erit fidelis & locuplex in retribuendo. Spem bonã retinere debes, quod ad palmam peruenies: sed

ſecuritatem capere nõ oportet, ne torpeas aut elatus fias. Cùm enim quidam anxius inter metum, & ſpẽ frequẽter fluctuaret, & quadam vice mœrore cõfectus in eccleſia ante quoddã altare ſe in oratione proſtrauiſſet, hæc inter ſe reuoluit, dicens, O ſi ſcirẽ quòd adhuc perſeueraturus eſſem: ſtatim audiuit intus diuinum reſponſum: Quid ſi hoc ſcires, facere velles? Fac nunc quod tunc facere velles, & bene ſecurus eris. Móxque conſolatus & cõfortatus diuinæ ſe commiſit voluntati: & ceſſauit anxia fluctuatio, noluítque curiosè inueſtigare, vt ſciret quæ ſibi eſſent futura, ſed magis ſtuduit inquirere, quæ eſſet voluntas Dei, bene placens, & perfecta ad omne opus bonum inchoandum & perficiendũ. Spera in Domino, & fac bonitatẽ (ait Propheta) & inhabita terrã, & paſceris in diuitiis eius. Vnũ eſt, quòd multos à profectu & feruenti emendatione retrahit: horror difficultatis, ſeu labor certaminis. Enim verò illi maxime præ aliis in virtutibus proficiunt, qui ea, quæ ſibi magis grauia & contraria ſunt, pro viribus vincere nituntur. Nam ibi homo plus proficit, & gratiam meretur ampliorem, vbi magis ſeipſum vincit, & ſpiritũ mortificat. Sed nõ omnes habẽt æque animũ ad vincẽdũ

& moriendum. Diligẽs tamen æmulator, valentior erit ad proficiendum, etiam si plures habeat passiones, quàm alius bene morigeratus minus tamen feruẽs ad virtutes. Duo tamen specialiter ad magnam emẽdationem iuuant. videlicet, subtrahere se violenter, ad quod natura vitiose inclinatur: & feruẽter instare pro bono, quo amplius quis indiget. Illa etiã studeas magis cauere & vincere, quæ tibi frequẽtius in aliis displicẽt. Vbi profectum tuum capias: vt si bona exempla videas, vel audias ad imitãdum accẽdaris. Siquid autem reprehensibile consideraueris, caue, ne idẽ facias: aut si aliquando fecisti, citius emẽdare studeas. Sicut oculus tuus alios cõsiderat sic iterum ab aliis notaris. Quàm iucundum & dulce est, videre feruidos & deuotos fratres, bene morigeratos, & disciplinatos! Quàm triste est, & graue videre inordinate ambulantes, qui ea, ad quæ vocati sunt, non exercent! Quàm nociuum est negligere vocationis suæ propositum & ad illicita sensum inclinare! Memor esto arrepti propositi, & imaginem tibi propone crucifixi. Bene verecundari potes, inspecta vita Iesu Christi: quia necdũ magis illi te conformare studuisti, licet diu in via Dei fueris religiosus; qui se

intentè, & deuotè in sanctissima vita, & passione Domini exercet, omnia vtilia, & necessaria sibi abundāter ibi inueniet: nec opus est, vt extra Iesum aliquid melius quærat. O si Iesus crucifixus in cor nostrum veniret, quàm citò & sufficienter docti essemus! Religiosus feruidus omnia bene portat, & capit quæ illi iubētur. Religiosus negligens, & tepidus habet tribulationē super tribulationē, & ex omni parte patitur angustiam: quia interiori cōsolatione caret: & exteriorem quærere prohibetur. Religiosus extra disciplinam viuēs graui ruinæ patet. Qui laxiora quærit, & remissiora, semper in angustiis erit: quia aut vnū, aut reliquū sibi displicebit. Quo modo faciunt tam multi alij religiosi, qui satis arctati sunt sub disciplina claustrali, rarò exeunt, abstractè viuūt, pauperrimè comedunt, grossè vestiuntur, multum laborant parum loquuntur, diu vigilāt, maturè surgunt, orationes prolōgant, frequēter legunt, & se in omni disciplina custodiunt! Attende Cartusienses, Carthusienses, Cistercienses & diuersæ religionis monachos, ac moniales: qualiter omni nocte ad psallendum Domino assurgunt. Et ideò turpe est, vt tu deberes in tā sancto opere pigritare, vbi tanta multitudo religioso-

rum incipit Deo iubilare. O si nihil aliud faciendũ incumberet, nisi dominum Deũ nostrum toto corde & ore laudare! O si nunquam indigeres comedere, nec bibere, nec dormire: sed semper posses Deum laudare, & solũmodo spiritalibus studiis vacare: tunc multò fœlicior esses, quã modò, cum carni ex qualicunque necessitate seruis. Vtinam nõ essent istæ necessitates sed solummodo spiritales animę refectiones, quas (heu) satis rarò degustamus, quãdo homo ad hoc peruenit, vt de nulla creatura consolationem suam quęrat: tũc ei Deus primo perfectè sapere incipit, tũc etiam bene cõtentus de omni euẽtu rerũ erit, tũc nec pro magno lętabitur, nec pro modico cõtristabitur: sed ponet se integrè & fiducialiter in Deo, qui est ei omnia in omnibus: cui nihil vtique perit, nec moritur: sed omnia ei viuunt, & ad nutũ incunctanter deseruiũt. Memẽtò semper finis, & quia perditum nõ redit tẽpus. Sine solicitudine, & diligentia nũquam acquires virtutes. Si incipis tepescere, incipies malè habere. Si autem dederis te ad feruorẽ, inuenies magnã pacẽ: & senties leuiorẽ laborẽ propter Dei gratiã, & virtutis amorem Homo feruidus & diligẽs, ad omnia est parat'. Maior labor est, resistere vitiis & passi

& paſſionibus, quam corporalibus inſudare laboribus. Qui paruos non vitat defectus, labitur ad maiores. Gaudebis ſemper veſpere ſi diem expendas fructuoſe. Vigila ſuper teipſum, excita teipſum, admone teipſum, & quicquid de aliis ſit, nõ negligas teipſum. Tantum proficies, quãtùm tibiipſi vim intuleris.

LIBER II.

De interna conuerſatione.

CAPVT. I.

REGNVM Dei, intra vos eſt dicit dominus. Cõuertere ex toto corde tuo ad Dominum, & relinque hunc miſerum mundum: & inueniet anima tua requiem. Diſce exteriora contemnere & ad interiora te dare: & videbis regnum Dei in te venire. Eſt enim regnum Dei, pax, & gaudium in ſpiritu ſancto, quod non datur impiis. Veniet ad te Chriſtus, oſtendens tibi conſolationẽ ſuam, ſi dignam illi ab intus paraueris manſionem. Omnis gloria eius, & decor, ab intra eſt: & ibi complacet ſibi. Frequens illi viſitatio cũ homine interno dulcis ſermocinatio, grata conſolatio, multa

pax,familiaritas ſtupenda nimis. Eia anima fidelis, præpara huic ſponſo cor tuũ, quatenus ad te venire,& in te habitare dignetur.Sic enim dicit: Si quis diligit me, ſermonem meum ſeruabit:& Pater meus diliget eum,& ad eum veniemus,& manſionem apud eũ faciemus. Da ergo Chriſto locum: & cæteris omnibus nega introitum. Cùm Chriſtum habueris,diues es:& ſufficit tibi. Ipſe erit prouiſor tuus, & fidelis procurator in omnibus: vt non ſit opus tibi in hominibus ſperare. Homines enim citò mutantur, & deficiunt velociter. Chriſtus autem manet in æternum, & reſtat vſque in finem firmiter. Non eſt magna fiducia ponenda in homine fragili, & mortali etiam ſi vtilis ſit, & dilectus: neque triſtitia multa capienda ex hoc, ſi interdum aduerſetur, & contradicat. Qui hodie tecum ſunt, cras contrariari poſſunt: & econuersò, ſæpe vt aura vertuntur. Pone totam fiduciam tuam in domino, & ſit ipſe timor tuus, & amor tuus. Ipſe pro te reſpondebit, & faciet bene, ſicut melius fuerit. Non habes hic manentem ciuitatem:& vbicunque fueris, extaneus es, & peregrinus: nec requiem aliquando habebis niſi Chriſto intimè fueris vnitus.

tus. Quid hic circunſpicis: cùm iſte nõ ſit locus tuæ requietionis? in cœleſtibus debet eſſe habitatio tua, & ſicut in tranſitu, cũcta terrena ſunt aſpicienda. Tranſeũt omnia & tu cum eis pariter. Vide vt nõ inhæreas, ne capiaris, & pereas. Apud altiſſimũ ſit cogitatio tua: & deprecatio tua ad Chriſtũ ſine intermiſſione dirigatur. Si neſcis alta ſpeculari & cœleſtia, requieſce in paſſione Chriſti, & in ſacris vulneribus eius libenter habita. Si enim ad vlnera, & pretioſa ſtigmata Ieſu deuotè confugies, magnam in tribulatione confortationem ſenties: nec multũ curabis hominũ deſpectiones, faciliterque verba detrahẽtium perferes. Chriſtus fuit etiam in mundo ab hominibus deſpectus: & in maxima neceſſitate à notis & amicis inter opprobria derelictus. Chriſt⁹ pati voluit, & deſpici: & tu audes de aliquo conqueri? Chriſtus habuit aduerſarios, & oblocutores: tu vis omnes habere amicos & benedictores? Vnde coronabitur patientia tua, ſi nihil aduerſitatis occurerit? Si nihil contrarium vis pati, quomodo eris amicus Chriſti? Suſtine cum Chriſto, & pro Chriſto, ſi vis regnare cum Chriſto. Si ſemel perfectè introiſſes in interiora Ieſu & modicum de ardenti eius amore ſapuiſſes, de

proprio modo vel incommodo nihil curares: sed magis de opprobrio illato gauderes: quia amor Iesu, facit hominem seipsum contemnere. Amator Iesu & verus internus, & liber ab affectionibus inordinatis, potest se ad Deū liberè conuertere, & leuare supra seipsum in spiritu: ac fruitiuè quiescere. Cui sapiunt omnia prout sunt, non vt dicuntur aut æstimantur: hic verè sapiens est & doctus: magis à Deo, quàm ab hominibus. Qui ab intra scit ambulare & modicū rēs ab extra ponderare, non requirit loca, nec tēpora expectat ad habenda deuota exercitia. Homo internus citò se colligit: quia nunquā se totum ad exteriora effundit. Non illi obest labor exterior, aut occupatio ad tempus necessaria: sed sicut res eueniunt, sic se illis accommodat. Qui intus bene dispositus est, & ordinatus, non curat mutabiles & peruersos hominum gestus. Tantum homo impeditur, & distrahitur, quātum sibi res attrahit. Si rectè tibi esset, & bene purgatus esses, omnia tibi in bonum cederēt, & profectum. Ideò multa tibi displicent, & sæpe te conturbant: quia adhuc non es tibiipsi perfectè mortuus, nec segregatus ab omnibus terrenis. Nihil sic maculat & implicat cor hominis sicut im-

purus amor in creaturis. Si homo rei visibilis nescit cõ-
solari exterius, poteris speculari cœlestia
& frequenter interius iubilare.

De humili submissione sub prælati regimine.

CAPVT. II.

NOn magni pendas, quis pro te, vel contra te sit: sed hoc age & cura, vt Deus tecum sit in omni re, quam facis. Habeas conscientiam bonam, & Deus bene te defensabit. Quem enim adiuuare voluerit, huic nullius peruersitas nocere poterit. Si tu scis tacere & pati, videbis proculdubio Domini auxiliũ. Ipse nouit tempus, & modum liberandi te: & ideò debes te illi resignare. Dei est adiuuare, & ab omni confusione liberare. Sæpe valde prodest ad maiorem humilitatem conseruandam, quòd defectus nostros alij sciunt, & redarguunt. Quando homo pro defectibus suis se humiliat, tunc faciliter alios placat, & leuiter satisfacit sibi irascentibus. Humilem Deus protegit, & liberat, humilem diligit, & consolatur, humili homini se inclinat: humili largitur gratiam magnam, & post suam depressionem leuat ad gloriam. humili sua secreta reuelat, & ad se dulciter trahit, & inui-

tat. Humilis, accepta contumelia & confusione, satis bene est ei in pace: quia stat in Deo, & non in mundo. Nō reputes te aliquid profecisse, nisi omnibus inferiorem te esse sentias.

De bono & pacifico homine.

CAPVT III.

Pone te primò in pace: & tunc alios poteris pacificare. Homo pacificus, plus prodest, quàm bene doctus: Homo passionatus etiam bonum in malum trahit, & faciliter malum credit. Bonus & pacificus homo omnia ad bonum conuertit. Qui bene in pace est, de nullo suspicatur: qui autem malè contentus est, & commotus, variis suspicionibus agitatur, nec ipse quiescit; nec alios quiescere permittit. Dicit sæpe, quòd non dicere deberet: & obmittit, quod sæpe sibi magis facere expediret. Considerat, quod alij facere tenentur, & negligit, quod ipse facere tenetur. Habe ergo primum zelum super temetipsum: tunc zelare poteris etiam iustè proximum tuum. Tu facta tua bene scis excusare, & colorare, & aliorum non vis recipere excusationes. Iustius esset, vt te accusares. Si portari vis, porta & tu alium. Vide quàm longè es adhuc à vera charitate & humilitate: quæ

nulli nouit indignari, vel irasci, nisi tantum sibi ipsi. Nõ est magnum cum bonis & mansuetis conuersari: hoc enim omnibus naturaliter placet: & vnusquisque libenter pacem habet: & secum sentientes magis diligit: sed cum duris aut peruersis & indisciplinatis, aut nobis contrariantibus, pacificè posse viuere, magna gratia est, & laudabile nimis, viriléque factum. Sed sunt, qui seipsos in pace tenent: & cum aliis etiam pacem habent. Et sunt, qui nec pacem habent, nec alios in pace dimittunt, aliis sunt graues: sed sibi sunt semper grauiores. Et sunt qui seipsos in pace retinent, & ad pacem alios reducere student. Et tamen tota pax nostra in hac misera vita, potius in humili patientia ponenda est, quàm in non sentiendo contraria. Qui melius scit pati, pacem tenebit maiorem. Iste est victor sui, & dominus mundi, amicus Christi, & hæres cœli.

De pura mente & simplici intentione.
CAPVT IIII.

DVabus alis homo subleuatur à terrenis: simplicitate scilicet, & puritate. Simplicitas debet esse intentione: puritas

ritas, in affectione. Simplicitas intendit Deum, puritas apprehendit, & gustat. Nulla bona actio te impediet, si liber intus ab omni inordinato affectu fueris, si nihil aliud quàm Dei beneplacitum, & proximi vtilitatem intendis & quæris: interna libertate frueris. Si rectum cor tuum esset, omnis tibi creatura speculum vitæ, & liber sanctæ doctrinæ esset. Nō est creatura tam parua & vilis, quæ bonitatem Dei non repræsentet. Si tu esses intus bonus & purus, omnia sine impedimento videres & caperes bene. Cor purum penetrat cœlum, & infernum. Qualis vnusquisque intus est, taliter iudicat exterius. Si est gaudium in mundo, hoc vtique possidet puri cordis homo. Et si est alicubi tribulatio, & angustia, hoc melius nouit mala conscientia. Sicut ferrum missum in ignem, amittit rubiginem; & totum candens efficitur: sic homo ad Deum & se integrè conuertens, à torpore exuitur, & in nouum hominē transmutatur. Quando homo incipit tepescere, tunc paruum metuit laborem: & libenter externam accipit consolationem. Sed quando perfectè incipit se vincere, & viriliter in via Dei ambulare, tunc minus ea reputat, quæ sibi prius grauia esse sentiebat.

De propria consideratione.

CAPVT V.

NOn possumus nobisipsis nimis credere: quia sæpe nobis gratia deest, & sensus modicum lumen est in nobis: & hoc citò per negligentiã amittimus. Sæpe etiam non aduertimus, quòd tam cæci intus sumus. Sæpe malè agimus, & peius excusamus, & passione interdum mouemur: & in zelum putamus. Parua in aliis reprehendimus: & nostra maiora pertransimus. Satis citò sentimus & põderamus, quòd ab aliis sustinemus: sed quantũ alij à nobis sustinent, nõ aduertimus. Qui bene & rectè sua ponderaret, nõ esset quòd de alio grauiter iudicaret. Internus homo suiipsius curã omnibus curis anteponit: & qui sibiipsi diligenter intendit, faciliter de aliis tacet. Nunquam eris internus & deuotus, nisi de alienis silueris: & ad teipsum specialiter respexeris. Si tibi & Deo totaliter intendis modicum te mouebit, quòd foris percipis. Vbi es, quando tibiipsi præsens non es? & quando omnia percurristi, quid te neglecto profecisti? Si debes habere pacem & vnionem veram, oportet quòd totum mundum postponas: & te solùm præ oculis habeas. Multum proinde proficies, si te feria-

tuum ab omni temporali cura conserues. Valde deficies, si aliquid temporale reputaueris. Nil altum, nil magnum, nil gratū, nil acceptum tibi sit, nisi purè Deus, aut quod in Deo sit. Totum vanum æstima, quicquid consolationis occurrit de aliqua creatura. Amans Deum anima, sub Deo despicit vniuersa. Solus Deus æternus, & immensus, implens omnia, solatiū est animæ, & vera cordis lætitia.

De lætitia bonæ conscientiæ.

CAPVT VI.

Gloria boni hominis, testimonium bonæ conscientiæ est. Habe bonam conscientiā, & semper habebis lætitiā. Bona conscientia, valde multa potest portare & valde læta est inter aduersa. Mala conscientia semper timida est, & inquieta. Suauiter requiesces, si te cor tuum nō reprehēderit. Noli lætari, nisi cum benefeceris. Mali nunquam habent veram lætitiā, nec internam sentiunt pacem: quia nō est pax impiis: dicit Dominus. Et si dixerint: in pace sumus, non venient super nos mala: & qs nocere audebit? Ne credas eis, quoniam repente exurget ira Dei: & in nihilum redigentur actus eorū: & cogitationes eorū peribūt. Gloriari in tribulatione

non est graue amanti: sic enim gloriari, est in cruce Domini gloriari. Breuis gloria quæ hominibus datur, & accipitur: mundi gloriā semper comitatur tristitia. Bonorum gloria, in conscientiis eorum & non in ore hominum. Iustorum lætitia de Deo & in Deo est: & gaudium eorum de veritate. Qui veram & æternam gloriam desiderat, temporalem non curat. Et qui temporalem quærit gloriam: aut nō animo contemnit, minus amare conuincitur cœlestem. Magnam habet cordis tranquillitatem, qui nec laudes curat, nec vituperia. Facilè erit contentu & placatu cuius conscientia munda est. Non es sanctior si lauderis: nec vilior si vitupereris, quod es, hoc es, nec maior dici vales: quàm Deo teste, sis. Si attendis quid apud te sis intus: non curabis quid de te loquantur homines foris. Homo videt in facie, Deus autem in corde. Homo considerat actus, Deus pensat intentionē. Bene semper agere, & modicum de se tenere, humilis animæ indicium est. Nolle consolari ab aliqua creatura, magnæ puritatis, & internæ fiduciæ indicium est. Qui nullum extrinsecus pro se testimonium quærit, liquet quòd se Deo totaliter cōmisit. Non enim, qui seipsum commendet, ille probatus est, ait beatus

Paulus: sed quem Deus commendat. Ambulare cũ Deo intus, nec aliqua affectione teneri foris, status est interni hominis.

De amore Iesu super omnia.

CAPVT VII.

Beatus, qui intelligit quid sit amare Iesum, & contemnere seipsum, propter Iesum. Oportet dilectum pro dilecto relinquere: quia Iesus vult solus super oĩa amari. Dilectio creaturæ, fallax, & instabilis: dilectio Iesu, fidelis & perseuerabilis. Qui adhæret creaturæ, sedet cum labili: qui amplectitur Iesum, firmabitur in æuum. Illum dilige, & amicum tene qui tibi omnibus recedentibus, te non derelinquet nec patietur in fine perire. Ab omnibus oportet te aliquando separari, siue velis siue nolis. Teneas te apud Iesum viuens & moriens: & illius fidelitati te cõmitte: qui omnibus deficientibus, solus potest te iuuare. Dilectus tuus talis est naturæ, vt alienum non velit admittere: sed solus velit cor tuum habere, & tanquam rex in proprio throno sedere. Si scires te bene ab omni creatura euacuare, Iesus libenter tecũ habitaret. Penitus perditum inuenies, quicquid extra Iesum in omnibus posueris. Non confidas, nec innitaris super calamum ventosum: quia omnis

caro fœnum: & omnis gloria eius, vt flos fœni cadet. Citò decipieris, si ad externam hominum apparentiam tantum aspexeris. Si enim tuum in aliis quæris solatium & lucrum, senties sæpe detrimentum. Si quæris in omnibus Iesum, inuenies vtique Iesum. Si autem quæris teipsum, inuenies etiã teipsum: sed ad tuam perniciem. Plus enim homo nocet sibi, si Iesum non quærit, quàm totus mundus, & omnes sui aduersarij.

De familiari amicitia Iesu.

CAPVT VIII.

QVãdo Iesus adest, totum bonum est, nec quicquã difficile videtur. Quãdo verò Iesus non adest, totum durum est. Quando Iesus intus non loquitur, consolatio vilis est. Si autem Iesus vnum verbum loquitur tantum, magna consolatio sentitur. Nonne Maria Magdalene statim surrexit de loco, in quo fleuit, quando Martha illi dixit: Magister adest, & vocat te. Fœlix hora, quando Iesus vocat te, à lacrymis ad gaudium spiritus. Quàm aridus & durus es, sine Iesu! Quàm insipiens & vanus, si cupis aliquid extra Iesum! Nonne hoc est maius damnum: quàm, si totum perderes mundum? Quid

potest mundus consistere sine Iesu? Esse sine Iesu grauis est infernus: & esse cum Iesu, dulcis paradisus. Si fuerit tecum Iesus, nullus poterit nocere inimicus. Qui inuenit Iesum, inuenit thesaurum bonū, imò bonum super omne bonum. Et qui perdit Iesum, perdit nimis multū, & plus quàm totum mundum. Pauperrimus est, qui viuit sine Iesu: Ditissimus, qui bene est cum Iesu. Magna est ars scire conuersari cum Iesu: & scire Iesum tenere, magna prudentia. Esto humilis & pacificus, & erit tecum Iesus: Si eris deuotus & quietus, permanebit tecum Iesus. Potes citò fugare Iesum, & gratiam eius perdere, si volueris ad exteriora declinare. Et si illum effugaueris, & perdideris, ad quem tunc fugies, & quem tunc quæres amicum? Sine amico non potes diu viuere: & si Iesus non fuerit tibi præ omnibus amicus, eris nimis tristis, & desolatus. Fatuè igitur agis, si in aliquo altero confidis & lætaris. Eligendum est magis totum mundum habere contrarium, quàm Iesum offensum. Ex omnibus ergo charis sit Iesus dilectus specialis. Diligantur omnes propter Iesum: Iesus autem propter seipsum. Solus Iesus Christus singulariter est amandus, qui solus bonus & fidelis

inu

inuenitur præ omnibus amicis, propter ipsum, & in ipso, tam amici, quam inimici tibi sint chari: & pro omnibus exorandus est vt omnes ipsum cognoscant & diligãt. Nunquam cupias singulariter laudari, & amari: quia hoc solius est Dei, qui similem sibi nõ habet. Nec velis quòd aliquis in corde suo tecum occupetur: neque tu in alicuius occuperis amore, sed sit Iesus in te, & in omni bono homine. Esto purus, & liber abintus sine alicuius creaturæ implicamento. Oportet enim nudum & purũ cor ad Iesum gerere, si vis vacare, & videre, quàm suauis est dominus. Et reuera ad hoc non peruenies, nisi gratia eius fueris præuentus & tractus, vt omnibus euacuatis, & licentiatis, solus cum solo vniaris. Quando enim gratia Dei venit ad hominem, tunc potens fit ad omnia: & quando recedit, tunc pauper & infirmus erit, & quasi tantùm ad flagella relictus. In his non debes deiici, nec desperare: sed ad voluntatem Dei, æquanimiter stare: & cuncta superuenientia tibi ad laudem Christi perpeti: quia post hyemem sequitur æstas, post noctem redit dies, & post tempestatem serenitas magna.

De carentia omnis solatij.

CAPVT XI.

NOn est graue humanum contemnere solatium, cùm adest diuinum. Magnum est, & valde magnum tam humano quàm diuino posse carere solatio: & pro honore Dei libenter exiliũ cordis velle sustinere, & in nullo seipsum quęrere: nec ad propriũ meritũ respicere: quid magni est si hilaris sis, & deuotus, adueniente gratia? optabilis cunctis hæc hora. Satis suauiter equitat, quem gratia Dei portat. Et quid mirũ, si onus nõ sentit, qui portatur ab omnipotente, & ducitur à summo ductore? Libenter habemus aliquid pro solatio: & difficulter homo exuitur à seipso. Vicit sanctus martyr Laurentius seculũ, cũ suo sacerdote: quia omne quod in mundo delectabile videbatur, despexit: & Dei summi sacerdotem Sixtũ, quẽ maxime diligebat, pro amore Christi etiã à se tolli æquanimiter ferebat. Amor igitur Creatoris, amorẽ hominis superauit; & pro humano solatio, diuinũ beneplacitũ magis elegit. Ita & tu aliquem necessarium & dilectũ amicum pro amore Dei disce relinquere: nec grauiter feras, cùm ab amico derelictus

ctus fueris, sciens, quoniã oportet nos omnes tandẽ ab inuicem separari. Multum & diu oportet hominẽ in seipso certare, ante, quàm discat seipsum plene superare, & totũ effectum suum plene in Deũ trahẽre. Quando homo stat super seipso, facile labitur ad consolationes humanas: sed verus Christi amator, & studiosus sectator virtutum, non cadit super illas consolationes, nec quærit tales sensibiles dulcedines: sed magis fortes exercitationes, & pro Christo duros sustinere labores. Cùm igitur spiritalis cõsolatio à Deo datur, cũ gratiarũ actione accipe eam: sed Dei munus intellige esse, non tuum meritũ: & noli extolli. Noli nimium gaudere, nec inaniter præsumere: sed esto humilior ex dono cautior quoque & timoratior in cunctis actibus tuis: quoniam transibit hora illa, & sequetur tentatio. Cùm ablata fuerit cõsolatio, nõ statim desperes: sed cum humilitate, & patientia expecta cœlestem visitationem: quia potens est Deus ampliorem tibi donare gratiam, & consolationẽ. istud nõ est nouum, nec alienum, viam Dei expertis, quia in magnis sanctis, & in antiquis prophetis fuit talis sæpe alternationis modus. Vnde quidam præsente iam gratia, dicebat: Ego dixi in abundantia mea, non

mouebor in æternum. Absente autem gratia, quid in se fuerit expertus, adiungit, dicens: auertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus: inter hæc tamen nequaquam desperat: sed instantius Dominum rogat, & dicit, Ad te Domine clamabo: & ad Deum meum deprecabor. Denique orationis suæ fructum reportat, & se exauditum testatur, dicens: Audiuit Dominus, & misertus est mei. Dominus factus est adiutor meus. Sed in quo? Conuertisti, inquit, planctum meum in gaudium mihi: & circundedisti me lætitia. Et si sic actum est cum magnis sanctis, nō est desperandum nobis infirmis & pauperibus, si interdum in frigiditate, & interdum in feruore sumus: quoniam spiritus venit, & recedit secundum suæ voluntatis beneplacitum. Vnde Beatus Iob ait: visitas eum diluculo & subitò probas illū. In quo igitur sperare possum, aut in quo cōfidere debeo nisi in sola magna misericordia Dei, & in sola spe gratiæ cœlestis? Siue enī adsint homines boni, siue deuoti fratres, & amici fideles, siue libri Sancti, vel tractat⁹ pulchri, siue dulces cantus & hymni: omnia hæc modicū iuuant & modicū sapiunt, quādo desertus sum à gratia, & in propria paupertate relict⁹; tūc nō est melius remediū

quam

quàm patiĕtia & abnegatio mei, in veritate Dei nunquā inueni aliquē religiosum qui non habuerit interdum gratiæ subtractionem, aut non senserit feruoris diminutionem. Nullus sanctus fuit vnquam tam altè raptus & illuminatus, qui prius vel postea non fuerit tentatus. Non enim dignus est alta Dei contemplatione qui pro Deo nō est exercitatus aliqua tribulatione. Solet enim sequentis consolationis tentatio præcedens esse signum. Nam tentationibus probatis, cœlestis promittitur cōsolatio. Qui vicerit, inquit, dabo ei edere de ligno vitæ. Datur etiam consolatio diuina, vt homo fortior sit ad sustinendum aduersa. Sequitur etiā tentatio, ne se eleuet de bono. Non dormit diabolus, nec caro adhuc mortua est ideo non cesses præparare te ad certamen: quia à dextris, & sinistris sunt hostes, qui nunquam quiescunt.

De gratitudine pro gratia Dei.

CAPVT X.

QVid quæris quietem; cū natus sis ad laborem? cōpone te ad patientiam, magis, quàm ad consolationem: & ad crucem portandam magis, quàm ad lætitiam. Quis enim secularium nō libĕter cōsolatio

nem

nem, & lætitiā ſpiritalē acciperet, ſi ſemper obtinere poſſet? Excedunt enim ſpiritales conſolationes oēs mundi delicias,& carnis voluptates.Nā omnes deliciæ mundanæ,aut turpes ſunt,aut vanæ. Spiritales verò deliciæ,ſolæ iucundæ, & honeſtæ,ex virtutibus progenitæ,& à Deo puris infuſæ mentibus:ſed iſtis diuinis conſolationibus nemo ſemper pro ſuo affectu frui valet:quia tempus tentationis nō diu ceſſat. Multum contrariatur ſupernæ viſitationi falſa libertas animi,& magna confidentia ſui.Deus benefacit, conſolationis gratiā dando:ſed homo malè agit,nō totū Deo, cū gratiarum actione retribuēdo. Et ideò non poſſunt in nobis dona gratiæ fluere: quia ingrati ſumus Autori: nec totum refundimus fontali origini.Semper enim debetur gratia dignè gratias referēti.Auferetur ab elato quod dari ſolet humili.Nolo conſolationem,quæ mihi aufert cōpunctionem;nec affecto contemplationē,quę ducit in elationem. Non enim omne altū, ſanctū: nec omne deſiderium,purum:nec omne dulce,bonū:nec omne charum gratum Deo.Libenter accepto gratiā, & vnde humilior & timoratior inueniar atq; ad relinquendū me,paratior fiā. Doctus dono gratiæ,& eruditus ſubtractionis verbe

re, non sibi audebit quicquam boni attribuere: sed potius se pauperem, & nudum confitebitur. Da Deo, quicquid Dei est: & tibi adscribe, quod tuum est: hoc est, Deo gratias pro gratia tribue; tibi autem soli culpam, & dignam pœnã pro culpa deberi sentias. Pone te semper ad infimum: & dabitur tibi summum; nam summum non stat sine infimo. Summi sancti apud Deum minimi sunt apud se: & quantò gloriosiores, tãtò in se humiliores pleni veritate, & gloria cœlesti, non vanæ gloriæ cupidi. In Deo fundati, & confirmati, nullo modo possunt esse elati: & qui Deo totum adscribunt, quicquid boni acceperunt gloriam ab inuicem non quærunt: sed gloriã, quæ à solo Deo est, volunt, & Deum in se, & in omnibus sanctis laudari super omnia cupiunt: & semper in eũ ipsum tendũt. Esto igitur gratus in minimo: & eris dignus maiora accipere; sit tibi minimũ etiam pro maximo, & magis contemptibile, pro speciali dono. Si dignitas datoris inspicitur, nullum datum paruum, aut munus vile videbitur: non enim paruum est, quod à summo Deo donatur, etiam si pœnas & verbera donauerit, gratũ esse debet; quia semper pro salute nostra facit, quicquid nobis euenire permittit. Qui gratiã Dei

reti-

retinere desiderat, si gratus pro gratia Dei data patiens pro sublata: oret vt redeat cautus sit & humilis, ne amittat.

De paucitate amatorum crucis Iesu.

CAPVT XI.

HAbet Iesus nunc multos amatores regni sui cœlestis, sed paucos baiulatores suæ crucis: habet multos desideratores consolationis, sed paucos tribulationis: plures inuenit socios mensæ, sed paucos abstinentiæ. Omnes volunt cum Christo gaudere: sed pauci volunt pro ipso aliquid sustinere. Multi sequuntur Iesum vsque ad fractionem panis: sed pauci ad bibendum calicem passionis sunt parati. Multi miracula eius venerantur: sed pauci ignominiam crucis sequuntur. Multi Iesum diligunt quandiu aduersa non contingunt, multi illum laudant, & benedicunt: quandiu consolationes aliquas ab ipso recipiunt. Si autem se Iesus absconderit, & modicum eos reliquerit, aut in querimoniam, aut in deiectionem nimiam cadunt. Qui autem Iesum propter Iesum, & non propter suam aliquam consolationem propriam diligunt, ipsum in tribulatione & in angustia cordis, sicut summa consolatione benedi-

cunt,& si nunquam eis consolationem daret ipsum tamen semper laudarent,& semper gratias agere vellent. O quantum pôt amor Iesu purus, nullo proprio commodo vel amore permistus? Nonne omnes mercenarij sunt, dicendi, qui consolationes semper quærunt? Nonne amatores sui magis, quàm Christi probantur, qui sua commoda vel lucra semper meditantur? Vbi inuenietur, talis qui velit Deo seruire gratis? Rarò inuenietur tam spiritualis aliquis, qui omnibus sit nudatus. Nam verum spiritu pauperem, & ab omni creatura nudum, quis inueniet? Prócul, & de vltimis finibus pretium eius: si dederit homo omnem substantiam suam, adhuc nihil est: & si fecerit pœnitentiam magnam adhuc exiguum est, & si apprehenderit omnem scientiam, adhuc longè est:& si habuerit virtutem magnam, & deuotionem nimis ardentem, adhuc multum sibi deest vnum, scilicet: quod sibi summè necessarium est. Quid illud? Vt omnibus relictis, se relinquat:& à se totaliter exeat, nihilque de priuato amore retineat. Cùm omnia fecerit quæ facienda nouerit, nihil fecisse se sentiat. Non grande penderet, quod grandis æstimari possit:sed in veritate seruũ inutilem se pronunciet: sicut Veritas

ritas ait; Cùm feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, adhuc dicite: quia serui inutiles sumus. Tūc verò pauper & nudus spiritu esse poterit: & cum propheta dicere: quia vnicus & pauper sum ego. Nemo isto ditior nemo tamen liberior, nemo potentior illo: qui scit sese & omnia relinquere, & ad infimum se ponere.

De regia via sanctæ crucis.
CAPVT XII.

DVrus hic multis videtur sermo: abnega temetipsum: tolle crucem tuam & sequere Iesum. Sed multò durius erit audire illud extremum verbum: Discedite à me maledicti, in ignem æternum: qui enim modò libenter audiunt & sequūtur verbum crucis, tunc non timebunt ab auditione mala æternæ damnationis. Hoc signum crucis erit in cœlo, cum Dominus ad iudicandum venerit. Tunc omnes serui crucis, qui se crucifixo cōformauerunt in vita ad Christum accedent iudicem cum magna fiducia. Quid igitur times tollere crucem, per quam itur ad regnum? In cruce salus, in cruce vita, in cruce protectio ab hostibus, in cruce infusio supernæ suauitatis, in cruce robur mentis, & in cruce gaudium spiritus, in

cruce virtus summa, in cruce perfectio sanctitatis. Non est salus animæ, nec spes æternæ vitæ, nisi in cruce. Tolle ergo crucem tuam, & sequere Iesum, & ibis in vitam æternam. Præcessit ille baiulans sibi crucem, & mortuus est pro te in cruce: vt tu etiam portes crucem, & mori affectes in cruce, quia si cum illo mortuus fueris, etiam cum illo pariter viues: & si socius fueris pœnæ, socius eris & gloriæ. Ecce in cruce totum constat, & in moriendo totum iacet: & non est alia via ad vitam, & ad veram internam pacem, nisi via sanctæ Crucis, & quotidianæ mortificationis. Ambula quò vis, quære vbicunque volueris, & non inuenies altiorem viam suprà, nec securiorem viam infrà nisi viam sanctæ crucis. Dispone & ordina omnia secundum tuum velle: & videre, & non inuenies, nisi semper aliquid pati debere, aut sponte, aut inuite: & ita crucē semper inuenies. Aut enim in corpore dolorem senties, aut in anima spiritus tribulationem sustinebis. Interdum à Deo relinqueris, interdum à proximo exercitaberis, & quod amplius est, sæpe tibimetipsi grauis eris: nec tamen aliquo remedio, vel solatio liberari seu alleuiari poteris; sed donec Deus voluerit, oportet quòd sustineas

neas. Vult enim Deus, vt tribulationem sine consolatione discas pati, & vt illi totaliter te subiicias, vt humilior ex tribulatione fias. Nemo ita cordialiter sentit passionem Christi, sicut is, cui contigerit similia pati. Crux igitur semper parata est, & vbique te expectat. Non potes effugere quocunque cucurreris: quia quocunque perueneris, teipsum tecum portas: & semper teipsum inuenies. Conuerte te supra, conuerte te infra, conuerte te extra, & intra: & in omnibus inuenies crucem, & necesse est te vbique tenere patientiam, si internam vis habere pacem, & perpetuam promereri coronam. Si libeter crucē portas, portabit te, & deducet te ad desideratum finem: vbi, scilicet finis patiendi erit, quamuis hic non erit. Si inuite portas, onus tibi facis, & teipsum magis grauas, & tamen oportet, vt sustineas. Si abiicis vnam crucem, aliam procul dubio inuenies, & forsitan grauiorem. Credis tu euadere, quod nullus mortalium potuit? quis sanctorum in mundo sine cruce, & tribulatione fuit? Nec enim Dominus noster Iesus Christus, vna hora sine dolore passionis fuit, quamdiu in hoc mundo vixit. Oportebat autem Christum pati, & resurgere a mortuis, & ita intrare in gloriā suam.

Et quomodo tu aliam viam quæris, quã hanc regiam viam, quæ est via sanctæ crucis? tota vita Christi, crux fuit, & martyrium, & tu ibi quæris requiem, & gaudiũ? Erras, erras, si aliud quæris quàm pati tribulationes: quia tota ista vita mortalis plena miseriis, & circunsignata crucibus, & quantò altius quis in spiritu profecerit, tãtò grauiores cruces sæpe inueniet: quia exilij sui pœna magis ex amore crescit. Sed tamen iste sic multipliciter afflictus, non est sine leuamine consolationis: quia fructum magnum sibi sentit accrescere ex tollerantia suæ crucis. Nam dum spõte illi se subiicit, omne onus tribulationis in fiduciam diuinæ consolationis conuertit; & quantò magis caro per tribulationem atteritur, tantò amplius spiritus per internam consolationem roboratur: & nonnũquam intantum confortatur ex affectu tribulationis & aduersitatis, ob amorem & conformitatem crucis Christi: vt non sine dolore & tribulatione esse velit: quoniam tantò se acceptiorem Deo reddit, quantò plura, & grauiora pro eo perferre potest. Non est illud virtus hominis, sed gratia Christi, quæ tanta potest, & agit in carne fragili, vt quod naturaliter semper abhorret, & fugit, hoc feruore spiritus ag-

gre

grediatur,& perficiat. Non est secundum hominem, crucem portare, crucem amare, corpus castigare,& seruituti subiicere & honores fugere, contumeliam libenter sustinere, seipsum despicere & despici optare, aduersa quæque cum damnis perpeti, & nihil prosperitatis in hoc mundo desiderare. Si ad te ipsum respicis nihil huiusmodi ex te poteris: sed si in Domino confidis, dabitur tibi fortitudo de cœlo, subiicietur ditioni tuæ mundus, & caro. Sed nec inimicum diabolum timebis, si fueris fide armatus,& IESV cruce signatus. Pone ergo te sicut fidelis & bonus seruus Christi, ad portãdũ viriliter crucem Domini tui, pro te ex amore crucifixi: præpara te ad toleranda multa aduersa & varia incommoda in hac misera vita; quia sic tecum erit vbicũque fueris: & sic reuera eum inuenies, vbicunque latueris; oportet te ita esse, & non est aliud remedium euadẽdi à tribulatione malorum & dolore, quàm vt te patiaris. Calicem Domini affectanter bibe, si amicus eius esse, & partem cum eo habere desideras. Consolationes Deo committe; facit ipse cum talibus, sicut sibi magis placuerit. Tu verò pone te ad sustinendum tribulationes, & reputa eas maximas cõsolationes quia

non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis, promerendam: etiam si solus omnes posses sustinere. Quādo ad hoc veneris quòd tribulatio tibi dulcis est, & sapit, pro Christo, tunc bene tecum esse æstima, quia inuenisti paradisū in terra. Quādiu pati tibi graue est, & fugere quæris, tandiu male habebis: & sequetur te vbiq; fuga tribulationis. Si ponis te ad quod esse debes, videlicet ad patiendum & moriendum, fiet citò melius, & pacem inuenies. Etiam si raptus fueris in tertium cœlum cum Paulo, nō est proptereà securus de nullo contrario sustinendo. Ego, inquit Iesus, ostendam illi, quanta oporteat eum pro nomine meo pati. Pati ergo tibi remanet, si Iesum diligere, & perpetuò illi seruire placet. vtinam dignus esses pro nomine Iesu aliquid pati; quàm magna gloria remaneret tibi, quāta exultatio omnibus sanctis Dei: quanta quoque ædificatio esset proximi! Nam patientiam omnes commendant, quamuis pauci pati velint. Meritò deberes libenter modicum pati pro Christo, cùm multi grauiora patiatur pro mundo. Scias pro certo, quia morientem te oportet ducere vitam, & quantò plus quisque plus sibi moritur, tantò magis Deo

 viuere

viuere incipit. Nemo aptus est ad comprehendendum cœlestia, nisi se submiserit ad portandum pro Christo aduersa. Nihil Deo acceptius, nihil tibi salubrius in mūdo isto, quàm libenter pati pro Christo. Et si eligendum tibi esset, magis optare deberes pro Christo aduersa pati, quàm multis cōsolationibus recreari: quia Christo similior esses, & omnibus sanctis eius conformior. Non enim stat meritum nostrum & profectus status nostri, in multis suauitatibus & consolationibus: sed potius in magnis grauitatibus & tribulationibus perferendis. Si quidem aliquid melius & vtilius saluti hominum, quàm pati, fuisset, Christus vtique verbo, & exemplo ostendisset. Nam & sequentes discipulos, omnésque eum sequi cupientes, & manifeste ad crucem portandam hortatur. Et dicit: Si quis vult venire post me, abneget semetipsum & tollat crucem suam, & sequatur me. Omnibus ergo perlectis, & scrutatis, sit ista finalis conclusio, Quoniam, per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.

LIBER III.

De interna Christi locutione ad animam fidelem.

CAPVT I.

AVdiã quid loquatur in me Dominus Deus. Beata anima, quæ Dominum in se loquentem audit, & de ore eius verbum consolationis accipit. Beatæ aures, quæ venas diuini susurri suscipiunt, & de mundi huius susurrationibus nihil aduertunt. Beatæ planè aures, quæ non vocẽ foris sonantẽ, sed interius auscultant veritatem loquẽtem, & docentem. Beati oculi, qui exterioribus clausi interioribus autem aperti sunt. Beati qui interna penetrant, & ad capiẽda arcana cœlestia, magis ac magis per quotidiana exercitia se student præparare. Beati, qui Deo vacare gestiunt, & ab omni impedimento seculi se excutiũt. Animaduerte hæc, ô anima mea: & claude sensualitatis tuæ ostia: vt possis in te audire quid loquatur Dominus Deus in te. Hæc dicit dilectus tuus: Salus tua ego sum, pax tua, & vita tua. Serua te apud me, & pacem inuenies: dimitte omnia transitoria, & quære æterna. Quæ sunt omnia temporalia, nisi

sed

ſeductoria? Et quid iuuant omnia creaturam, ſi fuerit à creatore deſerta? Omnibus abdicatis, Creatori tuo te redde placidã, ac fidelem: vt veram valeas apprehendere beatitudinem.

Quod veritas intus loquitur, ſine ſtrepitu verborum.

CAPVT II.

Loquere Domine, quia audit ſeruus tuus. Seruus tuus, ego ſum, da mihi intellectum, vt ſciam teſtimonia tua, inclina cor meum in verba oris tui: fluat vt ros eloquium meum. Dicebant olim filij Iſraël ad Moſen: Loquere nobis tu, & audiemus: non loquatur nobis Dominus, ne fortè moriamur: Non ſic Domine, nõ ſic oro: ſed magis cum Samuele propheta humiliter, ac deſiderãter obſecro. Loquere Domine, quia audit ſeruus tuus: nõ loquatur mihi Moſes, aut aliquis ex Prophetis: ſed potius tu loquere Domine Deus inſpirator, & illuminator omnium prophetarum quia tu ſol⁹ ſine his potes me perfectè imbuere: illi autem ſine te nihil proficient. Poſſunt quidem verba ſonare, ſed ſpiritũ non conferunt: pulcherrimè dicunt: ſed tacente, cor non accedunt. Literas tradunt, ſed tu

ſed tu ſenſum aperis. Myſteria proferunt, ſed tu reſeras intellectũ ſignatorũ. Mandata edicũt, ſed tu iuuas ad perficiendũ. Viã oſtendunt, ſed tu confortas ad ambulandum. Illi foris tantum agunt, ſed tu corda instruis & illuminas. Illi exterius rigant, ſed tu fœcunditatem donas. Illi clamant verbis, ſed tu auditui intelligentiam tribuis. Non ergo loquatur mihi Moſes: ſed tu Domine Deus meus, æterna veritas: ne forte moriar & ſine fructu efficiar, ſi fuero tantum foris admonitus, & intus non accenſus: nec ſit mihi ad iudicium verbum auditum, & non factum; cognitum non amatum: creditum, & non ſeruatum. Loquere igitur Domine, quia audit ſeruus tuus, Verba enim vitæ æternæ habes. Loquere mihi, ad qualemcunque animæ meæ cõſolationem, & ad totius vitæ meæ emendationem, tibi autem ad gloriam & perpetuum honorem.

Quod verba Dei cum humilitate ſunt audienda: & quòd multi ea non ponderant.

CAPVT III.

AVdi, fili mi verba mea, verba ſuauiſſima, omnem Philoſophorum & ſapientum huius mundi ſcientiam excedentia.

tia. Verba mea spiritus & vita sunt, nec humano sensu pensanda. Nō sunt ad vanam complacentiam tradenda: sed in silentio audienda, & cum omni humilitate atque affectu magno suscipienda. Et dixit: Beatus est, quem tu erudieris Domine, & de lege tua docueris eum, vt mitiges ei à diebus malis, & non desoletur à terra. Ego, inquit Dominus, docui prophetas ab initio, & vsque nunc non cesso omnibus loqui: sed multi ad vocem meam surdi sunt & duri plures mundum libentius audiunt quàm Deum: facilius sequuntur carnis suæ appetitum, quàm Dei beneplacitum. Promittit mundus temporalia, & parua: & seruitur ei auiditate magna. Ego promitto summa & æterna: & torpescunt mortalium corda. Quis tanta cura mihi seruit & obedit, sicut mundo & dominis eius seruitur? Erubesce Sidon, ait mare. Et si causam quæris, audi quare. Pro modica præbenda, longa via curritur: & pro æterna vita, vix à multis pes semel à terra leuatur. Vile pretium quæritur pro vno numismate, interdum turpiter litigatur, & pro vana re & parua promissione, die noctúque fatigari non timetur. Sed (prô dolor) pro bono incommutabili pro præmio inæstimabili, pro summo honore

& glo

& gloria interminabili, vel ad modicum fatigari pigritatur. Erubesce ergo serue piger, & querule. Illi paratiores inueniuntur ad perditionẽ, quàm tu ad vitã. Gaudent amplius ad vanitatem, quàm tu ad veritatem. Et quidẽ spe sua nonnunquam frustantur: sed promissio mea neminem fallit, nec confidentem mihi dimittit inanẽ. Quod promisi dabo, quod dixi implebo, si tamen vsque in finem fidelis in dilectione mea quis permanserit. Ego remunerator sum omnium bonorum, & fortis probator omnium deuotorum. Scribe verba mea in corde tuo, & pertracta diligenter. Erũt enim in tempore tentationis valde necessaria, quod non intelligis, cum legis, cognosces in die visitationis. Dupliciter soleo electos meos visitare: tentatione scilicet, & consolatione: & duas lectiones eis quotidie lego, vnã increpando eorum vitia, alteram exortando ad virtutum incrementa. Qui audit verba mea, & spernit ea, habet qui iudicet eum in nouissimo die.

Oratio ad implorandum deuotionis gratiam.

CAPVT IIII.

DOmine De⁹ meus, omnia bona mea tu es. Et quis ego sum, vt audeam ad-

te lo

te loqui? Ego sum pauperrimus seruulus tuus, & abiectus vermiculus multò pauperior & contemptibilior, quàm scio & dicere audeo. Memẽto tamen Domine quia nihil sum, nihil habeo, nihilque valeo. Tu solus bonus & iustus, & sanctus. Tu omnia potes, omnia pręstas, omnia imples: solum peccatorem inanem relinquens. Reminiscere miserationum tuarum Domine, & imple cor meum gratia tua: quia non vis vacua esse opera tua. Quomodo possum me tolerare in hac misera vita, nisi me cõfortauerit misericordia & gratia tua? Noli auertere faciem tuã à me: noli visitationem tuam prolongare: noli cõsolationem tuam abstrahere, ne fiat anima mea, sicut terra sine aqua tibi. Domine, doce me facere voluntatẽ tuam: doce me corã te dignè & humiliter cõuersari quia sapientia mea tu es: qui in veritate me cognoscis, & cognouisti antè quam fieret mundus, & antè quàm natus essem in mundo.

Quòd in veritate & humilitate coram Deo conuersandum est.

CAPVT V.

Fili ambula coram me in veritate, & in simplicitate cordis tui quęre me semper. Qui ambulat coram me in veritáte, tutabitur ab incursibus malis, & veritas li-

berabit eum à seductoribus & detractionibus iniquorum. Si veritas te liberaũ erit, verè liber eris, & non curabis vana hominum verba. Domine verum est sicut dicis, ita quæso mecum fiat. Veritas tua me doceat, ipsa me custodiat, & vsque ad salutarem finem me conducat. Ipsa me liberet ab omni affectione mala, & inordinata dilexione: & ambulabo tecũ in magna cordis libertate. Ego te docebo, ait Veritas, quæ recta sunt & placita coram me. Cogita peccata tua cum displicentia magna & mœrore: & nunquã reputes te aliquid esse propter opera bona: reuera peccator es, & multis passionibus obnixus & implicatus. Ex te semper ad nihil tendis, & citò laberis, citò vinceris, citò turbaris, citò dissolueris. Non habes quicquam vnde possis gloriari, sed multa vnde te debes vilificare: quia multò infirmior es, quam vales cõprehendere. Nihil ergo tibi magnũ videatur, ex omnibus quæ agis, nihil grande, nihil pretiosum & admirabile, nihil reputatione appareat dignum, nihil altum, nihil verè laudabile & desiderabile, nisi quod æternum est. Placeat tibi super omnia veritas: displiceat super omnia vilitas maxima tua. Nihil sic timeas, nihil sic vituperes & fugias, sicut vitia & peccata tua: quę magis

displicere debent, quàm quælibet rerum dãnna. Quidã non syncerè corã me ambulant: sed quadã curiositate & arrogãtia ducti, volunt secreta mea scire, & alta Dei intelligere, se & suam salutem negligentes, hi sæpe in magnas tentationes & peccata, propter superbiã & curiositatem eis me aduersante, labũtur. Time iudicia Dei, expauesce iram omnipotentis: noli autem discutere opera Altissimi: sed tuas iniquitates perscrutare, in quãtis deliquisti, & quàm multa bona neglexisti. Quidã solùm portant suam deuotionẽ in libris, & quidam in imaginibus, quidam autem in signis exterioribus & figuris, quidã habent me in ore, sed modicũ in corde. Sunt & alij qui intellectu illuminati, & effectu purgati, ad æterna semper anhelãt, de terrenis grauiter audiunt, necessitatibus naturæ dolenter inseruiunt; & hi sentiunt, quid veritatis spiritus loquitur in eis: qui docet eos terrena despicere, & amare cœlestia, mundum negligere, & cœlum tota die ac nocte desiderare.

De mirabili affectu diuini amoris.

CAPVT VI.

Benedico te pater cœlestis, pater Domini mei Iesu Christi: quia mei pauperis dignatus es recordari, ô pater misericor-

diarum; & Deus totius consolationis gratias ago tibi qui me indignum omni consolatione quandoque tua recreas consolatione. Benedico te semper & glorifico cũ vnigenito filio tuo, & spiritu sancto paracleto in secula seculorũ. Eia domine Deus amator sancte meus; cũ tu veneris in cor meum, exultabunt omnia interiora mea. Tu es gloria mea, & exultatio cordis mei: tu es spes mea, & refugium meum in die tribulationis meæ. Sed quia adhuc debilis sum in amore & imperfectus in virtute, ideo necesse habeo à te confortari & consolari: propterea visita me sępius & instrue disciplinis sanctis: Libera me à passionibus malis, & sana cor meum ab omnibus affectionibus inordinatis & vitiis: vt intus sanatus & bene purgatus, aptus efficiar ad amandum, fortis ad patiendum, stabilis ad perseuerandum. Magna res est amor, magnum omnino bonum, quod solũ leue facit omne onerosum: & fert æqualiter omne inæquale. Nam onus sine onere portat, & omne amarum dulce ac sapidũ efficit. Amor Iesu nobilis, ad magna operãda impellit, & ad desideranda semper perfectiora excitat. Amor vult esse sursum, nec vult infimis rebus retineri. Amor vult esse liber, & ab omni mundana affectione alie-

ibus interioribus eius impediatur aspectus ne per aliquod commodum temporale implicationes sustineat, aut per incōmodum succumbat. Nihil dulcius est amore, nihil fortius, nihil altius, nihil latius, nihil iucūdius, nihil plenius, nihil melius in cœlo, & in terra: quia amor à Deo natus est: nec potest nisi in Deo super oīa creata requiescere. Amās volat, currit & lætatur, liber est, & non tenetur: dat omnia pro omnibus, & habet omnia in omnibus: quia in vno summo super omnia quiescit: ex quo omne bonum fluit, & procedit. Non respicit ad dona, sed ad donantē se conuertit super omnia bona. Amor modum semper nescit, sed supra omnem modum feruescit. Amor onus non sentit, labores non reputat, plus affectat, quàm valet, de impossibilitate nō causatur: quia cuncta sibi posse, & licere arbitratur. Valet igitur ad omnia, & multa impletur, & effectui mancipat, vbi nō amās deficit, & iacet. Amor vigilat, & dormiens non dormitat. Fatigatus nō lassatur, arctatus non arctatur, territus nō conturbatur sed sicut viuax flamma, & ardens facula sursum erumpit, securéque pertransit. Si quis amat, nouit quid hæc vna clamet. Magnus clamor in auribus Dei, est ipse ardēs affectus animæ, quæ dicit: Deus meus,

amor meus,tu totus meus,& ego tuus:di lata me in amore,vt discam interiora cordis ore degustare:quã suaue sit amare, & in amore liquefieri & natare. Tenear amore,vadens supra me præ nimio feruore & stupore. Cantem amoris canticum,sequar te dilectum meum in altũ,deficiat in laude tua anima mea,iubilãs ex amore. Amẽ te,plus quã me:nec me, nisi propter te, & omnes in te,qui verè amant te:sicut iubet lex amoris, lucens ex te. Est amor velox, synceerus,pius,iucũdus,& amœnus,fortis, patiens,& fidelis,prudens,longanimis,virilis, & seipsum nunquàm quærens. Vbi enim seipsum aliquis quærit,ibi ab amore cadit. Est amor circunspectus, humilis & rectus:nõ mollis,nõ leuis,nec vanis intendẽs rebus,sobrius,castus,stabilis,quietus, & in cunctis sensibus custoditus. Est amor subiectus,& obediẽs prælatis:sibi vilis,& despectus,Deo deuotus,& gratificus cõfidens, & semper sperans in eo, etiam cùm sibi nõ sapit Deus:quia sine dolore nõ viuitur in amore,qui non est paratus omnia pati, & ad voluntatem stare dilecti,nõ est dignus amator appellari. Oportet amantem omnia dura & amara propter dilectum libenter amplecti, nec ob contraria accidentia ab eo deflecti.

De probatione veri amatoris.

CAPVT VII.

FIli,nõ es adhuc fortis,& prudens amator?Quare Domine?Quia propter modicam contrarietatem deficis, à cœptis:& nimis auidè consolationem quæris.Fortis amator stat in tentationibus, nec callidis credit persuasionibus inimici Sicut in prosperis ei placeo:ita nec in aduersis displiceo.Prudens amator non tam donũ amantis considerat,quàm dantis amorem. Affectum potius attendit,quàm censum,& infra dilectum omnia data ponit.Nobilis amator non quiescit in dono,sed in me super omne bonum.Non est ideò totum perditum, si quandoque minus bene de me,, vel de sanctis meis sentis, quàm velles.Affectus ille bonus & dulcis, quẽ interdum percipis, affectus gratiæ præsentis est, & quidam prægustus patriæ cœlestis: super quo non nimium innitendum:quia vadit, & venit. Certare autem aduersus incidentes malos animi motus, suggestionẽque spernere diaboli,insigne est virtutis,& magni meriti,Non ergo te conturbent alienæ phantasiæ, de quacunque materia ingestæ.Forte serua propositum,& intentionem rectã ad deum. Nec est illusio quòd aliquãdo in excessum subitò raperis&:sta

tim ad ineptias solitas cordis reuerteris. Illa enim inuite magis pateris quàm agis & quandiu displicent, & reniteris meritũ est,& non perditio. Scito,quòd antiquus inimicus omnino nititur impedire desiderium tuum in bono,& ab omni deuoto exercitio euacuare, à sanctorum scilicet cultu,à pia passionis meę memoria,& peccatorum vtili recordatione,à proprij cordis custodia,& à firmo proposito proficiẽdi in virtute. Multas malas cogitationes ingerit,vt tædium tibi faciat& horrorem: vt ab oratione reuocet, & sacra lexione. Displicet sibi humilis confessio : & si posset,à communione cessare faceret.Nõ credas ei,neque cures illum:licet sæpius tibi deceptionis tetẽderit laqueos.Tibi imputa,cùm mala ingerit,& immunda, dicito illi.Vade immunde spiritus,erubesce miser,valde immundus es tu,qui talia infers auribus meis.Discede à me seductor pessime:non habebis in me partẽ vllam : sed Iesus mecum erit tanquã bellator fortis: & tu stabis confusus.Malo potius mori,& omnem pœnam subire,quàm tibi consentire.Tace & obmutesce:non audiã te amplius,licet mihi plures moliaris molestias. Dominus illuminatio mea, & salus mea, quem timebo? Dominus protector vitæ

meæ

meæ, à quo trepidabo? Si consistant aduersum me castra, nō timebit cor meū. Dominus adiutor meus, & redemptor meus. Certa, tanquàm miles bonus: & si interdū ex fragilitate corruis, resume vires fortiores prioribus, cōfidens de ampliori gratia mea. Et multum præcaue à vana complacentia, & superbia. Propter hoc multi in errorem ducuntur: & in cæcitatem penè incurabilem quandoq; labuntur. Sit tibi in cautelā & perpetuam humilitatē ruina hęc superborū, de se stultè prę̨sumētiū.

De occulta gratia, sub humilitatis custodia.

CAPVT VIII.

Fili, vtilius est tibi & securius, deuotionis gratiam abscondere, nec in altum te efferre: nec multum inde loqui, nec multum ponderare: sed magis temetipsum despicere, & tanquàm indigno datam timere. Non est huic affectioni tenatiùs inhærendum: quæ citius potest mutari in contrarium. Cogita in gratia, quàm miser & inops esse soles sine gratia. Nec est in eo tantum spiritalis vitæ profectus cùm consolationis habueris gratiam: sed cùm humiliter & abnegatè, patientérque tuleris eius subtractionem, ita quòd tunc ab orationis studio non torpeas nec reliqua opera tua ex vsu facienda, omnino dilabi per

mittas: ſed ſicut melius potueris & intellexeris, libenter quod in te eſt, facias: nec propter ariditatem, ſeu anxietatem mentis, quàm ſentis, te totaliter negligas. Multi enim ſunt, qui cum non bene eis ſucceſſerit, ſtatim impatientes fiunt aut deſides. Non enim ſemper eſt in poteſtate hominis via eius, ſed Dei eſt dare, & conſolari quando vult, & quantum vult, cui vult ſicut ſibi placuerit, & non amplius, quidam incauti propter deuotionis gratiã, ſeipſos deſtruxerunt: quia plus agere voluerunt, quàm potuerũt, non penſantes ſuæ prauitatis menſuram: ſed magis cordis affectũ ſequentes, quàm rationis iudiciũ: & quia maiora præſumpſerunt, quàm Deo placitum fuit: idcirco gratiã citò perdiderunt. Facti ſunt inopes, & viles relicti: qui in cœlum poſuerunt nidum ſibi, vt humiliati, & depauperati, diſcãt nõ in alis ſuis volare, ſed ſub pennis meis ſperare. Qui ad hæc noui ſunt & imperiti in via Domini, niſi cõſilio diſcretorum ſe regant, facilius decipi poſſunt, & eludi. Quòd ſi ſuũ ſenſum magis ſequi, quàm aliis exercitatis credere volũt, erit eis periculoſus exitus: ſi tamẽ retrahi à proprio conceptu nõ voluerint. Rarò ſibiipſis ſapientes, ab aliis regi humiliter patiuntur. Melius eſt modicũ ſapere

pere cum humilitate & parua intelligentia, quàm magnificentiarum thesauri cũ vana complacentia. Melius est tibi minus habere quàm multum; vnde possis superbire. Non satis discretè agit, qui se totũ lætitiæ tradit, obliuiscẽs pristinæ inopiæ suę, & casti timoris Domini, qui timet gratiã oblatam amittere. Non etiam satis virtuosé sapit, qui tẽpore aduersitatis, & cuiusquàm grauitatis nimis desperatè se gerit: & minus fidenter de me, quàm oportet recogitat ac sentit. Qui tempore pacis nimis securus esse voluerit, sæpe tempore belli nimis deiectus & formidolosus reperietur. Si scires semper humilis, & modicus in te permanere, nec nõ spiritũ tuum bene moderari, ac regere, non incideres tam citò in periculum, & offensam. Consilium bonum est, vt feruoris spiritu cõcepto, mediteris, quid futurum sit, abscedente luna. Quod dum contigerit, recogita, & denuò lucem posse reuerti, quàm ad cautelam tibi, mihi autem ad gloriam ad tempus subtraxi. Vtilior est enim sæpè talis probatio, quàm si semper prospera pro tua haberes voluntate. Nam merita non sunt ex hoc æstimanda, si quis plures visiones, aut consolationes habeat, vel si peritus sit in scripturis, aut in altiori ponatur

gradu

gradu: sed si vera fuerit humilitate fundatus, & diuina charitate repletus, & Dei honorem purè & integre semper quærat: si seipsum nihil reputet, & in veritate despiciat, atq; ab aliis etiā despici, & humiliari magis gaudeat, quàm honorari.

De vili æstimatione suiipsius in oculis Dei.

CAPVT. IX.

LOquar ad Dominum meum, cùm sim puluis, & cinis. Si me amplius reputauero, ecce stas contra me: & dicunt testimonium verum iniquitates meæ, nec possum contradicere. Si autem me vilificauero, & ad nihilū redegero, & ab omni propria reputatione defecero, atque sicut sum puluerizauero, erit mihi ꝓpria gratia tua, & vicina cordi meo lux tua; & omnis æstimatio quantulacunque, minima, in valle humilitatis meæ submergetur, & peribit in æternum: ibi ostendes me mihi, quid sum, quid fui, & de quo veni: quia nihil, & nesciui, si mihi ipsi relinquor, ecce nihil & tota infirmitas: si autem subitò me respexeris, statim fortis efficior, & nouo repleor gaudio, & mirum valde, quòd sic repentè subleuor & tā benignè à te complector, qui proprio pondere semper ad ima feror. Facit hoc amor tuus, gratis præue-

niens

niens me, & in tam multis præueniēs necessitatibus à grauibus quoque custodiēs me periculis & ab innumeris (vt verè dicam) eripiens malis: Me si quidem malè amādo, perdidi: te solum requirēdo, & purè amando, me & te pariter inueni: atque ex amore profundius ad nihilum me redegi: Quia tu, ô Dulcissime, facis mecum suprà meritū omne & suprà id, quod audeo sperare, vel rogare. Benedictus sis Deus meus, quia licet ego omnibus bonis sim indignus, tua tamen nobilitas, & infinita bonitas, nunquam cessat benefacere, etiam ingratis, & longe à te auersis. Conuerte nos ad te, vt simus grati, humiles, & deuoti: quia salus nostra tu es: virtus, & fortitudo nostra.

Quòd omnia ad Deum sicut ad finem vltimum sunt referenda.

CAPVT X.

Fili, ego debeo esse finis tuus supremus & vltimus si verè desideras esse beatus. Ex hac intentione purificabitur affectus tuus, sæpius ad seipsum: & ad creaturas malè incuruatus. Nā si teipsum in aliquo quæris, statim in te deficis, & arescis oīa ergo ad me principaliter referas, quia ego sum qui omnia dedi. Sic singula cōsidera, sicut ex summo bono manātia; & ideò ad

me tanquam ad suam originē cūcta sunt reducēda. Ex me pusillus, magnus, pauper, & diues tanquam ex fonte viuo aquā hauriunt viuā, & qui mihi sponte & libere deseruiunt, gratiam pro gratia accipiēt. Qui autē extra me voluerit gloriari, vel in aliquo priuato bono delectari, nō stabiliet vere gaudio, neque in corde suo dilatabitur: sed multipliciter impedietur, & angustiabitur. Nihil ergo tibi de bono ascribere debes nec alicui homini virtutē attribuas sed totum da Deo, sine quo nihil habet homo ego totum dedi, ego totum te habere volo, & cū magna distractione gratiarum actiones requiro. Hęc est veritas qua fugatur gloriæ vanitas. Et si intrauerit cœlestis gratia & vera charitas, non erit aliqua inuidia, nec contractio cordis, neque priuatus amor occupabit. Vincit enim omnia diuina charitas: & dilatat omnes animæ vires. Si rectè sapis, in me solo gaudebis & in me solo sperabis, quia nemo bonus, nisi solus Deus, qui est super omnia laudandus & in omnibus benedicendus.

Quòd spreto mundo, dulce est seruire Deo.

CAPVT X I.

NVnc iterum loquar Domine, & non silebo: dicā aurib⁹ Dei mei: Dñi mei, & regis mei, qui est in excelso; O quā magna

gna multitudo dulcedinis tuæ Dñe quam abſcondiſti timentibus te? Sed quid ex amãtibus? quid toto corde tibi ſeruiẽtibus? verè ineffabilis dulcedo contemplationis tuæ, quã largiris amantibus te. In hoc maximè oſtendiſti dulcedinẽ charitatis tuæ: quia cùm non eſſem, feciſti me, & cum errarem lõge à te reduxiſti me, vt ſeruirem tibi: & præcepiſti, vt diligã te. O fons amoris perpetui, quid dicam de te? Quomodo potero tui obliuiſci, qui mei dignatus es recordari? Etiam poſtquam contabui, & perij, feciſti vltra omnem ſpem, miſericordiam cùm ſeruo tuo, & vltra omne meritũ gratiã & amicitiã exhibuiſti. Quid retribuam tibi pro gratia iſta? Non enim omnibus datum eſt, vt omnibus abdicatis ſeculo renuntient, & monaſticam vitam aſſumãt. Nunquid magnum eſt, vt tibi ſeruiam, cui omnis creatura ſeruire tenetur? Non magnum mihi videri debet ſeruire tibi: ſed potius hoc mihi magnum & admirandum apparet, quod tam pauperem indignum dignaris in ſeruum recipere & dilectis ſeruis tuis adunare. Ecce omnia tua ſunt quæ habeo, & vnde tibi ſeruio. Veruntamen vice verſa, tu magis mihi ſeruis quàm ego tibi. Ecce cœlum & terram quæ in miniſterium hominis creaſti

præ

præsto sunt & faciunt quotidie, quęcūque mandasti. Et hoc parū est: quinetiam angelos in ministeriū hominis creasti, & ordinasti. Transcēdi autem hęc omnia: quia tu ipse seruire homini dignat' es, & teipsum ei daturum promisisti. Quid tibi dabo pro omnibus istis mille bonis? Vtinā possem tibi seruire cunctis diebus vitæ meæ, vti nam vel vna die dignū seruitiū exhibere sufficerē, verè tu es dignus omni seruitio omni honore & laude æterna, verè Dominus meus es, & ego pauper seruus tuus: q totis virib' teneor tibi seruire, nec vnquā in laudibus tuis debeo fastidire. Sic volo sic desidero: quicquid mihi deest, tu digneris supplere. Magnus honor, magna gloria tibi seruire, & omnia propter te contemnere. Habebūt enim gratiam magnā qui sponte se subiecerunt tuæ sanctissimæ seruituti: inuenient suauissimā sancti spiritus consolationem, qui pro amore tuo carnalem abiecerunt delectationē: consequentur magnam cordis libertatem, qui arctā pro nomine tuo ingredientur viam, & omnem mūdanā neglexerint curā. O grata & iucūda Dei seruitus, qua homo veraciter efficitur liber, & sanctus! O sacer status religiosi famulatus: qui hominē angelis reddit æqualem, Deo placabilem, dæmonibus terri-

terribilem, & cunctis fidelibus commendabilem! O amplectendum, & semper optandum seruitium, quo summũ promeretur bonum, & gaudium acquiritur sine fine mansurum!

Quod desideria cordis examinanda sunt & moderanda.

CAPVT XII.

Fili, oportet te adhuc multa addiscere quæ necdum bene didicisti. Quæ sunt hæc Domine? Vt desiderium tuum ponas totaliter secundum beneplacitum meum, & tui ipsius amator non sis, sed meæ volũtatis cupidus amator & æmulator. Desideria te sæpe accendunt, & vehementer impellunt, sed considera, an propter honorẽ meum, an propter tuum commodum magis mouearis. Si ego sum in causa, bene cõtentus eris, quomodocũque ordinauero. Si autem de proprio quæsitu aliquid latet, ecce, hoc est quod te impedit, & grauat. Caue ergo, ne nimium innitaris super desiderio præconcepto, me non consulto: ne forte postea pœniteat, & displiceat quod primo placuit, & quasi pro meliore zelasti. Nõ enim omnis affectio, quæ videtur bona, statim est sequenda: sed nec omnis contraria affectio ad primum fugienda. Expe-

dit interdũ refrænatione vti, etiã in bonis studiis & desideriis: nec p importunitatẽ mẽtis distractionem incurras: ne aliis per indisciplinationẽ scãdalũ generes, vel etiã per resistẽtiã aliorũ subito turberis, & corruas. Interdum verò oportet violẽtia vti, & viriliter appetitiui sensitiuo contraire: nec aduertere quid velit caro, & quid non velit, sed hoc magis satagere, vt subiecta sit etiam nolens spiritui subesse donec parata sit ad omnia: paucísque contentari discat, ac simplicibus delectari, nec contra aliquod inconueniens murmurare.

De informatione patientiæ, & luctamine aduersus concupiscentias.

CAPVT XIII.

DOmine Deus vt audio, patientia est mihi valde necessaria. Multa enim in hac vita accidunt cõtraria. Nam qualitercunque ordinauero de pace mea, non potest esse sine bello, & dolore vita mea. Ita est fili. non autẽ volo te talẽ quærere pacẽ, quæ tentationibus careat: aut cõtraria nõ sentiat, sed tũc etiam existimare te pacem inuenisse, cùm fueris variis tribulationibus exercitatus: & in multis contrarietatibus probatus. Si dixeris te non multa pos-

ſe pati quomodo ſuſtinebis ignẽ purgatorij? De duobus malis, ſemper minus malum eſt eligendum. Ergo vt æterna futura ſupplicia poſſis euadere, multa præſentia ſtudeas pro Deo ęquanimiter tolerare. An putas quòd homines ſeculi hui⁹, nihil aut parum patiantur? nec hoc inuenies etiam ſi delicatiſſimos quæſieris. Sed habent ini qui multas delectationes, & proprias ſequuntur voluntates, ideòque parum ponderãt ſuas tribulationes. Eſto, quòd ita ſit vt habeant qui quid voluerint, ſed quãdiu putas durabit? Ecce quemadmodum fumus deficient abundantes in ſeculo, & nulla erit recordatio præteritorũ gaudiorũ. Sed & cùm adhuc ita viuunt, non ſine amaritudine & tędio, ac timore in eis quiescunt. Ex eadem nanque re, vnde delectationem concipiunt ſibi, inde doloris pœnam frequenter recipiunt. Iuſtè illis fit, vt quia inordinatè delectationes quærũt, & ſequuntur, non ſine amaritudine, & confuſione eas explcant. O quàm breues quàm falſæ, quàm inordinatæ, & turpes omnes ſunt! Verum tamen præ ebrietate, & cæcitate non intelligunt, ſed velut muta animalia propter modicum corruptibilis vitę delectamentum, & mortem animæ incurrũt. Tu ergo fili, poſt concupiſcentias tuas nõ

eas,& à voluntate tua auertere. Delectare in domino, & dabit tibi petitiones cordis tui. Etenim si veraciter vis delectari, & abundantius à me consolari, ecce in contemptu omnium mũdanorũ, & in abscissione omnium infirmarũ delectationum, erit benedictio tua,& copiosa reddetur tibi consolatio,& quantò magis te ab omni creaturarum cõsolatione subtraxeris, tãtò in me suauiores,& potentiores consolationes inuenies. Sed primò non sine quadam tristitia,& labore certaminis, ad has pertinges. Obsistet insolita cõsuetudo, sed meliori consuetudine deuincetur. Remurmurabit caro sed feruore spiritus refrænabitur. Instigabit te & exacerbabit serpens antiquus: sed oratione fugabitur: insuper & labore vtili aditus ei magnus obstruetur.

De obedientia humilis subditi, ad exemplum Christi.

CAPVT XIII.

FIlii, qui se subtrahere nititur ab obedientia: ipse se subtrahit à gratia. Et qui quærit habere priuata, amittit communia. Qui non libenter, & sponte suo superiori se subdit, signum est, quod caro sua necdũ perfectè sibi obedit: sed sæpe recalcitrat,& murmurat. Disce ergo celeriter superiori

te tuo submittere, si carnẽ propriã optas subiugare. Citius nãq; forte exterior vincitur inimicus, si interior homo nõ fuerit deuastatus. Nõ est molestior, & peior animæ hostis, quàm tu ipse tibi, non bene cõcordãs spiritui. Oportet enim verum te assumere tui ipsius cotemptum: si vis præualere aduersus carnem & sanguinem, quia adhuc nimis inordinatè te diligis: ideò plenè te resignare aliorum volũtati trepidas. Sed quid magnum, tu qui puluis es, & nihil: si propter Deum te subdis homini, quãdo ego omnipotens & altissimus, qui cuncta creaui ex nihilo, me homini propter te, humiliter subieci: factus sum omnium humillimus, & infimus, vt tuam superbiã mea humilitate vincerem. Disce obtẽperare, puluis, disce te humiliare, terra, & limus, & sub omniũ pedibus incuruare, disce voluntates tuas frangere, & ad omniũ subiectionem te dare, Exardesce cõtra te, nec patiaris tu mortẽ in te viuere, sed ita subiectum & paruulũ te exhibe, vt omnes super te ambulare possint, & sicut lutũ platearũ cõculcare. Quid habes, homo inanis, conqueri? Quî sordide peccator, potes contradicere exprobrantibus tibi: qui toties Deũ offendisti, & toties infernũ meruisti? Sed pepercit tibi oculus meus: quia

tiosa fuit anima tua in conspectu meo: vt cognosceres dilectionem meam, & gratus semper beneficiis meis existeres, & ad veram subiectionem & humilitatem te iugiter dares, patientérque proprium cõtemptum ferres.

De occultis Dei iudiciis considerandis, ne extollamur in bonis.

CAPVT XV.

INtonas super me iudicia tua Domine, & timore ac tremore cõcutis omnia ossa mea, & expauescit anima mea valde. Sto attonitus, & considero quia cœli nõ sunt mundi in cõspectu tuo. Si in angelis reperisti prauitatem, nec tamẽ pepercisti: quid fiet de me? ceciderunt stellæ de cœlo, & ego puluis, quid præsumo? Quorũ opera videbantur laudabilia, ceciderunt ad infima: & qui comedebat panem Angelorum vidi siliquis delectari porcorum. Nulla est ergo sanctitas, si manum tuã Domine retrahas. Nulla sapientia prodest, si gubernare desistas. Nulla iuuat fortitudo, si conseruare desinas. Nulla secura castitas, si eam non protegas. Nulla propria prodest custodia: si non adsit tua sancta vigilantia. Nam relicti mergimur, & perimus: visitati verò voluimus, & erigimur: instabiles quippe sumus: sed per te confirmamur: te

pesci

vescimus, sed à te accendimur. O quàm humiliter, & abiectè mihi de meipso sentiẽdum est, quàm nihili pendendũ, si quid boni videor habere! O quã profundè me submittere debeo sub abyssalibus iudiciis tuis Domine, vbi nihil aliud me esse inuenio, quàm nihil, & nihil! O pondus immensum! ò pelagus intransnatabile! vbi nihil aliud de me reperio, quàm in toto nihil. Vbi est ergo latebra gloriæ? vbi confidentia de gloria cõcepta? Absorpta est omnis gloria vana in profunditate iudiciorum tuorum super me. Quid est omnis caro in cõspectu tuo? Nunquid gloriabitur lutum cõtra formantẽ se? Quomodo potest erigi vaniloquio: cuius cor in veritate subiectum est Deo: Non eum totus mundus eriget quẽ sibi subiecit veritas: nec omnium laudantium ore mouebitur, qui totam spem suam in Deo firmauit. Nam & ipsi qui loquuntur, ecce omnes nihil, & deficient cum sonitu verborum: veritas autem Domini, manet in æternum.

Qualiter standum sit, ac dicendum, in omni re desiderabili.

CAPVT. XVI.

Fili, sic dicas in omni re: Domine, si tibi placitum fuerit, fiat hoc ita Domine, si

sit honor tuus, fiat in nomine tuo hoc. Domine, si mihi videris expedire, & vtile esse probaueris, tunc da mihi hoc vti ad honorem tuum: sed si mihi nociuum fore cognoueris, nec animę saluti prodesse, aufer à me tale desiderium. Non enim omne desiderium à spiritu sancto est, etiam si homini videatur rectum, aut bonum. Difficile est pro vero iudicare, an spiritus bonus an alienus te impellat ad desiderandum hoc vel illud, an etiam ex proprio mouearis spiritu. Multi in fine sunt decepti, qui primò bono spiritu videbatur inducti. Igitur semper cum timore Dei, & cordis humilitate desiderandum est, & petendum quicquid desiderabile menti occurrit maximéque cum propria resignatione mihi totum committendum est, atque dicendum: Domine tu scis qualiter melius est, fac hoc, vel illud, sicut volueris. Da quod vis, & quantum vis, & quando vis. Fac mecum, sicut scis, & sicut tibi magis placuerit, & maior honor tuus fuerit. Pone me vbi vis, & libere age mecum in omnibus, in manu tua ego sum: gyra, & versa me per circuitum. En ego seruus tuus paratus ad omnia: quoniam non desidero mihi viuere, sed tibi vtinam dignè, & perfectè.

Oratio

Oratio pro beneplacito Dei perficiendo.

CAPVT XVII.

Concede mihi benignissime Iesu gratiam tuam, vt mecum sit, & mecu laboret mecúmque vsque in finem perseueret. Da mihi semper desiderare & velle, quod tibi magis acceptum, & charius placet. Tua voluntas mea sit: & mea volūtas tuam sequatur semper, & optimè ei concordet: & sit mihi vnum velle & nolle tecum, nec aliud posse, velle aut nolle; nisi quod vis & nolis. Da mihi omnibus mori, quæ in mundo sunt, & propter te amare, contemni, & nesciri in hoc seculo. Da mihi super omnia desiderata, in te quiescere & cor meum in te pacificare. Tu vera pax cordis, tu sola requies, extra te omnia sunt dura, & inquieta. In hac pace in idipsum, hoc est, in te vno summo, & æterno bono dormiam & requiescam. Amen.

Quòd verum solatium in solo Deo est requirendum.

CAPVT XVIII.

Quicquid desiderare vel cogitare possum ad solatium mū, nō hic expecto, sed in posterum. Quòd si omnia solatia mundi solus haberem: & omnibus

deliciis frui possem: certum est, quòd diu durare non possent. Vnde non poteris anima mea plenè consolari, nec perfectè recreari, nisi in Deo consolatore pauperum & susceptore humilium. Expecta modicum anima mea, expecta diuinũ promissum, & habebis abundantiam omnium bonorum in cœlo. Si nimis inordinatè ista appetis præsentia, perdes æterna, & cœlestia. Sint temporalia in vsu, æterna in desiderio, non potes aliquo bono temporali satiari: quia ad hæc fruenda non est creata. Etiam si omnia bona creata haberes, non posses esse fœlix, & beata, sed in Deo, cuncta creauit, tua beatitudo, & tua fœlicitas consistit: non qualis videtur, & laudatur à stultis mundi amatoribus: sed qualem expectant boni Christi fideles, & prægustant interdum spirituales, ac mundi corde, quorum conuersatio est in cœlis. Vanum est & breue, omne humanum solatium. Beatum & verum solatium, quod intus à veritate percipitur. Deuotus homo, vbique secum fert consolatorem suum Iesum, & dicit ad eum, Adesto mihi Domine Iesu in omni loco, & tempore. Hæc mihi sit consolatio, libenter velle carere omni humano solatio. Et si tua defuerit consolatio, sit mihi tua voluntas, & iusta probatio,

batio,pro summo solatio. Nō enim in perpetuum irascêris,neque in æternum comminabêris.

Quod omnis solicitudo in Deo ponenda est.
CAPVT XIX.

Fili,sine me tecū agere,quod volo.Ego scio,quid expediat tibi.Tu cogitas,vt homo,in multis sentis,sicut tibi humanus suadet affectus.Domine,verum est, quod dicis.Maior est solicitudo tua pro me,quā omnis cura,quam ego possum gerere pro me. Nimis enim causaliter stat qui non proiicit omnem solicitudinem suam in te. Domine, dummodò voluntas mea recta & firma ad te permaneat, fac de me quicquid tibi placuerit. Non enim potest esse nisi bonum quicquid de me feceris.Si me vis esse in tenebris,sis benedictus:&si me vis esse in luce,sis iterū benedictus. Si me dignaris cōsolari sis benedictus , & si me vis tribulari æquè sis semper benedictus. Fili,sic oportet te stare, si mecū desideras ambulare.Ita promptus debes esse ad patiendum, sicut ad gaudendum. Ita libenter debes esse inops &pauper,sicut plenus & diues. Domine , libenter patiar pro te, quicquid volueris venire super me.Indifferenter volo de manu tua bonum,& malum,dulce & amarum, lætū & triste suscipere,

pere,& pro omnibus mihi cōtingentibus gratias agere. Custodi me ab omni peccato, & non timebo mortem nec infernum: dummodo in æternum me non proiicias, nec deleas me de libro vitæ non mihi nocebit, quicquid venerit tribulationis super me.

Quod temporales miseriæ, Christi exemplo, æquanimiter sunt ferendæ.

CAPVT XIX.

FIli mi, ego descēdi de cœlo pro tua salute, suscepi tuas miserias, non necessitate, sed charitate trahente: vt patientiam disceres, & temporales miserias non indignāter ferres. Nam ab hora ortus mei, vsque ad exitū in cruce nō defuit mihi tolerantia doloris: defectum rerum temporaliū magnū habui, multas querimonias de me frequenter audiui, cōfusiones & opprobria benignè sustinui, pro beneficiis ingratitudinem recepi, pro miraculis blasphemias, pro doctrina reprehēsiones. Domine quia fuisti patiens in vita tua, in hoc maxime implendo præceptum patris tui, dignum est vt ego miserrimus peccator secundum voluntatem tuam patiēter me sustineā, & donec ipse volueris, onus corruptibilis vitę pro salute mea portē. Nam etsi onerosa sentitur præsens vita facta

est

est tamen iam per gratiā tuam valde meritoria, atque exemplo tuo, & sanctorum tuorum vestigiis infirmis tolerabilior, & clarior sed multò & magis consolatoria, quàm olim in lege veteri fuerat, cum porta cœli clausa persisteret, & obscurior etiā via videbatur, quando tam pauci regnum cœlorum quærere curabant, sed neq; qui tunc iusti erant & saluandi ante passionē tuam, & sacræ mortis debitum cœleste regnum poterāt introire. O quantas tibi gratias teneor referre, quod rectam & bonā viā dignatus es mihi, & cunctis fidelibus ad æternum regnum tuum ostendere! Nā vita tua, via nostra; & per sanctam patientiam ambulamus ad te, qui es corona nostra. Nisi tu nos præcessisses, & docuisses quis sequi curaret? Heu, quod longè retroque manerent nisi tua præclara exempla inspicerent? Ecce, adhuc tepescimus auditis tot signis tuis, & doctrinis; quid fieret, si tantum lumen ad sequendum te non haberemus?

De tolerantia iniuriarum, & quis verus patiens probetur.

CAPVT. XIX.

Quid est quod loqueris, fili? Cessa conqueri. Considera meam & sanctorum passionem. Nōdum vsque ad

ad sanguinem restitisti. Parum est, quod tu pateris, in comparatione eorum, qui tā multa passi sunt tam fortiter tentati, tam grauiter tribulati, tam multipliciter probati, & exercitati. Oportet te igitur aliorum grauiora ad mentem reducere, vt leuius feras tua minima. Et si tibi minima nō videntur, vide ne & hoc tua faciat impatientia. Siue tamen parua, siue magna sunt, stude cuncta patienter ferre. Quantò melius te ad patiendum disponis, tantò sapientius agis, & amplius promereris, & feres leuius animo, & vsu ad hoc non segniter paratus. Nec dicas nō valeo hoc ab homine tali pati, nec huiuscemodi mihi patienda sunt, graue enim intulit damnum, & improperat mihi, quę nunquam cogitaueram: seu ab alio libenter patiar, & sicut patienda videro. Insipiens est talis cogitatio, quæ virtutem patientiæ non considerat, nec à quo coronanda erit, sed magis personas, & offensas sibi illatas perpendit Non est verus patiens, qui non vult pati, nisi quantū sibi visum fuerit, & à quo sibi placuerit. Verus autem patiens non attendit à quo homine, vtrum à prælato suo, an ab aliquo ęquali aut inferiori: vtrum à bono, & sancto viro, an à peruerso, & indigno exerceatur. sed indifferēter ab omni
 creatura

creatura, quantumcunque, & quotiescunque ei aliquid aduersi acciderit, totũ hoc gratanter de manu Dei accipit, & ingens lucrum reputat, quia nihil apud Deũ quã tumlibet parum, pro Deo tamen passum, poterit sine merito transire. Esto igitur expeditus ad pugnam, si vis habere victoriã. Sine certamine nõ poteris venire ad patiẽtiæ coronã. Si pati non vis, recusas corona ri. Si aũt coronari desideras, certa viriliter, sustinere patiẽter: Sine labore nõ tenditur ad requiem, nec sine pugna peruenitur ad victoriam. Fac mihi Domine possibile per gratiã, quod mihi impossibile videtur per naturam. Tu scis quòd modicum possum pati, & quòd citò deiicior, leui exurgente aduersitate. Efficiatur mihi quælibet exercitatio tribulationis pro nomine tuo amabilis & optabilis. Nam pati & vexari pro te, valde salubre est animæ meæ.

De confessione propria infirmitatis, & huius vitæ miseriis.

CAPVT XXII.

CONfitebor aduersum me iniustitiam meam: Confitebor tibi Domine infirmitatem meã: Sæpe parua res est, quæ me deiicit, & contristat. Propono me fortiter acturum: sed cum modica tẽtatio venerit magna mihi fit angustia, valde vilis quãdo

que

que res est vnde grauis tentatio prouenit, & dum puto me aliquantulũ tutũ, cum non sentio, inuenio me nonnunquàm pene deuictũ ex leui flatu. Vide ergo Domine humilitatem meam, & fragilitatẽ tibi vndique notam. Miserere mei, & eripe me de luto, vt non infigar, non permaneã deuictus vsquequaque. Hoc est, quod me frequenter reuerberat, & corã te perfundit: quod tam labilis sum, & infirmus ad resistendum passionibus, etsi non omnino ad confessionem trahit, tamen mihi etiã molesta, & grauis est eorum insectatio, & tædet valde sic quotidie viuere in lite. Et hinc nota fit mihi infirmitas mea, quia multò facilius irruunt abominandæ semper phantasiæ, quam discedunt. Vtinã fortissime Deus Israel, zelator animarum fidelium respicias serui tui laborẽ, & dolorẽ adsistásque illi in omnibus ad quæcunq; perrexerit. Robora me cœlesti fortitudine, ne vetus homo, misera caro, spiritui necdum plene subiecta, valeat dominari, aduersus quam certare oportebit, quandiu spiratur in hac vita miserrima. Heu qualis est hæc vita, vbi non desunt tribulationes, & miseriæ, vbi plena laqueis, & hostibus sunt omnia. Nã vna tribulatione seu tẽtatione recedente, alia succedit: sed

huc priore durante conflictu, alij plures superueniunt, & inspectati. Et quomodo potest amari vita habens tantas amaritudines & tot subiecta calamitatibus, & miseriis? Quomodo etiã ducitur vita, tot generans mortes, & pestes, & tamen amatur, & delectari ea à multis quæritur. Reprehenditur frequenter mundus, quòd fallax sit, & vanus: nec tamen facile relinquitur: quia concupiscentiæ carnis nimis dominãtur: sed alia trahunt ad amandum, alia ad contemnemdum. Trahunt ad amorẽ mundi, desiderium carnis, desiderium oculorum, & superbia vitæ, sed pœnæ, ac miseriæ sequentes, ea odium mundi pariunt, & tædium. Sed vincit (proh dolor) delectatio praua mentẽ mundo deditam, & esse sub sensibus delicias reputat: quia Dei suauitatem, & internam virtutis amænitatem nec vidit, nec gustauit. Qui autem mundum perfectè contemnunt, & Deo viuere sub sancta disciplina student; isti diuinam dulcedinem veris abrenontiatoribus promissam non ignorant; & quàm grauiter mundus errat, & variè fallitur vident.

Quod in Deo super omnia bona & dona requiescendum sit.
CAPVT. XXIII.

SVper omnia,& in omnibus requiesces anima mea in Domino semper: quia ipse est sanctorum æterna requies. Da mihi dulcissime & amantissime Iesu, in te super omnem creaturã requiescere, super omnẽ salutẽ & pulchritudinẽ, super omnẽ gloriam & honorem, super omnem potentiam & dignitatem, super omnem scientiã & subtilitatem, super omnes diuitias & artes, super omnẽ lætitiam & exultationem, super omnem famam, & laudem, super omnem suauitatem & consolationem, super omnem spem & promissionem, super omne meritum & desideriũ, super omnia dona & munera, quæ potes dare, & infundere: super omne gaudiũ & iubilationem quam potest mens capere & sentire: denique super omnes Angelos & archãgelos, & super omnem exercitũ cœli, super omnia visibilia & inuisibilia, & super omnè quòd tu Deus meus, non es, quia tu Deus meus super omnia optimus es: tu solus potẽtissimus, tu solus sufficientissimus, & plenissimus, tu solus suauissimus, & solatiosissimus, tu solus pulcherrimus, & amantissimus, tu solus nobilissimus, & gloriosissimus super omnia: in quo cuncta bona simul perfectè sunt, fuerunt, & erunt. Atque ideò minus est, & insufficiens; quicquid

præte

præterite ipſum mihi donas, vel de teipſo, reuelas vel promittis, te non viſo, nec plenè adepto. Quoniam quidem non poteſt cor meum veraciter requieſcere, nec totaliter contẽtari, niſi in te requieſcat, & omnia dona, omnémque creaturam tranſcendat. O mi, dilectiſſime, ſponſe Ieſu Chriſte amator puriſſime, dominator vniuerſæ creaturæ: quis mihi det pennas veræ libertatis ad volandum, & penſandum in te? O quando ad plenum dabitur vacare mihi, & videre, quã ſuauis es Domine Deus meus! Quando ad plenum recolligam me in te, vt præ amore tuo non ſentiam me: ſed te ſolum ſuper omnẽ ſenſum & modum, in modo non omnibus noto? Nũc autem frequenter gemo, & infelicitatem meam cum dolore porto: quia multa mala in hac vallo miſeriarum occurrunt, quæ me ſæpius cõturbant contriſtant, & obnubilant: ſæpius impediunt, & diſtrahunt, alliciunt, & implicant, ne liberum habeam acceſſum ad te, & ne iucundis fruar amplexibus, qui præſto es ſemper beatis ſpiritibus Moueat te ſuſpirium meum & deſolatio multiplex in terra. O Ieſu ſplendor æternę glorię, ſolamen peregrinantis animæ, apud te eſt os meum ſine voce, & ſilentium meum loquitur tibi, vſque quo tardat venire Domi-

nus meus? Veniat ad me pauperculũ suum & lætum faciat. Mittat manum suam, & me miserum eripiat de omni angustia. Veni, veni: quia sine te nulla erit quieta dies aut hora: quia tu lætitia mea, & sine te vacua est mensa mea. Miser sum, & quodam modo incarceratus, & cõpedib⁹ grauatus, donec luce præsentiæ tuæ me reficias, ac libertate dones, vultùmque amicabilẽ demonstres. Quærant alij à te, aliud quodcũque libuerit, mihi aliud interim nil placet, nec placebit nisi tu Deus meus, spes mea, salus æterna. Non reticebo, nec deprecari cessabo, donec gratia tua reuertatur, mihique tu intus loquaris. Ecce adsum, ecce ego ad te: quia inducasti me: lacrimæ tuæ, & desideriũ animæ tuæ, humiliatio tua, & contritio cordis, inclinauerunt me, & adduxerunt ad te. Et dixi: Domine, inuocaui te, & desideraui frui te, paratus omnia respuere propter te. Tu enim prior, excitasti me, vt quærerem te. Sis ergo benedictus, Domine: qui fecisti hãc bonitatem cũ seruo tuo secũdũ multitudinẽ misericordiæ tuæ. Quid habet vltra dicere Domine seruus tuus coram te, nisi vt humiliet se valde ante te, memor semper propriæ iniquitatis est vilitatis? Non enim est similis tui in cũctis mirabilibus cœli, & terræ; sũt opera

tua bona valde, Domine: iustitia vera, & prouidétia tua reguntur vniuersa. Laus ergo tibi, & gloria: ô Patris sapientia, te laudet, & benedicat os meum, anima mea, & cuncta creata simul.

De recordatione beneficiorum Dei multiplicium

CAPVT XXIIII.

APeri Domine cor meum in lege tua, & in præceptis tuis doce me ambulare. Da mihi intelligere voluntatem tuam, & cum magna reuerentia ac diligenti cõsideratione beneficia tua, tam in generali quàm in speciali memorari: vt dignè tibi ex hinc valeam gratias referre. Verũ scio, & confiteor, ne pro minimo quidem puncto me posse debitas gratiarũ laudes persoluere. Minor ego sum omnibus bonis mihi præstitis; & cùm tuam nobilitatem attendo deficit præ magnitudine illius spiritus meus. Omnia, quæ in anima habemus, & in corpore quæcũque exterius, vel interius naturaliter possidemus, tua sunt beneficia, & te beneficum, piũ, ac bonum commendant, à quo bona cuncta accepimus. Et si alius plura, alius pauciora accipit: omnia tamen tua sunt, & sine te ne minimum quidem haberi potest. Ille, qui maiora accepit, non potest merito suo gloriari, nec super alios extolli: nec in minori in

ſultare: quia ille maior, & melior qui ſibi minus adſcribit, & in regratiando humilior eſt, atq; deuotior. Et qui omnibus viliorem ſe exiſtimat, & indigniorem ſe iudicat, aptior eſt ad percipiendum maiora. Qui autem pauciora accepit, contriſtari non debet, nec indignanter ferre, neq; ditiori inuidere: ſed te potius attendere, & tuam bonitatē maximè laudare: qui tam affluenter, tam gratis, tā libenter ſine perſonarum acceptione, tua munera largiris. Omnia ex te, & ideò in omnibus es laudādus: tu ſcis quidē vnicuiq; donare, quod expedit, & cur iſte minus, & ille amplius habeat, non noſtrum, ſed tuum eſt hoc diſcernere: apud quem ſingulorum diffinita ſunt merita. Vnde Domine Deus, pro magno etiam reputo beneficio, nō multa habere, vnde exterius & ſecundū homines laus, & gloria appareat: ita quis conſiderata paupertate, & vilitate perſonæ ſuæ, non modò grauitatem aut triſtitiam vel deiectionem inde concipiat: ſed potius conſolationem & hilaritatem magnam: quia tu Deus pauperes, humiles, atq; huic mundo deſpectos, tibi elegiſti in familiares, & domeſticos. Teſtes ſunt ipſi Apoſtoli tui quos principes ſuper omnem terram conſtituiſti: fuerūt tamen ſine querela cōuerſati

ſati in mundo; tam humiles & ſimplices, ſine omni malitia & dolo, vt etiam pati cõtumelias gauderent pro nomine tuo,& quæ mundus abhorret,ipſi amplecterentur affectu magno. Nihil ergo amatorem tuum & cognitorem beneficiorum tuorum ita lætificare debet,ſicut volũtas tua in eo,& beneplacitum æternæ diſpoſitionis tuæ: de qua tantum cõtentari debet,& conſolari, vt ita libenter velit eſſe minimus, ſicut aliquis optaret eſſe maximus, & ita pacificus, & cõtentus in nouiſſimo ſicut loco primo,atq; ita libenter deſpicabilis & abiectus,nullius quoque nominis & famæ,ſicut cæteris honorabilior,& maior in mundo. Nam voluntas tua,& amor honoris tui omnia excedere debet,&plus eum conſolari, magíſque placere, quàm omnia beneficia ſibi data,vel danda.

De quatuor,magnam importantibus pacem.

CAPVT XXV.

FIli,nunc docebo te viam pacis,& veræ libertatis. Fac Dñe quod dicis: quia hoc mihi gratũ eſt audire. Stude fili alterius potius facere voluntatẽ,quàm tuam. Elige ſemper minus, quàm plus habere. Quære ſemper inferiorem locũ, & omnibus ſub eſſe. Opta ſemper,&ora,vt volũtas

Dei integrè in te fiat. Ecce talis homo ingreditur fines pacis, & quietis. Dñe sermo tuus iste breuis, multum in se cõtinet perfectionis, paruus est dictu, sed plenus sensu, & vberi fructu. Nam si posset à me fideliter custodiri, non deberet tam facilis in me turbatio oriri. Nam quoties me impacatum sentio, & grauatum, ab hac doctrina me recessisse inuenio. Sed tu qui õnia potes, & animæ profectum semper diligis, adauge maiorem gratiam, vt possim tuum complere sermonem: & meam perficere salutem.

Oratio contra cogitationes malas

CAPVT XXVI.

DOmine Deus meus, ne elongeris à me: Deus meus, in auxilum meum respice quoniam insurrexerunt in me cogitationes vanæ & timores magni, affligẽtes animã meã. Quomodo pertransibo illæsus? quomodo perfringam eos? Ego inquit, ante te ibo: & gloriosos terræ humiliabo, aperiã ianuã carceris, & arcana secretorũ reuelabo tibi. Fac Domine, vt loquaris: & fugiãt à facie tua omnes iniquæ cogitationes. Hæc spes vnica consolatio mea, ad te in omni tribulatione cõfugere, tibi confidere, ex intimo inuocare, & patienter consolationem tuam expectare.

Oratio

Oratio pro illuminatione mentis deuotißima.
CAPVT XXVII.

CLarifica me bone Iesu, claritate æterni luminis, & educ de habitaculo cordis mei tenebras vniuersas: cohibe euagationes multas, & elide vim facientes tentationes. Pugna fortiter pro me, & expugna malas bestias, cōcupiscentias dico illecebrosas, vt fiat Pax in virtute tua, & abūdantia laudis tuæ resonet in aula sancta hoc est in conscientia pura: Impera ventis & tempestatibus, dic mari quiescat, dic Aquiloni ne flaueris, & erit trāquilitas magna: emitte lucem tuam, & veritatē tuam & luceat super terram: quia terra sum inanis & vacua, donec illumines me. Effunde gratiam tua desuper, perfunde cor meum, gratia cœlesti, ministra deuotionis aquas ad irrigandā faciē terræ, ad producendū fructum bonum, & optimum eleua mentem pressam mole peccatorum, & ad cœlestia totum desiderium meum suspende, vt gustata suauitate supernæ felicitatis, pigeat de terrenis cogitare. Rape me, & eripe me ab omni creaturarū indurabili consolatione: quia nulla res creata appetitum meum plenarie valet quietare, & consolari. Iunge me tibi inseparabili di

lectionis vinculo quoniã tu solus amanti sufficis, & absq; te friuola sunt vniuersa.

De euitatione curiosæ inquisitionis super alterius vita.

CAPVT XXVIII.

FIli, noli esse curiosus, nec vacuas agere solicitudines. Quid hoc, vel illud ad te? tu me sequere. Quid enim ad te, vtrũ ille sit talis, vel talis? aut iste sic agat, vel loquatur? Tu non indiges respondere pro aliis: sed pro teipso rationẽ reddes. Quid ergo te implicas: Ecce, ego omnes cognosco, cũcta quæ sub sole fiũt, video & scio, qualiter cum vnoquoq; fit, quid cogitet, quid velit, & ad quem finem tendat, eius intentio. Mihi igitur cõmittenda sunt omnia. Tu vero serua te in bona pace, & dimitte agitantem agitare, quantum voluerit. Veniet super eum quicquid fecerit, vel dixerit: quia me fallere nõ potest. Non tibi sit curæ de magni nominis vmbra, & de multorum familiaritate, nec de priuata hominum dilectione, ista enim generant distractiones, & magnas in corde obscuritates. Libenter loquerer tibi verbum meum, & abscondita reuelarem, si aduentũ meum diligenter obseruares, & ostiũ cordis mihi aperires. Esto prouidus, & vigila in orationibus, & humilia te in omnibus.

In quibus firma pax cordis, & verus profectus consistit.

CAPVT XXIX.

FIli, ego locutus sum: Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis: nō quomodo mundus dat, ego do vobis. Pacem omnes desiderant: sed quæ ad verā pacem pertinent, non omnes curāt. Pax mea cum humilibus & mãsuetis corde. Pax tua erit in multa patientia Si me audieris, & vocē meam sequutus fueris, poteris multa pace frui. Quid igitur faciam? in omni re attende tibi, quid facias, & quid dicas, & omnē intentionē ad hoc dirige, vt mihi soli placeas & extra me nihil cupias, vel quæras, sed & de aliorum dictis, vel factis nihil temerè iudices: nec cum rebus tibi non cōmissis te implices, & poterit fieri, vt rarò turberis. Nunquam autem sentire aliquā turbationem, nec pati aliquam cordis vel corporis molestiam, non est præsentis temporis, sed status æternæ quietis. Non ergo existimes, te verā pacē inuenisse, si nullam senseris grauitatē, nec tūc totū esse bonū si neminem patiaris aduersarium: nec hoc esse perfectum si cuncta sunt secūdum cor tuū; neque tunc aliquid magni te reputes aut specialiter dilectum existimes, si in

magna fueris deuotione, atque dulcedine quia in istis nō cognoscitur verus amator virtutis, nec in istis consistit profectus, & perfectio hominis. In quo ergo Domine? In offerendo te ex toto corde tuo voluntati diuinæ, non querendo quæ tua sunt, nec in paruo, nec in magno, nec in tēpore, nec in æternitate: ita vt vna & æquali facie in gratiarum actione permaneas inter prospera, & contraria, omnia æqua lance pensando. Si fueris tam fortis, & longanimis in spe, vt subtracta interiori consolatione, etiam ad ampliora sustinenda cor tuū præparaueris, nec te iustificaueris, & sanctum laudaueris: tunc in vera, & recta via pacis ambulabis, & spes indubitata erit, quod rursus in iubilo faciem meam sis visurus. Quòd ad plenum tuiipsius contemptum perueneris, scito, quòd tunc abundantia pacis perfrueris, secundum possibilitatem tui incolatus.

De eminentia liberæ mentis, & quòd supplex oratio magis meretur quàm lectio.

CAPVT XXX.

DOmine hoc opus est perfecti viri nūquam ab intentione cœlestiū animū relaxare, & inter multas curas, quasi sine cura transire: non more torpentis, sed prerogа

rogatiua quadam liberę mentis nulli creaturæ inordinata affectione adhęrēdo. Obsecro te piissime Deus meus præserua me à curis huius vitæ, ne nimis implicer multis necessitatibus corporis, ne voluptate capiar, ab vniuersis animæ obstaculis, ne molestiis fractus, deiiciar. Nō dico ab his rebus, quas toto affectu ambit vanitas mūdana, sed ab his miseriis quæ animam serui tui cōmuni maledicto mortalitatis pœnaliter grauant, & retardant, ne in libertatem spiritus, quoties libuerit, valeat introire. O Deus meus, dulcedo ineffabilis verte mihi in amaritudinem, omnem consolationem carnalem, & ab æternorum amore me abstrahentem, & ad se intuitu cuiusdam boni delectabilis præsentis malè alicientem. Non me vincat Deus meus, non vincat caro, & sanguis, non me decipiat mundus, & breuis gloria eius non me supplantet diabolus, & astutia illius. Da mihi fortitudinē resistendi, patientiam tolerandi, constantiam perseuerandi, da pro omnibus mundi consolationibus suauissimam spiritus tui vnctionē, & pro carnali amore, tui nominis infunde amorem. ecce cibus, potus, vestis, ac cætera vtensilia, ad corporis sustentaculū pertinentia, feruenti in spiritui sunt onerosa. Tribue talibus fo-

men-

mētis temperatè, vti, non desiderio nimio implicari. Abiicere omnia non licet: quia natura sustētāda est, requirere autē superflua, & quæ magis delectāt, lex sancta prohibet nam alias caro aduersus spiritū insolesceret: inter hęc quæso manus tua me regat & doceat, ne quid nimium fiat.

Quod priuatus amor a summo bono maximè retardat.

CAPVT XXXI.

FIli oportet te dare totū pro toto, & nihil tuipsius esse finito, quia amor tui ipsius magis nocet tibi, quàm aliqua res mundi. Secundū amorem, & affectū quem geris, quęlibet res plus vel minus adhęret. Si fuerit amor tuus purus, simplex, & bene ordinatus, eris sine captiuitate rerū. Noli concupiscere quod nō licet habere. Noli habere, quod te potest impedire, & libertate interiori priuare. Mirum, quòd nō ex toto fundo cordis teipsum mihi cōmittis, cū omnibus quæ desiderare potes, vel habere. Quare vano mœrore cōsumeris? Cur superfluis curis fatigaris? Sta ad beneplacitū meū, & nullū patiaris detrimētū. Si quæris hoc, vel illud volueris esse ibi, vel ibi propter cōmodum, & proprium beneplacitum magis habendum, nunquā

 eris,

eris in quietudine, nec liber à solicitudine quia in omni reperietur aliquis defectus, & in omni loco erit, qui aduersetur. Iuuat igitur non quælibet res adepta, vel multiplicata exterius, sed potius contempta, & euulsa ex corde radicitus. Quod nõ tantũ de censu æris, & diuitiarum intelligas, sed de honoris etiam ambitu, ac vanæ laudationis desiderio, quæ omnia transeunt cũ mundo. Munit parum locus, si deest spiritus feruoris. Nec diu stabit pax illa quæsita forinsecus si vacat fundamento status cordis, hoc est, nisi steteris in me, permutare te potes, sed non meliorare. Nam occasione orta, & accepta, inuenies quod fugisti, & amplius.

Oratio pro purgatione cordis: & cælesti sapientia.

CAPVT XXXII.

Confirma me Deus per gratiam sancti spiritus: da virtutẽ corroborari in interiori homine, & cor meum ab omni inutili solicitudine, & languore euacuare, nec variis desideriis trahi cuiuscunq; rei, vilis aut prætiosæ: sed oĩa inspicere sicut transeũtia, & me pariter cũ illis trãsiturũ: quia nihil permanẽs sub sole: sed omnia vanitas & afflictio spiritus. O quàm sapiẽs, qui ista

consi-

considerat! Da mihi domine cœlestem sapientiam, vt discam te super omnia quærere & inuenire: super omnia sapere & diligere: & cætera secundum ordinem sapientiæ tuæ, prout sunt intelligere. Da prudenter declinare blandimentum, & patienter ferre aduersantem: quia hæc magna virtus sapientiæ, nō moueri omni vento verborū nec aurē malè blādiēti præbere Sirenis: sic enim incœpta pergitur via securè.

Contra linguas obtrectatorum.

CAPVT XXXIII.

Fili non ægrè feras, si quidā de te malè senserint, & dixerint quòd non libēter audias. Tu deteriora de teipso sentire debes, & neminem inferiorem te credere. Si ambulas ab intra, non multùm ponderabis volantia verba. Est non parua prudentia silere in tempore malo, & introsus ad me conuerti, nec humano iudicio disturbari. Non sit pax tua in ore hominū: siue enim bene siue malè interpretati fuerint, non ideò es alter homo. Vbi est vera pax, & vera gloria? Nonne in me? Et qui non appetit hominibus placere, nec displicere timet multa perfruetur pace. Ex inordinato amore, & vano timore, oritur omnis inquietudo cordis, & destractio sensuum.

Qua

Qualiter instante tribulatione Deus inuocandus est, & benedicendus.

CAPVT XXXIIII.

SIt nomen tuum, Domine, benedictum in secula, qui voluisti hanc tentationē & tribulationem venire super me. Non possum eam effugere, sed necesse habeo ad te confugere: vt me adiuues, & in bonum mihi conuertas. Domine modò sum in tribulatione, & non est cordi meo bene, sed multum vexor à præsenti passione. Et nunc pater dilecte, quid dicam? deprehensus sum inter angustias: saluifica me ex hora hac: sed propterea veni in hanc horam vt tu clarificeris, cum fuero valde humiliatus, & per te liberatus. Complaceat tibi Domine, vt eruas me, nam ego pauper quid agere possum? & quò ibo sine te? Da patientiam Domine, etiam hac vice. Adiuua me Deus meus & nō timebo quātuncunque grauatus fuero. Et nunc inter hęc quid dicam? Domine fiat voluntas tua Ego bene merui tribulari, & grauari: oportet vtique vt sustineam, & vtinam patienter, donec transeat tempestas, & melius fiat. Potens est autem omnipotens manus tua etiam hanc tentationem à me auferre & eius impetum mitigare, ne penitus succumbam, quemadmodum & prius sæpe é-

gisti mecũ, Deus meus, misericordia mea, & quantò mihi difficilius, tantò tibi facilior est hæc mutatio dexteræ tuæ, quæ est Excelsi.

De diuino petendo auxilio, & confidentia recuperandæ gratiæ.

CAPVT XXXV.

FIli, ego Dominus confortans in die tribulationis. Venias ad me, cũ tibi nõ fuerit bene. Hoc est, quod maximè impedit consolationem cœlestem: quia tardius conuertis te ad orationem. Nam antè quã me interroges, multa interim solatia quæris, & recreas te in externis: ideóque fit, vt parum omnia prosint nec aduertis, quia ego sum, qui eruo sperantes in me: nec est extra me valens auxilium neque vtile con silium, sed neque durabile remedium. Sed iam resumpto spiritu, post tempestatẽ te conualesce in luce miserationum mearũ, quia propè sum, dicit Dominus, vt restaurem vniuersa non solum integrè, sed & abundanter & cumulatè. Nunquid mihi quicquam est difficile? aut ero similis dicenti, & non facienti? Vbi est fides tua? sta firmiter, & perseueranter. Esto longanimis, & vir fortis: veniet tibi consolatio tempore suo, expecta me, expecta, veniã,

& curabo te. Tentatio est, quæ te vexat & formido vana quæ te exterret, quid importat solicitudo de futuris contingentibus, nisi vt tristitiam super tristitiam habeas? Sufficit diei malitia sua. Vanum est & inutile de futuris conturbari, vel gratulari, quæ fortè nunquam euenient sed humanum est huiusmodi imaginationibus illudi & parui adhuc animi signum, tam leuiter trahi à suggestione inimici. Ipse enim non curat, an veris an falsis illudat, & decipiat, & vtrũ præsentium amore, an futurorum formidine prosternat. Nõ ergo turbetur cor tuum neque formidet. Crede in me, & in misericordia mea habeto fiduciam. Quando tu te elongatum æstimas, à me, sæpe sum propinquior, quando tu æstimas totum perditum, tunc sæpe magis me rendi instar luctum nõ est totum perditũ, quãdo res accidit in contrariũ. Non debes iudicare secũdum præsens sentire; nec sic gratuitati alicui vndecunq; venienti inhęrere, & accedere, tanquàm omnis spes sit ablata emergẽdi. Noli putare te derelictũ ex toto, quãuis ad tẽpus miserim tibi aliquam tribulationem, vel etiam optatam subtraxerim consolationem: sic enim trãsitur ad regnum cœlorum. Et hoc sine dubio magis expedit tibi, & cæteris seruis

meis,vt exercitemini aduersis, quàm si cũcta ad libitum haberetis.Ego noui cogitationes absconditas, quia multum expedit pro salute tua, vt interdum sine sapore relinquaris; ne forte eleueris in bono successu: & tibi ipsi placere velis in eo quod nõ es.Quod dedi,auferre possum,& restituere, cum mihi placuerit: cùm dedero, meum est: cum subtraxero, tuum non tuli; quia meum est omne datum bonum & omne donum perfectum. Si tibi misero grauitatem, aut quanlibet cõtrarietatem, non indigneris,neque concidat cor tuum; ego citò subleuare possum, & omne onus in gaudium trãsmutare. Veruntamen iustus sum,& commendabilis multùm, cùm sic facio tecũ.Si recte sapis, & in veritate aspicis, nunquàm debes propter aduersa tam deiecte cõtristari: sed magis gaudere & gratias agere: imò hoc vnicum putare gaudium, quod affligens te doloribus nõ parco tibi.Sicut dilexit me pater,ego diligo vos:dixi dilectis discipulis meis: quos vtique non misi ad gaudia temporalia,sed ad magna certamina non ad honores, sed despectiones: non ad otium, sed ad labores: non ad requiem, sed ad afferendum fructum multum in patientia. Horum memento,fili mi,verborum.

De

De neglectu omnis creaturæ, vt creator possit inueniri.

CAPVT XXXVI.

DOmine mi, adhuc bene indigeo maiori gratia, si debeam illuc peruenire, vbi me nemo poterit, nec vlla creatura impedire. Nam quandiu res aliqua me retinet non possum liberè ad te volare. Cupiebat liberè volare, qui dicebat: Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo & requiescam. Quid simplici oculo quietius? & quid liberius nihil desiderãte in terris? Oportet igitur omnẽ pertransire creaturã, & seipsam perfectè deserere, ac in excessu mẽtis stare & videre te omniũ conditorem cũ creaturis nil simile habere. Et nisi quis ab omnibus creaturis fuerit expeditus, non poterit libere intẽdere diuinis. Ideo enim pauci inueniuntur contemplatiui, quia pauci sciũt se à perituris creaturis ad plenũ sequestrari. Ad hoc magna requiritur gratia, quæ animã leuet, & supra seipsum rapiat: & nisi homo sit in spiritu eleuatus, & ab omnibus creaturis liberatus, ac Deo totus vnitus quicquid scit, quicquid etiam habet, non est magni ponderis. Diu paruus erit, & in terra iacebit, qui aliquid magni æstimat, nisi solum vnum immensum æternum bonum. Et

quicquid Deus non est, nihil est, & pro nilo computari debet. Est quippe magna differentia, sapientia illuminati & deuoti viri, & scientia literati & studiosi clerici. Multò nobilior est illa doctrina, quæ de sursum ex diuina influẽtia manat, quàm quæ laboriosè humano acquiritur ingenio: plures reperiũtur contemplationem desiderare: sed quæ ad eã requiruntur, nõ student exercere. Est & magnum impedimentum: quia in signis & in rebus sensibilibus statur & parũ de perfecta mortificatione habetur. Nescio quid est, & quo spiritu ducimur, & quid prætẽdimus, qui spiritales dici videmur: qui totum laborẽ & ampliorẽ solicitudinem pro transitoriis & vilibus rebus agimus, & de interiorib9 nostris vix rarò plenè recollectis sensibus cogitamus, prò dolor: statim post modicã recollectionem foras erumpimus, nec opera nostra districta examinatione trutinamus, vbi iacent affectus nostri attendimus, & quã impura sint omnia nostra nõ deploramus: Omnis quippe caro corruperat viã suã, & ideò secutũ est diluuiũ magnũ. Cũ ergo interior affectus noster corruptus sit, necesse est, vt actio sequens, index carentiæ interioris vigoris, corrũpatur. Ex puro corde procedũt fructus bonæ

tæ; quantum quis fecerit quæritur: sed ex quanta virtute agit, non tam studiosè pésatur. Si fuerit fortis, diues pulcher, habilis, vel bonus scriptor, bonus cãtor, bonus laborator, inuestigatur: quàm pauper sit spiritu, quàm patiens & mitis, quàm deuotus & internus, à multis tacetur. Natura exteriora hominis respicit, gratia ad interiora se conuertit: illa frequenter fallitur: ista in Deo sperat, vt non decipiatur.

De abnegatione sui & abdicatione omnis cupiditatis.

CAPVT XXXVII.

Fili, non putes perfectè possidere libertatē, nisi totaliter abneges temetipsum. Cõpediti sunt proprietarij, & suiipsius amatores, cupidi, curiosi, gyrouagi, quærētes semper mollia, non quę sunt Iesu Christi: sed sæpe hoc fingentes & cõponentes, quod non stabit: peribit enim totũ, quod nõ est ex Deo ortũ. Tene breue & cõsummatum verbũ: dimitte omnia, & inuenies omnia. Dimitte cupiditatē & inuenies requiem. Hoc mente pertracta, & cum impleueris, omnia intelliges. Domine, hoc non est opus vnius diei, nec ludus paruulorum: imò in hoc breui includitur omnis perfectio religiosorũ. Fili, non debes auerti, nec statim deiici, audita via perfectorũ:

sed magis ad sublimiora prouocari, & ad minus ad hæc ex desiderio suspirare. Vtinam sic tecum esset, & ad hoc peruenisses vt tuiipsius amator nō esses: sed ad nutum meum purè stares, & eius que tibi prępo sui patris: tunc mihi valde placeres, & tota via tua cum gaudio & pace trāsires. Habes adhuc multa ad relinquendum, quæ, nisi mihi ex integro resignaueris, non recipies quod postulas. Suadeo tibi, à me emere aurum ignitum, vt locuples fias, id est, sapientiam cœlestē omnia infima con culcantem, postpone terrenā sapientiam, omnem humanam complacentiam & pro priam. Dixit tibi, viliora emenda pro pretiosis, & altis in rebus humanis. Nam valde vilis & parua, ac penè obliuioni tradita videtur vera cœlestis sapientia, nō sapiens alta de se, nec magnificari quærens in terra, quàm multi ore tenus prædicāt: sed vita longè dissentiunt. Ipsa tamen est pretiosa margarita, multis abscondita.

De instabilitate cordis & de intentione finali ad Deum habenda.

CAPVT. XXXVIII.

FIli, noli credere affectui tuo, qui nunc est: citò mutabitur in aliud. Quandiu enim vixeris, mutabilitati subiectus eris, etiam nolens: vt modò lætus, modò tristis,

tristis, modò pacatus, modò turbatus, nūc deuotus, nunc indeuotus, nunc studiosus, nunc acediosus, nunc grauis, nunc leuis inueniaris. Sed stat super hæc mirabilia sapiens & bene doctus in spiritu non attēdens quid in se sentiat, vel qua parte flet ventus instabilitatis: sed vt tota intentio mentis eius ad debitum & ad optimū proficiat finem. Nam sic poterit vnus & idem inconcussus permanere, simplici intentionis oculo per tot varios euētus ad me im prætermissè directo. Quanto autem purior fuerit intentionis oculus, tanto constātius inter diuersas itur ad procellas. Sed in multis caligat oculus intentionis: respicit enim cito in aliquod delectabile, quod occurrit, & raro totus liber quis inuenitur à næuo propriæ exquisitionis. Sic Iudæi olim venerant in Bethaniam ad Martham & Mariam: non propter Iesum tantum, sed vt Lazarum viderent. Mūdandus est ergo intentionis oculus, vt sit simplex & rectus: atque vltra omnia varia media ad me dirigendus.

Quod amanti sapit Deus super omnia & in omnibus.

CAPVT XXXIV.

Ecce Deus meus, & omnia. Quid volo amplius, & quid felicius desiderare

possum? O sapidum & dulce verbum, sed amanti verbum non mundum, nec eā quę in mundo sunt: Deus meus, & omnia intelligenti, satis dictum est, & sæpe repetere, iucundum est amanti. Te siquidē pręsente, iucunda sunt omnia: te autem absente fastidiunt cuncta. Tu facis cor trāquillū, & pacem magnā lætitiámque festiuā. Tu facis bene sentire de omnibus, & in omnibus te laudare: nec potest aliquid sine te diu placere: sed si debet gratum esse, & bene sapere, oportet gratiam tuā adesse, & condimento tuæ sapientię condiri. Cui tu sapis, quid ei recte non sapiet? & cui tu nō sapis, quid ei ad iucūditatem esse poterit? Sed deficiūt in tua sapientia mundi sapiētes & qui carnem sapiūt: quia ibi plurima vanitas, & hic mors inuenitur. Qui autem te per cōtemptum mundanorum, & carnis mortificationē sequuntur vere sapientes esse cognoscuntur: quia de vanitate ad veritatem, de carne ad spiritū transferuntur. Istis sapit Deus, & quicquid inuenitur in creaturis, totum referunt ad laudē sui Conditoris. Dissimilis tamen, & multum dissimilis sapor Creatoris, & creaturæ est æternitatis & temporis, lucis increatæ, & lucis illuminatæ. O lux perpetua cūcta creatura transcendēs lumina fulgura co-

ruſcationem de ſublimi, penetrantem omnia intima cordis mei: purifica, lætifica, clarifica, & viuifica ſpiritum meum cum ſuis potentiis ad inhærēdum tibi iubiloſis exceſsibus! O quādo veniet hæc beata & deſiderabilis hora, vt tua me facies præſentia, ſis mihi omnia in omnibus. Quandiu hoc datū nō fuerit, nec plenum gaudium erit: Adhuc (prô dolor) viuit in me vetus homo, non eſt totus crucifixus, nō eſt perfectè mortuus. Adhuc cōcupiſcit fortiter aduerſus ſpiritum, bella mouet inteſtina: nec regnum animæ patitur eſſe quietum. Sed tu, qui dominaris poteſtati maris, & motum fluctuū eius mitigas, exurge, adiuua me, diſſipa gentes, quæ bella volunt: contere eas in virtute tua. Oſtende quæſo magnalia tua, & glorificetur dextera tua: quia non eſt ſpes alia, nec refugium mihi, niſi in te domine Deus meus.

Quod non eſt ſecuritas à tentatione in hac vita.

CAPVT XL.

Filî, nūquam ſecurus es in hac vita: ſed quoad vixeris, ſemper arma ſpiritalia tibi ſunt neceſſaria. Inter hoſtes verſaris, à dextris & à ſiniſtris impugnaris. Si ergo nō vteris vndiq; ſcuto patiētiæ, nō eris diu ſine vulnere. Inſuper, ſi nō ponis cor tuū

fixè

fixè in me, cum mera voluntate cuncta patiendi propter me, non poteris ardorē istū sustinere, nec ad palmam pertingere beatorū. Oportet te ergo viriliter omnia pertransire, & potenti manu vti aduersus obiecta. Nam vincenti datur manna, & torpenti relinquitur multa miseria. Si quęris in hac vita requiem, quomodo tunc peruenies ad æternā? Non cōponas te ad multam requiem, sed ad magnam patientiam. Quære veram pacem, non in terris sed in cœlis: nō in hominibus, nec in cęteris creaturis, sed in Deo solo: pro amore Dei debes omnia libēter subire: labores scilicet & dolores, tentationes, vexationes anxietates, necessitates, infirmitates, iniurias, obloc utiones, reprehensiones, humiliationes, cōfusiones, correctiones, & despectiones. Hæc iuuant ad virtutes, hæc probant Christi tyronem, hæc fabricant cœlestem coronam. Ego reddam ei ęternam mercedem, pro breui labore, & infinitā gloriam, pro trāsitoria cōfusione. Putas, quòd semper habebis pro tua voluntate consolationes spirituales? Sancti mei non habuerunt tales: sed multas grauitates, & tentationes varias, magnásque desolationes: sed patiēter sustinuerunt se in omnibus, & magis sunt confisi Deo quàm sibi, scientes quia

non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam promerendam. Vis tu statim habere, quod multi post lachrymas, & magnos labores vix obtinuerunt? Expecta Dominum, viriliter age, & confortare: noli deficere, noli discedere: sed corpus & animam expone constanter pro gloria Dei. Ego reddā plenissimè: ego tecum ero in omni tribulatione.

Contra vana hominum iudicia

CAPVT XLI.

Fili, iacta cor tuum firmiter in Domino & humanum ne metuas iudicium vbi te conscientia pium reddit, & insontem. Bonum est: & beatum taliter pati, nec hoc erit graue humili corde, & Deo magis, quàm sibiipsi confidenti: multa loquuntur, & ideo parua fides est adhibenda. Sed & omnibus satis esse non est possibile. Et si Paulus omnibus studuit in Domino placere, & omnibus omnia factus est: tamē etiā pro minimo duxit quòd ab humano die iudicatus fuerit. Egit satis pro aliorū ædificatione & salute, quantum in se erat, & poterat: sed ne ab aliis aliquando iudicaretur, vel non despiceretur, cohibere non potuit. Ideo totum Deo commisit: quia totum nouerat, & patientia, & humilitate, contra ora loquentium iniqua, ac etiam

vana, ac mendosa cogitantium, atque pro libito suo quęque iactantium se defendit. Respondit tamē interdum, ne infirmis ex sua taciturnitate generaretur scandalum. Quid tu timeas à mortali homine iudicari? Hodie est, & cras non comparet. Deum time, & hominū terrores non expauesces. Quid potest aliquis in te verbis, aut iniuriis, Sibi potius nocet, quàm tibi, nec poterit iudiciū Dei effugere quicunq; est ille. Tu habe Deum præ oculis, & noli contendere verbis querulosis. Quòd si ad pręsēs videris succumbere, & confusionem pati, quam non meruisti, ne indigneris ex hoc, neque per impatientiam minuas coronā tuam: sed ad me potius respice in cœlum, qui potens sum eripere ab omni confusione, & iniuria, & vnicuique reddere secundum opera sua.

De pura & integra resignatione sui, ad obtinendam cordis libertatem.

CAPVT XLII.

Fili, relinque te, & inuenies me. Stà sine electione, & omni proprietate, & semper lucraberis. Nam & adiicietur tibi amplior gratia: statim vt temet resignaueris, nec resumpseris. Domine, quoties me resignabo, & in quibus me relinquā? Sēper, & in omni hora sicut in paruo, sic & in ma-

gno:

gno: nihil excipio, sed in omnibus te nudã
tū inuenire volo. Alioquin quomodo poteris esse meus, & ego tuus, nisi fueris ab omni propria voluntate intus, & foris spoliatus? Quantò celerius hoc ages, tantò melius habebis: & quanto plenius & syncerius, tanto plus mihi placebis, & amplius lucraberis. Quidam se resignant sed cū aliqua exceptione: nō enim plenè Deo cōfidunt: ideo prouidere sibi satagūt. Quidam etiam primò totum offerūt: sed posteà tentatione pulsante, ad propria redeūt: ideò minimè in virtute proficiunt. Hi ad veram puri cordis libertatem, & iucundæ familiaritatis meæ gratiam nō pertingēt, nisi integra resignatione, & quotidiana sui immolatione prius facta, sine qua non stat, nec stabit vnio fruitiua. Dixi tibi sæpissimè & nunc ter dico, relinque te, resigna te, & frueris magna interna pace: Da, totum pro toto, nil exquire, nil repete, sta purè & inhæsitāter in me, & habebis me. Eris liber in corde, & tenebræ nō conculcabunt te. Ad hoc conare, hoc ora, hoc stude desiderare, vt ab omni proprietate possis expoliari, & nudus mecum Iesum sequi tibi mori, & mihi æternaliter viuere. Tunc deficient omnes vanæ phantasiæ conturbationes iniquæ, & curæ superfluæ

tunc

tunc etiã recedet immoderatus timor, & inordinatus amor morietur.

De bono regimine in externis, & recursu ad Deum in periculis.

CAPVT XLVIII.

FIli, ad istud diligẽter tẽdere debes, vt in omni loco affectiõe, seu occupatione externa sis interius liber: & tui ipsius potẽs, & sint õnia sub te, & non tu sub eis, vt sis dominus actionum tuarũ, & rector non seruus, nec emptitius, sed magis exemptus, verúsque. Hebræus in sortem ad libertatem transiens filiorum Dei: qui stãt super præsentia, & speculantur æterna, qui transitoria intuentur sinistro oculo, & dextero cœlestia, quos temporalia nõ trahunt ad inhærendum, sed trahunt ipsi ea magis ad bene seruiendum, prout ordinata sunt à Deo, & instituta à summo Opifice: qui nil inordinatum reliquit in sua creatura. Si etiam in omni euentu stas nõ in apparentia externa, nec oculo carnali lustras visa, vel audita, sed mox in qualibet causa intras cum Mose in tabernaculum ad consulendum Dominum, audies nonnunquam diuinum responsum, & redibis instructus de multis præsentibus, & futuris, semper enim Moses recursũ habuit

ad tabernaculum pro dubiis,& quæstionibus soluendis, fugítq; ad orationis adiutorium pro periculis, & improbitatibus hominum subleuandis. Sic & tu confugére debes in cordis tui secretarium, diuinum intentius implorando suffragium. Propterea nanq; Iosuë & filij Israël à Gabaonitis leguntur decepti, quia os Domini non prius interrogauerũt: sed nimium creduli dulcibus sermonibus, falsa pietate delusi sunt.

Quod homo non sit importunus in negotijs,
CAPVT XLIIII.

Fili, committe mihi semper causam tuam, & ego bene disponam in tempore suo. Expecta ordinationem meam,& senties inde profectum. Domine, satis libenter omnes res tibi committo: quia parũ potest cogitatio mea proficere. Vtinã non multum adhærerem futuris euentibus, sed ad beneplacitum tuum me incunctanter offerrem. Fili mi, sæpe homo rem aliquam agitat, quam desiderat: sed cùm ad eam peruenerit, aliter incipit sentire: quia affectiones circa idem non sunt durabiles: sed magis de vno in aliud nos impellunt. Non ergo minimum est etiam in minimis se relinquere. Verus profect⁹ hominis est, abnegatio suiipsius: & homo ab

negatus, valde liber est, & securus. Sed antiquus hostis omnibus bonis aduersans, à tentatione non cessat, & die noctúque graues molitur insidias, si forte in laqueum deceptionis possit præcipitare incautum. Vigilate ergo, & orate, dicit Dominus, vt non intretis in tentationem.

Quod homo nihil boni ex se habet, & de nullo gloriari potest.
CAPVT XLV.

Domine, quid est homo, quod memor es eius? aut filius hominis, quia visitas eum? Quid promeruit homo, vt dares illi gratiam tuam? Domine, quid possum conqueri, si deseris me? aut quid iustè obtendere possum, si quod peto, non feceris? certe hoc in veritate cogitare possum & dicere: Domine nihil sum, nihil boni ex me habeo, sed in omnibus deficio, & ad nihil semper tendo: & nisi à te fuero adiutus, & interius informatus, totus efficior tepidus, & dissolutus. Tu autem Domine, semper idem ipse es, & permanes in æternum: semper bonus, iustus, & sanctus, bene & iuste, ac sanctè agens omnia, & disponens in sapientia. Sed ego, qui ad defectum magis pronus sum, quàm ad profectum, non sum semper in vno statu perdurans

durans: quia semper tépora mutantur super me. Veruntamen cito melius fit, cum tibi placuerit, & manum porrexeris adiutricem, quia tu solus sine humano suffragio poteris auxiliari, & intantũ confirmare, vt vultus meus amplius in diuersa non mutetur: sed in te vno cor meũ conuertatur, & quiescat. Vnde si bene scirem omnem humanam consolationem abiicere, siue propter deuotioné adipiscendá, siue propter necessitaté, qua cõpellor te quærere, quia non est homo, qui me consoletur tunc merito possem de gratia tua sperare, & de dono nouæ consolationis exultare. Gratias tibi ago, vnde totum venit, quotiescunq; mihi bene succedit. Ego autem vanitas, & nihilum ante te, inconstans homo & infirmus, Vnde ergo possum gloriari? aut cur appeto reputari? Nunquid de nihilo? & hoc vanissimum est. Verè inani gloria, mala pestis, vanitas maxima: quia à vera trahit gloria, & cœlesti spoliat gratia. Dum enim homo cõplacet sibi, displicet tibi: dum inhiat laudibus humanis, priuatur veris virtutibus: est autem vera gloria, & exultatio sancta, gloriari in te, & nõ in se, gaudere in nomine tuo, nõ in virtute propria, nec in aliqua creatura delectari, nisi propter te. Laudetur nomen tuum,

non meum: magnificetur opus tuum, non meum: benedicatur nomen sanctũ tuum: nihil autem attribuatur mihi de laudibus hominũ. Tu gloria mea, tu exultatio cordis mei: in te gloriabor & exultabo tota die. Pro me autem nihil nisi in infirmitatibus meis. Quærant Iudæi gloriam, quę ab inuicem est, ego hanc requiram, quæ à solo Deo est. Omnis quidem gloria humana, omnis honor temporalis, omnis altitudo mundana, æternæ gloriæ tuæ comparata, vanitas est, & stultitia. O veritas mea, & misericordia mea, Deus meus. Trinitas beata tibi soli laus, virtus, honor, & gloria per infinita secula seculorum Amen.

De contemptu omnis temporalis honoris.
CAPUT XLVI.

FIli, noli tibi attrahere, si videas alios honorari, & eleuari, te autem despici, & humiliari: erige cor tuũ ad me in cœlum, & non contristabit te contemptus hominis in terris. Domine, in cęcitate sumus, & vanitate citò seducimur. Si rectè me inspicio, nunquã mihi facta est iniuria ab aliqua creatura, vnde nec iustè habeo, conqueri aduersum te. Quia autẽ frequenter & grauiter peccaui tibi, meritò armatur

contra me omnis creatura. Mihi igitur iuſtè debetur cõfuſio,& cõtemptus:tibi autē laus,honor, & gloria. Et niſi me ad hoc præparauero,quod velim libenter ab omni creatura deſpici & relinqui, atq; penitus nihil videri,non poſſum interius pacificari,& ſtabiliri, nec ſpiritualiter illuminari,neque plene tibi vniri,

Quod pax non eſt ponenda in hominibus.

CAPVT XLVII.

Fili,ſi ponis pacem tuam cum aliqua perſona propter tuum ſentire & conuiuere,inſtabilis eris & impacatus. Sed ſi recurſum habes ad ſemper viuētem & manentem veritatem, nõ contriſtabit te amicus recedens, aut moriens. In me debet amici dilectio ſtare,& propter me diligendus eſt, quiſquis tibi bonus viſus eſt, & multum charus in hac vita. Sine me non valet, nec durabit amicitia,nec eſt vera,& mundana dilectio,quam ego non copulo. Ita mortuus deberes eſſe talibus affectionibus dilectorum hominum vt quantum ad te pertinet,ſine omni humano putares eſſe conſortio. Tanto homo Deo magis appropinquat quanto ab omni ſolatio terreno longius recedit. Tantò etiam altius aſcendit ad Deum, quanto profundius in ſe deſcendit, & plus ſibiipſi vileſcit. Qui

autem aliquid boni ſibi attribuit gratia Dei in ſe venire impedit:quia gratia ſpiritus ſancti,cor humile ſemper quærit.Si ſcires te perfectè annihilare,atque ab omni creato amore euacuare, tunc deberem in te cum magna gratia manere. Sed quãdo tu reſpicis ad creaturas, ſubtrahitur tibi aſpectus Creatoris. Diſce te in omnibus propter Creatorem vincere,tunc ad diuinã valebis cognitionẽ pertingere. Quantumcunque modicum ſit,ſi inordinatè diligitur, & deſpicitur, retardat à ſummo bono,& vitiat.

Contra vanam & ſecularem ſcientiam. *CAPVT XLVIII.*

Fili, non moueant te pulcra & ſubtilia dicta hominum,non enim eſt regnum Dei in ſermone, ſed in virtute. Attende verba mea,quæ corda accendunt,& mentes illuminant,inducunt compunctionem & veram ingerunt conſolationem. Nunquàm ad hoc legas verbum, vt doctior aut ſapientior poſſis videri:ſed ſtude mortificationem vitiorum: quia hoc amplius tibi proderit, quàm notitia multarum difficilium quæſtionum,Cùm multa legeris & cognoueris, ad vnum tãtũ oportet venire principium. Ego ſum,qui doceo hominem

minem ſcientiam: & clariorem intelligentiam paruulis tribuo, quàm ab homine poſſit doceri. Cui ego loquor, citò ſapiens erit, & multùm in ſpiritu proficiet. Væ illis qui multa curioſa ab hominibus inquirunt, & de via mihi ſeruiendi parum curant. Veniet tempus, quando apparebit magiſter magiſtrorum, Chriſtus, Dominus angelorum, cunctorum auditurus lectiones, hoc eſt ſingulorũ examinaturus conſcientias: & tunc ſcrutabitur Hieruſalem in lucernis, & manifeſta erunt abſcondita tenebrarum, tacebúntque argumenta linguarum. Ego ſum, qui humilem in puncto eleuo mentem, vt plures æternæ veritatis capiat rationes, quàm ſi quis decem annis ſtuduiſſet in ſcholis. Ego doceo ſine ſtrepitu verborum, ſine confuſione opinionum, ſine faſtu honoris, ſine pugnatione argumentorum. Ego ſum, qui doceo terrena deſpicere, prę ſentia faſtidire, æterna quęrere, æterna ſapere, honores fugere, ſcandala ſufferre, omnem ſpem in me ponere, & vltra me nil cupere, & ſuper omnia ardenter me amare. Nam quidam amando me intimè didicit diuina, & loquebatur mirabilia. Plus proficitur in relinquendo omnia, quàm in ſtudẽdo ſubtilia, Sed aliis loquor cõmunia, aliis ſpecialia,

aliquibus in ſignis, & figuris dulciter appareo: quibuſdam vero in multo lumine reuelo myſteria. Vna vox librorũ ſed non omnes æquè informat: quia intus ſum doctor veritatis, cordis ſcrutator, cogitationum intellector, actionum promotor, diſtribuens ſingulis, ſicut dignum iudicauero.

De non attrahendo ſibi res exteriores.

CAPVT XLIX.

FIli, in multis oportet te eſſe inſcium, & æſtimare te tanquam mortuum ſuper terram, & cui totus mundus crucifixus ſit. Multa etiam oportet ſurda aure pertranſire, & quæ tuæ pacis ſunt, magis cogitare. Vtilius eſt occulos à rebus diſplicentibus auertere, & vnicuique ſuum ſentire relinquere, quàm contentioſis ſermonibus deſeruire. Si bene ſteteris cum Deo, & eius iudicium aſpexeris, facilius te victũ portabis. O domine, quò deuenimus? Ecce damnum defletur temporale: pro modico quæſtu laboratur & curritur, & ſpiritale detrimẽtum in obliuionem tranſit, & vix ſerò redit, quod parum vel nihil prodeſt, attenditur, & quod ſummè neceſſariũ eſt, negligenter præteritur: quia totus homo ad externa defluit & niſi citò recipiſcat, libens in exterioribus iacet.

Quòd

Quòd omnibus non eſt credendum & de facili lapſu verborum.

CAPVT L.

DA mihi auxilium, Domine, de tributione: q̃a vana ſalus hominis, Quàm ſæpe ibi non inueni fidem, vbi me habere putaui! Quoties etiam ibi reperi, vbi minus præſumpſi? Vana ergo ſpes in hominibus: ſalus autem iuſtorum, in te Deus. Benedictus ſis, Domine Deus in omnibus, quæ nobis accidũt, infirmi ſumus, & inſtabiles: cito fallimur & permutamur. Quis eſt homo, qui ita cautè, circunſpectè in omnibus ſe cuſtodire valet, vt aliquãdo in aliquam deceptionem, vel perplexitatem non veniat? Sed qui in te Domine, cõfidit, ac ſimplici te corde quærit, non tam facile labitur. Et ſi inciderit in aliquam tribulationem, quomodocunq; etiam fuerit implicatus, citius per te eruetur, aut à te cõſolabitur, quia tu non deſeris in te ſperantem, vſq; in finem. Rarus fidus amicus, in cũctis amici perſeueras preſſuris. Tu Domine, tu ſolus es fideliſſimus in omnibus, & præter te nõ eſt alter talis. O quàm bene ſapuit illa anima ſancta quę dixit: Mẽs mea ſolidata eſt, & in Chriſto fundata. Si ita mecum foret, non tam facile timor humanus me ſollicitaret, nec verborũ iacula

monerēt:quis omnia præuidere,quis præcauere futura mala sufficit?Si prçuisa etiã lædũt sçpe,quid improuisa,num grauiter etiam feriũt? Sed quare mihi misero non melius prouidi?Cur etiam tam facilè aliis credidi? Sed homines sum⁹,nec aliud quã fragiles homines sumus, etiam si angeli à multis æstimamur,& dicimur. Cui credã Domine, cui credam,nisi tibi?Veritas es, quæ non fallis,nec falli potes. Omnis homo mendax,infirmus,instabilis,& labilis, maximè in verbis, ita vt statim vix credi debeat,quod rectum in facie sonare videtur.Quàm prudenter præmonuisti cauendum ab hominibus:& quia inimici hominis domestici ei⁹:nec credendũ sit quis dixerit, ecce hic,aut ecce illic? Doctus sum dãno meo &c. & vtinã ad cautelã maiorẽ & nõ ad insipientiã mihi.Cautus esto quidam ait, cautus esto, serua apud te, quod dico.Et dum ego sileo, & absconditũ credo, nec ille silere potest, quod silendũ petiit,sed statim perdit me,& se,& abiit. Ab huiusmodi fabulis &incautis hominibus, protege me, Dñe, ne in manus eorum incidã,nec vnquã talia cõmittã:verbũ verũ, & stabile da in os meũ, & linguã callidam longe fac à me.Quod pati nolo,omni modo cauere debeo. O quàm bonũ,& pacificum

eum de aliis silere, nec indifferẽter omnia credere, neque de facili vlterius effari: paucis seipsum reuelare, te semper inspectorẽ cordis quærere: nec omni vento verborum circunferri, sed omnia intima & externa secundum tuæ beneplacitum voluntatis optare perfici. Quàm tutum pro cõseruatione cœlestis gratiæ, humanã fugere apparẽtiam, nec appetere quæ foris admirationem videntur præbere: sed ea tota sedulitate sectari, quæ vitæ emendationem dant, & feruorem. Quàm multis nocuit virtus scita, ac præproperè laudata! quàm sanè profuit gratia silentio seruata in hac fragili vita, quæ tota tẽtatio fertur, & militia.

De confidentia in Deo habenda, quando insurgunt verborum iacula.

CAPVT LI.

Filí, sta firmiter, & spera in me. Quid enim sunt verba, nisi verba? Per aërem volant, sed, vt lapis, non lædunt. Si reus es cogita, quòd te libenter velis emendare. Si nihil tibi conscius es, pensa quòd velis libenter pro Deo hoc sustinere. Parũ satis est, vt verba interdũ sustineas, qui necdũ fortia verbera tolerare vales. Et quare tã parua tibi ad cor trãseũt, nisi q̃a adhuc car-

nalis

nalis es, & homines magis quàm oportet attendis? Nam quia despici metuis, reprehendi pro excessibus nõ vis: & excusationum quæris vmbracula. Sed ispice te melius, & agnosces, quia viuit adhuc in te mũdus, & vanus amor placendi hominibus. Cùm enim quassari refugis, & confundi pro defectibus cõstat vtique, quod nec verè humilis sis, nec verè mũdo mortu9, nec tibi mundus crucifixus. Sed audi verba, & nõ curabis decem milia hominum verba. Ecce, si cuncta contra te dicerentur, quæ fingi malitiosissime possent, quid tibi noceret, si omnino trãsire permitteres, nec plus quàm festucam perpẽderes? Nunquid vel vnum capillum tibi extrahere possent? Sed qui cor intus non habet: nec Deum præ oculis faciliter verbo mouetur vituperationis: qui autem in me confidit, nec proprio iudicio stare appetit, absque humano terrore erit. Ego enim sum iudex, & cognitor omnium secretorum: ego scio quãliter res acta est, ego iniuriãtẽ noui, & sustinentẽ. A me exit verbũ istud, me permittente, hoc accidit: vt reuelentur ex multis cordibus cogitationes, ego reum & innocentẽ iudicabo: sed oculto iudicio vtrunque antè probare volui. Testimonium hominum sæpe fallit: meum iudicium verũ

eſt,ſtabit,& non ſubuertetur:latet plerunque,& paucis ad ſingula patet, nunquam tamẽ errat:nec errare poteſt, etiam ſi oculis inſipientium non rectum videatur. Ad me ergo recurrendum eſt in omni iudicio nec proprio innitendum arbitrio. Iuſtus enim nõ cõturbabitur quicquid à Deo ei acciderit. Etiam ſi iniuſte aliquid contra eum prolatum fuerit, nõ multum curabit; Sed nec vanè exultabit, ſi per alios rationabiliter excuſetur. Penſat nanque, quia ego ſum ſcrutans corda & renes; qui non iudico ſecundum faciem & humanam apparentiam. Nam ſæpe in oculis meis reperitur culpabile,quod hominum iudicio creditur laudabile. Domine Deus, iudex iuſte, fortis & patiens, qui hominũ noſti fragilitatẽ & prauitatem, eſto robur meũ, & tota fiducia mea.Nõ enim mihi ſufficit conſcientia mea: tu noſti, quòd ego non noui:& ideo in omni reprehẽſione me humiliare debui,O manſuetè ſuſtinere.Ignoſce ergo mihi propitius, quoties ſic non egi, & dona iterum gratiã amplioris tolerantiæ.Melior enim mihi tua copioſa miſericordia ad conſecutionem indulgentiæ quàm mea opinata iuſtitia pro defenſione latentis conſcientiæ. Et ſi nihil mihi conſcius ſum; tamen in hoc me iuſtificare nõ

poſſum

possum:quia remota misericordia tua, nõ iustificabitur in cõspectu tuo omnis viuẽs.

Quod omnia grauia pro æterna vita toleranda sunt.

CAPVT LII.

FIli, non frangant te labores, quos assumpsisti propter me, nec tribulationes te deiiciant vsquequaque:sed mea ꝑmissio in omni euentu te roboret & cõsoletur. Ego sufficiens sum ad reddendum supra omnem modum mensuram. Non hic diu laborabis, nec semper grauaberis doloribus. Expecta paulisper videbis celerẽ finem malorũ, veniet vna hora, quãdo cessabit omnis labor, & tumultus. Modicum est, & breue omne, quod transit cũ tempore. Age ergo, vt agis: fideliter labora in vinea mea: ego ero merces tua. Scribe, lege, canta, geme, tace, ora, sustine viriliter contraria. Digna est his omnib⁹, & maioribus præliis vita æterna. Veniet pax in die vna, quæ nota est Domino, & erit non dies, nec nox huius, scilicet tẽporis, sed lux perpetua, claritas infinita, pax firma, & requies secura. Non dices tunc: Quis me liberabit de corpore mortis huius? nec clamabis: Hei mihi, quia incolatus meus prolongatus est: quoniã præcipitabitur mors, & sa-

lus

lus erit indeficiens: anxietas nulla iucũditas beata societas, dulcis & decora. O si vidisses sanctorũ in cœlo coronas perpetuas quãta quoque nũc exultãt gloria: qui huic mundo olim contemptibiles, & quasi vita ipsa indigni putabãtur profectò te statim humiliares vsq; ad terram, & affectares potius oĩbus subesse, quàm vni præesse: nec huius vitæ lætos dies concupisceres, sed magis pro Deo tribulari gauderes & pro nihilo inter homines computari, maximè lucrum duceres. O si tibi hæc saperent, & ꝓfundè ad cor transirent, quomodò auderes vel semel conqueri? Nonne pro vita æterna cuncta laboriosa sunt tolerãda? non est paruũ quid lucrari, aut perdere regnũ Dei. Leua igitur faciem tuam in cœlũ. Ecce ego, & omnes sancti mei mecum, qui in hoc seculo magnũ habuêre certamen, modo gaudẽt, modò consolãtur, modò securi sunt, & modò requiescunt, & sine fine in regno patris mei permanebunt mecum.

De die æternitatis, & huius vitæ angustiis.

CAPVT LIII.

O Supernæ ciuitatis mansio beatissima, O dies æternitatis clarissima: quam nox non obscurat, sed summa veritas semper irradiat, dies semper lęta, semꝑ secura

&

& nunquam statum mutans in cõtraria. O vtinam dies illa illuxisset, & cuncta hæc temporalia finem accepissent. Lucet quidem sanctis perpetua claritate splendida, sed non nisi à longè, & per speculum peregrinãtibus in terra. Norũt cœli ciues, quã gaudiosa sit illa: gemunt exules filij Euæ, quam amara, & tædiosa sit ista. Dies huius temporis, pauci & mali, pleni doloribus & angustiis, vbi homo multis peccatis inquinatur, multis passionibus irretitur, multis timoribus stringitur, multis curis distenditur, & multis curiositatib' distrahitur, multis vanitatibus implicatur, multis erroribus circunfunditur, multis laboribus atteritur, tentationibus grauatur, deliciis eneruatur, egestate cruciatur. O quando finis horum multorũ laborũ? Quãdo liberabor à misera seruitute vitiorũ? Quãdo memorabor, Domine, tui solius? quãdo ad plenũ lætabor in te? Quãdo ero sine omni impedimẽto, & in vera libertate, sine omni grauamine mentis & corporis? Quando erit pax solida, pax imperturbabilis & secura, pax intus & foris, pax omni parte firma? Iesu bone quando stabo ad videndũ te? quãdo contẽplabor gloriam regni tui: quãdo eris omnia in omnibus? O quando ero tecũ in regno tuo, quod præparasti dilectis

tuis

tuis ab æterno? Relict⁹ sum pauper, & exul in terra hostili, vbi, bella quotidiana & infortunia maxima. Cősolare exilium meű, mitiga dolorem meű, quia ad te suspirat omne desiderium meum. Nam onus mihi totum est, quicquid mundus hic offert ad solatium. Desidero te intimè frui, sed nequeo apprehēdere. Opto inhærere cœlestibus sed deprimunt res temporales, & immortificatæ passiones. Mentē omnibus rebus superesse volo, carni autē inuitè subesse cogor. Sic ego infœlix homo, mecű pugno, & factus sum mihi met ipsi grauis, dű spirit⁹ sursum, & caro quęrit esse deorsum O quid intus patior, dum mente cœlestia tracto, & mox carnalium turba occurrit oranti! Deus meus ne elongeris à me, ne declines in ira à seruo tuo. Fulgura coruscationem tuā, & dissipa eas: emitte sagittas tuas, & conturbentur omnes phantasię inimici. Recollige sensus meos ad te, fac me obliuisci omnium műdanorű. Da citò abiicere, & contēnere phantasma vitiorű. Succurre mihi æterna veritas, vt nulla me moueat vanitas. Adueni cœlestis suauitas, & fugiat à facie tua omnis impuritas. Ignosce quoque mihi, & misericorditer indulge quoties præter te, aliud in oratione reuoluo, confiteor etenim verè, quia valde

distractè me habere cõsueui. Nam ibi multoties non sum, vbi corporaliter sto aut sedeo: sed ibi magis sum, quò cogitationibus feror: ibi sum, vbi cogitatio mea est: vbi est frequenter cogitatio mea, ibi est id, quod amo. Hoc mihi citò occurrit, quod naturaliter delectat, aut ex vsu placet. Vnde tu Veritas apertè dixisti. Vbi enim est thesaurus tuus ibi est & cor tuũ. Si cœlũ diligo libenter, de cœlestibus penso. Si mundum amo felicitatibus mundi cõgaudeo, & de aduersitatibus eius tristor. Si carnem diligo quæ carnis sunt sæpissime imaginor. Si spiritũ amo de spiritualibus cogitare delector. Quæcunq; enim diligo, de his libenter loquor & audio: atq; talium imagines ad domũ mecum porto. Sed beatus ille homo, qui propter te Domine, omnibus creaturis abeundi licentiã tribuit, qui naturæ vim facit & cõcupiscentias carnis feruore spiritus crucifigit: vt serenata cõscientia, puram tibi orationem offerat, dignúsq; sit angelicis interesse choris, omnibus terrenis foris & intus exclusis.

De desiderio æternæ vitæ, & quanta sint certantibus bona promissa.

CAPVT LIIII.

FIli, vbi cùm tibi desideriũ æternæ beatitudinis de super infundi sentis, & de taber-

tabernaculo corporis exire concupiſcis, vt claritatem meã ſine viciſſitudinis vmbra contemplari poſſis, dilata cor tuum & omni deſiderio hanc ſanctam inſpirationem ſuſcipe. Redde ampliſſimas ſupernæ bonitati gratias: quæ tecum ſic dignanter agit clementer viſitat ardenter excitat, potenter ſubleuat, ne proprio põdere ad terrena labaris. Neque enim hoc cogitatu tuo aut conatu accipis, ſed ſola dignatione ſupernæ gratiæ & diuini aſpectus: quatenus virtutibus, & maiori humilitate proficies: & ad futura certamina te prępares, mihíque toto cordis affectu adhærere ac feruenti voluptate ſtudeas deſeruire. Fili, ſępe ignis ardet ſed ſine fumo flamma non aſcendit. Sic & aliquorum deſideria ad cœleſtia flagrãt: & tamẽ à tẽtatione carnalis affectus liberi nõ ſunt. Idcirco nec omnino purè ꝓ honore Dei agunt, quod tã deſiderãter ab eo petunt. Tale eſt & ſæpe tuum deſideriũ quod inſinuaſti eſſe tam importunũ. Nõ enim eſt hoc purum & perfectũ, quod propria commoditate eſt infectum. Pete, non quod tibi eſt delectabile & commodum, ſed quod mihi acceptabile eſt, atque honorificum; quia ſi recte iudicas, meam ordinationem tuo deſiderio & omni deſiderato præferre debes, ac ſequi. Noui deſi-

derium tuum,& frequentes gemitus audi ui. Iam velles esse in libertate gloriæ filiorum Dei, iam te delectat domus ęterna,& cælestis patria gaudio plena: sed nondum venit hor ista, sed est adhuc tempus belli, videlicet tempus laboris & probationis. Optas summo repleri bono, sed non potes hoc assequi modo. Ego sum, expecta me, dicit dominus, donec veniat regnum Dei. Probandus es adhuc in terris, & in multis exercitandus. Cõsolatio tibi interdum dabitur: sed copiosa sacietas non cõcedetur Confortare igitur,& esto robustus tam in agendo, quàm in patiendo naturæ contraria. Oportet te nouum induere hominem & in alterum virum mutari. Oportet te sæpe agere quod non vis, & quod oportet te relinquere. Quod aliis placebit, successum habebit: quod tibi placet, vltra nõ proficiet. Quod alij dicunt, audietur: quod dicis, pro nihilo computabitur. Petent alij & accipient: tu petes, nec impetrabis. Erunt alij magni in ore hominũ: de te autem tacebitur. Aliis hoc vel illud cõmittetur: tu autem ad nihil vtilis iudicaberis. Nam propter hoc natura aliquando contristabitur, & magnum certamen sustinebit: sed magnum bonũ inde cõsequeris si silẽs portaueris. In his & similibus multis probari so

let fidelis Domini seruus, qui se abnegare in omnibus frãgere quęrit. Vix est aliquid tale in quo tantundem mori indiges, sicut in non videri, & pati, quæ voluntati tuę aduersa sunt, maximè autẽ cũ disconuenientia, & quæ minus vtilia tibi apparent fieri iubentur. Et quia non audes resistere, altiori Potestati, sub Domino cõstitutus, id durum tibi videtur ad nutum alterius ambulare, & omne proprium sentire obmittere. Sed pensa, fili: horum fructuum laborũ celerem finem atq; præmiũ nimis magnũ & non habebis inde grauamẽ: sed fortissimũ patientiæ tuæ solamen. Nã & pro modica hac voluntate, quam nunc sponte deseris, habebis semper voluntatẽ tuam in cœlo. Ibi quippe inuenies omne, quod volueris, omne, quod desiderare potes. Ibi aderit tibi totius facultas boni, sine timore amittendi. Ibi voluntas tua vna semper mecum nil cupiet extraneum, vel priuatũ ibi nullus resistet tibi, nemo de te conquaeretur, nemo impediet, nil obuiabit: sed cũcta desiderata simul erunt præsentia, totũque affectum tuum reficient, & adimplebunt vsq; ad summum. Ibi reddam gloriã pro contumelia perpessa, palliũ laudis pro mœrore, pro loco nouissimo, sedẽ regni in secula. Ibi apparebit fructus obedientiæ,

gaudebit labor pœnitẽtia,& humilis subiectio coronabitur gloriosè. Nũc ergo te inclina humiliter sub omnium manibus: nec sit curæ,quis hoc dixerit,vel iusserit: sed hoc magnopere curato, vt siue prælatus,siue minor,aut æqualis aliquis à te exposcerit,vel inuenerit,pro bono totum accipias,& syncera voluntate studeas adimplere,quærat alius hoc, alius illud glorietur ille in illo,& iste in isto:laudetúrq; milies mille:tu autem nec in isto, nec in illo sed in tui ipsius gaude contẽptu, & in mei solius beneplacito ac honore.Hoc optandum est tibi,vt siue per vitã, siue per mortem Deus semper in te glorificetur.

Qualiter homo desolatus debeat in manus Dei se offerre.

CAPVT LV.

DOmine Deus sancte pater,sis nunc & in ęternum benedictus:quia sicut vis factum est,& quod facis,bonum est. Lætetur in te seruus tuus,non in se, nec in aliquo alio quia tu solus lætitia vera, tu spes mea,& corona mea:tu gaudium meum,& honor meus,Domine. Quid habet seruus tuus,nisi quod à te accepit,etiã sine merito suo? Tua sunt omnia,quę dedisti,& quæ fecisti:pauper sum & in laboribus à iuuẽ-

tute mea:& cõtristatur anima mea nonnũquã vsq; ad lachrymas,quãdoque etiã cõturbatur à se, propter imminentes passiones. Desiderio pacis,gaudiũ,pace filiorum flagito,qui in lumine cõsolationis à te pascuntur. Si das pacẽ,si gaudium sanctũ infundis, erit anima serui tui plena modulatione & deuota in laude tua. Sed si te subtraxeris,sicut sæpissime soles, non poteris currere in viã mandatorum tuorũ:sed magis ad tũdendũ pectus, genua incuruãtur quia nõ est illi sicut heri, & nudiustertius: quando splẽdebat lucerna tua super caput eius,& sub vmbra alarũ tuarũ protegebatur à tẽtationibus irruẽtibus. Pater iuste & semper laudãde,venit hora vt probetur seruus. Pater amãde,dignũ est,vt hora hac patiatur pro te aliquid seruus tuus. Pater perpetuò venerande,venit hora,quam ab æterno præsciebas affuturã:vt ad modicũ tẽpus succũbat foris seruus tuus, viuat verò semper apud te,intus paululùm vilipẽdatur,humilietur & deficiat coram hominibus,passionibus cõteratur, & lãguorib⁹: vt iterum tecum in aurora nouæ lucis resurgat, & in cœlestibus clarificetur. Pater sancte,tu sic ordinasti,& sic voluisti:& hoc factum est, quod ipse præcepisti. Hæc est enim gratia ad amicum tuũ pati:& tribu-

lari in mundo pro amore tuo, quotiescunque à quocunq; & quomodocúque id permiseris fieri. Sine cõsilio & prouidẽtia tua & sine causa nihil fit in terra. Bonũ mihi Domine ꝙ humiliasti me, vt discam iustificationes tuas & omnes elationes cordis atque præsumptiones abiiciã: vtile mihi, quòd confusio cooperuit faciem meã, vt te potius, quàm homines ad consolandum requiram. Didici etiã ex hoc, inscrutabile iudiciũ tuũ expauescere: qui affligis iustũ cum impio, sed non sine æquitate & iustitia. Gratias ago tibi, quia nõ pepercisti malis meis sed attriuisti me verberibus amaris, infligẽs dolores, & immittẽs angustias foris & intus. Non est, qui me consoletur ex omnibus qui sub cœlo sunt, nisi tu Domine Deus meus cœlestis medicus animarum qui percutis & sanas, deducis ad inferos & reducis. Disciplina tua super me, & virga tua ipsa me docebit. Ecce pater dilecte in manibus tuis ego sum: sub virga correctionis tuæ me inclino. Percute dorsum meum & collũ meum, vt incuruem ad voluntatem tuam tortuositatẽ meã. Fac me piũ & humilem discipulũ sicut bene facere cõsueuisti: vt ambulẽ ad omne nutum tuũ. Tibi me, & omnia mea ad corrigẽdũ cõmendo: melius est hic corripi, quàm in

futuro. Tu ſcis omnia & ſingula & nil te latet in humana cõſcientia: Ante quã fiãt noſti ventura & non opus eſt tibi, vt quis te doceat, aut admoneat de his quæ gerũtur in terra. Tu ſcis, quid expedit ad profectum meũ & quantum deſeruit tribulatio ad rubiginẽ vitiorum purgãdam, Fac mecum deſideratũ beneplacitum tuum & ne deſpicias peccatricẽ vitam meã nulli melius, nec clarius, quàm tibi ſoli notam. Da mihi Domine ſcire, quod ſciendũ eſt, hoc amare, quod amandum eſt, hoc laudare, quod tibi ſummè placet, hoc reputare, ꝙ tibi pretioſum apparet, hoc vituperare, ꝙ oculis tuis ſordeſcit. Non me ſinas ſecundum viſionem oculorum exteriorum iudicare, neque ſecundũ auditum auriũ hominũ imperitorum ſententiare: ſed in iudicio vero de inuiſibilibus & ſpiritualib9 diſcernere atque ſuper omnia volũtatem beneplaciti tui ſemper inquirere. Falluntur ſæpe hominum ſenſus in iudicãdo: fallũtur & amatores ſeculi viſibilia tantummodo amando. Quid eſt homo inde melior, quia reputatur ab homine maior, fallax fallacem, vanus vanum, cæcus cæcum, infirmus infirmum decipit, dum exaltat, & veraciter magis confundit, dum inaniter laudat. Nã quantũ vnuſquiſque eſt in-

oculis tuis, tantum est & non amplius, ait humilis sanctus Franciscus.

Quòd humilibus insistendum est operibus cùm deficitur à summis.

CAPVT LVI.

FIli, non vales semper in feruentiori desiderio virtutũ stare, nec in altiori gradu contemplationis: sed necesse habes interdum ob originalem corruptelam ad inferiora descendere, & onus corruptibilis vitæ etiam inuitus, & cum tædio portare. Quandiu mortale corpus geris, tádiu senties, & grauamen cordis. Oportet ergo sæpe in carne de carnis onere gemere: eò ꝙ non vales spiritualibus studiis & diuinæ cōtẽplationi indesinenter inhærere. Tũc expedit tibi ad humilia & exteriora opera cōfugere, & in bonis te actibus recreare, aduentum meum, & supernam visitationem, firma confidẽtia expectare: exilium tuum & ariditatem mentis patienter sufferre, donec iterum à me visiteris, & ab omnibus anxietatibus libereris. Nõ faciẽ te laborũ obliuisci, & interna quiete perfrui. Expandã coram te prata scripturarũ, vt dilatato corde currere incipias inviam mandatorum meorum, & dices: Non sunt condignæ passiones huius temporis, ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis.

Quòd

Quòd homo non reputet se consolatione dignũ, sed magis verberibus reum.

CAPVT LVII.

DOmine non sum dignus consolatione tua, nec aliqua spiritali visitatione, & ideò iustè mecũ agis, quãdo me inopẽ, & desolatũ relinquis. Si enim ad instar maris lachrymas fundere possem, adhuc consolatione tua dignus non essem. Vnde nihil magis dignus sum flagellari & puniri: quia grauiter & sæpe offendi & in multis valde deliqui. Ergo vera pensata ratione, nec minima sum dignus consolatione: sed tu clemens & misericors Deus, qui nõ vis perire opera tua ad ostendendum diuitias bonitatis tuę in vasa misericordię tuę etiam præter omne proprium meritũ dignaris consolari seruũm tuũ supra humanũ modũ. Tuę enim cõsolationes, nõ sunt sicut humanæ confabulationes. Quid egi, Domine, vt mihi conferres aliquam cœlestem consolationẽ? ego nihil boni me egisse recolo, sed semper ad vitia pronum, & ad emendationem pigrum fuisse, verum est & negare nõ possum. Si aliter dicerem, tu stares contra me, & non esset, qui defenderet. Quid merui pro peccatis meis, nisi infernum & ignem æternum? In veritate cõfiteor quoniam dignus sum omni ludibrio

brio & contemptu:nec decet me inter deuotos tuos commorari. Et licet hoc ægrè audiam:tamen aduersum me pro veritate peccata mea arguam: vt facilius misericordiam tuã merear impetrare. Quid dicam reus,& omni confusione plenus? Non habeo os loquendi, nisi hoc tantum verbum peccaui Domine, peccaui miserere mei, ignosce mihi. Sine me paululum, vt plangam dolorem meum antè, quã vadã ad terram tenebrosam,&opertam mortis caligine. Et quid tam maximè à reo & misero peccatore requiris, nisi vt cõteratur & humiliet se pro delictis suis? In vera cõtritione, & cordis humiliatione nascitur spes veniæ, reconciliatur perturbata conscientia,reparatur gratia perdita,tutus fit homo à futura ira; & occurrunt sibi mutuò in osculo sancto Deus &pœnitens anima,humilis peccatorum contritio. Acceptibile tibi est,Domine sacrificium longe suauius odorãs in cõspectu tuo,quã thuris incensum. Hoc est gratum etiam vnguentum quòd sacris pedibus tuis infundi voluisti:quia cor contritum & humiliatum nunquam despexisti. Ibi est locus refugij à facie iræ inimici:ibi emendatur & abluitur,quicquid aliunde cõtractum est, & inquinatum.

De gratia Dei, quæ non miscet terrena sapientibus.

CAPVT LVIII.

FIlli, pretiosa est gratia mea: nõ patitur se misceri extraneis rebus, nec cõsolationibus terrenis. Abiicere ergo oportet omnia impedimenta gratiæ si optas eius infusionem suscipere. Pete secretũ tibi, ama solus habitare tecum: nullius require confabulationem: sed magis ad Deũ deuotã effunde precem, vt compunctam teneas mentẽ & puram conscientiã. Totum mundum nihil æstima, Dei vocationẽ omnibus exterioribus antepone. Non enim poteris mihi vacare, & in transitoriis pariter delectari. A notis & à charis amicis oportet elongari, & ab omni temporali solatio mentem tenere priuatã. Sic obsecrat beatus Apostolus Petrus vt tãquam aduenas & peregrinos in hoc mundo se contineant Christi fideles: O quãta fiducia erit morituro, quem nullius rei affectus detinet in mundo: Sed sic segregatum cor habere ab omnibus, æger necdum capit animus: nec animalis homo nouit interni hominis libertatẽ. Attamen si verè velit esse spiritualis, oportet eum renuntiare tã remotis, quã propinquis, & à nemine magis cauere, quã à seipso. Si temetipsum perfe-

cte viceris, cætera facilius subiugabis. Perfecta nãq; victoria est, de semetipso triũphare, Qui enim semetipsum subiectũ tenet, vt sensualitas rationi, & ratio in cũctis obediat mihi, hic verè victor & sui & dominus mũdi, Si ad hũc apicẽ scandere gliscis, oportet viriliter incipere & securim ad radicẽ ponere: vt euellas & destruas occultã & inordinatã inclinationem ad teipsum & ad omne priuatũ & materiale bonũ. Ex hoc vitio, ꝙ homo semetipsũ nimis inordinatè diligit, pene totũ pendet quicquid radicabiliter vincẽdũ est. Quo deuicto, & subacto malo, pax magna & trãquillitas erit continuo. Sed quia pauci sibiipsi perfectè mori laborãt, nec plenè extra se tendũt, propterea in se implicati remanẽt nec suprà se in spiritu eleuari possunt. Qui autẽ liberè mecũ ambulare desiderat, necesse est vt omnes prauas & inordinatas affectiones suas mortificet, atq; nulli creaturę priuato amore cõcupiscẽter inhęreat

De diuersis motibus naturæ & gratiæ.

CAPVT LIX.

Fili, diligenter aduerte motus naturæ, & gratiæ: quia valde cõtrariè & subtiliter mouentur: & vix nisi à spirituali & intimè illuminato homine, discernuntur. Omnes quidẽ bonum appetunt, & aliquid boni in

ſuis dictis vel factis prætendunt. Ideò ſub ſpecie boni, multi fallũtur. Natura calida eſt multos trahit, illaqueat & decipit & ſe ſemper pro fine habet. Sed gratia ſimpliciter ambulat, ab omni ſpecie mali declinat, fallacias non prætendit: & purè, omnia propter Deum agit, in quo & finaliter requieſcit. Natura enim nõ vult mori nec premi, nec ſuperari, nec ſubeſſe, nec ſponte ſubiugari. Gratia vero ſtudet mortificationi propriæ, reſiſtit ſenſualitati: quærit ſubiici, appetit vinci, nec propria vult libertate fungi, ſub diſciplina amat teneri: nec alicui cupit dominari, ſed ſub Deo ſemper viuere, ſtare, & eſſe, atque propter Deum omni humanæ creaturæ humiliter parata eſt inclinari. Natura pro ſuo commodo laborat, quid lucri ex alio ſibi proueniat, attendit: gratia autem nõ quid ſibi vtile & cõmodum ſit, ſed quod multis proficiat, magis cõſiderat. Natura libẽter honorem & reuerentiam accipit, gratia verò omnem honorem & gloriam Deo fideliter attribuit. Natura confuſionẽ timet, & cõtemptum: gratia autem gaudet pro nomine Ieſu, cõtumeliam pati. Natura ociũ amat, & quietem corporalem: gratia autem vacua eſſe non poteſt: ſed libẽter amplectitur laborem. Natura quærit curio-

ſa

ſa habere & pulchra, & abhoret vilia & groſſa. Gratia verò ſimplicibus delectatur & humilibus: aſpera nõ aſpernatur, nec vetuſtis refugit indui pannis. Natura reſpicit tẽporalia: gaudet ad lucra terrena: triſtatur de damno, irritatur leui iniurię verbo. Sed gratia attendit æterna: nõ inhęret tẽporalibus nec perditione rerũ turbatur, neq; verbis durioribus exarcerbatur: q̃a theſaurũ ſuũ & gaudiũ in cœlo vbi nihil perit, cõſtituit. Natura cupida eſt, & libẽtius accipit q̃ donat propria & priuata. Gratia autem pia eſt & cõmunis: vitat ſingularia, cõtẽtatur paucis: beatius iudica dare, quàm accipere. Natura inclinat ad creaturas ad carnẽ propriã, ad vanitatẽ & diſcurſus ſed gratia trahit ad Deũ & ad virtutes renũtiat creaturis, fugit mũdũ: odit carnis deſideria, reſtringit euagationes, erubeſcit in publico apparere. Natura libẽter aliquod ſolatiũ habet externũ, in quo delectetur ad ſenſum: ſed gratia in ſolo Deo quærit conſolari, & in ſummo bono ſuper omnia viſibilia delectari. Natura totum agit propter lucrũ & commodum proprium, nihil gratis facere poteſt: ſed aut æquales, aut melius, aut laudẽ vel fauorẽ pro benefactis, conſequi ſperat, & multũ põderat ſua geſta, & dona concupiſcit. Gratia verò nil

tem

tẽporale quærit, nec aliud præmiũ, quàm Deum solum pro mercede postulat, nec amplius de temporalibus necessariis desiderat, nisi quantum hæc sibi ad assecutionem æternorum valeāt deseruire. Natura gaudet de amicis multis, & propinquis, gloriatur de nobili loco, & ortu generis, arridet potentibus, Blanditur diuitibus, applaudit sibi similibus. Gratia autem, & inimicos diligit, nec de amicorũ turba extollitur, nec locũ nec ortũ natalium reputat, nisi virtus maior ibi fuerit. Fauet magis pauperi, quàm diuiti: cõpatitur plus innocenti, quàm potenti: congaudet veraci, nõ fallaci, exhortatur semper bonos meliora charismata æmulari, & filio Dei per virtutes assimulari. Natura de defectu, & de molestia citò conqueritur. Gratia constanter fert inopiā. Natura omnia ad se reflectit, per se certat, & arguit. Gratia autẽ ad Deũ cuncta reducit, vnde originaliter emanāt, nihil boni sibi adscribit, nec arrogāter præsumit: nõ contendit, nec suam sentẽtiam aliis præfert. sed in omni sensu, & intellectu, æternæ sapiẽtię, ac diuino examini se submittit. Natura appetit scire, & noua & secreta audire, vult exterius apparere, & multa per sensum experiri, desiderat agnosci, & sapere, vnde laus & admiratiò proce

dit. Sed gratia non curat noua nec curiosa percipere: quia toto hoc de vetustate corruptionis est ortum, cùm nihil nouum, & durabile sit super terrã. Docet itaque sensus restringere, vanam complacentiam, & ostẽtationem deuitare, laudanda & dignè miranda humiliter condere & de omni re, & de omni scientia vtilitatis fructum atque Dei laudem & honorem quærere. Nõ vult se, nec sua prædicari: sed Deum in donis suis optat benedici, qui cuncta ex mera charitate largitur. Hæc gratia super naturale lumen & quoddam Dei speciale donum est, & propriè electorum signaculũ, & pignus salutis æternæ: quæ hominẽ de terrenis ad cælestia amanda sustollit, & de carnali spiritalem efficit. Quãtò igitur natura amplius premitur, & vicitur, tanto maior gratia infũditur, & quotidie nouis visitationibus interior homo secundum imaginem Dei reformatur.

De corruptione naturæ, & efficacia gratiæ diuinæ. CAPVT LX.

DOmine De' meus, qui me creasti ad imaginem & similitudinem tuam, cõcede mihi hanc gratiam, quàm ostendisti mihi, tam magnam & necessariam salutẽ vt vincã pessimam, naturam meã, trahentem ad peccata, & in perditione. Sentio enim

enim in carne mea legem peccati, cōtradicentem legi mentis meæ, & captiuum me ducentem ad obediēdum sensualitati in multis. Nec possum resistere passionib⁹ eius nisi adsistat tua sanctissima gratia, cordi meo ardenti, infusa. Opus est gratia tua, & magna gratia, vt vincatur natura ad malum semper prona ab adolescentiá sua. Nam per primum hominem Adam lapsa, & vitiata per peccatum, in omnes homines pœnam huius maculæ descēdit: vt iesa natura quæ bona & recta à te recōdita fuit, pro vitio iam & infirmitate corruptæ naturæ ponatur, eò quòd motus eius sibi relictus, ad malum & inferiora trahat Nam modica vis, quæ remāsit, est tanquá scintilla quædam latens in cinere. Hæc est ipsa ratio naturalis, circunfusa magna calligine, adhuc iudicium habens boni & mali, veri falsique distātia, licet impotens sit adimplere omne, quod approbat, nec pleno iam lumine veritatis, nec sanitate affectionū suarū potiatur. Hinc est Deus meus, quod condelector legi tuæ secundum interiorem hominem, sciens mandatum tuum esse bonū, iustū, & sanctum: arguens etiam omne malum, & peccatum fugiendum. Carnem seruio legi peccati, dum magis sensualitati obedio quá ra-

tioni. Hic est, quòd velle bonum mihi adiacet, perficere autem non inuenio. Hinc sæpè multa bona propono: sed quia gratia deest ad adiuuandum infirmitatē meā ex leui resistentia resilio, & deficio. Hinc accidit, quòd viā perfectionis agnosco, & qualiter agere debeam, clarè satis video: sed propriæ corruptionis pondere pressus, ad perfectiora non assurgo. O quàm maximè est mihi necessaria, Domine, gratia tua ad inchoandum bonū, ad proficiendum, & ad perficiendum! Nam sine ea nihil possum facere: omnia autem possum in te, confortante me gratia. O verè cœlestis gratia: sine qua nulla sunt propria merita, nulla quoque dona naturæ ponderāda. Nihil artes nihil diuitiæ, nihil pulcritudo, vel fortitudo, nihil ingenium, vel eloquentia valent apud te Domine sine gratia. Nā dona naturæ bonis & malis sunt cōmunia: electorū autem propriū donū, est gratia siue dilectio: qua insigniti, digni habētur vita æterna. Tātum eminet hæc gratia, vt nec donū prophetię, nec signorū operatio, nec quātalibet alta speculatio, aliquid æstimetur sine ea. Sed neque fides, neque spes, neque aliæ virtutes tibi acceptæ sunt sine charitate, & gratia. O beatissima gratia quæ pauperē spiritū, virtutibus diuitē facis, &

cis,& diuitem multis bonis,humilẽ corde reddis:veni descende ad me,reple me mane cõsolatione tua,ne deficiat præ lassitudine,& ariditate mentis anima mea.Obsecro Domine,vt inueniam gratiam in oculis tuis.Sufficit enim mihi gratia tua cæteris non obtentis, quæ desiderat natura.Si fuero tentatus, & vexatus tribulationibus multis, non timebo mala dũ mecũ fuerit gratia tua. Ipsa fortitudo mea, ipsa consilium confert & auxiliũ. Cũctis hosti bus potẽtior est,& sapientior vniuersis sapientibus. Magistra est veritatis, doctrix disciplinæ,lumẽ cordis, solamẽ pressuræ, fugatrix tristitiæ,ablatrix timoris,nutrix deuotionis,productrix lachrymarũ.Quid sum,sine ea, nisi aridum lignum & stipes inutilis ad eiiciendũ?Tua ergo me,Domine,gratia semper præueniat, & sequatur, ac bonis operibus iugiter præstet esse intentũ,per Iesum Christũ filiũ tuum. Amẽ.

Quòd nosipsos abnegare, & Christum imitari debemus per crucem.

CAPVT LXI.

FIli:quantum à te vales exire,tantũ in me poteris trãsire.Sicut nihil foris cõcupiscere ad æternam pacẽ facit: sic se interius relinquere,Deo coniungit. Volo te addiscere perfectam abnegationem tui in

voluntate mea ſine contradictione, & querela. Sequere me. Ego ſum via veritas & vita. Sine via non itur: ſine veritate nō cognoſcitur: ſine vita non viuitur. Ego ſum via, quā ſequi debes: Veritas: cui credere debes: Vita, quam ſperare debes. Ego ſum via inuiolabilis, veritas infallibilis, vita interminabilis. Ego ſum via rectiſſima, veritas ſuprema, vita vera, via beata, vita increata. Si manſeris in vita mea, cognoſces verriatē, & veritas liberabit te, & apprehendes vitam æternam. Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata. Si vis veritatem cognoſcere, crede mihi. Si vis perfectus eſſe, vende omnia. Si vis eſſe diſcipulus meus, abnega temetipſum. Si vis beatam vitam poſſidere, præſentem vitam contemne. Si vis exaltari in cœlo, humilia te in mundo. ſi vis regnare mecum, porta crucem tecum. Soli enim ſerui crucis inueniunt viā beatitudinis, & veræ lucis. Domine Ieſu Chriſte quia arcta eſt via tua, & mundo deſpecta, dona mihi tecum mūdi deſpectum imitari. Non enim maior eſt ſeruus domino ſuo, nec dicipulus ſuper magiſtrum. Exerceatur ſeruus tuus in via tua: quia ibi eſt ſalus mea, & ſanctitas vera. Quicquid extra eam lego, vel audio, non me recreat nec delectat plenè. Fili, quia

hæc scis,& legisti omnia,beatus eris,si feceris ea. Qui habet mandata mea, & seruat ea, ipse est, qui diligit me, & ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum, & faciam eum consedere mecum in regno patris mei. Igitur Domine,sicut dixisti,& promisisti sic vtiq; mihi promereri contingat. Suscepi de manu tua crucē,portabo eam vsq; ad mortem, sicut imposuisti mihi.Verè vita bona monachi crux est,& dux paradisi. Inceptū est,retrò abire non licet, nec relinquere oportet. Eia fratres pergamus simul:Iesus erit nobiscum.Propter Iesum suscepimus hāc crucem; propter Iesum perseueremus in cruce.Erit adiutor noster qui est dux noster, & præcessor.En rex noster nobis. Sequamur viriliter, nemo metuat terrores. Simus parati mori fortiter in bello, nec inferamus crimen gloriæ nostræ, vt fugiamus crucem.

Quòd homo non sit nimis deiectus, quando in aliquos labitur defectus.
CAPVT LXII.

FIli,magis placent mihi patientia,& humilitas in aduersis, qua multa cōsolatio,& deuotio in prosperis.Vt quid te contristat paruum factum contra te dictū? Si

amplius fuisset, commoueri nõ debuisses: sed nunc dimitte transire. Non est primũ nec nouum, nec vltimum erit, si diu vixeris. Satis virilis es, quãdiu nihil obuiat aduersi. Bene etiam cõsulis, & alios nosti roborare verbis: sed cùm ad ianuã tuam venit repentina tribulatio, deficis consilio, & robore. Attende magnã fragilitatẽ tuam, quã sæpius experiris in modicis obiectis, tamen pro salute tua ista fiunt. Cùm hæc, & similia contingunt pone, vt melius nosti ex corde, & si te tetigit, non tamẽ deiiciat, nec diù implicet, Ad minus sustine patienter: si non potes gaudẽter. Etiam si minus libenter audis, & indignationẽ sentis, reprime te: nec patiaris aliquid inordinatũ ex ore tuo exire, vnde paruuli scandalizãtur. Cito cõquiescet cõmotio excitata, & dolor internus, reuertente gratia, dulcorãbitur. Adhuc viuo ego, dicit Dominus, iuuare te paratus, & solito amplius consolari, confisus si fueris mihi, & me deuotè inuocaueris. Animo æquior esto, & ad maiorem sustinentiam accingere. Non totum frustratum, si te sæpius percipis tribulatũ, vel grauiter tentatum. Homo es, & non Deus: caro es, & non angelus. Quomodo posses semper in eodem statu virtutis permanere, quando hoc defuit angelo in cœlo

lo,& primo homini in paradiso, qui non diu steterunt? Ego sum qui mœrentes erigo sospitate, & suam cognoscentes infirmitatem, ad meam proueho diuinitatem. Domine, benedictum sit verbum tuũ, dulce super mel & fauũ ori meo. Quid facerẽ in tantis tribulationibus & angustiis meis, nisi me confortaueris tuis sanctis sermonibus? Dummodo tandem ad portum salutis perueniam: cui curæ est, quæ & quanta passus fuero? Da finem bonum: da fœlicem ex mundo transitum. Memento mei Deus, & dirige me recto itinere in regnũ tuum. Amen.

De altioribus rebus, & occultis iudiciis Dei non scrutandis.

CAPVT LXII.

Fili, caueas disputare de altis materiis & de occultis Dei iudiciis. Cur sic iste relinquitur, & ille ad tantã gratiam assumitur? Cur etiam iste tantum affligitur, & ille tam eximiè exaltatur? Ista omnem humanam facultatẽ excedũt, nec ad inuestigandum iudiciũ diuinũ, vlla ratio præualet, vel disputatio. Quando ergo hoc tibi suggerit inimicus, vel etiam quidam curiosi inquirunt homines, respõde illud prophetæ: Iustus es Domine, & rectum iudicium

tuum, Et illud: Iudicia Domini vera iustificata in semetipsa Iudicia mea metuenda sunt, non discutienda: quia humano intellectui sunt incóprehensibilia. Noli etiam inquirere vel disputare de meritis sanctorum: quis alio sanctior, aut quis maior in regno cœlorum Talia generat sæpe lites, & contentiones inutiles: nutriunt quoque superbiam, & vanam gloriam vnde oriuntur inuidiæ & dissensiones dum iste illum sanctum, & alius alium conatur superbè præferre. Talia autē velle scire, & inuestigare, nullum fructū afferūt: sed magis sanctis displicent: quia non sum Deus dissensionis sed pacis: quæ pax magis in humilitate vera quàm in propria exaltatione cōsistit. Quidam zelo dilectionis, trahuntur ad hoc vel ad illos, āpliori affectu: sed humano potius quàm diuino. Ego sum qui cunctos cōdidi sanctos, ego donaui gratiā ego præstiti gloriā: ego noui singulorū merita, ego præueni eos in benedictionibus dulcedinis meæ, ego præsciui dilectos ante secula, ego eos elegi de mundo, nō ipsi me præelegerūt: ego vocaui per gratiā, attraxi per misericordiam, ego perduxi eos per tentationes varias, ego infudi cōsolationes magnificas: ego dedi perseuerātiā, ego coronaui eorū patientiā, ego primum

&

& nouissimum agnosco, ego omnes inæstimabili dilectione amplector. Ego laudandus sum in omnibus sanctis meis. Ego super omnes benedicẽdus sum, & honorandus in singulis: quos sic gloriose magnificaui & prædestinaui sine vllis præcedentibus propriis meritis. Qui ergo vnũ de minimis meis contẽpserit: nec magnũ honorat: quia pusillum & magnum ego feci. Et qui derogat alicui Sanctorũ, derogat mihi, & cæteris omnibus in regno cœlorum, Omnes vnũ sunt per charitatis vinculum, idem sentiunt, idem volunt, & omnes in vnum se diligunt. Adhuc autẽ, quod multo altius est, plus me, quàm se & sua merita diligant. Nam supra se rapti, & extra propriam dilectionẽ tracti, toti in amorẽ mei pergunt, in quo & fructiuè quiescũt. Nihil est quod eos auertere possit, aut deprimere, quippe qui ęterna veritate pleni, & igne ardescunt, inextinguibilis charitatis. Desinant igitur carnales, & animales homines de sanctorũ statu disserere: qui non norũt nisi priuata gaudia diligere. Demunt & addunt pro sua inclinatione, nõ prout placet æternæ veritati. In multis est ignorãtia, in iis maxime, qui parum illuminati, raro aliquem perfecta dilectione spiritali diligere volunt. Multi adhuc naturali affectu, & hu-

mana amicitia, ad hos vel ad alios trahuntur: & sicut in inferioribus se habeũt, ita & de cœlestibus imaginantur. Sed est distantia incõparabilis inter ea quæ imperfecti cogitant, & quę illuminati viri per reuelationem supernam speculantur. Caue ergo fili, de istis curiosè tractare, quæ tuã scientiam excedũt, sed hoc magis satage, & intende, vt vel minimus in regno Dei queas inueniri. Et si quispiam sciret quis alio sanctior esset, vel maior haberetur in regno cœlorũ quid ei hæc notitia prodesset nisi se ex hac cognitione coram me humiliaret & in maiorem nominis mei laudem exurgeret? Multò acceptius deo facit, qui de peccatorum suorũ magnitudine & virtutum suarum prauitate cogitat, & quàm longe à sanctorũ perfectione distat, quàm is, qui de eorum maioritate, vel paruitatę disputat. Melius est sanctos deuotis precibus & lachrymis exorare: & eorũ gloriosa suffragia humili mente implorare, quàm eorũ secreta, vana inquisitione perscrutari. Illi bene & optimè contentantur, si homines scirent cõtentari, & vaniloquia sua compescere. Nõ gloriatur de proprijs meritis, quippe qui sibi nihil bonitatis adscribunt, sed totũ mihi: quoniã ipsis cuncta ex infinita charitate mea donaui. Tãto amore

diuinitatis & gaudio superfluẽti replẽtur, vt nihil eis desit gloriæ nihilque possit de esse felicitatis. Omnes sancti, quãtò altiores in gloria, tãtò humiliores in seipsis, & mihi viciniores, & dilectiores existunt. Ideoq; habes scriptum quia mittebant coronas suas ante Deum, & ceciderunt in facies suas coram agno, & adorauerũt viuẽtem in secula seculorũ. Multi quidẽ quærunt, quis maior sit in regno Dei, qui ignorant, an cum minimis erũt digni cõputari. Magnũ est, vel minimum esse in cœlo, vbi omnes magni sunt: quia omnes filij Dei vocabũtur, & erunt. Minimus erit in mile, & peccator centũ annorũ morietur. Cùm enim quærerẽt discipuli, quis maior esset in regno cœlorum, tale audierunt responsum. Nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum cœlorum. Quicũque ergo humiliauerit se sicũt paruulus iste, hic maior est in regno cœlorum. Væ eis qui cum paruulis humiliare se sponte dedignãtur quoniam humilis ianua regni cœlestis eos non admittet intrare. Vę etiã diuitibus, qui habẽt hic cõsolationes suas: quia pauperibus intrantibus in regnũ dei, ipsi stabũt foras eiulãtes. Gaudete humiles, & exultate pauperes: quia vestrũ est regnũ dei, si tamen in veri-

tate ambulatis.

Quod omnis spes, & fiducia in solo Deo est figenda.

CAPVT LXIIII.

DOmine, quæ est fiducia mea, quam in hac vita habeo? aut quod maius solatium meũ ex omnibus apparẽtibus sub cœlo? Nonne tu, Domine Deus meus, cuius misericordiæ non est numerus? Vbi mihi bene fuit sine te? aut quando male esse potui præsente te? Malo pauper esse propter te, quàm diues sine te. Eligo potius tecum in vita peregrinari, quàm sine te cœlum possidere. Vbi tu ibi cœlum; atque ibi mors, & infernus, vbi tu nõ es. Tu mihi in desiderio es & ideo post te gemere, & clamare, & exorare necesse est. In nullo denique possum plene confidere, quis in necessitatibus auxilietur opportunius, nisi in te solo Deo meo Tu es spes mea, & fiducia mea, tu consolator meus, fidelissimus in omnibus, Omnes, quæ sua sunt, quærunt: tu salutem meam & profectum meum solummodo prætendis, & omnia in bonum mihi conuertis. Etiam si me variis tentationibus & aduersitatibus exponis, hoc totum ad vtilitatem meam ordinas, qui mille modis dilectos tuos probare consueuisti. In qua probatione non minus diligi de-

bes

bes, & laudari, quàm si cœlestibus consolationibus me repleres. In te ergo, Domine Deus, pono totam spem meam, & refugium: in te omnem tribulationem, & angustiam meam constituto: quia totum infirmum & instabile inuenio, quicquid extra te concipio. Non enim proderunt multi amici, neque fortes auxiliarij adiuuare poterunt: neque prudentes consiliarij respōsum vtile dare, neque libri doctorum consolari, nec aliqua pretiosa substantia liberare, nec locus aliquis secretus contutari, si tu ipse non adsistas, iuues conforres, consoleris, instruas, & custodias. Omnia nanque quæ ad pacem videntur esse, & fœlicitatem habendam, te absente, nihil sunt, nihílque fœlicitatis in veritate conferunt. Finis ergo omnium bonorum, & altituto vitæ, & profunditas eloquiorum, tu es, & in te super omnia sperare fortissimum solatium seruorum tuorum. Ad te sunt oculi mei, in te confido Deus meus, misericordiarū pater. Benedic & sanctifica animam meam benedictione cœlesti, vt fiat habitatio sancta tua, & sedes æternæ gloriæ tuæ, nihílque in templo tuo indignitatis inueniatur, quod oculos tuæ maiestatis offendat. Secundum magnitudinem bonitatis

tatis tuæ, & multitudinem miserationum tuarum respice in me, & exaudi orationẽ pauperis serui tui, longè exultantis in regione vmbræ mortis. Protege & conserua animam seruuli tui inter tot discrimina vitæ corruptibilis, ac comitante gratia tua, dirige per viam pacis, ad patriam perpetuæ claritatis,

LIBER IIII.

Deuota exhortatio ad sacram corporis Christi communionem,

Vox Christi.

VEnite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis: & ego reficiam vos, dicit Dominus. Panis, quem ego dabo, caro mea est, pro mundi vita Accipite, & comedite, hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur: hoc facite in meã commemorationẽ. Qui mãducat carnem meam, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo. Verbã, quæ ego locutus sum vobis, spiritus & vita sunt.

Cum

Cum quanta reuerentia Christus sit suscipiendus.

CAPVT I.

HÆc sunt verba tua, Christe: Veritas æterna, quamuis non vno tépore prolata, nec vno in loco scripta. Quia ergo tua sunt verba, gratanter, mihi & fideliter cuncta sunt accipienda. Tua sunt, & tu ea protulisti: & mea quoque sunt, quia pro salute mea edidisti. Libéter suscipio ea ex ore tuo, vt arctius inserantur cordi meo. Excitant me verba tantæ pietatis, plena dulcedinis, & dilectionis: sed terrent me delicta propria, & ad capienda tanta mysteria me reuerberat impura consciétia, prouocat me dulcedo verborum tuorum, sed onerat me multitudo vitiorum meorum. Iubes, vt fiducialiter ad te accedam, si tecum velim habere partem, vt immortalitatis accipiam alimoniam, si æternam cupiam obtinere vitam, & gloriam. Venite, inquis, ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos. O dulce, & amicabile verbum in ore peccatoris, quo tu, domine Deus meus, egenum & pauperem inuitas ad cómunionem tui sanctissimi corporis! Sed quis ego sum, Domine, vt ad te præsumá accedere? Ecce cœli cœlo-

rum te non capiunt, & tu dicis. Venite ad me omnes! quid sibi vult ista piissima dignatio, & tam amicabilis inuitatio? Quomodo ausus ero venire, qui nullius boni mihi conscius sum? Vnde possum præsumere? Quomodo te introducam in domum meam, qui sæpius offendi benignissimam faciē tuam? Reuerentur angeli, & archangeli, metuunt sancti, & iusti: & tu dicis: Venite ad me omnes? Nisi tu Domine, hoc diceres, quis verū esse crederet? & nisi tu iuberes quis accedere attentaret? Ecce Noë vir iustus in arcæ fabrica centum annos laborauit, vt cum paucis saluaretur? & ego quomodo potero me vna hora præparare, vt mundi Fabricatorē cū reuerētiā sumā? Moses famulus tuus, magnus & specialis amicus tuus arcā ex lignis imputribilibus fecit, quā & mundissimo vestiuit auro, vt tabulas legis in eis reponeret, & ego putrida creatura, audebo te cōditorem legis, ac vitæ datorē, tā facilè suscipere in corpore meo peccatis subdito? Salomon sapientissimus regnū Israël, magnificum tēplum septē annis in laudē nominis tui ædificauit & octo diebus festū dedicationis eius celebrauit, mille hostias pacificas obtulit, & arcam fœderis clangore buccinę, & iubilo in locum sibi præparatum solenniter collocauit

cauit

cauit,& ego infelix, & pauperimus hominum, quomodo te in domum meam introducam, qui vix mediam expédere deuotē noui horam: & vtinam vel semel dignam ferè mediam? O mi Deus, quantum illi ad placendum tibi agere studuerunt? Heu quàm pusillum est, quod ago, quàm breue expleo tempus, cùm me ad communicandum dispono, rarò totus collectus, rarissimè ab omni distractione purgatus? Et certè in tua salutari deitatis præsentia, nulla deberet occurrere indecēs cogitatio nulla etiam occupare creatura: quia non angelū, sed angelorū dominū suscepturus sum hospitio. Est tamen valde magna distantia inter arcam fœderis cum suis reliquiis, & mundissimum corpus tuū, cū suis ineffabilibus virtutibus, inter legalia ita sacrificia futurorū præfiguratiua, & verā tui corporis hostiā, omnium antiquorū sacrificiorū completiuam. Quare igitur non magis ad tuam venerabilem inardesco præsentiam? Cur non maiori me præparo solicitudine ad tua sancta sumenda, quando illi antiqui sancti patriarchæ & prophetæ, reges quoque, & principes cū vniuerso populo, tantum deuotionis demonstrauerint affectum erga cultum diuinum! Saltauit deuotissimus rex Dauid coram arca Dei to-

tis viribus recolens Beneficia olim indulta patribus: fecit diuersi generis organa, psalmos edidit, & cantari instituit cum lætitia, cecinit & ipse frequenter in cithara, spiritus sancti afflatus gratia docuit populum Israël toto corde Deum laudare, & ore consono diebus singulis benedicere, & prædicare. Si tanta agebatur tunc deuotio, ac diuinæ laudis extitit recordatio, coram arca & testamenti, quanta nunc mihi, & omni populo Christiano habenda est reuerentia, & deuotio in præsentia sacramenti, in sumptione excellentissimi corporis Christi? Currunt multi ad diuersa loca pro visitandis reliquiis sanctorum, & mirantur, auditis gestis eorum: ampla ædificia templorum inspiciunt, & osculantur, sericis & auro inuoluta sacra ossa ipsorum. Et ecce tu præsens es hic apud me in altari, Deus meus, sanctus sanctorum, Creator omnium: & dominus angelorum. Sæpe in talibus vidēdis est curiositas hominum, & nouitas inuisorū, & modicus reportatur emendationis fructus: maximè, vbi est tam leuis sine vera contritione discursus. Hic autem in sacramento altaris, totus præsens est Deus meus, homo Christus Iesus: vbi & copiosus percipitur æternę salutis fructus, quotienscūque fue-

ris

ris dignè ac deuotè susceptus. Ad istud verò nō trahit leuitas aliqua nec curiositas, aut sensualitas: sed firma fides, deuota spes, & syncera charitas. O indiuisibilis. Conditor mundi Deus, quàm mirabiliter agis nobiscum, quàm suauiter, & gratiosè cum electis tuis disponis, quibus temetipsum in sacramento sumendum proponis! Hoc nanque omnem intellectum superat, hoc specialiter deuotorum corda trahit, & attendit affectum. Ipsi enim veri fideles tui, qui totā vitam suam ad emendationem disponunt, ex hoc dignissimo sacramento magnam deuotionis gratiam, & virtutis amorem frequenter recipiunt. O admirabilis, & abscondita gratia sacramenti; quam norunt tantùm Christi fideles: infideles autem, & peccatis seruientes experiri non possunt. In hoc sacramento confertur spiritalis gratia & reparatur in anima virtus amissa, & per peccatum deformata redit pulchritudo. Tanta est aliquando hęc gratia, ex plenitudine collatę deuotionis non tantum mens, sed & debile corpus vires sibi præstitas sentiat ampliores. Dolendum tamen valdę & miserandum super tepeditate & negligentia nostra, quòd non maiori affectu trahimur ad Christum sumendum: in quo tota spes

saluandorum consistit & meritum: ipse enim est sanctificatio nostra & redemptio: ipse consolatio viatorum, & sanctorum æterna fruitio. Dolendum itaque valde quòd multi tam parum hoc salutare misterium aduertunt quod cœlum lætificat & mūdum conseruat vniuersum. Heu est cæcitas & duritas cordis humani: tam ineffabile donum non magis attendens, & ex quotidiano vsu etiam ad inaduertentiam defluens. Si enim hoc sanctissimum sacramentum in vno tantùm celebraretur loco, & ab vno tantùm consecraretur sacerdote in mundo, quanto putas desiderio ad illum locum & talem Dei sacerdotem homines efferrentur, vt diuina mysteria celebrare audirent? Nunc autem multi facti sunt sacerdotes, & in multis locis offertur Christus, vt tantò maior appareat gratia, & dilectio Dei ad hominem quantò latius est sacra communio diffusa per orbem. Gratias tibi ago, bone Iesu pastor æternæ, qui nos pauperes & exules dignatus es pretioso corpore, & sanguine tuo reficere, & ad hæc mysteria percipienda, etiam proprij oris tui alloquio inuitare, dicendo: Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis: & ego reficiam vos.

Quòd magna bonitas, & charitas Dei in sacramento exhibetur homini.

CAPVT LI.

SVper bonitate tua, & magna misericordia tua Domine, confisus accedo æger ad medicum & Saluatorem, esuriēs & sitiens, ad fontem vitæ: egenus, ad regem cœli: seruus ad Dominum: creatura, ad Creatorem: desolatus, ad meum pium cōsolatorem. Sed vnde mihi hoc, vt venias ad me. Quis ego sum, vt præstes mihi teipsum? Quomodo audet peccator coram te apparere? Et quomodo tu digna ris ad peccatorem venire? Tu nosti seruum tuum, & scis, quia nil boni in se habet, vnde hoc illi præstes. Confiteor igitur vilitatem meam: agnosco bonitatem tuā, laudo pietatem, & gratias ago propter nimiam charitatem. Propter temetipsum enim hoc facis, non propter mea merita: vt bonitas tua mihi magis innotescat, charitas amplior ingeratur, & humilitas perfectius commendetur. Quia ergo tibi hoc placet, & sic fieri iussisti, placet & mihi dignatio tua, & vtinam iniquitas mea non obsistat. O dulcissime & benignissime Iesu, quanta tibi reuerentiæ & gratiarum actio cum perpetua laude, pro susceptione sacri corporis tui debetur, cuius di-

gnitatem nullus hominum explicare potens inuenitur. Sed quid cogitabo in hac communione, in accessu ad Dominum meũ, quem debitè venerari nequeo, & tamen deuotè suscipere desidero? Quid cogitabo melius, & salubrius nisi meipsum totaliter humiliando coram te: & tuam infinitã bonitatem exaltãdo supra me? Laudo te, Deus meus & exalto in æternũ. Despicio me, & subiicio tibi in profundum vilitatis meæ. Ecce tu sanctus sanctorum, & ego sordes peccatorum, & tu inclinas te ad me qui non sum dignus ad te respicere. Ecce tu venis ad me, tu vis esse mecum: tu inuitas ad conuiuium tuũ, tu mihi dare vis cœlestem cibum, & panem Angelorum ad manducandum, & non alium sanè, quàm teipsum panem viuum, qui de cœlo descendisti, & das vitam mundo. Ecce vnde dilectio procedit, qualis dignatio, illucescit: quàm magnæ gratiarum actiones, & laudes tibi pro his debentur. O quàm salutare, & vtile consilium tuum; cùm istud instituisti, quàm suaue, & iucũdum conuiuium, cum teipsum in cibum donasti! O quàm admirabilis operatio tua Domine, quàm potẽs virtus tua, quàm infallibilis veritas tua! Dixisti enim, & facta sunt omnia, & hoc factum est, quod ipse iussisti.

iussisti. Mira res:& fide digna ac humanũ vincens intellectum, quod tu Domine Deus meus, verus Deus & homo, sub modica specie panis & vini integer contineris, & sine consumptione à sumẽte manducaris. Tu Domine vniuersorum, qui nullius habes indigentiam, & qui voluisti per sacramentũ tuum habitare in nobis, conserua cor meum, & corpus meum immaculatum, vt læta & pura conscientia sæpius valeam tua, celebrare mysteria, & ad meam perpetuam accipere salutem, quæ ad tuum præcipuè honorem & memoriale perenne sanxisti, & instituisti. Lætare anima mea, & gratias age Deo pro tam nobili munere, & solatio singulari, in hac lachrymarum valle tibi relicto. Nam quoties hoc mysterium recolis, & Christi corpus accipis, toties tuę redemptionis opus agis, & particeps omnium meritorũ Christi efficeris. Charitas etenim Christi nunquam minuitur, magnitudo propitiationis eius nunquàm exhauritur. Ideo noua semper mentis renouatione ad hoc dispo nere te debes, & magnum salutis mysterium attenta consideratione pensare, ita magnum, nouum & iucundum tibi videri debet, cùm celebras, aut missam audis, ac in eodem die Christus primùm in vterum

virginis descendens, homo factus esset, aut in cruce pendés, pro salute hominum pateretur,& moreretur.

Quòd vtile sit sæpe communicare.
CAPVT III.

ECce ego venio ad te, Domine vt bene mihi sit ex munere tuo, quod parasti in dulcedine tua pauperi, Deus, Ecce in te est totum quod desiderare possum,& debeo:tu salus mea,& redemptio, spes & fortitudo, decus & gloria. Lætifica ergo hodie animam serui tui, quoniam ad te. Domine Iesu, animam meam leuaui. Desidero nunc te deuotè ac reuerenter suscipere, cupio te domum meam introducere, quatenus cum Zacchæo mercam à te benedici, ac inter filios Abrahæ computari. Anima mea corpus tuum concupiscit:cor meum tecum vniri desiderat. Trade te mihi,& sufficit. Nam præter te nulla consolatio valet: sine te esse nequeo, & sine visitatione tua, viuere non valeo. Ideóque oportet me frequenter ad te accedere, & in remedium salutis meæ recipere, ne forte deficiam in via si fuero cœlesti fraudatus alimonia. Sic enim tu misericordissime Iesu, prædicans populis & varios curans

rans

rans languores, aliquando dixisti: Nolo eos ieiunos dimittere in domum suam, ne deficiant in via. Age igitur in hoc mundo mecum qui te pro fidelium consolatione in sacramento reliquisti. Tu es enim suauis refectio animæ: & qui te digne manducauerit, particeps & hæres erit æternę gloriæ. Necessarium quidem mihi est, qui tã sæpe laboro & pecco, tam citò torpesco, & deficio, vt per frequentes orationes & confessiones, & sacram tui corporis perceptionem me renouem, mundem & accendam, ne fortè diutius abstinendo, à sancto proposito defluã. Proni enim sunt sensus hominis ad malum ab adolescentia sua: & nisi succurrat diuina medicina, labitur homo mox ad peiora. Retrahit ergo sancta communio à malo, & confortat in bono. Si enim modò sæpe negligens sum & tepidus, quando communico, aut celebro, quid fieret, si medelam non sumerem, & tam grande iuuamen non quærerem? Et licet omni die non sim aptus, nec ad celebrandum bene dispositus: Dabo tamen operam congruis temporibus diuina percipere mysteria, ac tantæ gratiæ participem me exhibere. Nam hæc est vna principalis fidelis animæ consolatio, quandiu peregrinantur, à te mortali corpore, vt

sæpius

ſæpius memor Dei ſui dilectum ſuum deuota ſuſcipiat mente. O mira circa nos tuę pietatis dignatio, quod tu, Domine Deus, Creator & viuificator omnium ſpirituũ, ad pauperculam dignaris venire animam, & cum tota Deitate tua ac humanitate eius impinguare eſuriem! O felix mens & beata anima quæ te Dominũ Deum ſuum meretur deuotè ſuſcipere, & in tua ſuſceptione ſpiritali gaudio repleri! O quã magnum ſuſcipit Dominum, quàm dilectum inducit hoſpitem! quàm iucũdum recipit ſocium! quàm fidelem acceptat amicum! quàm ſpecioſum & nobilem amplectitur ſponſum præ omnibus dilectum, & ſuper omnia deſiderabilia amandum? Sileant à facie tua, dulciſſime dilecte meus, cœlum & terra, & omnis ornatus eorum: quoniam quicquid laudis habent aut decoris, ex dignatione tuæ eſt largitatis: nec ad decorem tui peruenient nominis, cuius ſapientiæ non eſt numerus.

* * *

Quòd

Quòd multa bona præstantur deuotè communicantibus.

CAPVT IIII.

DOmine Deus meus, præueni seruũ tuum in benedictionibus dulcedinis tuæ: vt ad tuum magnificum sacramentum dignè ac deuotè merear accedere. Excita cor meum in te, & à graui torpore erue me. Visita me in salutari tuo, ad gustandum in spiritu tuam suauitatem: quæ in hoc sacramento, tanquàm in fonte plenariè latet, illumina quoque oculos meos ad intuendum tantum mysterium, & ad credendum illud indubitata fide me robora. Est enim operatio tua non humana potentia, tua sacra institutio, non hominis adinuentio. Non enim ad hæc capienda, & intelligenda, aliquis idoneus per se reperitur, quæ Angelicam etiam subtilitatẽ transcendunt. Quid ergo ego peccator indignus terra, & cinis, de tam alto sacro secreto potero inuestigare, & capere? Domine in simplicitate cordis, in bona & firma fide, & in tua iussione, ad te cum spe & reuerentia accedo: & verè credo, quia tu præsens es hic in sacramento, Deus & homo. Vis ergo, vt te suscipiam, & meipsum tibi in charitate vniam? Vnde tuam precor clementiam & spirita-

lem ad hoc imploro mihi donari gratiam vt totus in te liquefiā, & amore perfluam, atque de nulla aliena cōsolatione amplius me intromittam. Est enim hoc altissimum & dignissimū sacramentum salus animæ, & corporis, medicina omnis spiritalis languoris, in quo vitia mea curātur, passiones frænantur, tentationes vincuntur, ac minuūtur, gratia maior infunditur, virtus incœpta augetur, fides firmatur, spes roboratur, & charitas ignescit, ac dilatatur. Multa nanq; bona largitus es, & adhuc sæpius largiris in sacramēto dilectis tuis, deuotè communicantibus, Deus meus, susceptor animæ meæ, reparator infirmitatis humanæ: & totius dator consolationis internæ. Nam multam ipsis consolationem aduersus varias tribulationes infundis, & de imo dilectionis propriæ ad spem tuæ protectionis erigis, atque noua quadam gratia eos intus recreas & illustras, vt qui anxij primum, & sine affectione se ante communionem senserāt posteà refecti cibo potúq; cœlesti, in melius se mutatos inueniāt. Quod idcirco cum electis tuis ita dispensanter agis, vt veraciter agnoscant, & parenter experiantur quòd nihil ex semetipsis habeant, & quid bonitatis, ac gratiæ ex te cōsequantur: quia ex semetipsis frigidi

duri

duri ac indeuoti:ex te autẽ feruentes,alacres & deuoti esse merẽtur.Quis enim ad fontẽ suauitatis humiliter accedens, non modicũ suauitatis inde reportat?Aut quis iuxta ignẽ copiosum stans, non parum caloris inde percipit?Et tu fõs es semper plenus & superabundãs, ignis iugiter ardẽs, & nunquam deficiens. Vnde si mihi nõ licet haurire de plenitudine fontis,nec vsq; ad satietatem potare: opponam tamen os meũ ad foramen cœlestis fistulę,vt saltem inde guttulam modicam capiam ad refocillandam sitim meam,vt non penitus exarescam.Etsi necdum totus cœlestis,& tam ignitus,vt Seraphim & Cherubim esse possim:conabor tamen deuotioni insistere,& cor meum pręparare:vt vel modicã diuini incendij flammã ex humili sumptione viuifici sacramẽti cõquiram. Quicquid autẽ mihi deest,bone Iesu:Saluator sanctissime,tu pro me supple benignè ac gratiosè qui omnes ad te dignatus es vocare dicẽs: Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis:& ego reficiam vos. Ego quidem laboro in sudore vultus mei : dolore cordis torqueor, peccatis oneror, tentationibus inquietor, multis malis passionibus implicor,& premor:& non est qui adiuuet,non est qui liberet,& saluum faciat, nisi

nisi tu Domine Deus, saluator meus: cui committo me: & omnia mea, vt me custodias, & perducas in vitam æternam. Suscipe me in laudem & gloriam nominis tui: qui corpus tuum & sanguinem, in cibum & potum mihi parasti: Præsta Domine Deus salutaris meus, vt cum frequentatione mysterij tui crescat meæ duotionis affectus.

De dignitate sacramenti, & statu Sacerdotali.

CAPVT V.

SI haberes angelicam puritatem, & sancti Ioannis Baptistæ sanctitatem, non esses dignus hoc sacramentum accipere, nec tractare. Non enim hoc meritis debetur hominum, quòd homo consecret, & tractet Christi sacramentum, & sumat in cibum panem angelorum. Grande mysterium, & magna dignitas sacerdotum, quibus datum est quod angelis non est concessum. Soli namque sacerdotes in ecclesia ritè ordinati, potestatem habent celebrandi, & corpus Christi consecrandi. Sacerdos quidem, minister est Dei, vtēs verbo Dei per iussionem & institutionē Dei: Deus autem ibi principalis est autor, & inuisibilis operator, cui subest omne quod voluerit, & paret omne, quod iusserit. Plus

ergo

ergo credere debes Deo omnipotenti in hoc excellẽtiſſimo ſacramẽto, quàm proprio ſenſui, aut alicui ſigno viſibili. Ideóque cũ timore & reuerentia, ad hoc opus eſt accedendũ. Attẽde igitur, & vide cuius miniſterium tibi traditum eſt per impoſitionem manus Epiſcopi. Ecce ſacerdos factus es, & ad celebrandum conſecratus: vide nunc vt fideliter & deuotè in ſuo tempore Deo ſacrificium offeras, & teipſum irreprehenſibilem exhibeas: nõ alleuiaſti onus tuum, ſed arctiori iam alligatus es vinculo diſciplinæ, & ad maiorem teneris perfectionem ſanctitatis. Sacerdos omnibus virtutibus debet eſſe ornatus, & aliis bonæ vitæ exemplum præbere. Eius conuerſatio non cum popularibus & communibus hominum viis, ſed cum Angelis in cœlo, aut cum perfectis viris in terra. Sacerdos ſacris veſtibus indutus, Chriſti vices gerit, vt Deum prò ſe, & pro omni populo ſuppliciter & humiliter roget. Habet namque ante ſe & retro, Dominicæ crucis ſignum, ad memorandum iugiter Chriſti paſſionem. Ante ſe crucem caſula portat, vt Chriſti veſtigia diligenter inſpiciat, & ſequi frequenter ſtudeat, Poſt ſe, cruce ſignatus eſt, vt aduerſa quælibet illata ab aliis, æquanimiter prò Deo toleret. Ante

ſe,crucem gerit,vt propria peccata lugeat. Poſt ſe, vt aliorum etiam commiſſa, per compaſſionẽ defleat, & ſe medium inter Deum & peccatorem conſtitutũ eſſe ſciat, nec ab oratione, nec ab oblatione ſancta torpeſcat,donec gratiam & miſericordiã impetrare mereatur. Quando ſacerdos deuotè celebrat,Deum honorat Angelos lætificat, Eccleſiã ædificat, viuos adiuuat, defunctis requiem præſtat, & ſeſe omniũ bonorum participem efficit.

Interrogatio de exercitio ante communionem.

CAPVT VI.

CVm tuam dignitatem, Domine, & meam vilitatem penſo, valde contremeſco,& in meipſo cõfundor. Si enim non accedo, vitam fugio: & ſi indignè me ingeſſero,offenſam incurro. Quid ergo faciam,Deus meus,auxiliator meus,& conſiliator in neceſſitatibus? Tu doce me vitam rectam propone breue aliquod exercitium ſacræ communioni congruũ, Vtile eſt enim ſcire,qualiter,ſcilicet deuotè, ac reuerenter tibi præparare debeam cor meum ad recipiendum ſalubriter tuũ ſacramentum, ſeu etiam celebrandum tam magnum & diuinum ſacrificium.

De

De discussione propria conscientiæ & emendationis proposito.

CAPVT VII.

SVper omnia cum summa humilitate cordis, & supplici reuerentia, cum plena fide, & pia intentione honoris Dei ad hoc sacramentum celebrandum, tractandum, & sumendum, opportet Dei accedere sacerdotem. Diligenter examina conscientiam tuam, & pro posse tuo vera contritione, & humili confessione eam munda, & clarifica: ita vt nihil graue habeas, aut scias, quod te remordeat, & liberum accessum impediat. Habeas displicentiam omnium peccatorum in generali, & pro quotidianis excessibus magis in speciali doleas & gemas. Et si tempus patitur, Deo in secreto cordis cuncta confitere, passionum tuarum miseriis ingemisce & dole. Quid adhuc tam carnalis sis & mūdanus, tam immortificatus à passionibus, tam plenus concupiscentiarum motibus, tam incustoditus in sensibus exterioribus, tā sæpe multis vanis phantasiis implicatus, tam multum inclinatus ad exteriora, tam negligens ad interiora, tam leuis ad risum & dissolutionem, tā durus ad fletum & compunctionem, tam promptus ad la-

xiora & carnis cōmoda, tā segnis ad rigorem & feruorē, tam curiosus ad noua audienda, & pulcra intuenda, tam remissus ad humilia & abiecta amplectenda, tam cupidus ad multa habenda, & tam parcus ad dandum, tam tenax ad retinendum, tam inconsideratus in loquendo, tam incontinens ad tacendum, tam incompositus in moribus, tam importunus in actibus, tam effusus super cibum, tam surdus ad Dei verbum, tam velox ad quietem, tam tardus ad laborem, tam vigilans ad fabulas, tam somnolentus ad vigilias sacras, tam festinus ad finem, tam vagus ad attendendum, tam negligens in horis persoluendis, tam tepidus in celebrando, tam aridus in communicando, tam citò distractus, tam rarò tibi bene collectus, tam subitò commotus ad iram, tam facilis ad alterius displicentiam, tam pronus ad iudicandum, tam rigidus ad arguendum, tam lætus ad prospera, tam debilis in aduersis tam sæpe multa bona proponens, & modicum ad affectum producens. His, & aliis defectibus tuis cum dolore, & magna displicētia propriæ infirmitatis confessis, ac deploratis, firmum statuas propositum semper emendandi vitam tuam, & in melius proficiendi. Deinde cum plena resigna

natione, & integra voluntate offer teipſum in honorem nominis mei, in ara cordis tui, holocauſtum perpetuum, corpus tuum, ſcilicet & animam mihi fideliter committendo, quatenus ſic dignè merearis ad offerendum Deo ſacrificium accedere, & ſacramentum corporis mei ſalubriter ſuſcipere. Non enim oblatio dignior, & ſatisfactio maior pro peccatis diluẽdis, quàm ſeipſum purè & integrè cum oblatione corporis Chriſti in miſſa, & in communione Deo offerre. Si homo fecerit quod in ſe eſt, & vere pœnituerit, quotieſcunque pro venia & gratia ad me acceſſerit, viuo ego, dicit Dominus: quia nolo mortem peccatoris, ſed magis vt conuertatur, & viuat, quoniam peccatorum ſuorum non recordabor amplius: ſed cuncta ſibi indulta erunt.

De oblatione Chriſti in cruce & propria reſignatione.

CAPVT VIII.

SIcut ego meipſum, expanſis in cruce manibus, & nudo corpore, pro peccatis tuis Deo patri ſponte obtuli, ita vt nihil in me remaneret, quin totum in ſacrificium diuinæ placationis trãſierit: ita de

bes & tu temetipſum mihi voluntariè in oblationem puram & ſanctã quotidie in miſſa cum omnibus viribus, & affectibus tuis, quantò intimius vales, offerre. Quid magis à te requiro, quã vt te ſtudeas mihi ex integro reſignare? Quicquid præter teipſum das, nihil curo, quia non quæro datum tuũ, ſed te. Sicut non ſufficeret tibi omnibus habitis præter me, ita nec mihi placere poterit, quicquid dederis, te nõ oblato. Offer te mihi, & da te totum pro Deo: & erit accepta oblatio. Ecce ego me totum obtuli patri pro te, dedi etiam tõtum corpus meum, & ſanguinem in cibum: vt totus tuus eſſem, & tu meus permaneres. Si autem in teipſo ſteteris, nec ſponte te ad voluntatem meam obtuleris non eſt plena oblatio: nec integra erit inter nos vnio. Ideò omnia opera tua, præcedere debet ſpõtanea tuipſius in manus Dei oblatio, ſi libertatem conſequi vis, & gratiam. Ideò tam pauci illuminati, & liberi intus efficiuntur: quia ſeipſos ex toto abnegare neſciũt. Eſt firma ſentẽtia mea: Niſi quis renuntiauerit omnibus, non poteſt eſſe diſcipulus. Tu ergo ſi optas meus eſſe diſcipulus, offer teipſum mihi cum omnibus affectibus tuis.

Quòd

Quod nos, & omnia nostra Deo debemus offerre, & pro omnibus orare.

CAPVT IX.

DOmine, omnia tua sunt, quæ in cœlo sunt, & in terra. Desidero meipsum tibi spontaneam oblationē offerre: & tuus perpetuò permanere. Domine, in simplicitate cordis mei offero meipsum tibi hodie in seruum sempiternum, in obsequium & sacrificium laudis perpetuæ: Suscipe me cum hac sancta oblatione tui pretiosi corporis, quam tibi hodie in præsentia angelorum inuisibiliter adsistentium offero: vt sit pro me, & pro cuncto populo tuo in salutem. Domine, offero tibi omnia peccata, & delicta mea, quæ commisi coram te, & sanctis angelis tuis, à die quo primum peccare potui, vsque ad diē hunc, super placabili altari tuo, vt omnia, pariter incendas, & comburas igne charitatis tuæ, & deleas vniuersas maculas peccatorum meorum, & conscientiā meā ab omni delicto emundes, & restituas mihi gratiam tuam, quam peccando amisi omnia mihi plenè indulgendo & in osculum pacis me misericorditer assumendo. Quid possum agere pro peccatis meis nisi humiliter ea confitendo, & lamentādo, &

tuam propitiationem incessanter deprecando? Deprecor te exaudi me propitius vbi isto, coram te Deus meus. Omnia peccata mea mihi maximè displicent. Nolo ea vnquàm ampli⁹ perpetrare: sed pro eis doleo, & dolebo, quandiu vixero, paratus pœnitentiam agere, & pro posse satisfacere. Dimitte mihi Deus, dimitte mihi peccata mea, propter nomen sanctum tuum, salua animam meam: quam pretioso sanguine tuo redemisti. Ecce committo me misericordiæ tuæ, resigno me in manibus tuis: age mecum secundum bonitatem tuam, non secundum meam malitiam & iniquitatẽ. Offero tibi omnia bona mea, quamuis valde pauca & imperfecta, vt tu ea emundes & sanctifices: vt ea grata habeas, & accepta tibi facias & semper ad meliora trahas, necnon ad beatum & laudabilem finem me pigrum, & inutilem homuncionem perducas. Offero quoq; tibi omnia desideria deuotorum, necessitates parentum, amicorum, fratrum, sororum, omniúmque charorum meorum, & eorum, qui mihi vel aliis propter amorem tuum benefecerunt, & qui orationes, & missas pro se suísque omnibus dici à me desiderauerunt & petierunt, siue in carne adhuc viuãt, siue iam seculo defuncti sint

vt omnes sibi auxilium gratiæ tuæ, opem consolationis, protectionem à periculis, liberationem à pœnis, aduenire sentiant: & vt ab omnibus malis erepti, gratias tibi magnificas læti persoluant. Offero etiam tibi preces, & hostias placationis pro illis specialiter, qui me in aliquo læserunt, contristauerunt, aut vituperauerunt, vel aliquod damnum, vel grauamen intulerunt. Pro his quoque omnibus, quos aliquādo contristaui, conturbaui, grauaui, & scandalizaui verbis, factis scienter, & ignoranter, vt nobis omnibus pariter indulgeas peccata nostra, & mutuas offensiones. Aufer, Domine, à cordibus nostris omnem suspicionem, indignationem, iram & disceptationem, & quicquid potest charitatem lædere, & fraternam dilectionem minuere. Miserere, Domine, misericordiam tuam poscentibus: da gratiam indigentibus: & fac nos tales existere, vt simus digni gratia tua perfrui, & ad vitam proficiscamur æternam. Amen.

Quòd sacra communio de facili non est relinquenda.

CAPVT X.

FRequenter recurrendū est ad fontem gratiæ, & diuinæ misericordiæ, ad fon

tem bonitatis & totius pietatis, quatenus à passionibus tuis, & à vitiis curari valeas, & contra vniuersas tentationes, & fallacias diaboli, fortior atque vigilantior effici merearis: inimicus sciens fructum, & remedium maximum in sacra communione positum, omni modo, & occasione nititur fideles & deuotos quantum præualet, retrahere, & impedire. Cùm enim quidam sacræ communioni se aptare disponunt, peiores Satanæ immissiones patiuntur Ipse enim nequam spiritus, vt in Iob scribitur, venit inter filios Dei, vt solita eos nequitia perturbet, aut timidos nimium reddat, & perplexos, quatenus affectum eorum minuat, vel fidem impugnando auferat: si fortè, aut omnino communionem relinquant, aut cum tempore accedát: sed non est quicquã curandum de versutiis, & phantasiis illius quantũ libet turpibus & horrendis, sed cuncta phantasmata in caput eius sunt retorquenda, Contemnẽdus est miser, & deridendus, nec propter insultus eius & commotiones quas suscitat, sacra est obmittenda communio. Sæpe etiam impedit nimia solicitudo pro deuotione habẽda, & anxietates quædã de confessione facienda. Age secundum cõsilium sapientum: & depone anxietatem, & scrupulum

pulum

pulum: quia gratiam Dei impedit, & deuotionem mentis destruit. Propter aliquã paruam tribulationem, vel grauitatem sacram ne dimittas communionẽ: sed vade citius confiteri, & omnes offensiones aliis libenter indulge. Si verò aliquem offendisti, veniam humiliter precare, & deus libenter indulgebit tibi. Quid prodest diu tardare confessionem, aut sacram differre communionem? Expurga tecum primis expue velociter venenũ, festina accipere remedium, & senties melius, quàm si diu distuleris. Si hodie propter istud dimittis, cras forsitan illud magis eueniet: & sic diu posses à communione impediri, & magis ineptus fieri. Quantò ergò citius vales, à præsenti grauitate, & inertia te excutias: quia nihil importat diu anxiari, diu cum turbatione trãsire, & ob quotidiana obstacula se à diuinis sequestrare: imo plurimum nocet diu communionẽ protelare, nam & grauem torporẽ consueuit inducere. Prôh dolor, quidam tepidi & dissoluti moras confitendi libenter accipiunt & communionem sacram idcirco differre cupiunt, ne ad maiorem sui custodiã se dare teneantur. Heu quam modicam charitatem, & debilem deuotionem habent, qui sacram communionem tam faciliter

post

postponunt. Quàm felix ille, & Deo acceptus habetur, qui sic viuit, & tali puritate conscientiam suam custodit, vt etiam omni die communicare paratus, & bene affectus esset, si ei liceret, & sine nota agere posset. Si quis interdum abstinet, humilitatis gratia, aut legitima impediẽte causa laudandus est de reuerentia. Si autem torpor obrepserit, seipsum excitare debet, & facere quod in se est, & Dominus aderit desiderio suo, pro bona voluntate, quam specialiter respicit. Cùm verò legitimè prępeditus est, habebit semper voluntatẽ, & piam intentionem communicandi, & sic non carebit fructu sacramenti. Potest enim quilibet deuotus omni die & omni hora, ad spiritalem Christi communionẽ salubriter & sine prohibitione accedere: & tamẽ certis diebus, & statuto tempore, corpus sui redemptoris cũ affectuosa reuerentia sacramentaliter debet suscipere & magis laudem Dei & honorem pretendere, quàm suam cõsolationem quærere. Nam toties mistycè communicat, & inuisibiliter reficitur, quoties incarnationis Christi mysterium passionémque deuotè recolit, & in amore eius accenditur. Qui aliter se nõ pręparat, nisi instante festo vel cõsuetudine compellente, sæpius impara-

tus

tus erit. Beatus, qui se Domino in holocaustũ offert, quoties celebrat, aut cõmunicat. Non sis in celebrando nimis prolixus aut festinus: sed serua bonum cõmunem modum, cum quibus viuis. Non debes aliis generare molestiam & tædium, sed communem seruare viam, secundum maiorum institutionem, & potius aliorũ seruire vtilitati, quàm propriæ deuotioni, vel affectui.

Quòd corpus Christi, & sacra scriptura maximè sint animæ fideli necessaria.

CAPVT XI.

O Dulcissime Domine Iesu, quanta est dulcedo deuotæ animæ tecũ epulantis in conuiuio tuo: vbi ei non alius cibus manducãdus proponitur, nisi tu vnicus dilectus eius super omnia desideria cordis eius desiderabilis! Et mihi quidem dulce foret in præsentia tua ex intimo affectu lachrymas fundere & cũ pia Magdalena pedes tuos lachrymis irrigare. Sed vbi est hæc deuotio, vbi lachrymarum sanctarũ copiosa effusio? Certè in conspectu tuo: & sanctorum Angelorum tuorum totũ cor

meum ardere deberet, & ex gaudio flere. Habeo enim te in sacramentis verè præsentem, quamuis per alienam speciem occultatũ. Nam in propria & diuina claritate te cõspiscere oculi mei ferre nõ possent sed neque totus mundus in fulgore gloriæ maiestatis tuæ subsisteret. In hoc ergo imbecillitati meæ cõsulis, quòd te sub sacraméto abscondis. Habeo verè & adoro, quẽ Angeli adorant in cœlo, sed ego adhuc interim in fide, illi autem in specie, & sine velamine. Me oportet contentum esse in lumine veræ fidei, & in ea ambulare, donec aspiret dies æternæ claritatis, & vmbræ figurarum inclinẽtur. Cùm autem venerit, quod perfectum est, cessabit vsus sacramẽtorum: quia beati in gloria cœlesti non egent medicamine sacramentali: gaudent enim sine fide in præsentia Dei, facie ad faciem gloriam eius speculantes, & de claritate in claritatẽ abyssalis Deitatis transformati, gustant verbum Dei, carnem factum, sicut fuit ab initio, & manet in æternum. Memor horum mirabilium, graue mihi fit tædium, etiam quodlibet, spiritale solatium, quia quandiu Dominum meum apertè in sua gloria non video, pro nihilo duco omne quod in mundo conspicio, & audio. Testis es tu mihi Deus, quod nulla

potest

poteſt me res cõſolari, nulla creatura quietare, niſi tu Deus meus, quẽ deſidero æternaliter contemplari. Sed non eſt hoc poſſibile, durante me in hac mortalitate. Ideò oportet vt me ponam ad magnam patientiam, & meipſum in omni deſiderio tibi ſubmittã. Nam & ſancti tui, Domine qui tecum iam in regno cœlorum exultant, in fide & patientia magna dum viuerent, aduentum gloriæ tuæ expectabãt. Quod illi crediderunt, ego credo, quod illi ſperauerunt, ego ſpero, quò illi peruenerunt, per gratiam tuam me venturum confido. Ambulabo interim in fide: exemplis confortatus ſanctorum. Habeo etiam libros ſanctos pro ſolatio, & vitæ ſpeculo: atque ſuper hæc omnia ſanctiſſimum corpus tuũ ꝓ ſingulari remedio, & refugio. Duo nánque mihi neceſſaria permaximè ſentio in hac vita, ſine quibus mihi importabilis foret iſta miſerabilis vita: in carcere corporis huius detẽtus duobus me egere fateor: cibo ſcilicet & lumine. Dediſti itaque mihi infirmo ſacrum corpus tuum ad refectionem mentis, & corporis, & poſuiſti lucernam pedibus meis, verbum tuum. Sine his duobus bene viuere non poſſem: nam verbum Dei, lux animæ meæ, & ſacramentum tuum panis vitæ. Hæc poſſunt

etiam

etiã dici mensæ duæ, hinc & inde, in gazophylacio sanctę ecclesię positę. Vna mensa est sacri altaris, habēs panem, sanctum, id est corpus Christi pretiosum. Altera est diuinæ legis continens doctrinam sanctã, erudiens in fide recta, & firmiter vsque ad interiora velaminis, vbi sunt sancta sanctorũ, perducēs. Gratias tibi ago, Domine Iesu, lux lucis æternæ, pro doctrinę sacrę mēsa, quàm nobis per seruos tuos Prophetas, & Apostolos, alióſque doctores ministrasti, Gratias tibi Creator, & Redemptor hominum: qui ad declaranda n toti mũdo charitatem tuã, cœnã parasti magnam, in qua non agnum typicum, sed tuum sanctissimũ corpus & sanguinem proposuisti manducandum & bibendum, lætificans oēs fideles conuiuio sacro, & calice inebrians salutari, in quo sunt omnes deliciæ paradisi, & epulantur nobiscum angeli sancti, sed suauitate fœliciori. O quàm magnum, & honorabile est officium Sacerdotum, quibus datum est Dominũ maiestatis verbis sacris consecrare, labiis benedicere, manibus tenere, ore proprio sumere, & cęteris ministrare! O quàm mundę debent esse manus illę! quàm purũ os! quàm sanctum corpus! quàm immaculatum erit cor sacerdotis, ad quem toties ingreditur author

author puritatis. Ex ore ſacerdotis nihil, niſi ſanctum, niſi honeſtum, & vtile procedere debet verbum, qui tam ſæpe Chriſti accipit ſacramentum. Oculi eius ſimplices, & duplici, qui Chriſti corpus ſolent intueri: Manus puræ, & in cœlum eleuatæ, quæ creatorem cœli, & terræ, ſolent contractare. Sacerdotibus ſpecialiter in lege dicitur: ſancti eſtote, quoniam ego ſanctus ſum, Dominus Deus veſter. Adiuuet nos gratia tua omnipotens Deus, vt qui officium ſacerdotale ſuſcepimus: dignè, ac deuotè tibi in omni puritate, & in conſcientia bona famuliari valeamus. Et ſi nō poſſimus in tanta innocentia vitę conuerſari, vt debemus, concede nobis tamen digne flere mala quæ geſſimus, vt in ſpiritu humilitatis, ac bonæ voluntatis propoſito, tibi feruentius de cæterò deſeruire valeamus.

Quòd magna diligentia ſe debeat communicatus, Chriſto præparare.

CAPVT XII.

EGo ſum puritatis amator, & dator omnis ſanctitatis. Ego cor purum quæro, & ibi eſt locus requietionis meæ. Para mihi cœnaculum grande ſtratum, & [illegible]

apud te pascha cum discipulis meis. Si vis vt veniam ad te, & apud te maneam, expurga vetus fermentum,& munda cordis tui habitaculum, exclude totum seculum & omnem vitiorum tumultum, sede tanquam passer solitarius in tecto& cogita excessus tuos in amaritudine animæ tuæ. Omnis nanque amans suo dilecto optimũ & pulcherrimum præparat locum:quia in hoc cognoscitur affectus suscipientis dilectum.Scito tamen te non posse satisfacere huic præparationi ex merito tuæ actionis etiam si per integrum annum te præparares,& nihil aliud in mente haberes,sed ex sola pietate & gratia mea permitteris ad mensam accedere,ac si mendicus ad prãdium vocaretur diuitis, & ille nihil aliud habeat ad retribuendum beneficiis eius, nisi se humiliando, & regratiando. Fac quod in te est, & diligenter facito:non ex consuetudine, non ex necessitate:sed cum timore & reuerẽtia:& affectu,accipe corpus dilecti Domini Dei tui,dignãtis ad te venire.Ego sum qui vocaui,ego iussi fieri, ego supplebo quod tibi deest: veni & suscipe me.Cùm gratiam deuotioni tribuo, gratias age Deo tuo : non quia dignus es: sed quia misertus tui sum, si nõ habes sed magis aridum te sentis, insiste orationi, ingemi

gemiſce, & pulſa, nec deſiſtas donec merearis micam aut guttam gratiæ ſalutaris accipere. Tu mei indiges, nõ ego tui indigeo, nec tu me ſanctificare venis: ſed ego te, & meliorare te venio. Tu venis vt ex me ſanctificeris, & mihi vniaris vt nouam gratiã recipias, & de nouo ad emendationem attendaris. Noli negligere hanc gratiam, ſed præpara cum omni dilegẽtia cor tuum, & introduc ad te dilectum tuum, oportet autem vt non ſolùm te præpares ad deuotionem ante communionem ſed vt etiam te ſolicitè conſerues in ea poſt ſacramenti perceptionem. Nec minor cuſtodia poſt exigitur, quàm deuota præparatio prius. Nam bono poſtmodum custodia optima, iterum eſt præparatio ad maiorem gratiam conſequendã. Ex eo quippe valde indiſpoſitus quis redditur, ſi ſtatim fuerit nimis effuſus ad exteriora ſolatia. Caue à multiloquio, mane ſecretò, & fruere Deo tantum: ipſum enim habes, quem totus mundus tibi auferre non poteſt. Ego ſum cui te totum dare debes, ita vt iam vltra non in te ſed in me abſque omni ſolicitudine viuas.

Quòd toto corde anima deuota Christi vnionem in sacramento affectare debet.

CAPVT XIII.

QVis mihi det Domine, vt inueniam te solum & aperiam tibi totum cor meum, & fruar te, sicut desiderat anima mea, & iam me nemo despiciat nec vlla creatura me moueat vel respiciat, sed tu solus mihi loquaris & ego tibi sicut solet dilectus ad dilectum loqui, & amicus cum amico conuiuari? Hoc oro, hoc desidero vt tibi totus vniar, & cor meum ab omnibus creatis rebus abstraham, magísque per sacram communionē ac frequentē celebrationem cœlestia & æterna sapere discam. Ah Domine Deus, quando ero tecū totus vnitus, & absorptus, meíq; totaliter oblitus? Te in me, & me in te, & sic nos pariter in vnum manere cōcede. Verè tu es dilectus meus, electus ex milibus in quo cōplacuit animæ meæ habitare omnibus diebus vitę suę. Verè tu pacificus meus, in quo pax summa & requies vera? extra quē labor & dolor, infinita miseria. Verè tu es Deus absconditus: & consilium tuū non est cum impiis, sed cum humilibus & simplicib' sermo tuus. O quàm suauis est,

Domine spiritus tuus,qui vt dulcedinem tuam in filios demonstrares,pane suauissimo de cœlo descendente illos reficere dignaris. Verè non est alia natio tã grandis, quæ habeat deos appropinquantes sibi,sicut tu,Deus noster ades vniuersis fidelib⁹ tuis : qui ob quotidianũ solatium, & cor erigendum in cœlum, te tribuis ad edendum & fruendum. Quæ est enim alia gẽs tam inclyta, sicut plebs Christiana? aut quæ creatura sub cœlo tam dilecta, vt anima deuota:ad quam ingreditur Deus, vt pascat eam carne sua gloriosa?O ineffabilis gratia,ô admirabilis dignatio!O amor immensus,homini singulariter impensus! Sed quid retribuam Domino pro gratia ista,pro charitate tam eximia? Non est aliquid,quod gratius donare queã, quàm vt cor meum Deo totaliter tribuã,& intimo coniungam. Tunc exultabunt omnia interiora mea, cùm perfectè fuerit vnita Deo anima mea. Tunc dicet mihi:Si tu vis esse mecum,ego volo esse tecum. Ego respondebo illi : Dignare , Domine manere mecũ , & ego volo libenter esse tecum: hoc est totum desideriũ meũ, vt cor meum tibi sit vnitum.

* * *

De quorundam deuotorum ardenti desiderio ad corpus Christi.

CAPVT XIIII.

QVàm magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abscondisti timentibus te. Quādo recordor deuotorū aliquorum ad sacramentum tuum, Domine, cum maxima deuotione & affectu accedentium tunc sæpius in meipso confundor, & erubesco, quòd ad altare tuum & sacræ communionis mēsam tuam tepidè & frigidè accedo: quòd ita aridus & sine affectione cordis maneo: & quòd nō sum totaliter accensus coram te Deo meo, nec ita vehementer attractus & affectus sicut multi deuoti fuerunt: qui præ nimio desiderio cōmunionis & sensibili cordis amore, à fletu se non potuerunt continere: sed ore, corde, & corpore pariter ad te Deum fontem viuum medullitus inhiabāt, suam esuriem, non valētes aliter temperare nec satiare, nisi corpus tuum cum omni iucunditate, & spirituali auiditate accepissent. O verè ardens fides eorum, probabile existens argumentum sacræ præsentiæ tuæ! Isti enim veraciter cognoscūt Dominum suum in fractione panis, quorum cor tam validè ardet in eis de Iesu ambulante cū eis. Longe est à me sæpe talis affectus & de

deuotio,tam vehemẽs amor & ardor. Esto mihi propitius, Iesu bonæ, dulcis & benignæ, & concede pauperi mendico tuo vel interdũ modicũ de cordiali effectu amoris tui, in sacra communione sentire, & fides mea magis conualescat, spes in bonitate tua proficiat, & charitas semel perfectè accensa, & cœleste manna experta, nũquam deficiat. Potẽs est autem misericordia tua, & etiam gratiam desideratam mihi præstare, & in spiritu ardoris, cùm dies beneplaciti tui aduenerit me clementissime visitare: Etenim licet tanto desiderio tam specialium deuotorum tuorum non ardeo, tamen de gratia tua illius magni inflamati desiderij, desiderium habeo, orãs & desiderans omnium talium & feruidorum amatorũ tuorum participem me fieri: ac eorum sancto cõsortio annumerari.

Quòd gratia deuotionis, humilitate & sui ipsius abnegatione requiritur.

CAPVT. XV.

OPortet te deuotionis gratiam instanter quærere, desideranter petere, patienter & fiducialiter expectare, gratanter recipere, humiliter cõseruare studiosè cum ea operari, ac Deo tempus, & modũ supernæ visitationis, donec venit, committ

tere, humiliare præcipuè te debes, cùm parum aut nihil deuotionis interius sentis: sed nō nimium deiici, nec inordinatè contristari. Dat sæpe Deus in vno breui momento, quod longo negauit tempore. Dat etiam quandoque in fine, quod in principio orationis largiri distulit. Si semper citò gratia daretur & pro voto adesset, non esset infirmo homini bene portabile: propterea in bona spe, & humili patientia expectanda est deuotionis gratia: tibi tamē & peccatis tuis imputa, cum non datur, vel etiā cum occultè tollitur. Modicum quandoq; est, quod gratiam impedit & abscondit, si tamen modicū & non potius grande dici debeat, quod tantū bonum prohibet. Et si hoc ipsum modicū, vel grande amoueris, & perfectè vixeris erit quod petisti. Statim nāque, vt te Deo ex toto corde tradideris, nec hoc vel illud pro tuo libito, seu velle quæsieris: sed integrè in ipso posueris, vnitū te inuenies, & pacatum, quia nihil ita bene sapiet & placebit, sicut bene placitum diuinæ voluntatis. Quisquis ergo intētionem suā simplici corde sursum ad Deum leuauerit, séque ab omni inordinato amore seu displicentia cuiuslibet rei creatæ euacuauerit, aptissimus gratiā percipiēdi, ac dign⁹ deuotionis munere exit.

Dat

Dat enim dominus ibi benedictionẽ suã, vbi vasa vacua inuenerit: & quanto perfectius quis infimis renuntiauerit, & magis sibiipsi per contẽptum sui moritur, tantò gratia celeriùs venit, copiosius intrat: & altius liberum cor eleuat. Tunc videbit, & affluet, & mirabitur & dilatabitur cor eius in ipso, quia manus Domini cum eo, & ipse se posuit totaliter in manu eius vsque in seculũ. Ecce sic benedicetur homo qui quærit Deum in toto corde suo: nec in vanum accipit animam suam. Hic in accipiendo sacram Eucharistiam magnam promeretur diuinę vnionis gratiam: quã non respicit ad propriam deuotionem, & consolationem: sed ad Dei gloriam & honorem.

Quòd necessitates nostras Christo aperire, & eius gratiam postulare debemus.

CAPVT XVI.

O Dulcissime, atque amantissime Domine, quẽ desidero suscipere, tu scis infirmitatem meam & necessitatem, quã patior in quãtis malis, & vitiis iaceo, quã sæpe sum grauatus, tentatus, turbatus & inquinatus. Pro remedio ad te venio, pro consolatione, & subleuamine, te deprecor. Ad omnia scientem loquor, cui manifesta sunt omnia interiora mea: & qui solus me

perfectè potes consolari, & adiuuare. Tu scis quibus bonis indigeo prę omnibus, & qua pauper sum virtutibus. Ecce sto ante tę pauper & nudus, gratiam postulans, & misericordiam implorans. Refice esurientem mendicum tuum: accende frigiditatem meam igne amoris tui, illumina cæcitatem meam claritate præsentiæ tuæ. Verte mihi omnia terrena in amaritudiné, omnia grauia, & contraria in patientiam, omnia infima, & creata in contemptũ & obliuionem. Erige cor meum ad te in cœlum, & ne dimittas me vagari super terram. Tu solus mihi ex hoc iam dulcescas vsque in seculũ: quia tu solus cibus, & potus meus, amor meus, & gaudium meum, dulcedo mea, & totum bonum meum. Vtinam me totaliter ex tua præsentia accendas, comburas, & in te transmutes, vt vnus tecum efficiar spiritus, & per gratiã internæ vnionis, & liquefactionem ardẽtis amoris. Ne patiaris me ieiunum, & aridum à te recedere, sed operare mecum misericorditer, sicut sæpius operatus es cum sanctis tuis mirabiliter. Quid mirum: si totus ex te ignoscerem, & in meipso deficerem, cùm tu sis ignis semper ardens & nunquàm deficiens, amor corda purificans, & intellectum illuminans?

De ardenti amore, & vehementi affectu suscipiendi Christum. Vox Discipuli.

CAPVT XVII.

CVm summa deuotione, & ardẽti amore, cum toto cordis affectu, & feruore, desidero te, Domine, suscipere quemadmodum multi sancti & deuotæ personæ in communicando te desiderauerunt: qui tibi maximè in sanctitate vitæ placuerunt, & in ardentissima deuotione fuerũt. O Deus meus, amor æternus, totum bonum meũ, fœlicitas interminabilis, cupio te suscipere cum vehementissimo desiderio, & dignissima reuerentia, quam aliquis sanctorum vnquàm habuit, & sentire potuit. Et licet indignus sim omnia illa sentimenta deuotionis habere, tamen offero tibi totum cordis mei affectum, ac si omnia illa gratissimè inflammata desideria solus haberẽ. Sed & quæcunq; potest ipsa pia mens concipere, & desiderat, hæc omnia tibi cum summa reuerẽtia, veneratione, ac intimo fauore præbeo & offero. Nihil opto mihi reseruare, sed me & omnia mea tibi sponte, & libentissimè immolare. Domine Deus meus, Creator meus & redemptor meus cum tali affectu reuerentia, laude & honore, cum tali gratitudine,

dignita

dignitate,& amore, cum tali fide, ſpe, & puritate, te affecto hodie ſuſcipere, ſicut te ſuſcepit & deſiderauit ſanctiſſima mater tua glorioſa virgo Maria, quando angelo euangelizanti ſibi incarnationis myſterium humiliter & deuotè reſpondit: Ecce ancilla Domini, fiat mihi ſecundũ verbum tuum. Et ſicut beatus pręcurſor tuus excellentiſſimus ſanctorum Ioannes Baptiſta in præſentia tua lætabundus exultauit in gaudio Spiritus ſancti, dum adhuc maternis clauderetur viſceribus, & poſtmodum cernẽs inter homines Ieſum ambulantem, valde ſe humilians, deuoto cũ affectũ dicebat. Amicus autem ſponſi, qui ſtat, & audit cum gaudio, gaudet propter vocem ſponſi, ſic & ego magnis, & ſacris deſideriis opto inflammari, & tibi ex toto corde meipſum præſentare. Vnde & omnium deuotorum cordium iubilationes, ardentes affectus, mentales exceſſus, ac ſupernales illuminationes, & cœlicas viſiones tibi offero & exhibeo, cum omnibus virtutibus, & laudibus ab omni creatura in cœlo, & in terra celebratis, & celebrandis, pro me & omnibus mihi in oratione commendatis, quatenus ab omnibus dignè lauderis, & in perpetuum glorificeris. Accipe vota mea, Domine Deus

meus,

meus,& deſideria infinitæ laudationis, & immenſæ benedictionis: quæ tibi ſecundum multitudinẽ ineffabilis magnitudinis tuæ iure debentur. Hæc tibi reddo, & reddere deſidero per ſingulos dies,& momenta temporum, atque ad reddendum mecum tibi gratias & laudes, omnes cœleſtes ſpiritus,& cunctos fideles tuos precibus, & affectibus inuito & exoro. Laudent te vniuerſi populi,tribus,& linguę,& ſanctum ac mellifluum nomen tuum cum ſumma iubilatione, & ardenti deuotione magnificent. Et quicunque reuerenter,ac deuotè altiſſimum ſacramentum tuum celebrant,& plena fide recipiunt,gratiam,& miſericordiam apud te inuenire mereantur, & pro me peccatore ſuppliciter exorent. Cúmque optata deuotione,ac fruibili vnione potiti fuerint,& bene conſolati, ac mirificè refecti,& de ſacra menſa cœleſti abceſſerint: mei pauperis recordari dignentur.

Quod homo non ſit curioſus ſcrutator ſacramenti, ſed humilis imitator Chriſti, ſubdendo ſenſum ſuum ſacræ fidei.

CAPVT XVIII.

CAuendum eſt tibi à curioſa & inutili perſcrutatione huius profundiſſimi ſacramenti,ſi non vis in dubitationis pro fundum

fundum demergi. Qui ſcrutator eſt maieſtatis, opprimetur à gloria. Plus valet De' operari, quàm homo intelligere poteſt. Tolerabilis pia & humilis inquiſitio veritatis, parata ſemper doceri, & per ſanas patrum ſententias ſtudens ambulare. Beata ſimplicitas, quæ difficiles quæſtionum reliquit vias, & in plana ac firma pergit ſemita mandatorum Dei. Multi deuotionem perdiderunt, dum altiora ſcrutari voluerunt. Fides à te exigitur & ſyncera vita, nõ altitudo intellectus, neq; profunditas myſteriorum Dei. Si non intelligis, nec capis, quæ infra te ſunt, quomodo comprehendes ea, quæ ſupra te ſunt? Subde te Deo: & humilia ſenſum tuum fidei, & dabitur tibi ſcientiæ lumen, prout tibi fuerit vtile, ac neceſſarium. Quidam grauiter tentantur de fide ac ſacramento, ſed non eſt hoc ipſis imputandum, ſed potius inimico. Noli curare, noli diſputare cum cogitationibus tuis, nec ad immiſſas à diabolo dubitationes reſponde: ſed crede verbis Dei: crede ſanctis eius, & prophetis, & fugiet à te nequam inimicus. Sępe multũ prodeſt, quòd talia ſuſtinet Dei ſeruus. Nam infideles & peccatores non tentat: quos ſecurè poſſidet: fideles autem & deuotos variis modis tentat & vexat. Perge ergo cum ſimplici &

indubitata fide,& cum simplici reuerētia ad sacramentum accede. Quicquid intelligere non vales, Deo omnipotenti securè committe. Non fallit te Deus: fallitur, qui sibi nimium credit. Graditur Deus cum simplicibus: reuelat se humilibus dat intellectum paruulis: aperit sensum puris mētibus: & abscondit gratiam curiosis & superbis. Ratio humana debilis est,& falli potest, fides autem vera falli non potest. Omnis ratio, & naturalis inuestigatio, fidem sequi debet non pręcedere nec infringere. Nam fides, & amor tibi maximè pręcellunt: & occultis modis in hoc sanctissimo & super excellentissimo sacramento operātur. Deus ęternus,& immensus infinitéque potentię, facit magna & inscrutabilia in cœlo & in terra, nec est inuestigatio mirabilium operum eius. Si talia essent opera Dei, vt facilè ab humana ratione caperentur, non essent mirabilia, nec ineffabilia dicenda.

Quanuis iste libellus dicatur Ioannis Gersonis: author tamen ipsius fuit Thomas de Kempis, Canonicus Regularis.

REV

fundum demergi. Qui ſcrutator eſt maieſtatis, opprimetur à gloria. Plus valet Deꝰ operari, quàm homo intelligere poteſt. Tolerabilis pia & humilis inquiſitio veritatis, parata ſemper doceri, & per ſanas patrum ſententias ſtudens ambulare. Beata ſimplicitas, quæ difficiles quæſtionum reliquit vias, & in plana ac firma pergit ſemita mandatorum Dei. Multi deuotionem perdiderunt, dum altiora ſcrutari voluerunt. Fides à te exigitur & ſyncera vita, nō altitudo intellectus, neq; profunditas myſteriorum Dei. Si non intelligis, nec capis, quæ infra te ſunt, quomodo comprehendes ea, quæ ſupra te ſunt? Subde te Deo: & humilia ſenſum tuum fidei, & dabitur tibi ſcientiæ lumen, prout tibi fuerit vtile, ac neceſſarium. Quidam grauiter tentantur de fide ac ſacramento, ſed non eſt hoc ipſis imputandum, ſed potius inimico. Noli curare, noli diſputare cum cogitationibus tuis, nec ad immiſſas à diabolo dubitationes reſponde: ſed crede verbis Dei: crede ſanctis eius, & prophetis, & fugiet à te nequam inimicus. Sępe multū prodeſt, quòd talia ſuſtinet Dei ſeruus. Nam infideles & peccatores non tentat: quos ſecurè poſſidet: fideles autem & deuotos variis modis tentat & vexat. Perge ergo cum ſimplici & in-

indubitata fide,& cum simplici reuerētia ad sacramentum accede. Quicquid intelligere non vales, Deo omnipotenti securè committe. Non fallit te Deus: fallitur, qui sibi nimium credit. Graditur Deus cum simplicibus: reuelat se humilibus dat intellectum paruulis: aperit sensum puris mētibus: & abscondit gratiam curiosis & superbis. Ratio humana debilis est, & falli potest, fides autem vera falli non potest. Omnis ratio, & naturalis inuestigatio, fidem sequi debet non prǽcedere nec infringere. Nam fides, & amor tibi maximè prǽcellunt: & occultis modis in hoc sanctissimo & super excellentissimo sacramento operātur. Deus ǽternus, & immensus infinitéque potentiǽ, facit magna & inscrutabilia in cœlo & in terra, nec est inuestigatio mirabilium operum eius. Si talia essent opera Dei, vt facilè ab humana ratione caperentur, non essent mirabilia, nec ineffabilia dicenda.

Quanuis iste libellus dicatur Ioannis Gersonis: author tamen ipsius fuit Thomas de Kempis, Canonicus Regularis.

REV

REVERENDISSIMO IN CHRISTO PATRI.

ac Domino Domino Cutberto Tonstallo, Episcopo Dunelmensi in Anglia, Ioan. Cochleus,

S. P. D.

REuerendissime in christo pater, ac Domine, posteà quam è Lõdino in patriam tuã fœliciter cõcessisti, honore auctus & potestate, rerúmque prouentu: non licuit mihi tam frequenter quam anteà, qualiacunque mea & gratitudinis & obseruantiæ officia erga reuerendissimam dominationẽ tuã, & per literas præstare, maximè propter locorũ ampliorem vtrinque factam distantiam. Scripsi tamen aliquoties, vti ad D. Ridellium, ita R. D. T. verùm cùm ignorem quidnam literarum mearum ad R. D. T. peruenerit intra quinquẽniũ (vnde suspicor aliquot epistolas interceptas periisse) decreui tãdem publicum quærere internuntiũ, cúm que neque leúem, neque contemptibilem blacteronem, sed pium eruditúmque pontificem Innocentium III. à cunctis tum historicis: tum chronographis eximiè laudatum atq; etiam publica in decretalibus epistolis iuris canonici authoritate probatum.

tũ. Vt is meæ erga R.D.T. & dilectionis, & reuerétiæ testis in puplicũ editus existat. Spero ita hunc longe & gratioré tibi & ab interceptorum insidiis tutiorem fore, quàm fuerint, aut esse queant literæ priuatę. Ad multa quoque vtilem multis, quos modò in reprobũ sensum non dederit Deus, vt quos nõ excæcauerit, nec indurauerit propria iniquitas. Cũctis enim quos vel natalium splendor extollit, vel scientia inflat, aut rerũ successus in elationẽ suberigit, humilitatis præcepta ex sacris literis salubriter ob oculos ponit, & humanæ cõditionis miseriã declarans, omnes à superbia deterret. Quę sanè admonitio perquam necessaria videtur hoc maximè tẽpore: in quo sic inflat, vel vmbra sciẽtiæ plerosque sciolos, vi de fide & religione nostra nõ solũ inter pocula infideliter ac irreligiosè disputarẽ, verũ etiam noua præcepta decernere, & in luce ẽdere non vereatur, vel indocti, cerdones, & analphabeti, sutores, & pelliparij. Innocẽtius verò ait, Vix esse quicquã tã vile aut facile, quod ad plenũ intelligat homo, nisi forsitan illud perfectè sciatur, quod nihil scitur perfectè. Quanquã ex hoc protinus insolibilis redargutio consequitur, Quale fuit & antiquum Socratis dictum:

Hoc vnum scio, quod nescio: & longè antiquius ac religiosius dictū est à magno
Iob 10. & sancto viro Iob. Vere scio, quòd ita sit, & quòd non iustificetur homo comparatus Deo: si voluerit contendere cum eo, non poterit respondere ei vnū pro mille.
Eccle. 7. Sic & sapientissimus Salomon ait: Solummodo hoc inueni, quòd fecerit Deus hominem rectum, & ipse se infinitis immiscuerit quæstionibus. Irreligiosa est igitur hæc sciolorū temeritas, quá sic transgrediuntur terminos antiquos, quos posuerunt patres nostri. Quorū sanè præcipuus, & omniū nouitatum impiarum siue author, siue instaurator, ita intumescit superbia, vt putet plus reuelatum esse sibi soli, quàm cunctis retro sanctis patribus & conciliis. Verè miser homo, cui Dominus in Apocalypsi ait, Qui dicis, quod diues sum & locupletatus, & nullius egeo, & nescis, qui tu es miser, & miserabilis, & pauper, & cæcus, & nudus. Quē & Plinius homo Ethnicus, arguit tam vanè & arroganter de scientia superbientē: Heu dementia, inquit, ab iis initio existimantium ad superbiam se genitos. Cætera animalia sentire animam suam, alia pernicitatem vsurpare, alia præpetes volatus, alia vires, alia nare, hominem scire nihil

nihil sine doctrina, non fari, non ingredi, non vesci; breuiter non aliud natura spõte, quàm flere &c. Hanc hominis miseriam luculenter declarat Innocentius noster, superaddens plurima, quæ plinio & omnibus Ethnicis ignota fuerunt. Rogo igitur & obsecro te ornatissime Præsul, vt æquo feras animo tam pij Pontifici monita, sub nominis tui auspiciis, hoc tempore, in quo vsqueadeò & frigescit timor Dei, & inualescit mundana superbia, atq; irreligiosa conuersatio in omni luxu, & fastu pompa seculari, in lucem reproduci. Scio quidem quanti te faciât verè docti & summi scientiarum ac eloquentiæ antistites, clarissima nostri seculi lumina, Ioannes Fischerius episcopus Roffensis in Anglia, Gulielmus Budæus in Francia, Erasmus Roterodamus in Germania, vt iure ac merito contremiscat mihi manus ad te scribenti. Tua tamen fretus & clementia & humanitate, hoc erudito ad te vtor internuntio, in ædificationem multorum, qui nunc animo elati, & extra se positi, vanè superbiunt, vt his electis in sese reuersi, redeant ad cor & cognoscant semetipsos. Bene vale, eximium & singulare Præsulum decus, & Ecclesiæ prændium, & p tiæ ornamen-

tum sempiternum. Ex Dressa Mysniæ ad Albim, tertio Nonas Februarias, anno Dominicæ incarnationis 1534.

INCIPIT INDEX CApitulorum in libro de contemptu Mundi, siue de miseria conditionis humanæ.

TITVLI CAPITVLORVM Primi Libri.

De

TITVLI. CAP. LIB. II.

Quòd

TITVLI CAP. LIB. III.

FINIS.

INCIPIT LIBER *DE CONTEMPTV MVNDI,* *siue de miseria humanæ conditionis à Lothario Diacono Cardinali sanctorũ Sergij & Bacchi, editus, qui posteà Innocentius Papa tertius appellatus est. Et diuiditur in tres partiales libros.*

PROLOGVS.

Domino patri Christiano, P. Portuensi Episcopo Lotharius indignus diaconus, gratiam in præsenti, & gloriam in futuro. Modicum otij, quod inter multas angustias nuper cæpi, quam nosti, occasióne captaui, non ex toto mihi præteriit otiosum. Sed ad deprimendam superbiam (quæ caput est omnium vitiorum) vilitatem humanæ conditiónis vtcunque descripsi. Titulum autem præsentis opusculi vestro nomini dedicaui rogans, & postulans, vt si quid in eo vestra discretio dignum inuenerit, diuinæ gratiæ totum adscribatis. Si verò paternitas vestra suggesserit, dignitatem humanæ naturæ Christo fauente describam. Quatenus ita per hoc humilietur elatus, vt per illud humilis exaltetur.

De

De miseria hominis.

CAPVT I.

QVare de vulua matris egressus sum, vt viderem laborem & dolorem, & consumerentur in confusione dies mei? Si talia de se loquutus est ille, quem Dominus sanctificauit in vtero, qualia loquar ego de me, quẽ mater mea genuit in peccatis? Heu me dixerim, mater mea, quid me genuisti, filium amaritudinis & doloris? Quare nõ in vulua matris mortuus sum? Quare egressus ex vtero nõ statim perij? Cur exceptus genibus, lactatus vberibus, natus in combustionem & cibum ignis? Vtinam interfectus fuissem in vtero, & mater mea sepulchrum, & vulua eius conceptus æternus. Fuissem enim quasi non essem, de vtero translatus ad tumulum. Quis ergo det oculis meis fontem lachrymarum, vt deflea miserabilem conditionis humanæ ingressum & culpabilem humanæ cõuersationis progressum, damnabilem humanæ dissolutionis egressum? Considerauerit ergo cum lachrymis de quo factus sit homo: quid faciat homo, quid facturus sit homo. Sanè Hier. 20

formatus de terra, conceptus in culpa, natus ad pœnam, agit praua, quæ non licent, turpia, quæ non decent, vana, quæ nō expediūt; fiet cibus igni, esca vermibus, massa putredini. Exponam id pleniùs, edisseram pleniùs formatus est homo de puluere, de luto, de cinere, quodque vilius est, de spurcissimo spermate, conceptus in pruritu carnis, in feruore libidinis, in fœtore luxuriæ: quòdque deterius est, in labe peccati, natus ad laborem, dolorem, timorem: quòdque miserius est, ad mortem. Agit praua, quibus offendit Deū, offendit proximū, offendit seipsum. Agit turpia, quibus polluit famā, polluit conscientiam, polluit personam. Agit vana quibus negligit seria, negligit vtilia, negligit necessaria. Fiet cibus ignis, qui semper ardet, & vrit inextinguibilis, esca vermis, qui semper rodit, & comedit, immortalis massa putredinis, quæ semper fœtet, & sordet horribilis.

De vtilitate materiæ.

CAPVT II.

FOrmauit igitur Dominus Deus hominē de limo terræ quæ cæteris elemētis est vilior, vt patet Genesis secundo: Planetas & stellas fecit ex igne Flatus & Vētos fecit ex aëre, Pisces & Volucres fecit

cit ex aqua hoïes & iumenta fecit de terra. Considerans igitur aquatica se vilem inueniet. Considerans aërea, se viliorem agnoscet. Considerans ignea, se vilissimum reputabit, nec se parificabit cœlestibus, nec audebit se præferre terrenis: quia parē se iumentis inueniet, & similē recognoscet. Vnus est enim hominū & iumentorū interitus, & æqua vtriusque conditio, & nihil potest homo iumento amplius. De terra orta sunt, & in terrā pariter reuertū tur. Verba sunt ista non cuiuslibet hominis, sed sapientissimi Salomonis. Quid est igitur homo, nisi lutum & cinis? Hinc enim homo dicit ad Deū. Memento quæso, quòd sicut lutū feceris me, & in puluerē me reduces. Hinc & De⁹ inquit, ad hominem: Puluis es, & in puluerem reuerteris. Comparatus sum (ait Iob) luto, & assimilatus sum fauillę & cineri. Lutū efficitur ex aqua & puluere, vtroque manēte. Cinis autē fit ex ligno & igne vtroque deficiente. Expressum misterium sed aliàs exprimendū, quid ergo lutum superbis? de quo puluis, extolleris? Vnde cinis gloriaris?

Eccles.3.

Iob.10.

Gene.3.

Iob.30.

De vitio conceptionis.

CAPVT III.

AN illud forsan respondebis, quòd Adā ipse fuit de limo terræ formatus: tu

tu autem ex humano semine procreatus: at ille fuit formatus de terra virgine: tu vero procreatus de semine, sed immũdo.
Iob.14. Quis enim potest facere mũdum de immundo conceptum semine? quid est homo quod immaculatus sit, & iustus appa
Psal.50. reat natus de muliere? Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis cõcepit me mater mea. Nõ in vna tantum iniquitate, non in vno tãtùm delicto, sed in multis iniquitatibus & in multis delictis. In delictis videlicet & iniquitatibus alienis. Est enim duplex conceptio, vna seminũ, & altera naturarũ. Prima fit in commissis. Secunda fit in contractis. Parentes enim committunt in prima, proles contrahunt in secunda. Quis enim nesciat concubitum etiam cõiugalem nunquã omnino committi sine pruritu carnis, sine feruore luxuriæ, sine fœtore libidinis? Vnde semina concepta fœdantur, maculãtur, & vitiantur: ex quibus anima tandem infusa contrahit labem peccati, maculam culpę sordẽ iniquitatis, sicut ex vase corrupto liquor intrusus corrumpitur, & pollutum contingens, ex ipso contactu polluitur. Habet enim anima tres naturales potentias, siue tres naturales vires. Rationalem vt discernat inter bonum & malum.

Irascibilem vt respuat malũ. Concupiscibilẽ, vt appetat bonum. Istæ tres vires tribus appositis vitiis originaliter corrũpuntur. Vis rationalis, per ignorantiã vt non discernat inter bonum & malũ. Vis irascibilis per iracundiam: vt respuat bonũ. Vis concupiscibilis per concupiscentiã: vt appetat malũ. Prima gignit delictum, vltima parit peccatum, media delictum generat & peccatũ. Est enim delictum non facere faciendum, peccatum agere nõ agendum. Hæc tria vitia contrahuntur ex carne corrupta, per tres naturales illecebras in carnali quippe cõmercio rationis sopitur intuitus, vt ignorantia seminetur, libidinis irritatur pruritus, vt iracũdia ꝓpagetur, voluptatis satiatur affectus, vt cõcupiscentia contrahatur. Hic est tyrãnis carnis, lex mẽbrorum fomes peccati, languor naturæ pabulũ mortis sine quo nemo nascitur, sine quo nullus moritur, qui si quãdo transit reatu, semper tamen remanet actu. Si enim dixerimus: quia peccatũ nõ habemus, nosipsos seducimus, & veritas in nobis nõ est. O grauis necessitas, & infœlix cõditio. Ante quã peccemus, peccato cõstringimur: & ante quã delinquamus delicto tenemur. Per hominẽ vnũ peccatum in hũc mundũ intrauit: & per pecca- 1. Ioan. 1. Roma. 5

tum in omnes homines mors pertransit. Annon patres vuam comederint acerbã, & dentes filiorum obtupescunt.

Quali cibo conceptus nutriatur in vtero.

CAPVT IIII.

Hier. 31. Eze. 18 SEd attende, quo cibo cõceptus nutriatur in vtero. Profecto sanguine menstruo qui cessat in fœmina post conceptũ, vt ex eo conceptus nutriatur in fœmina, qui fertur esse tam detestabilis & immundus vt ad eius contactũ fruges nõ germinent, arescãt arbusta, moriantur herbæ, amittãt arbores fœtus: & si canes inde comederint, in rabiem efferantur. Concepti fœtus vitiũ seminis contrahunt, ita vt læprosi & elephantici ex hac corruptione nascantur. Vnde secundum legem Mosaicam, mulier quæ menstruum patitur,

Lucæ 1. reputatur immunda. Et si quis ad mẽstrua

Ibidem. tam accesserit, iubetur interfici. Ac propter immunditiam menstruorũ præcipitur vt mulier si masculum pareret quadraginta, si verò fœminam, octoginta diebus à templi cessaret ingressũ.

De imbecillitate infantis.

CAPVT V.

QVare ergo data est misero lux & vita iis, qui sunt in amaritudine ani-

mæ? Fœlices illi, qui moriuntur antè quã oriantur. Prius mortem ſentientes, quàm vitam ſcientes. Quidam enim tam deformes & prodigioſi naſcuntur, vt non homines ſed abominationes potius videantur: quibus fortè melius fuiſſet prouiſum, ſi nunquàm prodiiſſent ad viſum: quoniam vt monſtra monſtrantur, & oſtenduntur oſtentui: plerique verò diminuti membris: & ſenſibus corrupti naſcuntur, amicorum triſtitia, parentum infamia, verecundia propinquorum. Quid hoc particulariter dixerim de quibuſdam, cum generaliter omnes ſine ſcientia, ſine verbo, ſine virtute naſcamus? Flebiles, debiles imbecilles, parũ à brutis diſtãtes, imò minus in multis habentes. Nam vt illa orta ſunt, ſtatim gradiuntur, nos autem non ſolùm erecti pedibus non incedimus, verum etiã curuati manibus non reptamus.

De dolore partus, & eiulatu infantis.

OMnes naſcimur eiulantes, vt noſtram miſeriã exprimamus. Maſculus enim recenter natus dicit A. fœmina, E, dicentes E, vel A, quotquot naſcuntur ab Eua. Quid eſt igitur Eua niſi, E, ú, ha? vtrunque

tum in omnes homines mors pertransiit. An non patres vuam comederint acerbã, & dentes filiorum obtupescunt.

Quali cibo conceptus nutriatur in vtero.

CAPVT IIII.

Hier. 31. Eze. 18 SEd attende, quo cibo cõceptus nutriatur in vtero. Profectò sanguine menstruo qui cessat in fœmina post conceptũ, vt ex eo conceptus nutriatur in fœmina, qui fertur esse tam detestabilis & immundus vt ad eius contactũ fruges nõ germinent, arescãt arbusta, moriantur herbæ, amittãt arbores fœtus: & si canes inde comederint, in rabiem efferantur. Concepti fœtus vitiũ seminis contrahunt, ita vt læprosi & elephantici ex hac corruptione nascantur. Vnde secundum legem Mosaicam, mulier quæ menstruum patitur,

Lucæ 1. reputatur immunda. Et si quis ad mẽstrua

Ibidem. tam accesserit, iubetur interfici. Ac propter immunditiam menstruorũ præcipitur vt mulier si masculum pareret quadraginta, si verò fœminam, octoginta diebus à templi cessaret ingressũ.

De imbecillitate infantis.

CAPVT V.

QVare ergo data est misero lux & vita iis, qui sunt in amaritudine ani-

mæ? Fœlices illi, qui moriuntur antè quã oriantur. Prius mortem sentientes, quàm vitam scientes. Quidam enim tam deformes & prodigiosi nascuntur, vt non homines sed abominationes potius videantur: quibus fortè melius fuisset prouisum, si nunquàm prodiissent ad visum: quoniam vt monstra monstrantur, & ostenduntur ostentui: plerique verò diminuti membris: & sensibus corrupti nascuntur, amicorum tristitia, parentum infamia, verecundia propinquorum. Quid hoc particulariter dixerim de quibusdam, cum generaliter omnes sine scientia, sine verbo, sine virtute nascamus? Flebiles, debiles imbecilles, parũ à brutis distãtes, imò minus in multis habentes. Nam vt illa orta sunt, statim gradiuntur, nos autem non solùm erecti pedibus non incedimus, verum etiã curuati manibus non reptamus.

De dolore partus, & eiulatu infantis.

OMnes nascimur eiulantes, vt nostram miseriã exprimamus. Masculus enim recenter natus dicit A. fœmina, E, dicentes E, vel A, quotquot nascuntur ab Eua. Quid est igitur Eua nisi, Eu, ha? vtrunque dolen-

dolentis est interiectio, doloris exprimēs magnitudinem. Hinc enim ante peccatū virago, post peccatū Eua meruit appellari
Gene.3. ex quo sibi dictum audiuit: In dolore paries. Nō est enim dolor sicut parturientis.
Gene. 5. Vnde Rachel prę nimio dolore partus interiit & moriens vocauit nomē filij sui Be noni, id est filius doloris. Vxor Phinees subitis doloribus irruentibus, peperit, si-
1.Reg.4. mul ac periit, & in ipso mortis articulo
Ioan.16. vocauit filium Icabod. Mulier, autem vt naufragus, cùm parit tristitiā habet; cùm verò peperit puerum, iam non meminit pressuræ propter gaudium, quia natus est homo in mundum. Concipit ergo cum im munditia & fœtore, parit cum tristitia & dolore, nutrit cum angustia & labore custodit cum instantia & timore.

De nuditate hominis.

CAPVT VII.

Iob.1. NVdus egreditur, & nudus regreditur. Pauper accedit & pauper recedit.
1.Tim.6 Nudus inquit Iob, egressus sum de vtero matris meæ, & nudus reuertar illuc. Nihil intulimus in hunc mundū, haud dubium, quin nec auferre quid possumus. Si quis autem indutus egreditur, attendat quale proferat indumentū. Turpe dictu, turpius auditu

auditu, turpissimum visu. Fœdam pelliculam sanguine cruentatam. Hæc est illa materia de qua Thamar inquit, in partu: Quare diuisa est propter te maceria? Et ob hāc causam vocant nomē eius Phares. Gene.38

Quem fructum homo producit.

CAPVT VII.

O Vilis conditionis humanæ indignitas, ô indigna vilitatis humanæ conditio! Herbas & arbores inuestiga. Illæ de se producunt flores, & frondes, & fructus, & tu de te lendes & pediculos & lumbriculos. Illæ de se fundunt oleum, & vinū & balsamum, & tu de te sputum, vrinam & stercus. Illę de se spirant suauitatem odoris. Qualis est arbor talis est fructus. Non enim potest arbor mala fructus bonos facere. Quid enim homo secundum formā nisi quædam arbor inuersa? cuius radices sunt crines, truncus est caput cū collo, cuius stipes, est pectus cum aluo, rami sunt vlnæ cum tibiis: frondes sunt digiti cum articulis. Hoc est folium quod à vento rapitur, & stipula, quæ à sole siccatur. Iob.3.

De incommodis senectutis & breuitate vitæ.

CAPVT IX.

Sapien.9 Ecclef.1. IN primordio conditionis humanæ nongentis annis & amplius homines vixisse leguntur:sed paulatim vita hominis declinante, dixit Dominus ad Noë: Non permanebit spiritus meus in homine in ęternum,quia caro est. Eruntq; dies illius centem viginti annorum. Quod intelligi potest tam de termino vitæ, quàm de spatio pœnitendi. Ex nunc enim rarissimè leguntur homines plus vixisse,sed cùm magis ac magis vita rescinderetur humana

Psal. 89. dictũ est à Psalmista: Dies annorũ in ipsis septuaginta anni. Si autem in potentioribus octoginta anni, & amplius eorum labor & dolor. Nonne autẽ paucitas dierum meorum finietur breui tempore? Dies no-

Iob.10. stri velocius transeunt,quam à texẽte tela

Ibidẽ.7. succiditur. Homo natus de muliere breui viuens tempore repletur multis miseriis,qui quasi flos egreditur,& conteritur. & fugit velut vmbra & nunquam in eodem statu permanet. Pauci nunc ad quadraginta, paucissimi ad sexaginta annos perueniunt. Si quis autem ad senectutem processerit,statim cor eius affligitur:& caput concutitur, languet spiritus, & fœtet anhelitus,facies rugatur & statura curuatur, & caligant oculi, & vacillant articuli,

nares

nares effluunt, & crines defluunt, tremit tactus & deprimit actus, dentes pütrescũt & aures surdescunt. Senex facilè prouocatur difficilè reuocatur, cito credit, & tardè discredit, tenax, & cupidus, tristis & querulus velox ad loquendum, & tardus ad audiẽdum, laudat antiquos, spernit, modernos: vituperat præsens, commẽdat prçteritum, suspirat & anxiatur, torpet & infirmatur. Audio Horatium poëtam.

Multa senem circunueniunt incommoda.

Porrò nec senes contra iuuenem glorientur nec insolescant iuuenes contra senẽ: quia quod sumus, iste fuit, erimus quandoque, quod hic est.

De labore mortalium.

CAPVT X.

AVis ergo nascitur ad volandũ, & homo nascitur ad laborem. Cuncti dies eius laboribus & ærumnis pleni sunt, nec ꝑ noctẽ requiescit mens eius. Et quid hoc est, nisi vanitas? Nõ est quisquã sine labore sub sole, non est sine defectu sub luna, nõ est sine vanitate sub tẽpore. Tẽpus est mora rerũ mutabiliũ. Vanitas vanitatũ, inquit Ecclesiastes & omnia vanitas. O quã varia sunt studia hominũ, quàm diuersa sunt exercitia? Vnus est tamẽ omniũ finis

Iob. 5.

Eccles. 1.

Eccl. 40.

& idem effectus labor & afflicto spiritus. Occupatio magna creata est omnibus hominibus: & iugum graue super filios Adā à die exitus de ventre matris eorū vsque in diem sepulturę in mortem omnium.

De studio sapientum.

CAPVT XI.

PErscrutētur sapientes, inuestigent alta cœli, lata terrę, profunda maris: de singulis disputent, de cunctis pertractent discant semper aut doceant. Et quid ex hac occupatione nisi laborem & dolorem & afflictionem spiritus inuenient? Nouerat hoc experimento qui dixerat: Dedi cor meum vt scirem prudentiam atque doctrinam errores stultitiam: & agnoui quòd esset labor & afflictio spiritus, eò quòd in multa sapientia multa sit indignatio, & qui adit scientiā adit dolorem. Licet enim oportet indagantem, & multis insudare vigilis, & inuigilare laboribus, & sudoribus: vix est tamen quicquam tam vile, vix est tam facile, quod ad plenum intelligat homo, cōprehendátque ad liquidum nisi forsan illud perfectè sciatur, quod nihil scitur perfectè: quanquàm ex hoc insolubilis redargutio consequatur. Quinimo corpus, quod corrumpitur, aggrauat animam,

mam,& deprimit terrena inhabitatio sen sum multa cogitãtem. Audi quid super hoc sentiat Salomõ: Cunctæ res difficiles Sap.9. non potest eas homo explicare sermone. Eccl.18. Est homo, qui diebus ac noctibus somnũ I bidem. non capit oculis, & nullã operum Dei po Psalm.63 test inuenire rationẽ. Et quãtò plus laborauerit ad quærendum, tantò minus inueniet. Deficiunt ergo scrutãtes scrutinio, quoniam accedet homo ad cor altum; & exaltabitur Deus. Perscrutator enim maiestatis opprimetur à gloria. Qui enim ma Pro.23 gis intelligit, magis dubitat & ille videtur sibi plus sapere, qui plus desipit. Ergo pars Eccles.1 scientiæ est, scire, quòd nesciat. Fecit autem Deus hominem, & ipse se infinitis immiscuit quæstionibus.

De variis studiis hominum.

CAPVT XII.

CVrrunt & discurrunt mortales per sępes & semitas, ascendunt montes, trãscendunt colles, transuolant rupes, peruolant alpes, transgrediuntur foueas, ingrediuntur cauernas, rimantur viscera terrę, profunda maris, incerta fluminis, opaca nemoris, inuia solitudinis, exponunt se ventis & ruinis & præcipitiis, imbribus, tonitruis: fluminibus, fluctibus, flumini-

bus & procellis. Metalla cudunt & conflant, lapides sculpũt & polliunt, ligna succidunt & dolant, telas ordiuntur & texunt vestes incidunt, & consuunt: ædificāt domos, plantāt hortos excollũt agros, pastinant vineas, succendunt clibanos, extruũt molendina, piscantur, venantur, & aucupantur. Meditantur & cogitant, consiliantur & ordinant, querelantur & litigant, diripiunt & furantur decipiunt & mercantur, contendunt & præliantur, & innumera talia, vt opes congerāt, vt quæstus multiplicent: vt lucra sectētur, vt honores acquirāt vt dignitates extollant, vt potestates extendant, & hæc quoque labor, & mē-

Eccles. 2 tis afflictio. Si mihi non creditur, Salomoni credatur. Magnificaui, inquit, opera mea, Aedificaui domos, & plantaui mihi vineas, feci hortos & pomaria, conseui ea cuncti generis arboribus, extruxi mihi piscinas aquarum, vt irrigarem syluam lignorum germinantium, possedi seruos & ancillas, multámque familiam habui, armentáque & magnos ouium greges, vltra omnes qui fuerant ante me in Hierusalem: Coaceruaui mihi aurum & argētum, & substantias regum & prouinciarum: Feci mihi cantatores & cantatrices, & delicias filiorum hominum, scypho

& vrceolus in ministerio ad vina fundenda, & supergressus sum opibus omnes qui ante me fuerunt in Hierusalem. Cúmque me conuertissem ad vniuersa quæ fecerant manus meæ, & ad labores, in quibus frustrà sudaueram, vidi in omnibus vanitatem, & afflictionem animi, & nihil permanere sub sole.

De diuersis anxietatibus.

CAPVT XIII.

O Quanta mortales angit anxietas, affligit cura, solicitudo molestat, metus exterret, tremor concutit, horror abducit, dolor affligit, conturbat tristitia, cõtristat turbatio! Pauper & diues, seruus & dominus, coniugatus & continens: denique bonus & malus, omnes mundanis cruciatibus affliguntur, & mundanis afflictionibus cruciantur. Experto crede magistro. Si impius (inquit) fuero, vero, væ mihi est. Et si iustus, nõ leuabo caput, saturatus afflictione & miseria. Iob.19

De miseria pauperis & diuitis.

CAPVT XIIII.

PAuperes enim premuntur inedia, cruciantur ærumna, fame, siti, frigore, nuditate, vilescunt, tabescunt, spernuntur, &

confunduntur. O miserabilis mẽdicantis cōditio, & si petit, pudore confunditur, & si nō petit, egestate cōsumitur: sed vt men dicet, necessitate cōpellitur? Deum causatur iniquū, quod non rectè diuidat. Proximum criminatur malignum, ꝙ non plenè subueniat. Indignatur, murmurat, imprecatur. Aduerte super hoc sententiam Sapientis: Melius (inquit) mori, quàm indigere. Etiam proximo suo pauper odiosus erit. Omnes dies pauperis mali, fratres pauperis, oderunt eum. Insuper & amici procul recesserunt ab eo: quia

Cùm fueris fœlix multos numerabis amicos:

Ouidius *Tempora si fuerint nubila, solus eris.*

Prô pudor, secundum fortunam existimatur persona, cùm potius secūdum personam æstimanda sit fortuna. Tam bonus reputatur, quàm diues, tam malus, quàm pauper: cùm potius tam diues sit reputandus, quàm bonus, tam pauper, quàm malus. Diues autem à superfluitate resoluitur, & iactantia effrænatur, currit ad libitum, & corruit ad illicitū. Etiam fiunt instrumenta pœnarum, quæ fuerant oblectamenta culparum. Labor in acquirēdo, timor in possidendo, dolor in amittendo, mentem eius semper fatigat & affligit.

Matth. 6 Vbi enim est thesaurus tuus, ibi est cor

tuum

tuum. Sed de hoc in sequentibus plenius dicemus.

De miseria seruorum, & dominorum.

SEruus ministrat, angariis fatigatur, plagis affligitur, opibus spoliatur. quod si non habet, habere compellitur: & si habet cogitur non habere. Culpa Domini, serui pœna, culpa serui, domini præda.

Quicquid delirant reges, plectuntur Achiui. Horat.

Venatio leonis onager in eremo, sic & pascua diuitũ pauperes. O extrema conditio seruitutis! Natura liberos genuit: sed fortuna seruos constituit. Seruus cogitur pati, & nemo sinitur cõpati: dolore compellitur: & nemo condolere permittitur. Sic ipse non suus est, vt nemo sit sibi. Miseri, qui castra sequuntur: quia miserum est viuere aliena præda. Dominum autem si crudelis est: oportet vereri propter nequitiam subiectorum, Si mitis est contingit illum contemni propter insolentiam subiectorum. Seuerum ergo metus affligit, mansuetum vilitas paruipendit. Nam crudelitas parit odium, & familiaritas parit cõtemptum. Familiaris enim cura fatigat, & domestica solicitudo molestat. Eccle.3

Oportet enim hominem semper esse paratum, vbique munitum, vt possit insidias malignantium præcauere, oppugnantium iniurias propulsare, hostes conterere, ciues tueri. Nec sufficit diei malitia sua, sed dies diei laborem eructat, & nox nocti solicitudinem indicat. Dies ergo laboriosi ducuntur, & noctes expenduntur insomnes.

De miseria continentis & coniugati.

CAPVT XVI.

SI potest ignis non vrere, potest caro nõ concupiscere, quia quantumcunque punietur, nunquàm tamen Iebuseus ille potest expelli,

Horat. *Natura expellas furca: tamen vsque recurret:*

Matt. 19 Non omnes (inquit) capiunt verbũ istud:

Exod. 28 sed qui potest capere, capiat. Vnde cùm Deus ipse de cæteris pontificalibus indumentis, iussisset vt Moses & Aaron filios suos vestirent, de solis fœminalibus non præcepit, sed ait, vt ipsi fœminalibus vterentur, cùm ingrederetur tabernaculum testimonij. Sed & Apostolus dicit: Nolite

1. Cor. 7 fraudare inuicem, nisi forte ex consensu ad tempus, vt vacetis orationi, & iterum reuertimini in id ipsum, ne tentet vos Satanas propter incontinentiam vestram.

Melius

Melius enim est nubere, quàm vri. Pugnat ergo contra continentiam angelus Satanæ, qui carnaliter stimulat colaphizat, ignem naturæ flatu suggestionis succendit, materiam apponit, facultatem tribuit, & opportunitatem ministrat. Pugnat etiã & specie, quæ subitò visa facilè 2.reg. 12
concupiscitur. Vnde cùm Dauid post meridiẽ ambularet in palatio domus regiæ, videns ex aduerso Bersabee se lauantem, 1. Cor. 7
misit & tulit eam, & dormiuit cum ea: erat enim mulier pulchra nimis. Porro, qui cũ vxore est, solicitus est, quæ sunt mundi & Pro. 28
diuisus est. Distrahitur enim per multas angustias, & in solicitudines varias dissecatur, vt filiis & vxori, famulis & ancillis necessaria quærat & subministret. Tribulationes ergo carnis habent huiusmodi. Vxor contendit habere pretiosum ornamentum & variam supellectilem, vt plurimus sæpe sit cultus, quàm sensus mariti. Alioquin per noctes & dies plangit & suspirat, garrit & murmurat. Tria sunt enim quæ non sinunt hominem in domo permanere. Fumus, & stillicidium, & mala vxor. Illa (inquit) ornatior procedit, & ab omnibus honoratur: ego autem miserrima in cõuentu mulierum sola despicior, à cunctis contemnor. Sola vult diligi, &

lauda

laudari, alterius amorem suum asserit odium: alterius laudē, suum suspicatur dedecus. Amandum est omne, quod diligit: odiendum est omne, quod odit. Vincere vult, sed vinci non valet. Famulari nō patitur, sed dominari molitur. Cuncta vult posse, nulla non esse. Si pulchra fuerit, facilè adamatur: si fœda, non facilè concupiscitur. Sed difficile custoditur, quod à multis diligitur; & molestum est possidere, quod nemo dignatur habere. Alius forma, alius ingenio, alius facetiis, alius liberalitate solicitat, & ex aliqua parte capitur, quod vndique incessitur. Equus, asinus, vestis & lectulus, calix etiam & vrceolus prius probantur, posteà comparantur. Sponsa verò vix tandem ostenditur, ne prius displiceat: quàm ducatur: qualicunque tamen casu obuenerit, semper est habenda. Si fœda, si fœtida, si ægra, si fatua, si superba, si iracunda, si quolibet modo vitiosa nisi propter solam fornicationem, non potest vxor à viro dimitti. Sed
Matth. 5 nec dimittens potest aliam ducere, nec di-
1. Cor. 7 missa alij potest copulari. Nam quicunque dimiserit vxorem suam nisi ob fornicationis causam, facit eam mœchari, & qui dimissam duxerit mœchatur. Quòd si vxor à viro discesserit, manere debet

innupta, aut viro suo reconciliari. Similiter & vir, si decesserit ab vxore. Graue nimis est pondus coniugij. Nam (vt inquit Salomõ) Stultus est & impius, qui tenet adulteram, & patronus est turpitudinis, qui celat crimen vxoris. Si verò dimittit adulteram, absque sui culpa punitur: quoniam illa viuente cogitur continere, propter quod & discipuli Christi dixerunt: Si ita est causa hominis cum vxore, non expedit nubere, quis vnquàm æquanimiter potuit sustinere riualẽ? Sola suspicio zelotypum vehementer affligit. Nam licet scriptum sit, Erunt duo in carne vna, Zelus tamen viri, duo in vna carne non patitur.

Proue. 8

Matt. 19.

Gen. 2.

De miseria bonorum & malorum.

CAPVT XVII.

NOn est impij gaudere, dicit Dominus: quia per quæ peccat homo, per hæc torquetur: vermis enim conscientię, nunquàm morietur & ignis rationis nunquàm extinguetur. Vidi eos, qui operãtur iniquitatem, & seminant dolores, & metunt eos, flante Deo, perisse, spiritu iræ eius esse consumptos. Superbia inflat, inuidia rodit, auaritia stimulat, ira succendit, angit gula, dissoluit luxuria, ligat mendacium

Esa. 37. & 3.

Ibid. 6

Iob. 4

mendacium, maculat homicidium. Sic & cætera portenta vitiorum, & quæ sunt homini oblectamenta peccandi, Deo sunt instrumenta puniendi.

Horat. *Inuidus alterius rebus macrescit opimis.*
Inuidia Siculi non inuenere tyranni
Tormentum maius.

Vitium enim corrumpit naturam. Apostolo testante qui ait, Euanuerunt in cogitationibus suis, obscuratum est insipiens cor eorum. Propter quod Deus tradidit illos in desideria cordis corũ, in immunditiam: vt contumeliis afficiant corpora sua: & sicut reprobauerunt Deũ habere in notitia, ita tradidit eos Deus in reprobum sensum: vt faciant, quæ non conueniunt. Sed & qui piè viuere volunt in Christo, persequutionẽ patiuntur. Sancti nanque ludibria & verbera experti, insuper & vincula & carceres, lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladij mortui sunt: pro Domino. Circuierunt, in mellotis, in pellibus caprinis egentes, angustiati, afflicti, quibus dignus non erat mũdus, in solitudinibus errãtes, & in mõtibus, in speluncis & cauernis terræ. Periculis fluminũ, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex gentibus, periculis ex falsis fratribus. In labore & ærũna

2. Tim. 3
Hebr. 11
2. Cor. 11

in

in vigiliis multis, in fame & siti, in angustiis multis, in frigore & nuditate. Iustus Lucæ 9
enim abnegat semetipsum, crucifigens Galat. 3.
membra sua cũ vitiis & concupiscentiis, Hebr. 13.
vt sibi mundus crucifixus sit, & ipse mundo: Non habet hic manentẽ ciuitatẽ, sed
futurã inquirit. Sustinet seculũ tanquam Psal. 118.
exilium clausus in corpore, tanquam in Psal. 98.
carcere. Incola, inquit, ego sum in terra; & peregrinus, sicut omnes patres mei. Re- Psal. 119.
mitte mihi, vt refrigerer prius quã abeã, & amplius non ero. Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est, habitaui cum
habitantibus Cedar, multùm incola fuit 2. Cor. 11.
anima mea. Quis infirmatur, & ego non Iosue 13.
infirmor? Quis infirmatur, & ego non vexor? Nam peccata proximiorum, refrigeria sunt iustorum. Hoc est irriguum, quod Caleph Axæ filiæ suæ dedit in dotẽ.

De hostibus hominum.

CAPVT XVIII.

Militia ergo, est, vita hominis super Iob. 7
terrã. An nõ vera malitia est cũ multiplices hostes semper vndique insidientur, vt capiat, persequantur vt perimant, dæmon & homo, mũdus & caro? Dæmon cum vitiis & concupiscentiis: homo cum
bestiis: mundus cum elementis: caro cum Galat. 5
sensibus. Caro enim concupiscit aduersus Ephes. 5
spiritum

1. Petr. 5. ſpiritum, ſpiritus autem aduerſus carnem
Hiere. 9 Verum nō eſt nobis colluctatio aduerſus
Tren. 3 carnem & ſanguinē, ſed aduerſus ſpirita-
Sapien. 5 lia nequitiæ in cæleſtibus, aduerſus recto
Lucæ, 21 res tenebrarū harum. Aduerſarius enim
veſter diabolus, tanquàm leo rugiens cir-
cuit, quærens quē deuoret. Accenduntur
ignea tela nequiſſimi. Mors ingreditur
per feneſtras, oculus animam deprędatur
pugnat orbis terrarū cōtra inſenſatos, id
eſt, gens contra gentem, & regnū aduer-
Geneſ. 5. ſus regnū, terrę motus magni per loca, &
peſtilentiæ & fames, terroréſq; de cœlo,
tempeſtates. Terra producit ſpinas & tri-
bulos, aqua procellas & fluctus. Aër tem-
peſtates & tonitrua, ignis coruſcationes
& fulgura. Maledicta, inquit, terra in ope-
Pſal. 76. re tuo, ſpinas & tribulos germinabit tibi.
Hier. 5 In ſudore vultus tui veſceris pane tuo,
donec reuertaris in terrā: quia terra es, &
in terram ibis. Inſidiatur Aper de ſylua, &
ſingularis fetus depaſcitur, Lupus & Vrſus
Pardus & Leo, Tygris & Onager, Croco-
dilos & Gryphus, Serpens & Coluber, Ba-
ſilicus & Aſpis, Ceraſtes & Draco, Scorpio
nes & Viperæ, ſed Lendes, & Pediculi For
micæ & pulices. Cyniphes & Muſcæ, Cra-
bones & Veſpæ, Piſces & Volucres. Nam
Geneſ. 1 qui creati ſum' vt dominaremur piſcibus
maris

maris, & volatilibus cœli, & vniuersis animantibus, quę mouentur in terra, nunc illis damur in prædam, & in escã eis tribuimur. Scriptum est enim: Dentes bestiarum mittam in eos, cum furore trahentium super terram atque serpentium. Deut. 32.

De carcere animæ.

CAPAT XIX.

INfelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Certè vult educi de carcere, vult exire de corpore. Rom. 7.
Nam carcer animæ corpus est. De quo Psalmista: Educ de carcere animam meã. Psal. 14.
Nusquàm quies & tranquillitas, nusquàm pax nec securitas, vbique timor & tremor, vbique labor & dolor. Caro dum viuit, dolebit, animo super semetipsam lugebit.

De breui lætitia.

CAPVT XX.

QVis vnquàm diem totum duxit in sua delectatione iucundum, quem in aliqua parte diei reatus conscientiæ, vel impetus iræ, vel motus concupiscentiæ, non turbauerit? quem liuor inuidiæ, vel ardor auaritiæ, vel tumor superbiæ non vexauerit? quem aliqua iactura, vel offensa, vel passio non cõmouerit? quem

denique visus vel auditus, vel tactus aliquis non offenderit?

Iuuenal. *Rara auis in terris nigroque simillima Cigno.*

Eccle. 18. Audi super hoc sententiam Sapientis: A mane vsque ad vesperam, immutabitur tempus. Cogitationes vanæ sibi succedunt, & mens rapitur in diuersa.

Iob 21. Tenent Tympanum & citaharam, & gaudent ad sonitum organi, ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descēdunt.

De inopinato dolore.

CAPVT XXI

SEmper enim mundanæ lætitiæ tristitia repentina succedit, Et quod incipit à gaudio, desinit in mœrore. Mundana quippè felicitas, multis amaritudinibus

Prou. 14 respersa, nouerat hoc, qui dixerat: Risus dolore miscebitur, & extrema gaudij luctus occupat.

Iob 1. Experti sunt hoc liberi Iob, qui cùm comederent & biberent vinum in domo fratris sui primogeniti, repentè vehemens ventus irruit à regione deserti, & concussit quatuor angulos domus, quæ corruens vniuersos oppressit. Meritò

Iob 30. ergo pater aiebat: versa est in luctum cithara mea, & organum meum in vocem

Eccle. 7. flentium. Melius est ire ad domum luctus, quàm ad domum conuiuij. Attende,

salu

salubre consilium. In die bonorum non immemor sis malorum. Memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis. Eccle.1 Ibidē 1

De vicinitate mortis.

CAPVT XXII.

Semper vltimus dies primus & nunquam primus dies, vltimus reputatur. Cùm tamen ita semper viuere deceat, tanquàm mori semper oporteat. Scriptū est enim: memor esto, quia mors non tardat. Tempus præteriit, & mors appropinquat. Mille anni ante oculos morientis, tanquàm dies hesterna, quæ præteriit. Semper enim futura nascuntur, semper præsentia moriuntur, & quicquid est præteritum, est mortuum totum. Morimur ergo, dum viuimus semper. & tunc tantùm desinimus mori, cùm desinimus viuere. Melius est ergo mori vitæ, quàm viuere morti. Quia nihil est vita mortalis, nisi mors viuens. Vnde Salomon: Laudaui magis mortuos, quàm viuentes: & vtroque fœliciorē iudicaui, qui necdum natus est. Vita velociter fugit, & retineri non potest: mors autē instanter occurrit, & impediri non valet, Hoc est ergo illud mirabile: quia quantò plus crescit, tantò magis decrescit: quia quantò plus vita procedit, tantò magis ad finem accedit. Eccl.14 Eccle.4 Eccle.4

De terrore somniorum.

CAPVT XXIII.

TEmpus, quod quieti concessum est non conceditur esse quietum: nam terrent somnia, visiones cõturbant. Et licet nõ sint in veritate tristitia, vel terribilia seu laboriosa, quæ somniant somniantes? tamẽ in veritate tristãtur, terrẽtur, & fatigantur, intantũ, vt aliquãdo dormientes lachrymẽtur, & euigilantes sæpissime conturbẽtur; Aduerte, quid super hoc dicat Eliphas Thematices: In horrore visionis nocturnæ, cùm solet sopor occupare homines, pauor tenuit me & tremor, & omnia ossa mea perterrita sunt: & cùm spiritus me præsente transiret, inhorruerunt pili carnis meæ. Considera Iob dicentem. Si dixero, consolabitur me lectus meus, & reuelabor loquens mecum in stratu meo: terrebis me per somnia, & per visiones horrore concuties.

Dan. 2. Nabuchodonosor somnium vidit, quod eum valde perterruit, & visiones capitis conturbauerũt eum. Multæ curæ sequuntur somnia, & vbi multa somnia, vanitates plurimæ. Multos errare fecerunt somnia, & exciderunt sperantes in illis. Apparent enim frequẽter turpes in som-

niis

niis imagines, ex quibus per illusiones nocturnas non solum caro polluitur, sed anima quoque maculatur. Vnde Dominus in Leuitico: Si sit, inquit, inter vos homo, qui pollutus sit nocturno somno, extra castra egrediatur, & non reuertatur prius, quam ad vesperum lauetur aqua, & post solis occasum regrediatur in castra. Leuit.5.

De compassione.

CAPVT XXIIII.

O quanto dolore turbamur, quanto tremore concutimur, cùm amicorũ damna sentimus, & parentũ pericula formidamus? Plus interdũ sanus formidine quàm infirmus ægritudine, perturbatur Plus hic voluntarius affectu doloris, quã inuitus effectu languoris affligitur. Verè est illud poëticum:

Res est solliciti plena timoris amor. Ouid.

Cuius pectus tam ferreũ, cuius cor tam lapideum, vt gemitus non exprimat, lachrymas non effundat, cum proximi vel amici morbum vel interitũ intuetur, vt patienti non compatiatur, & dolenti non condoleat? ipse Iesus, cùm vidisset Mariam & Iudæos, qui cum ea venerant ad monumentum, plorantes, infremuit spiritu, & turbauit semetipsum, & lachry-

matus est, forsitan non quia mortuus est, sed eò potius quia mortuus ad vitæ miserius reuocauit. Sciat autem se culpabiliter durum & durè culpabilem, qui corporalē amici sui mortem deplorat, & spiritualem animæ suæ mortē nó deflet.

De subitu infortunius.

CAPVT XXV.

SVbitò cùm non suspicatur infortuniū accidit, calamitas irruit, morbus inuadit, mors intercidit, quam nullus euadit. Ergo ne glorieris in crastinum igno-
Prou.27 rans quid superuentura pariat dies. Ne-
Eccle.3 scit homo finem suum, sed sicut pisces capiuntur hamo, & sicut aues comprehenduntur laqueo: sit capiuntur homines in tempore malo, cùm eis extemplo superuenerint.

De innumerabilibus speciebus ægritudinu.

CAPVT. XXVI.

NOndum à seculis tot ægritudinum genera, tot passionum species, physicalis industria potuit indagare, quot humana fragilitas potuit tolerare. Tolerabilem dixerim intolerantiam morborum, aut intolerabilem dixerim tolerantiam. Melius est, vtrunque coniunxerim. Nam intolerabile est propter passionis acerbitatem

tatem, & tolerabile propter patiendi necessitatem, de die in diem magis ac magis humana natura corrũpitur. Ita quòd plurima fuerunt olim experimenta salubria: quæ propter defectum ipsius hodie sunt mortifera. Senuit iam mundus vterque, scilicet macrocosmus, & microcosmus, id est, maior mundus, & minor mundus. Et quanto prolixius vtriusque senectus producitur, tãtò deterius vtrisque natura perturbantur.

De diuersis generibus tormentorum.

CAPVT XXVII.

QVid dicam de miseris, qui per innumerabilia tormentorum genera puniuntur? Cæduntur fustibus, & gladiis iugulantur, cremantur flammis, & lapidibus obruuntur, discrepuntur vngulis, & patibulis suspenduntur, torquentur tygribus, & scorpionibus flagellantur, arctantur vinculis, & laqueis sugillantur, detruduntur carceribus, & ieiuniis macerantur, præcipitantur, & submerguntur, excoriantur & distrahuntur, secantur & suffodiuntur. Qui ad mortem, ad mortem, qui ad gladium, ad gladium, qui ad famen ad famen, Hier.13

& qui ad captiuitatem, ad captiuitatem. Crudele iudicium, immane supplicium, triste spectaculum, dantur in escam volatilibus cœli, bestiis terræ, & piscibus maris. Heu, heu, heu, miseræ matres, quæ tam infelices genuistis filios.

De quodam horrendo facinore scilicet quod quædam mulier comedit infantem suum.

CAPVT 28.

Li.7.c.13 ILud igitur horribile facinus libet reminisci, quod Iosephus de Iudaica obsidione describit: Mulier quædam facultatibus & genere nobilis, cum cætera multitudine quæ confluxerant Hierosolymam, communem cum omnibus, obsidionis casum ferebat. Huius reliquas facultates, quas de domo in vrbem conuexerat, tyranni penitus inuaserunt. Si quid verò relictum ex magnis opibus fuerat, quo victum quotidianum pertenuem duceret, irruentes per momenta satellites prædonum rapiebant, pro quo ingens labor mulierem ex indignatione quadam velut insania fatigabat, ita vt interdum prædones in necem sui maledictis & conuitiis instigaret. Verùm quum nec irritatus quisquam nec miseratus il-

lam

lām perimeret,& si quid forte fuisset sibi quæsitum ab illa, id ab aliis quæreretur nec iam fieret vsque copia requirendi; fames autem dum visceribus insisteret ac medullis, & ad furorem iam famis inedia pungeretur, pessimis vsa est consiliis; & contra ipsa naturæ iura iam armatur. Erat enim ei sub yberibus paruulus filius quem ante oculos ferens; infelicis, inquit, matris es; O infelicior fili, nam in bello fame ac direptione prædonum, cui te reseruabo? Nam & si posset vita sperari, iugo tamen Romanæ seruitutis vrgeberis. Veni ergo, ô mi nate, esto matri cibus, prędonibus furor, seculis fabula, quæ sola deerat cladibus Iudæorum. Et cùm hoc dixisset, protinus filium iugulauit, tunc denique igne apposito torret, medium quidem consumit, medium seruat obtectum. Et ecce statim prædones irruerunt ambustæ carni odore suscepto, mortem minantur, nisi cibos sine mora, quos paratos senserant, demonstraret. Tunc illa inquit: Partem vobis optimam reseruaui, & continuò quæ superfuerant membra, retexit infantis. At illos repentè ingens horror inuasit, membra eorum digerere, & quasi animi duritiæ vox eorum est faucibus interclusa, Illa verò truci

vultus, & ipsis prædonibus truculentior, meus, inquit, est partus, meus est filius, meum est facinus: edite, nam ego prior edi, quem genui. Nolite vos effici aut matre religiosiores aut fœmina molliores. Quòd si vos pietas vincit, & meos execramini cibos: quæ iam talibus pasta sum, ego iterum his pascar. Post hæc illi territi contremescentésq; discesserunt, qui hunc solum ex omnibus facultatibus cibus miseræ matri reliquerunt.

Quòd quandoque punitur innocens, & nocens absoluitur.
CAPVT XXIX.

NEmo se confidat expertem à pœna,
Rom. 11 qui se nouit immunē à culpa: qui stat videat ne cadat. Nam sæpe innocens damnatur, & nocens absoluitur, pius puni-
Ioan. 12 nitur, honoratur impius. Iesus crucifigitur, & Barrabas liberatur. Hodie vir quietus, inutilis, vir religiosus, hypocrita, vir simplex, fatuus reputatur.

Deriditur enim iusti simplicitas Lampas contempta apud cognitationes diuitum.

De culpabili humanæ conuersationis ingressu.

CAPVT I.

TRia maximè solent homines affectare ; opes, voluptates, honores. De opibus praua, voluptatibus turpia, de honoribus vana procedunt. Hinc enim Ioannes Apostolus ait: Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt, quia quicquid est in mundo, est concupiscentia carnis & concupiscentia oculorum: & superbia vitę. Concupiscentia carnis ad voluptates, cócupiscétia oculorum, ad opes, superbia vitæ, pertinet ad honores. Opes generant cupiditatem, concupiscentiam & auariciam. Voluptates pariunt gulam, & luxuriam. Honores nutriunt superbiam. 1. Ioan. 2.

De cupiditate.

CAPVT II.

NIhil est igitur auaro scelestius: & nihil iniquius, quàm amare pecuniam Eccle. 10

1.Tim.6 Verbum est sapientis quod cõfirmat Apostolus dicens, Qui volunt diuites fieri: incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & in desideria multa, & inutilia & nociua: quæ immergunt homines in infernũ vel in interitũ & perditionẽ. Radix enim omnium malorum est cupiditas. Hæc sacrilegia committit & furta, & rapinas exercet & prædas, bella gerit, & homicidia. Simoniacè vendit & emit. Iniquè petit & recipit. Iniustè negotiatur, & fœcundatur. Instat dolis, & imminet fraudibus. Dissoluit pactũ & violat iuramentum. Corrumpit testimonium & peruertit iudicium.

De iniquis muneribus.
CAPVT III.

Esaiæ. 1. Consule prophetam Euangeli cũ Esaiam: Omnes (inquit) diligunt munera, sequuntur retributiones, pupillo nõ iudicant, causa viduæ nõ ingreditur ad eos. Non ipsi præcedunt retributiones: quia non iudicant amore iustitiæ, sed retributiones præcedunt ipsos quia iudicãt amore pecuniæ. Semper enim sequũtur largitionẽ vel promissionem, vel spem, & ideò pupillo non iudicant, à quo nihil largitur aut promittitur, aut speratur. O principes,

cipes infideles, focij furum, quicunque diligitis munera: ſequimini retributiones nunquã excutietis manum à munere, niſi prius excludatis cupiditatẽ à pectore. De vobis inquit Propheta: Principes eius, quaſi lupi rapientes prædã, & auarè ſectãdo lucra. Principes eius in muneribus iudicabant, & ſacerdotes eius in mercede docebãt, & prophetæ eius in pecunia diuinabant. Ecce dominus per Moſem præcepit in lege. Iudices & magiſtros conſtitues in omnibus portis tuis, vt iudicẽt populũ iuſto iudicio, nec in alterã partẽ declinẽt. Non accipies perſonã, nec munerã: quia munera excæcãt oculos ſapientum & mutant verba iuſtorum. Sed iuſtè quod eſt proſequeris, & viues. Duo dicit iuſtum & iuſtè quidam enim iuſtè quod iuſtum eſt, alij quod iniuſtum eſt iniuſtè: rurſum quidam iniuſtè quod iuſtum eſt: alij iuſtè, quod iuſtum eſt proſequuntur.

Ezec.22.

Deut.16

De acceptatione perſonarum.
CAPVT IIII.

VÆ vobis qui corrupti prece vel pretio: qui fracti amore vel odio dicitis bonum malum, & malum bonum, ponentes lucem tenebras, & tenebras lucem, mortificantes animas: quæ non moriuntur

Eſaiæ.5

riuntur, & viuificantes animas quæ non viuunt. Vos enim non attenditis merita causarum, sed merita personarum: nõ vitam sed munera: non iustitiam, sed pecuniam: non quod ratio dictet, sed quod voluntas affectet, non quod lex sentiat, sed quod mens cupiat. Non inclinatis animã ad iustitiam se iustitiã inclinatis ad animum: non vt quod liceat, hoc libeat, sed vt

Matth. 6

liceat hoc quod libet. Nunquã in vobis ita simplex est oculus, vt totum corpus sit lucidum, sed aliquid semper admiscetis fermenti quo totam massam corrumpitis. Pauperum causam negligitis, diuitũ causam cum instantia promouetis. In illis rigorem ostenditis, cum istis ex mansuetudine dispensatis. Illos cum difficultate respicitis, istos fauore tractatis. Illos negligenter auditis, istos subtiliter auscultatis. Clamat pauper & nullus exaudit: loqui-

Eccle. 13.

tur diues & omnes applaudũt. Diues locutus est, & omnes tacuerunt? & verbum illius vsque ad nubes perducent: pauper locutus est, & dicunt quis est hic? & si ostenderit subuertent illum. Clamat vim patiens, & nullus exaudit? vociferatur, & non est qui iudicet. Sed si fortè pauperum causam suscipitis, illos remissè fouetis, cum autem diuitum causam assumitis

mitis, Illos pertinaciter adiuuatis: pauperes despicitis diuites honoratis isti reuerenter assurgitis, illos despicabiliter conculcatis. Si introierit in conuentum vestrum vir annulum habẽs aureum in veste candida, & pauper stolido habitu & intendatis in eum, qui indutus est veste præclara, & dixeritis ei, tu sede hic bene: pauperi verò dicatis, tu sta illic, aut sede sub scabello pedũ meorũ, nonnę iudicatis apud vosmetipsos, & facti estis iudices cogitationũ iniquarũ? De vobis enim & contra vos dicit propheta. Magnificati sunt, & ditati sunt, & incrassati, & impinguati: causam pupilli nõ dixerũt, & iudiciũ pauperũ non iudicauerunt. Sed in lege præcipitur? Nulla enim distãtia personarum ita paruũ audietis: vt magnum. Non accipietis cuiuscunque personam: quia Dei iudicium est. Non enim est personarum acceptio apud Deum.

Iacob. 3. Hie. 5. Deut. 1. Act. 10.

De venditione iustitiæ.
CAPVT V.

VOs autem non gratiam gratis datis nec iustitiam iustè redditis: quia nisi venit, non prouenit: nec datur nisi vendatur. Sæpe iustitiam tantùm differtis: quod

quod litigantibus plus, quàm totũ aufertis: quia maior eſt ſumptus expenſæ, quã fructus ſententiæ. Quid autem poteritis
Matt.10 illi in diſtricto iudicio reſpondere, qui præcipit. Gratis accepiſtis gratis date: lucrum in area, damnum in conſcientia, pe-
Matt. 16 cuniam captatis, ſed animam captiuitatis. Verùm quid proficit homini, ſi mundum lucretur vniuerſum, animæ verò ſuæ detrimentum patiatur? Aut quam dabit ho-
Pſal. 48. mo commutationẽ pro anima ſua? Frater fratrem non redimet: homo non dabit Deo placationem ſuam, nec pretium redemptionis animæ ſuæ: laborauit in æternum: & viuet in finẽ. Audite diuites quid
Iacob. 5. contra vos Iacobus Apoſtolus ait: Agite nunc diuites, plorate & vlulate in miſeriis veſtris quæ aduenient vobis, diuitiæ veſtræ putrefactæ, ſunt veſtimenta veſtra tineis comeſta ſunt: aurũ & argentũ veſtrũ æruginauit, & ærugo eorum erit vobis in teſtimonium, & manducabit carnes veſtras, ſicut ignis. Theſaurizaſtis vobis irã in nouiſſimis diebus. Ecce merces opera-
Matth. 9 riorum qui meſſuerunt regiones veſtras, quæ fundata eſt à vobis: clamat, & clamor ipſorũ in aures Domini Sabaoth introiuit. Propterea Veritas præcepit: Nolite theſaurizare vobis theſauros in terra,

vbi ærugo & tinea demolitur, vbi fures effodiunt & furantur.

De inſatiabili deſiderio cupidorum.

CAPVT VI.

O Ignis inextinguibilis, cupiditas inſatiabilis? Quis vnquã cupidus, primo fuit voto cõtentus; Cum adipiſcitur quod Eccleſ. 5.
optauerat, deſiderat ampliora, ſemper in Pro. 27.
habendis, non habitis finem conſtituit. Inſatiabilis eſt oculus cupidi & in partẽ iniquitatis non ſatiabitur. Auarus nõ implebitur pecunia & qui amat diuitias fructũ non capiet ex eis. Infernus & perditio nũquam replentur: ſimiliter & oculi hominũ inſatiabiles. Sanguiſugæ duæ filiæ ſunt quæ dicunt, Affer. Nam

Creſcit amor nummi, quantum ipſa pecunia creſcit. Iuuenal.

Quare cupidus ſatiari non poteſt.

CAPVT VII.

VIs ô cupide ſcire quare ſemper es vacuus, cur nunquam impleris? Aduerte. Nõ eſt plena mẽſura tua, quę quantuncunq; contineat adhuc capax eſt amplioris. Sed humanus animus capax eſt
Dei: quoniam qui adhæret Deo, vnus ſpiritus eſt cum Deo. 1. Cor. 6.
Quantumlibet ergo contineat, nunquam eſt plenus, niſi Deum

habeat, cuius semper est capax: si vis ergo satiari, desinas esse cupidus; quia dum cu-
2.Corin. pidus fueris, satiari non poteris. Non est
Matth. enim conuentio lucis ad tenebras, neque Christi ad Belial quia nemo potest Deo seruire & mammonæ.

De falso nomine diuitiarum.

CAPVT VIII.

O Falsa diuitiarum fœlicitas quæ diuitem veraciter efficit filium infœlicẽ. Quid infœlicius quũ opes mundi, quæ diuitiæ nuncupantur? Opposita sunt esse diuitem & egenum, at opes mundi non auferunt sed afferunt egestatẽ. Magis enim
Ecclef.5 inquit Salomon: sufficit modicum pauperi, quã plurimũ diuiti, quia vbi multæ diuitiæ, ibi multi qui comedunt illas. Quot & quanti magnates indigeãt? ipsemet frequenter experior, opes itaque non faciũt hominem diuitem sed egenum.

Exempla contra cupiditatem.

CAPVT IX.

Num.22 QVã multos seduxit cupiditas? quam plures perdidit, auaritia? Balaam Asella redarguit, quia captus cupiditate
Iosu.7. promissorum disposuerit maledicere Israëli. Acham populus lapidauit, quia tulit

aurum & argentum de anathemate. Naboth interemptus, est, vt Acham eius vineam possideret, Giezi lepra percussus est quia petiit & recepit aurum & argentũ, & vestes sub nomine Hælisæi, Iudas laqueo se suspendit, quia vendidit & tradidit Christum. Ananiam & Saphiram subitanea mors extinxit, quia de pretio agri defraudauerunt Apostolos. Aedificauit Tyrus munitionem suam, & coaceruauit argentum quasi humum, & aurum quasi lutum platearum, sed ecce dominus possidebit eam, & percutiet in mari fortitudinem eius, & hæc igni deuorabitur.

3.Reg.
4.Reg.5.
Matt.25.
Zach. 9.

De superflua solicitudine cupidorum.

CAPVT X

CVr ad congregandũ quis instet, cum stare non possit ille, qui congregat? Nam quasi flos egreditur & conteritur, & fugit velut vmbra, & nunquàm in eodem statu permanet. Cur multa desideret, cum pauca sufficiant? Habentes, inquam victũ & vestitum his cõtenti sumus. Cur necessaria cum multa solicitudine quærat, cum ipsa sine magna difficultate se offert? Audi quid super hoc Veritas dicit: Nolite soliciti esse dicentes. Quid manducabimus.

Iob.14.
1.Tim.6
Matth.2
Lucæ.16

Matth. 6 aut quid bibem⁹, aut quo operiemur? Scit enim Pater vester cœlestis, quia his omnibus indigetis. Quærite ergo primùm regnum Dei, & hæc omnia adiicietur vobis.
Psal. 36. Nunquàm enim vidi iustum derelictum, nec semen eius quærens panem.

De auaritia

CAPVT XI.

Horat. TAntalus sitit in vndis, & auarus eget in opibus: cui tãti est, q̀ habet, quãti est, quod nõ habet, quia nũquàm vtitur acquisitis, sed semper inhiat acquirendis. Salomon: est quasi diues cùm nihil habeat, & est quasi pauper, cùm in multis di-
Prou. 13. uitijs sit. Auarus & infernus vterq; comedit, & non digerit, recipit & non reddit. Auarus nec patiẽtibus cõpatitur, nec miseris subuenit vel miseretur, sed offendit Deum, offendit seipsum, offendit proximum. Nam Deo retinet debita, proximo denegat necessaria, sibi subtrahit oportuna. Deo ingratus, proximo impius, sibi crudelis. Viro cupido & tenacissimo sine ratione est substantia, & homini liuido ad quid aurum? Qui sibi nequam est quo-
Eccle. 14 modo bonus aliis erit? Et non iucundabi-
1. Ioan. 5. tur in bonis suis. Qui habet substantiã huius mundi, & videt fratrẽ suum necessita-

tem

rem habere & claudit viſcera ſua ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo? Non enim proximum ſuũ diligit, ſicut ſeipſum quem inedia perimit & egeſtate conſumit. Neq; Deum diligit ſuper omnia, qui præfert aurum & præponit argentum.

Cur auaritia ſit ſeruitus idolorum.

CAPVT XII.

Ephes. 3

REctè definit Apoſtolus, Auaritia, eſt ſeruitus idolorum. Sicut enim idolatra ſeruit ſimulachro, ſic & auarus theſauro. Nam ille cultum idolatriæ diligenter amplificat, & iſte cumulum pecuniæ libenter augmentat. Ille cum omni diligentia colit ſimulachrum, & iſte cum omni cura cuſtodit theſaurum. Ille ſpem ponit in idolatria, & iſte ſpem cuſtodit in pecunia. Ille timet mutilare ſimulachrum, & iſte timet minuere theſaurum.

De proprietatibus auari.

CAPVT XIII.

AVarus ad petendum prõptus, ad dandum tardus, ad negandum frontoſus Si quid expendit, totũ amittit, triſtis, querulus & moroſus, ſolicitus, ſuſpirat, & anxiatur, dubius habet, inuitus expedit. Magnificat datum, ſed viliſicat dandum; dat

vt lucretur sed nō lucratur, vt det: largus
in alieno, sed parcus in proprio. Gulā euacuat, vt arcam impleat corpus extenuat,
vt lucrū extendat. Manū habet ad dandū
Eccle.40 collectam, sed ad recipiendū porrectam.
Porrò substātiæ iniustorum, sicut fluuius
siccabuntur, quia qui malè cōgregat, citò
dispergat. Iustū iudicium, vt quæ de malo
proueniunt, ad malū perueniāt: nec accedat ad bonum quod non procedit ex bono. Auarus ergo damnationem habet vitæ quæ nunc est & futuræ.

De iniqua possessione diuitiarum.
CAPVT XIIII.

Eccles.8 VErum est ergo quod Sapiens prote-
Ibidē 31 statur: multos perdidit aurum & ar-
Psal.71 gentum. Qui aurum diligit, non iustificabitur. Væ illis, qui sectantur illud. Ecce, ipsi peccatores & abundantes in hoc seculo, obtinuerunt diuitias. Hinc Veritas
Matt. 10 ipsa præcipiebat Apostolis: Nolite possidere aurū, neque argentū, neque pecuniam in zonis vestris, quia sicut camelus nō po
Ibidē 7 test introire per foramen acus: ita diffici-
Actu.3 le est diuitē intrare in regnum cœlorum.
Esaiæ.5 Arcta est enim via & angusta porta, quæ
Ibidē 2 ducit ad vitam, Apostolus ergo secutus rē
Ibidē 67 gulam Veritatis, aiebat: Argentum & aurum

rum nõ est mihi. Væ ergo vobis, qui coniungitis domũ ad domũ, & agrũ agro copulatis vsque ad terminum loci. Repleta est terra argento & auro, & non est finis thesaurorum eius. Propter iniquitatem auaritiæ eius, iratus sum, & percussi eum.

De licitis opibus.

CAPVT XV.

CÆterum Abraham diues fuit, & Iob locuples David opulentus, & tamen de Abraham inquit scriptura: Quia credidit Deo, & reputatum est illi ad iustitiam. Et de Iob: quia nõ erat ei similis in terra, vir simplex & rectus, ac timẽs Deum, recedens à malo, de Dauid autem: quia Dominus inuenit virũ secundum cor suum. At illi fuerunt quasi nihil habẽtes, & omnia possidentes: iuxta illud prophetæ: Diuitiæ si affluant, nolite cor apponere. Nos autẽ sumus omnia possidẽtes, quasi nihil habentes, secundum illud Psalmistæ: Diuites eguerunt & esurierunt. Facilius enim inuenies, qui diligit diuitias, & non habeat, quàm qui habeat, & non diligat. Quia difficile est esse in igne, & non ardere: difficilius est possidere diuitias: & non diligere. Audi prophetam Hieremiam. A minore vsque ad maiorem, omnes aua-

Gene. 13
Iob. 5
2. Reg. 2
2. Cor. 6
Psal. 33

ritiæ ſtudent,& à propheta vſque ad ſacer dotem,cuncti faciunt dolum.

De incertitudine diuitiarum.

CAPVT XVI.

OMnis cupidus contra naturam nititur,& molitur. Natura enim adducit
Luc 12 pauperem in mundum: natura pauperem reducit à mundo. Nudũ eum nanque terra ſuſcepit: nudum etiam eum ſuſcipiet. Cupidus autẽ cupit, & curat fieri diues in mundo. Deſtruam, inquit, horrea mea, & maiora faciam, & illic congregabo omnia, quæ nata ſunt mihi, & omnia bona
Pſal.39 mea. Sed dictum eſt ei, O ſtulte, hac nocte
Pſal.38 repetetur anima tua à te: quæ autem pa-
Iob.3 raſti cuius erunt? Theſaurizas, & ignoras,
Pſal.48 cui congreges. Dormierunt enim ſomnũ ſuum, & nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum in manibus ſuis: Diues cum dormierit, nihil ſecum afferet, aperiet loculos ſuos,& nihil inueniet. Ne timueris cũ diues factus fuerit homo, & cùm multiplicata fuerit gloria domus eius: quoniam cum morietur, non accipiet hæc omnia neque ſimul cum eo deſcendet gloria domus eius: ſed relinquet alienis diuitias ſuas, & ſepulchra eorum domus eorum in æternum. Hinc etiam ſapiens atteſta-

tur.

tur. Qui aceruat ex non suo iniustè, & aliis congregabit, & in bonis suis alius luxuriabitur. Prò dolor; quem habebat hostem dimittit hæredem.

De Gula.

CAPVT XVII.

INitium vitæ hominis, aqua & panis, & vestimentũ, & domus, protegens turpitudinem. Nunc autem gulosis non sufficiunt fructus arborum, non genera leguminum, non radices herbarũ, non pisces maris, non bestiæ terræ, nõ aues cœli: sed quæruntur pigmenta cõparantur aromata, & nutriũtur altilia. Capiũtur ob escam quæ studiosè coquuntur arte coquorum quæ lautè parantur officio ministrorum. Alius confundit & collat, alius confundit & conficit, & substantiam conuertit in accidẽs: naturam mutat in artem, vt saturitas transeat in esuriem, vt fastiditum reuocet appetitum ad irrigandam gulam: non ad sustentandam naturam, non ad necessitatem supplendam sed ad auiditatem explendam. Cæterùm tam breuis est gulæ voluptas, vt spacio loci sic vix quatuor digitorum, spatio temporis, vix sit totidem momentorum. Cõtemnitur mediocritas & superfluitas affectatur, in diuersitate

Eccle.14

Eccle.1

saporum, in varietate ciborum. Auiditas excedit modum, & varietas excedit mensuram: sed mens grauatur, & stomachus turbatur, sensus opprimitur in illis. Inde non sanitas & salus, sed morbus & mors. Audi super hoc sententiam Sapientis, Noli auidus esse in omni epulatione, & non te effundas super omnem escam: in multis enim escis erit infirmitas, & propter crapulam multi perierunt. Esca ventri, & venter escis. Deus autem & hunc & has destruet.

Exempla contra gulam.

CAPVT XVIII.

Gula tantum pretiosos ciborum exigit, sed vilissimos reddit: quia quanto sunt delicatiores cibi, tanto foetidiora sunt stercora. Turpiter egerit, quod turpiter ingerit, superius & inferius horribilem flatum emittit, & abominabilem sonum emittit. Gula paradisum clausit, primogenita vendidit, suspendit pistorem, decollauit Ioannem Baptistam. Nabuzardan princeps coquorum templum incendit, & Hierusalem euertit. Baltasar in conuiuio manum vidit contra parietem scribentem, Mane, Thecel, Phares, & eadem nocte interfectus est à Chaldeis. Sedit

populus

populus manducare & bibere, & surrexerunt ludere, sed adhuc erant escæ eorum in ore ipsorum, & ira Dei ascendit super eos. Qui vescebantur voluptuosè interierũt in viis. Diues ille, qui epulabatur quotidie splendidè, sepultus est in inferno. Luc.16

De ebrietate.

CAPUT XIX.

QVid turpius ebrioso? cui fœtor in ore, tremor in corpore: qui promittit multa prodit occulta: cuius mens alienatur, facies trãsformatur? Nullum enim secretum, vbi regnat ebrietas. Horatius.

Fœcundi calices quem non fecere disertum. Prou.31

Porrò non sufficit vinum, non sicera, non Horat. ceruisia, sed studiosè conficitur mulsum, sirupus, claretum labore multo, solicitudine magna, sumptu non modico, sed inde contentiones, & rixæ, lites & iurgia. Vinũ enim multum potum, vt ait Sapiens, irritatione & iram, & ruinã multã facit: fornicationes ex eo sunt, fornicatio, & vinum, Eccle. 31 & ebrietas auferunt cor. Propterea dicit Oseæ.4 Apostolus, Nolite inebriari vino, in quo Ephe.5 est luxuria. Et Salomon: Luxuriosa res vinũ, Prou. 30 & tumultuosa ebrietas. Filij Rechab, Hier.35 & filius Zac[illegible] vinum & siceram, & omne quod ine[illegible] poterat, non biberunt. Lucæ 1

Exem

riuntur, & viuificantes animas quæ non viuunt. Vos enim non attenditis merita causarum, sed merita personarum: nō vitam sed munera: non iustitiam, sed pecuniam: non quod ratio dictet, sed quod voluntas affectet, non quod lex sentiat, sed quod mens cupiat. Non inclinatis animā ad iustitiam se iustitiā inclinatis ad animum: non vt quod liceat, hoc libeat, sed vt liceat hoc quod libet. Nunquā in vobis ita simplex est oculus, vt totum corpus sit lucidum, sed aliquid semper admiscetis fermenti quo totam massam corrumpitis, Pauperum causam negligitis, diuitū causam cum instantia promouetis. In illis rigorem ostenditis, cum istis ex mansuetudine dispensatis. Illos cum difficultate respicitis, istos fauore tractatis. Illos negligenter auditis, istos subtiliter auscultatis. Clamat pauper & nullus exaudit: loquitur diues & omnes applaudūt. Diues locutus est, & omnes tacuerunt? & verbum illius vsque ad nubes perducent: pauper locutus est, & dicunt quis est hic? & si ostenderit subuertent illum. Clamat vim patiens, & nullus exaudit? vociferatur, & non est qui iudicet. Sed si fortè pauperum causam suscipitis, illos remissè fouetis, cum autem diuitum causam assumitis

Matth. 6

Eccle. 13.

mitis, Illos pertinaciter adiuuatis: pauperes deſpicitis diuites honoratis iſti reuerenter aſſurgitis, illos deſpicabiliter conculcatis. Si introierit in conuentum veſtrum vir annulum habẽs aureum in veſte candida, & pauper ſtolido habitu & intendatis in eum, qui indutus eſt veſte præclara, & dixeritis ei, tu ſede hic bene: pauperi verò dicatis, tu ſta illic, aut ſede ſub ſcabello pedũ meorũ, nonnę iudicatis apud voſmetipſos, & facti eſtis iudices cogitationũ iniquarũ? De vobis enim & contra vos dicit propheta. Magnificati ſunt, & ditati ſunt, & incraſſati, & impinguati: cauſam pupilli nõ dixerũt, & iudiciũ pauperũ non iudicauerunt. Sed in lege præcipitur? Nulla enim diſtãtia perſonarum ita paruũ audietis: vt magnum. Non accipietis cuiuſcunque perſonam: quia Dei iudicium eſt. Non enim eſt perſonarum acceptio apud Deum.

Iacob. 3. — Hie. 5. — Deut. 1. — Act. 10.

De venditione iuſtitiæ.

CAPVT V.

VOs autem non gratiam gratis datis nec iuſtitiam iuſtè redditis: quia niſi venit, non prouenit: nec datur niſi vendatur. Sæpe iuſtitiam tantùm differtis:

quod

quod litigantibus plus, quàm totũ aufertis: quia maior eſt ſumptus expenſæ, quã fructus ſententiæ. Quid autem poteritis
Matt.10 illi in diſtricto iudicio reſpondere, qui præcipit. Gratis accepiſtis gratis date: lucrum in arca, damnum in conſcientia, pe-
Matt. 16 cuniam captatis, ſed animam captiuitatis. Verùm quid proficit homini, ſi mundum lucretur vniuerſum, animæ verò ſuæ detrimentum patiatur? Aut quam dabit ho-
Pſal. 48. mo commutationẽ pro anima ſua? Frater fratrem non redimet: homo non dabit Deo placationem ſuam, nec pretium redemptionis animæ ſuæ: laborauit in æternum: & viuet in finẽ. Audite diuites quid
Iacob. 5. contra vos Iacobus Apoſtolus ait: Agite nunc diuites, plorate & vlulate in miſeriis veſtris quæ aduenient vobis, diuitiæ veſtræ putrefactæ, ſunt veſtimenta veſtra tineis comeſta ſunt: aurũ & argentũ veſtrũ æruginauit, & ærugo eorum erit vobis in teſtimonium, & manducabit carnes veſtras, ſicut ignis. Theſaurizaſtis vobis irã in nouiſſimis diebus. Ecce merces opera-
Matth. 9 riorum qui meſſuerunt regiones veſtras, quæ fundata eſt à vobis: clamat, & clamor ipſorũ in aures Domini Sabaoth introiuit. Proptereà Veritas præcepit: Nolite theſaurizare vobis theſauros in terra,

ybi

vbi ærugo & tinea demolitur, vbi fures effodiunt & furantur.

De insatiabili desiderio cupidorum.

CAPVT VI.

O Ignis inextinguibilis, cupiditas insatiabilis? Quis vnquã cupidus, primo fuit voto cõtentus; Cum adipiscitur quod optauerat, desiderat ampliora, semper in habendis, non habitis finem constituit. Insatiabilis est oculus cupidi & in partẽ iniquitatis non satiabitur. Auarus nõ implebitur pecunia & qui amat diuitias fructũ non capiet ex eis. Infernus & perditio nũquam replentur: similiter & oculi hominũ insatiabiles. Sanguisugæ duæ filiæ sunt quæ dicunt, Affer. Nam Eccles. 5. Pro. 27.

Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit. Iuuenal.

Quare cupidus satiari non potest.

CAPVT VII.

VIs ô cupide scire quare semper es vacuus, cur nunquam impleris? Aduerte. Nõ est plena mẽsura tua, quę quantumcunq; contineat adhuc capax est amplioris. Sed humanus animus capax est Dei: quoniam qui adhæret Deo, vnus spiritus est cum Deo. Quantumlibet ergo contineat, nunquam est plenus, nisi Deum 1. Cor. 6.

habeat, cuius semper est capax: si vis ergo satiari, desinas esse cupidus: quia dum cu-
2.Corin. pidus fueris, satiari non poteris. Non est
Matth. enim conuentio lucis ad tenebras, neque Christi ad Belial quia nemo potest Deo seruire & mammonæ.

De falso nomine diuitiarum.

CAPVT VIII.

O Falsa diuitiarum fœlicitas quæ diuitem veraciter efficit filium infœlicẽ. Quid infœlicius quũ opes mundi, quæ diuitiæ nuncupantur? Opposita sunt esse diuitem & egenum, at opes mundi non auferunt sed afferunt egestatẽ. Magis enim
Ecclef.5 inquit Salomon: sufficit modicum pauperi, quã plurimũ diuiti, quia vbi multæ diuitiæ, ibi multi qui comedunt illas. Quot & quanti magnates indigeãt? ipsemet frequenter experior, opes itaque non faciũt hominem diuitem sed egenum.

Exempla contra cupiditatem.

CAPVT IX.

Num.22 QVã multos seduxit cupiditas? quam plures perdidit, auaritia? Balaam Asella redarguit, quia captus cupiditate
Iosu.7. promissorum disposuerit maledicere Israëli. Acham populus lapidauit, quia tulit

anrum

aurum & argentum de anathemate. Naboth interemptus, est, vt Acham eius vineam possideret, Giezi lepra percussus est quia petiit & recepit aurum & argentū, & vestes sub nomine Hælisæi, Iudas laqueo se suspendit, quia vendidit & tradidit Christum. Ananiam & Saphiram subitanea mors extinxit, quia de pretio agri defraudauerunt Apostolos. Aedificauit Tyrus munitionem suam, & coaceruauit argentum quasi humum, & aurum quasi lutum platearum, sed ecce dominus possidebit eam, & percutiet in mari fortitudinem eius, & hæc igni deuorabitur.

3.Reg. 4.Reg.5. Matt.25. Zach. 9.

De superflua solicitudine cupidorum.

CAPVT X

CVr ad congregandū quis instet, cum stare non possit ille, qui congregat? Nam quasi flos egreditur & conteritur, & fugit velut vmbra, & nunquàm in eodem statu permanet. Cur multa desideret, cum pauca sufficiant? Habentes, inquam victū & vestitum his cōtenti sumus. Cur necessaria cum multa solicitudine quærat, cum ipsa sine magna difficultate se offert? Audi quid super hoc Veritas dicit: Nolite soliciti esse dicentes. Quid manducabimus.

Iob.14. 1.Tim.6 Matth.2 Lucæ.16

Matth. 6 aut quid bibem⁹, aut quo operiemur? Scit
enim Pater vester cœlestis, quia his omni-
bus indigetis. Quærite ergo primùm re-
Psal. 36. gnum Dei, & hæc omnia adiicietur vobis.
Nunquàm enim vidi iustum derelictum,
nec semen eius quærens panem.

De auaritia

CAPVT XI.

Horat. Tantalus sitit in vndis, & auarus eget
in opibus: cui tāti est, q̀ habet, quā-
ti est, quod nō habet, quia nūquàm vtitur
acquisitis, sed semper inhiat acquirendis.
Salomon: est quasi diues cùm nihil ha-
beat, & est quasi pauper, cùm in multis di-
Prou. 13. uitijs sit. Auarus & infernus vterq; come-
dit, & non digerit, recipit & non reddit.
Auarus nec patiētibus cōpatitur, nec mi-
seris subuenit vel miseretur, sed offendit
Deum, offendit seipsum, offendit proxi-
mum. Nam Deo retinet debita, proximo
denegat necessaria, sibi subtrahit oportu-
na. Deo ingratus, proximo impius, sibi
crudelis. Viro cupido & tenacissimo sine
ratione est substantia, & homini liuido
ad quid aurum? Qui sibi nequam est quo-
Eccle. 14 modo bonus aliis erit? Et non iucundabi-
1. Ioan. 3. tur in bonis suis. Qui habet substantiā hu-
ius mundi, & videt fratrē suum necessita-

tem

rem habere & claudit viſcera ſua ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo? Non enim proximum ſuũ diligit, ſicut ſeipſum quem inedia perimit & egeſtate conſumit. Neq; Deum diligit ſuper omnia, qui præfert aurum & præponit argentum.

Cur auaritia ſit ſeruitus idolorum.
CAPVT XII.

Epheſ. 3

RECtè definit Apoſtolus, Auaritia, eſt ſeruitus idolorum. Sicut enim idolatra ſeruit ſimulachro, ſic & auarus theſauro. Nam ille cultum idolatriæ diligenter amplificat, & iſte cumulum pecuniæ libenter augmentat. Ille cum omni diligentia colit ſimulachrum, & iſte cum omni cura cuſtodit theſaurum. Ille ſpem ponit in idolatria, & iſte ſpem cuſtodit in pecunia. Ille timet mutilare ſimulachrum, & iſte timet minuere theſaurum.

De proprietatibus auari.
CAPVT XIII.

AVarus ad petendum prõptus, ad dandum tardus, ad negandum frontoſus Si quid expendit, totũ amittit, triſtis, querulus & moroſus, ſolicitus, ſuſpirat, & anxiatur, dubius habet, inuitus expedit, Magnificat datum, ſed viliſicat dandum; dat

vt lucretur sed nō lucratur, vt det: largus in alieno, sed parcus in proprio. Gulā euacuat, vt arcam impleat corpus extenuat, vt lucrū extendat. Manū habet ad dandū
Eccle.40 collectam, sed ad recipiendū porrectam. Porrò substātiæ iniustorum, sicut fluuius siccabuntur, quia qui malè cōgregat, citò dispergat. Iustū iudicium, vt quæ de malo proueniunt, ad malū perueniat: nec accedat ad bonum quod non procedit ex bono. Auarus ergo damnationem habet vitæ quæ nunc est & futuræ.

De iniqua possessione diuitiarum.
CAPVT XIIII.

Ecclesi.8 VErum est ergo quod Sapiens prote-
Ibidē 31 statur: multos perdidit aurum & ar-
Psal.71 gentum. Qui aurum diligit, non iustificabitur. Væ illis, qui sectantur illud. Ecce, ipsi peccatores & abundantes in hoc seculo, obtinuerunt diuitias. Hinc Veritas
Matt. 10 ipsa præcipiebat Apostolis: Nolite possidere aurū, neque argentū, neque pecuniam in zonis vestris, quia sicut camelus nō po
Ibidē 7 test introire per foramen acus: ita diffici-
Actu.3 le est diuitē intrare in regnum cœlorum.
Esaiæ.5 Arcta est enim via & angusta porta, quæ
Ibidē 2 ducit ad vitam. Apostolus ergo secutus rē
ibidē 67 gulam Veritatis, aiebat: Argentum & aurum

rum nõ eſt mihi. Væ ergo vobis, qui coniungitis domũ ad domũ, & agrũ agro copulatis vſque ad terminum loci. Repleta eſt terra argento & auro, & non eſt finis theſaurorum eius. Propter iniquitatem auaritiæ eius, iratus ſum, & percuſſi eum.

De licitis opibus.

CAPVT XV.

CÆterum Abraham diues fuit, & Iob Gene. 1?
locuples Dauid opulentus, & tamen Iob. 5
de Abraham inquit ſcriptura: Quia credi- 2. Reg. 2
dit Deo, & reputatum eſt illi ad iuſtitiam. 2. Cor. 6
Et de Iob: quia nõ erat ei ſimilis in terra, vir ſimplex & rectus, ac timẽs Deum, recedens à malo, de Dauid autem: quia Dominus inuenit virũ ſecundum cor ſuum. At illi fuerunt quaſi nihil habẽtes, & omnia poſſidentes: iuxta illud prophetæ: Di- Pſal. 33
uitiæ ſi affluant, nolite cor apponere. Nos autẽ ſumus omnia poſſidẽtes, quaſi nihil habentes, ſecundũm illud Pſalmiſtæ: Diuites eguerunt & eſurierunt. Facilius enim inuenies, qui diligit diuitias, & non habeat, quàm qui habeat, & non diligat. Quia difficile eſt eſſe in igne, & non ardere: difficilius eſt poſſidere diuitias: & non diligere. Audi prophetam Hieremiam. A minore vſque ad maiorem, omnes aua-

ritiæ ſtudent,& à propheta vſque ad ſacer dotem, cuncti faciunt dolum.

De incertitudine diuitiarum.

CAPVT XVI.

OMnis cupidus contra naturam nititur,& molitur. Natura enim adducit
Luc 12 pauperem in mundum: natura pauperem reducit à mundo. Nudũ eum nanque terra ſuſcepit: nudum etiam eum ſuſcipiet. Cupidus autẽ cupit, & curat fieri diues in mundo. Deſtruam, inquit, horrea mea, & maiora faciam, & illic congregabo omnia, quæ nata ſunt mihi, & omnia bona
Pſal.39 mea. Sed dictum eſt ei, O ſtulte, hac nocte
Pſal.38 repetetur anima tua à te: quæ autem pa-
Iob.3 raſti cuius erunt? Theſaurizas, & ignoras,
Pſal.48 cui congreges. Dormierunt enim ſomnũ ſuum, & nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum in manibus ſuis: Diues cum dormierit, nihil ſecum afferet, aperiet loculos ſuos, & nihil inueniet. Ne timueris cũ diues factus fuerit homo, & cùm multiplicata fuerit gloria domus eius: quoniam cum morietur, non accipiet hæc omnia neque ſimul cum eo deſcendet gloria domus eius: ſed relinquet alienis diuitias ſuas, & ſepulchra eorum domus eorum in æternum. Hinc etiam ſapiens atteſta-

tur.

tur. Qui aceruat ex non ſuo iniuſtè, & aliis congregabit, & in bonis ſuis alius luxuriabitur. Prò dolor, quem habebat hoſtem dimittit hæredem.

De Gula.

CAPVT XVII.

INitium vitæ hominis, aqua & panis, & veſtimentũ, & domus, protegens turpitudinem. Nunc autem guloſis non ſufficiunt fructus arborum, non genera leguminum, non radices herbarũ, non piſces maris, non beſtiæ terræ, nõ aues cœli: ſed quæruntur pigmenta cõparantur aromata, & nutriũtur altilia. Capiũtur ob eſcam quæ ſtudiosè coquuntur arte coquorum quæ lautè parantur officio miniſtrorum. Alius confundit & collat, alius confundit & conficit, & ſubſtantiam conuertit in accidẽs: naturam mutat in artem, vt ſaturitas tranſeat in eſuriem, vt faſtiditum reuocet appetitum ad irrigandam gulam: non ad ſuſtentandam naturam, non ad neceſſitatem ſupplendam ſed ad auiditatem explendam. Cæterùm tam breuis eſt gulæ voluptas, vt ſpacio loci ſic vix quatuor digitorum, ſpatio temporis, vix ſit totidem momentorum. Cõtemnitur mediocritas & ſuperfluitas affectatur, in diuerſitate

Eccle. 14

Eccle. 1

ſaporum, in varietate ciborum. Auiditas neſcit modum, & varietas excedit menſuram: ſed mens grauatur, & ſtomachus turbatur, ſenſus opprimitur in illis. Inde non ſalus & ſanitas, ſed morbus & mors.
Eccle.37 Audi ſuper hoc ſentētiam Sapientis, Noli auidus eſſe in omni epulatione, & non te offendas ſuper omnem eſcam: in mul-
1.Cor.6 tis enim eſcis erit infirmitas, & propter crapulam vini, multi perierunt. Eſca ventri, & venter eſcis. Deus autem & hunc & hanc deſtruet.

Exempla contra gulam.
CAPVT XVIII.

GVla carum tributum exigit, ſed viliſſimum reddit: quia quantò ſunt delicatiora cibaria, tanto fœtidiora ſunt ſtercora. Turpius egerit, qui turpiter ingerit, ſuperius & inferius horribilem flatum exprimens, & abominabilem ſonum emit-
Geneſ.3 tens. Gula paradiſum clauſit, primogeni-
23. & 40 ta Eſaü vendidit: ſuſpendit piſtorem, de-
Marc. 6 collauit Baptiſtam. Nabuzardan prin-
4.Reg.8 ceps coquorum templum incendit, &
Dani.3 Hieruſalem euertit. Balthaſar in conui-
Exod.23 uio manum contra parietem ſcribentem
Pſal.77 aſpexit. Mane, Thetel, Phares, & eadem
Thren.4 nocte interfectus eſt à Chaldeis. Sedit

populus manducare & bibere, & surrexerunt ludere, sed adhuc erant escæ eorum in ore ipsorum, & ira Dei ascendit super eos. Qui vescebantur voluptuosè interierũt in viis. Diues ille, qui epulabatur quotidie splendidè, sepultus est in inferno. Luc.16

De ebrietate,
CAPVT XIX.

QVid turpius ebrioso? cui fœtor in ore, tremor in corpore: qui promittit multa prodit occulta: cuius mens alienatũr, facies trãsformatur? Nullum enim secretum, vbi regnat ebrietas. Horatius.

Fœcundi calices quem non fecere disertum. Prou.31
Porrò non sufficit vinum, non sicera, non Horat.
ceruisia, sed studiosè conficitur mulsum, sirupus, claretum labore multo, solicitudine magna, sumptu non modico, sed inde contentiones, & rixæ, lites & iurgia. Vinũ enim multum potum, vt ait Sapiens, irritatione & iram, & ruinã multã facit: fornicationes ex eo sunt, fornicatio, & vinum, Eccle. 31
& ebrietas auferunt cor. Propterea dicit Oseæ.4
Apostolus, Nolite inebriari vino, in quo Ephe.5
est luxuria. Et Salomon: Luxuriosa res vi- Prou. 30
nũ, & tumultuosa ebrietas. Filij Rechab, Hier.35
& filius Zac[illegible] vinum & siceram, & om- Lucæ 1
ne quod ine[illegible] poterat, non biberunt.

Exempla contra ebrietatem.

CAPVT XX.

EBrietas enim verenda nudauit, incestum commisit, filium regis occidit, principem exercitus iugulauit. Verùm ergo est, quod Salomon ait Prouerb. xxiij. Vacantes potibus,& dantes symbola consumentur. Esa. in v. ca. Væ qui consurgitis manè ad ebrietatem faciendam & potandum vsque ad vesperam: vt vino æstuetis. Cithara & lyra, & tympanum, & tibia, & vinum in conuiuiis vestris. Væ qui potentes estis ad bibendum vinum in conuiuiis & viri fortes ad miscendam ebrietatem. Ecce gaudium & lætitia occidere vitulos, & iugulare arietes, comedere carnes & bibere vinum. Comedamus & bibamus: cras enim moriemur. Et reuelata est in auribus meis vox Domini exercituum Si dimittetur hæc iniquitas vobis, moriamini, Væ coronæ superbiæ ebriis. Effraim Sacerdos & propheta nescierunt: præ ebrietate absorpti sunt à vino, nescierunt videntem: & ignorauerunt iudicium. Prô pudor cùm ad annuntiandam Euangelicam lectionem à quodam presbytero, benedictio peteretur, hesternam crapulam & nocturnam ebrietat[illegible] ructans fertur

Ge. 9. 10
2. reg. 13
Iudit. 13
Pro. 23
Esaiæ 13
Esaiæ 22
Esaiæ 28

tur alta voce dixiſſe: Potum ſeruorum benedicat rex Angelorum.

De luxuria.

CAPVT XX.

Porrò turpis mater filiam generatur piorem. Iuſtum eſt enim, vt qui in ſordibus eſt, ſordeſcat & adhuc: Omnes enim adulterantes, quaſi clibanus ſuccenſus à coquente. Cœperunt principes furere à vino. Venter enim opiparè ſatur: libenter Venerem amplexatur. O extrema libidinis turpitudo, quæ non ſolùm mentem eſſœminat, ſed etiam corpus eneruat: non ſolùm maculat animam, ſed fœdat perſonam! Omne enim peccatum, quod facit homo, extra ſuum corpus eſt: qui autem fornicatur in corpus ſuum peccat. Semper illam præcedunt ardor & petulantia, ſemper comitantur fœtor & immunditia, ſequuntur ſemper dolor & pœnitentia. Fauus enim, inquit Salomon, diſtillans, labia meretricis: & nitidius oleo guttur eius. Nouiſſima autem illius amara, ſicut abſinthium, & lingua eius acuta, quaſi gladius anceps.

Apo. 22

Oſe. 7

1. Cor. 6

Proue. 5

De generalitate luxuriæ

CAPVT

CAPVT XXII.

FAmiliaris est inimicus habitans non procul, sed propè non exterius: sed interius. Nam virtus eius in lumbis eius, &
Iob.40 fortitudo eius in vmbilico ventris eius. Nunquàm fugatur, nisi cum fugitur, nunquàm mactatur, nisi cùm maceratur. Ad causam exigit libertatem & abundantiã: sed requirit ad effectum, facultatum adia centiam. Hæc omnem ætatem corrumpit omnem sexum confundit, omnem ordinem soluit, omnem gradum peruertit. Inuadit enim senes & iuuenes, mares & fœminas, prudentes & simplices, superiores & inferiores, ad extremam generationem etiam Sacerdotes, qui nocte Venerem amplexantur, mane verò virginem venerantur. Turpe dictu, sed turpissimum actu: dici liceat, quod agi nõ libeat. Nocte filium Veneris agitant in cubilibus, manè verò filium virginis offerunt in altari.

De diuersis speciebus luxuriæ, & pœnis earum.

CAPVT XXIII.

Gene.10 QVis multiplices species huius suffi-
Ibid.34 cienter valet explicare? Hæc enim
Ibid.35 Pentapolim cũ adiacente regione subuertit. Si Sodomitas, si Sychẽ cum po-

pulo

pulo interemit, si raptores Dinæ, Her, & Onam filios Iuda percussit, si immundos Iudæum, & Madianitidem pugione transfodit, si fornicatores tribus Beniamin pro vxore Leuitæ deleuit, si adulteros filios Heli sacerdotes in bello prostrauit, Amon in conuiuio interfecit, si stupratores quæras, sacrilegos & incestuosos. Hæc deniq; Vriam occidit, presbyteros lapidauit, Ruben maledixit, Samsonem seduxit, Salomonē peruertit. Verum est ergo, quod legitur: propter speciē multi perierūt. Nam vinum & mulieres apostatare faciunt sapientes, & arguunt sensatos. Hæc multum vulneratos deiecit, & fortissimi quique interfecti sunt ab ea, viæ inferi domus eius penetrantes in interiora mortis. Hæc vires eneruat sensus diminuit, dies consumit, opes effundit.

Num. 25
Iudi. 19 & 20.
1. Reg. 2 & 4.
Ibid. 11
Dani. 13
Gen. 35 & 49
Iudi. 16
3. Reg. 11
Eccles. 9 & 19
Prou. 7

De coitu contra naturam.
CAPVT XXIIII.

HÆc ignominiosam morphosim operatur; quam tamen Apostolus cōfunditur nominare. Propterea, inquit, tradidit eos Deus in passiones ignominiæ. Nā fœminæ eorū cōmutauerunt naturalē vsum in eū, qui est cōtra naturā. Similiter & masculi, relicto naturali vsu fœminæ exarserunt

Rom. 1

ferunt in concupiſcentiis ſuis, inuicē maſculi in maſculos turpitudinem operantes. Quid autem hanc turpitudinem operantibus turpius? Quid hoc crimine criminoſius? in lege enim quaſi paria coniunguntur concubitus maris cum maſculo, & coitus hominis cum iumento.
Leuit.15 Sic enim legitur in leuitico: Cum maſculo non commiſceberis coitu fœmineo: quia abominatio eſt: cum omni pecore nō coibis, nec maculaberis cum eo. Vtriq;
Ibid.8. par pœna ſubſcribitur: Qui dormierit, inquit, cum maſculo coitu fœmineo: vtriq; operati ſunt nefas: morte moriatur, pecus quoque occidite. Qui habet aures audiat: imò, qui deſipit, reſipiſcat.

De pœna huius ſceleris,

CAPVT XXV.

Gene.18 POena docuit, quid hæc culpa promeruit. Pluit enim Dominus ſuper Sodomā & Gomorrhā ſulphur & ignem à Domino de cœlo. Noluit enim Dominus cuiquam angelorum vel hominū executionē huius pœnæ committere, ſed ſibiipſi vindictam huius ſceleris reſeruauit, ſecundū illud: Mea eſt vltio, & ego retribuam. Et ideò pluit Dominus à domino videlicet à ſeipſo, nō imbrem vel rorem ſed ſulphur & ignem ſuper ardorem libidinis, quatenus

nus pœna similis esset culpæ. Nec misisse dicitur, sed pluisse: quatenus ipso verbo magnitudinem & abundantiã pœnæ notaret. Nemini pepercit oculus eius, sed omnes simul extinxit. Vxorẽ quoque Loth, quia retrò respexit, in statuam salis mutauit; nec solùm vrbes, sed omnes circa regiones in valle mortuum & vallem salinariam conuertit. Horrendũ est enim incidere in manus Dei viuentis, qui quãtò maiorem suæ longanimitatis exhibet patientiam, tantò duriorem suæ seueritatis infert vindictam. Heb. 10

De ambitioso. CAPVT XXVI.

Opes vtique cupidus cõgregat, & auarus coaceruat. Voluptates gulosus degustat, & luxuriosus exercet. Honores ambitiosus affectat, & superbus extollit. Ambitiosus autem semper est pauidus, semper attentus, quid dicat vel faciat, quod in occulis hominum valeat displicere. Humilitatem simulat, honestatẽ mentitur, affabilitatem exhibet, benignitatẽ ostendit, subsequitur, & obsequitur, cunctos honorat, vniuersis inclinat, frequentat curias, visitat optimates, adsurgit & amplexatur, applaudit & adulatur: bene nouit illud poëticum:

Et si nullus erit puluis; tamen excutit vllum. Ouidius

ſerunt in concupiſcentiis ſuis, inuicē maſculi in maſculos turpitudinem operantes. Quid autem hanc turpitudinem operantibus turpius? Quid hoc crimine criminoſius? in lege enim quaſi paria coniunguntur concubitus maris cum maſculo, & coitus hominis cum iumento.
Leuit.15 Sic enim legitur in leuitico: Cum maſculo non commiſceberis coitu fœmineo: quia abominatio eſt: cum omni pecore nō coibis, nec maculaberis cum eo Vtriq;
Ibid.8. par pœna ſubſcribitur: Qui dormierit, inquit, cum maſculo coitu fœmineo: vtriq; operati ſunt nefas: morte moriatur, pecus quoque occidite. Qui habet aures audiat: imò, qui deſipit, reſipiſcat.

De pœna huius ſceleris,

CAPVT XXV.

Gene.18 POena docuit, quid hæc culpa promeruit. Pluit enim Dominus ſuper Sodomā & Gomorrhā ſulphur & ignem à Domino de cœlo. Noluit enim Dominus cuiquam angelorum vel hominū executionē huius pœnæ committere, ſed ſibiipſi vindictam huius ſceleris reſeruauit, ſecundū illud: Mea eſt vltio, & ego retribuam. Et ideò pluit Dominus à domino videlicet à ſeipſo, nō imbrem vel rorem ſed ſulphur & ignem ſuper ardorem libidinis, quatenus

nus pœna similis esset culpæ. Nec misisse dicitur, sed pluisse: quatenus ipso verbo magnitudinem & abundantiā pœnæ notaret. Nemini pepercit oculus eius, sed omnes simul extinxit. Vxorē quoque Loth, quia retrò respexit, in statuam salis mutauit; nec solùm vrbes, sed omnes circa regiones in valle mortuum & vallem salinariam conuertit. Horrendū est enim incidere in manus Dei viuentis, qui quā- Heb. 10
tò maiorem suæ longanimitatis exhibet patientiam, tantò duriorem suæ seueritatis infert vindictam.

De ambitioso, CAPVT XXVI.

OPes vtique cupidus cōgregat, & auarus coaceruat. Voluptates gulosus degustat, & luxuriosus exercet. Honores ambitiosus affectat, & superbus extollit. Ambitiosus autem semper est pauidus, semper attentus, quid dicat vel faciat, quod in occulis hominum valeat displicere. Humilitatem simulat, honestatē mentitur, affabilitatem exhibet, benignitatē ostendit, subsequitur, & obsequitur, cunctos honorat, vniuersis inclinat, frequentat curias, visitat optimates, adsurgit & amplexatur, applaudit & adulatur: bene nouit illud poëticum:

Et si nullus erit puluis: tamen excutit vllum. Ouidius

Promptus & feruidus vbi placere cognouit: remiſſus & tepidus, vbi putauerit diſplicere. Improbat mala: deteſtatur iniqua: alia cum aliis probat & improbat, vt iudicetur idoneus, vt reputetur acceptus, vt laudetur ab hominibus, vt à ſingulis approbetur. Et ecce grauem intra ſe ſuſtinet pugnam, difficilemque conflictum, dum iniquitas pulſat animum, & ambitio continet manum, & quod illa ſuggerit faciendũ, hæc fieri non permittit. Coludunt tamen adinuicem mater & filia: iniquitas, & ambitio, nam mater in aperto ſubſiſtit, & filia in occultò non reſiſtit. Hæc enim vendicat ſibi publicum, illa ſecretũ. Ambitioſus ergo libenter agit de principatu, quem ambit, & dicit: O quando principabitur ille qui ſeuerus ſit in iuſtitia, pius in miſericordia, qui non declinet amore vel odio, qui nõ corrumpatur prece, pretio: qui credat fidelibus, & acquieſcat ſupplicibus, qui ſit humilis & benignus, largus & manſuetus, conſtans, ſapiens, patiens & aſtutus.

De nimia concupiſcentia ambitioſorum.

CAPVT. XXVII.

SI forſan hac antè non proficit, recurrit ad aliã, aduocat Simonẽ, & accedit ad Giezi: per hũc ab illo nititur emere, quod

per

per se non præualet obtinere, supplicat & promittit, offert, & tribuit. Prô pudor gratiam, quã gratis adipisci nequit, Nec desistit adhuc, sed instat & inuadit violenter honorẽ, & impudenter arripit dignitatemq́, amicorũ suffragio, prӕsidio propinquorũ, tantóq; dãnationis inflãmatur ardore, tanta libidine præsidendi, vt nec schisma abhorreat, scandalũ nõ formidet: sed Giezi lepra percussit, & Simõ periit cũ pecunia, Chore autẽ cum cõplicibus ignis absumpsit, & Dathan & Abiron terra viuos absorbuit. Nullus itaq; sibi honorem adsumat, nisi qui vocatur à Deo, tanquã Arõ. 4.Reg.5 Actu.8 Num.16 Hebr.5

De ambitioso exemplum.

CAPVT XXVIII.

LIquidum ambitionis exemplum reperitur in Absalone, qui cum aspiraret ad regnum, fecit sibi currus & equites, & viros, qui præcederent eum, & manè consurgens Absalon stabat iuxta introitum portæ, & omnem virum qui habebat negotium, vt veniret ad regis iudicium, vocabat ad se, & dicebat: De qua ciuitate es tu? Qui respondit: Ex vna tribu Israël ego sum seruus tuus. Respondebat ei Absalon: Videntur mihi sermones tui iusti & boni, sed non est, qui te audiat, constitutus à rege. dicebatq; Absa- 2.Reg.15

ſalon. Quis me conſtituat iudicem ſuper terrã, vt ad me veniãt omnes, qui habent negotium, vt ad iuſtũ iudicem? Sed cùm accederet ad eum homo quidam, & ſalutaret eum, extendebat manũ ſuam: & apprehendens eum, oſculabatur, faciebátque hæc omni Iſraël, qui veniebant ad iudicium, vt audirentur à rege, & ſollicitabat corda virorũ Iſraël. Cúmque abiſſet Abſalon in Ebron, miſit exploratores in vniuerſis tribus Iſraël dicentes: Statim vt audieritis clangores buccinæ, dicite: Regnauit Abſalon in Ebron: & facta eſt coniuratio valida, & populus concurrens augebatur cum Abſalone.

De breui & miſera vita magnatum.

CAPVT XXIX.

SEd eſto, quòd ſublimetur in altũ, proueh atur ad ſummum, ſtatim curæ ſucceſcunt, ſolicitudines cumulantur, extenduntur ieiunia, vigiliæ producuntur, ex quibus natura corrumpitur, ſpiritus infirmatur. Corrumpitur ſomnus, amittitur appetitus, debilitatur virtus, attenuatur corpus: & ſic in ſeipſo deficiens non dimidiat dies ſuos: ſed miſerabilẽ vitam miſerabiliori fine concludit. Verùm eſt illud poeticum: In ſe magna ruunt, ſummíſque negatum eſt ſtare diu: tolluntur

altũ, vt lapsu grauiore ruant. Verius autem istud propheticum. Vidi impium superexaltatum & eleuatum sicut Cedros libani: transiui enim, & ecce nõ erat, qui cum cognosceret: quæsiui eum, & nõ est inuentus locus eius: antè quàm dies eius impleantur, peribit. Lætetur quasi vinea in primo flore, botrus eius, & sicut oliua ducens florem. Audi super hoc sententiam Sapientis: Omnis potentatus, breuis vita. psal. 36 Eccle. 10

De diuersis proprietatibus superborum.

CAPVT XXXI.

STatim autem vt ambitiosus est promotus ad honorem in superbiam extollitur, & in iactantiam effrænatur, nec curat prodesse sed gloriatur præesse: præsumit se meliorem, quia creuit in superiorem. At bonum facit non gradus sed virtus: non dignitas, sed honestas. Priores dedignatur amicos: notos ignorat hesternos, comites contemnit antiquos, vultum auertit, visum extollit, ceruicem erigit, fastum ostendit, grandia loquitur, sublimia meditatur. Subesse non patitur, præesse molitur, prælatis infestus, subditis onerosus. Molesta nõ suffert, cõcepta non differt, præceps & audax, gloriosus & arrogans, grauis & importunus.

De superbia & casu Luciferi.

CAPVT XXXI.

O Superbia cunctis importabilis, & odiosa, inter omnia vitia tu semper es prima, tu semper es vltima. Nā omne
Sapien.3 peccatum te accedente committitur & te
Eccle.10 recedente dimittitur. Scriptum est enim: Initiū omnis peccati, est superbia. Primogenita, mors. Hæc enim inter ipsa rerum primordia creaturam contra Creatorem erexit. Angelum contra Deum: sed eum absque mora deiecit: quoniam in veritate non stetit ab innocentia in peccatum, à
Esaiæ 14 delitiis in miserias, à cœlo empyreo in aërem caliginosum. Audi prophetam: Quomodo cecidisti de cœlo Lucifer, qui mane oriebaris? Corruisti in terram, qui vulnerabas gentes qui dicebas in corde tuo: In cœlum ascendā, & super astra Dei
Ezec. 28 exaltabo solium meum: sedebo in monte testamēti in lateribus Aquilonis, & ascendam super altitudinem nubiū: similis ero Altissimo. Tu signaculum similitudinis, plenum sapientia, & perfectus decore in delitiis paradisi Dei fuisti. Omnis lapis pretiosus, vestimentū tuum, Sardius, Topazius, & Iaspis, Chrysolitus, Onyx & berillus, Carbunculus, Saphyrus, Smaragdus, Aurum, opus decoris tui & forami-

na tua in die, qua conditus es, præparata sunt. Tu Cherub extentus & protegens, & posui te in monte sancto Dei. In medio lapidum ignitorum ambulasti perfectus in viis tuis, à die cõditionis tuæ, donec inuenta est iniquitas in te, Peccasti, Ezec. 28
& eieci te de monte Dei. Eleuatũ est cor meum in decore tuo: & in terram proieci te. Cedri non fuerunt altiores illo in paradiso Dei. Abietes non æquauerunt ad summitatem eius, & platani non fuerunt æquales frondibus eius. Omne lignum paradisi non est assimilatum ei & pulchritu dini eius: quoniam speciosum feci eum, Iob 41
& multis condensísque frondibus. Ipse Apoc. 12
est rex super omnes filios superbiæ. Ipse est draco magnus, rufus habens capita septem: & cornua decem: & in capitibus suis diademata septem; cuius cauda trahebat tertiam partem stellarum cœli, & misit illas in terram: & proiectus est draco ille magnus, serpens antiquus, qui vocatur diabolus & Satanas, qui seduxit vniuersum orbem, & proiectus est in terram: & angeli eius cum eo missi sunt. De Lucæ 10
quo veritas ait: Vidi Satanam quasi ful- Ibidẽ 12
gur de cœlo cadentem: Nam omnis qui se exaltat humiliabitur, & qui se humiliat, exaltabitur.

De arrogantia hominum.

CAPVT. XXXII.

O Superba præsumptio, & præsumptuosa superbia, quæ non tantùm angelos deo voluisti adæquare, sed eitam homines præsumpsisti deificare! Porrò quos erexit, depressit, & quos exaltauit, humiliauit, Hinc ait Dominus ad prophetam. Fili hominis dic principi Tyri, hæc dicit dominus Deus, eò quod eleuatũ est, cor tuum quasi cor Dei & dixisti: Deus ego sum, cùm sis homo, & non Deus: idcirco ego adducam super te robustissimos gentium & interficiam te, & morieris in interitu occisorum. Nabuchodonosor: quia potentiam suam iactauit superbè, & ait. Nonne hæc est Babilon, quã ædificaui in domo regni in robore fortitudinis meæ, & in gloria decoris mei? Cum adhuc sermo esset in ore regis, vox de cœlo ruit:
Danie. 4 Tibi dicitur Nabuchodonosor rex, regnũ tuum transiuit à te: & ab hominibus eiiciã te: & cũ feris & bestiis erit habitatio tua, fœnũ quasi bos comedes, & septẽ tẽpora mutabuntur super te donec scias, quòd Excelsus dominetur in regno hominũ & cuicũque voluerit det illud. Eadẽ hora sermo cõpletus est super Nabuchodonosor, Verum est ergo, quòd dicitur in

Psal

Pſalmo: Homo cum in honore eſſet, non intellexit: comparatus eſt iumentis inſi- Pſal. 48
pientibus, & ſimilis factus eſt illis. Super-
bia turrem euertit, & linguam confudit, Gene. 11
proſtrauit Goliam, & ſuſpēdit Aman, in- 1. Re. 17
terfecit Nichanorem & peremit Antio- Heſt. 7
chū, Pharaoné ſubmerſit, & Sennache- 2. Ma. 15
rib interemit: Holofernis caput amputa- Iudi. 6
uit. Sedes ducum ſuperborum deſtruxit 2. Mac. 9
Deus, & radices gentium ſuperbarū are-
fecit.

De abominatione ſuperbiæ.

CAPVT XXXIII.

QVàm deteſtabilis ſit ſuperbia, Do- Exo. 14
minus ipſe per prophetā teſtatur, 4. Re. 19
dicens, Deteſtor ergo ſuperbiā Iacob. Et Iudi. 13
iurauit Dominus in ſuperbiam Iacob: Si Eccle. 19
oblitus fuero vſque in finē omnia opera Amos 6
eorum. Vnde inter illa ſeptem, quæ Do- Ibid. 8
minus odit, & ſeptimum deteſtatur ani-
ma eius, Salomon primum ponit occulos Prou. 6
ſublimes. Et Eſaias: Dies Domini exerci- Eſaiæ 2
tuum ſuper omnē ſuperbū & excelſum,
& ſuper omnē arrogantē: & humiliabi-
tur, & ſuper omnes cedros Libani, & ſub-
limes & erectas, & ſuper omnes quercus
Baſan, & ſuper omnes montes excelſos,
& ſuper omnes colles eleuatos, & ſuper
omnē turrem excelſam, & ſuper omnem

murum munitum & curuabitur sublimitas hominum, & humiliabitur altitudo vi-
Esaiæ 52 rorum, Propterea dilatauit infernus ani-
Ibid.12 mam suam, & aperuit os suum absq; vllo termino: & descendent sublimes gloriosique eius ad eum. Dominus exercituum
Iob 20 cogitauit hoc, vt detraheret superbiam omnis gloriæ eius. Iob quoque dicit: Si ascenderit vsque ad cœlum superbia, & caput eius nubes tetigerit, quasi sterquilinium in fine perdetur.

Contra arrogantiam superborum.

CAPVT XXXIIII.

Omnis ferè vitiosus, diligit sibi simi-
Prou. 15 lem. Superbus autem odit elatum.
Ibid.11 Vnde Salomon: Inter superbos semper sunt iurgia: & vbi fuerit superbia, ibi & cõtumelia. Superbus insolita gestit, consueta fastidit, magnũ reputat si loqui dignetur, maximũ; si surgat & amplexetur. Aestimat plus dignitatem ab ipso, quàm ipsum effectum ex dignitate. Nunquàm vult vti paternitatis affectu: semper vult vti dominationis imperio. Superbia eius & arrogantia eius, & indigñatio eius, plus,
Lucæ 20 quàm fortitudo eius. Reuoluat in animo quod legitur in Euangelio: facta est contentio inter discipulos Domini Iesu quis eorum videretur esse maior: & ait Iesus,

Principes gentium dominantur eorũ, & qui potestatem habẽt inter illos, benefici vocãtur, Vos autem nõ sic: sed qui maior est inter vos, erit sicut iunior: & qui præcessor, sicut ministrator. Et vt Petrus Apostolorũ princeps, ait. Non quasi dominantes in clero, sed forma facta gregis ex animo: Domini est terra, & plenitudo eius orbis terrarũ, & vniuersi qui habitant in eo. Vnus est ergo Deus, & vnus est Dominus. Cæteri vero nõ sunt Domini, sed ministri: quibus interdicitur dominiũ, & inducitur ministerium. Audi super hoc Sapientem: Rectorem si te posuerunt, noli extolli: esto in illis, quasi vnus ex illis.

1. Petri. 3.

Psal. 23.

Eccle. 32

Contra fraudem ambitiosorum exemplum.

CAPVT XXXV.

Matt. 20

Filij Zebedæi, qui per interuentum matris honorẽ postulauerunt à Christo: Dic (inquit) vt sedeant hi duo filij mei, vnus ad dexteram, & alius ad sinistrã tuã in regno tuo, meruerũt audire: Nescitis, quid petatis. Non enim honore, sed onere peruenitur ad regnũ. Vnde Dominus subdit: Non est meum dare vobis, quasi diceret, meum quidem est dare, sed non vobis, id est ambitiosis, quales vos estis. Licet

autem

autem potestas à Deo sit, superbi tamen non regnant ex deo, secundum illud propheticum: ipsi regnauerũt, & non ex me, principes extiterunt & non cognoui eos.

De proprietatibus arrogantum.

CAPVT XXXVI.

Matt.23. SVperbus autẽ amat primas cathedras in synagogis: & primos recubitus in cœnis: salutationes in foro, & vocari ab hominibus Rabbi: non nomine personæ sed nomine fortunæ vult appellari, non vt homo, sed vt dominus vult honorari. Sedet sublimis, incedit excelsus, vult sibi omnes adsurgere, singulis inclinare. Porrò quidam Philosophus ludẽs arrogantiam cuiusdam regis, cum vidisset eum in throno regali sedere sublimem, prostratus in terram suppliciter adorauit, & confestim non inuitatus, ascendens iuxta regem cõsedit. Quod Rex vehementer admirans eò quòd nosset eum esse Philosophum quare hoc egerit exquisiuit. Philosophus ergo respondit. Aut Deus es, aut homo, si Deus debui te adorare: si homo bene potui iuxta te sedere. Rex autem orationem conuertens contra Philosophum, intulit, imò homo sum; non debuisti me

adorare

adorare: si Deus sum, non debuisti iuxta me sedere. Sapienter iste respondit, sed ille prudenter elusit.

De superfluo cultu.

CAPVT XXXVII.

PRimis parentibus fecit Deus tunicas pelliceas post peccatum, & à Christo dicitur Christianis: Non duas tunicas habeatis. Sed iuxta Ioannis consiliũ, qui habet duas tunicas, det non habenti vnam. Superbus autem, vt magnificus videatur, satagit vestiri duplicibus, indui mollibus pretiosis ornari. Sed quid est homo pretiosis ornatus, nisi sepulchrum foris dealbatũ intus autẽ plenũ spurcitia? Hyacinthus & purpura, coccus & Byssus, in limo putrescunt: aurum & argentum, lapides & gemmæ in luto sordescũt Dignitas & potestas malè iacẽt in puluere, honor & gloria malè sedẽt in cinere. Quid ergo superbiæ philacteria dilatas, & magnificas fimbrias? Diues ille qui induebatur purpurâ & bysso, sepultus est in inferno. Dyna filia patriarchæ Iacob, antè quam egrederetur (vt ait Iosephus) vt emeret ornamentum prouincialiũ mulierũ, virgo permansit. Cũ autẽ exiuit. Sichẽ filius Regis Amorrheorũ, eam violẽter oppressit. Holofernus qui

Genes. 3.
Matt. 10
Lucæ. 3.
Matt. 23.
Lucæ. 13
Gene. 33.

sedebat in Cinopeo quod erat ex purpura & bysso & auro, & smaragdo, & lapidibus confectum, & iugulatus est à Iudich. Quæ quum prius tegeretur cilicio, tunc adsumpsit ornatum iucunditatis. Audi super hoc consilium Sapientis. In vestitu ne glorieris vnquàm. Et Apostolus: Non in veste pretiosa, nec sit extrinsecus capillatura, aut circundatio auri, aut vestimentorum cultus.

Eccle.11. 1. Thi.2 1. Petr.3.

Contra superfluum ornatum.

CAPVT. XLVIII.

Esaiæ. 3.

ATtende quid contra superfluũ ornatum comminetur Dominus per prophetã Esaiam, Pro eo quod eleuatæ sunt filiæ Sion, & ambulauerunt extenso collo, & nutibus eorum ibãt, decaluabit Dominus ceruicem filiarum Sion, & crinem earum nudabit, In die illa auferet Dominus ornamentum calciamentorum, & lunulas & torques & monilia, & armillas, & mitras & discriminalia, & perichelides, & murenulas, & olfactoriola, & inaures, & annulos, & gẽmas in frõte pẽdẽtes, & mutatoria, & paliiola, & linteamina, & acus, & specula, & syndones, & vittas, & theristra, & erit pro suaui odore, fœtor, & pro-

zona funiculus,& pro crispante crine, caluitium. Ecce ista pœna redditur pro culpa vt in eo puniantur, in quo peccauerũt. Adhuc super his audi prophetã Ezechielem. O Tyre byssus varia de Aegypto, texta est tibi in verum hyacintibus & purpura de insulsis elisa, facta est indumentum tuum. Dentes eburneos & hebeninos cõmutauerunt in pretio tuo. Propter multitudinẽ operum tuorum guttam, & purpuram & scrutulata & byssum,& sericũ,& Chachod proposuerunt in mercatu tuo, dederũt institores tui in tapetibus ad sedendum, & repleta est & glorificata nimis. Sed nunc contrita es in mari, & in profundis aquarum opes tuę, ad nihilum redacta es,& nõ eris vsque in sempiternum. Ezec.27.

Quod plus defertur vestibus, quàm virtutibus.

CAPVT XXXIX.

CVm quidam Philosophus in habitu contemptibili principis aulam adiisset & diu pulsans nõ fuisset admissus, sed quoties tentasset ingredi, toties contigisset eum repelli, mutauit habitũ, & assumpsit ornatum. Tunc ad primam vocem aditus patuit venienti. Qui procedens ad prin-

principem pallium quod gestabat, cœpit venerabiliter osculari. Sup quo princeps admirans, quod hic ageret, exquisiuit. Philosophus respondit, Honorantẽ honoro, quia quod virtus non potuit, vestis obtinuit. O vanitas vanitatum! plus honoris defertur vestibus quam virtutibus: plus venustati, quàm honestati.

De fucatione oculorum.

CAPVT XL.

ARtificialis species superinducitur, & facies obducitur naturalis, tanquam artificium hominis artẽ superet. Creatoris. Non sic, non sic. Cõsiderate inquit Dominus, lilia agri, quomodo crescunt, non laborant neque nent, dico autem vobis, quoniam nec Salomon in omni gloria sua coopertus est, sicut vnum ex istis. Absit autem, quòd adulterinus color cõparabilis sit natiuo. Quoniam cùm facies, adulterino colore fucatur, os abominabili fœtore corrũpitur, Vniuersa vanitas, omnis homo viuens. Quid enim vanius, quàm pectere crines, planare cæsariẽ, tingere genas, vngere faciem, producere supercilia? Quando quidem fallax sit gloria, & vana sit pulchritudo: Omnis Caro fœnũ & oĩs gloria eius, quasi flos agri. Quoniam tan-

quàm

Matth. 6
Psal. 38.
Prou. 30
Esa. 40.

quàm fœnum velociter areſcent & ſicut olera herbarum citò cadent. Vt autem perſonæ ornatū prætereā ne malignus quam verius videar in aliquo ſuccenſere, quid vanius quàm ornare menſam mantilibus picturatis? quàm illis ebore manicatis, vaſis aureis & argenteis vaſculis, ſcyphis & mappis buccalibus, & gradualibus, ſcutellis & coclearibus, furcinulis & ſotularibus bacilibus & vrceolis: capſulis & flabellis? Quid prodeſt pingere cameras, ditare particas, palliare veſtibulum, ſuſtinere pauimētum, componere lectum inflatum plumis opertum ſericis, obductum cortinis, aut etiam canopeo? Scriptū eſt enim: Cū morietur non accipiet hæc omnia: neque ſimul cum eo deſcendet gloria eius. Pſal. 36.

De immunditia cordis.

CAPVT. XLI

NOn eſt qui de cordis munditia valeat gloriari, quoniā in multis offendimus omnes. Et ſi dixerimus, quia peccatū nō habemus, noſipſos ſeducimus & veritas in nobis non eſt. Quis eſt qui illud dicere valeat cum apoſtolo: nihil mihi conſcius ſum: nō tamen in hoc iuſtificatus ſum. Quis eſt hic, & laudabimus eū? Ecce inter ſanctos nemo eſt immutabilis Pſal. 48. Iacob. 3. 1. Ioan. 1. 1. Cor. 4. Eccle. 31. Iob. 4. & 15. & 2.

coeli non sunt mundi in conspectu eius, & in angelis eius reperit prauitatem. Quantò magis abominabilis est, & inutilis homo qui bibit quasi aquā iniquitatē? Poenituit ergo Deum fecisse hominē in terra eò q multa esset hominum malitia super terram, & cuncta cogitatio hominis omni tēpore ad malū intēta, & ideò tactus dolore cordis intrinsecus deleuit hominem quē creauerat. Porrò superabundauit iniquitas, & refrixit charitas, multorum. Omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt: non est, qui faciat bonum: non est vsque ad vnum. Tota pene vita mortaliū mortalibus est plena peccatis: vt vix valeat inueniri, qui non declinet ad siniſtrā, qui non reuertatur ad vomitum, qui non putrescat in stercore. Quin potius gloriātur cùm malè fecerint, & & exultant in rebus pessimis, repleti omni iniquitate, malitia fornicatione, auaritia, nequitia, pleni inuidia, homicidiis: contentione, dolo, malignitate susurrones detractores, Deo odibiles, contumeliosi, superbi, elati, inuētores malorum, parentibus inobedientes, insipientes, incompositi, sine affectione, sine foedere, absq; misericordia. Talibus & peioribus mundus iste repletus est haereticis & schismaticis perfidis, & tyrannis,

Gene. 6.

Matt. 24

Psalmo. 13. & 15.

Roma. 1. & 10.

Titum. 3

simo

ſimoniacis & hypocritis, ambitioſis, cupidis, raptoribus & prædonibus, violentis & exactoribus, & vſurariis, & falſariis, impiis & ſacrilegis, proditoribus & mendacibus, adulatoribus, & fallacibus, & garrulis & verſutis, guloſis & ebrioſis, adulteris, & inceſtuoſis, mollibus, & immundis, pigris & negligentibus, vanis & prodigis, impetuoſis, & iracundis, impatientibus, & inconſtantibus, veneficis, & auguribus, periuris, & execratis, præſumptuoſis & arrogantibus, & deſperatis, demum vniuerſis vitiis irretitis: Porrò ſicut deficit fumus, deficient: & ſicut fluit cera à facie ignis: ita peccatores peribunt à facie Dei. Pſal. 67.

De doloribus quos mali patiuntur in morte.

CAPVT XLII.

MAli ſi quidem quatuor dolores patiuntur in morte. Primus dolor, eſt anguſtia corporea, tanta & tam grauis, quãta & qualis nec fuit, nec eſt in præſenti vita ante diſſolutionem illam. Quoniam quibuſdam, & ſine motibus apparet præ nimio dolore, quòd ſeipſos diſſipent. Fortis enim & incomparabilis eſt violentia, quoniam nexus illi, & phyſicales nodi inter corpus & animam diſrumpuntur.

Vnde Propheta lamentando ait, in Psalmo: Circundederunt me dolores mortis.
Psal. 114. Non est membrum, non est articulus in corpore qui penitus non inuoluatur illo inexpugnabili dolore. Secundus dolor est quando iam plene defatigato corpore & suis exhausto viribus, anima multò liberius videt tunc in momēto occurrere omnia opera bona sua vel mala, quæ fecit: quæ omnia reducuntur ante oculos interiores, Dolor iste tantus: & retractio ista tam grauis est quoniam anima plurimū turbata cogitur contra se ipsam edissere-
Psal. 17. re. Vnde dicitur in Psalmo, Torrentes iniquitatis conturbauerunt me. Sicut enim torrentes cum multo impetu veniunt, & videntur diruere omnia: ita in morte videbit malus omnia subitò, quæ fecit, opera bona vel mala. Tertius dolor est, quando anima incipit iam iustè iudicare, & sibi pro suis iniquitatibus singulis omnia & debita gehennæ tormenta videt imminere. Vnde dicitur in Psalmo: Circundederunt me dolores inferni: Quar-
Psal. 17. tus dolor est quando anima adhuc in corpore posita, videt spiritus malignos ad recipiendum se paratos: vbi tantus dolor est & timor, quod misera anima licet extincta, quandiu potest refugiat, vt tem-

pus suæ captiuitatis redimat, antè, quàm de corpore exeat.

De aduentu Christi ad diem mortis cuiuslibet hominis.

CAPVT XLIIII.

VIdet etiam tam bonus, quàm malus antè, quàm egrediatur anima de corpore, Christum in cruce positum. Malus videt sibi ad confusionem, vt erubescat se non esse redemptum sanguine Christi sua culpa exigéte. Vnde malis dicitur in euangelio: Videbũt in quem pupugerũt, quod intelligitur de aduentu Christi ad iudicium & de aduentu eius ad diem mortis cuiuslibet hominis. Bonus autem videt ad exultationem, vt habemus ex verbis Apostoli, qui ait, vsque in aduentum Domini nostri Iesu Christi, id est ad diem mortis quando apparebit tam bonis, quàm malis Christus in cruce positus, & ipse Christus de Ioanne Euangelista ait: Si volo eum manere, donec veniam, id est, in virginitate perseuerantem, donec veniam ad obitum eius. Quatuor nanque leguntur aduentus Christi, duo visibiles: In humilitate ad redimendum mundum. Secũdus, in maiestate ad iudicium. Et duo inuisibiles. Primus in mente per gratiam. Vnde in

Ioan.19

1. Tim.6

Euangelio: ad eum veniemus, & mansio-
Ioan.14 nem apud eum faciemus. Secundus in o-
bitu cuiuscunque fidelis. Vnde Ioannes
Apo.22 in Apocalypsi: Veni Domine Iesu. Vnde
legitur, quòd in die obitus sui obuiam ve
nit ei Christus.

LIBER III.

De putredine cadauerum.

CAPVT I.

Psal.145 EXibit spiritus eius & reuer-
tetur in terram suam, in illa
die peribunt omnes cogita-
tiones eorum. O quot & quã
Psal. 108 ta mortales de mundanæ
Iob.14 prouisionis incertitudine cogitant, sed
surrepentè mortis articulo repentè cun-
cta quæ cogitauerant euanescunt! Sicut
vmbra, cum declinat ablati sunt, & excussi
sunt, sicut locustæ. Exibit ergo spiritus
eius non voluntarius, sed inuitus, cùm do
lore dimittet, quæ cum amore possedit,
ac velit nolit, constitutus est ei terminus
qui præteriri non potuit, in quo terra re-
uertetur in terram. Scriptum est enim:
Gen.3 Terra es & in terram ibis. Naturale siqui
dem est, vt materiatum in materiam re-
soluetur.

soluetur. Auferet ergo spiritum eorum, & deficient, & in puluerem suum reuerten- Psal. 103
tur. Cùm autem morietur homo hæredi- Eccle. 10
tabit bestias, serpentes & vermes: omnes enim in puluere dormient, & vermes operient eos. Sicut vestimentum, sic comedet eos vermis, & sicut lanam sic deuorabit Iob 21
eos tinea. Quasi putredo consumendus Esaiæ 31
sum (ait Iob) & quasi vestimentum, quod Iob. 13
comeditur à tinea. Putredini dixi: Pater Ibid. 17
meus es: mater mea, & soror mea, vermibus. Homo putredo & filius hominis. Ibidem.
Quàm turpis pater, quam turpis mater, quàm abominabilis soror! Conceptus est enim homo de sanguine per ardorem libidinis putrefacto: cuius tamen cadaueri quasi funebres vermes adsistunt. Viuus generauit pediculos & lumbricos: mortuus generabit vermes & muscas. Viuus producit stercus & vomitum: mortuus producit putredinem & fœtorem. Viuus hominem vnicum impugnabit: mortuus vermes plurimos impugnabit. Quid enim fœtidius humano cadauere? quid horribilius homine mortuo? Cuius gratissimus erat amplexus in vita, molestus etiam erit aspectus in morte. Quid ergo prosunt diuitiæ? quid epulæ? quid delitiæ? Non liberabunt à morte: non defendent à

verme:non eripient à fœtore. Qui modo ſedebat glorioſus in throno: modo iacet deſpectus in tumulo. Qui modò fulgebat ornatus in aula: modò ſordet nudus in tũba. Qui modo veſcebatur deliciis in cœnaculo: modò conſumitur à vermibus in ſepulchro.

De triſti memoria damnatorum
CAPVT II.

Eccle.6 VT Indicta carnis impij vermis & ignis, vterq; duplex, Interior & exterior.
Eſa.vlt. Interiór qui rodit & vrit cor: exterior qui rodit & vrit corpus. Vermis inquit, eorum non morietur in æternum: & ignis non ex
Iudi.16 tinguetur. Dabit Dominus ignem & vermes in carnes eorum, vt vrantur, & ſentiãt vſque in ſempiternum. Vermis conſcientiæ temporaliter lacerabit, affliget memoria, turbabit pœnitentia, torquebit anguſtia. Venient enim in cogitationem peccatorum ſuorum timidi & traducent illos
Sapi.4 ex aduerſo iniquitates eorum dicentes:
Ibid.5 Quid profuit nobis ſuperbia & iactantia diuitiarum quid contulit nobis? Tranſierunt illa omnia, tanquàm vmbra ſicut nauis quæ pertranſit fluctuantem aquam, quam cùm pertranſierit, non poterit eius inueniri veſtigium. Sic & nos nati, continuò deſinimus eſſe. Virtutis quidem nullum

lum signum valemus ostendere, sed in malignitate nostra consumpti sumus. Cũ ingenti turbatione recogitabunt, quæ cũ nimia delectatione gesserunt, vt stimulus memoriæ pungat ad pœnam, quos aculeus nequitiæ stimulauit ad culpam.

De inutili pœnitentia damnatorum.

CAPVT III.

DIcent intra se pœnitentiam agẽtes: Errauimus à via veritatis, & lumen iustitiæ non illuxit nobis: Tunc incipient dicere mõtibus. Cadite super nos, & collibus: Cooperite nos, pœnitebunt ad pœnam, sed non cõuertentur ad veniam. Iustum est enim, vt qui noluerunt cùm bene potuerunt cùm velint non possint. Dedit enim Dominus locum pœnitentiæ, & ipsi abusi sunt eo. Propterea diues, qui cruciabatur in flãma, dicebat ad Abraham: Rogo te pater, vt mittas Lazarum in domum patris mei, habeo enim quinq; fratres, vt testetur illis, ne & ipsi veniant in hunc locũ tormentorum. Cui cùm Abraham respondissent, Habent Mosen & Prophetas audiant illos: subiunxit: Nõ pater Abraham, sed si quis ex mortuis ierit ad eos, pœnitentiã agent. Agebat & ille pœ-

Sapien. 5
Luc. 23
Apoc. 6
Luc. 16

nitent iam in inferno, sed quia cognoscebat illam inutilem, rogabat, vt annuntiaretur hoc fratribus, quatenus agerent pœnitentiam in hoc seculo fructuosam: quia tunc prodest homini pœnitere, cùm potest ipse peccare.

De pœnis inferni diuersis.

CAPVT IIII.

Matt.13 Pœnæ infernales secũdum diuersa peccata sunt. Prima pœna, est ignis: secunda, frigoris. De his dixit Dominus: Ibi erit fletus & stridor dentium. Fletus pro-
Psal.10 pter ignẽ fumosum. Stridor dentium, propter frigus. Tertius erit fœtor. De his tri-
Esaiæ vl. bus dicitur in Psalmo: Ignis sulphur, & spiritus procellarũ. Quarta, vermes inde-
Prou. 19 ficientes. Vnde Isaias: Vermis eorum non morietur, & ignis eorũ non extinguetur. Quinta, salebræ percutientium. Vnde di-
Iob.10 cit Salomon: Parata sunt iudicia blaspematoribus, & percutientes mallei stultorum corporibus. Sexta, tenebræ palpabiles exteriores, & interiores. Vnde Iob: terra miseriæ & tenebrarum, vbi vmbra mortis &c. Vadam ad terram tenebrosam, & opertam mortis caligine. In Psalmo: Et in
Psal.43 æternum non videbunt lumen: & alibi, im
1.reg.2 pij in tenebris conticescent. Septima, confusio

fusio peccatorum: tunc enim (vt legitur) erunt libri aperti conscientiæ hominis,& omnia erunt manifesta. Octaua horribilis visio dæmonum qui videbuntur in executione scintillarum de igne ascendentium. Nona igneæ catenæ, quibus impij membra constrigentur. Prima concupiscẽtium est. Secunda, maleficiorum. Tertia luxuriosorum. Quarta inuidorum & odiũ habentium. Quinta eorum qui in hoc seculo per flagella non meruerunt castigari: quia tentauerunt & exacerbauerunt Dominum in multitudine iniquitatum suarum. Sexta eorum, qui in tenebris ambulantes, ad lumen verum venire contempserunt. Septima confitentium peccata sua, & pœnitẽtiam contemnentium. Octaua illorũ, qui in hoc seculo libenter vidẽt mala & faciunt. Nona, illorum, qui per singula vitia sunt defluxi, qui ambulant in desideriis suis, & post cõcupiscẽtias suas. Psal. 9

De ineffabili angustia damnatorum.
CAPVT V.

VIdẽtes turbabuntur timore horribili gemẽtes præ angustia spiritus, & dicẽtes: Hi sunt quos aliquando habuimus in derisum, & in similitudinem improperij. Nos insensati vitam illorum æstima- Sapien. 5

bamus

bamus insaniam, & finem eorum sine honore. Ecce quomodo cõputati sunt inter filios Dei, & inter sanctos sors illorum est. Suppliciũ erit malorum, intueri gloriam
Psal.37 beatorum, licet fortè post finem iudicij, beati quidem visuri sunt reprobos in tormentis secũdum illud. Lætabitur iustus, cùm viderit vindictam peccatorũ. Reprobi verò nõ sunt visuri beatos in gloria, secundum illud: Tollatur impius ne videat gloriã Dei. Talia dicent in inferno peccatores: quoniã spes impij, est tanquàm lanugo, quæ à vento tollitur, & tanquã spuma gracilis, quæ à procella dispergitur: & tanquàm fumus à vento diffusus, & tãquam memoria hospitis vnius diei.

De igne gehennali.
CAPVT VI.

Eze.20 IGnis gehennæ nec lignis nutritur, nec
Iob.20 flatu succenditur, sed à Deo creatus est inextinguibilis ab origine mundi. Scri-
Esa.14 ptum est enim: Deuorabit eum ignis, qui
Exc.28 nõ succenditur. Creditur autem esse sub terris secundum illud Isaiæ: Infernus sub terra conturbatus in occursum aduentus tui. Sed & omnis locus reprobus est pœnalis qui semper cruciatum & vbiq; contra se tormentum deferũt. Producam (inquit)

quit)ignem de medio tui,qui commedet te.Ignis autem gehennæ, ſemper ardebit, & nunquàm lucebit:ſemper exuret, & nũ quàm conſumet: ſemper afficiet, & nunquam deficiet.Eſt enim apud inferos ſumma tenebrarum obſcuritas,immenſa pœnarum accerbitas, infinita miſeriarum æternitas. Ligatis (inquit) pedibus & manibus mittite eum in tenebras exteriores, vbi erit fletus & ſtridor dentium. Singula membra pro ſuis peccatis propria ſuſtinebunt tormenta,vt in eo puniantur,in quo peccauerunt.Scriptum eſt enim: Per quæ peccat homo,per hæc & torquebitur. Vnde qui in lingua peccauerat cruciabatur in lingua. Propter quod ipſe clamabat:Pater Abraham miſerere mei, & mitte Lazarum, vt intinguat extremum digiti ſui in aquam & refrigeret linguam meam: quia crucior in hac flamma:Per digitum intelligitur operatio. Digitis enim operamur, quaſi dicat: ſi minimum opus Lazari haberem,minorem pœnam ſentirem.

Matt.22

Sapi.11

Lucæ 16

De tenebris inferni.

CAPVT VII.

Reprobi verò non ſolùm exterioribus, ſed & interioribus tenebris inuoluẽtur:quia ſpirituali pariter & corporali

Esa.26 rali luce, carebunt. Scriptum est enim: Tolletur impius, ne videat gloriam Dei: qui solus tunc erit in lucem sempiternã. Tantam autem in pœnis reprobi tolerabunt
Ibid.60 angustiam, vt vix aliquid cogitare valeãt, præter pœnas: sed illuc deiicient impetum cogitationis, vbi sentient vim doloris. Sanè, discipulus quidam fertur apparuisse magistro suo post mortem. Quem cum magister esse damnatum intellexisset, quæsiuit ab eo, si aliquæ quæstiones apud in-
Eccle.1 feros verterentur. Qui dicitur respondisse, quòd apud inferos quidem solummodò non sit nisi pœna. Sed & Salomon ait: Nec opus nec ratio est apud inferos, nec scientia, nec sapientia, quò tu properas. Erit enim tanta in reprobis obliuio, tanta cæcitas animi, tanta confusio rationis, vt rarò vel nunquam ad cogitandum quicquam de Deo possint adsurgere, nec ad
Psal.113 confitendum valeant respirare. Nàm à mortuo tanquàm ab eo, qui non est, periit
Esaiæ 38 confessio. Scriptum est enim: Non mortui laudabunt te Domine, neque omnes, qui descendunt in infernum.
Non infernus confitebitur tibi, neq; mors laudabit te.

***

De

De confusione pœnarum.
CAPVT VIII.

DImitte me (dicit Iob) vt plãgã paululùm dolorem meum, ante quàm, vadam ad terram tenebrosam, & opertam mortis caligine, terram miseriæ & tenebrarum: vbi vmbra mortis,& nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat. Ordo quidem erit in quantitate pœnarum: quoniam in qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis, vt qui grauiùs peccarunt, grauiùs puniantur. Potentes enim potenter tormenta patientur. Sed ordo non erit in qualitate rerum; quia de aquis niuium transibunt ad calorem nimium, vt subita contrariorum mutatio grauiorem inferat cruciatum. Experimento cognoui, quod adustus, si frigidum statim adhibeat ardentiorem sentiet cruciatum. Iob 11. Lucæ.6. Sapien.6 Iob.24.

De indeficientia tormentorum.
CAPVT IX.

SIcut oues in inferno positi sunt, & mors depascet eos: ductum est hoc à similitudine iumentorum, quæ non radicitus euellunt herbas: sed summitatem solummodò c rpunt, vt iterum herbæ renascan- Psal.48

nascantur ad pastum. Sic & impij quasi de morte pasti, reuiuiscent ad mortem, vt æternaliter moriantur. Ouidius.

Sic inconsumptum Titij semperque renascens:
Sic perit, vt possit sæpe perire iecur.

Tunc erit mors immortalis, tunc viuent mortui qui vitæ sunt mortui. Quærent mortem & non inuenient: quia vitam habuerunt & perdiderunt. Audi Ioannem
Apo.9. in Apocalypsi dicentem: In diebus illis quærent homines mortem & non inuenient eam: desiderabunt mori, & fugiet mors ab illis. O mors quàm dulcis esses, quibus tam amara fuisti. Te solam desideranter optabunt, qui te solam vehementer abhorruerunt.

Quòd reprobi nunquàm liberabuntur à pœnis.

CAPVT X.

Psal. 102 Psal. 104 NVllus ergo sibi blandiatur & dicat, quia Deus non in finem irascetur, neque in æternum indignabitur, sed miserationes eius super omnia opera eius. Quia cùm iratus est, nō obliuiscetur misereri, nec quicquā eorū quæ fecit Deus, odit. Adsumens in argumentum erroris,
Sapi. 11 Esa. 24 quod ait Dominus per prophetam, Congregabuntur in congregatione vnius fascis in lacum, & claudentur ibi in carcerem

cerem: & post multos dies visitabuntur. Homo namque peccauit ad tempus: non ergo Deus puniet in æternum. O spes inanis, ô falsa præsumptio, non credat frustrà errore deceptus quòd aliquo pretio sit redimendus, quoniam in inferno nulla est redemptio. Cõgregabuntur ergo peccatores in lacum, & claudentur in carcerem. Sed in inferno, in quo sine corporibus vsque in diem iudicij torquebũtur, & post multos dies, post quàm videlicet resurrexerint cum corporibus in nouissimo die, visitabuntur nõ ad salutẽ, sed ad vindictã; quia post diẽ iudicij grauius punientur. Sed alibi dicitur: Visitabo in verga iniquitates eorũ, & in verberibus peccata eorũ. Psal. 88 Prædestinatis ergo Deus irascitur temporaliter, quia flagellat omnem Deus filiũ, quem diligit, de quibus illud accipitur: Non in finem irrascetur. Reprobis autem Deus irascitur æternaliter: quia iustum est, vt quod impius in suo præuaricatur æterno, Deus vlciscatur in suo æterno. Nam licet peccandi facultas illum dimittat, ipse tamen non dimittit voluntatem peccandi. Scriptum est enim: Superbia Hebr. 12 eorum, qui oderunt, ascendit semper. Nõ Psal. 20 humiliabuntur, reprobi iam desperati de venia, sed malignitas odij tantum in illis

excrescet: vt velint illum omnino nō esse, per quem sciunt se tam infœliciter esse. Maledicent altissimo, & blasphemabunt Excelsum, conquerentes eū esse malignū, quòd creauit illos ad pœnā, & nunquam inclinatur ad veniam. Audi Ioannem in
Apoc.16 Apocalypsi dicentem: Grando magna descendit de cœlo in homines: & blasphemauerunt homines Deum propter plagam grandinis: quoniam magna facta est vehementer. Volūtas ergo damnati, licet amiserit potestatis effectum, semper tamē habebit malignitatis affectū: & ipsa erit in inferno supplicium, quæ fuerat in mūdo peccatum, licet forsan, & ibi peccatum sit, sed non meritū pœnæ. Impius ergo, quia semper habebit in se reatū ex culpa, sentiet contra se cruciatum ex pœna. Quòd enim ipse per pœnitentiam non deleuit, Deus per indulgentiam non remittit. Ad magnam ergo pertinet iustitiam iudicādis, vt nunquam careant gehennæ supplicio, qui nunquàm cauerunt in vita peccato. Voluissent vtique si potuissent sine fine viuere vt potuissent sine fine peccare. Ostendunt enim, quòd in peccato semper viuere cupiūt, qui nunquam desinunt peccare, dum viuunt.

Testi

Testimonia de suppliciis æternalibus.

CAPVT II.

QVis (inquit Esaias) poterit habitare de vobis cũ sacerdotibus sempiternis? Isti fumus erunt in furore meo, ignis ardens tota die, & nocte non extinguetur, sed ascendet fumus eius in perpetuũ. Hieremias: Dabo vos in opprobrium sempiternum, & ignominiã æternã, quæ nunquã obliuione delebitur. Daniel: Qui dormierunt in puluere terræ euigilabũt, alij in vitam æternã, alij in opprobrium, vt videant semper. Salomon: Mortuo homine impio nulla spes erit de eo. Huic extẽplò veniet perditio sua, & subitò conteretur, nec habebit vltrà medicinã. Ioannes apostolus, Si quis adorauerit bestiam & imaginem eius hic bibet de vino iræ Dei, & cruciabitur igne & sulphure, & fumus tormentorum ascendet in secula seculorum, nec habebit requiẽ die ac nocte, qui adorauerit bestiam & imaginem eius. Confirmat hæc veritas quæ damnatos in iudicio sententialiter reprobabit, dum dicet: Ite maledicti in ignẽ æternũ, qui pręparatus est diabolo & angelis eius. Si secundum diuinum iudicium, in ore duorum vel trium testiũm stat omne verbum, quãtò magis in ore tot & tantorum

Isa. 33. & 65.
Hier. 25
Dani. 12
Prou. 6
Apoc. 4
Matt. 25
Deu. 10

virorum de propoſita veritate conſtabit.

De die iudicii.

CAPVT XII.

Eſaiæ 13. ECce ergo dies Domini veniet crudelis & indignationis plenus, & iræ & furoris,ad ponēdam terrā in ſolitudinē,& peccatores eius cōterēdos de ea, quoniā ſtellæ cæli,& ſplēdor earū nō expandent lumen ſuum, obtenebratus erit ſol, ortu ſuo, & luna non reſplendebit in lumine ſuo.Et viſitabo ſuper orbē mala, & cōtra impios iniquitatē eorū:& requieſcere faciā ſuperbiā infideliū,& arrogātiā fortiū, humiliabo, Propter hoc omnes manus diſſoluentur & omne cor hominis tabeſcet & cōteretur. Torſiones & dolores tenebūt,quaſi parturiētes dolebunt, vnuſ-
Sopho. quiſque ad proximū ſuū ſtupebit, facies cōbuſtæ vultus eorum. Dies iræ,dies illa, dies tribulationis & anguſtiæ, dies calamitatis & miſeriæ, dies tenebrarū & caliginis,dies tubæ clangoris : quia conſummationē cū feſtinatione faciet Dominus cunctis habitātibus terrā. Et superueniet repētina dies illa, tanquā laqueus, in omnes qui ſedent ſuper faciem orbis terræ.
Lucæ 21 Quoniā ſicut fulgur exit ab oriente,& pa
Matt. 24 tet vſq; in occidentem : ita erit aduentus
1. The.5. filij hominis. Dies enim Domini, ſicut fur

fur ita in nocte veniet. Cùm dixerint pax & securitas, tunc repentinus eis superueniet interitus, sicut dolor in vtero habentis, & non effugient.

De præcedenti tribulatione.

CAPVT XIII.

PRæcedet autẽ tribulatio magna, qualis nunquàm fuit ab initio mundi, vsque modò, neq; fiet. Et nisi breuiati fuissent dies illi, non fieret salua omnis caro. Surget enim gens contra gentẽ, & regnũ aduersus regnũ, & terræ motus erũt magni per loca, & pestilentiæ, & fames, terroresque de cœlo, & signa magna erunt: Et erunt signa in sole, & luna, & stellis, & in terris pressura gentiũ, præ cõfusione sonitus maris & fluctuum, arescentibus hominibus præ timore & expectatione, quæ superueniet vniuerso orbi: surgent pseudochristi & pseudoprophetæ & dabũt signa magna & prodigia: ita vt in errorem deducãtur, si fieri potest etiã electi. Apostolus: Tũc reuelabitur homo peccati, filius perditionis, qui aduersatur, & extollitur super omne, quod dicitur Deus aut quod colitur, ita vt in templo Dei sedeat, ostendẽs se tanquam sit Deus, quem Dominus Iesus interficiet spiritu oris sui. Mittetur autem Helias propheta, prius,

Matt. 24.

2. Thes.

quã veniet dies Domini, magnus & hor-
Malac. 4 ribilis, & conuertet corda patrũ ad filios,
& cor filiorum ad parentes. Cum quo ve-
Apoc. 11 niet & Enoch, & prophetabunt mille du-
centis sexaginta diebus amicti saccis. Et
cùm finierint testimonium suum, bestia
quæ ascendet de abysso, faciet aduersus
illos bellum, & vincet illos & occidet, &
corpora eorum iacebunt in plateis ciui-
tatis magnæ, quæ vocatur spiritualiter.
Sodoma & Aegyptus vbi Dominus no-
ster crucifixus est. Et post tres dies & di-
midium, spiritus vitæ intrabit in eos.

De signis præcedentibus.

CAPVT XIIII.

STatim autem post tribulationem die-
rum illorum, Sol obscurabitur, & Luna
non dabit lumen suum, & Stellæ cadent
de cœlo, & virtutes cœlorum mouebun-
tur, & tunc apparebit signum filij homi-
Apoc. 4 nis in cœlo. Et tunc plangẽt super se om-
nes tribus terræ. Ioannes in Apocalypsi:
Reges terræ & principes, tribuni, & diui-
tes, & fortes, & omnis seruus & liber ab-
scondent se in speluncis, & in petris mon-
tium, & dicent montibus & petris. Cadi-
te super nos, & abscondite nos à facie se-
dẽtis super thronum, & ab ira agni, quo-
niam venit dies magnus iræ ipsorum. Et
quis

quis poterit stare? Et mittet angelos suos cum tuba & voce magna, & congregabunt electos eius à quatuor ventis, & summis cœlorum, vsque ad terminos eorum, Apostolus ad Thessalonicenses: Tunc ipse Dominus in iussu & voce Archangeli, & in tuba Dei descendet de cœlo. Et omnes qui in monumentis sunt, audient vocem filij Dei, & procedent boni in resurrectionem vitæ: mali verò in resurrectionem iudicij. Mors & infernus dabunt mortuos suos, qui in ipsis erunt. Ecce veniet in nubibus, & videbit omnis oculus, & qui in eum pupugerunt, & plangent omnes tribus terræ, & tunc videbunt filium hominis venientē in nube cum potestate magna & maiestate. Veniet autem, Dominus ad vindictam, non solum cum Apostolis, sed & cum senioribus populi sui. Vnde ait Salomon: Nobilis in portis vir eius, quando sederit cum senatoribus terræ, Sedebūt enim & ipsi super sedes duodecim tribus Israël. Aspiciebam, inquit Daniel, donec throni positi sunt, & antiquus dierum sedit, vestimentum cuius candidum quasi nix, & capilli capitis eius, quasi lana munda. Thronus eius, flammæ ignis, totæ eius ignis accensus, fluuius igneus

Matt. 24
1. The. 4
Ioan. 5
Apoc 20
Ibidē. 1
Lucæ 21
Prou 31
Mat. 19
Danie. 9

rapidúsq; eg rediebatur à facie eius: Milia miliũ miniſtrabant ei, & decies centena millia adſiſtebant ei Pſal. Deus noſter manifeſtè veniet, Deus noſter, & non

Pſal. 9 ſilebit. Ignis in cõſpectu eius exardeſſet, & in circuitu eius tempeſtas valida. Aduocauit cælum deſurſum, & terram diſcernere populum ſuum. Tunc cõgregabuntur ante eum omnes gentes, & ſeparabit eas

Matt. 25 ab inuicem, ſicut paſtor ſegregat oues ab hœdis, & ſtatuet oues quidem à dextris, hœdos autem à ſiniſtris.

De potentia, ſapientia, & iuſtitia iudicis.

CAPVT XV.

Iob 26 O Quantus tunc erit tremor & timor quantus erit fletus & gemitus? Nam

Eſaiæ 33 ſi columnæ cœli contremiſcũt & pauent

Pſal. 142 aduẽtum eius, & angeli pacis amarè flè-

Pſal. 129 bunt. peccatores quid facient? ſi iuſtus vix

Iob 9 ſaluabitur, impius & peccatores vbi apparebunt? Proptereà clamat Propheta: Ne intres in iudicium cum ſeruo tuo Domine: quia non iuſtificabitur in conſpectu tuo omnis viuens. Si iniquitates obſeruaueris Domine, Domine quis ſuſtinebit? Quis enim nõ timeat iudicẽ potẽtiſſimũ ſapientiſſimũ, iuſtiſſimũ? Potentiſſimũ, quẽ

nemo

nemo poteſt efugere: ſapientiſſimum, quem nemo poteſt latere: iuſtiſſimum, quem nemo poteſt corrũpere. Si fortitudo quæritur, robuſtiſſimus eſt, ſapiẽs corde, & fortis robore. Si æquitas iudicij: nemo audebit pro me teſtimoniũ reddere, Si iuſtificare voluero, os meum condemnabit me. Si innocentem oſtendero, prauum me comprobabit, etiam ſi ſimplex fuero. Ipſe dixit, & facta ſunt, ipſe mãdauit, & creata ſunt. Qui vocat ſtellas, & dicunt: Adſum. Qui facit angelos ſuos ſpiritus, & miniſtros ſuos flammã ignis. Cuius voluntati nihil omnino reſiſtit. Cui nullum verbum eſt impoſſibile, cui flectitur omne genu, cœleſtium, terreſtrium & infernorum. Hunc ergo poteſt fugere nemo, ſicut dicit Propheta: Si aſcendero in cælum, tu illic es, ſi deſcendero ad infernum ades. Ipſe ſcrutatur renes & corda: cuius oculis omnia nuda ſunt & aperta. Qui pluuiæ guttas & arenam maris dinumerat. Deus ſcientiarum, dominus pręſcius omnium, & cõſcius ſingulorum, occultorum omniũ indagator Hunc nemo poteſt latere, ſicut dicit Apoſt. Nõ eſt vlla creatura inuiſibilis in cõſpectu eius, ipſe eſt iudex iuſtus, fortis & longanimis: qui nec prece, nec pretio, nec amore, nec

Pſal. 12 & 143
Baruc. 3
Pſal. 32 & 148
Rom. 9
ibidẽ 24
Lucæ 1
Philip. 2
Pſal. 37
Hier. 17
Hebr. 4
Eccle. 11
Hebr. 4
Pſalm. 7

odio declinat à semita rectitudinis: sed via regia semper incedens nullum malum præterit impunitum, nullum bonum irremuneratum relinquit, Hunc ergo nemo potest corrumpere: iuxta quod dicit
Psal.63. Psalmista. Reddes singulis secundum opera eorum.

De diuino iudicio.

CAPVT XVI.

Mat.23 QVis autem non timeat illud examen in quo idem erit & accusator & aduocatus & iudex? Accusabit enim dum dicet: Esuriui, & non dedistis mihi manducare: Sitiui, & noc dedistis mihi bibere. Aduocabit, cum subdet, Quamdiu nõ fecisti vni de minoribus his, nec mihi fecistis. Iudicabit, cum inferet. Discedite à me maledicti in ignem æternũ. Mon erunt testes in illo iuditio necessa-
1. Cor. 4 rij: quia tunc manifesta erunt abscon-
Mat.10 dita tenebrarum. Nihil enim occultum,
Dan.7 quod non reuelabitur. Tunc erunt libri conscientiarum aperti, tunc iudicabuntur mortui ex his quæ scripta sunt in
Apoc.14 libro. Opera enim ipsorum sequuntur illos. Quantus erit pudor in peccatoribus? quanta confusio erit, cum eorum

rum nefandissima crimina cunctis erunt liquida & manifesta. Beati quorũ remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata. Ab illa enim sententia nunquam poterit prouocari. Quia pater omne iudicium dedit filio. Qui claudit, & nemo aperit, aperit & nemo claudit. Os enim Domini locutum est. Psal.31.

Quòd nihil proderit damnatis.

CAPVT XVII.

TVnc non proderunt opes, non defendẽt honores, non suffragabuntur amici. Scriptum est enim: Argentũ & aurum eorum nõ valebit eos liberare in die Iob.5.
furoris Domini. Flebunt & plangent om- Apoc.3.
nes reges terræ, cum viderint fumum in- Ezec.7.
cendij propter timorem tormentorum Apoc. 8.
eorum. Quid ergo facietis in die furoris Gala.6.
Domini in die visitationis, & calamitatis Ezec. 18.
de longè venientis? ad cuius fugietis auxilium? vnusquisque onus suum portabit. Anima quæ peccauerit ipsa morietur. O
districtũ iudiciũ in quo non de factis sed Matt.12.
de omni verbo otioso, quod locuti fue- Ibid.18.
rint homines, reddituri sunt rationem in Lucæ. 3.
die

die iudicij! in quo vsque ad nouissimum quadrantem exigetur debitũ cum vsuris. Quis ergo fugere poterit à ventura ira? Mittet ergo filius hominis angelos suos & colligent de regno eius omnia scandala, & eos, qui faciunt, iniquitatem, & alligabunt faciculos ad comburendum & mittent eos in caminũ ignis ardentis. Vbi erit fletus & stridor dentium, gemitus, & vlulatus, luctus & cruciatus, & stridor & clamor, timor, & tremor, dolor & labor, ardor & fœtor, obscuritas & anxietas, acerbitas, calamitas & egestas, angustia & tristitia, obliuio & cõfusio, torsiones & punctiones: amaritudines & terrores, fames, & sitis, frigus & cauma, sulphur, & ignis ardens in secula seculorum, Amen.

FINIS LIBRI
Tertij de Contemptu
Mundi.

ADMONITIO

Beati Augustini Episcopi de ebrietate cauenda.

LIcet propitio Christi, fratres charissimi, credam vos ebrietatis malum velut inferni foueam expauescere: & non solùm ipsi non velitis amplius bibere, sed nec alios vel cogere plus, quàm oportet: æqui accipietis tamen & boni, hoc meum consilium: quia non potest fieri quin sint aliqui negligentes, qui sobrij esse non valent. Vos, qui semper conuiuia sobria exhibetis nolite ad vestram iniuriam reuocare, quia nobis necesse est aliquando ebriosos arguere. Cũ enim, fratres charissimi, ebrietatis malum sit graue vitium & Deo odibile, ita per vniuersum mundum à pluribus in consuetudinem missum est vt ab illis, qui Dei præcepta cognoscere nolunt, iam non putetur nec credatur esse peccatum infandum, ita vt in conuiuiis suis irrideant eos, qui minus bibere possunt: & per inimicam amicitiam adiurare homi-

nes

nes non erubescunt, vt potum amplius, quam oportet, accipiant. Qui enim alterum cogit, vt se sæpius bibendo inebriet, minus malum ei erat, si carnem eius gladio vulneraret, quàm si animam eius per ebrietatē occideret. Et quia corpora nostra terrena sunt, quomodo pluuia nimiū grandis & diuturna si fuerit, terra infunditur & in lutum resoluitur, vt in ea nulla cultura fieri possit: sic & caro nostra quando potuerit inebriata, nec spiritalem cultum accipere, nec panes animæ necessarios poterit exhibere. Et ideò quemadmodum omnes homines sufficientem pluuiam in agris suis accipere desiderant, vt & culturam valeant exercere, & de fructuum vbertate gaudere: ita in hoc agro tantum deberent bibere, quantum oportet, ne per nimiam ebrietatem ipsa corporis terra, velut in paludem conuersa, magis vermes & serpentes vitiorum generare, quàm fructus bonorum operum possit adferre. Omnes ebriosi, tales sunt quales paludes esse videntur. Quod enim in paludibus nascitur, non ignorat charitas vestra, Totum, quod ibi nascitur fructum non habere cognoscitur. Nascuntur ibi serpentes & diuersa vermium genera, quæ magis horrorem possunt gene-

nera-

nerare, quã victum. Tales sunt ebriosi ad nullam vtilitatem apti: quia frequenter in ipsa ebrietate nec se ipsos nec alios recognoscunt, nec ambulare, nec stare dicere aliquid quòd ad rationem pertinet non possunt. Frequenter etiam vsque ad vomitum se ingurgitare non erubescunt & ad mensuras sine mensura bibere. Qui poterit vincere, laudem meretur ex crimine. Sed qui tales esse volunt mirabiliter se excusare conantur, dicentes. Ingratum habeo amicum meum, si quoties illum ad conuiuium reuocauero, potum ei quantum voluerit, ipse non dedero. Sed non sit amicus tibi, qui te vult facere inimicum: qui tuus & suus est inimicus. Si te & alium inebriaueris, habebis hominem amicum, habebis verò Deum inimicum. Sed iam considera sapienter, si iustum sit, vt à Deo te separes dum te ebrioso coniungis. Ad extremum tu illum noli adiurare, noli cogere: sed in potestate illius dimitte, vt quantum sibi placuerit, bibat, vt si inebriari voluerit, solus pereat, & non ambo pereatis. Considerent incontinentes & prodigi, num sint peiores animalibus iudicandi. Cùm enim animalia amplius quàm opus illis est, bibere nolint: illi & duplum & quadruplum

supra

ſuprà quàm illis oportet, accipiunt:& vnde trium aut quatuor dierum potuerunt rationabilem refectionem habere, vno die cum grandi peccato contendunt perdere potius quàm expendere. Atque vtinam potum tantummodo perderent & non etiam ipſi perirent. Si quando iſta fugerimus, fortè irraſcuntur ebrioſi contra nos, & murmurant. Et quamuis nõ deſint qui irraſcuntur: Deo tamen propitio multi erunt qui libenter ſalubre conſilium audientes, de iſto tam graui peccato liberabuntur, ipſi tamen, qui contra coalumnam & amicam ſuam ebrietatem loquentibus iraſcuntur, libera à nobis voce audiant: quia quicunque ebrioſus pœnitentiam de ipſo non egerit: ſed vſque ad mortem in ebrietate ſua permanſerit, in æternum profectò peribit, quia non mentitur ſpiritus ſanctus, per Apoſtolum dicens: Neque ebrioſi regnum Dei poſſidebunt. Et ideò quicunque ſunt ebrioſi melius facient, vt non nobis, ſed ſibi iraſcantur & cum Dei adiutorio de luto fecis ſe excutiant: vel de cœno ebrietatis, cum adhuc pœnitendi locus eſt feſtinent, quanta poſſunt celeritate, Deo auxiliante conſurgere. Ebrietas enim quaſi infernus, quoſcunque ſub egerit,

nisi digna subuenerit pœnitētia, & emendatio fuerit subsequuta, ita fortiter sibi vendicat, vt eos de ipso tenebroso inferni puteo, ad charitatis vel sobrietatis lucem redire penitus non permittat. Ergo, fratres, dum hæc suggero, absoluo me apud Deum. Quicunque me audire contempserit, & ad bibendum pronus fuerit, vel in conuiuio suo alios adiurare, vel cogere voluerit, & pro se vel pro aliis reus erit in die iudicij, & quod peius est etiam aliqui clerici, qui hoc deberent prohibere ipsi cogunt aliquos plus bibere, quàm expedit. Amodo incipiant seipsos corrigere & alios castigare, vt cùm ante tribunal Christi venerint, nec de aliorum ebrietate incurrant supplicium: sed magis dum ipsi se emendant, & alios castigare non cessant, peruenire ad æternum præmium mereantur. Et illud ante omnia rogo, & per tremendum diem iudicij vos adiuro, vt quotiescunque vobis inuicem conuiuia exhibetis, illam fœdam consuetudinem, per quam grandi mensura, sine mensura tres homines, aut nolentes, aut inuitè solebant bibere, tanquam venenum diaboli, de vestris conuiuiis respuatis: quia infœlix illa consuetudo adhuc de Paganorũ obseruatione remansit,

& quicunque hoc in suo conuiuio aut alieno fieri acquieuit, diabolo se sacrificasse non dubitet. Ex qua bibitione non solū anima occiditur: sed etiam corpus debilitatur. Sed rogo Dei misericordiam vt gratiam illam vobis inspirare dignetur, vt tā lugendum & erubescendum malum ita vobis in horrorem veniat, vt illud nunquā fieri permittatis: sed quod multa ebrietate periturum erat, in pauperum refectionem proficiat. Prestante Domino nostro Iesu Christo: qui cum Patre & Spiritu Sancto viuit & regnat Deus, Per omnia secula seculorum. Amen.

*

FINIS.

D. Dyoni-

D. DIONYSII CHARTVSIANI,

De perfecto mundi contemptu opuſculum.

Contenta hoc opuſculo.

ARTICVLO-
rum ſeu capitum VII. opuſculorum ſequentis heptalogi.

De arcta via ſalutis & Mundi contemptu, habet Articulos XXXVI.

Quòd

curat

Speculum amatorum mundi vnico abſoluitur articulo. Atque loco appendicis ſuo præcedenti annectitur.

De grauitate & enormitate peccati. habet Articulos XXII.

Quòd

De conuersione peccatorũ Dialogus, habet Articulos. 11.

De fonte lucu & semitu vitæ, habet Articulos XXV.

FINIS INDICIS.

D. DIONYSII CHART. DE ARCTAVIA salutis, ac mundi contemptu, tractatulus plane pius ac eruditus,

PROOEMIUM AUTHORIS.

Matth. 6 Indicabo tibi ô homo quid sit bonũ, aut quid dominus requirat à te: vtſque facere iudicium atque iuſtitiam, & ſolicitum ambulare cum Deo tuo: Quoniam rationalem creaturam Deus ad æternam beatudinem obtinendam creauit ab exordio mũdi, eam inſtruxit de his, quæ ei neceſſaria ſunt ad fœlicitatem hanc ſortiendam quatenus inter bonum & malum, inter verum & falſum, inter virtutes vitia rite diſcernat, bona & vera ac virtuoſa præeligendo, mala autem & falſa ac vitioſa penitus deteſtando. Itaque ratio noſtra per diuinæ legis doctrinam inſtructa, per ſacram ſcripturam edocta, eſſe debet iudex omnium actuum vitæ noſtræ: vt conuerſationem propriam vnuſquiſq; quotidie ſapienter diſcutiat, veraciter iudicet, efficaciter corrigat. Quamuis ergo alios in-

or di-

ordinate iudicare diuinitus prohibemur, iuxta illud, Nolite iudicare, vt nō iudicemini: nihilominus seipsum quilibet iudicet, considerando propriā vitam, & quicquid in ea reprehensibile viderit, adhorrescat, defleat, vitet, neque inultum relinquat, sed per pœnitentialem satisfactionem emendet. Hoc est facere iudiciū atque iustitiā. Quod qui fecerit diuini iudicij districtionem: æternámque inferni pœnam euadet. Quemadmodum Paulus testatur. Si nosmetipsos diiudicaremus, non vtique iudicaremur: Insuper soliciti ambulare debemus cum domino Deo nostro iugiter formidantes ne oculos maiestatis sanctitatísque eius in aliquo inhonoremus aut offendamus, ne gratiā in præsenti, gloriámque in futuro perdamus ne sempiternæ gehennæ supplicia incurramus. Hinc ait scriptura diuina. Beatus homo qui semper est pauidus, Et qui sine timore est iustificari non potest. Ad hanc timoratā atque solitā coram domino cōuersationē hortatur nos Paulus dicendo: Cum metu & tremore vestrā salutem operamini, Hiere. quoque, dum ait. Maledictus homo qui facit opus Dei negligenter. Oportet ergo diligēter cum omni cordis custodia, debitóque charitatis affectu

Matth. 7
1. Cor. 11.
Prou. 28
Eccle. 1
Phili. 2

Hie. 48 Psal. 2 affectu ac filiali timore deo sublimi seruire, sicut cantatur in psal. Seruite domino in timore & exultate ei cum tremore.
Iob. 31 Talis erat beatus Iob de seipso verissimè loquens: Sēper quasi tumentes super me fluctus timui Deum. Et denuo Deus est cuius iræ resistere nullus potest. Idcirco à facie eius turbatus sum & considerans eum timore sollicitor. Porro qui dissolutus est corde, qui leuis est mente, qui diuini vultus intuitum non perpendit, nec summi æterni metuendíq; iudicis præsentiam reueretur, sed sic securè incedit, sic negligēter se habet quasi iā pericula cuncta euaserit, & tanquā à Deo iudicandus non sit, nonne seipsum lamentabiliter perdit, incidétq; in manus Dei viuētis, recepturus cū reprobis æterna supplicia in infernalib. locis?
Heb. 10. Tu ergo charissime, & in Christo Iesu cordialiter præ dilecte, cui hæc scribo, noli in vanitate & vana securitate teipsum negligere, noli coram deo altissimo te incessabiliter inspicienti irreuerenter incedere, noli ad eius iniuriam impiè viuere, sed quemadmodum Moses exhortatur.
Deut. 4 Custodi teipsum, & animam tuam solicite, & ne obliuiscaris verborum domini dei tui, & ne excidant de corde tuo cunctis diebus vitæ tuæ. Hinc siquidē

August. In vanũ, inquit, dei misericordiã sperat, qui eius iustitiam nõ formidat. Et Hic. Si Deum præsentem, & omnia vidẽtẽ, iudicantémque credimus & id sæpe pẽsamus, credo quòd rarò vel nunquam peccabimus. Hoc itaq; attendit S. Iob. dicens, Nonne Deus scit viam meam, & omnes gressus meos dinumerat? Itémq;. Obseruasti omnes semitas meas, & vestigia pedum meorum considerasti. Propterea Basilius admonet. Memento te sub Dei cõspectu stare qui occulta cordis . spicit, & abscondita nouit. Consideratio ista diuinorum obseruantiam præceptorum inducit. d. Psal. Seruaui mandata tua & testimonia tua, quia omnes viæ meæ in cõspectu tuo. Si ergo vis Deum timere, sagaciter cogita eũ vniuersa videre. Erubesce corã præsentia infinitæ sanctitatis eius, corpore impuro assistere, animámque maculatam & vitiosam habere. Memento creatoris tui in diebus iuuentutis tuæ, antequam veniat tempus afflictionis tuæ.

Augu. Hier. Iob 23 Iob 13 Basili. Psal. 118 Eccle. 12

Quàm diligenter sint audienda verba dei.

Articulus I.

Esto mansuetus ad audiendũ verbum dei. Quantò rem aliquam magis diligimus, tantò libentius de ea loquimur, & loqui audimus. Vnde de amatoribus

Eccle. 5 I. Ioan. 4

huius sæculi Ioannes ait, Ipsi de mundo sunt & de mundo loquuntur, & mundus eos audit. Qui ergo Deum veraciter diligit, qui æternam beatitudinē appetit & se ipsum in Deo spiritualiter amat: is verba diuina audit libenter, retinet diligēter, implet feruenter. Quod vtique signū est prædestinationis æternæ. Hinc nempe ait saluator: Qui est ex deo verba dei audit.
Ioan. 8 Propterea vos nō auditis: quia ex deo nō estis. Verbū enim dei seu sacra scriptura, cibus est animę. Queadmodum ergo eius vita naturalis desperatur, qui corporalem cibum non sumit aut sumptū nō tenet, sed euomit: sic vita gratiæ desperatur de illo, qui verba dei nō curat diligenter audire, memoriter retinere, efficaciterque imple
Grego. re, vt dicit Gre. Tu verò charissime, verba dei attēde, affectuose, reuerēter atque humiliter audi, lege, pertracta, & loquere tanquam epistolā tibi à spiritu sancto trāsmissam. Nec enim sufficit ea scire, siue recolere, sed operibus quoque necesse
Psal. 118 est ea implere, quemadmodum ait Psal. In corde meo abscondi eloquia tua, vt non peccem tibi. Denique, Seruus sciens volun
Luc. 12 tatē domini sui, & nō faciens, plagis vapulabit multis, ait saluator, Iaco. quoque in
Iaco. 4 sua canonica, Scienti inquit, bonū, & non faciēti

facienti, peccatum est illi. Hinc Aug. dis- Augu.
seruit, Non minus dignum est verbũ dei,
quàm corpus Christi: idcirco non minus
reus est qui verbũ dei negligenter audit,
quã ille qui corpus Christi in terram ca-
dere sua negligentia permittit, quoniã er-
go deo ordinãte (sine cuius ꝓuidẽtia nec
arbor mouetur, nec foliũ eius dilabitur)
ista tibi cõscribo, cuius salutẽ ardentissi-
mè cupio: precor, vt ea diligentia & affe-
ctu tanto hæc legas, quàm diligenter at-
que feruẽter pro tua exhortatione descri-
pta sunt. Hoc nãq; ad naturalem præcla-
ræ indolis tuæ pertinet bonitatem. Scri- Eccle.3
ptũ est enim: Auris bona cũ omni concu-
piscẽtia audiet sapientiã. Quod quã me- Sap.6
ritorium deóque placitũ sit: per quendã
sapientẽ dicitur: Cõcupiscentia sapientiæ
deducet ad regnũ perpetuũ. Non vtique
sapientia huius mũdi, nõ sapientia philo-
sophorũ, poëtarum, aut rethorum (quo-
niam teste Apost. stultam fecit deus sapiẽ-
tiam huius mundi, principẽ quoque phi-
losophorum Aristotelem, gloriosus & san-
ctus pater noster Hier. principem nomi-
nat fatuorum) sed de sapientia sacræ atq;
diuinæ scripturæ, satè intelliguntur verba
præmemorata. Nonne vani ad fatui sunt,
qui relictis his, quæ ad salutẽ animæ re-

quiruntur, qui omissa diuinorũ præceptorum custodia, & salutari scripturarũ sanctarum notitia: in superuacuis (puta in his quæ Deus nõ requirit ab eis) iugiter occupantur. Hinc tales videmus infinitis vanitatibus obfuscari sine timore Dei cõuersari, ludis, iocis, ac risibus (vt de grauioribus vitiis taceã) delectari. Nunquid
Matt. 7 hæc est via arcta ducens ad vitam, quam (Christo docente) inueniunt pauci? Fac
Eccle. 5 ergo quod docet sermo diuinus. Altiora te ne quæsieris, & fortiora te ne scrutatus fueris, sed quæ præcepit tibi deus, illa cogita semper. Et in superuacuis rebus noli scrutari multipliciter. Denique quid prodest cognitio creaturarũ, sine dilectione ac debita veneratione creatoris? Imo vtique plurimũ obest, dãnabiliorémque efficit sciolũ. Non igitur magis delectet te studiũ naturalis philosophiæ, quã theologiæ, sed in intellectu ac studio sacræ
Psal. 118 paginæ delectatio tua cõsistat præcipua, vt dicere possis. Quã dulcia faucib. meis eloquia tua, super mel ori meo. Et rursus. In via testimoniorum tuorũ delectatus sum, sicut in omnibus diuitiis. Itéque: Bonũ mihi lex oris tui super millia auri
Hugo. & argenti. Hoc expertus Hugo de sancto Victore: Nihil (inquit) in hac vita dulcius

Hentitur. nihil auidius sumitur, nihil sic mentem ab amore mũdi separat, nihil sic animũ cõtra tẽtationes roborat, nihil hominem sic iuuat & excitat ad omnẽ bonũ, sicut studiũ sacræ scripturæ. Et iterum, In sacra scriptura quicquid docetur est veritas, quicqd præcipitur bonitas, quicquid promittitur, fœlicitas. Itaq; hoc est saluberrimũ studium, quod discit homo cognoscere semetipsum, vitã corrigere, in omni gratia spiritus sancti proficere. Idcirco hortatur Aug. Vtere lectione diuina pro speculo, fœda in te corrigendo, pulchra conseruando, pulchriora agẽdo. Pinguissimus est sermo diuinus, oẽs in se delicias cõtinens. Cum hoc speculum oculis mentis opponimus faciem nostrã internam conspicimus, ibi sentimus quãtum profecimus, quãtũue à perfectione distamus. Hinc ait Isidorus: Geminũ cõfert donum lectio scripturarũ, quoniam mentis intellectũ erudit, atque à mũdi vanitatibus abstractũ hominem ad amorẽ Dei perducit. Nunquid huius sapientiæ studio aliud aliquod potest scientiæ studium comparari? Præterea audi Greg. Quauis (inquit) omnem scientiam & doctrina sacra scriptura sine aliqua comparatione transcendat, quæ vera prædicat, ad cœle-

Aug.

Grego.

astem patriã vocat, à terrenis desideriis ad superna amplectenda cor legẽtis inuitat, quæ nec sic clausa est, vt pauesci debeat, neque sic patet vt vilescat; quæ vsu fastidium tollit, & tantò amplius diligitur, quantò amplius meditatur, omnes tamen scientias & doctrinas, etiam ipso locutionis suæ more transcendit. Hinc quoq; ait

Hieron. Hier. Ama studia scripturarum, & vitia carnis non amabis. Cupio ergo animam tuam hac diuinæ scripturæ supernaturali ac nobilissima sapiẽtia adornari, quæ æternæ summæ & increatæ sapientiæ fulgor quidam radiúsque consistit, cuius lectio

Hieron. (teste Hieronymo) sensum acuit, intellectum multiplicat, teporem calefacit, torporẽ repellit, libidinis tela extinguit, gemitum excitat, lachrymas elicit, Deo nos proximos facit, cui cum studemus, spiritus sanctus loquitur nobis, vt ait Isido-

Isidorus rus. Postremò huius sacræ ac salutaris scientiæ singulariter capax es, cũ & naturali acumine intellectus sis decoratus, ita vt illud dicere queas: Puer eram ingeniosus, & sortitus sum animã bonam. Det itaq; tibi clementissimus Deus tantã huius sapientiæ delectationẽ, vt cum authore libri sapientiæ veraciter dicas, Hãc amaui & exquisiui à iuuentute mea, & quæsiui

ui ſponſam eam mihi aſſumere, & amator factus ſum formæ illius. Intrans in domum meam cõquieſcam cum illa. Non enim habet amaritudinem conuerſatio eius, nec tædium cõuictus illius, ſed gaudium atque lætitiam. Hinc Salomon loquitur: Pretioſior eſt ſapientia cũctis opibus, & omnia quæ deſiderantur, huic nõ valent comparari. Abſit ergo, vt animam tuam in inferioribus vilioribúſque ſciẽtiis occupes. Prou. 3.

De duplici hominum via.

Articulus II.

IVſtorũ ſemita quaſi lux ſplendẽs procedit, & creſcit vſque ad perfectam diem, via autem impiorum tenebroſa neſciunt vbi corruunt, quemadmodũ in prima epiſtola ſua cõteſtatur beatiſſimus euangeliſta Ioan. Deus lux eſt, & tenebræ non ſunt in eo vllæ. Deus namque ſecundum diuinum & magnum Diony. eſt lux pura, plena, & infinita, fontalis, vitalis, & intellectualis, & ſuper pulcherrima. Cum ergo ipſe ſit terminus viæ, peregrinationiſq; noſtræ, & finis totius vitæ laboris. ac ſtudij noſtri: per ſemitas ſplendidas, viaſque pulchras ad ipſum proficiſci debemus, quatenus via proportionata ſit termino & medium fini. Neque enim ali- Prou. 4 1. Ioan. 1 Diony.

ter ad eum pertingitur. Porrò semita ista iustorum est actio virtuosa, conuersatio bona diuinæ legis præceptorúmque eius
Prou.3. obseruantia timorata. De quibus Salomon ait: Viæ Domini viæ pulchræ, & omnes semitæ eius pacificæ. Sunt itaque viæ istæ quibus ad Deum patriámque procedimus, cogitationes bonæ, affectiones sanctæ, locutiones fructuosæ, & opera meritoria Deo accepta. Hæc merito viæ seu semitæ nominantur, cum sint media quædā quibus ab isto exilio ad patriā peruenitur. Quæ vtiquæ semitæ rationabiliter splēdidæ appellantur: quoniam ex charitate & gratia (quæ sunt supernaturalia animæ lumina) oriuntur & quia tenebras vitiorum fugant ab anima, & quia luci diuinæ & increatæ vniunt corda nostra, & quia operantē Deo atq; hominibus reddunt spectabilem, mundum & sanctum,
Philip.1 proximis etiam exemplarem. Vnde dicit
Ephe.2. Apost. iustos tanquam luminaria lucere inter peruersos. Peccatoribus quoq; cōuersis. Fuistis (inquit) aliquādo tenebræ, nūc autē lux in dño, Præterea semita ista iustorum procedit à bono in melius, de imperfectione ad perfectionem, de virtute in virtutē de via ad patriam, & crescit vsq; ad perfectam diem: vtique æternitatis,

quia

quia de fide pertingit ad speciem, hoc est, ad summæ adorādæque trinitatis æternā atque beatificam visionē. Hæc est via electorum, via immaculata, via virtutū, de labore pœnitentiæ ducens ad requiē sempiternam. De qua via cantamus: Beati immaculati in via, qui ambulant in lege domini, De qua ait beatus Iob: Viā Dei custodiui, & nō declinaui ex ea, Hier. quoque: interrogate quæ sit via bona, & ambulate in ea, & inuenietis refrigerium animabus vestris. Insuper alia est via reproborum, via tenebrosa, hoc est scelerata ac impia vita, quæ veræ rationis lumine caret, nec gratiæ luce perfunditur: sed passionum & cōcupiscentiarū caligine obfuscatur: quæ rectū peruertit iudicium, & ad infernaliū tenebrarū perducit ergastulum. Hæc via sunt habitus vitiosi, passiones effrænatæ, cōcupiscentiæ carnis, cogitationes peruersæ, opera mala, verba illicita, negligētiæ temporis, quæ sic obtenebrant aciem mentis, vt spiritalē suā ruinā non penset. Nempe in hac via damnanda, ac lubrica (quæ videtur impiis bona, quamuis nouissima eius ducant ad mortem) est casus à summo & incommutabili bono Deo benedicto, vsque ad bonū commutabile, caducū & vanū, à statu salutis & gratiæ,

Psal. 118
Iob 21
Hiere. 6

ad statum damnationis & culpæ, à vita spirituali, ad vitam carnalem, & tandem à via præsenti, ad carcerem infernalem.

Eccle. 36 De qua via seu viis iniquis scriptum est. Confundimini & erubescite super viis vestris. Itaq; mihi dilecte, non eas in viam ruinæ, nõ sequaris itinera vanitatis mundanæ libertatísq; propriæ, sed viam sanctorũ viriliter imitare. Qui enim ea quæ carnem exterioréſq; sensus oblectant sectatur, qui cordis dissolutionẽ, & gaudia mundi amplectitur, per viã tenebrosam progreditur. Qui verò iuxta euangelicæ legis mãdata ac documenta incedit, viam splendidam electorum elegit, potéstq; di-

Psal. 118 cere cum Psalmista: Ab omni via mala

Ibidem. prohibui pedes meos, vt custodiam verba tua. Quod vt implere mereamur oremus quotidie, imò sæpissimè deuotissima mente. Gressus meos dirige secundum eloquium tuum, & nõ dominetur mihi omnis iniustitia.

De triplici genere viatorum.

Articulus. III.

Galat. 2 CHristo confixus sum cruci. Viuo autem non ego, viuit verò in me Christus. Quòd autem nunc viuo in carne, in fide viuo filij Dei, qui dilexit me & tradidit semetipsum pro me. Hæc de seipso

scri

scribit Apost. Porrò hæc est Christianæ religionis sapientia salutaris quòd propter primorum parentũ transgressionẽ vniuersum genus humanum amœnitate & mansione paradisi terrestris priuatum est, atque in mundũ hunc tanquã in vallẽ miseriæ,in locũ exilij, in regionẽ longinquã profectũ; quatenus isto in loco pœnitentiã peragendo,suámq; calamitatem incessanter deflendo, mereatur post vitã hanc beatitudinis locũ, seu patriã ingredi beatorum. Hinc ait Grego. A regione nostra (paradiso,s.terrestri) superbiendo, inobediendo,visibilia sequendo,cibum vetitum degustando discessimus, sed ad eam necesse est vt flendo,obediendo, visibilia cõtemnendo, carnísque appetitum frænando redeamus. Idcirco omnes nos in sæculo isto viatores vocamur:quia vt ait Apost. Non habemus hic manentem ciuitatem sed futuram inquirimus.Et alio loco. Dum sumus in corpore, peregrinamur à Domino. Per fidem enim ambulamus nõ per speciem.Simili ratione catát Psal. colloquens Deo.Ne sileas, quoniam aduena ego sum apud te & peregrinus, sicut omnes patres mei. Porrò ad viatorem prouidum pertinet, vt itineri suo necessaria habens aliis se nõ grauet oneribus neque in

Grego. Hebr. 13 2.Cor. 5. Psal. 38.

via sine rationabili causa subsistat, neque de his quæ aguntur ab aliis, per quorū ter minos transit, se intromittat, sed regia via incedens, & neque ad dexterā nec ad sinistram declinans, simplicique vestitu ac vi-
2.Cor. 5. ctu contentus, ad patriam indesinenter suspiret, festinet & propinquet. Sic christianus omnis facere debet, vt scilicet se perpendat peregrinum esse in via præsenti, & totam conuersatione suā disponat atq; coaptet ad obtinendū fœlicitatē futurā, cœlestemq; patria. Omnia sua ad Dei gloriā ordinado, diuina præcepta implendo per
Cor. 7. vitam virtuosam ad patriam aspirando. Ad hoc siquidem hortatur nos Apostolus Paulus, cum ait: Reliquum est, vt qui vtuntur hoc mundo, sint tanquam non
1.Tim. 6. vtentes, Et qui habent vxores, sint tanquā non habentes. Præterit enim figura huius mundi. Et rursus: Habentes (inquit) victum & amictum, & quibus tegamur, his contenti simus. Nam qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationes & laqueū
Psal. 119. diaboli. Fœlix qui sic suam cognoscit habitationem, dicens illud: Heu mihi quia incolatus meus prolongatus est. Qui hoc modo tendit ad patriam, proprie peregrinus vocatur. Sed quoniam nonnunquam contingit, vt peregrinus,

visis his quæ fiunt in via, delectetur in illis atque subsistat talia intuendo, & nova inquirendo seu recitando, per quod in itinere retardatur & minus patriæ recordatur. Imò interdum sic delectatur in talibus, aliena in terra vt ex toto remaneat neque ad patriam suam perueniat. Idcirco est altior atque perfectior modus eundi ad patriam electorũ, vt scilicet homo nõ solum modo nunc dicto tendat ad regnum cœleste: sed insuper vniuersa sui itineris impeditiua nequaquam attendat, non curet, non sentiat imò tanquàm non pertinentia ad se pertranseat atque contemnat. Talis est qui non magis cupit laudari quàm vituperari: prosperitate, quàm aduersitatibus exerceri, ditari, quàm inopiam pati: qui demum nihil eorum, in quibus delectatur vt hic mundus libenter attendit, sed vt mortuus talibus vana omnia paruipendit. Ad hanc perfectionem monet nos Paulus, dicendo. Semper mortificationem Iesu in corpore nostro circumferentes, vt & vita Iesu manifestetur in carne nostra mortali. Tales præterea erant quibus idem scribit Apost. mortui estis & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo. Talis fuit & Hieremias, qui loquens ad Deum: Diem, inquit

Prou. 4. (margin, beside line 2)
Coloss. (margin, beside "Apost. mortui estis")
Hiere. (margin, beside "Hieremias")

inquit hominis non concupiui, tu scis. Talis quoque est omnis, qui non gloriatur nisi in domino, qui se iam alienum fecit à seculo isto. Et talis propriè dicitur mortuus mundo. Veruntamen adhuc modus inuenitur sublimior. Qui nimirum priuatum sui amorem plenè extinxit atque in diuino amore perfectus est, ac per hoc seipsum in Deo perfectè ac spiritualiter diligit, non iam duntaxat cum peregrino viæ suæ ad Deum vitat obstacula, nec solũ cum mortuo non attendit sæculi blandimenta ac prospero, sed & omnia quibus mundus adhæret, quæ mundus amat & reputat, vt sunt diuitiæ atque delitiæ mundi, carnis voluptas mundi honores, vanæ hominum laudes propriæ voluntatis libertas. Hæc omnia toto corde abhorret, tanquam cruciamenta atque hostilia cordis tormenta detestatur & refugit, eo quòd talia cursum suũ ad Deũ, iterque suum ad patriã, impedire potius valeant, quàm iuuare, Denique ea quæ mundus reputat crucem videlicet dura siue aduersa, ista toto affectu amplectitur, illis adhæret, atque cõfigitur (sicut sunt abstinentiæ, disciplina, vigilia) amat nesciri, cupit contemni, & omnia dura pro Dei amore gauden-

ter perferre, sciens talia sibi prodesse, quantum ad Deum, ad satisfaciendum pro culpa, ad euadendum futura supplicia, ad proficiendum in gratia. Per talia quoque præcipuè Christo pro se passo assimilatur, & maximam mercedem sibi in patria mercatur. Hinc gaudet in istis, sicut in omnibus diuitiis, sicut & reprobi gloriantur in prosperis seculi huius. Qui ad hanc fœlicem perfectionem peruenit dicere potest cum Paulo, Mihi absit gloriari, nisi in cruce Domini mei Iesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo. Vnde & iste propriè dicitur crucifixus, & non solum peregrinus, vt primus aut mortuus, vt secundus. In hoc tertio peregrinationis gradu Christianæ religionis consistit sublimitas. Tales plane fuerunt beatissimi principes nostri sancti Apostoli, qui quum à principibus sacerdotum flagellati fuissent & reprobati, ibant gaudentes à conspectu concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati. Nunc ergo considera mi dilecte, in quo horum trium sis positus genere. Qui tantum ad primum genus seu gradum nondum peruenit non se arbitretur esse in statu salutis. Porro industriæ

Psal. 18.

Galat. 9.

Actu. 5.

tuæ

tuæ erit primò gradu non esse contentum, sed per secundum vsque ad tertium velle conscendere quatenus in carne mortali, cœli formam atque Angelicam vitam ducens, quotidie in omni charitate: sapientia & gratia Christi mirabiliter crescens inter amantissimos Dei gloriosi & sancti filios computeris neque post vitam præsentem à gloria Dei diutius retarderis.

Postremò de ista materia pulchra tractat in quodam sermone beatus Bernardus, ex quo illa pro parte accepta sunt: Noli stulto similis esse viatori, vt te mundi huius pulchritudo, prosperitas, fauor, lætitiáque alliciant, delectent, à Deo auertant, à via ad patriam impediant aut retardent. Noli hoc mundo vti pro patria: quia (vt venerabilis Beda scribit) hoc inter electos ac reprobos distat quod electi nunc peregrini, & exules patriam expectant in futuro, tantoque minus in præsenti gaudiis delectantur caducis: quantò futura sine fine gaudia se sperant accipere, & in æternum regnare cum Christo. At verò reprobi hic habent patriam, cuius vitæ desideriis solummodo inhiant: Ideóque post hanc vitam in exilium relegantur perpetuum, vbi

Bernar.

Beda.

vbi cunctis carentes voluptatibus, sola in tormentis patiantur aduersa.

De arcta via salutis, lata via perditionis. Artic. IIII.

INtrate per angustam portam, quia lata porta & spatiosa via, quæ ducit ad perditionem & multi sunt qui intrant per eam. Sed angusta porta & arcta via, quæ ducit ad vitam, & pauci sunt qui inueniunt eam. Matth.7
Christus locutus est verba hæc. Et quid vtique verbis his horribilius dici potuit, aut quid tam terribiliter sonat? Certè ad perterrendum corda nostra sufficere potuit, si aliud nihil Christus dixisset, nisi quòd arcta est via salutis, spatiosa verò damnationis, quo pateret quàm facile sit damnari, difficile autem saluari. Iam verò dicendo quod pauci inueniunt viam arctam salutis, multi autem ambulent viam latam damnationis, euidenter insinuat, quod pauci saluentur, plurimique damnentur. Quod & alibi clarius protestatur: Multi inquiens, sunt vocati, pauci verò electi. Matt.22
Quis audito hoc verbo non expauescat, & contremiscat, si tamen verè fidelis est, & illuminatam spiritus est fidem? Talis namque & tanta, tam alta &

ardua est fides Christiana, vt licet certissimè sciremus omnes homines qui vnquã fuerunt, aut sunt in mundo esse saluandos, vno excepto: meritò viatorum vnusquisque vehemẽter timeret, ne forte ipse esset ille damnandus, & insuper cum metu & reuerentia Deo seruiret. Quid enim est, quæso, id quod credimus, quod statim post vitam hanc momentaneam deducemur ante tribunal Christi, veri omnipotentis Dei, & iudicis infallibilis, metuendi atque iustissimi, recepturi ab eo aut pœnam æternam inferni, aut sempiterna gaudia cœli. Si hæc diligenti ac lympida fide attenderemus, mirum si vnquam sine timore atque tremore esse possemus. Sed malitia & negligentia nostra excæcat cor nostrum. Si ituri essemus per campum latronibus plenum, in quo pauci transeuntes euaderent: quis non vehementer metueret, ne temporalem incurreret mortem? Nunc autem ambulamus per seculi huius campum, dæmonibus plenum, in quo, sicut nunc dictũ est, pauci (comparatiuè loquendo) euadunt dãnationem æternam. Nec tamen timemus, sed ridemus, epulamur, iocamur, & vana at periculosissima securitate resoluimur. Non ita dilectissime frater, non ita

Heb. 12.

Simile.

Matth. 7

sit

sit apud nos, non ita superficialiter audiamus eloquia Christi, ne negligamus & perdamus nosipsos perditione irrecuperabili, intolerabili, sempiterna. Sed profundè atque solerter verba saluatoris impleamus, pensando quod scriptũ est, Dominum exercituum sanctificate, ipse pauor vester, & terror vester. Illud quoque, In timore domini est tota die, & habebit spem in nouissimo. Vnde & Hieremias ista considerans dixit: non est similis tui domine. Magnus es tu, & magnum nomen tuũ in fortitudine, quis non timebit te ô rex gentiũ? Hinc etenim scriptum est. Magna & mirabilia sunt opera tua domine deus omnipotens. Iustæ & veræ sunt viæ tuæ domine rex seculorũ. Quis non timebit & magnificabit nomen tuũ, quoniã iudicia tua manifesta sunt. Sed antequãm de hoc plura commemorem pauca dicenda sunt de intellectu prælinductorum Christi verborum. Ait ergo angustã esse portam arctàmque viam salutis, imò (vt verius loquar) multum angustam valdéque arctam, ait nempe: Quàm angusta, id est multum angusta est porta. Spatiosam vero asserit portam latámque viam damnationis perpetuæ. Ex præhabitis autem patet intelligentia horum verborum

Esaiæ.8.
Prou.23.
Hier.10.
Apoc.19
Matth.7

Si quidem paulò antè nunc introduxi, du plicem esse hominū viam. Vnam virtuosam ac splendidam. Quæ est via seu vita electorum, Deo timoratè atque solicitè seruientiū. Hæc autē est via arcta, & porta angusta: quoniam ars & virtus sunt circa difficilia. Quod statim clarius explanabo. Porrò alia est via vitiosa ac tenebrosa, vtpote vita seu via reproborum, quæ lata censetur, quoniam facile est à medio rationis discedere, à rectitudine virtutis deficere legem diuinam omittere. Veruntamen circa hoc vtilis oritur

Philos. quæstio. Cum enim iuxta Philosophum

Damas. ratio deprecetur ad optima. Virtus quo-

Tullius. que, secundum Damascenum, fit secun-

August. dum naturam, videlicet rationi consenta-

Basilius. nea. Et secundū Tullium, imo secundum Augustinum atque Basilium, seminaria quędam virtutum nobis connata, cōcreatáque sunt: videtur quod virtus sit maximè deliciosa ac facilis. Et respondendū q; vtique virtus ex sua natura est connaturalis, deliciosa, & facilis: sed difficultas virtutes adipiscendi, ac virtuosè agendi est ex parte nostra, videlicet ex imperfectione, corruptione, infectionèque nostri. Pręsertim autem propter originale peccatū, per quod quatuor vulnera animæ nostræ

infliguntur. Quæ sunt ignorantia in intellectu, malitia in voluntate, infirmitas in vi irascibili, concupiscentia in vi seu appetitu concupiscibili. Insuper iuxta philosophum quoque, quo intellectualis substantia longius distat, occumbit, ac deficit ab ente primo intellectu diuino omnium rerum vltimo fine tanto difficilius seu pluribus motibus ad ipsum pertingit. Cũ igitur anima rationalis in ordine intellectualium naturarum sit ima ac vltima in quà intellectuale lumen adeo debile est, vt ipsa in principio sui sit tanquam tabula rasa, depingibilis non depicta illucescit quòd ipsa difficillimè ad vltimum finem Deum æternum pertingat, quantum in ipsa est. Et istud verum est etiam de naturali animæ fœlicitate, naturalibúsque loquendo virtutibus. Propterea multo verius est de supernaturali eius beatitudine (quæ est visio Dei per speciem) virtutibúsque infusis loquendo, cum talis finis tales quoque virtutes pene incomparabiliter præstantiores sint & sublimiores naturali beatitudine ac naturalibus virtutibus animæ. Hinc anima nostra indiget incessabili adiutorio gratiæ Dei, & inspiratione ac motione. Præterea denique pene innumerabilia nobis occur-

runt impedimenta virtutum, tam ex parte propriæ carnis quàm mundi & dæmonis, quibus à conuersatione virtuosa non mediocriter impedimur, retrahimur aut tar-
Bernard damur. Vnde Bernard. Primum, inquit impedimentum nostrum & occupatio grauis ipsa est necessitas miseri corporis huius, quod dum modo somnum, modo cibum, modo alia quæque requirit, non dubium quin frequenter nos ab exercitio
1. Petr. 5 spirituali impediat. Diabolus quoque vt Petrus ait Apostol. tanquam leo rugiens circuit, quærens quem deuoret. Sed & mundus multa, heu, nimis offert virtutum obstacula. Hinc ergo perarduum est semper in medio permanere virtutum & non declinare ad vitiosum extremum. Adhuc
Dionys. autem (vt Diony. docet) virtus seu actio virtuosa, est ex integra & omnifaria causa, omnibus virtutum circunstantiis pariter concurrentibus. Vitium verò est per cuiuslibet circunstantiæ defectum, infinitisque modis contigit errare, deficere, & perire. Vnde Salo. d. Stultorum infinitus
Eccle. 1 est numerus. Hic ergo via virtutum est arcta, via verò vitiorum spatiosa. Et hoc maximè quantum ad insipientes & imperfectos, non autem quod ad perfectos, sicut patebit.

Increpatio ignauiæ, negligentiæ, ac acediæ nostræ. Artic. V.

DIxit autem quidā ad Iesum: Domine si pauci sunt qui saluātur? Qui ait, Cōtendite intrare per angustam portam: Ex his verbis innotescit, ꝙ præhabita verba de arcta via salutis Christus induxit ad demōstrandam saluandorum paucitatem. Præterea vt clarius agnoscamus quàm verè arctā sit via salutis, aduertamus verba Gregor. Arcta, inquit, via, in qua quisque studiosè constringitur, qui sub præceptorum custodia solicitè coarctatur, est in hoc mundo viuere, & de mundi huius cōcupiscentia nil habere, aliena non appetere, propria quoque non tenere, laudes mundi despicere, opprobria pro Deo amare, gloriam fugere, despectum sequi, adulationes despicere, despicientes honorare, mala nocentium ex corde dimittere, dilectionisque gratiam circa eos immobilē cōseruare. Quanuis ante hæc cæteráq; præsentiæ opera, vigiliæ, & abstinētiæ disciplinæ, concupiscentiæ & propriæ voluntatis abiectio, sint arcta ac ardua, ad magnam tamen quietem perducunt, incomparabile etiā præmium (quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec cor hominis comprehēdere potest) eis promit-

Luc. 1

Greg.

1. Cor. 1

ritur, vt pura beatitudo æterna, perfecta, plenissima: imò bonum immensum: quod est ipsemet Deus sublimis & benedictus: & in hoc patet intolerabilis negligentia, peruersitas, atque acedia nostra, quod pro tanto bono nolumus prædictam viam arctam ad modicum tempus incedere. Propter quod dicit Chrysostomus: Arctam

Chrys.

viam ô homo iussus es ambulare, cur de requie & abundantia percontaris? Et quidem qui principibus seculi huius ministrant, horum nihil requirunt: sed solum, si congruum lucrum eis præstabitur: quo cognito, iam nullum refugiunt laborem, nullum vitant periculum, neque seruilia obsequia negant, peregrinationes longissimas ac periculosissimas, contumelias, pœnas temporum permutationes patiuntur spe lucri & auiditate pecuniæ. Nos è contrario qui cœlum & cœlestis regni diuitias quærimus, de requie corporis percontamur, & aspera pati dedignamur. Vide quantum illi molliores miserabilioresque sumus. Quid dicis ô homo, quid agis? Cœlum paras ascendere, & interrogas nequa tibi difficultas occurrat in itinere, nequid tibi in via asperum accidat, aut laboriosum, & non erubescis de hoc, non pudore oppressus, sub terram te ip-

psum defodis? Si omnia nanque tibi mala occurrerent, si vniuersa tibi pericula imminerent, conuitia, iniuriæ, calumniæ, gladius, ferrum, bestiæ, præcipitium, fames, ægritudo, & cuncta quæ dici possunt, vel excogitari super te irruerent, nonne hæc omnia tibi pro tanto præmio ridenda prorsus & contemnenda meritò viderentur? Non ergo sit aliquis tam abiectus atque infœlix, támque degeneris animi, vt cœlum optans ascendere, de terrena requie, mundíque delitiis cogitet: quas non solum requirere, sed etiam paratas recipere indecorum est, penitúsque indignum. Idcirco ait Gregorius. Greg. Nullus labor durus, nullum tempus longum videri debet, quo gloria æternitatis acquiritur. Laboremus ergo viriliter fortitérque contra vitia præliemur: in Dei obsequio fatigari sit nobis prædulce: scientibus quod labor noster non erit inanis in Domino, sed erit merces operi nostro. Denique qui in labore homi- 1.Cor. 15
num non sunt (præsertim in lebore pœ- Hier. 13
nitentialium actuum) & cum homini- Psal.72
bus non flagellantur, cum dæmonibus (secundum Hieronymum) flagellabun- Hier.16.
tur. Præterea ad confundendum nostrum corporem, ad excitandum nostrum te-

porem, pensemus quanta homines secu-
lares pro terrenis, caducis, paruísque com-
modis agant & patiantur: vt vel sic disca-
mus pro Dei amore, pro regno cœlesti,
pro beatitudine sempiterna, arctam viam
dignè incedere, omnia vana despicere, &
Deo nosipsos promptissimo corde tota-
liter inuiolabilitérque offerre. Vt enim
Aug. quoque commemorat quibus quæ-
so tempestatibus & procellis, quàm hor-
ribili & tremendæ sæuitiæ cœli & maris,
exponunt se mercatores, vt diuitias peri-
turas acquirant, maioribus quàm quibus
acquisitæ sunt, periculis & tempestatibus
plenas? Quos æstus, quæ frigora, quæ pe-
ricula ab aquis, à fossis, à præcipitiis, à flu-
minibus à feris perferunt venatores? quē
laborem esuriendi & sitiendi, quantas vi-
lissimi & sordidissimi cibi & potus angu-
stias, vt bestiam capiant? Secari & vri se
homines patiuntur, vt dolores non æ-
terni, sed aliquantulò diuturnioris vlce-
ris, acriorum dolorum pretio rediman-
tur. Pro languida & incerta vltimæ at-
que breuissimæ vitæ vacatione immani-
nissimis bellis miles atteritur. Pluribus
fortasse annis in laboribus inquietus,
quam in otio quieturus. Sed in his omni-
bus qui hæc non amant, eadem grauia
patiun

patiuntur. Qui verò amant, eadem quidem; sed non grauia pati videntur. Omnia enim sæua & immania prorsus facilia, & prope nulla efficit amor. Multò ergo certius, fœlicius, atque virilius ad veram beatitudinem obtinendam in nobis faciat charitas, quod in illis ad miseriam facit cupiditas. Facilè toleretur à nobis quælibet aduersitas temporalis, vt æterna pœna vitetur, æterna requies comparetur. Non enim sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis, vt dicit Aposto. Non torpenti aut tepida mente, sed verè feruenti ministremus Deo altissimo, ne ipse nobis improperet illud Apocalyp. Scio opera tua, quia nec calidus es, nec frigidus. Sed quia tepidus es, incipiam te euomere de ore meo.

Introductio scripturarum, ex quibus elucescit, quam arcta sit via salutis.

Articulus VI.

Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua & ex tota mente tua, & ex tota virtute tua. Hoc est primum mādatum. Hoc Dei mandatum omnium mandatorum finis, est, ratio, atque perfectio. Ad cuius perfectam impletionem quantum in hoc statu

possi

possibile est, non solùm cætera vniuersa mandata; sed cuncta quoque Christi euangelica ordinantur consilia. Porrò mandatum hoc non nisi in patria omnino plenariè adimpletur. A religiosis verò quodammodo perfectè, impletur, eo quòd omnia illa quæ diuinæ dilectionis affectum impediunt, abnegent & relinquant: quatenus soli Deo iuxta professionis suæ tenorem intenti sint. Ab omni demum viatore in tantum necesse est ipsum impleri, quatenus nihil contra aut supra Deum diligat, in nullo nisi in Deo finaliter conquiescat. Nunc autem de arcta via salutis dicta sunt plurima, patuítque viam hanc esse diuinæ legis, seu præceptorum ac documentorum Christi custodiam. Nunc ergo paulisper pensandum est, quænam sint ardua ista Christi præcepta ac documenta propter quorum difficultatem ipsemet Christus disseruit; viam quæ ducit ad vitam esse tam arctam, portamque angustam: spatiosam vero viam quæ ducit
Rom.8 ad mortem & mortem æternam. Ecce sal-
Apoc.3 uator ait: Audistis quia dictum est antiquis, Non occides. Ego autem dico vobis quia omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio: qui autem dixerit fratri suo racha, id est, vocem indignationis, aut

vituperationis emiserit reus erit cōsilio. Qui autem dixerit fatue, reus erit gehennæ ignis, videlicet damnationis æternæ. Nonne arctum & metuendū est verbum hoc? Insuper ait: Audistis quia dictum est antiquis? Non peierabis. Ego autem dico vobis, non iurare omnino. Sit autem sermo vester, est, est: non, non. Hinc & Iacob. in sua ait epistola: Ante omnia fratres nolite iurare. Iterum ait saluator. Ego dico vobis, non resistere malo: sed si quis te percusserit in dexteram maxillam, præbe ei & alteram. Et qui voluerit tecum iudicio contendere, & tunicam tuam tollere dimitte ei & pallium. Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, & orate pro prosequentibus & calumniantibus vobis. Quid difficilius isto? Quemadmodum enim amicum diligere naturalissimum facillimúmque consistit, sic inimicum amare difficillimum est, secundum Hieronymum: & tamen necessarium est saluti. Imo qui vnū hominem odit, nullum verè ac spiritualiter diligit, sed nec seipsum, nec Deum cum sit in peccato mortali. Insuper ait saluator: Si non dimiseritis hominibus peccata, nec pater vester cœlestis dimittet vobis peccata vestra. Nolite thezau-

Marc. 12

Hiero.

Matth. 6

riza

Matth.7 rizare in terra. Nolite soliciti esse in crastinum.
Matt. 10 stinum. Nolite iudicare, vt non iudicemini.
Luc.12 mini. Nolite putare quòd veni pacem
mittere in terram: Non veni pacem mittere,
tere, sed gladium. Veni enim separare filium
lium à patre suo, & filiam à matre, & nurum
Matt.10 rum à socru. Qui amat patrem vel matrem
Luc. 14 trem plus quàm me, non est me dignus.
Et qui non accipit crucem suam & sequitur
quitur me, nõ est mẽ dignus. Regnum cœlorum
Matt.11 lorum vim patitur: & violenti rapiunt illud.
Luc. 12. lud. Omne verbum otiosum quod locuti
Matt. 12 fuerint homines reddent de eo rationem
nem in die iudicij. Qui vult venire post
me, abneget semetipsum, & tollat crucem
cem suam quotidie, & sequatur me. Qui
Matt. 13 enim voluerit animam suam saluam facere:
Luc. 1 cere: perdet eam. Qui autem perdiderit
animam suam propter me, inueniet eam.
Væ illi per quem scandalum venit.
Qui autem scandalizauerit vnum de pusillis
sillis credentibus; expedit ei vt suspendatur
tur mola asinaria in collo eius, & demergatur
gatur in profundum maris. Nisi conuersi
Matt. 19 si fueritis & efficiamini sicut paruuli,
Matt.10 non intrabitis in regnum cœlorum. Facilius
Luc. 8 cilius est camelum per foramen acus transire
Matt. 20 sire, quàm diuitem intrare in regnum
cœlorum. Quicunque voluerit inter vos
maior

maior esse, sit vester minister. Væ vobis diuitibus, qui habetis nunc consolationem vestram. Luc. 6 Væ vobis qui saturati estis, quia esurietis. Væ vobis qui ridetis nunc quia lugebitis & flebitis. Væ quum benedixerint vobis homines omnes. Quid vides festucam in oculo fratris tui, trabem autem in oculo tuo non consideras? Dixit autem Iesus ad quendam: Sequere me. Qui ait: Domine permitte mihi primum ire & sepelire patrem meum. Dixítque illi Iesus: Permitte mortuos sepelire mortuos suos. Matt. 10 Nolite timere eos qui corpus occidunt, animam autem non possunt occidere. Sed eum timete, qui potestatem habet corpus & animam mittere in gehennam. Stulte hac nocte animam tuam repetent à te. Luc. 12 Quæ autem parasti cuius erunt? Sic est omnis qui thesaurizat, & non est in Deo diues. Vendite quæ possidetis, & date eleemosynam. Nisi pœnitentiam egeritis, omnes simul peribitis. Discedite à me omnes operarij iniquitatis. Quum facis prandium aut cœnā, noli vocare amicos tuos neque fratres, neque cognatos, neque vicinos diuites, ne forte te reinuitent, & fiat tibi retributio. Sed quum facis conuiuium, voca pauperes, debiles, clau-

dos & cæcos, & beatus eris. Si quis venit ad me & non odit patrem suum, & matrem, & uxorem, & filios, & fratres suos, & sorores adhuc & animam suam, non potest meus esse discipulus. Et qui non renuntiat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus. Quod hominibus altum est, abominatio est apud Deum. Quum feceritis omnia quę præcepta sunt vobis dicite: Serui inutiles sumus quod debuimus facere, fecimus. Omnis qui se exaltat humiliabitur, & qui se humiliat, exaltabitur. Videte ne grauentur corda vestra crapula & ebrietate, aut curis seculi huius. Ex his aduertere potes charissime, quàm verè angusta & arcta sit via salutis. Veruntamen eorum quæ dicta sunt, quædam pertinent ad præcepta, & ad illa omnes tenentur. Alia ad consilia, ad quæ religionem professi sunt obligati. Præterea ex aliis scripturis idem ostenditur. Dicit enim Apostolus: Qui autem sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitiis & concupiscentiis: Ergo qui vitia & concupiscẽtias nõ extinguũt, nec corpus suum castigant, ad Christum non pertinent. Rursus: Vidua, inquit, quæ in deliciis viuit, viuens mortua est. Viuens quidem vita naturæ, mortua est

morte

morte culpæ. Si ergo delitiose viuere, peccatum mortale est viduis: quanto magis clericis, monachis atque canonicis? Ad idem possent multa alia adduci, sed ista sufficiant. Quæ quidem idcirco commemoraui, vt ad timorem dei, ad cordis custodiam, ad diuinæ scripturæ diligentiorem aduertentiam te inducā: ne tibi de diuina misericordia inaniter blandiaris: neque de his qui spatiosam viā ambulāt, conformeris. Quia, vt ait Apost. si Christo compatimur, & conregnabimus. Si sustinemus, simul cum illo viuemus. Nonne iuxta Apost. Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum dei? Sed verum est, non tamen verificetur in te quod ait Bernardus: Domine, multi volunt tecum regnare, sed non cōpati: volunt consequi, sed non sequi: volunt inuenire sed nō quærere. Itaque tribulationes pati non terreamur, quum dicit Hieron. Nullus seruus Christi est sine tribulatione. Si tribulationem non pateris, nondum Christianus esse cœpisti.

Quomodo, nō obstāte quòd arcta est via salutis, nihilominus iugum Christi suaue est, & onus eius leue. Articulus. VII.

VEnite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos: Matt. 11.

DD

Tollite iugum meum ſuper vos, & diſcite à me quia mitis ſum & humilis corde iugum enim meum ſuaue eſt, & onus meum leue. Loquutus eſt Chriſtus verba hæc de ſeipſo. Porro iugum Chriſti aliud prorſus non eſt, niſi euangelica lex ſeu diuinorum cuſtodia mandatorum: per quā ſub diuinæ voluntatis obedientia ligamur ac detinemur, atque à ſeculari vita reſtingimur. Onus verò ſaluatoris intelligi poteſt obſeruantia cōſiliorum ipſius. De tali iugo ſcriptum eſt Treno tertio: Bonum eſt viro cum portauerit iugum ab adoleſcentia ſua, quod quidem reprobi à ſe repellunt, iuxta illud Hieremiæ ſecundo: A ſeculo confregiſti iugum, & dixiſti: non ſeruiā Conſtat itaq; idē eſſe in re viam arctam ſalutis, & portam vitæ anguſtam, cum iugo Chriſti, & onere eius. Si ergo via ſalutis eſt arcta, & porta vitæ anguſta, quomodo iugum Chriſti ſuaue eſt & onus eius leue? Eſt reſpondendum, quod idem iugum, ſed eadem via inſipiētibus, imperfectis, nondū exercitatis, & ſpiritualis internæque vitæ dulcedinem necdum expertis, eſt arcta, dura, ac laborioſa: quæ tamen perfectis, virtuoſis, purgatis, diuiníſque viris, ac feruenter Deū amantibus lata eſt,

facilis

facilis atq; dulcissima, ita vt per eam potius currant, quàm eant. Vnde vir sanctus fatetur: Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meum. Et denuo: Ambulabam, inquit, in latitudine, quia mandata tua exquisiui. Porro nulla forma, nullúsq; habitus promptius, aut delectabilius operatur, quã amor: quoniam amor ex propria natura, & ratione inclinat & trahit amantem ad actum: propter quod ponderi comparatur. Quum ergo omnium actuum meritoriorum causa directrix ac imperatrix sit charitas, quæ animæ vita vocatur, & sine qua nihil est meritoriũ: palam est quod quanto in Dei amore profecimus, tanto ea quę dei sunt, delectabilius exercemus ea quoque quæ mundi sunt cordialius abhorremus. Imo feruido amatori nil prorsus iucundius quàm aliquid facere pro dilecto. Hinc Rabanus. Nil durum, inquit, nil graue, nil asperum, nil lætale computat amor verus. Quod ferrum, quæ vulnera, quæ pœna: quæ mortes amorem perfectũ poterunt superare? Si amor, est omnia vincit, nec sentit laborem. Thesaurus indeficiens est amor Dei. Quẽ qui habet, diues est: quo qui caret, egenus est. Proinde tanto magis delectat opus bonum, displi- Bernar.

cétque peccatum, quantò amplius diligitur deus summũ & incommutabile bonum. Aristoteles quoq; testatur, quòd signũ virtutis, est delectatio fiens in opere. Idcirco quo virtuosiores efficimur, eo plenius in bonis actibus delectamur. Iterum sicut natura est naturalium operationum principium: sic gratia Dei gratificans est omnium meritoriorum actuum primum, formale immediatum, intrinsecúmque principium. Quemadmodum ergo bene dispositi in natura faciliter & iucũde opera naturæ exercent, sic quum homo in gratia Dei cœperit abundare, omne opus Dei quotidie magis hilariter implet. Quod quidem mitibus atque humilibus præcipuè solet euenire. Hinc ait Bernar. Nil arduum humilibus, nihil asperum mitibus. Et facile omnia præcepta veniunt in affectu, quando & gratia prætendit auxilium & obedientia mollit imperium. Nec dura ibi necessitatẽ seruitur, vbi diligitur quod iubetur. At vero si profunde ac sapienter recogitemus nos pro Deo altissimo operari quæ agimus, nil vltra arctum aut arduum arbitrabimur: imo si pro eo omnes moriamur, omnésque virtutes iugiter exequamur, nil dignum gerimus ad ea quæ ab ipso perc-

Bernar.

cepimus. Propterea dicit Grego. Si mens forti intentione in Deum dirigitur, quicquid sibi in hac vita amarum occurrit, dulce æstimat. Omne quod affligit, requiẽ putat. Constat præteria, quod quanto anima fortius intenta est vni alicui, tanto intentio eius circa aliud magis remittitur. Quemadmodum ergo seculi amatores, qui se penitus implicant mundo, & transitoriis toti occupantur, spiritalia & diuina omnino fastidiunt, diuinum obsequium sine affectu & gustu festinanter persoluunt. Sic Dei amatores, qui prorsus se diuinis mancipant, & integerrima mente Deo inhærere, vacare, vniri exoptant, ea quæ mundi sunt vehementer fastidiunt, detestantur, refugiunt: in laudibus Dei incessabiliter occupari gaudent & cupiunt, arctámque viam delitiose incedunt. Hoc est quod sanctus contestatur Gregorius, Fortis est vt mors dilectio. Quoniam, inquit, sicut mors corpus interimit, sic ab amore temporalium rerum spe vitę ęternę, charitas Dei occidit. Quem enim perfectè absorbuerit, ad terrena foris desideria velut insensibilem reddit. Et iterum: Necesse est vt cui Christus dulcescit, mundus protinus amarescat. Hęc ideo dixi: vt te quàm di-

Grego. Cant. 8 Gregor. ib.

lectiſſime frater, à mundi amore auer-tam, atque ad ſynceriſſimam in Deo delectationē inuitē, ad ſtatum perfectionis alliciam, atq; ad experiendū quam dulcis eſt Deus, quàm dulce ſit ei familiariter adhærere, feruenter ſeruire inducā, vt ſis nō iam duntaxat ſeruus, ſed & amicus dilectúſq; filius creatoris tui ac ſaluatoris. Hoc enim plus appetendū eſt tibi, quàm vniuerſus hic mundus, cū omni ſuo ornatu & gloria. Spero quod Dominus dabit tibi de his omnibus intellectū. Non enim præſumo exhortationē meam tibi in aliquo profuturā, niſi adſit ſpiritus ſanctus donans guſtū & ſapientiā per inſpirationem occultā. Quemadmodū ſcriptum eſt: Inſpiratio omnipotētis dat intelligentiā.

Quid ſit contemnere, relinquere, & non diligere mundum. Et quid in tali loquutione nomine mundi deſignetur.

Articulus VIII.

AMicitia huius mundi inimica eſt Deo. Si quis ergo voluerit amicus fieri mūdi huius, inimicus dei conſtituetur. Quemadmodum Augu. teſtatur: Sola dilectio diſtinguit inter filios dei & filios diaboli. In filiis etenim dei regnat & præualet amor diuinus ac ſpiritualis, per quem ad cœleſtia iugiter tendunt. In

filiis

filiis vero diaboli, regnat & pręualet amor mundi, amor priuatus, improbus & inordinatus, qui diuinę charitatis est venenum. Tota ergo sacra scriptura hortatur nos ad priuati atque mundani amoris extirpationē, & itē ad proficiendum in dilectione Dei ac proximi. Porro priuatus est amor quo ad nos ipsos vitiose reflectimus: ea videlicet appetendo quę nostræ naturæ vtilia seu delectabilia sunt in ordine ad seipsam, non quantum ad deum vt sunt mundi delitiæ atque diuitiæ, honores, laudes, cęteráque mundana similia, Qui autem diligit se verè in deo, omnia ista contemnit & abiicit, quantū ad vsum superfluum, vel quantum ad plenariam abnegationem. Sec quoniam omnis creatura dei est bona, ideóque amanda iubemúrque inimicos diligere, nec quenquā debemus contennere, nisi nos ipsos, Esaia dicente: Væ qui spernis, nonne & ipse sperneris? Hinc igitur habet quæstionem, quomodo intelligendum sit, quod scriptura præcipit nos mundum odisse ac sperne re Denique si omnis qui diligit mūdum, dei inimicus efficitur: videtur quòd mundi contēptus sit de necessitate salutis. Ex quo vltra inferre quis posset, quod oēs seculares & coniugati essent in statu dam-

nationis. Ad horum solutionem habendam aduertendum, quòd mundus diuersis modis accipitur, tam à philosophis quàm theologis. Nam & quidam philosophorum, videlicet Plato & Pythagoras, discipulos suos ad mundi hortabantur contemptũ. Primo igitur mũdus accipitur pro elemento terræ, seu orbe terrarũ. Sic sumitur in Euãgelio, vbi loquitur Christus Apost. Euntes in mundum vniuersum, prædicate Euãgeliũ omni creaturæ. Sic quoque dicũt philosophi, quòd minima stella cœli maior est toto mundo. Secũdo accipitur mũdus pro tota regione elemẽtari atque mixtorũ. De quo accidi potest illud Aposto. 1. Corinth. 7. Præterit figura huius mundi. Iuxta hunc sensum dicit philosophorum princeps: Oportet hunc mundum cõtiguũ esse lationibus superiorum vt tota virtus eius inde gubernetur. Tertiò mũdus accipitur pro tota substantia corporali creata. Sic Plato in Timæo tractat de productione mundi sensibilis. Quartò sumitur mundus pro toto vniuerso, in quo visibilia & inuisibilia, separatæ substantiæ & materiales comprehenduntur. De quo accipi potest illud: Mundus per ipsum factus est. Sicque Philosophus ait. Extra

mun

mundũ nihil est. Quintò, accipitur mũdus pro hominibus in mundo hoc inferiori manentibus, seu pro toto genere humano. De quo dicit Aposto. Omnis (seu totus) Mundus subditus sit Deo. Et Christus: Prædicabitur hoc Euangelium regni in vniuerso mundo. Sexto, accipitur mundus pro electis & prædestinatis hominibus. De quo legitur: Sic Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret. Septimò mundus accipitur pro præscitis, peruersis & reprobis. De quo Christus ait ad Iudæos: Vos de hoc mundo estis, ego non sum de hoc mundo, id est, de numero impiorum hominum, mundanã ac vanã vitã ducentium, de quorum numero estis vos. Itémque ad Apost. Quia de mundo nõ estis, sed quia ego elegi vos de mundo, proptereà odit vos mundus. Hoc modo mũdus frequenter magis accipitur in scripturis, præsertim in Euangelio atq; epistolis S. Ioãnis, Postremò Hugo in libro quem de mundi vanitate composuit, accipit mundũ pro mutabilitate conuersationis humanę in mundo isto. Quum ergo scriptura diuina iubet mundum contemni odióq; haberi, iuxta illud: Nolite diligere mundum, neq; ea quę in mundo sunt, per mundum

intelligendi ſunt homines mundani & vani tranſitoriis non diuinis intenti: bona

Mūdana quomodo odio habēda.

quoq; terrena,& ea quę mūdani reputant magna, vt ſunt temporaliter proſperari, carnaliter delitiari, laudari, ac honorari, ditari, ac ſublimari. Omnia iſta & ſenſibilia & tēporalia, vniuerſa cōtemnenda odiendáque ſunt, non quantū ad id quod eſſentialiter ſunt, ſed inquantum in via dei nobis obſiſtunt, itérque noſtrum ad patriam impediunt aut retardant, & ne eis finaliter inhæreamus, quemadmodum hi qui in bonis creatis caducis, ſibi finem conſtituunt, ea magis quàm deum quęrendo, amando, cogitando, optando. Cùm ergo videmus quempiam in ſeculo iſto multipliciter proſperari, atque ad libitum conuerſari, non reputemus, non magnificemus, non affectemus huiuſmodi vitam, nec talem hominem magni pendamus, ſed potius vilipendamus, non odiendo naturam, neq; ſpernendo abſolute perſonam ſed vitia eius, & eum quantū ad illa per quę elongatur à deo ęterno ac adorando. Vnde de viro iuſto cantamus: Ad nihilum deductus eſt in cōſpectu eius malignus: timentes autē dominū glorificat. Sic quoque Ariſ. in Ethicis ait: Quod magnanimus eſt contemptiuus:

Pſal. 4

Ariſtot.

quoniam

quoniá paruipendit aliquos, in quantum viliter viuunt. Nihilominus personis iniquis, quantum ad id quod sunt, charitatis & piæ compassionis affectum debemus impendere, tanto amplius, quanto videmus eos plus implicari & obtenebrari, florere, gaudere, & exaltari in seculo isto. Propter quod dicit Hiero. Peccatores tunc perpendimus magis miseros, quá do conspicimus eos in culpis suis sine pœna relictos. Imò, vt idem ait gloriosus Hiero. atque Ambro. Nullum est certius signum reprobationis diuinæ, & damnationis futuræ, quàm prosperari & sine flagello esse in vita præsenti, præsertim cú dominus dicat: Ego quos amo, arguo & castigo. Nunc considerare incumbit, quomodo contemptus & odium mundi sit de necessitate salutis: Nisi enim aliquomodo esset de necessitate salutis: non dixisset S. Ioan Si quis diligit mundum, non est charitas dei patris in eo. Itaque aduertédum, quòd duo sunt gradus odiendi contemnédíque mundum, loquendo in genere. Primus est vt mundus, & ea quæ mundi sunt conténantur, ac odio habeantur, inquantú directè à deo impediunt & auertút, hoc est, ne supra vel contra deú amétur, ne eis contra diuina præcepta quis cóformetur, aut

Hiero.

Idem. Ambro.

Apoc. 3.

1. Ioan. 2.

Quibus modis odio habé d'sit múdus. Múdum odisse.

quod sit aut acquiescat, ne bona terrena celestibus præferat bonis, nec laudes honorésq; tẽporales cœlestibus anteponat: ne vitam præsentẽ amet amplius, quã futurã. Hoc modo contẽptus & odiũ mundi est de necessitate salutis, ita quòd vnusquisque tenetur sic contemnere mundũ tam solutus quam coniugatus. Quod non mediocriter opinor difficile his qui conuersantur in mundo. Secundus verò gradus contẽnendi mundũ est per plenam omnium mundanorũ abnegationem, vt quis diuitias, delitiasque mundi abiiciens, Deo in voluntaria paupertate & vera castitate eligat deseruire. Sic mundũ contemnere, est temporalibus rebus, seculi pompis, secularibus moribus ac dignitatibus renuntiare, omnem seculi vanitatem despicere, per viam consiliorum Dei incedere. Quod qui fecerit certum est quòd mundanis hominibus displicebit. Quoniam sicut similitudo est causa amoris & cõplacentiç sic dissimilitudo displicẽtiæ est origo auersionísque mater. Hinc clamat & Apost. an quæro hominibus placere? Si hominibus adhuc placerẽ, Christi seruus non essem. Et item Psal. Deus inquit, dissipauit ossa eorũ qui hominibus placẽt. Confusi sunt quoniam Deus spreuit eos. Nonne horribile nimis

Quod sit de necessitate salutis.

est

est verbū hoc? Quid enim tam formidolo- Eccles.7
sum, vt sperni à Deo, cum Salo. dicat: Consi
dera opera Dei, quod nemo possit corri-
gere quem ille despexerit? Hoc modo mū
dum contemnere est vniuersa mūdana, ca
duca & vana nō solū despicere, inquantū
directè: sed etiā inquantum occasionaliter Sap.14.
à Deo impediunt, creaturæ nāque, Sapien
te testāte, sunt in tentationē animæ homi-
nū, & in muscipulā pedibus insipientium,
non vtique directè, quia vt Salo. docet ope Eccle.3.
ra sua fecit Deus vt timeatur, sed occa-
sionaliter, inquantū scilicet reprobi crea-
turarū decore & vtilitate inaniter delecta
ri, ibi subsistunt finalitérque quiescūt nec
talia ad gloriam referunt creatori, qui
solus est omnium nostrum vltimus finis.
Hinc ait Isidorus, Melius est habere odiū Isidorus.
malorum quàm consortium. Sicut enim
multa bona affert communis vita sancto-
rum, sic plurima mala affert societas ini-
quorū. Porrò in huius processu opusculi
principaliter loqui intendo de contemptu
mundi secundo modo, prout scilicet statū
perfectionis, obseruantiàmque consiliorū
concernit. Interdū tamen aliqua introdu-
cam de mundi contemptu, primomodo
accepto, prout est de necessitate salutis & ob-
seruantia præceptorum.

De triplici motiuo contemptus mundi in generali. Artic. IX.

Tren.3. PArs mea dominus dixit anima mea propterea expectabo eum. Bonus est Dominus sperantibus in eum, animę quęrenti illum. Quemadmodum ait scriptu-

Ecclef.4 ra .Funiculus triplex difficile rumpitur. Triplici ergo motiuo, tripartitáque via monstrandum est, quàm sanctum, diuinũ ac meritorium: quàm salubre, nobile, expediénsque sit mundum & ea quæ mundi

Quæ inducere nos debeāt ad odium mundi.

sunt perfectè contemnere. Quædam ergo rationes motiuæ, seu viæ huius beati contemptus sumuntur ex parte Dei, quædam ex parte nostri, & quædam ex parte mundi. De quibus seriatim ac ordinatè tractā-dum est. Itaque ex parte Dei ad mundi contemptum nos inducere debet. Primò, amor & bonitas Dei gloriosi & benedicti. Secundò, zelus diuini honoris, hoc est ingens affectio honorandi Deum perfectè quantum possibile est. Tertio exhibitio beneficiorum ipsius Dei. Quartò consideratio promissorũ eius. Quintò quod Deus

Ioan.8. ipse in propria persona hoc ipsum consuluit. Sextò, quod ipse id fecit. De aliis autem infra dicetur.

Quod

Quod propter bonitatem Dei, & eius amorem, induci debeat homo ad mundi contemptum. *Articul. X.*

NOmen tuum & memoriale tuum domine in desiderio animę. Anima mea desiderauit te in nocte, sed & spiritus meus in præcordiis meis de mane vigilabit ad te. Esaiæ. 26 Cum bonum sit appetitus obiectum, sicut deus sublimis est bonitas, pura immensa, perfecta sic ipse est in infinitum desiderabilis atque amabilis, ita: vt eũ præ omnibus incomparabiliter amare debeamus. Vnde quicquid ab eius amore, aut sui amoris feruore impedit, auertit, retardat, iustum est spernere, abnegare, relinquere Porrò à Dei amore ac bonitate præsertim impediunt seu auertunt nos mundus, & ea quæ mundi sunt. Grego. Propter quod ait Greg. Tanto à superno amore disiungimur, quanto inferius delectamur, in terrenis occupamur, secularibus implicamur. Philo. Virtus namque maior & fortior est vnita quàm dispersa. Idcirco quo animæ nostræ affectus magis dispergitur atque diuiditur in creaturarũ inordinato amore seu mundana affectione, eo ad diligendum Deum debilior, frigidior, tenebrosior & ineptior reddit. Propter quod dicit Chryso. Pro quanta parte, Chryso. est

est cor tuũ ad aliquam rem pro tanto, est minus ad Deum. Quid enim sunt ista terrena & carnalia, nisi onera quædam grauissima affectũ hominis deorsum trahentia à supernorum intuitu & affectu impeditiua? Totũ ergo cor nostrũ extendamus ad Deum, tota mẽte feramur in eũ, ipse sit nobis causa & ratio diligendi omnia alia: ita vt nihil in creaturis amemus nisi in quantũ est nobis mediũ quoddã tendendi ad Deum, hoc est, in quantum est nobis necessariũ, vel vtile in via ad patriam. Cæterũ tã feruẽter efficiamur ad Deũ eiúsque amorẽ dulcissimum tanti æstimemus, vt cætera omnia, & cuncta vana ac transitoria arbitremur & aspernemur tanquam vilissima stercora, eo quod Deus omnipotens & æternus sit omnibus prorsus in infinitum pretiosior, appetibilior, glorio-
Philip.3. sior, dulcior, pulchrior, atque in omni bonitate, perfectione, nobilitate, præstantior. Itaque animæ nostræ in diuinæ maiestatis contemplatione suspensæ angusta sit omnis creatura. Vide ad totũ vniuersum respectu incircunscriptibilis Dei esse velut imperceptibile punctum, nec alicuius reputationis aut amabilitatis, ita vt nec dignum ducat transitoria ista aspicere, sed tota transformetur, inflammetur stabi-

liatur

liatur, liquefiat & absorbeatur in Deum: Psal. 72.
dicens cum sancto, Deus cordis mei, & Psal. 17.
pars mea Deus in æternum. Et iterum. Di Roma. 8
ligā te Domine fortitudo mea. Itémque cum Apo. Scio quòd neq; mors neq; vita neque creatura aliqua poterit me separare à Charitate Dei. Intueamur quàm vile sit pro deliciis mortalis ac miseræ carnis pro humana laude & gloria, pro temporali honore ab hoc superessentiali, incommutabili, & incomprehensibili bono auerti aut retardari. Efficiamur cœlestes dei formes ac deificati, familiares ac intimi Deo viuenti. Quid nobis & istis ter- 1.Cor. 6.
renis, qui ad imaginē supernæ, sanctæ trinitatis sumus creati, Christi sanguine liberati, ad angelicæ beatitudinis æqualitatem vocati? Despiciamus ergo hæc om- Genes. 1.
nia, & in illo vno, quod solum necessarium Apoc. 1
est, fixa atque collecta sit tota occupa- Lucæ. 10
tio, intentio, & affectio nostra. Quemadmodum admonet Augustin. Vt homo August.
si aliquid conuertat se ad illum à quo creatus est. Recedendo enim frigescit, accedendo feruescit: recedendo tenebrescit, accedendo clarescit. A quo enim habet vt sit apud illum habet, vt bene sit. Ipse enim dominus deus noster est summa & vera suauitas, omni suauitate dulcior, om-

ni luce clarior, omni secreto interior, omni honore sublimior. Ipse insuper vita purissima à quo auerti, est cadere: ad quē conuerti est surgere, in quo manere est verè consistere: in quo habitare est viuere. Prætereà sicut frumentum in terra putrescit, in superioribus verò locis conseruatur illæsum, sic non putrescit cor nostrum, si eleuatur ad Deum. Si verò deprimatur in rebus terrenis putrescit continuo. Cupio ergo te frater præamande amore bonitatis diuinæ affectu proficiendi in diuinitatis dilectione desiderio tam contemplatiuæ theoricæ ac nobilissimæ vitæ transitoria cuncta calcare, omnem mundi ornatū horrere, soli Deo tota mēte vacare, Quod fieri nequit, nisi corporales delitias, vanitates mundanas, ac proprias libertates omnino contemnas prout

Cassian. etiam Cassianus testatur. Nunquam affectus noster ad desiderium æternorū perfectè accenditur, nec intellectus noster ad contemplationē cœlestium perfectè acuitur, nisi cura carnis fortiter refrænetur. O dilecte si diues vis esse & infiniti boni possessor consistere, audi consilium San-

Ambro. cti Ambrosij: Qui vult, inquit, Deum possidere renuntiet mundo, vt sit illi Deus beata possessio. Quantum moreris mundo

do, tantum viuis Deo, & quantum viuis mundo tantum es mortuus Deo. Denique qui diligit mundum diligit inimicum, & proditorem amplexatur immundum: & amat periculum ſuum. Ideo Auguſtin. Si delectat te inquit, hic mundus ſemper vis eſſe immundus. Et rurſus, Si amas mundum abſorbebit te totum. Poſtremo Deũ ſummè debemus amare. Primo propter ſuam bonitatem immenſam. Secundò quoniam ipſe prior dilexit nos. Tertiò quoniam multa nobis beneficia iam impendit. Quartò, quoniam ampliora dare in patria decreuit atque promiſit. Ad huius charitatis feruorem extendamus nos ſemper quoniam iuxta doctrinam Auguſtini non numeroſitas operum, non diuturnitas temporũ ſed maior charitas, meliórque voluntas auget meritum: Si quidem quod patet & quod latet in diuinis codicibus tenet qui charitatem ſeruat in moribus. Ipſa namque aperit: capacemque efficit mentem amantis amati. O domine Deus meus tu charitas es, tu amor qui nunquã extingueris, tu cor meũ accende, tu illud inebria. Quid volutor, quid diſcurro de vno in aliud? quid vagor per multa? Nonne in te ſolo, ô Deus ſancte ac adorande, Deus fortis & glorioſe,

Auguſt.

Auguſt.

1. Cor. 13

est omnium bonorum, omniúmque pulchrorum & desiderabilium perfecta possessio, incomprehensibilis plenitudo, opulentia quomodolibet infinita? Quid ergo præstantius, quam amabilius te putaui vt abstraherem cor meum à te, & ad caduca illud conuerterem concupiscendo quicquam extra & cõtra te? Vbi eram cum tecum non eram, quo defluxerunt affectus mei cum te solum non desiderauerunt? Deus vitæ meæ quàm vane consumpta & infructuose, dilapsa sunt tempora mea, in quibus sine fructu vixi corã
Psal.41. te. Verum deinceps immobilitetur anima mea in te, quatenus sicut desiderat ceruus ad fontes aquarum, ita desideret anima mea ad te Deus.

Inductio ad contemptum mundi ex zelo honoris. Articul. XI.

QVicunque glorificauerit me, glorificabo cũ ait dominus. Qui autem
1.Reg.2. contemnunt me: erunt ignobiles. Ex Dei dilectione procedit & oritur zelus diuini honoris, seu ingens affectio honorandi Deum. Quem zelum habebat Helias
3.Reg.19 cum diceret, Zelo zelatus sum pro domino. Quo enim ardentius deum amamus: eo intentius cupimus ipsum venerari in omnibus, alios quoque ad dei venerationem

tionem inducere. Etenim ſicut Deus ratione ſuæ immenſæ bonitatis eſt infinitæ amabilitatis, ita vt nullus poterit eum intantum diligere, quantum ipſe eſt dignus amari, ſed in infinitum hinc deficit, ſic Deus ratione ſuæ maieſtatis, dignitatis, ac ſanctitatis immenſæ, eſt honorabilitatis infinitæ, ita quod omnis creatura in infinitum occumbit ab exhibitione reuerentiæ, qua ipſe deus dignus eſt, quantum ex parte ipſius. Hoc viri ſancti profunde penſantes, omnem conuerſationem ſuam quantuncūque perfectā nullius arbitrantur momenti, & dicunt doctores. Potius deberet homo mortē ſubire, quàm vnum veniale peccatum, quantumcunque minutum committere: præſertim quum peccatum in quantum diuinæ derogat maieſtati immenſæ, ſit enormitatis quodammodo infinitæ. Quum itaque Deum tanto excellentius honoremus: quantò dignitatis eius intuitu cuncta caduca, vana & trāſitoria cordialius aſpernamur, atque relinquimus: quatenus ab omnibus abſoluti & exonerati, tota, pura ac libera mente diuinæ maieſtatis venerationi & cultui inſiſtamus, pateſcit, quod hi qui zelo honorandi Deum, mundum prorſus contemnunt ac deſerunt, Deum eminenter ho-

norant. Idcirco merentur ab ipso præclarissime honorari, glorificari extolli. Porro quo minus se occupat homo in multis, eò perfectius intentus est vnienti altissimo, sicque sublimius, diuturnius, atque synccrius laudibus dei, & cæteris latriæ actibus valere vacere, cunctísque virtutibus ordinatè insistere. Dicit insuper Salo-
Prou. 5 mon: Honora Deum de tua substantia, & de primitiis frugum tuarum. Si ergo ad Dei honorationem pertinet partem aliquam exteriorum bonorum Deo offerre vtique incomparabiliter plus ad eius spectat honorem, omnia pro eius veneratione & gloria sponte deserere, & seipsum deo totaliter ac deuotè offerre. Quod agunt qui mundum præfato modo contemnunt. Vt igitur possis diuinæ maiestatis cultui, venerationi ac laudi quantum possibile est, incessanter insistere, in eius amorosa contemplatione tranquilla mente quiescere, eius beatitudini filialiter congaudere, omne temporis vitæ tuæ momentum virtuosè expendere, opto te frater dilecte mundum plenè despicere, vniuersa hæc mutabilia nobili mente transcendere, ad honorandum deum cordialiter æstuare. Nonne infinita est vtilitas & contemptibilitas huius mundi,

compa

comparatione ſummi & incommutabilis boni? Nonne demùm putas indignum occaſione occupationis terrenæ ſecularíſquæ vitæ, à diuturnitatis obſequio, ab honore diuino elõgari aut impediri, & propter vaniſſimas mundanæ conuerſationis libertates, atque illicitas actiones, à tam diuinis theologicarũ ac cæterarum virtutum exercitiis abſtrahi? Poſtremo ſi modo nunc dicto glorificaueris Deum deſpiciens mundum, vtique deus honorabit te honorè præcipuo, quemadmodum in Eſaia habetur. Si glorificaueris dominum, dum non facis vias tuas, & non inuenitur voluntas tua tunc requiem dabit tibi dominus, & implebit ſplendoribus animam tuam, tunc delectaberis ſuper dominum, & tollet te ſuper altitudinem terræ. Hinc dicit ſanctus Hilarius: Hoc potiſſimum debeo deo, vt eum omnis virtus, ſenſus, & ſubſtantia mea loquantur. Ad hoc enim corpus & corporis membra, animam & animæ vires à deo ſuſcepimus vt eum per hæc omnia colamus ac veneremur. Propter quod dicit Apoſtolus, Sicut exhibuiſtis membra veſtra ſeruire immunditiæ & iniquitati: ita nunc exhibete membra veſtra ſeruire iuſtitiæ in ſanctificationem. Hoc autem eſt deum digniſ-

1. Reg. 2

Eſaiæ. 58

Hilarius

Rom. 5

norant. Idcirco merentur ab ipso præclarissime honorari, glorificari extolli. Porro quo minus se occupat homo in multis, eò perfectius intentus est vnienti altissimo, sicque sublimius, diuturnius, atque syncerius laudibus dei, & cæteris latriæ actibus valet vacere, cunctísque virtutibus ordinatè insistere. Dicit insuper Salo-
Prou. 5 mon: Honora Deum de tua substantia, & de primitiis frugum tuarum. Si ergo ad Dei honorationem pertinet partem aliquam exteriorum bonorum Deo offerre vtique incomparabiliter plus ad eius spectat honorem, omnia pro eius veneratione & gloria sponte deserere, & seipsum deo totaliter ac deuotè offerre. Quod agunt qui mundum præfato modo contemnunt. Vt igitur possis diuinæ maiestatis cultui, venerationi ac laudi quantum possibile est, incessanter insistere, in eius amorosa contemplatione tranquilla mente quiescere, eius beatitudini filialiter congaudere, omne temporis vitæ tuæ momentum virtuosè expendere, opto te frater dilecte mundum plenè despicere, vniuersa hæc mutabilia nobili mente transcendere, ad honorandum deum cordialiter æstuare. Nonne infinita est vtilitas & contemptibilitas huius mundi,

compa

comparatione ſummi & incommutabilis bonı? Nonne demum putas indignum occaſione occupationis terrenæ ſecularíſquæ vitæ, à diuturnitatis obſequio, ab honore diuino elõgari aut impediri, & propter vaniſſimas mundanæ conuerſationis libertates, atque illicitas actiones, à tam diuinis theologicarũ ac cæterarum virtutum exercitiis abſtrahi? Poſtremo ſi modo nunc dicto glorificaueris Deum deſpiciens mundum, vtique deus honorabit te honore præcipuo, quemadmodum in Eſaia habetur. Si glorificaueris dominum, dum non facis vias tuas, & non inuenitur voluntas tua tunc requiem dabit tibi dominus, & implebit ſplendoribus animam tuam, tunc delectaberis ſuper dominum, & tollet te ſuper altitudinem terræ. Hinc dicit ſanctus Hilarius: Hoc potiſſimum debeo deo, vt eum omnis virtus, ſenſus, & ſubſtantia mea loquantur. Ad hoc enim corpus & corporis membra, animam & animæ vires à deo ſuſcepimus vt eum per hæc omnia colamus ac veneremur. Propter quod dicit Apoſtolus, Sicut exhibuiſtis membra veſtra ſeruire immunditiæ & iniquitati: ita nunc exhibete membra veſtra ſeruire iuſtitiæ in ſanctificationem. Hoc autem eſt deum digniſ-

1. Reg. 2

Eſaiæ. 58

Hilarius

Rom. 5

norant. Idcirco merentur ab ipso præclarissime honorari, glorificari extolli. Porro quo minus se occupat homo in multis, eò perfectius intentus est vnienti altissimo, sicque sublimius, diuturnius, atque syncerius laudibus dei, & cæteris latriæ actibus valet vacere, cunctísque virtutibus ordinatè insistere. Dicit insuper Salo-
Prou. 5 mon: Honora Deum de tua substantia, & de primitiis frugum tuarum. Si ergo ad Dei honorationem pertinet partem aliquam exteriorum bonorum Deo offerre vtique incomparabiliter plus ad eius spectat honorem, omnia pro eius veneratione & gloria sponte deserere, & seipsum deo totaliter ac deuotè offerre. Quod agunt qui mundum præfato modo contemnunt. Vt igitur possis diuinæ maiestatis cultui, venerationi ac laudi quantum possibile est, incessanter insistere, in eius amorosa contemplatione tranquilla mente quiescere, eius beatitudini filialiter congaudere, omne temporis vitæ tuæ momentum virtuosè expendere, opto te frater dilecte mundum plenè despicere, vniuersa hæc mutabilia nobili mente transcendere, ad honorandum deum cordialiter æstuare, Nonne infinita est vtilitas & contemptibilitas huius mundi,

compa

comparatione ſummi & incommutabilis boni? Nonne demùm putas indignum occaſione occupationis terrenæ ſecularíſquæ vitæ, à diuturnitatis obſequio, ab honore diuino elõgari aut impediri, & propter vaniſſimas mundanæ conuerſationis libertates, atque illicitas actiones, à tam diuinis theologicarũ ac cæterarum virtutum exercitiis abſtrahi? Poſtremo ſi modo nunc dicto glorificaueris Deum deſpiciens mundum, vtique deus honorabit te honore præcipuo, quemadmodum in Eſaia habetur. Si glorificaueris dominum, dum non facis vias tuas, & non inuenitur voluntas tua tunc requiem dabit tibi dominus, & implebit ſplendoribus animam tuam, tunc delectaberis ſuper dominum, & tollet te ſuper altitudinem terræ. Hinc dicit ſanctus Hilarius: Hoc potiſſimum debeo deo, vt eum omnis virtus, ſenſus, & ſubſtantia mea loquantur. Ad hoc enim corpus & corporis membra, animam & animæ vires à deo ſuſcepimus vt eum per hæc omnia colamus ac veneremur. Propter quod dicit Apoſtolus, Sicut exhibuiſtis membra veſtra ſeruire immunditiæ & iniquitati: ita nunc exhibete membra veſtra ſeruire iuſtitiæ in ſanctificationem. Hoc autem eſt deum digniſ-

1. Reg. 2

Eſaiæ. 58

Hilarius

Rom. 5

ſime honorare, facere ad eius honorem quicquid poſſibile eíque placitũ eſt,& tamen humiliter confiteri quod dignum nihil agamus. Propterea ſcriptum eſt: Glorificate dominum quantũcunque poteritis, ſuperualebit adhuc, maior eſt enim omni laude. Sic ergo chariſſime teipſum & omnia tua, corpus & animã, interiora & exteriora diuino obſequio mancipare ne differas, ne Dei donis, abutens, per hæc dæmoniis & peccatis deſeruias. Qui enim vitiis ſeruit dæmonis ſeruus eſt.

Eccle.43

Ioan.8

Quod conſideratio beneficiorum Dei, præſertim paßionis Chriſti ad mundi contemptum nos debet inducere. Articulus XII.

Eſaiæ 63

MIſerationum Domini recordabor, laudẽ Domini ſuper omnibus quæ reddidit nobis, & quæ largitus eſt nobis ſecundum indulgentiam ſuã. Si ſcire volumus, quanta ſolicitudine viam ſalutis quærere atque incedere, omnia vana mũdique gaudia ſpernere debeamus, ſapienter penſemus, quid ipſe vnigenitus Dei verus Deus pro noſtra ſalute aſſumpſit, fecit & pertulit. Quum namque ſi ipſe ſapientia Dei patris, ſapientia vtique increata, æterna, genita & immenſa, non ſine condigna cauſa & maxima ratione pro nobis tanta aſſumpſit, egit, & paſſus eſt.

Quoniam

Quoniam itaque pro nostra salute vnicus Dei filius, Deus omnipotens & perfectus, humanam naturam assumpsit, in mũdo tot conuersatus est annis, tantos pro nostri instructione & redemptione labores substinuit & demum acerbissimam mortem perpessus est, non negligamus nosipsos nec propriã paruipendamus salutem. Non putemus nos remisse & superficie tenus operando, mundi vanitatibus inhiando, intimorate viuendo posse saluari. Non sic æterna pœna euaditur, nec beatitudo cœlestis acquiritur. Christus si quidem passus est & crucifixus nobis relinquens exemplum, vt sequamur vestigia eius. Necesse est ergo vt eius passioni conformemur, eique commoriamur. Nam qui se dicit in Christo manere, debet sicut ille ambulauit, & ipse ambulare. Hinc dicit Apostolus: Si commortui sumus, & conregnabimus. Et iterum imitatores Dei estote sicut filij charissimi. Sed quid est Christi passioni conformari, Christóque commori & eius vestigia sequi, nisi vanitates & vitia mortificare, diuino timore corpus configere, libertatem propriam sub diuinæ legis præceptis fortiter coarctare, diuinæ voluntati nostram in omnibus subdere? Quum ergo credamus deum

1. Iob 2
2. Tim. 2
Ephes. 5
Psal. 118
Zac. 9.

& dominum nostrum Iesum Christum in mundo hoc in omni paupertate & patientia, in omni humilitate & mansuetudine,
Matt. 11 in omni charitate, & perfectione vixisse innumerabiles irrisiones, contumelias, blasphemias labores, & fatigationes patientissimè pertulisse: & tandem amaris-
Iob. 19 simum genus mortis subiisse, inde certissimum arbitremur, vt domino sic conuersato, afflicto, occiso, seruus eius in delitiis
Iob. 13 viuat, in diuitiis gaudeat, in mundi va-
Grego. nitatibus se oblectet. Non enim est seruus maior domino suo, Hinc dicit Grego. Nihil tam graue, quod non æquanimiter toleretur si Christi passio ad memoriam reuocetur. Præterea audi san-
Bernard. ctum deuotissimúmque Bernardum in persona Christi te alloquentem: O homo vide quæ pro te patior. Non est dolor sicut dolor quo crucior. Ad te clamo, qui pro te patior. Vide pœnas quibus pro te afficior, vide clauos quibus confodior, vide quomodo toto corpore pro te extendor. Et quum sit tantus dolor exterior, intus est planctus grauior, quum te tam ingratum experior. Si ista mi dilecte intenta mente perpendis, mundum contemnis, concupiscentias frangis Christum sequi desideras, cuncta quæ mundi sunt toto

corde abhorres, cum his qui in vanitate ambulant permanere recusas. Absit tamen vt de tantis Christi beneficiis sis ingratus. Ingratus es si non gratias agis. Nec gratias agis, si non recogitas, attendis & recognoscis. Quum maxima ingratitudinis pars (iuxta Senecam) sit beneficij collati obliuio. Omni itaq; die recogita, quid ipsemet deus pro tua salute fecit & pertulit. Præterea alia beneficia dei nobis exhibita adeo multa & magna, & pene innumerabilia sunt: vt ex consideratione eorum meritò accendi debeamus diuino amore, & zelo honorandi deum cum omni deuotione, affectu quoque gratias semper agendi, & deum incessanter laudandi. Nonne à deo excelso suscepimus, quicquid sumus, siue habemus bona fortunæ, dona naturæ, esse viuere, sentire, intelligere: munera gratiæ, fidem spem charitatem, septem dona spiritus sancti, sacramenta ecclesiæ super dignissimum sacramẽtum altaris. Quoties nobis peccãtibus deus clementer pepercit, quam piè nos præuenit à quãtis peccatis atq; periculis præseruauit, quanta dona gloriæ nobis promisit, quot insuper homines nũc æter naliter condemnauit, qui minus quàm nos peccauerũt. Non beneficiorum tantorum

Seneca.

1. Cor. 4

-torum efficiamur immemores. Sed cum
Psal.111 Psalmista humili grataque mente dicamus: Quid retribuã Domino, pro omnibus quæ retribuit mihi? Agamus quoque quod ipse ait: Benedicam dominum in omni tẽpore, semper laus eius in ore meo.
Psal.35
Pessimum etenim vitium est ingratitudo, illa præcipue qua Deo liberalissimo immensæque dignitatis benefactori sumus ingrati. Si quis tibi manum aut pedem abscinderet, quantũ diligeres eum, qui amputatum tibi restitueret mẽbrum? Si cæcus, mutus, surdus, claudúsve esses: quantum diligeres qui naturalem defectum curaret? Quomodo ergo Deum feruenter nõ diligis, qui vniuersa bona præfata tibi largitus est, & multo maiora spopondit? Tanta igitur Dei munificentia & beneficentia circa te, ad mundi contemptum te incitet, atque ad aggrediendum ea per quæ Deus potissimum honoratur, inducat. Certum est vtique quod quanto quis per naturalia dona magis dispositus est ad virtutes, eo grauius peccat vitiose, mundane inanitérque viuendo. Tu vero in naturalibus optime es dispositus & ad vniuersas virtutes, idcirco non parum dolendum existimo quod te ad vitam virtuosam dare retardas.

Inci

Incitatio ad mundi contemptum, ex consideratione promissorum Dei.
Artic. XIII.

ID quod in præsenti est momentaneum & leue tribulationis nostræ supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis, non contemplantibus nobis ea quæ videntur, sed quæ non videntur. Quę enim videntur temporalia sunt, quę autem non videntur ęterna sunt. Ex his B. Pauli verbis, mox innotescit quòd tribulatio electorum in vita præsenti, quantumcunque diuturna, grauis acerbáque fuerit, tamen futuræ retributionis, cœlestísque glorię respectu momentanea fertur & leuis. Incomprehensibilis namque atque perpetua est merces futura. Porro perfectus purissimúsque Dei amator est qui non mercedis intuitu, non proprię vtilitatis affectu, non respectu ad seipsum reflexo Deum diligit, veneratur & colit, sed purè propter ipsam Dei incompatibilem bonitatem, charitatem & dignitatem, agit ad eius honorem cum omni diligentia omne quod potest. Verum si hanc perfectionem nondum sumus assequuti, si tantam deificę dilectionis synceritatem necdū inuenimur adepti saltem ęternę & ineffabilis mercedis nobis

Macr. Hiero. Matth. 6

nobis diuinitus repromissæ intuitu agamus viriliter, quicquid deo placentius, quicquid perfectius magísque meritoriũ esse cognoscimus contemnẽdo hunc mũdum & omnem eius decorem, delectationem, pompam, prosperitatem & vanitatem, aggrediẽdóque insuper viã perfectionis, obseruantiam consiliorũ, vitam religiosam. Deniq; quum deus æternus sit liberalissima bonitas, ardẽtissima charitas, munificentissimus remunerator, ergo rationalis creatura quo plura pro deo relinquit seipsam purius abnegat, se ad dona dei magis disponit, seipsam deo perfectius, integrius ac plenius offert: eò deus gloriosius & pius seipsum illi copiosius rependit, gratiosius infundit, familiarius ingerit, sublimísque glorificat, multiplicando in ea dona gratiæ in præsenti, & dona gloriæ in futuro. Hinc siquidem scriptura testatur diuina. Si direxerit homo ad deum cor suum, spiritum illius, & flatum ad te trahet. Hinc deus misericors sanctus & verax contemptoribus huius mundi non solum spopondit beatifica atque præcipuam glorificationem in patria, sed copiosam quoque & liberalissimam remunerationem in via præsentíq; vita. Vnde saluator in euangelio ait: Omnis,

nis, inquit, qui reliquerit patrem vel matrem, aut fratres, aut agrum, propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit. Quid est centuplum accipiet? Hoc est pro bonis exterioribus, carnalibus, temporalibus, quę reliquit spiritualia bona, gratię dona, sancti spiritus munera, temporalibus rebus plus centuplo pręstantiora recipiet in hac vita: postquam æternam possessurus est vitam, & gloriam consummatam. Si ergo mi frater adamande spiritualiter atque veraciter cupis ditari, sublimari ac nobilitari, contemne pro dei amore transitoria & caduca, & quicquid mundani homines, spiritum huius mundi, non spiritum Christi habentes, & ob id ad ipsum non pertinentes, magnum aut appetibile opinantur, tu aspernare vt lutum vilissimum imo vt dęmonum laqueũ. Si hoc egeris, spiritus sancti tẽplum eris, tota semper benedicta trinitas animã tuã cum omnibus suis diuitiis inhabitabit. Hoc enim filius dei promisit dicendo. Si quis diligit me sermones meos seruabit & pater meus diliget eum & ad eũ veniemus & mansionem apud eum faciemus. Fœlix anima in qua pater, & filius & spiritus sanctus morantur. Adhuc audi quid

Christus

Christus contemptoribus mundi promisit: Vos inquit, qui reliquistis omnia & sequuti estis me, quum sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israël. Hoc est quod Paulus differit. Nescitis inquiens, quia sancti de hoc mundo iudicabunt? Ecce quàm ineffabilis dignitas. Ecce quomodo honorantur à Deo, qui pro eius honore omnia deserunt. Idcirco ait Gregor. Quisquis diuini amoris stimulo excitatus hic possessa reliquerit, illic proculdubio culmen iudiciariæ potestatis obtinebit, vt simul iudex cum iudice veniat, qui cõsideratione iudicij sese spontanea paupertate castigat. Noli ergo pro his breuis-

Apoc.3 simo tempere possidendis, tãta bona deifica æternaliter permãsura amittere, Ecce Christus loquitur. Ego sto ad ostium & pulso. Si igitur ianuam cordis tui aperueris, ei acquiescendo eius consiliis: intrabit in te, mentem tuam ingrediens, cœnabítque tecum, & tu cum eo: ita quod diuinis cõsolationib. te fouebit, spiritualibus delitiis adimplebit, & gustabis quàm dulcis est Deus, quàm magna est multitudo dulcedinis eius. Quod se-

1. Pet. 2. culi amatores gustare nequeunt. Quippe

qui

qui nec ſpiritum ſanctum recipere digni ſunt. Prout ait ſaluator apoſtolis Ego rogabo patrem, & alium paracletum (ſcilicet ſpiritum ſanctum) dabit vobis, quem mundus non poteſt accipere. Hinc dicit Bernardus: Præoccupatum ſecularibus deſideriis delectatio ſancta declinat, nec miſceri potuerunt vana veris, æterna caducis, ſpiritualia temporalibus, ſumma imis: vt pariter ſapias quæ ſurſum ſunt, & quæ ſunt ſuper terram. Et Auguſtini. Si habet animus in quo oblectetur extrinſecus ſine ſpiritualibus delitiis, manet intrinſecus. Hoc eſt reuera quod adeo inſigni verbo glorioſus ait Hieronymus: Si carni inquiens, quodlibet abſcindimus, mox in ſpiritu quod delectat inuenimus. Si exterior euagatio clauditur interior ad deum acceſſus aperitur. Nam quò anima minus extra ſe ſpargitur, eo per ſpiritualem profectum amplius ad ſuperna erigitur. Vt itaque ſpiritualium ſupernaturaliumque bonorum dignißimam illam nobilitatem valeas, ſpiritu ſancto irradiante, ſalubriter contemplari temporalia & terrena hæc paruipende, calca, relinque. Quia, vt Beda fatetur. Qui præſentibus & caducis delectantur diuina atque cœleſtia nequeunt montem

Ioan. 14.
Bernard
Coloſſ.
Auguſt.
Hieron.

plari. Qui verò ea tanquam vmbram & puluerem duxerit, velocius ad ſpiritualia poterit eleuari Et nũc, ô dilecte, quoniam diuitias, honorem & gloriam diligis: non tibi dicere audeo vt diuitias, honorem, gloriámque nullatenus optes: ſed ne falaces diuitias, mundanum honorem, gloriamque humanam deſideres: ſed ſpirituales virtutum diuitias cupias, diuinum honorem & gloriam quoque cœleſtem toto cordis affectu requiras. Et verè ditiſſimus eris præ omnibus mũ-

Hiero. dum amãtibus. Ideò dicit Hieronymus: Solæ veræ diuitiæ ſunt, quæ nos virtutibus diuites reddũt, Si ergo diues eſſe cupis, veras virtutum diuitias ama. Si culmen honoris quæris, ad cœleſte regnum feſtina. Si gloriam dignitatis deſideras, in ſupernam angelorum curiam aſcribi

Gregor. labora. Hoc eſt ſane quod dicit Gregor. Contemne diuitias & locupes eris, contemne honores, & eris glorioſus, deſpice temporalem quietem, & habebis æternam. Facile contemnit omnia propter Deum, qui ad ſui ipſius peruenit contemptum. Qui hæc fecerit, dicere poterit cũ

Philip. 5 diuino Apoſtolo, Omnia detrimentum feci, vt Chriſtum lucrifaciam,

Prouo

Prouocatio ad mundi contemptum, ex eo quod ipsemet Christus verus homo & Deus perfectus in propria persona hoc ipsum consuluit.

Articulus. XIIII.

GEns absq; consilio est,& sine prudentia. Vtinam saperent & intelligerent ac nouissima prouiderent. Iuxta Philosophum addiscentem oportet credere. Et, Esaia testante, Si non crediderimus, non intelligemus. Ideò autem Salo. dicit, Fili mi audi disciplinam patris tui. Et iterum ait scriptura, Cum videris sensatum statim euigila ad illum. Et item, Nō te prætereat narratio seniorum, sta, & ex corde cōiungere sermonibus sapientum. Si ergo sapientibus viris est præbendus auditus, si eorum verbis credendum est,& acquiescendum eorum consiliis nonne incomparabiliter plus credere, consentire, & acquiescere congruit soli sapienti deo qui est ipsa in se subsistens, idealis separata,æterna sapientia? Quoniam ipsemet ergo deus verus, dei patris vnicus filius propter nimiam suam charitatem quā dilexit nos, descendit in mundū nostrā naturam hypostatice seu suppositaliter assumenda, hominibus visibiliter apparendo, cum eis conuersando, vescendo, loquendo, congruentissimum est vt

Philoso. Esai.7 Prou.1

eius consilia diligentissimè audiamus, eisque (si res ipsa permittit) acquiescamus, Porrò Christus (vt cõstat ex dictis) mundi contemptum multipliciter & affatim consuluit, præmia pollicendo, subsidium promittendo, seipsum exemplum præbẽdo. Quod & sancti apostoli & euangelistæ clarissimè docuerunt. Eius ergo consilio acquiesce, præsertim cùm sit ipsa via & veritas, qui optimè nouit viæ nostræ discrimina, & quid nobis magis expediat. Cùm summè nos diligat, pro quorum salute dignatus est mori, certissimũ est quod fidelissima eius sint consilia. Efficere ergo eius discipulus, eius saluberrimam in omnibus assequendo doctrinam, vt tantò beatius atque iucundius videas eum in patria, quantò nunc plenius credis, & acquiescis ei in via. Denique si angelus de cœlo descendens tibi visibiliter appareret ac diceret: Ecce dei voluntas seu consilium est, vt mundum cõtemnas, & ordinem intres, nonne mox acquiesceres? Nunc autem nõ angelus non legatus: sed ipsemet deus deorum, creator angelorum, dominus vniuersorum aduenit: tibi quoque consiliũ dedit de mundi cõtẽptu perfectionisque statu. Quod

Matt. 19 namq; adolescenti illi diuiti, qui ab exor-

dio

dio iuuentutis suæ omnia mandata decalogi custodiuit, cõsulendo dixit saluator. Vnũ tibi deest, Si vis perfectus esse, vade & vẽde omnia quæ habes & da pauperibus, & veniẽs sequere me, & habebis thesaurũ in cœlo. Hoc idẽ consulit tibi, qui forte mãdata diuina ab initio iuuentutis tuæ non obseruasti in omnibus. Forsitã dices. Nunquid oẽs possunt religionem intrare, aut mũdũ omnino relinquere? Stulta est ista obiectio, conueniens stultis & mundanis & vitiosis hominibus. De quibus Salomon loquitur, Stultorum infinitus est numerus. Sancti quoque doctores tali obiectioni plenissimè responderunt, quoniam aliter iudicandũ est de eo quod requiritur ad conseruationem indiuidui, & de eo quod requiritur ad conseruationem speciei. Manere autem seculo & generare, terrámque colere, non ad indiuidui sed speciei conseruationem exigitur. Ideò non oportet vt, vnusquisque id faciat, nec excusare se debet quispiam à perfectionis statu aggrediendo, dummodo aliter idoneus fuerit. Porro si tu religionem intraueris, nunquid ob hoc mundus deficiet? Nunquid propter te derelinquetur terra, aut transferẽtur rupes de loco suo? Sapientissimi ergo consiliarij, qui Eccles. 1

est magni consilij angelus, acquiesce consiliis vt teipsum ab infinitis periculis excutere possis, viámque compendiosioré, tutiorem & tranquillioré, ac magis meritoriam ambulare, donec gaudium domini Dei tui merearis intrare.

De mundi contemptu, exemplo Christi.
Articulus XV.

Ioan. 8 LOcutus est Iesus: Ego sum lux mundi. Qui sequitur me, non ambulat in tenebris sed habebit lumen vitæ. Quemadmodũ Leo papa scitissime asserit, Tota victoria saluatoris, qua & diabolum superauit & mundum, humilitate est concepta, humilitate nonfecta. Christus insuper sicut ait Bernardus, in omnibus id
Bernar. elegit, quod carni molestius est & quod humilitatem magis prætendit. Nam & pauperem matrem elegit, de qua medio hyemis, medio noctis, alieno in loco, vili in stabulo, voluit nasci, Natus quoque inuolutus est pannis, & in præsepio inclinatus. Insuper cum esset diues & superditissimus seu verus, summus, omnipotens
Matth. 8 Deus: propter nos factus est pauper, & adeo pauper, vt dicat: Volucres cœli nidos habent, & vulpes foueas, filius autem hominis, non habet vbi caput suum reclinet. Quantas vero Iudæis passus est
perse-

persecutiones euangelistæ testãtur. Iam si quidẽ dixerunt ei, dæmonium habes & in sanit, homo vorax, potator vini, amicus publicanorum in principe dæmoniorum eiicit dæmones. Non est hic homo à deo & nos scimus, quia hic homo peccator est, Nunquid interficiet semetipsum: Iam volebat eum præcipitare, iam lapidare, tandem turpissima eum morte peremerũt. Sed quid in omnibus his egit innocẽs dei agnus, filius patris æterni? Patientiam habuit, reddidit bona pro malis, verbum salutis loquebatur ingratis, pro crucifixoribus exorauit, tanquam ouis ad occisionem ductus est, & tanquam agnus corã tondente obmutuit. Corã Pilato insuper & Herode falsissimè accusatus nihil respondit. Factus est deo patri obediens vsque ad mortem. Seipsum dedit nobis oblationem & hostiam. Vulneratus est, propter peccata nostra, eatenúsque in cruce distentus, diris clauis confixus, vt dinumerarentur omnia eius ossa Sícque oportuit Christum pati, & intrare gloriam suam. Quid ergo nobis incumbit si viri Christiani, & de numero saluãdorum esse optamus? nisi vt Christi paupertatem vtcumque eius humilitatẽ, patientiam, charitatẽ sectemur: propriũ cor

Ioan. 10
Matt. 12
Esaiæ 54
Mar. 15

pus per opera pœnitentiæ castigemus, carnem nostram cum vitiis & concupiscētiis crucifigamus, arctā viam cum sollicitudine & timore incedere festinemus, non vincamur à malo, sed malum in bono vincamus, nulli malum pro malo reddamus non in deliciis miserabilē carnē nostram alamus, nulli leuitati, vanitati, aut iocis locum præstemus. Quod qui egerit mundū fœliciter spernit, seipsum laudabiliter vincit, discitque à Christo quod mitis est & humilis corde. Præ omnibus quippe oportet, vt tota conuersatio nostra in vera humilitate fundetur. Propter quod Leo papa sapientissimè loquitur. Tota in quiens Christianæ sapientiæ disciplina nō in sapientia verbi, non in astutia disputandi, neque in appetitu laudis & gloriæ sed in vera & voluntaria humilitate cōsistit, quam dominus Iesus ab vtero matris vsque ad suppliciū crucis pro omni fortitudine & elegit, & docuit. Ex his cōstare opinor quàm verum sit quod ait Cypria- Cypria. nus, Tota vita hominis Christiani, si secundum euangelium viuat, crux est atque martyrium. Et itidem veraciter dicit Chryso. Chrysost. Christianus nemo rectè dicitur nisi qui Christo moribus conformatur Itaque mi delecte si Iesum Christum

salua

saluatorem nostrum esse cognoscimus ac dominum, erubescamus ei non conformari, Verecundemur delicatè, molliter, atque carnaliter viuere, humanis fauore & laude gaudere, propria cõmoda quærere, vano superbóue corde incedere, Vita nostra media est inter vitam angelorum & pecorum. Si secundum carnem viuimus, bestiis comparamur. Si secundum spiritum, angelis sociamur, Quod si spiritualibus vitiis subiaceamus, elationi, ambitioni, vanæ gloriæ, vanitati nefariæ, non iam brutis, sed dæmonibus copulamur, præsertim cùm spiritualia vitia loquendo in genere, carnalibus sint vitiis grauiora. Vis scire quis vere Christianus dicatur? Augusti. Audi dicentem. Ille verè christianus est, qui omnibus facit misericordiam, qui nulla mouetur iniuria, qui alienum dolorem sentit vt proprium, cuius mensam nullus pauper ignorat, qui coram hominibus inglorius habetur, vt coram Deo & Angelis glorietur, qui terrena cõtemnit, vt possit habere cœlestia, qui miseris succurrit & condolet, alienísque fletibus ad fletum mouetur. Itaque emundemus nos ab omni inquinamento carnis & spiritus, & christum regẽ nostrum per vitam timora Augusti

tã & fructuoſam viriliter imitemur, Omnem iram, indignationem, animoſitatem carnalitatem penitus deteſtantes, quatenus conuerſi efficiamur vt paruuli.

De his quæ nos ad mundi contemptũ inducere debent, ex parte noſtri. Et primo quod conſideratio periculorum noſtrorum ad hoc inducit.

Articulus XVI.

Galat.3 VIgilate itaque omni tẽpore, orantes vt digni habeamini fugere omnia quæ ventura ſunt mala, & ſtare ante filium hominis. Iam dictum eſt de his quæ ad mundi contemptum inducunt ex parte Dei. Reſtat nunc loqui de his, quæ ex parte noſtri ad hoc ipſum inducere debent. Cum ergo in medio laqueorum poſiti ſumus, & hoſtibus vndique circunuallati, atq; domeſtico hoſte, videlicet propria carne contra ſpiritum concupiſcente circundati. Imo ſecundum Apoſtolum. Non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem & ſanguinem, ſed aduerſus aëreas poteſtates ſeu dæmones: Non quòd non ſit nobis aliqua colluctatio aduerſus carnem & ſanguinem, ſed quòd maior ac principalior coluctatio noſtra eſt contra dæmonũ tentamenta, qui ſunt infatigabiles, callidiſſimi & crudeliſſimi æmuli noſtri, animarum noſtrarum ruinam & condẽna

Lucæ.12

tionem auidissimè cupientes. Hinc constat,quod diris atque innumeris circumualamur periculis. Quid ergo consultius, quid tutius siue salubrius: nisi locum refugij quærere,vrbem munitam intrare,locum tranquillum expetere, in quo inueniantur tot adiutores, quot cohabitatores, omnes spiritualibus armis armati,& ad bella contra peccata promptissimi? Quis vero est locus iste, & ciuitas hæc: nisi congregatio deuotorum, quorum est in domino cor vnum & anima vna, quorum vnusquisque verbo, oratione, exemplo, alium trahit ad meliora, qui virtutibus pro armis vtentes singulis vitijs singulas & congruas opponunt virtutes? Ecce enim quàm bonum & quàm iucundum habitare fratres in vnum. Quia, vt Psal. 132. Salomon loquitur. Si vnus ceciderit, fulcietur ab alio. Habent quoque quotidiana, & optima medicamina & vnguenta (id est, remedia) contra dæmonum tenta menta, vitiorúmq; vulnera. Quæ vtique remedia sunt quotidiana confusio, superioris increpatio, instructio, consolatio, obseruantia regularis, sacræ vigiliæ, abstinentiæ,disciplinæ, orationes continuæ, meditationes deuotæ.Denique sicut vnus in seculo trahit alium ad peccata, ita in congre-

cōgregetione religiosa vnus allicit alium ad virtutes. Et sicut secularis societas maximè obest, sic ista maximè prodest. Propter quod Salomon dicit. Frater qui
Prou.8. adiuuatur à fratre, quasi ciuitas muni-
Psal. 17. ta. Et Psalmista, Cum sancto sanctus eris. & cum peruerso peruerteris. Hoc est quod iterum hortatur scriptura: Cum viro sancto assiduus esto. Et quemcunque cognoueris obseruantem timorem domini, cuius anima est secundum animam tuam. In seculo homo frequentius cadit tardius surgit, grauius in anima vulneratur difficiliúsque sanatur, deficit magis, proficit minus, Porro in claustro seu congregatione deuota omnia ista (vt do-
Bernar. cet Bernardus, & experientia certa demonstrat) opposito modo se habent. Nam labitur rarius, surgit velocius, leuius in anima læditur, faciliúsque sanatur, minus deficit & amplius crescit. Considera consideratione profunda qualitatem & quantitatem, multitudinem & magnitudinem periculi tui. Certe si periculum istud de temporalium esset rerum amissione, de contusione, vel afflictione, seu infirmitate transitoria, aut etiā de præsentis vitæ amissione, seu morte corporali, quāuis durissima, tolerabile esset, nec ita

solici-

ſolicitaret pro te. Nunc autem periculum iſtud eſt de ſummi, immenſi & incommutabilis boni dei altiſſimi, & æternæ fœlicitatis irrecuperabili amiſſione, & item de ſempiternæ dānationis infernaliſque pœnæ ademptione. Si iſtud periculū non attendis, nec vehementer formidas, non habes illuminatos animæ oculos, nec viuam clarámque fidem, ſed mortuam & obſcuram. Nonne periculum iſtud incomparabiliter magis timendum eſt omni damno confuſione, cruciatu, languore, aduerſitate, & morte temporali? Itaque ſi in die iudicij tui particularis ac vniuerſalis vis eſſe ſecurus atque ſaluandus: noli nunc eſſe ſecurus, inaniter lætus & intimoratus, ſed formidoloſus, operoſus, ſolicitus. Quod ſi feceris, tunc vtique tutus eris & ſaluus. Denique quoniam Salomone atteſtante, Ignoramus, an amore dei digniſſimus an odio, ſed omnia in futurum reſeruantur incerta: debemus ſemper eſſe cuſtoditi & anxij coram deo, ne eius odium & tam infinitum æternæ calamitatis incurramus periculum. Præterea quædam peccata ſecundum doctores, vtpote vitia carnis, melius vitantur & ſuperantur per hoc, quod homo elongat & abſtrahit ſe ab huiuſcemodi vitiorum materia. Ecclef. 9.

licatius nutris quanto voluntatis tuæ libertatem plus sequeris, quanto temporis tibi concessi amissionem minus curas, quanto amplius nunc gloriaris, rides, vagaris: tantò veraciter miserabilior es, grauiúsque deflendus. Et quanto propriam cæcitatem, iniquitatem, & negligentiam minus deploras, eo plus deplorandus es. Nunc itaque amantissime frater, excute teipsum à tantis periculis, fuge hostem animæ tuæ, hunc mundum immundum. Conuertere conuersione plenaria & perfecta ad dominum deum tuum, relinque pro amore eius omnia bona mundi: & dabit tibi omnes diuitias cœli.

Quod contemnendus est mundus propter difficultatem consequendi salutem in eo.

Articulus XVII.

OMnis qui audit verba dei, & non facit ea, similis est viro stulto, qui ædificauit domum suam super arenam. Venerunt flumina, & flauerunt venti, & irruerunt in domū illam, & fuit ruina eius magna. Sancti patres comparant mundum istum magno mari turbulento, tempestatibus pleno. Porrò secundum Bernardum, tripliciter tendunt homines per mare hoc, seu mundum istum. Scilicet ponte, naui, vado. Ponte transeunt, qui Matth. 7 Bernar.

com

compendiosiorem securiorémque semitã elegerunt: quemadmodum religiosi suo superiori humiliter: & regulæ suæ statutísque sui ordinis obedientes. Hi namque propriã voluntatem (quæ sola ab inferno ardebit) abnegant & relinquunt, malentes regi, & subesse quã regere & præesse. Hac via te cupio proficisci, quæ verè tutissima & nimis est meritoria. Nam insuper transeunt viri virtuosi, qui & aliis, preesse, & exteriora disponere compelluntur, quibus diuersæ inquietudines oriuntur. Vnde lignum, fœnum, stipulam (hoc est venialia) dicuntur colligere secundum
Thom. Thomam: Pro quibus venialibus subditi quotidie per frequentissimam cordis sui eleuationem ad deũ satisfacere tenentur. Seculares vero tendunt vado; hoc est per mediũ fluctuũ huius maris: Ideo difficili-
Hieron. me & vix euadunt. Vnde signum difficultatis saluationis eorum secundum Hieronymum, est paucitas euadentium & multitudo pereuntium. Quum enim seipsos negotiis seculi superfluè implicent, suósq; affectus transitoriis alligent, nec ea deuitent per quæ processus ad Deum tardatur, aut penitus impeditur: sed vanitatum inquietissimæ tumultuationi adhæreant, palam quod quasi per medium aquarum

sine

ſine vehiculo gradiantur. De hoc Hugo in libro ſuo de vanitate mundi pulchrè & notabiliter ait hoc modo. Conſidera mundum hunc vniuerſum propter mutabilitatem ſuam, quaſi diluuium quod dam decurrentium aquarum & amatores mundi, quaſi naufragos quoſdam, qui merſi in pelagi huius profundo, deorſum rapiuntur & feruntur in præceps. Deum quoque apud quem omnia immutabili æternitate conſiſtunt, contemplare, quaſi ſurſum in ſummo. Mundum vero quaſi deorſum in imo. Deinde conſidera humanum animum velut in medio collocatum, qui conditionis ſuæ excellentia mutabilitati mundi ſupereminet & ad diuinæ naturæ immutabilitatem nondum pertingit. Si ergo animus hominis his quæ deorſum tranſeunt, ſe per amorem vel cupiditatem immerſerit, ſtatim per infinitas diſtractiones rapitur, & à ſeipſo quodammodo diuiſus diſſipatur. Tanto autem amplius in vnum colligitur, quanto magis ima terrenáque deſerens cogitatione ac deſiderio ſurſum leuatur, donec omnino immutabilis ſit quum ad illam vnam ſummam atque immutabilitatem diuinã peruenerit. Denique quũ animus hominis ſe per terrenorum amorem Hugo.

deorsum inclinat,in fluctibus sæculi naufragatur, mutabilibúsq; admixtus inter labētia defluit,gemino quoq; salutis periculo,& per affectum infimorū profunde demergitur, & per occupationem plurimorū late dissipatur. Si vero sursum ab amore præsentiū, per desiderium se erexerit æternorū, cogitationésq; suas ad seipsum collegerit: iam quodammodo in rerū fluctibus supernatat,& cuncta transitoria tāquam subterlabētia calcat. Sic igitur animus hominis seipsum quasi in tuto reponat,se supra se ad deū leuando, ad seipsum quoq; intra se redeūdo:quatenus per considerationem prædictam supra mundum erectus, pericula mundi aspiciat: & se illa quodammodo euasisse gaudeat.Hoc autē est arcā cordis, seu spiritualem nauem intrare:cuius adminiculo fluctus huius sęculi quibus iactantur, fœliciter euadamus. Calca igitur & contēne transitoria & caduca,& ecce in diluuio emersisti. Considera demum, & iugiter meditare cœlęstiā tuæ redemptionis sacramenta diuinæ pietatis beneficia tibi impensa, & arcam cordis ac nauem præfatam intrasti.Deinde mundus conuenientissime comparatur campo latissimo, crudelissimis latronibus pleno, in quo plurimi iugulantur, paucissimi vę-

ro euadũt non ſine vulneribus multis. Et quod deterius eſt, campi huius ambulatores, ſe mutuo tradunt in manus latronum, dum vnus alium ad vitiorum inducit ruinam, per quã diabolicam incidit in manũ. Si ergo dilecte mi non auderes proficiſci per campum hominibus latrocinantibus, temporalem mortem inferentibus abundantem: quomodo audes per mundi abruta, & ſæculum iſtud nequam deambulare, in quo tot à dæmonibus ſuppeditantur, & ſempiterna ſupplicia illabuntur? Inſuper cõparatur hic mundus ſyluæ incenſæ cuius pene omnes arbores comburuntur. Nunc enim videmus, quomodo charitas Dei in hominum animabus refriguit, quõ modo amor mundi inualuit quomodo ignis cõcupiſcẽtiæ, feruor ſuperbiæ, flãma auaritiæ homines incenderunt, ita quod pene omnes quæ ſua ſunt quærunt, non quæ Ieſu Chriſti. De carnis exquiſita ſuſtẽtatione, nõ de animæ puritate & cordis cuſtodia ſunt ſoliciti. Potius quęrunt præſentis vitæ cõmoda, quàm gehennæ æterna euadere pręacerba tormenta. Quomodo ergo nõ curas hãc ſyluã ſine mora exire, ne comburaris in ea igne prauitatis & culpæ. Poſtremo ad tantũ lapſum, nunc deuenit eccleſia in vulgo & clericis, quódq;

deflendum est magis, etiã in religionibus multis, vt ipsa ecclesia comparetur merito ciuitati antiquæ, maiori ex parte collapsæ, deuictæ, destructæ, in qua vndique hostibus patet ingressus. Nõ ergo securũ est habitare in vrbe huiusmodi, sed ad loca confugiendũ munita quemadmodũ insecurũ esset manere in claustro regularibus obseruãtiis destituto. Si insup fragilitatẽ nostrã ritè pensemus, quã proni ad mala & tardi ad bona, quæremus locum saluti animæ aptiorem, occasiones peccandi vitantes.

Excitatio ad mundi comtemptum, ex considerationе profectus inde nascentis & ex desiderio veræ ac diuinæ perfectionis. Artic. XVIII.

Psal. 44. AVdi filia & vide, & inclina aurẽ tuã. & obliuiscere populũ tuũ & domum patris tui, & concupiscet rex decorẽ tuũ. Verba hæc quamuis ad literam exponantur de ecclesia quæ est sponsa Christi vniuersalis, vel, de virgine gloriosa, quæ est sponsa Christi singularis: moraliter tamẽ exponuntur de qualibet aĩa deuota quæ est sponsa Christi particularis. Omnis nãque anima, secundũ Augustinũ, aut Christi spõsa est, aut diaboli adultera. Ait ergo sanctus propheta vnicuíq; animæ fideli, Obliuiscere populũ tuũ & domum patris tui.

tui. Hoc eſt, terrena iſta pro Deo contēne cognatos, propinquos, & omnem carnalem affectum relinq;, vt tota tua affectio ſit ad deū, ſpiritualibus bonis diteris, omni virtute & gratia adorneris. Quo enim mundana magis perfecte & prompte contempſeris, eo cœleſtibus bonis copioſius fulcieris. Hinc Gregori. pulchre, inquit, à creatura amorem retrahit, qui in creatorem omnis pulchritudinis fontem cordis paſſibus tendit. Gregor. Si ergo ô anima Chriſtiana hæc feceris, concupiſcet rex regum, dominus vniuerſorum Chriſtus vnigenitus Dei, decorē tuum, id eſt, interiorem tuum ornatum reformationem internam ſapientiæ tuæ claritatem, charitatis ardorem omniúmque virtutum tuarum fulgorem, dicétq; tibi illud ex Canticis. Quam pulchra es amica mea & decora. Cant.4 Imo te tam pulchram & ſplendidā diliget, te cœleſti lumine, & fructibus ſpiritus ſancti fœcūdabit, te ſibi æternaliter ſociabit, vt ad libitum ipſo dulciſſime atque pleniſſime perfruaris, in quo toti⁹ beatitudinis vera plenitudo conſiſtit. Prou.8 Nimirum deliciæ dei ſunt eſſe cū anima tali, eámque quotidie exuberātiori gratia decorabit, piiſſima viſitatione exhilarabit. Tāti igitur ꝓfectus intuitu, tantæ nobilitatis affectu contēna-

mus ex corde hunc mundum & vanissimũ & omne variabile indigẽs & caducũ à Deo altissimo abstractiuum. Quippe quod nostrũ nequit satiare, contẽtare fœlicitatem affectum, Aug. Id sic protestante: Ad imaginẽ dei creata rationalis anima cæteris omnibus occupari potest: repleri non potest. Capacẽ enim Dei, quicquid Deo minus est nõ replebit. Et rursus: Domine (inquit) fecisti cor nostrum propter te, & inquietum est, donec perueniat ad te. Atqui satis iã dictũ est quod anima nostra quo magis in terrenis distenditur, tẽporalibus occupatur, mundanis afficitur: eo minus occupatur, colligitur & afficitur circa deũ. Vt ergo indesinẽter queat occupari in eo per cõtẽplationẽ syncerã, dilectionẽ feruentẽ, meditationẽ ꝓfundã, orationẽ frequentẽ, laudẽ & gratiarũ actionẽ præcordialẽ: auertamus eã ab vniuersis quæ mũdi sunt, & diuinæ libertatis eam continuo substernamus & applicemus. Sic etenĩ mirabiliter crescet in gratia Dei hanc veram deiformẽ ac nobilẽ perfectionem, omnibus bonis seculi huius incõparabiliter desiderabiliorem ac præstãtiorẽ sic impẽse amemus, & conseruemus: vt eius desiderio & amore mundum, & quæ mundi sunt, integerrimè cõtemnamus tanquã nihilum

August.

& ina

& inane. Neque putemus nos aliquid magnum peragere, si pro tã diuinis & supernaturalibus bonis terrena & infima relinquamus. Sed deo humiliato spiritu gratias decantem⁹, ꝙ corda nostra docuit, illuminauit, erexit, ad deserendũ & cognoscẽdũ vanitatẽ & vilitatẽ omniũ mundanorũ. Vere siquidẽ beati sunt quos tu domine ita docueris, ad mũdi cõtẽptũ induxeris, ad spiritalis vitæ perfectionem promoueris. Nõne mi frater ingeniose obtenebratã tibi mẽtẽ habere videtur qui his lectis, auditis, & cognitis ad mũdi despectum non prouocatur, ad deiformẽ perfectionem prætactã nõ inflammatur? Noli ergo amore minorũ amittere maxima. Noli plus oblectari in creaturis, quàm creatori. Noli mundo tenacius inhærere, quàm Deo. Ecce mundus transit & concupiscentia, vanitas, gloria eius. Qui autem facit voluntatẽ dei, manet in æternũ. Psal. 9

Quòd quatuor nouissimorum intenta cõsideratio ad mundi contemptum eminenter inducit. Articulus. XIX.

MEmorare nouissima tua, & in æternum nõ peccabis. Non iã duntaxat lapidei, sed & ferrei cordis est quũ ad dei timorem & mundi contemptum, ad vitæ emendationem, ad mẽtis custodiam, nec Eccle. 7

horror die mortis, nec diuini iudicij pauor nec infernalium tormentorum sempiterna acerbitas, neq; cœlestis patriæ infinita fœlicitas incitant & perducunt. Si credis, imo cũ scias te moriturũ, & horam prorsus ignoras. Noueris quoq; post hanc vitam non esse statum aut tempus merendi, cur vllo momento bene agere prætermittis? cur aliquã horã infructuosam pertransis? cur in tali statu esse præsumis, in quo mori non audes? Fac ergo dilecte quod Salo. ait: Quicquid manus tua potest

Eccle. 9 instanter operare. Quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia erunt apud inferos, quo tu properas. Nõ impleatur in nobis quod denuo loquitur Salo. de negli

Eodem. gẽtibus & iniquis: Sicut capiuntur pisces hamo & aues laqueo, sic capiuntur homines tempore malo, cum eis extemplo superuenerit. Mortis ergo terrorẽ, diuini iudicij expauescẽdũ districtissimũq; discrimen ardentis gehennæ metum, ab oculis cordis tui elongari nequaquã permittas.

Hiero. Dicit namque Hieron. Nihil sic reuocat à paccato, quàm frequens memoria mor-

Chrys. tis. Et sicut ait Chrysosto. Fallax est hic mũdus, finis dubius, exitus horribilis iudex terribilis, pœna interminabilis. Deni-

Ambro. que (vt refert Ambrosius) etiã Plato asserui

seruit omnem sapientum vitam esse meditationem mortis. Præmeditemur ergo quotidie quod sumus futuri. Qui se iugiter pensat moriturum, spernit præsentia, & ad futura festinat. Idcirco autem Deus latere nos vitæ voluit finē, diémque mortis nostræ esse nobis ignotum, vt dū semper ignoratur, semper proximus esse credatur, vt tanto quisque sit feruentior in operatione, quantò magis incertus est de vocatione. Noli lachrymarum causam tripudiando peragere, & mortis tuæ negotiū ridendo exequi inconsulte. Cùm surgitur diluculo, non putes ad vesperū peruenturum. Cum ad quiescēdum te in lecto posueris, non de auroræ præsumas aduentu. Sícque facillime ab omni te refrenabis affectu mundano, & vitio. Aduerte quod cito adueniet hora, vt ex hac vita ad ignotam transeas regionem, móxque tum metuendissimo tribunali summi Dei te oportebit adstare. Tunc tempus omissum & neglectum infructuose, recuperare non poteris nihílque te iuuare aut cōsolari valebit eorum quæ nunc inordinate diligis, iniustéque agis. Tunc dolebis te tam intimoratè vixisse, omisisse tot bona, & commisisse tot mala. Nunc autem pariter pœnitentiam agamus dignam. Sic

modo Christum iudicem veneremur, vt tunc ab ipso reuerenter suscipiamur. Sic iã ꝓpter peccata nostra tristemur, vt tunc ab ipso æternaliter cõsolemur. Præterea si diuini iudicij districtionẽ perpẽdis, omnẽ sæculi vanitatẽ protinus despicis, atq; ad vitã pœnitentialẽ occurris. Etenĩ in hora iudicij stabit mũdus igne cõflagrationis qui & reprobos tunc exuret. Christus in aëre residebit: vniuersi ordines angelorũ astabunt visibilitérq; patebunt, & omnes ciues cœlestes. Iacebunt reprobi in terra quã amauerũt cum horrendis suis corporibus, obscuris, grauissimis, quæ tũc defor miora, horribilioráq; erũt quã tũc quãdo ꝑ media parte ĩ monumẽtis à vermibus erũt corrosa. Aderit vniuersitas dæmonũ, & oẽ genus humanũ. Tunc singulorũ vita singulis innotescet, vt oẽs simul iustissi mum esse dei iudiciũ recognoscant. Quid

Matt. 25 tũc anxietatis, quid pœnæ, quid intoleran dæ miseriæ metu impiis, se in æterna inferni tormẽta mox ꝓiiciẽdos videntibus? Statim nanq; ꝓlata sñia: Ite maledicti in ignẽ ęternũ: terra os suũ aperiet, deglutiet eos, corruéntq; in ꝓfundissimũ lacum inferni, in quo æternaliter detinebuntut cõclusi. Huius iudicij imaginatio terreat te

Hiero. & me, quomodo terruit S. Hier. Quotiens

(inquit

(inquit ipſe) diē illū conſidero, toto corpore cōtremiſco. Siue enim comedo, ſiue bibo, ſiue aliquid aliud facio, ſemper videtur tuba illa terribilis ſonare in auribus meis: Surgite mortui venite ad iudicium. Rurſus ait idē doctor ſanctiſſimus. Iudicaturo domino lugubre mūdus immugiet, & tribus ad tribū pectora feriet: potentiſſimi quōdā reges nudo latere palpitabūt: adducetur cum ſuis ſtultus Plato diſcipulis. Tunc Ariſtotelis argumenta non proderunt, cū venerit ille filius pauperculæ quæſtuariæ iudicaturus fines terræ. Tunc à dextris erunt peccata nos accuſantia, à ſiniſtris dæmonū infinita turba accuſare promptiſſima, ſubtus horrendū chaos inferni, ſupra aperti ſciſsíque cœli, in aëre iudex iratus, foris mūdus ardēs, ītus conſcientia vrēs, vbi etiā iuſtus vix ſaluabitur. 1.Petr.3

Heu miſer peccator ſic deprehenſus, quo fugiet? Impoſſibile erit latere, & intolerabile apparere. Hæc videntes damnādi turbabuntur timore horribili, ingemiſcentes præ anguſtia ſpiritus, & dicentes: Errauimus à via veritatis, & iuſtitiæ lumen non luxit nobis. Laſſati ſumus in via iniquitatis. Sapien.5

Potius mi dilecte nūc eligamus cū electis mūdi delitias abhorrere, pœnitentiæ opera exercere, deū cū debita reuerentia timere, & puritate deo ſeruire,

quã tantã calamitatẽ incurrere. Præterea quicũq; pœnas inferni diligẽti ꝓfundáq; mẽte reuoluit, omnem sæculi vanitatẽ & laudẽ atque peccata, ꝓculdubio abhorrebit. Quid enim est in carcere infernali, in medio ignis feruidissimi in lacu tã miserabili sine spe liberatiõis æternaliter claudi, ineffabiliter cruciari, innumerabilibus
Greg. pœnis affligi? Vt enim Gre. profitetur. Erit in inferno itolerabile frigus, inextinguibilis ignis, vermis immortalis, fœtor intolerabilis, tenebræ palpabiles, flagella cædẽtium, horrida visio dæmonũ, cõfusio peccatorũ, desperatio omniũ bonorum, odiũ omnis boni honesti, incõuertibilis auersio à bono summo, & inauertibilis ad bona caduca cõuersio. Quoniã licet in inferno sit stimulus plenitudinis, nulla tamẽ erit ibi correctio volũtatis, à quibus ita culpabitur iniquitas sua, vt nullatenus possit ab ea diligi vel desiderari iustitia. Et quid opus est de isto agmẽ verborum inducere? Tu ipse oculis fidei tibi describe profundissimũ lacũ, omni miseria plenum, omni tẽpestate, clamore vlulatu, desperatione, plenissimũ, æstuãtissimo igni feruentẽ dolorosissimis habitatorib⁹ abũdãtẽ. Cõsidera diligẽter quid sit in lacu tali ęternaliter cruciari ĩ, igne tã æstuosis flagrãte ĩcẽdiis

sine

ſine fine torqueri, horribiliſſima dæmonũ & omniũ dãnatorum viſione, ſocietate calamitate affligi. Lacus iſte infernus eſt qui in li. Iob appellatur terra tenebroſa & operta mortis caligine, terra miſeriæ & tenebrarũ vbi vmbra mortis, & nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat. Nã & vltra reliquas interminabiles pœnas inferni, eſt quoque in eo tota turbulentiſſima, pœnaliſſima, & inæſtimabilis inordinatio. Nõne tibi infœlices prorſus & plusquã terq; quaterq; infœlices videtur, qui propter huius vitę breuiſſimas libertates, oblectationes illicitas, vanitates mundanas, trãſitorias affectiones, diuitias, pſperitates, tã inexplicabilẽ merẽtur & illabũtur miſeriã ſine fine perdurãtẽ? Egredere itaque & relinque latam ſæcularium viã ad iſtam infœlicitatẽ ducentem, & arctam viam amplectere, fructuosè, timoratè, & reuerenter coram Deo ſublimi viuendo. Matth.7

Quod ad contemptum mundi potiſſimum nos inducere debet gloria beatorum

Articulus XX.

QVã dilecta tabernacula tua domine virtutum, cõcupiſcit, & deficit anima mea in atria domini. Sicut doctores Pſal.85 cõcorditer docent, charitas dei vita eſt animæ. Ideo ſine charitate nil eſt merito-

rium

riū,nil deo acceptū,vel ad æternæ beatitu dinis adeptionē proficuū. Omnis itaq; actio vitæ nostræ, oīs cogitatio, affectio, loquutio, operatio, afflictio deo accepta & meritoria esse non valet, nisi ex charitate ꝓcedat elicitiue,imperatiue, seu directiue. Vnde qui ex solo timore seruili, seu pœnæ formidine plorāt, cōfitentur,& pœnitēt,nil merētur. Itaq; opus bonū fieri debet zelo iustitiæ & charitatis affectu
1. Cor.13 non seruili timore.Propter quod dicit ap. Si linguis angelorū loquar & hominum, charitatē autem nō habuero, nihil mihi
Grego. prodest. Et Gregor. Tunc solum deo vera obsequia reddimus, cum eū propter amoris fiduciā non timemus, cū nos ad opera bona affectus nō metus, dirigit, quod de timore seruili sumendum est, quo pœna principaliter formidatur.De quo ait Ioānes, Timor non est in charitate. Quanuis itaque (sicut nunc patuit) ad mundi contēptum debeamus induci consideratione mortis & iudicij atque pœnarum inferni; tamen omnino magis ac fortius ad hoc ipsum induci debemus consideratione & amore beatitudinis sempiternæ seu glo-
Thom. riæ electorum.Quæ secūdum Thomā,est quodammodo innitæ dignitatis,cum sit immediata fruitio boni immensi dei glo-

riosi & sancti. Porro cum ista fruitio omnino sit supernaturalis, ad eam pertingere non valemus, nisi, per supernaturalia media quæ sunt gratia gratificãs, virtutes theologicæ (scilicet fides, spes charitas) septemq; dona spiritus sancti. Et quæ media ista perfectiora, & exhuberantiora in nobis extiterint, eo cũcta mũdana & temporalia vehemẽtius aspernamur, eorúmq; vanitatẽ, vilitatẽ, fallaciã, clarius specula mur, & ad beatitudinem paradisi cœlestis affectuosius aspiramus, abundãtius ꝓpinquamus, atq; celerius & incessabilius ambulamus, vel potius currimus: imo & oẽ opus dei nunc prõptius delectabiliúsque exequimur. Desiderio itaque fœlicitatis & gloriæ electorum viriliter omne quod deo placet agamus, mudũ prõptissime relinquamus cuncta caduca vt stercora arbitremur. Quoniam Aug. testante, Tanta est pulchritudo iustitiæ, tãta iucunditas lucis æternæ (hoc est incõmutabilis veritatis, & sapientiæ increatæ) vt etiam si nõ liceret in ea amplius quam vnius diei hora manere, propter hoc solum innumerabiles anni huius vitæ pleni delitiis & effluẽtia temporalium rerum recte & merito spernerentur. In ciuitate etenim Dei, & patria electorum, lex est charitas, rex veritas,

Philip .3
August.

titas,pax,fœlicitas, vita, æternitas. Iā nūc accinge teipſum delecte: & ſubtiliter intuere,quanta ſit beatorū fœlicitas quanta iucunditas deū clarè & immediatè videre Nōne quò aliquid pulcrius eſt eò delectabilius eſt ipſum clare videre? Cū ergo Deus excelſus,ſit eſſentialiter,totaliter & incircūſcriptibiliter pulcher,ſctūs,purus, ac ſplendidus, imo pulchritudo veraciter infinita,idealis ſeparata, æterna perfecta ſimplex, & incōmixta, omnis creatæ,pulchritudinis decoris,puritatis,& & claritatis cauſa fontalis & ratio exemplaris,præ cunctis & ſingulis in infinitum decora & ſuper pulcherrima: cōſtat profecto ꝙ deū tā ſpecioſum clare & per ſpeciē intueri, ſit delitioſiſſimum,delectabiliſſimum, glorioſiſſimum, omnē delectationē& gloriā ineffabiliter incōparabiliterq; excellens. Præterea quo aliquid melius,dulcius, perfectiúſque in ſeipſo conſiſtit, eo eius eſt fruitio iucundior.Cū ergo dominus deus noſter omnipotēs,adorandus & fœlix, ſit in ſeipſo præſtantiſſima,puta incircunſcriptibilis,& incomprehenſibilis bonitas,infinita dulcedo & ens ita perfectū vt quidquid ad entis ſeu eſſendi, vel eſſe plenitudinem, nobilitatem ac eminentiam pertinet,ei cum infinita perfectione & excel-

leriam cōpetat, cōstat quòd eius immediata fruitio sit prorsus ex omni parte suauissima & super dulcissima. Propter quam quidem adipiscendā infinita aspernatione spernēda sunt omnia gaudia, honores, laudes, & prospera mūdi. Considera ergo vt vales, quale gaudium erit videre æter nam diuinitatis essentiā, quemadmodum ipsa æterna sit à nullo facta, nec creata neque dependēs: sed sibi ex se, in se, & per se omnino sufficiens, incircunscriptibilem, admirabilem & incomprehēsibilem 1.Cor.13
deum facie ad faciē lucide intueri, & in eius fontali sapientia totius vniuersi ordi nem & decorē omnémque veritatem, & multa secretissima speculari, Frui quoq; hoc bono immenso, & id iugiter possidere atq; in ipso quicquid desiderabile est & pulchrum habere itémque diuina sapiē tia tam exuberanter irradiari, à diuina bonitate tam copiose repleri, vt tota capacitas intellectus & omne desiderium voluntatis penitus sacientur & contenta reddantur: gustare insuper diuinæ pacis dulcedinem, creatorísque amore prorsus absorberi, in deum transformari, ei perfectè assimulari, eúmque iugiter in se cō plecti, neq; ab eius amplexu, amore, aspectu, vnquam posse auelli; videre insuper

visione beatissima & interna summæ trinitatis emanationē ad intra quomodo filius emanet à patre, & spiritus sanctus ab vtroque, quomodo personæ hæ adorandæ sint, vnum in essentia, & tres in suppositis, quæ earum mutua cōplacentia, fruitio, nexus, amor & gloria diuinæ siquidem & increatæ personæ amore prorsus immenso seinuicem diligunt, cum infinita seinuicē iucunditate aspiciunt, cum interminabili dulcedine se mutuo perfruuntur, & ipsæ duntaxat se plenè & comprehensiuè noscunt seu cōtemplantur. Gaudebunt ergo electi supra se de Dei visione, infra se de cœlestium corporum & aliarū corporaliū creaturarum pulcritudine & decore, intra se de corporis & animæ glorificatione, extra & circa se de angelorū & hominū prædestinatorū associatione. Ibi reuera erit candor lucis æstiualis, vernalis amœnitas, abundantia autumnalis, & requies hyemalis. Illic Deus sine fine videbitur sine fastidio perfruetur, sine fatigatione laudabitur. Ibi deus erit rationi plenitudo lucis & veritatis, voluntati multitudo pacis ac suauitatis, memoriæ continuatio æternitatis, atq; immobilis stabilitatis. O vita vitalis, dulcis, amabilis semper memoriabilis, in qua summa securi-

tas, secura trãquillitas trãquillia iucũditas, iucũda felicitas, felix æternitas, æterna beatitudo, cui Deus laudatio. Ibi affluẽtia diuitiarũ, influẽtia delitiarũ, cõfluxus bonorũ. Huius beatitudinis desiderio anima tua ô charissime inflammetur, pro ea quicquid potest efficaciter operetur, eã frequẽtius mẽte pura nunc meditetur. Noli teipsum propterea quæ mundi sunt exponere periculo amittendi hãc gloriã. Postremo tãta est dignitas gratiæ in præsenti, & gloriæ in futuro? vt quãuis certi essemus nos posse eas in mundo potiri, tamen amore crescendi ac proficiendi in eis, merito omnia pro Deo relinqueremus. Det tibi clementissimus Deus intellectũ, vt ista vere sapienter cũ gustu intelligas, consiliisque salutis salubriter atque celeriter acquiescas. Metuenda & incõprehẽsibilia nimis sunt iudicia domini Dei nostri, Nẽpe quod vni gratiã infundit, nõ alteri causa occulta esse potest, non iniusta, vt asserit Augustinus. Verum ego indignus indesinenter viscera misericordiæ dei imploro, quatenus in te misericordiam vndique suam mirificet. August.

Quod inquietudo, labor & afflictio mundi amorem concomitantes, ad mundi contemptum merito inducere debent. Artic. XXI.

Eccl. 10. HOmini bono dedit deus sapientiā & scientiā & lætitiā, Peccatori autem afflictionem & curam superfluam. Iā de mundi contemptu tractatum est, tam ex parte dei quàm nostri. Nunc ergo de eodem incūbit loqui ex parte ipsius mundi qui si bene consideretur, cōtinet in seipso vnde contemnatur. Primò autē occurrit ad hoc ꝙ mundi amatores variis inquietudinis turbis, afflictionibus atque laboribus infestantur, ita vt mundus in quo cōsolationem requirunt, plus pœnæ & amaritudinis quàm delectationis ingerat eis. Quum enim sint à summo ea simplicissimo bono (in quo solo pax vera verumque gaudiū habetur) auersi in temporalibus & terrenis disperguntur, neque in aliquo vno stabiliti, per diuersa ferūtur: Ex quibus multiplicibus affectionibus seu animæ passionibus afficiuntur, nunc delectatione, nūc mœrore, nunc amore: nūc odio, nūc desiderio, nūc fastidio, nunc timore, nunc detestatione. Nō etenim per rationis iudicium seu censurā, norunt animæ passiones ad æqualitatē redigere, atq; in omni euentu in quadā trāquillitate consistere sed ad instar brutorū impetum passionū sequuntur secundū sensualitatis sensitiuíque appetitus impulsum. Vnde non

diu

diu in eadẽ diſpoſitione perdurãt. Præterea ſecundũ Philoſophũ, homo cõtemplatiuus atq; theoricus in ſeipſo materiam bonarũ delectationũ habet, quum plenus ſit theoreumatibus diuinorum iucundus hoc eſt ſcientialibus ac ſapientialibus rerũ notitiis, in quibus ſpiritualiter oblectatur, nec extra ſe in ſenſibilibus delectationẽ requirit. Indocti autẽ carnales ſiue mũdani talẽ delectationẽ non ſciunt, nec intra ſe ſynceræ delectationis materiam habent. Ideo forinſecus quærunt lætari, in quibus non ſemper iucunda & proſpera, ſed frequẽter aduerſa occurrũt & triſtia in quibus ſæpenumero affligũtur. Multò magis igitur homo deuotus & ſpiritalis in quo gratia ornat, iuuat, perficítq; naturã, intra ſe cõtinet vnde ſpiritaliter delectetur in deo, etiã in aduerſis. Mũdani verò & vitioſi, nũc iram, nunc triſtitiã, nunc inuidiã, nunc indignationẽ, nunc timorẽ (quæ ſunt paſſiones pœnales ac amariſſimæ) habent in quibus nõ animam tantum, ſed & corporalem naturalémque vitam plurimum lædunt. Nunc ſiquidem inani lætitia reſoluũtur, vana ſpe dilatantur, prauo deſiderio extẽduntur: inde gaudent vnde triſtandum eſt, inde triſtantur vnde gaudere oportuit: id expectãt quod

Philoſo.

fugiendum est, id fugiunt quod vere vtile est & expectatione dignum. Itaq; siue delectentur, siue tristentur, infelices sunt & pœnas futuras merentur, & tantò quidem grauiores quantò magis inordinatæ sunt affectiones eorū. Vnde de gloriāte & delectāte nō recte, sed inaniter & mundane
Apoc. 18 dominus ait: Quantū glorificauerit se & in delitiis fuerit tantū date illi tormētum
August. & luctū. Insuper August. testante: Animus inordinatus sibiipsi est pœna. Quum ergo (vt dictum est) in amatoribus mundi affectiones sint inordinatæ, præposteræ &
Sap. 5 peruersæ, constat quod sibimet ipsis sint
Iob 15 graues sępe atq; pœnales. Propter quod fatentur. Ambulauimus vias difficiles. Lassati sumus in via iniquitatis, viam autem domini ignorauimus. Hinc denuo scriptū est, Sonitus terroris semper in auribus impij. Et quum pax sit, ille insidias suspicatur. Quod si interim forte lætētur, lætitia eorum sit eis in perditionē. Porro animus ordinatus, animus tranquillus, deuotus sibiipsi, iucūdus & dulcis est. Vnde secundū Hieronymū claustra in quibus charitas regnat, sunt paradisus dei in terra.
Esai. 66 Sed & super quietū & humilē requiescit spiritus sanctus. Simili modo iuxta quondam Sapiē. Vir eruditus suauis est animæ suæ.

suæ. Eruditus, inquã, eruditione virtutib⁹ decorata. Hinc vtique quãuis deuotæ trãquillæ, quietæ ordinatæque menti nõ esset alia merces reposita, quã suauitas ista, interna pacis dulcedo, synceritásque conscientiæ puræ, & consolatio sancta, quia quotidie experitur in semetipsa: dignum & superdignissimum esset studere virtutibus, ordinationi internæ vacare, vanitatibus seculi renunciare. Ad hoc est quod ait Gregorius: Illud est verũ & summum gaudiũ, quod non de creatura, sed de creatore cõcipitur. Quod quũ acceperis, nemo tollet à te. Cui comparata omnis aliunde iucũditas mœror est, omnis suauitas dolor, omne dulce amarum est, omne decorum fœdum, omne postremo quod delectare potest, molestũ est. Et iterum. Nihil, inquit, in hac vita laboriosius, quã terrenis desideriis æstuare, & nihil in ea quietius, quã nihil huius mundi appetere. Verum vt idem adhuc docet. Spiritales diuitiæ quũ non habeãtur in fastidio sũt, scilicet inexpertis. Et ideo forsitã mi dilecte ad spiritalis cõuersationis diuinas sacras syncerimásque delicias minus alliceris, minus festinas, quoniã eas nõdũ (vt reor) expertus es. Sed crede in hoc sancto & magno Grego. & spiritalem vitam mun-

Gregor.

Idem.

do relicto apprehendere iam festina. Et
1.Pet.2 spero quod gustabis quàm dulcis dominus, quàm magna multitudo dulcedinis eius. Delectaberisq; in multitudine pacis Christi, quæ omnẽ sensum exuperat, quã mundi amatores gustare nõ valẽt, quoniã
Psal.30 vt apud Prophetam habetur: Nõ est pax
Philip.4 impiis dicit dominus. Porrò si iuxta Aristot. & Platonem Philosophia, seu consideratio philosophica, admirabiles habet delectationes admixtas, quarum amore etiam Plato perhibuit delectationes carnales atque mundanas esse spernẽdas. Quod vtiq; Plato fecit, Quia vt refert Augustinus in libro de vera religione. Plato in virginitate permãsit. Si itaque hoc ita est: quomodo non multò ampliores delectationes theologica cõsideratio habet admixtas, illa quæ amatoribus mũdi nõ cõuenit, sed his potissimũ, qui pro Dei amore omnia relinquẽtes, quietam & solitariã vitã ducũt, omnipotentique deo cũ omni cordis custodia iugiter obsequuntur, laudibus eius incessabiliter vacare optantes? quemadmodũ scriptũ est. Cantabo dño in vita mea, Psallam Deo meo quandiu sum. Deniq; sicut dici solet, quis in honore sine dolore, in prælatione sine tribulatione, in sublimitate sine vanitate? quã dicat

Gregorius: Quātò quis honoribus dignitatum plus sublimatur, eò grauioribus pōderibus oneratur. Omne qđ hic eminet plus mœrore afficitur quàm honore lætetur: plus casum dānationis minatur, quā vitam mereatur beatā. Exiguo enim conceditur misericordia. Potētes potēter tormenta patiuntur. Nam & iudiciū grauissimū in his qui præsunt fiet. Idcirco dicit Chrysostomus: Quis prælationē vel curam animarum desiderat, nisi qui non timet iudiciū dei? Magna securitas animæ nihil cōcupiscētiæ secularis habere. Vilis quoque & misera, seruitus, secularibus negotiis Deo relicto insistere, quāquā nō nullis mundanis personis graue sit nō occupari in talibus, quoniam non nouerūt se occupare in diuinis sanctísque actibus. Anima autem sine occupatione & amore esse non potest. Idcirco quò minus circa Deum occupatur atque afficitur, eo plus in terrenis & vanis effunditur. Denique teste Bernardo: Diuitiarū amor insatiabilis, longe plus desiderio torquet: quā vsu suo hominem ipsum refrigeret. Labor enim secundum Valeriū, est in acquirendo, timor in possidendo, dolor in amittendo. Sed & aurū illum plus cruciat, apud quem largius inuenitur. Vt ergo mente

Gregor.

Sapien. 8

Bernard

Valeri.

quieta deo queas seruire, tumultuantia mundi negotia, corporales delitias, fallentes diuitias fuge, soli deo adhære vt ipse sit gaudium tuū, & requies, cantósque veraciter cū Psalmista. In deo salutare meū & gloria mea, deus auxilij mei, & spes mea in deo est. Temporalibus verò gaudent qui bona diuina cœlestia & æterna desiderare non norunt.

Quod dispēdiū spiritualis profectus, seu amißio temporis ex mundi amore proueniens, ad despectum mundi inducere debet.

Articulus XXII.

Psal. 61 Vigilate nescitis enim quando dominus venit (sero an media nocte an gallicātu) ne quum venerit repente, inueniat vos dormientes. Videte, vigilate & orate. Quantùm deū, vitámq; futurā in patria diligimus, tantū ea quæ nos à diuinitatis vnione æternæq; beatitudinis adeptione impediūt, vitare debemus. Quid autē eatenus impedit nos ab his, sicut diuitiæ, atq; delitiæ mūdi honores, vanitates, prosperitatésq; seculi? Quib. homo intētus non solū sibi tēpus ad pœnitendū concessum miserabiliter perdit & infructuose expendit, sed insuper in multa quotidie vitia incidit, peccata committit, Dei non meminit, debita quoque omittit, & innumera

 mera

merabilia salutis impedimenta incurrit. Mat. 10.
Hinc in euãgelio loquitur Christus, Quã difficile q diuitias habẽt regnũ dei intrabũt, Diuitiæ siquidẽ iã possessę, difficulter spernũtur, & terrena arctius diligũtur ade pta quã cõstringũt cupita. Hinc certe qui multiplicãdis diuitiis incũbũt alterius vitæ gaudia quærere negligũt. Cumq; soliditatẽ perẽnitatis nõ pensant, exiliũ tanquã patriã amãt ac reputãt. Deniq; amator sęculi quãto plus dei obliuiscitur tanto plus à deo relinquitur: & eius anima induratur Hinc autẽ cõtingit, quòd nulla, quæ dei sunt, veraciter diligit, superna nõ concupiscit, ac pro hoc miserabili modo quãto quotidie peior efficitur, tãto securior redditur. Cũq; vnde sit lapsus nõ aspicit nec futura supplicia expauescit, quãtũ sit lugendus ignorat. Quo enim malis & vanis magis adhæret, eo minus recognoscit bona quæ perdit, & magnã putat felicitatẽ mundanã: nunc ad votũ florere, nõ formidans, nec præuidẽs sempiterna supplicia quæ cogetur mox sustinere. Solus ille conspicit nihil esse ꝙ floret iniquis, qui ab amore sæculi abstulit gressum mẽtis. Cũ siquidẽ æterna retributio cogitatur præsens gloria q̃ sit nulla cognoscitur. Qui autẽ cor in præsentibus fixit, futura

riũ,nil deo acceptũ,vel ad æternæ beatitudinis adeptioné proficuũ. Omnis itaq; actio vitæ nostræ, oĩs cogitatio, affectio, loquutio, operatio, afflictio deo accepta & meritoria esse non valet, nisi ex charitate ꝓcedat elicitiue,imperatiue, seu directiue. Vnde qui ex solo timore seruili, seu pœnæ formidine plorãt, cõfitentur,& pœnitẽt,nil merẽtur. Itaq; opus bonũ fieri debet zelo iustitiæ & charitatis affectu

1. Cor.13 non seruili timore.Propter quod dicit ap. Si linguis angelorũ loquar & hominum, charitaté autem nõ habuero, nihil mihi

Grego. prodest. Et Gregor. Tunc solum deo vera obsequia reddimus, cum eũ propter amoris fiduciã non timemus, cũ nos ad opera bona affectus nõ metus, dirigit, quod de timore seruili sumendum est, quo pœna principaliter formidatur.De quo ait Ioãnes, Timor non est in charitate. Quanuis itaque (sicut nunc patuit) ad mundi contẽptum debeamus induci consideratione mortis & iudicij atque pœnarum inferni; tamen omnino magis ac fortius ad hoc ipsum induci debemus consideratione & amore beatitudinis sempiternæ seu glo-

Thom. riæ electorum.Quæ secũdum Thomã,est quodammodo infinitæ dignitatis,cum sit immediata fruitio boni immensi dei glo-

riosi & sancti. Porro cum ista fruitio omnino sit supernaturalis, ad eam pertingere non valemus, nisi, per supernaturalia media quæ sunt gratia gratificãs, virtutes theologicæ (scilicet fides, spes charitas) septemq; dona spiritus sancti. Et quæ media ista perfectiora, & exhuberantiora in nobis extiterint, eo cũcta mũdana & temporalia vehemẽtius aspernamur, eorúmq; vanitatẽ, vilitatẽ, fallaciã, clarius speculamur, & ad beatitudinem paradisi cœlestis affectuosius aspiramus, abundãtius ꝓpinquamus, atq; celerius & incessabilius ambulamus, vel potius currimus: imo & oẽ opus dei nunc prõptius delectabiliúsque exequimur. Desiderio itaque fœlicitatis & gloriæ electorum viriliter omne quod deo placet agamus, mudũ prõptissime relinquamus cuncta caduca vt stercora arbitremur. Quoniam Aug. testante, Tanta est pulchritudo iustitiæ, tãta iucunditas lucis æternæ (hoc est incõmutabilis veritatis, & sapientiæ increatæ) vt etiam si nõ liceret in ea amplius quam vnius diei hora manere, propter hoc solum innumerabiles anni huius vitæ pleni delitiis & effluẽtia temporalium rerum rectè & merito sperneréntur. In ciuitate etenim Dei, & patria electorum, lex est charitas, rex veritas,

Philip. 3
August.

titas,pax,fœlicitas, vita, æternitas. Iã nũc accinge teipsum delecte: & subtiliter intuere,quanta sit beatorũ fœlicitas quanta iucunditas deũ clarè & immediatè videre Nõne quò aliquid pulcrius est eò delectabilius est ipsum clare videre? Cũ ergo Deus excelsus,sit essentialiter,totaliter & incircũscriptibiliter pulcher,sctũs,purus, ac splendidus, imo pulchritudo veraciter infinita,idealis separata, æterna perfecta simplex, & incõmixta, omnis creatæ,pulchritudinis decoris,puritatis,& & claritatis causa fontalis & ratio exemplaris,præ cunctis & singulis in infinitum decora & super pulcherrima: cõstat profecto ꝙ deũ tã speciosum clare & per speciẽ intueri, sit delitiosissimum,delectabilissimum, gloriosissimum, omnẽ delectationẽ& gloriã ineffabiliter incõparabiliterq; excellens. Præterea quo aliquid melius,dulcius, perfectiúsque in seipso consistit, eo eius est fruitio iucundior.Cũ ergo dominus deus noster omnipotẽs,adorandus & fœlix, sit in seipso præstantissima,puta incircunscriptibilis,& incomprehensibilis bonitas,infinita dulcedo & ens ita perfectũ vt quidquid ad entis seu essendi, vel esse plenitudinem, nobilitatem ac eminentiam pertinet,ei cum infinita perfectione & excel-

letiam cõpetat, cõstat quòd eius immediata fruitio sit prorsus ex omni parte suauissima & super dulcissima. Propter quam quidem adipiscendã infinita aspernatione spernẽda sunt omnia gaudia, honores, laudes, & prospera mũdi. Considera ergo vt vales, quale gaudium erit videre æternam diuinitatis essentiã, quemadmodum ipsa æterna sit à nullo facta, nec creata neque dependẽs: sed sibi ex se, in se, & per se omnino sufficiens, incircunscriptibilem, admirabilem & incomprehẽsibilem deum facie ad faciẽ lucide intueri, & in eius fontali sapientia totius vniuersi ordinem & decorẽ omnémque veritatem, & multa secretissima speculari, Frui quoq; hoc bono immenso, & id iugiter possidere atq; in ipso quicquid desiderabile est & pulchrum habere itémque diuina sapiẽtia tam exuberanter irradiari, à diuina bonitate tam copiose repleri, vt tota capacitas intellectus & omne desiderium voluntatis penitus facientur & contenta reddantur: gustare insuper diuinæ pacis dulcedinem, creatorísque amore prorsus absorberi, in deum transformari, ei perfectè assimulari, eúmque iugiter in se cõplecti, neq; ab eius amplexu, amore, aspectu, vnquam posse auelli; videre insuper 1. Cor. 13

visione beatissima & interna summæ trinitatis emanatione ad intra quomodo filius emanet à patre, & spiritus sanctus ab vtroque, quomodo personæ hæ adorandæ sint, vnum in essentia, & tres in suppositis, quæ earum mutua cōplacentia, fruitio, nexus, amor & gloria diuinæ siquidem & increatæ personæ amore prorsus immenso seinuicem diligunt, cum infinita seinuicē iucunditate aspiciunt, cum interminabili dulcedine se mutuo perfruuntur, & ipsæ duntaxat se plenè & comprehensiuè noscunt seu cōtemplantur. Gaudebunt ergo electi supra se de Dei visione, infra se de cœlestium corporum & aliarū corporaliū creaturarum pulcritudine & decore, intra se de corporis & animæ glorificatione, extra & circa se de angelorū & hominū prædestinatorū associatione. Ibi reuera erit candor lucis æstiualis, vernalis amœnitas, abundantia autumnalis, & requies hyemalis. Illic Deus sine fine videbitur sine fastidio perfruetur, sine fatigatione laudabitur. Ibi deus erit rationi plenitudo lucis & veritatis, voluntati multitudo pacis ac suauitatis, memoriæ continuatio æternitatis, atque immobilis stabilitatis. O vita vitalis, dulcis, amabilis semper memoriabilis, in qua summa securi-

 tas,

tas, secura trãquillitas trãquillia iucũditas, iucũda felicitas, felix æternitas, æterna beatitudo, cui Deus laudatio. Ibi affluẽtia diuitiarũ, influẽtia delitiarũ, cõfluxus bonorũ. Huius beatitudinis desiderio anima tua ô charissime inflammetur, pro ea quicquid potest efficaciter operetur, eã frequẽtius mẽte pura nunc meditetur. Noli teipsum propterea quæ mundi sunt exponere periculo amittendi hãc gloriã. Postremo tãta est dignitas gratiæ in præsenti, & gloriæ in futuro? vt quãuis certi essemus nos posse eas in mundo potiri, tamen amore crescendi ac proficiendi in eis, merito omnia pro Deo relinqueremus. Det tibi clementissimus Deus intellectũ, vt ista vere sapienter cũ gustu intelligas, consiliisque salutis salubriter atque celeriter acquiescas. Metuenda & incõprehẽsibilia nimis sunt iudicia domini Dei nostri, Nẽpe quod vni gratiã infundit, nõ alteri causa occulta esse potest, non iniusta, vt asserit Augustinus. Verum ego indignus indesinenter viscera misericordiæ dei imploro, quatenus in te misericordiam vndique suam mirificet. August.

Quod inquietudo, labor & afflictio mundi amorem concomitantes, ad mundi contemptum merito inducere debent. *Artic.* XXI.

Eccl. 10. HOmini bono dedit deus ſapientiã & ſcientiã & lætitiã, Peccatori autem afflictionem & curam ſuperfluam. Iã de mundi contemptu tractatum eſt, tam ex parte dei quàm noſtri. Nunc ergo de eodem incũbit loqui ex parte ipſius mundi qui ſi bene conſideretur, cõtinet in ſeipſo vnde contemnatur. Primò autẽ occurrit ad hoc ꝙ mundi amatores variis inquietudinis turbis, afflictionibus atque laboribus infeſtantur, ita vt mundus in quo cõſolationem requirunt, plus pœnæ & amaritudinis quàm delectationis ingerat eis. Quum enim ſint à ſummo ea ſimpliciſſimo bono (in quo ſolo pax vera verumque gaudiũ habetur) auerſi in temporalibus & terrenis diſperguntur, neque in aliquo vno ſtabiliti, per diuerſa ferũtur. Ex quibus multiplicibus affectionibus ſeu animæ paſſionibus afficiuntur, nunc delectatione, nũc mœrore, nunc amore: nũc odio, nũc deſiderio, nũc faſtidio, nunc timore, nunc deteſtatione. Nõ etenim per rationis iudicium ſeu cenſurã, norunt animæ paſſiones ad æqualitatẽ redigere, atq; in omni euentu in quadã trãquillitate conſiſtere ſed ad inſtar brutorũ impetum paſſionũ ſequuntur ſecundũ ſenſualitatis ſenſitiuíque appetitus impulſum. Vnde non

diu

diu in eadē diſpoſitione perdurāt. Pręterea ſecundū Philoſophū, homo cōtemplatiuus atq; theoricus in ſeipſo materiam bonarū delectationū habet, quum plenus ſit theoreumatibus diuinorum iucundus hoc eſt ſcientialibus ac ſapientialibus rerū notitiis, in quibus ſpiritualiter oblectatur, nec extra ſe in ſenſibilibus delectationē requirit. Indocti autē carnales ſiue mūdani talē delectationē non ſciunt, nec intra ſe ſyncerae delectationis materiam habent. Ideo forinſecus quaerunt laetari, in quibus non ſemper iucunda & proſpera, ſed frequēter aduerſa occurrūt & triſtia in quibus ſaepenumero affligūtur. Multò magis igitur homo deuotus & ſpiritalis in quo gratia ornat, iuuat, perficítq; naturā, intra ſe cōtinet vnde ſpiritaliter delectetur in deo, etiā in aduerſis. Mūdani verò & vitioſi, nūc irām, nunc triſtitiā, nunc inuidiā, nunc indignationē, nunc timorē (quae ſunt paſſiones poenales ac amariſſimae) habent in quibus nō animam tantum, ſed & corporalem naturalémque vitam plurimum laedunt. Nunc ſiquidem inani laetitia reſoluūtur, vana ſpe dilatantur, prauo deſiderio extēduntur: inde gaudent vnde triſtandum eſt, inde triſtantur vnde gaudere oportuit: id expectāt quod

Philoſo.

fugiendum est, id fugiunt quod vere vtile est & expectatione dignum. Itaq; siue delectentur, siue tristentur, infelices sunt & pœnas futuras merentur, & tantò quidem grauiores quantò magis inordinatæ sunt affectiones eorũ. Vnde de gloriãte & delectãte nõ recte, sed inaniter & mundane
Apoc. 18 dominus ait: Quantũ glorificauerit se & in delitiis fuerit tantũ date illi tormẽtum
August. & luctũ. Insuper August. testante: Animus inordinatus sibiipsi est pœna. Quum ergo (vt dictum est) in amatoribus mundi affectiones sint inordinatæ, præposteræ &
Sap. 5 peruersæ, constat quod sibimet ipsis sint
Iob 15 graues sæpe atq; pœnales. Propter quod fatentur. Ambulauimus vias difficiles. Lassati sumus in via iniquitatis, viam autem domini ignorauimus. Hinc denuo scriptũ est, Sonitus terroris semper in auribus impij. Et quum pax sit, ille insidias suspicatur. Quod si interim forte lætẽtur, lætitia eorum sit eis in perditionẽ. Porro animus ordinatus, animus tranquillus, deuotus sibiipsi, iucũdus & dulcis est. Vnde secundũ Hieronymũ claustra in quibus charitas regnat, sunt paradisus dei in terra.
Esai. 66 Sed & super quietũ & humilẽ requiescit spiritus sanctus. Simili modo iuxta quendam Sapiẽ. Vir eruditus suauis est animæ suæ.

suæ. Eruditus, inquã, eruditione virtutib⁹ decorata. Hinc vtique quãuis deuotæ trãquillæ, quietæ ordinatæque menti nõ esset alia merces reposita, quã suauitas ista, interna pacis dulcedo, synceritásque conscientiæ puræ, & consolatio sancta, quia quotidie experitur in semetipsa: dignum & superdignissimum esset studere virtutibus, ordinationi internæ vacare, vanitatibus seculi renunciare. Ad hoc est quod ait Gregorius: Illud est verũ & summum gaudiũ, quod non de creatura, sed de creatore cõcipitur. Quod quũ acceperis, nemo tollet à te. Cui comparata omnis aliunde iucũditas mœmor est, omnis suauitas dolor, omne dulce amarum est, omne decorum fœdum, omne postremo quod delectare potest, molestũ est. Et iterum. Nihil, inquit, in hac vita laboriosius, quã terrenis desideriis æstuare, & nihil in ea quietius, quã nihil huius mundi appetere. Verum vt idem adhuc docet. Spiritales diuitiæ quũ non habeãtur in fastidio fiunt, scilicet inexpertis. Et ideo forsitã mi dilecte ad spiritalis cõuersationis diuinas sacras syncerimásque delicias minus alliceris, minus festinas, quoniã eas nõdũ (vt reor) expertus es. Sed crede in hoc sancto & magno Grego. & spiritalem vitam mun-

Gregor.

Idem.

do relicto apprehendere iam festina. Et
1.Pet.2 spero quod gustabis quàm dulcis dominus, quàm magna multitudo dulcedinis
eius Delectaberisq; in multitudine pacis
Christi, quæ omnē sensum exuperat, quā
mundi amatores gustare nō valēt, quoniā
Psal.30 vt apud Prophetam habetur: Nō est pax
Philip.4 impiis dicit dominus. Porrò si iuxta Aristot. & Platonem Philosophia, seu consideratio philosophica, admirabiles habet
delectationes admixtas, quarum amore
etiam Plato perhibuit delectationes carnales atque mundanas esse spernēdas. Quod
vtiq; Plato fecit, Quia vt refert Augustinus in libro de vera religione. Plato in
virginitate permāsit. Si itaque hoc ita est:
quomodo non multò ampliores delectationes theologica cōsideratio habet admixtas illa quæ amatoribus mūdi nō cōuenit, sed his potissimū, qui pro Dei amore omnia relinquētes, quietam & solitariā
vitā ducūt, omnipotentique deo cū omni
cordis custodia iugiter obsequuntur, laudibus eius incessabiliter vacare optantes?
quemadmodū scriptū est. Cantabo dn̄o in
vita mea, Psallam Deo meo quandiu sum.
Deniq; sicut dici solet, quis in honore sine dolore, in prælatione sine tribulatione, in sublimitate sine vanitate? quā dicat

Grego

Gregorius: Quātò quis honoribus dignitatum plus sublimatur, eò grauioribus pōderibus oneratur. Omne qđ hic eminet plus mœrore afficitur quàm honore lætetur: plus casum dānationis minatur, quā vitam mereatur beatā. Exiguo enim conceditur misericordia. Potētes potēter tormenta patiuntur. Nam & iudiciū grauissimū in his qui præsunt fiet. Idcircò dicit Chrysostomus: Quis prælationē vel curam animarum desiderat, nisi qui non timet iudiciū dei? Magna securitas animæ nihil cōcupiscētiæ secularis habere. Vilis quoque & misera, seruitus, secularibus negotiis Deo relicto insistere, quāquā nō nullis mundanis personis graue sit nō occupari in talibus, quoniam non nouerūt se occupare in diuinis sanctísque actibus. Anima autem sine occupatione & amore esse non potest. Idcirco quò minus circa Deum occupatur atque afficitur, eo plus in terrenis & vanis effunditur. Denique teste Bernardo: Diuitiarū amor insatiabilis, longe plus desiderio torquet: quā vsu suo hominem ipsum refrigeret. Labor enim secundum Valeriū, est in acquirendo, timor in possidendo, dolor in amittendo. Sed & aurū illum plus cruciat, apud quem largius inuenitur. Vt ergo mente

Gregor.

Sapien. 8

Bernard

Valeri.

quieta deo queas seruire, tumultuantia mundi negotia, corporales delitias, fallentes diuitias fuge, soli deo adhære vt ipse sit gaudium tuũ, & requies, cantósque veraciter cũ Psalmista. In deo salutare meũ & gloria mea, deus auxilij mei, & spes mea in deo est. Temporalibus verò gaudent qui bona diuina cœlestia & æterna desiderare non norunt.

Quòd dispẽdiũ spiritualis profectus, seu amißio temporis ex mundi amore proueniens, ad despectum mundi inducere debet.

Articulus XXII.

Psal. 61 Vigilate nescitis enim quando dominus venit (sero an media nocte an gallicãtu) ne quum venerit repente, inueniat vos dormientes. Videte, vigilate & orate. Quantùm deũ, vitámq; futurã in patria diligimus, tantũ ea quæ nos à diuinitatis vnione æternæq; beatitudinis adeptione impediũt, vitare debemus. Quid autẽ eatenus impedit nos ab his, sicut diuitiæ, atq; delitiæ mũdi honores, vanitates, prosperitatésq; seculi? Quib. homo intẽtus non solũ sibi tẽpus ad pœnitendũ concessum miserabiliter perdit & infructuose expendit, sed insuper in multa quotidie vitia incidit, peccata committit, Dei non meminit, debita quoque omittit, & innumera

 mera

merabilia salutis impedimenta incurrit. Mat. 10.
Hinc in euãgelio loquitur Christus, Quã difficile q diuitias habẽt regnũ dei intrabũt, Diuitiæ siquidẽ iã possessę, difficulter spernũtur, & terrena arctius diligũtur, adepta quã cõstringũt cupita. Hinc certe qui multiplicãdis diuitiis incũbũt alterius vitæ gaudia quærere negligũt. Cumq; soliditatẽ perẽnitatis nõ pensant, exiliũ tanquã patriã amãt ac reputãt. Deniq; amator sęculi quãto plus dei obliuiscitur tanto plus à deo relinquitur: & eius anima induratur Hinc autẽ cõtingit, quòd nulla, quæ dei sunt, veraciter diligit, superna nõ concupiscit, ac pro hoc miserabili modo quãto quotidie peior efficitur, tãto securior redditur. Cũq; vnde sit lapsus nõ aspicit nec futura supplicia expauescit, quãtũ sit lugendus ignorat. Quo enim malis & vanis magis adhæret, eo minus recognoscit bona quæ perdit, & magnã putat felicitatẽ mundanã: nunc ad votũ florere, nõ formidans, nec præuidẽs sempiterna supplicia quæ cogetur mox sustinere. Solus ille conspicit nihil esse ꝙ floret iniquis, qui ab amore sæculi abstulit gressum mẽtis. Cũ siquidẽ æterna retributio cogitatur præsens gloria q̃ sit nulla cognoscitur. Qui autẽ cor in præsentibus fixit, futura

 impio

riũ,nil deo acceptũ,vel ad æternæ beatitudinis adeptionẽ proficuũ. Omnis itaq; actio vitæ nostræ, oĩs cogitatio, affectio, loquutio, operatio, afflictio deo accepta & meritoria esse non valet, nisi ex charitate ꝓcedat elicitiue,imperatiue, seu directiue. Vnde qui ex solo timore seruili, seu pœnæ formidine plorãt, cõfitentur,& pœnitẽt,nil merẽtur. Itaq; opus bonũ fieri debet zelo iustitiæ & charitatis affectu

1. Cor.13 non seruili timore.Propter quod dicit ap. Si linguis angelorũ loquar & hominum, charitatẽ autem nõ habuero, nihil mihi

Grego. prodest. Et Gregor. Tunc solum deo vera obsequia reddimus, cum eũ propter amoris fiduciã non timemus; cũ nos ad opera bona affectus nõ metus, dirigit, quod de timore seruili sumendum est, quo pœna principaliter formidatur.De quo ait Ioãnes, Timor non est in charitate. Quanuis itaque (sicut nunc patuit) ad mundi contẽptum debeamus induci consideratione mortis & iudicij atque pœnarum inferni: tamen omnino magis ac fortius ad hoc ipsum induci debemus consideratione & amore beatitudinis sempiternæ seu glo-

Thom. riæ electorum.Quæ secũdum Thomã,est quodammodo innitæ dignitatis,cum sit immediata fruitio boni immensi dei glo-

riosi & sancti. Porro cum ista fruitio omnino sit supernaturalis, ad eam pertingere non valemus, nisi, per supernaturalia media quæ sunt gratia gratificãs, virtutes theologicæ (scilicet fides, spes charitas) septemq; dona spiritus sancti. Et quæ media ista perfectiora, & exhuberantiora in nobis extiterint, eo cũcta mũdana & temporalia vehemẽtius aspernamur, eorúmq; vanitatẽ, vilitatẽ, fallaciã, clarius speculamur, & ad beatitudinem paradisi cœlestis affectuosius aspiramus, abundãtius ꝓpinquamus, atq; celerius & incessabilius ambulamus, vel potius currimus: imo & oẽ opus dei nunc prõptius delectabiliúsque exequimur. Desiderio itaque fœlicitatis & gloriæ electorum viriliter omne quod deo placet agamus, mudũ prõptissime relinquamus cuncta caduca vt stercora arbitremur. Quoniam Aug. testante, Tanta est pulchritudo iustitiæ, tãta iucunditas lucis æternæ (hoc est incõmutabilis veritatis, & sapientiæ increatæ) vt etiam si nõ liceret in ea amplius quam vnius diei hora manere, propter hoc solum innumerabiles anni huius vitæ pleni delitiis & effluẽtia temporalium rerum rectè & merito spernerentur. In ciuitate etenim Dei, & patria electorum, lex est charitas, rex veritas,

Philip. 3
Augus.

ritas,

titas,pax,fœlicitas, vita, æternitas. Iã nũc accinge teipsum delecte: & subtiliter intuere, quanta sit beatorũ fœlicitas quanta iucunditas deũ clarè & immediatè videre Nõne quò aliquid pulcrius est eò delectabilius est ipsum clare videre? Cũ ergo Deus excelsus, sit essentialiter, totaliter & incircũscriptibiliter pulcher, sctũs, purus, ac splendidus, imo pulchritudo veraciter infinita, idealis sep rata, æterna perfecta simplex, & incõmixta, omnis creatæ, pulchritudinis decoris, puritatis, & & claritatis causa fontalis & ratio exemplaris, præ cunctis & singulis in infinitum decora & super pulcherrima: cõstat profecto q deũ tã speciosum clare & per speciẽ intueri, sit delitiosissimum, delectabilissimum, gloriosissimum, omnẽ delectationẽ & gloriã ineffabiliter incõparabiliterq; excellens. Præterea quo aliquid melius, dulcius, perfectiúsque in seipso consistit, eo eius est fruitio iucundior. Cũ ergo dominus deus noster omnipotẽs, adorandus & fœlix, sit in seipso præstantissima, puta incircunscriptibilis, & incomprehensibilis bonitas, infinita dulcedo & ens ita perfectũ vt quidquid ad entis seu essendi, vel esse plenitudinem, nobilitatem ac eminentiam pertinet, ei cum infinita perfectione & excel-

letiam cõpetat, cõstat quòd eius immedia ta fruitio sit prorsus ex omni parte suauissima & super dulcissima. Propter quam quidem adipiscendã infinita aspernatione spernẽda sunt omnia gaudia, honores, laudes, & prospera mũdi. Considera ergo vt vales, quale gaudium erit videre æternam diuinitatis essentiã, quemadmodum ipsa æterna sit à nullo facta, nec creata neque dependẽs: sed sibi ex se, in se, & per se omnino sufficiens, incircunscriptibilem, admirabilem & incomprehẽsibilem deum facie ad faciẽ lucide intueri, & in eius fontali sapientia totius vniuersi ordinem & decorẽ omnémque veritatem, & multa secretissima speculari, Frui quoq; hoc bono immenso, & id iugiter possidere atq; in ipso quicquid desiderabile est & pulchrum habere itémque diuina sapiẽtia tam exuberanter irradiari, à diuina bonitate tam copiose repleri, vt tota capacitas intellectus & omne desiderium voluntatis penitus facientur & contenta reddantur: gustare insuper diuinæ pacis dulcedinem, creatorísque amore prorsus absorberi, in deum transformari, ei perfecte assimulari, eúmque iugiter in se cõplecti, neq; ab eius amplexu, amore, aspectu, vnquam posse auelli; videre insuper 1.Cor.13

HH.

visione beatissima & interna summæ trinitatis emanatione ad intra quomodo filius emanet à patre, & spiritus sanctus ab vtroque, quomodo personæ hæ adorandę sint, vnum in essentia, & tres in suppositis, quæ earum mutua cōplacentia, fruitio, nexus, amor & gloria diuinæ siquidem & increatæ personæ amore prorsus immenso, seinuicem diligunt, cum infinita seinuicē iucunditate aspiciunt, cum interminabili dulcedine se mutuo perfruuntur, & ipsæ duntaxat se plenè & comprehensiuè noscunt seu cōtemplantur. Gaudebunt ergo electi supra se de Dei visione, infra se de cœlestium corporum & aliarū corporaliū creaturarum pulcritudine & decore, intra se de corporis & animæ glorificatione, extra & circa se de angelorū & hominū prædestinatorū associatione. Ibi reuera erit candor lucis æstiualis, vernalis amœnitas, abundantia autumnalis, & requies hyemalis. Illic Deus sine fine videbitur sine fastidio perfruetur, sine fatigatione laudabitur. Ibi deus erit rationi plenitudo lucis & veritatis, voluntati multitudo pacis ac suauitatis, memoriæ continuatio æternitatis, atque immobilis stabilitatis. O vita vitalis, dulcis, amabilis semper memoriabilis, in qua summa securi-

 tas,

tas,secura trãquillitas trãquillia iucũditas,iucũda felicitas, felix æternitas, æterna beatitudo, cui Deus laudatio. Ibi affluẽtia diuitiarũ,influẽtia delitiarũ,cõfluxus bonorũ. Huius beatitudinis desiderio anima tua ô chariſſime inflammetur, pro ea quicquid poteſt efficaciter operetur, eã frequẽtius mẽte pura nunc meditetur. Noli teipſum propterea quæ mundi ſunt exponere periculo amittendi hãc gloriã. Poſtremo tãta eſt dignitas gratiæ in præſenti, & gloriæ in futuro? vt quãuis certi eſſemus nos poſſe eas in mundo potiri, tamen amore creſcendi ac proficiendi in eis, merito omnia pro Deo relinqueremus. Det tibi clementiſſimus Deus intellectũ, vt iſta vere ſapienter cũ guſtu intelligas, conſiliiſque ſalutis ſalubriter atque celeriter acquieſcas. Metuenda & incõprehẽſibilia nimis ſunt iudicia domini Dei noſtri, Nẽpe quod vni gratiã infundit,nõ alteri cauſa occulta eſſe poteſt,non iniuſta,vt aſſerit Auguſtinus. Verum ego indignus indeſinenter viſcera miſericordiæ dei imploro, quatenus in te miſericordiam vndique ſuam mirificet. Auguſt.

Quod inquietudo, labor & afflictio mundi amorem concomitantes, ad mundi contemptum meritò inducere debent. Artic. XXI.

diu in eadē diſpoſitione perdurāt. Præterea ſecundū Philoſophū, homo cōtemplatiuus atq; theoricus in ſeipſo materiam bonarū delectationū habet, quum plenus ſit theoreumatibus diuinorum iucundus hoc eſt ſcientialibus ac ſapientialibus rerū notitiis, in quibus ſpiritualiter oblectatur, nec extra ſe in ſenſibilibus delectationē requirit. Indocti autē carnales ſiue mūdani talē delectationē non ſciunt, nec intra ſe ſyncerae delectationis materiam habent. Ideo foriſecus quærunt lætari, in quibus non ſemper iucunda & proſpera, ſed freqnēter aduerſa occurrūt & triſtia in quibus ſæpenumero affligūtur. Multò magis igitur homo deuotus & ſpiritalis in quo gratia ornat, iuuat, perficitq; naturā, intra ſe cōtinet vnde ſpiritaliter delectetur in deo, etiā in aduerſis. Mūdani verò & vitioſi, nūc irām, nunc triſtitiā, nunc inuidiā, nunc indignationē, nunc timorē (quæ ſunt paſſiones pœnales ac amariſſimæ) habent in quibus nō animam tantum, ſed & corporalem naturalémque vitam plurimum lædunt. Nunc ſiquidem inani lætitia reſoluūtur, vana ſpe dilatantur, prauo deſiderio extēduntur: inde gaudent vnde triſtandum eſt, inde triſtantur vnde gaudere oportuit: id expectāt quod

Philoſo.

fugiendum est, id fugiunt quod vere vtile est & expectatione dignum. Itaq; siue delectentur, siue tristentur, infelices sunt & pœnas futuras merentur, & tantò quidem grauiores quantò magis inordinatæ sunt affectiones eorũ. Vnde de gloriãte & delectãte nõ recte, sed inaniter & mundane
Apoc. 18 dominus ait: Quantũ glorificauerit se & in delitiis fuerit tantũ date illi tormẽtum
August. & luctũ. Insuper August. testante: Animus inordinatus sibiipsi est pœna. Quum ergo (vt dictum est) in amatoribus mundi affectiones sint inordinatæ, præposteræ &
Sap. 55 peruersæ, constat quod sibimet ipsis sint
Iob 15 graues sępe atq; pœnales. Propter quod fatentur. Ambulauimus vias difficiles. Lassati sumus in via iniquitatis, viam autem domini ignorauimus. Hinc denuo scriptũ est, Sonitus terroris semper in auribus impij. Et quum pax sit, ille insidias suspicatur. Quod si interim forte lætẽtur, lætitia eorum sit eis in perditionẽ. Porro animus ordinatus, animus tranquillus, deuotus sibiipsi, iucũdus & dulcis est. Vnde secundũ Hieronymũ claustra in quibus charitas regnat, sunt paradisus dei in terra.
Esai. 66 Sed & super quietũ & humilẽ requiescit spiritus sanctus. Simili modo iuxta quendam Sapiẽ. Vir eruditus suauis est animæ

suæ.

suæ. Eruditus, inquã, eruditione virtutib⁹ decorata. Hinc vtique quãuis deuotæ trã quillæ, quietæ ordinatæque menti nõ esset alia merces reposita, quã suauitas ista, interna pacis dulcedo, synceritásque conscientiæ puræ, & consolatio sancta, quia quotidie experitur in semetipsa: dignum & superdignissimum esset studere virtutibus, ordinationi internæ vacare, vanitatibus seculi renunciare. Ad hoc est quod ait Gregorius: Illud est verũ & summum gaudiũ, quod non de creatura, sed de creatore cõcipitur: Quod quũ acceperis, nemo tollet à te. Cui comparata omnis aliunde iucũditas mœror est, omnis suauitas dolor, omne dulce amarum est, omne decorum fœdum, omne postremo quod delectare potest, molestũ est. Et iterum. Nihil, inquit, in hac vita laboriosius, quã terrenis desideriis æstuare, & nihil in ea quietius, quã nihil huius mundi appetere. Verum vt idem adhuc docet. Spiritales diuitiæ quũ non habeãtur in fastidio sunt, scilicet inexpertis. Et ideo forsitã mi dilecte ad spiritalis cõuersationis diuinas sacras synceri másque delicias minus alliceris, minus festinas, quoniã eas nõdũ (vt reor) expertus es. Sed crede in hoc sancto & magno Grego. & spiritalem vitam mun-

Gregor.

Idem.

do relicto apprehendere iam festina. Et
1.Pet.2 spero quod gustabis quàm dulcis dominus, quàm magna multitudo dulcedinis eius Delectaberisq; in multitudine pacis Christi, quæ omnẽ sensum exuperat, quã mundi amatores gustare nõ valẽt, quoniã
Psal.30 vt apud Prophetam habetur: Nõ est pax
Philip.4 impiis dicit dominus. Porrò si iuxta Aristot. & Platonem Philosophia, seu consideratio philosophica, admirabiles habet delectationes admixtas, quarum amore etiam Plato perhibuit delectationes carnales atque mundanas esse spernẽdas. Quod vtiq; Plato fecit, Quia vt refert Augustinus in libro de vera religione. Plato in virginitate permãsit. Si itaque hoc ita est: quomodo non multò ampliores delectationes theologica cõsideratio habet admixtas, illa quæ amatoribus mũdi nõ cõuenit, sed his potissimũ, qui pro Dei amore omnia relinquẽtes, quietam & solitariã vitã ducũt, omnipotentique deo cũ omni cordis custodia iugiter obsequuntur, laudibus eius incessabiliter vacare optantes? quemadmodũ scriptũ est. Cantabo dño in vita mea, Psallam Deo meo quandiu sum. Deniq; sicut dici solet, quis in honore sine dolore, in prælatione sine tribulatione, in sublimitate sine vanitate? quã dicat

Grego

Gregorius: Quātò quis honoribus dignitatum plus sublimatur, eò grauioribus pōderibus oneratur. Omne qđ hic eminet plus mœrore afficitur quàm honore lætetur: plus casum dānationis minatur, quā vitam mereatur beatā. Exiguo enim conceditur misericordia. Potētes potēter tormenta patiuntur. Nam & iudiciū grauissimū in his qui præsunt fiet. Idcircò dicit Chrysostomus: Quis prælationē vel curam animarum desiderat, nisi qui non timet iudiciū dei? Magna securitas animæ nihil cōcupiscētiæ secularis habere. Vilis quoque & misera, seruitus, secularibus negotiis Deo relicto insistere, quāquā nō nullis mundanis personis graue sit nō occupari in talibus, quoniam non nouerūt se occupare in diuinis sanctísque actibus. Anima autem sine occupatione & amore esse non potest. Idcirco quò minus circa Deùm occupatur atque afficitur, eo plus in terrenis & vanis effunditur. Denique teste Bernardo: Diuitiarū amor insatiabilis, longe plus desiderio torquet: quā vsu suo hominem ipsum refrigeret. Labor enim secundum Valeriū, est in acquirendo, timor in possidendo, dolor in amittendo. Sed & aurū illum plus cruciat, apud quem largius inuenitur. Vt ergo mente

Gregor. Sapien. 8 Bernard Valeri.

merabilia salutis impedimenta incurrit. Mat. 10.
Hinc in euãgelio loquitur Christus, Quã difficile q diuitias habet regnũ dei intrabũt, Diuitiæ siquidé iã possessę, difficulter spernũtur, & terrena arctius diligũtur adepta quã cõstringũt cupita. Hinc certe qui multiplicãdis diuitiis incũbũt alterius vitæ gaudia quærere negligũt. Cumq; soliditaté perẽnitatis nõ pensant, exiliũ tanquã patriã amãt ac reputát. Deniq; amator sęculi quãto plus dei obliuiscitur tanto plus à deo relinquitur: & eius anima induratur Hinc auté cõtingit, quòd nulla, quæ dei sunt, veraciter diligit, superna nõ concupiscit, ac pro hoc miserabili modo quãto quotidie peior efficitur, tãto securior redditur. Cũq; vnde sit lapsus nõ aspicit nec futura supplicia expauescit, quãtũ sit lugendus ignorat. Quo enim malis & vanis magis adhæret, eo minus recognoscit bona quæ perdit, & magnã putat felicitaté mundanã: nunc ad votũ florere, nõ formidans, nec præuidés sempiterna supplicia quæ cogetur mox sustinere. Solus ille conspicit nihil esse ꝙ floret iniquis, qui ab amore sæculi abstulit gressum mẽtis. Cũ siquidé æterna retributio cogitatur præsens gloria q̃ sit nulla cognoscitur. Qui auté cor in præsentibus fixit, futura

impiorũ supplicia nõ perpendit, sed falsis intumescit diuitiis, gaudétq; cum flendus sit, subiectus sceleribus. Nulla verior miseria, quã falsa ac vana lætitia. Et tãto quis amplius foris insecus gaudet, quãto intrinsecus suiipsius recordationem non habet. Hæc ex verbis Greg. sumpta sunt. Ex quibus charissime elicis, quã periculosum sit, maxime clericis his terrenis implicare affectũ. Sed forte intẽdis diuitiis nõ inordinate vti & affici, nec inter sęculares & vagos sęculariter cõuersari, neq; in epulis delitiari, nec hominũ honore, fauore, aut laudibus delectari. Fateor si hoc potes magna valde perfectio est, quę vix à virtuosis videtur posse cõtinuari. Porro quam rarũ
Gregor. atq; difficile sit hoc ipsum attẽde. Ait nanque Gregorius, Pene semper epulas cõcomitatur voluptas. Diuitũ enim corpus in refectionis delectationes resoluitur, cor
Valerius ad inane gaudiũ relaxatur. Proinde Valerius ait: Diues in superfluitate resoluitur, & iactãtia effrenatur, currit ad libitũ, corruit ad illicitũ, fiúntque instrumẽta pœnarum, quę fuerunt oblectamẽta culparum. Verum an corpus tuũ delicatè & molliter nutrias, & solam necessitatem vel vtilitatem, nõ voluptatem requiras, tu ipsę examines. Sed audi Gregor. Sicut impossibi-
Gregor.

le est, inquit, igné inflammari in aqua, sic impossibile est cordis cōpunctionem vigere in delitiis. Cōtraria enim sunt & mutuo sui peremptoria. Præterea tēporis mobilitatem perpende, & noli illud in vanitatē expendere, infructuose transire, vitiose deducere, Sed sanctorum patrum audi doctrinam docentium, Nemo nostrū parui æstimet tempus, quod in verbis consumitur otiosis. Volat verbum irreuocabile, volat tempus irremeabile nec aduertit insipiēs quid amittat. Licet fabulari, dicūt donec hora pertrāseat. O donec prętereat hora quam tibi ad agendam pœnitētiam, ad obtinendam gratiam, ad acquirendam gloriam miseratio cōditoris indulsit. Donec pertranseat tempus in quo diuinam propitiare debueras pietaēm, properare ad angelicam societatē, suspirare ad amissam cœlestem hæreditatem, aspirare ad promissam fœlicitatem, excitare tuam remissam voluntatem, flere cōmissam iniquitatem. Atqui secundum Bernardum, nil pretiosius tempore, & nihil nunc vilius reputatur. Transeunt dies salutis & nemo recogitat. Nunc ergo mihi charissime frater omni sero seu hora, qua te compones quieti, reuolue in animo quomodo diem expenderis, quid mali cōmiseris, q̄d boni omise-

Bernard.

omiseris, quanta bona facere potuisti sed neglexisti, quomodo deum inhonorasti, quomodo dęmoni peccãdo placuisti, quo modo animã tuã læsisti,& angelo tuo displicuisti, quantũ appropinquasti inferno. Tunc autẽ de bonis peractis Deo gratias age. De malis toto doleas corde, emendationem propone, eámque diligenter prosequere. Considera nũc quòd peccatóres, qui iam tempus in mundi vanitate expẽdunt in hora diræ mortis quærunt vnius diei, vel horæ inducias ad pœnitendum, quam & nunc mallent potius accipere, quam massam auri tam magnam, quantus est mũdus sensibilis. Recordare quod in die iudicij omne tempus tibi impensum requiretur à te qualiter sit expensum vsque ad monumentum & oculi nictum. Sit ergo in corde cogitatio bona, in ore lectio sacra, in manibus operatio virtuosa, vt quotiescunque inimicus accesserit, inueniat te armatũ. Quem enim ociosum inuenerit, tentare nõ cessat. Quod si tam malum est otium, quanto peius est vitiosum negotium?

De contemptu mundi & temporaliũ ex consideratione vanitatis, & mutabilitatis & fugacitatis seu breuitatis eorum præsentisque vitæ. Articulus. XXIII.

LAus impiorũ breuis est: & gaudiũ hypocritæ ad instar pũcti. Si ascenderit vsque ad cęlos superbia eius & caput eius nubes tetigerit: quasi sterquiliniũ in fine perdetur; velut somniũ auolans non inuenietur, trãsiet quasi visio nocturna. Si futuræ fœlicitatis æternæque vitę ęternitatẽ, soliditatẽ, veritatẽ & incorruptibilitatem ritè pensamus, puto quod mũdus iste & præsens vita, temporalisque gloria nobis ex corde vilescẽt, nec in rebus mundanis affectũ spargemus, qui potius sempiterna gaudia & inuariabilia bona nobis in patria præparata, auidissimo corde quęremus. Cum enim anima nostra immortalis sit, & propter splẽdorẽ intellectus omni materiali natura sublimior, nequaquã in corruptibilibus, materialibus aut trãsitoriis quiescere debet, sed immortali, inuariabili, ac simplicissimo deo pura mẽte intẽdere. Nõ ergo præsentẽ vitã, sed futurã principaliter diligamus, omnẽ trãsitoriã delectationẽ, temporalẽ honorem, & laudem humanã pro diuinitatis cœlestísque beatitudinis dilectione ex corde cõtẽnamus. In tantũ enim Deo placemus, & futuræ beatitudini propinquamus, quãtũ ab omni laudis & gloriæ tẽporalis atque mũdanæ vanitatis affectu cessamus vt dicit

cit Gregorius. Soli enim Deo debetur honor & gloria, à quo omne bonũ procedit, Nobis aũt confusio vultus, qui toties Deũ offendimus, inhonoramus, negligimus.

1.Tim.1. Nõ itaque licitũ est nobis gloriari in nobismetipsis, aut inanẽ cõplacentiam in nobis habere: sed sicut dicit Apostolus, Qui

2.Cor.10 gloriatur, in domino glorietur. Ecce mun-

1.Ioan. 2 dus trãsit & cõcupiscẽtia eius. Et quę est

Iacob. 4. vita nostra in seculo isto, nisi fumus & va-

2.Reg.14 por ad modicũ parens, qui mox exterminantur? Omnes sicut aqua in terram dilabimur. Terra sumus, cinis, & puluis, putredo, & vermis. Cum autem mortuus fuerit homo, hæreditabit serpentes & vermes. Denique quid est vita præsens, nisi continuus atque celerrimus cursus ad mortẽ?

1.Pa.29. Incessabiliter enim aliquid vitæ nostræ ab

Esa. 29. scinditur. Ideoque Dauid ait: Dies nostri sicut vmbra super terrã, & nulla est mora. Et Ezechias pussimus. Præcisa (inquit) est velut à texente vita mea, Dũ adhuc ordirer, succidit me. Et item beatissimus Iob.

Iob.7. Memento mei domine, quia ventus est vita mea. Imo nihil est duratio vitę huius re-

Ibidem. spectu æternitatis, sicut Iob loquitur? Parce mihi domine, nihil enim sunt dies mei.

Chryso. Hinc dicit Chrysostomus: Centum si placet annos demus delitiis, adde & alios cen-

tum

tum si libet adde & decies centū, quærit ex his ad æternitatem cōpensatio? Nonne omne tempus vitæ huius quo delitiis frui videmur & indulgere vanitati, quasi noctis vnius somnus ad æternitatis comparationem videtur? De hoc dicit Hieronymus: Si haberes sapientiam Salomonis, pulchritudinem Absalonis, fortitudinem Samsonis, diuitias Crœsi, potestatem Octauiani, quid hæc proderunt tibi, cum statim caro dabitur vermibus, & anima tua dæmonibus? Porro, vt asserit Augustinus, Adam si adhuc viueret, & hodie moreretur, quid illi vitæ longitudo profuisset? Hæc nunc amātissime profundè perpende. Qui enim hæc modo attendere negligunt certe vel sero & infructuose cum reprobis dicent in die iudicij. Errauimus à via veritatis, & iustitię lumen nō luxit nobis, & sol intelligentiæ non est ortus nobis. Quid nobis profuit superbia, aut diuitiarum iactantia quid cōtulit nobis? Transierunt omnia illa tanquam vmbra, & tanquam nuntius præcurrens. Denique tunc reuelabunt cœli iniquitatem & vanitatem amatorum huius mundi, & terra aduersus eos consurget. Tunc manifestum erit peccatum eorum cum his qui dixerunt Deo. Recede à nobis, scientiā viarum tuarum

Hieron.

cit Hieronymus: Festina consolatio bonorum, est consideratus finis malorum. Dum siquidem ex reproborum interitu conspiciunt malum quod euadunt, leue arbitratur quicquid in vita hac patiũtur. Ecce charissime quanta fallacia sæculi, & quanta cæcitas amoris eius. Dum enim libenter & iucũdissime moratur in mũdo, diúque viuere sperat, ac in futurũ multa disponit repente & improuise mori iubetur, & vniuersa quæ vitiose dilexit, in momento relinquere. Vnde Christ' Lucæ duodecimo refert diuitem sic sibiipsi loquutum, Anima, habes multa bona reposita in annos plurimos requiesce, comede, bibe, epulare. Dixit autem illi deus: Stulte hac nocte animam tuam repetunt à te. Quę autẽ parasti, cuius erũt? Veras ergo & spirituales diuitias congregemus, quæ nos in hora mortis nõ deserant, sed coram deo appareant, nósque virtutibus speciosos constituant. In his diuitiis potes quotidie bene proficere, sic vt talis pfectus tibi vere salubrior sit; quàm si omnes mũdi diuitias possideres. Nullũ igitur temporis spaciũ vane expẽdas. Nec solũ opto te occupari in bonis sed in melioribus, vt semper inquiras viciniora saluti, & Deo viciniores sitas, sicq; reuererẽtes & verè nobiliter corá

Ibidem.

Hebre.

diuini vultus præsentia conuerseris. Cogita atque recogita quietẽ & pacẽ puri cordis, delectationem animæ Deum contemplantis, securitatem & spem mentis Deũ amãtis: scies quod talibus intẽdere sit deiformiter viuere, quodq; cęcus sit qui aliis deditus est. Nonne omne creatũ est defectiuum, & omne trãsitoriũ inquietũ? Breue quoque & modicum est atque mutabile, quod tempori subiacet. Idcirco mundi amator nil firmũ aut stabile habet, sed leuis est ipse & inconstans, tanquã in vertigine positus, cum non in solo Deo, sed in omnibus vanis & trãsitoriis delectationẽ efflagitat, nunc istud, nunc illud affectans, nunc quod amabat fastidiens, nunc aliud non desideratũ concupiscens. Iustus vero & Dei amator, tranquillus, vniformis & stabilis perseuerat tãquam immobili fundamento Deo æterno fundatus. Propter

Prou.10. quod Salomon loquitur: Quasi tempestas transiens impius non erit. Iustus autẽ quasi fundamentum æternum. Insuper amato

August. ribus mundi condolens Augustinus exclamando alloquitur eos: O amatores mundi, quid laboratis? cur vos ipsos affligitis circa nihil, cum creatorem omniũ possidere possitis? Quid amplius quæritis? quid sufficit homini, cui cõditor ipse non suffi-

cit

cit? Si enim omne bonũ facile habere valetis (scilicet deũ) cur nitimini plena miseriis possidere? Maiórne esse poterit spes vestra in mũdo, quàm vt amici sitis mundi ibi quid nõ fragile, quid nõ caducum, quid non mutabile plenũmque periculis, per quæ ad maiora & sempiterna pericula peruenitur? De vanitate quoq; vitæ mundanæ dicit Hieron. O vita non vita, sed mors, vita fallax & onusta tristitiis, imbecillis & vmbraica, nunc flores, & statim arescis, vita priuans cui ines, vita fragilis, vita momentanea & caduca, quæ quanto plus crescis, tanto magis decrescis. Quum plus procedis, plus ad mortem propinquas, O vita plena laqueis, quot in mundo laqueas homines, quot per te iam sustinẽt infernalia tormenta. O quam beatus qui tuas cognoscit fallacias, quam beatior, qui de tuis non curat blanditiis vanis, quàm beatissimus qui bene priuatus est. Hiero.

Quod contẽnendus est mundus, & ea quæ mũdi sunt propter eorum malitiam & continuam læsionem quam suis amatoribus ingerit.

Articulus X, XIIII.

TOtus mũdus in maligno positus est: nonne malignitate plenus & maligno subiectus, seu dæmoni subditus est mũdus? De quo idẽ ait: Omne quod est in 1. Ioan. 5 2. Ioan. 2

mũdo, concupiſcẽtia carnis eſt aut concu
2.Pet. 2 piſcẽtia oculorũ, aut ſuperbiã vitæ. Iniqui
nãq; vt Petrus docet, ſunt ſerui corruptio
nis & peccati. A quo enim quiſq; ſuperat⁹
eſt, huius & ſeruus eſt. Qui autẽ eſt ſeruus
peccati, eſt vtique ſeruus diaboli. Vnde de
2.Tim.2 impiis loquitur Paul⁹: Reſipiſcãt à laqueis
diaboli, à quo captiui tenẽtur ad ipſi⁹ vo-
lũtatẽ. Hinc Chriſtus in Euãgelio dæmo-
nem nominat principem huius mũdi, non
vtiq; machinæ mundialis, ſed hominum
mundanorũ qui à Deo auerſi in terrenis
depreſſi ſunt. De quibus Hiere. ait ad do-
minũ: Recedentes à te, in terra ſcribẽtur.
Cõtra quod Chriſtus ait electis. Gaudete
& exultate, quoniã nomina veſtra ſcripta
ſunt in cœlis. Deniq; ſecundũ expoſitionẽ
venerabilis Bedæ, in prædictis verbis
Ioannis per ea quæ in mundo ſunt, & per
Ioann. 2 mundũ intelligũtur homines, qui inordi-
nato amore incolunt mundũ. Iſti non ha-
bent niſi cõcupiſcentiam carnis, concupi-
ſcentiam oculorum, & ſuperbiam vitæ.
His etenim vitiorum vocabulis omnia vi-
tiorũ genera cõprehendit Ioãnes. Concu-
piſcentia ſiquidem carnis eſt, omne quod
ad voluptatẽ & delitias corporis pertinet.
Concupiſcentia oculorũ eſt omnis curio-
ſitas quæ fit in diſcẽdis nefariis artibus, in

cont

cõtemplãdis spectaculis turpibus, vel superfluis acquirẽdis tẽporalibus rebus, vel cognoscẽdis carpendisq; vitiis ꝓximorũ. Superbia vitæ, quum se quis iactat in honoribus. Mundus itaque plenus est malis. Quid enim faciunt homines sæculares secundũ mũdum viuentes, quàm diuersis se contẽdunt implicare peccatis? suásque animas cõfodere vitiorum vulneribus, & concupiscentiarum sagittis, in tantum vt non sentiant ea? Impletum videmus in Ecclesia illud Oseæ capite quarto: Non est veritas, non est misericordia, non est scientia Dei in terra. Maledictum est homicidium, furtum, adulterium, mendacium inundauerunt. A minori quoque (inquit alius Propheta) vsque ad maiorem omnes auaritiæ student. Sacerdotes non dixerunt vbi est dominus? Et pastores præuaricati sunt. Non latet ad quantam ruinam deuenit Ecclesia pene in omni statu, gradu & ordine. Porro si Christiani nunc viuerent sicut olim, non esset tanta necessitas fugiendi à mundo. Verum sicuti nũc vt plurimũm viuitur, summa difficultas est bene viuere, seu mortalia peccata declinare in mundo, præcipue his qui manuali opere nõ occupantur, sed abundant diuitiis, & cum secularibus conuersantur. Fraudes ambitio, in

Hiero.6

uidia, voluptas & omnia mala super terrā diffusa sunt. Cogitat vnusquisque quō substātiā suam multiplicet. Nemo qualiter animā suam saluet. Timēt ne paupertatē incurrant. Nōne autē, vt ne in gehennæ supplicia incidant. Mundus est fornax
Dani.3
vitiorū quam mūdani septēplici (septem videlicet principaliū vitiorū) igne succendūt, & in ea cōburūt seipsos, & suos collegas. Vbi in tantum excæcātur vt pericula sua quamuis audita & nota non vitēt, nec metuāt sed tanquā phrenetici & insani in periculis suis exultant. Eos quoque quos similibus non cernunt inuolui periculis, incensatos reputant & insanos. Hinc Sen.
Seneca.
Alanus
ait: Quoties inter homines fui minor homo redij. Et Alanus: Ad mala facta malus socius sociū trahit. Et sic fit malus & nequam, qui ante bonus fuit. Denique sicut populus Israël non valebat ab Ægypto recedere, nisi diuino adiutus auxilio, sic nemo à sæculo isto potest auerti, nisi diuinæ
Exo.12
misericordiæ tactu & munere adiuuetur. Defectus tamen non erit ex parte dei, dūmodo quod in se est fecerit homo. Mundus hic comparatur deserto per quod filij Israël processerunt ab Ægypto ad terram promissionis. In quo quidem deserto tot occurrerunt obstacula, quod ex sex-

centis

centis numeratis millibus duo duntaxat scilicet Caleph & Iosue perducti sunt ad terrā promissionis. O quantū gaudet modo diabolus omnes in procliuio & sordibus vitiorū conspiciens. Terrenis inhiant homines, terrena sapiunt, deū & mandata eius nō curāt, terribilia dei iudicia audiētes nō obstupescūt: sed tāquā fabulas audiunt, omnia sine causa fiunt nobis. Duritia nostra nō mitigatur. Sed nūquid deus iustitiā suam, relinquet, aut peccata inulta deseret, aut verba quæ de futuro iudicio ac debitis pœnis prædixit falsificari permittet? Præterea qui terrenarū rerū superatur amore, in deo nequaquā delectatur. Nullus autē permanet diu absque delectatione. Qui ergo ī spiritualibus nō lætātur ad mundana solatia se infundunt, sicq; vitiorū multitudine obruūtur. Hinc Augu. Beatus est, īquit, domine qui amat te. Qui autē te non amat, mundū amat, vitiis seruit, nunquā quietus, nunquā securus, sed distractus atq; dispersus est per varias mūdi curas, vanitates & pompas. Porro quod sæculi voluptates cōtemnis, aut dæmonū laqueos euadis. Fœlix anima quæ delectationibus huiusmodi oblectatur, in quibus nulla turpitudine inquinatur, sed veritatis serenitate purgatur, quē ita delectat lex

Deute. 1

August.

Dei vt vitet lasciuias mundi. Verū quandiu dulcescit nobis iniquitas, amara est Greg. æquitas,& cui dulcis est mūdus, non sapit Christus : sed gustato spiritu Dei desipit omnis caro. Porro multiplici vitiorum deformitate inficitur,qui mundo huic mēte obsequitur: & qui nihil de diuina dulcedine sapit, terrenis desideriis sordidari non metuit. Et si hi à peccatis puri esse non queūt, qui pro dei amore mundū spernentes,& religionē intrātes in cœlestibus cōuersantur,quibus peccatorum pōderibus prægrauātur qui in medio mundi, sine solicitudine &timore dei,mūdi vanitatibus insistere non verētur? Quid est eorum viuere nisi peccata? Sæculi lætitia est impunita nequitia. Sed quod reprobi delectatiónē existimāt?virtuosi electi pœnam diffiniūnt, pensántes animā inde æternaliter desperire, vnde contingit carnē ad tēpus suauiter viuere. Vlulate & flete miserabiles sæculi amātores,qui corpus ante tempus animámque necatis, dū vitiis gulæ atque luxuriæ immoderāter, vilitérq; seruitis. Inde enim procedunt infirmitates & mors repentina. Gaudete & iucundamini nunc in hoc breuissimo tēporis vestri spatio,vt postmodū cum diabolo æternaliter lugeatis.Epulemini &inebriamini:vt post

modi

incēdiū cū diuite, qui epulabatur quotidie splendide, æternū inferni incendiū sortiētes guttā aquæ frigidæ postulētis, nec tamē recipere valeatis. Cur ferro & saxis duriora sunt corda vestra, quū pro his infelicissimis mūdi caducis solatiis vanisq; delitiis nō perpeditis neq; timetis imminere vobis illam horrendā Christi sententiā: Ite maledicti in ignē æternum? Forte dicetis, Clemēs est deus, nec vult mortem peccatoris, sed vt conuertatur & viuat. Et quacunque hora peccator ingemuerit, omniū peccatorum eius non recordabitur amplius. Sicut per Ezechielē promisit. Si ergo vel in pūcto mortis ingemiscat peccator, saluabitur. Fateor vera sunt hęc imo incōparabiliter magnitudo pietatis diuinæ mētis nostræ capacitate excedit, quum sit vere immēsa. Quod patet in hoc quod peccātes tā diu sustert tam longanimiter, vt conuertantur, expectat redeuntes tam misericorditer recipit, tam cito indulget conuersis, tantam gratiam infiuit eis ac si nunquam peccassent. Nonne infinitæ pietatis est opus hoc? Sed nō minor est æquitas quā eius pietas. Et quos diutius vt pœniteat præstolatur & tolerat, non conuersos grauius detestatur & punit. Quod autem propheta ait de gemitu peccato- Eze. 18

ris, intelligendũ est vtique de gemitu ex vera contritione procedente. Vera autem cõtritio ex vera Dei dilectione procedit, & ex odio culpæ atque affectu iustitiæ. Et
Hieron. sicut testatur Hiero. necessaria est pœnitẽtia siue contritio quæ adæquet crimina aut certe excedat. Cui consonat illud Chry
Chrys. sostomi: Compunctio est, quæ facit animã horrescere purpuram, optare cilicium, amare lachrymas, fugere risum. Quum ergo hæc ita se habeant, qualis esse potest cõtritio & gemitus eius, qui in articulo mortis confitetur, & pœnitet quoniã amplius viuere se non posse perpendit, imo si diutius se victurum consideret, confessionem differret. Formidandum videtur quod ex timore seruili & fide informi, ac proprij commodi nudo intuitu contritio & gemitus illi nascantur. Nec est vera contritio, sed quædam attritio. Qui autẽ salubriter cõfitetur & pœnitet, oportet vt doleat de peccato, inquantum est peccatum & Dei offensiuum, seu diuinæ sanctitatis ac ma-
2. Mac. 9 iestatis inhonoratiuũ. Hinc 2. Mach. Antiochus legitur pœnituisse, nec tamẽ misericordiam inuenisse. Simile scribit Apo-
Heb. 12 stolus ad Hebræ. de Esau, Nõ inuenit, ait, pœnitẽtiæ locũ quanquã, cum lachrymis inquisisset eum. Nullus ergo vana spe, &

stulta persuasione fallat seipsum. Dicit nã que Hieronymus: Hoc teneo, hoc verum puto, quod ei nõ bonus est finis, cui mala semper fuit vita: qui dum sanus & validus fuit. Deum offendere non expauit, sed in mũdi vanitatibus vixit. Pretiosa est in con spectu domini mors sanctorum eius, ait Psal. Mors vero peccatorũ pessima. Hinc quoq; testatur Anselm. Percutitur hac vltione peccator, vt moriés obliuiscatur sui qui viuus & sanus oblitus est Dei. Et Augustin. Nõ potest male mori qui bene vixit: vix bene moritur, qui male vixit. Veruntamen de nullo est desperandum, sed peccator etiã in extremis ad pœnitentiã est hortãdus: Interdũ nanq; fortasse contingit, quamuis rarissimè, vt qui tempore sanitatis pœnitere neglexit, tunc pœnitendo misericordiam impetret. Nihilominus stultissimus est omnis viués & incolumis qui se tanto cõmittit discrimini. Agamus ergo quod tutius est, pœnitendo & vitam corrigendo quotidie dũ sani consistimus, cũ propheta deuotissimè deprecantes, Ne proiicies me domine in tépore senectutis quum deficiet virtus mea ne derelinquas me. Ecce enim nunc tempus acceptabile, nunc dies salutis, vt dicit Apostolus.

Hieron. Psal. 70 1. Cor. 15

De nobilitate deiformi animæ sanctæ deum

feruenter amatis, & inestimabili vtilitate animæ induratæ seu peccatricis. Articulus XXV.

Cant. 6 QVæ est ita velut aurora consurgens pulchra vt luna, electa vt sol, terribilis vt castrorum acies ordinata. Quemad-
1. Ioan. 3 modum ait Ioan. Nunc filij dei sumus, & nondú apparuit quid erimus. Scimus quoniam cum apparuerit, similes ei (scilicet deo) erimus, quia videbimus eum sicuti est, hoc est clarè & immediatè per speciē. Visio autem intellectualis fit per formam seu speciem intelligibilē, quæ fit similitudo rei intellectæ. Nec potest similitudo illa rem plenè præsentare nisi fuerit ipsi rei adæquata. Omnis autem forma, similitudo & species creata à plena repræsentatione diuina essentiæ occumbit, distat, &
Thom. deficit infinitè. Idcirco secundum Thom. deus videtur in patria, per hoc quod ipsa diuina essentia vnitur mentibus beatorū loco intelligibilis formæ: nō per inhæsionem, sed assistentiam, ita quod diuina essentia est quod & quo in beatifica visione. Porro visio ista super dignissima est penitus supernaturalis, quā Philosophi omni menti creatæ, etiā substantiis separatis impossibilem esse putabant. Vnde vt eam obtineamus, indigemus multis supernaturalibus donis, mediis atque auxiliis. Et

primò

primò datur nobis à deo benedicto gratia gratũ faciens, quæ ipsam intellectualis ac rationalis naturæ essentiam ornat & perficit, atque inesse supernaturali diuino, & ad properendum vitã æternã idoneo stauit, Insuper charitas qua deus proximúsque amatur, supernaturaliter, purè gratuitè nobis à spiritu sancto infunditur, sed & fides quoque & spes. Hæc charitas in habente præponderat amori totius vniuersitatis vt plus diligat deum quã vniuersa creata, imo minimus gradus charitatis facit deum plus toto vniuerso amari. Aliter homo nõ esset ĩ statu salutis, prout Thom. pulchré deducit. Præterea secundum doctores, quicunque habet charitatem, & gratiã iam præfatã, habet etiam septem dona spiritus sancti, salutẽ secundum aliquem gradũ, cæteràsque virtutes infusas charitati, & gratiæ cõnexas. Quo autem in charitate & gratia magis profecerit, eo in donis & virtutibus sublimius crescit. Denique tanta est dignitas atque excellentia horum supernaturaliũ bonorum, vt nec cõprehendi facile nec explicari possit. Nulla quippe naturalis perfectio forma, decor aut claritas eis potest æquari non tantũ neq; tam pulchrè ornat lux cœlestis substantia solis & lunæ quantum

tum gratia decorat essentiam animæ. Nec sol tantũ venustat regionem cœleste: quantum charitas Dei venustat animæ volũtatẽ. Sed nec septẽ planetæ tantum ornãt orbes cœlestes, quantum septẽ dona spiritus sancti ornant atq; clarificant animæ vires. Neque vniuersitas deniq; siderũ tantum decorat ac perficit firmamentũ seu sphe ram octauã: quantũ vniuersitas cæterarũ virtutum dignificat, ornat, & perficit ani-
Philos. mam. Quemadmodũ iuxta philosophum beatitudo potius consistit in actu quã habitu: Sic apud Theologos magis pfectio consistit in actibus virtuosis quã in ipsis habitibus. Nobiliorũ quoque habituũ nobiliores sunt act⁹. Cũ ergo pręhabita gratiæ bona ac dona sint habitus tã præstantes ac summi; nonne nobilissima, deiformis atq; plucida tibi videtur anima Christiana, quæ horũ habituũ actibus iugiter occupatur, quæ tam spiritualiter, supernaturaliter ac deiformiter conuersatur, Deũ tam eminenter colit & veneratur: cuius
Philip. 3 vtiq; conuersatio est in cœlis? Hinc nimirũ anima talis est Dei filia, amica, & sponsa, secretorũ cœlestiũ conscia, Deo familiaris conformis in affectu, ac intima hæres Dei, cohæresque Christi, quæ reuelata facie gloriã Dei contemplans, in eandem

transfor

transformatur imaginē à claritate in claritatē, Quia in fastidium versa sunt ei omnia ista mundana, caduca carnalia, humana solatia, laudes, honores, & pōpæ sæculares, & quicquid displicet Deo: quicquid verò nouerit Deo placere, hoc toto affectu amplectitur. Deniq; secundū Philosophos, motus sortitur dignitatem, nomen & speciem à termino ad quē. Actio quoq; dignificari solet à dignitate obiecti atque materiæ circa quā. Quanta ergo est dignitas & gloria eius cuius motus, & actus, vita, intētio versantur iugiter circa Deum excelsum, & terminatur in ipsum quē cōstat dignitatis esse immensę vniuersisque aliis in infinitum præeminere? Hæc frater amande sic breuissime tāgo, vt te ad veræ atque diuinæ nobilitatis, hoc est ad sanctæ ac religiosæ conuersationis, ad sacratissimæ perfectionis amorē inducā, excitem & accendā. Quòd vt ardētius appetas etiam de peccatricis animæ vilitate, peruersitate, & deformitate modicum dicā. Hæc itaq; cùm sit per peccatū mortale à Deo auersa, spiritaliter mortua est, nec agit aliquid gratum Deo, aut meritorium vitæ æternæ. Hæc bona trāsitoria, sensibilia, mundana vilissima summo, æterno, pfecto, infinito, & incōmutabili bono Deo ve-

reuera ignobilissimū atque miserrimum. Magna est ergo (vt vides) inter animā vir tuosam & vitiosam differentia atque distantia. Vnde etiā secundū Philosophū: Homo contēplatiuus est amātissimus Deo: iniustus vero & vitiosus decies millies deterior bruto. Quod vtique ex diuersitate remunerationis eorū clarissimè innotescit. Virtuosam siquidē constituit in cœlo impyreo dans ei seipsum in præmium, & omnia sua communicans ei per immediatam beatificámque vnionem cum ipso. Vitiosam vero à se in æternū repellit, dæmonibus tradit, in inferno cōstituit, sempiternis pœnis addicit. Nūc ergo dilecte discerne inter hæc duo, & ꝙ melius iudicas elige & obserua. Noli teipsum eatenus vilificare, vt dæmonum & peccati inueniaris mācipiū. Fac modicum propter deū & propter huius breuissimæ ac incertissimæ vitæ diuitias, delicias, & honores noli præmemoratam deuotę animę dignitatem, decorem, deificationem negligere sed timoratè & custoditè corā altissimo viuere, pręsertim cum per vnum peccatū mortale omnia supernaturalia gratiæ dona perdandur, & anima ad instar diaboli turpis peruarsa, inordinata efficiatur. Philoso.

De quibusdam mundi vanitatibus euitandis.

Videl. risu, ludis, iocis, choreis, & aleis, & verbis inanibus. Articulus XXVI.

Lucæ 6 VÆ vobis qui ridetis nunc, quia lugebitis & flebitis. Per væ solet in sacra scriptura æterna damnatio designari. Si
Eccle.1 itaque Christus ridentibus æternã pœnã minatur, quis in hac vita potest esse securus, leuis iocosus, nisi damnandus & reprobus, qui cũ sit sine timore Dei, iustificari nõ potest? Deniq; si pensamus quantis vallamur periculis, quantis circundamur laqueis, quãtis dilaniamur omni die peccatis, quã imperfectè & irreuerenter Deo seruimus, item quot quotidie mala fiunt in sæculo, quomodo Deus inhonoratur, quã multi quotidie pereũt, quantis periculis, pœnis, seu vitiis cognati, amici & benefactores nostri viui siue defuncti expositi sunt: habebimus potius causam plorandi quàm ridendi. Hoc considerauit sanctus ille Eremita, qui cũ fratrẽ quondam vidisset ridentem, ingemiscens dicebat, Coram cœlo & terra rationẽ reddituri sumus in die iudicij, & tu rides?
Eccl.7 Hinc Salomon ait, melius est ire ad do-
Eccle.2 mũ luctus quàm ad domum conuiuij. Et rursus, Risum imputaui errorẽ, & gaudio dixi. Quid frustra deciperis? Veruntamen nõ quilibet risus est tam magnum pecca-

tum

tum, ſed de riſu conſuetudinario vel illo
qui ex lætitia penitus inordinata proce- Iacob. 4
dit loquitur Chriſtus. Vnde & Iacobus
ait diuitibus: Riſus veſter vertetur in lu-
ctum, & gaudium in mœrorē. Proinde lu-
dere & iocari Chryſoſtomus reprobat: Chryſo.
quamuis interim honeſtus ludus excuſe-
tur dum ex rationabili cauſa & pia agitur
intētione. Sed ad aleas ludere, tertio De-
cretaliū clericis præcipue inhibetur. De
choreis quoq; dicit Chryſoſt. Vbi ſaltatio
ibi diabolus, neq; enim ad hoc dedit no-
bis Deus pedes, vt cum camelis ſaltemus:
ſed vt cum angelis chorū faciamus. Inſu-
per ſi grata mente reuoluis, quomodo fi-
lius Dei pro tua ſalute in cruce brachiis
extēſis ſuſpēſus eſt, quomodo pro te alba
veſte & purpura ſit illuſus, imo nudatus
atq; in cruce nudus leuatus, & variis mo-
dis deriſus eſt, ſpero quod neq; in choreis
neq; in veſtibus curioſis, pretioſis, pompo
ſis, neq; in laudibus hominum delectatio
nem habebis ſed omnia vana hæc deſpi-
cies & vitabis. Præterea ad oris cuſtodiā Prou. 21
admonet Salom. dicens: Qui cuſtodit os Prou. 29
ſuum & linguā ſuā, cuſtodit ab anguſtiis
animā ſuā. Et denuo, Vidiſti hominē velo-
cē ad loquendum, ſtultitia magis ſperāda
eſt quā illius correctio. Hinc dicit Greg. Gregor.

verba incauta. Verba vana cito polluunt menté. Hoc procedat ex labiis, quod au. res nõ polluat audientis. Vanus sermo vanæ conscientiæ index est. Qualis sermo ostenditur talis animus cõprobatur. Qui otiosa verba non deprimit, cito ad noxia
Seneca. transit. Hinc Seneca dicit, Qualis vir talis oratio, id est sermo, Imago etenim cordis est sermo oris, Quod si verba otiosa & vana sic reprobantur, q̃d de verbis scurrilibus, lubricis, pungitiuis, detractoriis, malitiosis, & inuidis sentiendũ videtur: Postremò terreat, & à ludis auertat te quod
Cyrillus sanctus Cyrillus Epis. Hierosolymitanus recitat, charissimum suũ nepoté sibi post morté apparuisse atq; dixisse quod esset æterna condemnatus morte, eo quod in ludis immoderanter delecta batur, nec inde digne pœnituit. Erat autem, vt scribit Cyril. iuuenis ille, tãta pulchritudine, eloquentia, & morum decore ornatus, vt ab vniuersis miro amaretur affectu. Hoc imprime tuæ memoriæ frater charissime terrificum sane exemplum.

Contra superfluitatem diuitiarũ: & quare superfluitas ista sit in culpa, præsertim in clericis Articulus XXVII,

Eccle.10 AVaro nihil est scelestius, Nihil est iniquius, quã amare pecuniam: hic enim animam

animam suam habet vænalem. Certũ est corporalia ad spiritualia ordinari tanquã ad finem. Aliter autẽ amatur atq; appetitur finis, & aliter media quæ ordinantur ad finem. Finis nanq; per se ipsum appetibilis est & amandus, quemadmodũ sanitas in medicinali facultate. Media vero in quantũ proficiũt seu vtilia sunt ad finẽ, vt per ea finis cõuenientius adipiscatur atq; conseruetur. Diuitiæ ergo ad spiritualem animarũ nostrarũ profectũ finaliter ordinantur. Porro profectus & perfectio animæ in actu virtutũ consistit. Essentialiter quidẽ in actu charitatis & sapiẽtiæ (scilicet in contẽplatione & dilectione diuinorũ) Dispositiue verò in actib. virtutũ moraliũ. In tantũ ergo diuitię licite habẽtur, appetuntur, amãtur, inquantũ necessariæ sunt ad corporeæ huius vitæ sustentaculũ & vtiles ad sobriũ vsum alimentorũ ac vestium, per quẽ vsum aptificatur anima ad actus cõtemplationis delectationísq; diuinę. Si autẽ plus appetuntur, auaritia verè cõmittitur, quæ est inordinatus appetitus tẽporalium rerũ seu diuitiarũ: estq; ex suo genere peccatũ mortale, & est cõtraria iustitiæ secundum Tho. Interdum verò propter imperfectionẽ, paruitatẽq; actus à mortali excusatur. Quid autẽ ex

his consequens fit nō oportet me inferre ne forsitan non credatur. Sed audiamus summos sanctissimósque doctores Aug. & Basi. dicūt: Nō minoris est criminis habēti tollere, quā cū possis & habes indigē tib. denegare, Esurientiū, p nis est, quē tudetines. Nudorū indumentū quod includis. Miserorū redēptio & absolutio pecunia quā in terra abscondis. Tantorū scias te inuadere bona, quantis possis præstare,
Hieron & nō vis. His cōsonāt illud Hiero. Quicquid amplius quàm nobis opus est à deo accepimus pauperib. erogare debemus. Si quod eis deputatū est, nostris cupiditatib. vel vanitatib. reseruamus quanti pauperes in locis vbi nos sumus, paupertate aut nuditate mortui fuerint, nouerimus, nos de animab. illorum in die iudicij rationē daturos. Hinc dicit Ambr. Qui diui-
Ambro. tiarū seruus est, custodiat eas vt seruus. Qui autem seruitutis iugū discussit, distribuit eas vt dominus. Hæc autem omnem Christianū cōcernūt. Nunc insuper ad clericos discendēdum. In primis itaque solēne iā est q S. Ber. cuidā scribit canonico.
Bernar. Quicquit inquiens, præter necessariū victum ac simplicē vestitū de altari retines tuū non est, furtū est, rapina est, sacrilegiū est. Vnde denuo ait: Res pauperum nō pau

peri

peribus datæ ſecrilegij crimen eſſe digno ſcitur. Sane patrimonia pauperum ſunt facultates eccleſiarum, & ſacrilega pauperibus crudelitate ſubripitur, quicquid ſibi miniſtri & diſpenſatores nō vtique poſſeſſores vltra victum accipiūt & veſtitū. Nec enim ordinauit deus his qui de Euāgelio viuunt, de Euāgelio quærere diuitias vel ornamentū ſed viuere ex eo, vt videl. ſint contēti alimēta corporis nō gulæ iritamēta & libidinis incentiua, & quibus tegātur non quibus ornentur accipere. Hæc tibi chariſſime ardua ſatis ſcio videntur. Sed addam hoc quod te forſan terrebit arduiſſimúmque parebit. Ecce glorioſus doctor Eccleſiæ ſanctus Hieroay. dicit: Clericus qui de bonis ſuis ſubſtētari poteſt, ſi acceperit quod pauperū eſt, ſacrilegiū perfecte cōmittit, atque per abuſionē talium iudiciū ſibi manducat & bibit. Si eges & accipis, das potius quā accipis. Si autē nō eges & accipis rapis. Vides chariſſime ſtatus tui pericula, de quibus mox plenius dicam ex verbis Ber. Porro cum clerici & ſacerdotes, atque prælati noui teſtamēti ad ſpecialē cordis obligentur mūdiciā & vt vulgo ſint exemplares, indecentiſſimū profecto omnı́ſque dannationis pleniſſimū eſt vitiis carnis (in quibus eſt ma- Hieon.

xima turpitudo ſcilicet gulę ſiue luxurię) deſeruire. Quod ſi delicatè & molliter viuant ventrē cibo, oculū ſomno, mentem inani lætitia impleant, molli in ſtratu quieſcāt inutilibus verbis, iocis, & riſibus vacent, nunquid arctā viam ſalutis incedūt? Non vtiq; cum S. Luc. dicat: Væ vobis qui ſaturati eſtis quia eſurietis. Væ vobis diuitibus qui habetis cōſolationē veſtrā.

Luc. 7

Terreat te quod in miraculis ſancti Hieronymi legitur, quemadmodum Romæ quidam Andreas nomine preſby. cardinalis., cū poſt mortē miraculo ſe ad corpus rediiſſet perhibuit ſe aliter fuiſſe damnādum propter ſuperfluitatē ſuā in cibis & veſtimētis, niſi Hiero. ſibi miſericordiam impetraſſet, ita vt rediret ad corpus & pœniteret. Poſtremo ſi penſes ad quātam ſobrietatē & mediocritatē in veſtibus atque pecuniis multi etiā philoſophorum ſeipſos dederunt: miraberis, vt opinor, de guloſitate, de curioſitate & auaritia Chriſtianorū, non mundo vulgi, ſed etiā clericorum. De hoc Plato in Phædro, Tullius quoque & Seneca, Plato atque Macro. multa ſcripſerunt.

Exemp.

Quòd nihil periculoſius quàm hoc ſeculo temporaliter proſperare, nec à deo paternè caſtigari.

Articulus XXVIII.

Diſci

DIsciplinã domini, fili mi, ne abiicias & ne deficias quum ab ipso corriperis. Quẽ enim diligit Deus, castigat, & quasi pater in filio cõplacet sibi. Exigit æquitas Dei vt sicut nullum bonum permanet irremuneratum, sic nullum malum transeat impunitũ. Porro electi in mundo hoc sine peccatis saltem venialibus nõ viuunt. In multis enim offendimus omnes. Si dixerimus quia peccatũ non habemus, nosipsos seducimus. Septius insuper iustus cadit in die. Hoc itaque ad clemẽtissimã diuinæ prouidentię pertinet dilectionem ac bonitatem, vt hominem, in hac vita pro excessibus eius corrigat, ne in futuro durius puniatur. Præterea correctio ista seu castigatio Dei, quo hominem prædestinatum in sæculo isto paternè exercet & visitat non solum proficua est ad delẽda peccata commissa, sed etiã à præsentibus retrahit, atque ad vitãdum futura disponit, dum occasiones peccãdi remouet, terret cautúmq; efficit. Vexatio quippe, secundũ Esaiam, dat intellectum & qui virgam expertus est, amplius metuit. Facitquoq; hominẽ sua peccata humiliter recognoscere atque dolere. Propter quod dominus loquitur: Castigo te, ne tibi videaris innoxius. Rursúsque Hieremias: Castigasti me domi-

domine, inquit & eruditus sum. Denique castigatio ista disponit ad gratiã ampliorẽ in via maximámque, si patienter feratur mercedem sortitur in patria. Hinc itaque Deus suos electos in vita hac multipliciter corrigit, arguit & emẽdat, queadmodũ asserit, Ego quos amo, arguo & castigo.
Iudi. 8. His igitur elucescit, quod illi qui nunc hoc
Psal. 30. modo non visitantur à Deo, sed impunitè prȩuaricari sinuntur, & licet multis & magnis grauissimísq; subiacẽt vitiis, nihilominus prosperãtur, ad altiora cõscẽdunt & ad libitum viuunt: non sint de sorte & numero electorum, sed reproborum, præsertim cum scriptum sit, Oẽs qui placuerunt Deo, p multas tribulationes trãsierũt fideles, Et Psalmista: Multæ, inquit, tribulationes iustorum. Itaq; quod peruersi & reprobi non castigãtur paterna nunc à Deo correctione, est propter eorum demerita, quibus sic iram dei incurrunt, vt nõ corripiat eos in vita præsenti, quatenus æterna re-
Psal. 80. cipiant in futuro tormenta inferni. Propter quod de reprobis & ingratis ait Psalmista: Dimisi eos secũdũ desideria cordis eorũ ibunt in adinuentionibus suis. Denique de hac temporali impiorum prosperitate atque iustorum multiplici afflictione sancti Prophetæ, imperfectis condescenden-

scēdētes seu morē gerētes, ꝑ modū admirationis loquuntur ad dominū. Vnde Hiere. Iustus quidē, inquit, tu es domine, si disputem tecum. Veruntamen iuste loquar ad te. Quare via impiorum prosperatur, & bene est omnibus qui præuaricatur in te? Et sanctus Iob. Quare impii viuunt, sublevati sunt, confortatíque diuitiis, & nō est virga dei super illos? Nempe de hac re solent imperfecti mirari, & quasi à seruitio dei auerti, dum se cōspiciūt tribulari. Perfecti autem taliter non mirantur neque mouentur, scientes quod deus propter causas iam tactas electos affligit, reprobos vero relinquit. Hæc ideo charissimè scribo vt te cautum ac timoratum efficiam: quatenus tanto plus verearis inter reprobos computari: quanto te conspicis amplius prosperari, impunite peccare, aduersa non perpeti, corporis commodis gloriari, magísque ad libitum conuersari, quanto insuper te vides magis placere hominibus, & laudari, honorari, seu acceptari ab eis. Quia, ait Psal. Deus dissipauit ossa eorum qui hominibus placent: confusi sunt, quoniam Deus spreuit eos. Nonne horribile verbum est hoc? Et quidem Apostolus idem quoque testatur, dicens: Si hominibus adhuc pla-

Hier. 12.

Iob. 21.

Psal. 52.

Galat. 1.

placerem, Christi seruus nō essem. Et ipse
Lucæ.6. saluator: Væ quum benedixerint vobis ho
mines. Hinc citè profectò Augustinus ait
August. Periculosus est hic mundus blādus quàm
molestus: & magis cauendus est quum se
àlici diligit quā quum se admonet cogitq;
Gregor. cōtēmni: imo secundum Gregorium, hos
eligit deus quos despicit mūdus. Hinc est
etenim quod idem Apostolus Paulus Corinthiis scribit. Videte (inquiēs) vocatio-
1.Cor.1. nē vestrā fratres: quia nō multi sapientes
secundum carnem, nō multi potentes: non
multi nobiles sunt inter vos, sed quæ stulta
sunt mundi elegit Deus, vt confundat sapientes. Et quæ infirma sunt mundi elegit
Deus, vt cōfundat fortia, & ignobilia mundi, & contemptibilia ecce elegit deus. Non
ergo delectet te frater inter magnos & diuites sęculi huius, inter carnales & intimoratos esse & viuere, sed melioribus & doctioribus te semper coniunge, vt sapientia
virtutibúsque proficias, ne simul cum hoc
mundo damneris, sed inter sanctos & ele-
Hieron. ctos sors tua cōsistat. Etenim si credis Hie.
scito quod de mille potentibus & diuitib.
mundi vix vnus inuenitur aptus regno
Dei. Ora Deū vt sic te corrigat in præsenti ne te postmodum condemnet in ęternū.
Neque enim meliores. S. Hieremia in vte-

ro matis sanctificato, qui ait: Corripe me domine. Veruntamen in iudicio, & non in furore, ne forte ad nihilum redigas me. Nã & Paulus testatur: Si extra disciplinam estis, ergo adulteri & nõ filij estis. O dilecte, nihil tibi puta nociuius quã inter intimoratos, vanos, prauámque societatẽ cõsistere, nil è diuerso salubrius quàm inter pios, timoratos atque deuotos manere. Noli affectionem sequi, sed rationem. Hebr. 12

Quod non vitat peccata mortalia, qui non curat solicitè vitare venialia. Et de amico fideli ac familiari habendo, qui timoratus sit.

Articulus. XXIX.

SI non in timore dominitenueris te instanter, cito subuertetur domus tua, Timor Dei retrahit à peccato. Propter quod Salomon loquitur: Qui timet Deum nihil negligit. Ille ergo in Dei timore se tenet, qui instanter, qui indesinẽter solicitus est ne Deum offendat, aut damnationem incurrat, aut peccet. Porro domus nostra, de qua fatur allegata scriptura, cor nostrum est, in quo per cogitationem & affectionẽ manemus. Hęc cito subuertitur incidẽdo peccatum mortale, quo omne spiritale ac meritorium etiã aufertur, & peccans spiritaliter moritur, si non in timore Dei instãter perseueremus. Ex quo quidem innote-

scit eum nõ vitare mortalia, qui tota diligẽtia nõ apponit vitare venialia atque minora: Nam & ipsa venialium effrænata cõsuetudo secundum Augustinum, à mortali nõ excusatur. Venialia nãque ad mortale disponunt, charitatis feruorẽ dirimunt gratiæ incremẽtum impediunt. Hinc sancti patres affirmant. Qui modica negligit paulatim euacuatus ac decidit. Si ergo mi frater vis esse in statu salutis, in statu charitatis & gratiæ (hoc est, extra peccatum mortale, & sine causa dãnationis æternæ) nõ solum satagas maiora vitare facinora sed & minora, alioquin mortuus es coram Deo, cuius sententiam quum nõ audierit ouis errat omnino. Peccatum vero mortale est plus adhærere, delectari & affici reb⁹ huius mundi creatis & caducis, quàm Deo. Hinc dicit Hieronymus: Mens Christo dedita sic cauere debet minora quomodo maiora peccata, sciẽs de omni verbo otioso rationẽ reddẽdã. Vnde ait Gregorius: Dum parua nõ cauemus, in magna prolabimur. Qui itaque quotidie vanitati indulget, ridendo, fabulando, iocando, hinc inde vagando, & talia in consuetudinem deducendo, nec quotidie pœnitendo quomodo putandus est à mortali immunis? Nemo palpet, fallat, negligat semet-

August.

ipsum

ipſum. Denique ſicut illuſtriſſimus pater noſter Ioã. Caſſianus demõſtrat ad vitandum loqueos dęmonũ, nodos tentationũ, negligentiã & torporẽ, item ad proficiendum in bonis, in omni virtute & gratia: maximè confert habere amicum fidelem familiarẽ, timoratum, expertum eruditũ ac iuſtũ cui audeat homo omnia ſua ſecreta fiducialiter pandere, cuius poſſit conſiliis inſtrui, exhortatione accẽdi, oratione iuuari. Horũ enim amicitia in bono honeſto fundata, fortis & efficax eſt corã Deo. Propter quod ſancti patres dixerũt. Nulla re ſic deliberari ac deiici omnẽ falſitatẽ, fraudẽ, tẽtationẽ diaboli, quã vt quis totũ cor ſuum viro virtuoſo ac prouido manifeſtet, ne virus dęmonis manẽdo incluſum inficiat & occidat. Hinc ſcriptum eſt: Amicus fidelis, protectio fortis. Qui autem inuenit illum, inuenit theſaurum. Amico fideli nulla eſt comparatio: & non eſt digna ponderatio auri & argenti cõtra bonitatẽ fidei illius. Amicus fidelis medicamẽtum vitæ & immortalitatis: & qui metuunt dominum inueniunt illum. Itẽ alio quoq; loco ait ſcriptura: Beatus qui inuenit amicum fidelẽ. Quum enim ſit homo naturaliter animal ſociale ſecũdũ Philoſophũ naturale eſt vt ab altero adiuuetur. Quumq;

Ioã. Caſ.

Eccleſ. 6

Ibidem.

Ibidem.

Eccle. 35.

Philoſo.

homo non sit bonus iudex suiipsius, expedit vt alteri ad hoc idoneo cõsciẽtiã suam

Prou.8. aperiat. Acquiesce ergo & huic Cassiani cõsilio, nec ꝓprio vnquã sensui innitaris. Omnémq; mundanorũ hominũ familiaritatẽ ac societatẽ singularẽ vitare coneris quia reuera vehementissime nociua est animæ.

De modo orandi & psalendi, horisque canonicis persoluendis. Articulus XXX.

Ioan.4. SPiritus est Deus & eos qui adorãt eum, in spiritu & veritate adorare oportet.

Hier.48. Quamuis omne opus Dei reuerenter deuotè atq; solicitè exequi debeamus. (Maledictus enim qui facit opus dei negligenter(illi tamen actus virtutum, qui immediatè circa deum versantur, cum ampliori reuerentia & singulari deuotione sunt exercendi. Porrò oratio, psalmodia, adoratio, horarum solutio sunt actus virtutis quæ latria dicitur. Quæ secundum Tul. est virtus Deo cultum cæremoniamque impendens. Itaque actus latriæ cum ingenti diligẽtia sunt explẽdi. Ad quod requiritur primo diuinorum obseruãtia preceptorũ. Quoniã scriptum est, qui declinat aurem suã ne audiat legẽ oratio eius erit execrabilis. Et iterum, Maledicti qui declinãt à mandatis tuis. Itaque cõuersatio conformanda est orationi, & secundo cor per attenti-

tentionẽ Deo vniendum. Vnde de auersis & inattentis dominus per Esaiam: Populus hic labiis me honorat, cor autẽ eorum longe est à me. Et Sapiens quidã: Ante orationem inquit: præpara animã tuã, & noli esse sicut homo tentans deũ. Hæc autẽ attentio præcipuè necessaria est & esse debet in principio orationis ac psalmodiæ. Virtus namque principij in sequentibus est relucẽs & posteriora à bono principio sequuntur virtutem. Prętereà quum triplex sit orationis effectus, videlicet mereri & impetrare, ac dulcis quędam refectio mẽtis quam orans sentit orando, ad primos duos affectus sufficit præfata intentio in principio. Ad tertium verò requiritur cõtinuata & fortis attẽtio, secundum Thom. Imo secundum Basilium super illud Psal. Hic sapienter, sic dicentẽ: Quemadmodũ gustus corporis singulas buccellas seu partes alimenti discernit, gustat & masticat, sic interior animæ gustus singulorum secundorum verborum psalmodia sensum debet aduertere & gustare. Tertiò vt actus prædicti perfectè saluantur requiritur magna cordis custodia, atque affectuosa recollectio mentis in deo. Propter quod abbas Agathon asserebat non esse laborẽ talem, vt est Deum orare. Talis autẽ ora-

Esaiç. 29

Eccle. 18.

Agathõ.

tio, psalmodia persolutióque horarũ efficacissima est ad impetrandum à Deo omne, quod desideramus salubriter. Hinc Christus ait. Veri adoratores adorabunt patrem in spiritu & veritate. Basilius quoque, Diuinum, inquit, auxilium implorandum est, non remisse, nec mente huc illúcque vagante: quoniam talis non solum non impetrabit, sed deum potius iritabit. Optimum proinde modũ psallendi docet Bernardus, dicẽs: Moneo vos dilectissimi, purè semper & strenuè diuinis inter esse laudib⁹. Strenuè quidẽ, vt reuerẽter & alacriter domino assistatis, non pigri nõ somnolenti, nõ oscitãtes, nõ parcẽtes vocibus, non præcidentes verba dimidia non integra transilientes, non fractis & remissis vocibus, sed virili, vt dignum est, sonitu & affectu spiritus sancti voces depromentes. Purè verò, vt nil aliud dum psallitis, quam quod psallitis cogitetis. Spiritus sanctus etenim illa hora gratum nõ recipit, quicquid ei obtuleris, neglecto eo quod debes. Psalmodia non nimis festinãter promenda est, Porro secundum Hugonẽ, pro verbo omisso, repetendus est versus, pro versu psalmus, pro psalmo nocturno. In actibus autẽ prædictis orãdi atq; psallẽdi debemus duo attendere, nostram videli-

Hugo

cet

cet miseriã, & dei misericordiã, quatenus ex cõsideratione nostræ miseriæ, imperfe ctionis, fragilitatis atq; malitiæ ad veram humilitatẽ ꝓuocemur. Ex cõsideratione verò misericordiæ, bonitatis, charitatísq; dei, ad dilectionẽ dei feruidã inducamur. Sícq; actus prædicti ex humilitate, & cha ritate procedãt & omnis vanitas in cantu vitetur, solíque deo placere optemus magis quoque delectemur in sensu quã modulatione verborum, magis in deuotione quã vocis fractione, ne quid petulantię ad mittamus: quoniam August. sic ait: Quum mihi accidit vt me cãtus magis quàm res quæ canitur delectet, me pœnaliter peccare confiteor. Et tunc mallem non audire cantantem. Rursúsque ait; Plus deo placet latratus canum, mugitus boum, grunnitus porcorũ, quã cantus luxuriãtiũ clericorũ. Quid prodest strepidus labiorum, vbi cor fuerit mutũ? Sicut enim vox sine modulatione est quasi vox porcorum, sic omnino sine deuotione est quasi mugitus boũ. Sic demum & horæ legantur siue cãtentur distinctè cum debita attentione, re uerentia & affectu, congruo loco & tempore, sine aliorum impertinentiúmque verborum admixtione, sine confabulatione & risus dissolutione,

De celebra. missæ cap. presby. cap. dolentes.

De vanitate mundi & exēplari inductione ad hæc secundū Hugonem. Articulus XXXI.

Eccle. 1 VAnitas vanitatum dixit Ecclesiastes. Vanitas vanitatū & omnia vanitas. Vidi cuncta quæ fiūt sub sole, & ecce vniuersa vanitas & afflictio spiritus, ad intelligendū mūdanę prosperitatis vanitatem,
Hugo. exēpla Hugonis inducam. Dic ergo mihi quid vides? Video prospere nauigantes, quibus arrident tranquillitas maris, serenitas aëris, flatus ventorum: viros quoque in naui epulantes, discurrentes, & omni musicorū genere iucundantes, in tantum vt aquæ melodia resultātibus, pisces vndique confluant, & iucundantibus lætitiā augeant. Istud ergo videtur mihi magna ac desideranda fœlicitas: Sed noli nimis cito ferre sententiam. Imo dic mihi, quid vides post hæc? Video vndique nigrescere cœlum & acri ventorum concursu nubes agitare mare turbari, & intumescentibus fluctibus nauē cum nauigantibus mergi.
Lucæ 6 Heu quid laudaui, heu breuē prosperitatem quāta calamitas est sequuta? Adhuc dic mihi, quid vides? Video mercatores pretiosissima mercimonia secum in camelis & curribus deferentes, maxima lucra sperantes, iucundè atque alacriter incedētes. Et videtur magna prosperitas. Quid vides

vides post hæc? Video exercitum armato rum improuise vno impetu super mercatores ruere, eósque terrere, spoliare, fugare, occidere. Heu breué lætitiam quanta sequuta est repente miseria. Adhuc dic mihi quid vides? Video domum diuitis affluentem cunctis diuitiis, patremfamilias gaudentem in filiis, familia copiosa, pecoribus multis, horreis plenis ac vniuersis delitiis. Et videtur magna fœlicitas. Quid vides in omnibus his? Nonne diues quanto plura possidet, tanto maiorē solicitudinem habet? Et cū solus portet solicitudinis pōdus, aliis tamē magis quā sibi prosunt, quę cupidè quęrit vel auarè reseruat. Timet ne parta deficiant timet violētias potentum, suspectam habet fidē familiarium. Adhuc dic mihi quid vides? Video nuptias celebrari in quibus magnus ornatus, splendidus apparatus, grandis lætitia. Et videtur magnū bonum: quoniā videtur sine iniuria pudicitiæ, per eas genus humanū conseruatur & cōiugati vinculo dilectionis consociātur. Et quare nō aspicis mala quæ sequuntur? quā raro coniugatorū cōcordia quanta solicitudo, quātus labor in prolis educationē, in domus dispēsatione, quot suspicionū ac dissentionum occasiones inter virum & coniugem oriā

tur, quantus timor ne dãnorum pericula insurgant, ne hostis inuadat? Adhuc dic mihi quid vides? Video scholas studentiũ in quibus diuersi diuersis facultatibus siue scientiis sunt intenti. Et videtur istud negotium cæteris esse iucundius, eo quod sapientiæ vacant. Non satis perpendis. Hi enim stulti viatores qui sic in rerũ creatarum inquisitionibus occupãtur quod dei est & creatoris sui obliuiscũtur, & quæ salutis sunt nõ operãtur. Vnde quod ipsi cæteris omnibus infœliciores sint testatur eorum conuersatio, qua nihil neque inanius est neque sterilius. Fine quoque eorum nil infœlicius esse potest, quoniam morientes spem salutis nõ habent qui viuentes & sani per iter salutis incedere neglexerunt. Vani ergo & omni prorsus fruge cassi sunt, qui timore dei postposito, ea omittũt quę deus requirit ab eis, sine quibus saluari nequeũt, neque in his iugiter occupantur, quæ deus ab eis nõ exigit, & quę animarũ salutẽ magis impediunt quã iuuant. Nonne bona, prosperitatémque viæ præferũt bonis ac beatitudini patriæ, inhærentes præsentibus potius quám futuris? Ideo sane reprobantur à deo.

Ex dictu sancti Bernardi de clericis.
Articulus XXXII.

Quid

QVid est quod dilectus meus in domo mea fecit scelera multa? Berna. Si ea intẽtione gradus ecclesiasticos quærit clericus, vt sine sæculo in sanctimonia cordis & corporis illuminandus accedat ad dominum, suámq; ac proximorum operetur salutẽ, oratiõis studio aut verbo prædicationis deditus recte ꝓcedit. Natura autẽ modico est contenta. Sed in his multi non solũ necessaria quærunt, sed honorati incedere volũt, placere student hominibus, delectari, superbire, & huic sæculo cõformari. De quibus conqueritur dominus: Ipsi regnauerunt: & no ex me: principes extiterunt, & non cognoui. Vniuersos siquidẽ in ecclesiasticis ordinibus honorẽ, diuitias, volũtatẽ, & quæ sua sunt quærentes, nõ deus aut charitas, sed omnium malorũ radix cupiditas introduxit? Quid istud temeritatis quid insaniæ est? Vbi timor dei, vbi mortis memoria, vbi gehennæ metus & terribilis iudicij expectatio? Horũ damnatio iusta est. Væ tibi clerice, mors est in olla, mors in tuis delitiis, quoniã pctã populi comedis, sumpt⁹ ecclesiasticos gratis te habere reputas. Cantando tibi proueniũt: sed melius erat fodere aut etia mendicare, Peccata enim populi comedis (id est, oblata à populis pro expiá-

Hier. 11
Bernard
Ose. 8
1. Tim. 6
4. Reg. 4

dis eorũ peccatis.) Quod si propria pecca ta tibi minus sufficere videntur, solicitus esto tanquã rationẽ pro eis redditurus, dignos ℘ eis gemitus fundere, dignos agere pœnitentiæ fructus alioquin tibi noueris illorum peccata imputãda quæ modo
Lucæ 3 inter delitias comedis. Paruipendis atque dissimulas tanquã nihil attinentia tibi. O iudiciorum dei abyssus multa: O terribilis deus in cõsiliis sup filios hominũ. Frustra incipiẽt miseri dicere mõtibus: Cadete super nos, & colles operite nos. Veniẽdo autem ante tribunal Christi audietur cõtra eos populorum grauis querela accusatio dura, quorũ vixêre stipẽdiis, nec diluerũt peccata. Quid tibi ô insipiens delitiæ sapiunt diuitiæ oblectant, quibus mercaris tam graue iudiciũ, tam duræ temetipsum obligas rationi. Vniuersa enim vsque ad nouissimum quadrantem exigentur à te.
Matt. 5 Sed esto, surgis ad vigilias, vadis ad missas, horis chorũ diurnis nocturnísque frequentas. Bene facis, sit ecclesiæ præbendam gratis nõ accipis. Dignum est vt qui altari seruit, de altari viuat. Viuat, inquã, nõ superbiat, nõ luxurietur, neq; ditetur, nec in vanitate aut superfluitate dispergat nec varia griseaque pellicea à collo & manibus diuersificata deportet. Præterea

ait S. Bern. Quid sibi vult quod clerici a- Bernad.
liud esse, aliud videri volunt? Nempe habi
tu milites, quæstu clericos, actu neutrum
exhibent. Nam neque pugnant vt milites, 1.Cor.10
nec euangelizant vt clerici. Cuius ordinis
sunt cũ vtriusque esse cupiũt, vtrunq; dese
runt, vtrũque cõfundunt? Vnusquisque in
quit, in suo ordine resurget. Isti in quo? An
qui sine ordine peccauerunt, sine ordine
peribunt? Aut si summè sapiens Deus ve-
raciter creditur à summo vsque deorsum
nihil inordinatum relinquere vereor non
alibi ordinandos, quàm vbi nullus ordo,
sed sempiternus horror inhabitat. O mise Iob 10
randam sponsam (puta ecclesiam) talibus
creditã paranymphis: qui non amici spõsi
(videlicet Christi) sed æmuli sunt: & au-
ratis student, qui sibi ac aliis tabernacula
in cœlo parare debuerant. Porro cũ impu
dẽtia frontosa sic cor hominis obdurauit,
vt non paueat, vt non horreat, non contre
miscat ea iam desperatio est. Quid enim
homo horũ conscius sibi malorum, quasi
iustitiã fecerit, diuino se vultui sistere non
veretur, tanquam domesticus intrat, exit,
magistrum salutat, genua flectit, obscula-
tur ore sacrilego, dolosè agit sed in con-
spectu dei. Odibilis plane Deo frontosa Psal.9
temeritas, & impudentia execranda? Pro-

pter quid enim, iritauit impius deũ, non expauescens deum omnia inquisiturum. Hinc deus nõ arguit, nõ flagellat, nõ vlciscitur modo adinuentiones eorũ, sed post
Bernard ea in æternũ. Insuper secundum Bern. Insolentia clericorum vbiq; terrarũ turbat ecclesia & molestat, alienis laboribus locupletantur, comedunt fructus terræ absque pecunia, & prodit quasi ex adipe iniquitas eorum. Mens quippe assueta delitiis, nec exculta disciplinis, multas contrahit sordes. Væ væ in domo dei inuenîmus idololatras, qui diligũt munera, & suo vẽtri deseruiunt, in quibus regnat auaritia, quæ idolorũ est seruitus, & in multis eo-
Colo.3 rum inuenitur fornicatio, qui puritatis autori, impuro corde & corpore contaminato seruire præsumunt, nõ formidantes iudiciũ dei. Sic audent circumire altaria & psalmos frequẽtare, quorũ laus execrabi-
Prou.26 lis & oratio fit in peccatũ. Deniq; á singulis generis hominum vsurpãt clerici quod delectat. Habent enim singula quæque hominum genera aliquid laboris, & aliquid voluptatis. Sed aduertere est prudentiá clericorum, & mirari quemadmodum nouo inter hæc officio discernẽtes & ab inuicẽ sequestrãtes, id solum quod delectat diligunt & amplectuntur, quod mo-

lestum

lestum est fugiunt & declinant. Cum militibus enim superbiæ fastus, amplã familiã apparatus equorum, & similia cõplura frequẽtant. A mulierculis verò ornatos thalamos, & balnea, omnẽq; mollitiẽ & gloriã vestium rubricatásq; murium pelles à collo pendẽtes mutuãtur: caute omnino loricæ pondus & insomnes in castris noctes incertáque discrimina præliorũ, muliebrẽ quoque verecundiã & disciplinam, aut si quid sexus ille laboris habere creditur declinantes. Sudant agricolæ, putant & fodiunt vinitores, & clerici, qui inter hæc torpent otio, accedente fructuum tẽpore innouari sibi horrea iubent, & promptuaria eorũ plena sunt. Vtinã non præ illis, vtinam vel cum illis delicatissimo cibo & potu vescãtur. Negotiatores circũeunt mare & aridã in labore corporis, & periculo vitæ perituras sibi diuitias congregantes. Dura sunt hæc. Caueant ea prudentes nostri vid. clerici. Præterea dulces capiant somnos (ne dicam stratis lasciuiant suis) & nihilominus abundare cunctis volunt diuitiis. Quid fabros, quid cæmentarios cæterósq; huiusmodi operarios numerare necesse est? Victũ sibi multo labore quęrũt, clerici madẽt delitiis, diuitiis affluunt ociosi. Cum resurgere cœperint homines vnus-

vnusquisq; in suo ordine, vbi putas generatio ista locabitur? Si ad milites diuerterint exufflabunt eos, eo quod minime secum laborē aut pericula, tolerauerunt. Sic agricolæ, sic negotiatores, & singuli quique ordines à suis eos finibus arcebunt, vtpote qui in labore hominū non fuerūt.
Psal. 72 Quid ergo restat nisi vt quos omnis ordo repellit pariter & accusat, eum sortiantur locū, vbi nullus ordo sed sempiternus horror inhabitat? Curritur passim ad sacros
Iob.10 ordines, & angelicis spiritibus reuerenda mysteria apprehendunt homines sine reuerentia & consideratione, etiā hi in quibus auaritia regnat, ambitio imperat, dominatur superbia, sedet iniquitas, principatur luxuria. Ingrediuntur cum his maculis tabernaculū Dei viuentis iudicium grauissimum accepturi. Tales non placant deū, sed magis irritant. Heu quis in principio nascentis ecclesiæ putasset aut credidisset statū clericorum ad tantam ruinā
Bernar. venturū. Insuper Bernar. clericos admonens. Parcite, inquit, ô fratres, parcite animabus vestris, parcite sanguini qui pro vobis effusus est, horrendum cauete periculū, ignem æternum qui paratus est, declinate, fugite de medio Babylonis & sal-
Hiero. 3 uate animas vestras: Conuolate ad vrbes refugij,

refugij, id est, ad claustra vt possitis & de præteritis agere pœnitentiam & in præsenti obtinere gratiam, & futurā gloriam fiducialiter præstolari. Non pœnitentiæ austeritas ipsa vos terreat: quoniam non sunt condignæ passiones huius temporis ad præteritam culpā, quæ remittitur, non ad pręsentem consolationis gratiam quæ immittitur, non ad futuram gloriam quæ promittitur vobis. Ista mi frater charissime, breuiter commemoranda putaui, vt status tui periculosa sapienter consideres tutiorémque viam arripias, & Deo altissimo omni cum diligentia, puritate atque feruore die ac nocte inseruias. Rom.8

De cōtēptu mundi secundū Philo. Artic. 33. Rom.2

CVm gentes quæ legem nō habent ea quę legis sunt faciūt ipsi sibi sunt lex. Vt Christianorum pręsertim clericorum, ac religiosorum vitā carnalem ducētium & cor mundanū habentium, confusio vilitas, atq; peruersitas clarius innotescant, modice tangam quantum ipsi etiam philosophi sola naturali ratione inducti, talē abominati sunt vitam. Ecce Plato in Phedro, inter cætera ait: Non est Philosophi studere circa escarum, potuum, & venereorū voluptates. Philos. inhonorant vestimētorū pretio differentiū possessiones Plato.

&

& alios corporis ornatus, prout necessitas admittit. Intentio Philo. est minimè circa corp⁹ esse, & maxime distare ab eo, ad animámq; conuerti. Anima philos. inhonorat corpus, & præcipue fugit ab eo quærens ipsa sc॒dm seipsam fieri. Decies enim millena contemplationũ impedimenta nobis ex corpore proueniunt propter ipsius necessitatẽ. Meditatio philoso. est solutio & separatio animę à corpore. Ridiculum est virum omni vita se præparantẽ ad mortẽ aduenientecea, moleste eã ferre. Si quem videas grauiter ferre quum debeat mori, nullo modo erat philo. Quoties anima à corpore allicitur in hæc mutabilia, ipsa seducitur & turbatur. Quoties verò anima per seipsam speculatur, illico differtur in syncerũ sempérque existens immortale. Quum in eodẽ fuerint aĩa & corpus. natura præcipit corpori regi, seruire ac subiici. Animæ autẽ regere ac dominari. Recte philosophantes ab omnibus quæ secundũ corpus sunt concupiscentiis abstinent, nec sunt pecuniarũ inordinati amatores. Deniq; teste Hier. Socra. cõtempsit diuitias. Diogen. oĩbus derelictis elegit habitare in dolio. Tullius quoque & Seneca contra pecuniarũ & voluptatum amorem accerrimè itidem scribunt. Si itaque

Hier. 12. q. 2. cap. gloria episco.

isti

isti naturalis legis inclinatione inducti propter solā naturalē, fœlicitatem, aut sciē tialē profectū omnia vitia ista sic contem pserūt, atque tā arctā vitā aggressi sunt: quantē dānatione digni sunt impij Christiani, qui legis scriptę ac euangelicæ documentis instructi sunt, ad quos ipse dei vnigenitus venit, atque seipsum exemplū exhibuit: & nihilominus delicatā, vanam & dissolutā vitam hebere non erubescūt, vitiis carnis fœdantur, mundo inhærent, cœlestium obliuiscuntur, deum toto corde venerari non satagunt? Noli charissime tam ignobilibus cōformari hominibus, sed patrum sanctorū sectare vestigia, vt tuo valeas cōplacere creatori, & offerre eidē florem tuæ ætatis: iuuētutē hanc floridā, quod deo acceptissimū, & summè meritoriū perhibetur, dicente sancto Gregorio: In illa ætate quando flauescunt crines, nitescit eburnea caro, oculorum gemmis rosea facies decoratur, valetudo corpori vires ministrat, iuuenilis ætas longioris vitæ spatia repromittit quando vrget ratio & corporis sensus dum auditus acutior, visus promptior, incessus rectior, vultus iucundior, qui in hac ætate se domant, Deoque sociant, præmium Ioannis expectāt, imo secundum Hugo. tales offe-

Ioan. 8

Gregor.

Hugo.

runt deo agnum immaculatum. Propter
Tren.3. quod loquitur Hier. Bonū est viro quum
portauerit iugū ab adolescentia sua. Non
ergo charissime tardes conuerti ad dominum, & ne differas de die in diem, subito
veniet super te ira eius. Te totum offer
Deo in holocaustum, & ipse impēdet tibi
se totum. Esto verè magnanimus & mitte
manum tuam ad fortia. Labora sicut bonus miles Christi, & cōtra hostes animæ
2.Ti.2. tuæ pugna viriliter. Non enim coronatur
ibidem. nisi qui legitime certauerit. Hæc omnia
conferre tibi dignetur propter bonitatem
suam immensam ad suipsius honorem
& gloriam vniuersorum creator omnium
dominator, qui est super omnia Deus sublimis & benedictus.

De vita solitaria. Articulus XXXIIII.

Thr. 3. SEdebit solitarius, & tacebit, quia leuabit se supra se deus noster naturaliter
bonus) cuius essentia bonitas, cuius vita
immortalitas, cuius volūtas æquitas, phibetur (quū in seipso summè quietus sanctus
inuariabilisq; consistat, purā atq; quietā
diligit mentē: illā vtique quæ à strepitu vitiorum, ab impetu passionum, à tumultu
quoque sæculariū abstinens cogitationū
ac negotiorum, corde tranquillo, ordinato ac libero intendit superius vacās Deo

altissi

altissimo superessentiali, immenso, & super benedicto: qui est bonitas idealis, idea æternalis, veritas exéplaris: ex cuius splendidissimo ac indeficientissimo fonte æterno omnis emanauit pendétq; perfectio. Ipse siquidem dominus Deus noster Deus magnus, & super gloriosus solus omnipotens solus adorandus, solus verus perfectúsq; Deus, est ipsum esse purū plenū, infinitū fontale vitale, supersapientale, causalissimūmq; consistens. Itaque quum contéplatio amorosa, seu dilectio cotemplatiua huius entis altissimi, simplicissimi, ac beatissimi Dei, sit summa atque finalis humanæ mentis perfectio: illa viuendi religio, quæ ad contemplationem hanc compendiosius prouehit, excellentiúsque perducit, videtur esse dignissima, vtpote ad Deum aptissima via. Hæc autem est solitariæ ordo vitæ, qui vtiq; conuenientissima continet media contemplationis theoricæ, dilectionis seraphicę, perfectionis deificæ. Non enim anima vulgò permixta, mūdanis rebus immersa humanis causis intenta, seu per diuersa, vagans, dispersa poterit Deo sublimi exstaticè couniri, pure infligi, stabiliter copulari. Quoniam ego te quàm dilectissime frater ad vitā solitariā summopere exhortor: con- Luc. 4

gruum reor tibi de hac vita conscribere pauca, quatenus eius cognita qualitate, dignitate, dulcedine, ac decore, ad eius amplexum magis festines. In primis itaq; contuendũ est, quid sit finis solitariæ conuersationis. Quũ enim omniũ religionũ seu ordinũ sit per paupertatẽ spontaneam castitatẽ, plenariã obedientiam promptã, tanquam per funiculũ triplicẽ (qui rumpitur difficulter) ad superiores partes animæ (in qua summæ trinitatis imago expressa est) reformationẽ perfectã cõscendere, puta ad diuinorũ speculationẽ præclaram, dilectionémq; feruidam atque in vtroq; fixionem, inquantũ huic vitæ possibile est, stabilitam: tamen solitariæ professionis ac vitæ intentio est ad contemplationẽ ac dilectionem diuinorum tanto deiformiorem, puriorẽ, splendidiorẽ, ardentiorem, ac indissolubiliorẽ pertingere, quantò præ cæteris cunctis ordinibus ab hominibus amplius se elongat peccandi occasiones magis declinat ab occupatione circa diuersa plenius abstinet. Districtiora quoque seu asperiora media ad hũc finem assumit. Porro quum homo iuxta philosophũ, naturaliter sit animal sociale politicum, constat, quod in solitudine efficaciter degere sit supernaturale

le diuinum præſtantiſſimum, non humanum: Hinc optimè ait Philo. quod homo ſolus eſt Deus, vel beſtia, hoc eſt diuinus vel beſtialis. Nempe ſi dignè ac fructuoſe viuat in ſolitudine, eſt potius ſupra hominē & Deus qui tā per participationē quā homo vtpote diuinis actionibus iugiter occupatus. Omnis nāque natura maximè imitatur, imo quodammodo transformatur in id cuius actiones magis exercet, quemadmodū iracūdi canes, & rapaces lupi vocantur. Sicut igitur Deus ſanctus fortis & immortalis ſeipſum æternaliter diligit, & ſpeculatur inceſſabiliter ſeu inſpicit: ita & ſolitarius omni hora, quantū poſſibile eſt, actualiter ferri debet in Deū, per contēplationē ſyncerā, dilectionémq; ſtabilem, cæteris quoq; actibus latriæ (ſcilicet laudibus Dei, orationi, cōpunctioni, lectioni, gratiarū actioni, & morū cōuerſioni) fortiter inſiſtēdo. Denique ſicut in præinducto Hieremiæ eloquio tangitur ad huiuſmodi vitā tria requiruntur atq; cōcurrunt: videlicet ſolitarij ſeſſio, id eſt, ab exterioribus occupationibus mundaníſq; actibus quies. De qua dicit Apoſtolus: operā detis vt quieti ſitis. Et Eſaias: Si reuerſi, inquit, fueritis vt quieſcatis, ſalui eritis. Vel ſeſſio ſolitarij

Psal.138 est humiliatio eius. De quo Propheta. Tu cognouisti sessionẽ meã & resurrectionẽ meã. Secundũ est taciturnitas. In qua designatur refrænatio linguæ ab omni sermone inutili & humano colloquio. Tertium est eleuatio eius supra seipsum, seu cordis erectio ad diuina. Ad quam disponunt duo pretacta. Primum horum tangit Hieremias, dicens: Sedebit solitarius. Secundũ quum subdit: Et tacebit. Tertium quum adiecit. Quia leuabit se supra se. Hæc equidẽ eleuatio est prædicta iam diuinorũ contẽplatiua, pura, ac feruẽs dilectio, quæ reformationẽ passionũ expulsionémq; vitiorum præexigit, & insuper vnctionẽ à spiritu sancto præcipuã, gnauam cordis custodiã, atq; mentalem stabilitatẽ requirit omnẽ consolationẽ mundanã, repausationem carnalẽ ac animi remissionẽ excludit: imo necesse est indesinenter cum serioso humillimæ mẽtis affectu viscera diuinæ clementiæ, pro gratiæ incremento, conseruatione, ac perfectione pulsare ac implorare. Præterea vita ista ex parte subiecti atque obiecti dignissima est, quũ sit in supremis animæ viribus intellectu & voluntate, & circa Deũ altissimum ac diuina versetur. Est quoque dulcissima. Gaudiũ enim est diffusio

animi

animi in conceptu boni. Et quo bonum hoc cōuenientius, præstātiúsque fuerit & potentiæ ipsa apprehēsiua nobilior ac vnipotentia in obiecto purior, atque intimior, eo erit delectatio maior. Quum ergo incomprehensibilis adorandus, & supermirabilis dominus Deus noster sit omni mēti creatæ, benè dispositæ conuenientissimus, optimus atq; dignißimus, intellectus quoq; & voluntas animæ rationalis sit nobilissimæ ac diuinissimæ vires ipsius, cōtēplatio etiā & dilectio immediatè deū attingant, palā est quod in contemplatiua dilectione dei syncera, ac feruida magna valde suauissimaq; delectatio sita est. Præsertim cū iuxta Philosophū: Philosophia habet delectationes admirabiles sibi admixtas. Quid enim dulcius esse poterit in vita præsenti, quam deo omnipotenti, fonti omnis decoris, mente adhærere tranquilla? Nā & animus ordinatus sibi ipsi dulcissimus est. Et secura mēs, quasi iuge cōuiuiū. Vnde quauis vita solitaria insipientibus & imperfectis, eius dulcedinem fructū atq; profectū nondum expertis laboriosa & ardua sit, præsertim cū spiritualis consolatio eius à deo subtrahitur proficientibus tamē, præsertímque perfectis exercitatos sensus habētibus prorsus

dulcissima est, & iucunda. Quippe qui vitę huius dulcedinē vbertim gustarūt. & quā tū in ea profecerint, non ignorant. Hinc quoq; deificati ac illustrissimi viri oī sapientia, virtute & gratia decorati itē episcopali fastigio sublimati, amore solitariæ seu claustralis vitæ, episcopatus suos reliquerunt atq; in locis secretis solitariā vitā duxerunt. Inter quos fuerūt. S. Grego. Nasianzenus Episcopus, S. Iustus Lugdunensis Rrchiepiscopus, S. Narciscus Hierosolymitarū antistes, S. Vlfranus Senonēsiū pontifex, sanctus Remaclus & sanctus Amandus Traiectensis, quod nūc est Leodiensis sedis episcopi. Sed & Petrus quōdā papa Celestinus quintus. Nōne papatus altissimo apice derelicto, eremiticam vitā elegit & duxit. Quid enim inter sit inter vitā solitariā seu claustralē & pōtificalem, quāuis sanctā ipse de seipso loquens testatur B. Papa Greg. in principio dialo. dicendo: Infœlix animus meus pulsatus occupationis suæ vulnere meminit, qualis aliquando in monasterio fuit, quo modo ei cuncta transitoria subter erant, quantum omnibus volubilibus eminebat quod nulla nisi cœlestia cogitare consueuerat, quod corpore retentus ipsa iā carnis claustra cōtemplatione trāscendebat,

quod

quod mortem quoque tanquam vitæ ingressum præmiumq; laboris amabat. At nunc ex occasione curæ pastoralis sæcularium hominum negotia patitur, & post tam pulcram quietis suæ speciē terreni actus puluere fœdatur. S. quoque Hieronymus quid in solitudine profecerit, ipse testis sibi est de seipso humiliter non iactanter hæc scribens: Ego, inquit, homunculus sic abiectus, sic vilis adhuc viuens in corpore in deserto, angelorū choris sæpe interfui, nihil de corporeis rebus per hebdomadas sentiēs, & diuinæ visionis intuitu post multorū forte dierū spatia præscius futurorum corpori restituebar. Quid ibi manens felicitatis habebā, inenarrabilis gaudii, testis est Trinitas ipsa quā cernebā, nescio quo intuitu. Testes sunt & ipsi beati spiritus qui aderāt, testis est & cōscientia mea. Ecce amātissime mi: quid cōfert Christi deuotissimis famulis solitaria vita. Quia, vt nostri, virtus vnita fortior est quā dispersa; Et rursus quo anima circa plura diffunditur, occupatur, diuiditur: eo debilior est ad vacandū vni illi simplicissimo atque altissimo; quod solū necessariū est. Idcirco ad mentis recollectionē & cōfortationem in Deo ad syncerissimā cōtemplationem omnisq; gratię incremē

tum, & ad habendã præcipuã in orãdo, & cætera bona agendo deuotionem, confert & prodest sollicitudo. In qua se homo corã deo tantò liberius fiducialiúsque effundit quãtò se à nullo hominum notari aut cõspici nouit. Ibi quoque anima religiosa à Deo cõsolari eiúsque colloquia meretur quemadmodum per Oseã prophetã testatur. Ducam eam in solitudinẽ & loquar ad cor eius. Denique ipsemet Christus (cuius omnis actio nostra est instructio (qui sicut frequentia hominũ à perfectione impediri nõ potuit, ita nec solitudine adiuuari: nihilominus vt suo nos doceret exemplo, oraturus recessit à popu-
Matt.14. lo, & montẽ conscendit iuxta illud: Ascendit in mõtem solus orare; imò iã passione instante, non solũ à beatissimo Apostolorũ collegio, sed à tribus insuper familiarissimis charissimísq; discipulis, abiit solus
Lucæ.22. in secreto orauit. Auulsus est (inquit) ab eis, quantũ iactus est lapidis, & positis genibus orauit. Propterea in statutis ordinis nostri habetur: Suauitates psalmorũ, studia lectionum, feruores orationũ, excessus cõtẽplationũ, baptismata lachrymarũ nulla re magis, quàm solitudine, posse iuuari. Hæc ergo est solitaria vita, in cuius præconiu sanctissimi patres, hoc modo quorũ-

punt

punt: O vita solitaria seu eremitica, vita angelica atque deifica, tu viuariũ animarũ ex cedro gemmarum cælestium, spiritalium curia senatorum, odor tuus cũctorũ aromatum fragrãtiam superat. Quicquid de te enuntiatur, dignitati tuæ nullatenus adæquatur. quoniam lingua carnis nequaquam exprimere sufficit: quod de te spiritus inuisibilis sentit. Qui te nouerunt te diligunt. Et qui te gustauerunt, præconia tua concinunt. Bonum est viro quũ te portauerit ab adolescẽtia sua. Tu castra Dei, Tu turris Dauid ædificata cũ propugnaculis. Mille clypei pendent ex te omnis armatura fortium. Tu campus diuini prælij, spiritalis area belli. Angelorum spectaculum, palestra fortiter dimicantium. O cella mors vitiorum, fomentum virtutum cœlestis doctrinæ schola, artiúmque diuinarum disciplina, tu paradisus deliciarum, vbi rosę charitatis igneo rubore flammescunt, & lilia castitatis niueo splendore cãdescunt ac violæ humilitatis, dum imis cõtentæ sunt, flatibus non impelluntur. Tu quoque ô cella es scala Iacob, quæ hominem vehis ad cœlum, angelósque ad humanum deponis colloquiu. Tu conciliabulum dei & hominum, secretariũ in carne degentium, & spirituum superuorũ, dei

Thren. 3

Cant. 4.

Ibidem.

& hominũ colloquutorium, arcanum dulcissimũ. Ecce quàm pulchra rerũ species, dum frater constitutus est in cella, nocturnas agis vigilias, & quasi pro diuinis castris militares custodit excubias. Hinc cõtemplatur in cœlo cursus astrorum. Hinc decurrit per labia eius ordo psalmorum, mens ipsa diuini amoris calore succenditur, stillántq; per genas ex oculis lachrymę dulces, quibus anima deiformiter pulchrificatur. Tunc vita carnalis vilescit, & mollibus iacentium in stratis, ac lasciuientium delectatio atque pausatio, quàm spernendæ sint innotescit. O vita solitaria, vita fœlix & sancta, vita diuina & libra, vita pura atque angelica, tu splendor animæ, amica sapientiæ, ornamentũ ecclesiæ, plenitudo gratiæ, cõsummatio perfectionis, custos quietis & pacis. Te lex attollit, propheta miratur, vniuersique insuper qui vitæ perfectionis cacumen sortiti sunt, tua præconia norunt. Adhæreat lingua mea

Psal. 35. faucibus meis, si nõ meminero tui, si non proposuero te in principio lætitiæ meæ.

Psal. 37. Tu requies mea in sæculum sæculi, hic habitabo quoniam elegi eam. Hanc igitur te vita chare mi frater opto lętater arripere, fructuose tenere, fœliciterque finire.

De honesta conuersatione clericorum.

Articu-

Articulus XXXV.

OBsecro vos in domino, vt digne ambuletis in vocatione qua vocati estis. Ephe. 4.
Quoniã necdũ charissime decreuisti charismata meliora ambulando statum perfectionis arripere totíque mũdo & propriæ voluntati perfectè abrenũtiare: vt interim viuas, vt oportet decetque canonicũ: quid ad hoc requiratur, tibi breuiter pandam. Itaque in principio tertij Decretaliũ inter cætera de clericis seu canonicis scriptũ est (Nẽpe quod ibi de clericis legitur, certũ est ad canonicos præcipuè ptinere) Clerici arma portantes & vsurã exercẽtes excõmunicentur. Si quis ex clericis comã relaxauerit anathema sit. Monasteria monialium si quisquã clericus sine manifesta & rationabili causa frequentare præsumpserit, per episcopũ arceatur. Et si non destiterit; ab officio ecclesiastico reddatur immunis. Bona clericorũ veniat in cõmunẽ, in vna domo vescantur, atque sub vno tecto dormiant ac quiescant. Ludos & ludibria in ecclesia nequaquã exerceant. Vt clericorũ actus, & mores in melius reformentur, contineantur & castè viuere studeãt vniuersi, præsertim in sacris ordinib⁹ cõstituti, ab omni libidinis vitio præcauẽtes, quatenus in conspectu omnipotentis

De via & ho. cli c. si quis. De vita eth. cler. c. clerici & c. monaste.

Dei

Dei puro corde, & casto corpore valeant ministrare. Ne vero facilitas veniæ incentiuũ tribuat delinquendi, statuimus, vt qui deprehẽsi fuerint incontinẽtię vitio laborare, prout magis aut minus peccauerint, puniantur secundũ canonicas sanctiones, quas efficacius & districtius præcipimus obseruari, vt quos diuinus timor à malo nõ reuocat, tẽporalis saltẽ pœna coerceat à peccato, videlicet vt ab officio suspẽdantur, & ecclesiasticis beneficiis spolientur.

De vita & ho. cl. c. à crap.

A crapula & ebrietate omnes clerici diligenter abstineant. Vnde vinũ sibi tẽperẽt, nec ad bibendũ quispiã incitetur, quum ebrietas & mẽtis inducat exilium & libidinis prouocet incentiuũ. Vnde illũ abusum penitus decreuimus abolendũ, quo in quibusdã partibus ad potus æquales suo modo se obligãt potatores. Si quis autẽ super his se culpabilẽ exhibuerit, nisi à superiori cõmonitus satisfecerit, ab officio & beneficio suspendatur.

De vita & ho. cl. e. clerici officia.

Clerici officia vel cõmercia sęcularia nõ exerceãt, maximè inhonesta. Mimis, ioculatoribus, & histrionibus nõ intendãt. Tabernas prorsus euitẽt nisi forte causa necessitatis in itinere constituti. Ad aleas & taxillos non ludant, nec huiusmodi ludis intersint. Coronã & tonsuram habeant conuenientem, & se in officiis

ficiis ecclesiasticis & aliis bonis studiis exerceāt diligenter. Clausa deferāt desup vestiméta, nimia breuitate vel lōgitudine non notanda. Pannis rubeis aut viridibus manicis, sotularibus, cōsutitiis frenis sellis pectoralibus deauratis aut aliā superfluitaté gerentibus non vtantur. Fibulas aut corrigias argento seu auro ornatas nō ferāt. Nec annulos: nisi, quibus competit ex officio dignitatis. Inhibendū est vt nullus sacerdos fœminas de quibus suspicio esse potest, retineat. Si presbyter, diaconus, aut subdiaconus de quacunq; fœmina crimine fornicationis suspect⁹, post primā, secūda, & tertiā admonitioné inueniatur fabulari, aut aliquo modo cōuersari cū ea, excōmunicationi subdatur. Cū clericis nō permittantur mulierculæ habitare, nisi forte de illis personis existāt, in quibus naturale ius nil permittat criminis suspicari. Ecce mi frater ex his elicere vales, qualis aliquādo fuit, & nunc quoq; merito esset cōuersatio canonicorū, quā honesta religiosa atq; deuota. Proh dolor status ille vehemēter nimis prolapsus est forsitā dices ea quæ dicta sunt ad ius positiuū pertinere, & per consequens dispēsationi præsertim summi pontificis subiacere, nec te obligari ad ea. Fateor vtique quod dum rationa-

De coha bi. cle. & mu. 1. & c. si quis.

1. q. 7. ca. necessaria.

bilis

bilis causa est dispensationem admittunt, & quamuis fortè, quantum ad aliqua iam per dispensationem amota sunt (vt puta quo ad cohabitationem, conuescentium, & bonorum communitatem) non tamen quo ad alia multa; videlicet quo ad continentiam, sobrietatem, mundanarum vanitatum ac superfluitatem euitationem, in spiritalibus exercitiis diligentem occupationē, atque in ecclesiasticis officiis debitā exercitationem. Postremò vt certius tibi patescat quāta exigātur ad hoc quod aliquis per dispēsationem excusetur corā deo ab obligatione, & ab impletione legis, iuris præcepti, statuti, seu regulæ suo statui conuenientis, aliquid tibi de dispensatione conscribam. Et quidā in primis certissimū est, quòd dispēsandi potestas consistit in summo pōtifice; cæterisq; prælatis, nō sicut in domino, aut principali principe sed tanquā in ministris & instrumentalibus causis. Minister autē & instrumentalis causa agere debet, atque moueri secundum directionē atque voluntatem domini & principalis artificis. Itaque vt dispensatio valeat, & a culpa corā deo excuset, oportet vt secundum Dei omnipotentis, summi legislatoris volūtatē cōsensūmque fiat, puta ex rationabili causa absque iu-

j.q. 7. ca. ta. de prę ben. & dig. c. ex poluisti. & in glo

ris iniuria, & veritatis iactura. Idcirco in secunda secundę, quęst. lxxxviij. Thom. dis- Thom.
seruit, quod prælatus pro suo nō potest libitū dispēsare, nec in manifestis malis eius dispēsatio à culpa excusat. Itaq; dispēsando non debet potestate sibi collata abuti: sed ea fideliter vti ad aliorum profectum 1.q.v. ca.
secundum finalem intentionem summi le- ne.
gislatoris, à quo est omnis potestas. Ideo nanq; dicit Apo. Sic nos existimet homo 1. Cor. 4
vt ministros Christi, & dispensatores ministeriorum Dei. Hic iam quęritur inter dispensatores, vt fidelis quis inueniatur. Et 2.Cor.13
denuo: Secundū potestatē, inquit, quæ data est mihi in ædificationem, & non in destructionem. Denique secundū Hostien- Hostié.
sem, despēsatio est misericors relaxatio rigoris iuris per eum, ad quem pertinet, canonice facta. Et, vt ait Durandus super sen- Duran.
tentias, Dispēsatio importat amotionem obligationis iuris in casu, quātum ad aliquem vel aliquos certūque est quod hoc fieri nequeat sine ratione idonea & rationabili causa. Quæ secundū doctores pon- 1.q.vij.c.
nitur duplex. Puta vrgens necessitas, & ve- tali.
ra euidensq; vtilitas. Propterea dicit Guil- Gui.par
lelmus Parisiensis: A multis prudentibus dicitur, quod dispēsatio est ius & nō iuris diminutio aut derogatio seu ei in aliquo

te sibi concessa vtitur, imo abutitur, in destructioné, non in ędificationé, is quoque qui dispensationé requirit sinę necessitate aut vtilitate præfata, vel per falsi suggestioné aut veri suppressioné, fallit seipsum nec excusatur à culpa. Hinc libro de cõsideratione scribit Ber. ad Papã Eugenium. Nõ sum tã rudis, vt ignoré vos positos dispensatores, sed in ædificationem, nõ in destructioné. Vbi vrget necessitas excusabilis est dispensatio. Vbi vtilitas ꝓuocat laudabilis est. Vtilitas dico cõis, non propria. Nam vbi nihil est horum non plane fidelis dispensatio, sed crudelis dissipatio est. His consonant summorũ pontificum scripta Gelasij & Leonis. Ait quippe Gelasius Papa. Vbi necessitas non est inconuertibilia maneant sanctorum patrum decreta. Et sanctus Leo Papa. Vbi necessitas non est, nullo modo violentur sanctorũ patrũ instituta. Ecce ex his potes pensare frater amande, quando & qualiter dispensatio à culpa excuset, quàm rationabiliter sit petenda, quã circunspectè atque prudenter exhibenda. Per quid etenim status ecclesiæ eatenus corruit & defecit sicut per cõsuetudinariam, circunscriptam ac leuem dispensationé? Ideo quantum tibi possibile est, esto iusti verique tenax. Et quę nũc scri

Dete. ca. ca. super literis.

Bernar.

Gel. pa.

Leo. Pa.

psi ad canonicos pertinere quãdiu in hoc statu es quãtũ bono præuales, modo diligenter obserues, vt per hoc gratiam merearis ampliorem à domino, per quã meliora æmulando charismata statim perfectionis viriliter fœliciterque arripias ad honoré, laudem, & gloriã creatoris adorãdi excelsi, ac immortalis, qui est super omnia Deus sublimis & benedictus. Amen.

De vanitate mundi, breuitateque vitæ præsentis ex verbis beatissimi Augustini.

Articulus. XXXVI.

Prou. 29. DIes nostri sunt quasi vulnera super terrã, & nulla est mors. Quemadmodum decimotertio de ciuitate dei cap. decimo asserit Augu. ex quo quisque in hoc

August. corpore morituro cœperit esse, hoc incessanter in eo agitur, vt mors veniat. Hoc enim agit eius mutabilitas toto tẽpore vitæ huius: si tamen vita dicenda est, vbi ad hoc viuitur vt ad mortẽ perueniatur. Nemo quippe est, qui nõ morte propinquior sit post annũ, quàm ante annũ fuit; & cras quã hodie, atque hoc die quã heri, & paulo post quã nũc. Quoniam quicquid temporis viuitur, de viuendi spatio demitur: & quotidie fit minus, minusque quod restat: vt omnino nil aliud sit tempus vitæ huius quàm cursus ad mortem in quo

nemo

nemo vel paululũ ſtare, vel aliquando tardius ire permittitur: ſed pari motu omnes vrgentur, ac diuerſo impelluntur acceſſu. Neque enim cui vita breuior fuit diem celerius duxit, quàm ille cuius longior extitit vita: ſed quũ æqualiter & per æqualia ambo raperentur momenta, alter terminũ habuit propius, alter remotius. Aliud aũt eſt vitæ plus egiſſe, aliud tardius ambulaſſe. Qui ergo vſque ad mortẽ productiora temporis ſpatia agit: non lẽtius pergit, ſed plus itineris conficit. Porro ſi ex illo momento quiſq; incipit mori (hoc eſt eſſe in morte) quo in loco huius exilij agi mors ipſa cœperit (hoc eſt ab ipſo plane vitæ exordio) hæc profecto quũ detrahẽdo finita fuerit poſt mortẽ, iam certe nulla amplius erit. Quid aliud eni diebus, horis, momẽtiſq; ſingulis agitur donec vita hæc cõſummata, mors quæ agebatur impleatur? De hac materia præallegato atque ſequẽti cap. Aug. diffuſius loquitur. At vero de infinitis malis & miſeriis vitæ præſentis. xx. lib. de Ciuit. dei idẽ ſapientiſſimus. Auguſti. xx. cap. prolixè pertractat dicendo: Quantum ad primam originem pertinet, omnium mortaliũ progeniẽ fuiſſe damnatam teſtatur præſens hæc vita, ſi tamen vita dicenda eſt, tot tantiſque malis plena.

Auguſt.

dulcissima est,& iucunda. Quippe qui vitæ huius dulcedinē vbertim gustarūt.& quā tū in ea profecerint, non ignorant. Hinc quoq; deificati ac illustrissimi viri oī sapientia, virtute & gratia decorati itē episcopali fastigio sublimati, amore solitariæ seu claustralis vitæ, episcopatus suos reliquerūt atq; in locis secretis solitariā vitā duxerunt. Inter quos fuerūt. S. Grego. Nasianzenus Episcopus, S. Iustus Lugdunensis Archiepiscopus, S. Narciscus Hierosolymitarū antistes, S. Vlfranus Senonēsiū pontifex, sanctus Remaclus & sanctus Amandus Traiectensis, quod nūc est Leodiensis sedis episcopi. Sed & Petrus quōdā papa Celestinus quintus. Nōne papatus altissimo apice derelicto, eremiticam vitā elegit & duxit. Quid enim inter sit inter vitā solitariā seu claustralē & pōtificalem, quāuis sanctā ipse de seipso loquens testatur B. Papa Greg. in principio dialo. dicendo: Infœlix animus meus pulsatus occupationis suæ vulnere meminit, qualis aliquando in monasterio fuit, quo modo ei cuncta transitoria subter erant, quantum omnibus volubilibus eminebat quod nulla nisi cœlestia cogitare consueuerat, quod corpore retentus ipsa iā carnis claustra cōtemplatione trāscendebat,

quod mortem quoque tanquam vitæ ingressum præmiumq; laboris amabat. At nunc ex occasione curæ pastoralis sæcularium hominum negotia patitur, & post tam pulcram quietis suæ speciē terreni actus puluere fœdatur. S. quoque Hieronymus quid in solitudine profecerit, ipse testis sibi est de seipso humiliter non iactanter hæc scribens: Ego, inquit, homunculus sic abiectus, sic vilis adhuc viuens in corpore in deserto, angelorū choris sæpe interfui, nihil de corporeis rebus per hebdomadas sentiēs, & diuinæ visionis intuitu post multorū forte dierū spatia præscius futurorum corpori restituebar. Quid ibi manens felicitatis habebā, inenarrabilis gaudii, testis est Trinitas ipsa quā cernebā, nescio quo intuitu. Testes sunt & ipsi beati spiritus qui aderāt, testis est & cōscientia mea. Ecce amātissime mi quid cōfert Christi deuotissimis famulis solitaria vitá. Quia, vt nostī, virtus vnita fortior est quā dispersa, Et rursus quo anima circa plura diffunditur, occupatur, diuiditur: eò debilior est ad vacandū vni illi simplicissimo atque altissimo; quod solū necessariū est. Idcirco ad mentis recollectionē & cōfortationem in Deo ad syncerissimā cōtemplationem omnisq; gratię incremē

tum, & ad habendã præcipuã in orãdo, & cætera bona agendo deuotionem, confert & prodest sollicitudo. In qua se homo corã deo tantò liberius fiducialiúsque effundit quãtò se à nullo hominum notari aut cõspici nouit. Ibi quoque anima religiosa à Deo cõsolari eiúsque colloquia meretur quemadmodum per Oseã prophetã testatur. Ducam eam in solitudinẽ & loquar ad cor eius. Denique ipsemet Christus (cuius omnis actio nostra est instructio (qui sicut frequentia hominũ à perfectione impediri nõ potuit, ita nec solitudine adiuuari: nihilominus vt suo nos doceret exemplo, oraturus recessit à populo, & montẽ conscendit iuxta illud: Ascen-
Matt. 14. dit in mõtem solus orare, imo iã passione instante, non solũ à beatissimo Apostolorũ collegio, sed à tribus insuper familiarissimis charissimísq; discipulis, abiit solus
Lucæ. 22. ĩ secreto orauit. Auulsus est (inquit) ab eis, quãtũ iactus est lapidis, & positis genibus orauit. Propterea in statutis ordinis nostri habetur Suauitates psalmorũ, studia lectionum, feruores orationũ, excessus cõtẽplationũ, baptismata lachrymarũ nulla re magis, quàm solitudine, posse iuuari. Hæc ergo est solitaria vita, in cuius præco-nium sanctissimi patres, hoc modo prorum-

punt

punt: O vita solitaria seu eremitica, vita angelica atque deifica, tu viuariũ animarũ ex cedro gemmarum cælestium, spiritalium curia senatorum, odor tuus cũctorũ aromatum fragrãtiam superat. Quicquid de te enuntiatur, dignitati tuæ nullatenus adæquatur. quoniam lingua carnis nequaquam exprimere sufficit: quod de te spiritus inuisibilis sentit. Qui te nouerunt te diligunt. Et qui te gustauerunt, præconia tua concinunt. Bonum est viro quũ te portauerit ab adolescẽtia sua. Tu castra Dei, Tu turris Dauid ædificata cũ propugnaculis. Mille clypei pendent ex te omnis armatura fortium. Tu campus diuini prælij, spiritalis area belli. Angelorum spectaculum, palestra fortiter dimicantium. O cella mors vitiorum, fomentum virtutum cœlestis doctrinæ schola, artiúmque diuinarum disciplina, tu paradisus deliciarum, vbi rosę charitatis igneo rubore flammescunt, & lilia castitatis niueo splendore cãdescunt ac violæ humilitatis, dum imis cõtentæ sunt, flatibus non impelluntur. Tu quoque ô cella es scala Iacob, quæ hominem vehis ad cœlum, angelósque ad humanum deponis colloquiu. Tu conciliabulum dei & hominum. secretariũ in carne degentium, & spirituum superuorũ, dei

Thren.3

Cant.4.

Ibidem.

&

& hominũ colloquutorium, arcanum dulcissimũ. Ecce quàm pulchra rerũ species, dum frater constitutus est in cella, nocturnas agis vigilias, & quasi pro diuinis castris militares custodit excubias. Hinc cõtemplatur in cœlo cursus astrorum. Hinc decurrit per labia eius ordo psalmorum, mens ipsa diuini amoris calore succenditur, stillántq; per genas ex oculis lachrymę dulces, quibus anima deiformiter pulchrificatur. Tunc vita carnalis vilescit, & mollibus iacentium in stratis, ac lasciuientium delectatio atque pausatio, quàm spernendæ sint innotescit. O vita solitaria, vita fœlix & sancta, vita diuina & libra, vita pura atque angelica, tu splendor animæ, amica sapientiæ, ornamentũ ecclesiæ, plenitudo gratiæ, cõsummatio perfectionis, custos quietis & pacis. Te lex attollit, propheta miratur, vniuersique insuper qui vitæ perfectionis cacumen sortiti sunt, tua præconia norunt, Adhæreat lingua mea
Psal. 35. faucibus meis, si nõ meminero tui, si non proposuero te in principio lætitiæ meæ.
Psal. 37. Tu requies mea in sæculum sæculi, hic habitabo quoniam elegi eam. Hanc igitur te vita chare mi frater opto lętater arripere, fructuose tenere, fœliciterque finire.

De honesta conuersatione clericorum.

Articu-

Articulus XXV.

OBsecro vos in domino, vt digne ambuletis in vocatione qua vocati estis. Ephe. 4.
Quoniã necdũ charissime decreuisti charismata meliora ambulando statum perfectionis arripere totique mũdo & propriæ voluntati perfectè abrenuntiare: vt interim viuas, vt oportet decetque canonicũ: quid ad hoc requiratur, tibi breuiter pandam. Itaque in principio tertij Decretaliũ inter cætera de clericis seu canonicis scriptũ est (Nẽpe quod ibi de clericis legitur, certũ est ad canonicos præcipuè ptinere) Clerici arma portantes & vsurã exercẽtes excõmunicentur. Si quis ex clericis comã relaxauerit anathema sit. Monasteria monialium si quisquã clericus sine manifesta & rationabili causa frequentare præsumpserit, per episcopũ arceatur. Et si non destiterit, ab officio ecclesiastico reddatur immunis. Bona clericorũ veniãt in cõmune, in vna domo vescantur, atque sub vno tecto dormiant ac quiescant. Ludos & ludibria in ecclesia nequaquã exerceant. Vt clericorũ actus, & mores in melius reformentur, continentur & castè viuere studeãt vniuersi, præsertim in sacris ordinib' cõstituti, ab omni libidinis vitio præcauẽtes, quatenus in conspectu omnipotentis

De via & ho. cl. c. si quis. De vita eth. cler. c. clerici & c. monaste.

Dei puro corde, & casto corpore valeant ministrare. Ne vero facilitas veniæ incentiuũ tribuat delinquendi, statuimus, vt qui deprehẽsi fuerint incontinẽtiæ vitio laborare, prout magis aut minus peccauerint, puniantur secundũ canonicas sanctiones, quas efficacius & districtius præcipimus obseruari, vt quos diuinus timor à malo nõ reuocat, tẽporalis saltẽ pœna coerceat à peccato, videlicet vt ab officio suspẽdantur, & ecclesiasticis beneficiis spolientur.

De vita & ho. cl. e. à crap. A crapula & ebrietate omnes clerici diligenter abstineant. Vnde vinũ sibi tẽperẽt, nec ad bibendũ quispiã incitetur, quum ebrietas & mẽtis inducat exilium & libidinis prouocet incentiuũ. Vnde illũ abusum penitus decreuimus abolendũ, quo in quibusdã partibus ad potus æquales suo modo se obligãt potatores. Si quis autẽ super his se culpabilẽ exhibuerit, nisi à superiori cõmonitus satisfecerit, ab officio & beneficio suspendatur.

De vita & ho. cl. e. clerici officia. Clerici officia vel cõmercia sæcularia nõ exerceãt, maximè inhonesta. Mimis, ioculatoribus, & histrionibus nõ intendãt. Tabernas prorsus euitẽt nisi forte causa necessitatis in itinere constituti. Ad aleas & taxillos non ludant, nec huiusmodi ludis intersint. Coronã & tonsuram habeant conuenientem, & se in of-

siciis

ficiis ecclesiasticis, & aliis bonis studiis exerceāt diligenter. Clausa deferāt desup. vestimēta, nimia breuitate vel lōgitudine non notanda. Pannis rubeis aut viridibus, manicis, sotularibus, cōsutitiis frenis sellis pectoralibus deauratis aut aliā superflui- tatē gerentibus non vtantur. Fibulas aut corrigias argento seu auro ornatas nō fe- rāt. Nec annulos: nisi, quibus competit ex officio dignitatis. Inhibendū est vt nullus sacerdos fœminas de quibus suspicio esse potest, retineat. Si presbyter, diaconus, aut subdiaconus de quacunq; fœmina crimi- ne fornicationis suspect⁹, post primā, secū- da, & tertiā admonitionē inueniatur fabu- lari, aut aliquo modo cōuersari cū ea, ex- cōmunicationi subdatur. Cū clericis nō p- mittantur mulierculæ habitare, nisi forte de illis personis existāt, in quibus natura- le ius nil permittat criminis suspicari. Ec- ce mi frater ex his elicere vales, qualis ali- quādo fuit, & nunc quoq; merito esset cō- uersatio canonicorū, quā honesta religio- sa atq; deuota. Proh dolor status ille vehe- mēter nimis prolapsus est forsitā dices ea quæ dicta sunt ad ius positiuū pertinere, & per consequens dispēsationi præsertim summi pontificis subiacere, nec te obliga- ri ad ea. Fateor vtique quod dum rationa- bilis

De coha bi.cle. & mu. 1. & c. si quis.

1.q.7.ca. necessa- ria.

bilis causa est dispensationem admittunt, & quamuis fortè, quantum ad aliqua iam per dispensationem annota sunt (vt puta quo ad cohabitationem, conuescentium, & bonorum communitatem) non tamen quo ad alia multa; videlicet quo ad continentiam, sobrietatem, mundanarum vanitatum ac superfluitatem euitationem, in spiritalibus exercitiis diligentem occupationē, atque in ecclesiasticis officiis debitā exercitationem. Postremò vt certius tibi patescat quāta exigātur ad hoc quod aliquis per dispēsationem excusetur corā deo ab obligatione, & ab impletione legis, iuris præcepti, statuti, seu regulæ suo statuti conuenientis, aliquid tibi de dispensatione conscribam. Et quidā in primis certissimū est, quòd dispēsandi potestas consistit in summo pōtifice; cæterisq; prælatis, nō sicut in domino, aut principali principe sed tanquā in ministris & instrumentalibus causis. Minister autē & instrumentalis causa agere debet, atque moueri secundum directionē atque voluntatem domini & principalis artificis. Itaque vt dispensatio valeat, & a culpa corā deo excuset, oportet vt secundum Dei omnipotentis, summi legislatoris volūtatē cōsensūmque fiat, puta ex rationabili causa absque iuris

j.q. 7. ca. ta. de pr§ ben. & dig. c. ex poluisti. & in glo

ris iniuria, & veritatis iactura. Idcirco in secunda secundę, quęst. lxxxviij. Thom. dis- Thom.
seruit, quòd prælatus pro suo nō potest libitū dispēsare, nec in manifestis malis eius dispēsatio à culpa excusat. Itaq; dispēsando non debet potestate sibi collata abuti: sed ea fideliter vti ad aliorum profectum 1.q.v. ca.
secundum finalem intentionem summi le- ne.
gislatoris, à quo est omnis potestas. Ideo nanq; dicit Apo. Sic nos existimet homo 1. Cor. 4
vt ministros Christi, & dispensatores ministeriorum Dei. Hic iam quęritur inter dispensatores, vt fidelis quis inueniatur. Et 2.Cor.13
denuo: Secundū potestatē, inquit, quæ data est mihi in ædificationem, & non in destructionem. Denique secundū Hostien- Hostié.
sem, despēsatio est misericors relaxatio rigoris iuris per eum, ad quem pertinet, canonice facta. Et, vt ait Durandus super sen Duran.
tentias, Dispēsatio importat amotionem obligationis iuris in casu, quātum ad aliquem vel aliquos certūque est quod hoc fieri nequeat sine ratione idonea & rationabili causa. Quæ secundū doctores ponitur duplex. Puta vrgens necessitas, & ve- 1.q.vij.c.
ra euidensq; vtilitas. Propterea dicit Guil- tali.
lelmus Parisiensis: A multis prudentibus Gui.par
dicitur, quod dispēsatio est ius & nō iuris diminutio aut derogatio seu ei⁹ in aliquo

te sibi concessa vtitur, imo abutitur, in destructioné, non in ędificationé, is quoque qui dispensationé requirit sine necessitate aut vtilitate præfata, vel per falsi suggestioné aut veri suppressioné, fallit seipsum nec excusatur à culpa. Hinc libro de cōsideratione scribit Ber. ad Papā Eugenium. Nō sum tā rudis, vt ignoré vos positos dispensatores, sed in ædificationem, nō in destructioné. Vbi vrget necessitas excusabilis est dispensatio. Vbi vtilitas ꝓuocat laudabilis est. Vtilitas dico cōis, non propria. Nam vbi nihil est horum non planc fidelis dispensatio, sed crudelis dissipatio est. His consonant summorū pontificum scripta Gelasij & Leonis. Ait quippe Gelasius Papa. Vbi necessitas non est inconuertibilia maneant sanctorum patrum decreta. Et sanctus Leo Papa. Vbi necessitas non est, nullo modo violentur sanctorū patrū instituta. Ecce ex his potes pensare frater amande, quando & qualiter dispensatio à culpa excuset, quàm rationabiliter sit petenda, quā circunspectè atque prudenter exhibenda. Per quid etenim status ecclesiæ eatenus corruit & defecit sicut per cōsuetudinariam, circunscriptam ac leuem dispensationé? Ideo quantum tibi possibile est, esto iusti verique tenax. Et quę nūc scri

Dete.ca. ca. super literis.

Bernar.

Gel. pa.

Leo. Pa.

nemo vel paululũ ſtare,vel aliquando tardius ire permittitur:ſed pari motu omnes vrgentur,ac diuerſo impelluntur acceſſu. Neque enim cui vita breuior fuit diem celerius duxit,quàm ille cuius longior extitit vita: ſed quũ æqualiter & per æqualia ambo raperentur momenta,alter terminũ habuit propius, alter remotius. Aliud aũt eſt vitæ plus egiſſe, aliud tardius ambulaſſe. Qui ergo vſque ad mortẽ productiora temporis ſpatia agit:non lẽtius pergit,ſed plus itineris conficit. Porro ſi ex illo momento quiſq; incipit mori (hoc eſt eſſe in morte) quo in loco huius exilij agi mors ipſa cœperit (hoc eſt ab ipſo plane vitæ exordio) hæc profecto quũ detrahẽdo finita fuerit poſt mortẽ,iam certe nulla amplius erit. Quid aliud eñi diebus,horis,momẽtiſq; ſingulis agitur donec vita hæc cõſummata,mors quæ agebatur impleatur? De hac materia prællegato atque ſequẽti cap. Aug. diffuſius loquitur. At vero de infinitis malis & miſerijs vitæ præſentis. xx.lib.de Ciuit.dei idẽ ſapientiſſimus. Augusti. xx. cap. prolixè pertractat dicendo: Augusti.
Quantum ad primam originem pertinet, omnium mortaliũ progeniẽ fuiſſe damnatam teſtatur præſens hæc vita,ſi tamen vita dicenda eſt, tot tantiſque malis plena.

Quid enim aliud indicat horrēda profun ditas ignorātiæ, ex qua omnis error existit, qui omnes filios Adā tenebroso quodā suscipit sinu, vt homo ab illo liberari sine labore, dolore ac timore non possit. Hoc etiam indicat amor ipse inordinatus tot rerū vanitatū ac noxiarū ex quo oriūtur mordaces curæ, perturbationes, mœrores, formidines, insania, gaudia, discordiæ, lites bella, insidiæ, iracundiæ, inimicitiæ, fraus, furtum, rapina, luxuria atque superbia. Insuper in libro de miseria mundi Augustinus de his plenissime disputat. Attēde, inquiens, tibi ne diaboli laqueis implicatus præda fias venantis, qui rugit & circuit quærens quē deuoret. Vita ista fugitiua est & infidelis, vt nec amatoribus suis fidem præstat, & ab origine mundi in se credētes fefellit, & omnes ei se implicātes decepit, sicque nullū omnino reddidit certum, vt omnibus probetur esse mentita. Ecce mundus qui diligitur, transit ac fugit, & tamen cæca carnalis cōcupiscentia mente fugiētem sequimur, labenti inhæremus. Et quia labentē tenere non possumus, cum ipso labimur quem cadentem tenemus. Nonne vita illa morti similis est, in qua abundant dolores & gemitus, suspiria & tantæ miseriæ? Alius damno affe-

affectus plangit. Alius orbitate percussus, luget. Alius mortem amicorum deplangit. Alius in paupertate plorat. Tribulatio magna est ex quo nascitur homo. Prima vox eius indicat infirmitatem. Nascitur infans, & statim plorat. Nondum loquitur, & propheta est suæ calamitatis. Lachrymæ testes sunt miseriæ, quod in labore futurus sit & timore. Mox incipit esurire, sitire, & lacessere. Sunt denique homini duo tortores vitæ, non simul torquentes, sed cruciatum alternantes. Quorum nomina sunt timor & dolor. Quando tibi bene est, times. Quando tibi male est, doles. Quem sæculi huius hominem non decipit prosperitas? quem non frangit aduersitas? Ecce quæ pateris homo in miseria ista quam diligis, vbi est falsa voluptas, vera calamitas, nulla securitas gaudij, sed timor torquens, cupiditas auida, tristitia arida. Et quis sibi omnia mala huius vitæ numerare possit? Vt enim prætermittam ea mala, quæ omnes homines communiter opprimunt: qualia esse putamus secreta pericula maláque specialia singulorum quorum sibi conscij sunt: Si cogitare voluerit quisque quæ à iuuenili ætate mala fecerit, quæ sustinuerit, & constituat ante oculos suos præterita tempora,

consideretque diligenter, quot inanes labores tulerit, quoties pro amore huius vitæ frustra sudauerit, quoties in laboriosis conatib⁹ fallaces inuenerit exitus & post lōgos decursus nullam requiem adeptus sit, cognoscet quid de hac vita sit iudicandum. Miser homo quid agis? quo tendis? In hoc mundo in agone contendis: & obluctatur tibi hostis quem non potes videre, nec poteris latere. Ingerit tibi blandimenta, rapturus cœli gaudia, illaturus inferni cruciamenta. Abscondita est à terra
Iob.18 pedissequa diaboli & discipula illius super semitam. Intuetur inimicus generis humani vniuscuiusque mores, naturalésque inclinationes, cui vitio sint propinqui & illa ante faciem ponit, ad quæ mentem facilius inclinari cognoscit. Dúmque homines lucrum auri vident, damnum salutis non vident. Et stulti voluptatibus decepti, dum cernunt quæ carnaliter diligunt, non attendunt quo æternaliter ruūt. Et quia nullus intelligit, in æternum peribunt. Idcirco si tibi mundus arridet time fallacem. Memor quia extremum, vt Salo
Prou.14 mon inquit, gaudij luctus occupat. Omnis namque humana iucunditas in fine amaricatur. Quando gaudetur in seculo non gaudetur in domino: & è diuerso. O

quam multi sunt gaudentes in seculo, & quàm pauci in domino! In seculo gaudere, est de iniquitate & vanitatè, de diuitijs, & honore terreno, de exteriori ornatu, turpitudine vitiorum, & ludis ac verbis scurrilibus gloriari. Quod est æternam certe tristitiam promereri. Nemo potest amplecti Christum simul & seculum. Multi Christiani sunt, qui Deum tunc amant, laudant, & gratias agunt, dum prosperè ipsis succedit: sed dum aduersa contingũt, blasphemant. Tales ex commodi causa, non ex amore seruiunt Deo. Quibus quidem Deus dicere poterit, gratia commodi vestri mandata mea seruastis: non quia me purè amastis. Quid te ô homo in vanitate extollis? Nonne corpus tuum puluis? &, vt Ecclesiasticus inquit, cinis? Nonne tuipse terra & cito resoluendus in terram? Respice in sepulchra hominum, & vide quid ex te nisi cinis remanebit & ossa. Quæ cum ita sint, per tot errores festinas ad inferos qui tot vias accepisti ad cœlum per Iesum Christum. Cur amatur quod relinquitur? Cur negligitur quo peruenitur? Multa his similia in præfato libello August. deuotissime disserit. Postremo in quodam scribit sermone: Attende ô misera peccatoris anima illam horam

Eccle. 10

August.

horribilem quæ de corpore est egressura? Aderunt mox ministri maligni, maledicti diaboli, spiritus illi horribiles, sæuissimi leones, rugientes vt rapiant prædam, videlicet te miseram animam. Tunc subito horribilia patebunt loca pœnarum, chaósque tenebratum, horror miseriæ, terror & tremor angustiæ, pauor visionis horrendæ, mansionis tremendæ: vbi locus est fletium, stridórque dentium: vbi morsus est vermium, clamor dolentium, mœlus luctus gementium, vbi vox est clamantium peccatorum: Væ væ væ nobis filiis Euæ. Quum hæc & his similia, imo millesies plus quam dici potest peiora, infœlix anima de corpore exitura audierit, viderit senserit, qualis & quantus timor, terror, & tremor erit in ea? Eia frater præcogita, & nunquam à corde tuo recedant hæc omnia, vt æternas euadas supplicia & gaudia apprehendas sine fine mansura.

Amen.

D. Dion.

D. DIONYSII CARTHVSIANI, Amatorum mundi ſpeculum, planè vtiliſſimum Appendicis epilogíque loco præmiſſo opuſculo annexum.

VIdete quomodo cautè ambuletis non quaſi inſipientes, ſed vt ſapientes, redimentes tempus, quoniam dies mali ſunt. Propterea nolite fieri imprudentes: ſed intelligentes, quæ ſit voluntas Dei. Apoſtolo. Paulus conſcius conſiliorum Dei ſciens quòd infinitæ ſunt cœleſtis patriæ delitiæ, quas nec oculus vidit, nec auris audiuit, quæ neque pro multitudine nec pro magnitudine in cor hominis aſcenderunt: ad quas frequenter inuitamur ex euangelio, & ex ſcripturis ſanctis: ſciénſque quod maligni ſpiritus ad impediendum nos in hac vita & via ſtricta & arcta quæ ducit ad æternam vitam ſunt tantò ſollicitiores quanto delitiæ ad quas vocamur, exiſtūt nobiliores & iucundiores. Hortatur ergò nos in verbis præmiſſis, vt vndique cauti & circunſpecti cautè proſpiciamus iter noſtrū dicens: Videte quomodo cautè ambuletis. Ne ſci-

Ephes.5
Eſai.64
1. Cor.2
Matt.22
Lucæ.12
Matt.5
Heb. 10
Matt. 7
Rom.
Col.4

licet à via regia quæ ad cœlestia ducit gaudia deuiantes in manus hostiũ incidatis.
Ephes. 5 Et subiungit Paulus, redimentes tempus, quoniam dies mali sunt. Si enim debitè & bene (vt oportet) flebilem, miserabilem, atque damnabilẽ cursum seu statum mũdi præsentis temporis consideremus, tunc dies quã mali sint, occulta fide cernimus: scilicet quomodo quasi totus mundus errat, (secundum Ioan. in Canonica sua) in maligno positus est: proh dolor (quod cũ dolore dicendũ est) tam in capitibus quã in membris, tam in clero quam in populo, tam in religiosis quam in secularibus, tam in senibus quam in iuuenibus, tam in masculino quã in fœminino genere. Et sic heu corrupta est via vniuersæ carnis. Quod bene tangit B. Bernar. dicens. Non est nisi amor turpis in hoc seculo, nec fides secura, quia omnia quæ eius sunt contaminantur superbia, auaritia, cupiditate, & luxuria. Recessit enim lex à sacerdotibus, iustitia à principibus, consilium à senioribus, religio à clericis, amor à parentibus, fides à populo, reuerentia à subditis, amor castitatis à virginibus, pudicitia à coniugatis. Et quid est quod non venit Antichristus? Iam enim à multis ignoratur Christus, & à potentibus quasi peregrinus habetur.

Hæc Bernar, Conueniens igitur est, vt sanam doctrinam Pauli doctoris gentium præmissam deuoti attendentes, cautè & sapienter figamus gressus nostros in hac lachrymarum valle, & apertis oculis saltem interioris hominis, arctam regiamque viam quæ ducit ad cœlestem patriam à qua peccando exulamur, reuertentes, perseueranter ambulemus, non retro inspicientes, ne declinātes ab ea erremus & sic in profundum æternæ damnationis incidamus. Vnde hortatur nos dominus per Esaiā dicens. Hæc est via, ambulate in ea nec ad dextram, nec ad sinistrā declinantes. Huius igitur veræ viæ aliquod directiuū hic in sequētibus deuotè ac diligenter attēdendū est per quod Christi fideles omni deuio excluso per viā regiam quæ ad patriā ducit cœlestem dirigantur. Quæ quidē via quū sit stricta, pauci eam inueniunt, & heu pauciores per eam transeunt Quod innuit nobis saluator: Intrate, inquiēs per angustā portā, quoniā arcta est via quæ ducit ad cœlū, & pauci inueniunt eam. Sed porta lata, & spatiosa est via quæ ducit ad perditionem inferni (vbi scilicet est perditio naturæ, gratiæ & gloriæ) & multi intrant per eam. Circa quæ verba dicit Glosa: Quamuis charitas sit ri-

Luc. 1
Matth. 7
Gene. 19
Psal. 118
Esaiæ 30
Matth. 7

ta, tamē per angusta & ardua abducit ho-
August. minem à terra. Et August. Quæritur hæc via sed non ab omnibus inuenitur, nec omnes qui inueniūt per eam ingrediuntur, quia capti sęculo retroeūt. Etiam pauci inueniūt, & pauciores per eam intrare cōtedunt: Nemo enim intrat sine labore & sine animi puritate. Satis angustum est omnia prætermittere, & vnum solū diligere, vnum quærere, & ad vnum quotidie properare, prospera non ambire, aduersa non timere. Quod heu amatores huius mundi attendunt minimè, & seculo conglutinati, ab eo recedere nō valentes, quasi insaniendo errat. Quod bene declarat bea-
Hiero. tus Hier. dicēs. Ridere & gaudere in hoc seculo, non est hominis sensati, sed frenetici, quia cor mundum non cum hoc seculo, sed cum Deo lætum est & iucundum,
Bernard breuis enim, fragilis & caduca est munda-
August. na lætitia. Idem Bern. Non est verior insa-
Seculi lætitia qualis. nia, quam seculi lętitia. Itémque Aug. Gaudiū mundanorum, gaudium est freneticorum. Sæculi lætitia est impunita nequitia. Luxuriari, in spectaculis nugari, ebriositate ingurgitari, turpitudine fœtere, & nihil pati, qui Deum diligit hæc refugit. Ratio autem quare multi intrant ad perditionem æternæ damnationis per latam

portam

portam & spatiosam viam hæc est. Quia (prout scribitur in Ecclesiaste) peruersi difficile corriguntur. Et Stultorum infinitus est numerus, qui heu magis respiciunt vitam præsentem quàm terminum sequentem. Quibus loquitur Ioan. Chrysosto. dicens: Non aspicias, quod aspera est via, sed attende quo ducit nec cōsidera quod arcta est, sed vbi desinit. Ex quibus elicitur vnum quod valde timendum est: scilicet quod durante statu mundi moderni temporis, infinitis malis exigentibus, quæ heu vbique terrarum in sæculo iam currunt, pauci erunt de numero saluandorum. Quod innuit saluator ex graui sentētia qua protulit: Multi sunt vocati, pauci verò electi. Non quod ab initio mūdi pauci saluētur sed (secundū doctores) quoad multitudinē damnatorū, pauci dicuntur. Quod quidē bene figuratum legimus in filiis Israël qui in tāta multitudine scilicet circiter sexcēta millia ducti sunt ex Aegypto per mare rubrū in desertū per Mosen, quibus omnibus promissa fuit terra promissionis, per quā significatur regnum cœlorum: per populum verò Israëliticum, populus Christianus designatur, qui nunc verè est populus Dei. Historia patet per discursum. 14. Exod.

Eccles. 1.

Rō cur multi damnantur. Io. Chryso.

Ecce illa tota multitudo populi Israelici, quibus, vt præfertur omnibus promissa fuit terra promissionis, eorum peccatis exigentibus, in deserto mortui sunt, pter duos sc licet Caleph & Iosue, qui eã possederunt cum his qui post transitũ maris Rubri in deserto quadraginta annis nati fuerunt sicut legitur in lib. Iosue. Ergo timendũ nimis est, ne sicut se habet figura ita & figuratũ. Inter bonos & malos hoc distat: quia mali volunt facere festũ ante vigiliã, volentes in hoc seculo temporaliter gaudere, & ideo in futuro seculo facient vigilam pro festo quod hic habuerunt, quia æternaliter flebũt. Quod bene innuit B. Gregor. in Homilia, super illo verbo: Ibi erit fletus & stridor dẽtium sic inquiens: Præsentia huius vitæ gaudia sequuntur perpetua lamẽta, hic fratres vanam lætitiam fugite si illic flere & lugere formidatis. Nemo potest enim hic gaudere cum seculo, & illic regnare cũ Deo. Et rursus Gregorius: Nulli sunt qui possint venire de festo ad festum, hoc est, de gaudio præsentis vitæ ad gaudia fœlicitatis æternæ. Sicut loquitur beatus quoque Hieron. dicens: Difficile nimium est imo impossibile: vt quis præsentibus fruatur bonis & æternis, vt de delitiis ad delitias

Num. 14
Iosue 14

trāſeat, vt hic ventrem illic mentē repleat Vt in vtroq; ſeculo ſit primus & in vtroque appareat glorioſus. In Vitis patrū dixit quoque ſancta Syncletice: Sicut impoſſibile eſt vno eodémque tēpore herbā eſſe & ſemē, ita impoſſibile eſt, vt ſecularē gloriā habentes & in deliciis ac voluptatibus mūdi viuētes cœleſtē faciāt fructū. Et ergo pro tēporali conſolatione, talibus cōminatur dominus æternū ſupplicium dicens: Væ vobis qui hic habetis cōſolationē veſtrā ſuper terram. Hinc dicit beatus Bernardus: Auſteritas conuerſationis S. Ioannis Baptiſtæ peccatoribus delicioſis durus eſt nuntius æternæ mortis. Quid enim nos irrationabiles feræ reptilia terrę inſanimus: cum ille quo inter natos mulierum, nemo maior ſurrexit innocētiſſimū corpus ſuum ſic afflixit, & nos indui pretioſis veſtibus feſtinamus: ſplendidè, lautè ac delicatè viuere & epulari? Non ſic impij non ſic itur ad aſtra, quia dicit S. Auguſt. Bona terrena contempſit Chriſtus, vt contēnenda omnia terrena monſtraret & mala mundi ſuſtinuit vt ſuſtinenda mala doceret, vt neque in aliis quæreretur felicitas neque in iſtis timeretur aduerſitas. Hinc auſcultabat eum Bernardum ſic dicentem. Agno-

Mar. 10.

Luc. 6.

Bernar.

ſce ô homo quàm nobilis eſt anima tua, & quàm grauia fuerunt eius vulnera, pro quibus neceſſe fuit dominum Chriſtum vulnerari. Si nō eſſent hæc ad mortem, & ad mortem ſempiternam, nunquam pro eodē remedio Dei filius moreretur. Noli igitur vilipendere animæ tuæ paſſionem cui à tanta pietate, tanta vides exhiberi compaſſionem. Noli attendere quid caro velit, ſed quid ſpiritus poſſit. Si vero dicis durus eſt hic ſermo, non poſſum mundū ſpernere, & propriā carnem odio habere, dic mihi vbi ſunt amatores huius mūdi, qui ante pauca tempora nobiſcū erāt? Nihil ex eis remanſit, niſi cineres & vermes. Attēde quid ſunt & quid fuerūt. Homines fuerunt ſicut tu; comederūt, biberunt, ac riſerunt. Duxerunt in bonis dies
Iob. 21. ſuos, & in puncto ad inferna diſcenderunt. Hic caro eorum vermibus, illic anima eorum æternis eſt deputata ſuppliciis. Quid profuit illis inanis gloria, breuis lætitia, mūdi potentia, carnis voluptas, falſæ diuitiæ, magna familia, & mala concupiſcentia? Vbi riſus, vbi iocus, vbi iactantia, vbi arrogantia? De tāta lætitia quanta triſtitia? Poſt tantam voluptatem quàm grauis miſeria. De illa exaltatione ceciderūt magnam ruinā, & magna tormen-

ta. Quicquid illis accidit, tibi accidere potest; quia homo es, homo de humo, limus de limo, de terra es de terra viuis, & in terrá reuerteris quãdo veniet dies vltima, quæ subito veniet, & forsitan hodie erit. Certũ est quod morieris, incertũ autẽ quando, aut quomodo, aut vbi, quoniã mors vbique te expectat. Tu quoque si sapiens fueris, vbique eam expectabis. Omnia sunt verba Bernar. Hinc Gregor. Nihil certius morte, & nihil incertius hora mortis. Ex quo scis te moriturum tenete semper, & in omnibus euẽtibus humiliter, patienter, & prudẽter, vt mortuum. Et dic: Hæc non mouerent mortuum, nec te mouere debent, siue prospera sint, siue aduersa. Si tibi etiam quælibet Deus tanquã extrema. In omnibus quoque operibus tuis memorare nouissima tua, & in æternũ nõ peccabis. Facile enim secundũ Hieron. contemnit omnia, qui se semper cogitat moriturum. Et hæc de memoria mortis sint dicta. Modò redeũdo ad propositum considerat dũ est quòd boni faciunt hic vigiliam in luctu pœnitentiæ, & ideo perueniũt ad festũ iucunditatis æternę quorum vita, quamuis multam videatur habere, asperitatem, tamen leniri debet cõsiderata tantę glorię immensitate.

Ergo pœnitentiam agat, qui vult æterno gaudere bono. Ad quod hortatur nos Saluator, Pœnitentiã agite, appropinquabit enim regnum cœlorum. De qua pœnitentia dicit quædã scriptura. O felix pœnitẽtia: conuersio matura, quia secura. Qui autem tardè pœnitentiæ se committit, dubius & incertus erit: quia nescit an vere an ficte pœniteat. Vnde Greg. Qui pœnitenti veniam spopondit, spectanti diem crastinum non promittit. Vera pœnitẽtia animã à seruitute diaboli liberat, & ipsã sanctificat, spiritus sancti donis, virtutib⁹ ornat sub protectione Dei collocat, in paradisum coronandum præsentat, & pro ipsa allegat! Quod heu minimè aduertũt amatores huius mũdi superbi, auari, luxuriosi, voluptuosi, inanis gloriæ cupidi, iracundi, amatores propriæ voluntatis, cõtemptores diuinæ voluntatis & bonitatis eligentes facere festũ breue in hoc mundo, & longam vigiliam in æternis cruciatibus in inferno. Sicut enim dicit beatus Gregorius, Momentaneum est quod delectat, æternũ vero quod cruciat. Heu heu quàm multi sunt apud quos omnia prædicta parum proficiunt. Loquor mundi amatoribus. Auertunt faciem suam ne
Psal. 9. videant in finem. Oculos habent & non

videant

vident,aures habent & nõaudiunt, diu se viúere arbitrantur & citò è medio tollun-tur. Et quia mortem terribilem dispositã non metuunt,ideo miseri prouidere damna ipsius contemnũt. Insipientes similiter censendi sunt, qui impie vsque ad mortẽ viuentes quæ sunt digna morte, agunt, quã nec timent vicinã cæci & mentis insanæ insipientibus similes nouissima sua, & post mortẽ ventura non prouidentes, Vnde Augustinus, Multi æternaliter damnantur & finaliter in peccatis detinentur qui vocẽ quidẽ occultæ inspirationis audiũt,sed vitã non corrigunt, dicẽtes. Cras cras subitòque ostium clauditur, & remanet miser peccator foris, ante arcã patriæ cœlestis,cum voce coruina, quia pro peccatis gemere noluit tẽpore quo potuit & debuit voce columbina. Vnde dixit tristis mortui cuiusdã vox. O cras, cras quã lõgam restem mihi fecisti & in baratrum mortis me procrastinãdo protraxisti decepisti me, & deceptus sum. Nonne hæc nunc miseria mea superat omnẽ miseriã huius mũdi? Nõne merito super his affligitur cor meũ, & sanciabitur anima mea? En omnes dies mei heu sine fructu bonorũ operũ trãsierũt quos sine medio in laudẽ dei, animæ meæ salutem procurãdo ex

Psal.113. & 134.

Rom.1.

Differre co uersionem quã periculo plenum sit.

Exclamatio damnati horribilis.

pendere debuissem. Triginta anni ætatis
meæ dilapsi & perditi sunt, & miserabili-
ter perierunt tã negligẽter vt nesciã si vnã
quã diem de omnibus his expendi in vo-
luntatẽ dei, & in exercitium cunctarum
virtutum tam laudabiliter & perfectè, si-
cut forte debuissem & potuissem. Vel si
vnquã placitũ famulatũ cõditori meo ex
hibui tã gratũ & acceptũ, vt status meus
requirebat. Heu me proh dolor. Hoc est
ergo vnde vulnerantur omnia interiora
Oratio. mea. O Deus æternæ, quàm verecũde co-
rã te & omnibus sanctis tuis ad iudicium
extremum stabo, cũ reddere rationem de
Matt. 12. commissis & omissis cogar. Et qui adhuc
Rom. 14. dicam in proximo est tribulatio pœna-
2. Pet. 3. rum mearum. Attendite quæso omnes a-
matores mundi huius. Ecce in hac hora
magis gauderem de breui oratiuncula, pu
ta oratione dominica vel salutatione an-
gelica deuote pro me dicta, quam super
Psal. 118. milia auri & argẽti. O mi Deus quanta ne
glexi bona, quæ bene potuissem impleuis-
Propria se. Quã male mihi accidit, quod hæc non
opa plus præuidi quando bene præuidere potui. O
prodesse quot horas nunquam redituras perdidi,
ad salu- quoniã propter modica facta & negotia
tẽ quàm exteriora mihi necessaria neglexi: nego-
aliena. tiis nõ necessariis me implicaui: & neces-

saria

ſaria dimiſi. Vere nũc cognoui ꝙ ad magnitudinẽ præmiorũ cæleſtiũ, mihi plus contuliſſet receſſus à vanitatibus ſæculi, & ſolicita cuſtodia cordis mei & ſenſuum meorum cum animi puritate; quã iis neglectis & animo inordinatè affecto triginta annis quis alius ꝑ precationes ſuas ad Deũ mihi præmia obtinere niteretur. Heu quãta bona in tanto tẽpore corpore ſano potuiſſem feciſſe, quod nũc optarem pro oĩbus delitiis, diuitiis, & honoribus mũdi huius. Et heu nõ feci. Quàm immenſas diuitias ſpirituales & theſauros cœleſtes potuiſſem congregaſſe, & neglexi. O Deus meus, nũc quàm minima opera ſatisfactoria mihi grata & accepta eſſent cupiẽti ſaturari & recreari de micis quæ cadũt de mẽſis dominorũ, & nemo mihi dat. O vos omnes miſeremini, & cõpatiamini mihi & quàm diu vires ſuppetũt, & ſpiritus iuuat, bonũ faciẽtes cõgregate in horrea cœleſtia cœleſtes theſauros, vt cũ deficeritis ſuſcipiãt vos in æterna tabernacula, & non relinquamini vacui in tali hora ſuper vos ventura. Sed proh dolor, multi nec iſtud attẽdũt mortẽ paruipẽdẽtes, ſicut omnes mundi & propriæ voluntatis amatores, quibus loquitur Ioãnes in ſua canonica: Nolite diligere mundũ, ne-

Iob 19.
Luc. 16.
1. Ioan. 2.

que ea quæ in mundo sunt. Si quis diligit mundũ, nõ est charitas patris in ipso, quoniam omne quod est in mũdo, cõcupiscẽtia carnis est, aut cõcupiscentia oculorũ, aut superbia vitę, quę nõ est ex Deo patre, sed ex mũdo, & mundus transit & concupiscentia eius: qui autẽ facit voluntatẽ Dei viuit in æternum. Hinc Iacobus. Qui amicus est seculi huius, inimicus Dei cõstituitur. O vtinã ipsi amatores mũdi, attenderẽt seueritatẽ diuinę iustitiæ quæ in extremo examine districti iudicij vniuscuiúsque merita iudicabit: & puniet sine misericordia, quæ non decipietur ab humana astucia nec flectetur à supplicatione lachrymosa, sed extendetur in corpus

Sap.7. & animã. Districtũ enim dei iudiciũ nil patietur trãsire inultũ. De quo quidem di

August. stricto iudicio dicit August. O quã angustæ erũt tunc vndique viæ reproborũ: superius erit iudex iratus, inferius horrendũ chaos, à dextris peccata accusantia, à sinistris infinita dæmonia ad supplicium trahentia interius cõscientia vrens, exterius mũdus ardẽs. Peccator sic deprehensus quo fugiet? Latere impossibile, apparere intollerabile. Item beatus Ioannes

Chryso. Chrysost. Nec resistendi virtus erit, nec fugiendi facultas, nec pœnitentiæ locus,

nec satisfaciendi tẽpus. Ex angustia omniũ rerũ:nihil erit: nisi luctus:Idẽ nec filij pro parentib. intercedent, nec angeli pro hominibus prout solent, assumes.t verbũ: nã natura iudicij non recipit misericordiam. Quia si beata virgo Maria & omnes sancti rogarent tũc pro aliquo in peccato mortali mortuo, non exaudirentur. Hoc futurũ examẽ districti iudicij omni tẽpore & hora omnes Christi fideles ante mentis oculos ponãt,pœnitentiã agentes bona opera accumulẽt, per quæ reddatur eis Deus propitius. Quia dicit Bernard. Si Deus non ad est tibi per gratiam, adest per vindictam, sed væ tibi, si ita tibi adest. Illi nãque irascitur Deus quem peccantem non flagellat. Nã quem flagellando in præsenti nõ emendat,in futuro æternaliter dãnat. Iustitia enim Dei aliud iudicare nõ potest, nisi qđ merentur opera tua. Qui enim plus diligit mundũ quàm Deum, seculũ quàm claustrum, gulã quã abstinentiam, luxuriã quàm castitatem, sequitur diabolum,& ibit cũ eo in ignem æternũ. Hæc ille. O vtinam cuncti mortales & specialiter mũdi amatores attenderent, & animo omni tempore reuoluerent,& rememorarentur eãdem æternitatem & acerbitatem pœnarũ inferna-

lium nulli dubiũ quin & infiniti à pecca-
tis cessarent mundum fallacem, dolosum,
& deceptorium relinquentes, nõ sic irent
post cõcupiscentias suas. Qui heu amato-
Eccle.18. res Dei præcepta minime aduertũt, imo
paruipendẽtes pro nihilo reputãt, quũ ta-
men sine obseruatione mandatorum Dei
nullus saluari possit sicut attestatur salua-
tor. Si vis ad vitã ingredi, serua mandata.
Et in Exo. Ego sum Deus fortis & æmula-
tor, reddens iniquitates patrum in filios
in tertiam & quartã generationẽ eorum
Matt. 18. qui oderunt me (semper peccãdo, manda-
Exo. 20. ta mea nõ custodientes) & faciẽs miseri-
cordiam in millia his qui diligunt me, &
custodiunt præcepta mea. Hinc Psalmista
imprecatur talibus maledictionẽ æternã,
dicens, Maledicti qui declinant à manda-
tis tuis. Auscultent insuper mundi amato-
res sententiã. Sanct. Athanasij in symbolo
suo quomodo oporteat nos oẽs de omnibus operibus nostris Deo in die iudicij
reddere rationem. Ait namque venturus
est iudicare viuos & mortuos. Ad cuius
aduẽtũ omnes homines resurgere habẽt
cum corporibus suis, & reddituri sunt de
factis propriis rationem. Et qui tũc bona
egerunt, ibunt in vitam æternam: qui ve-
ro mala, in ignẽ æternum. Item Apostoli.

Omnes nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti, vt recipiat vnuſquiſque prout geſſit in corpore ſuo, ſiue bonũ ſiue malũ, ſine omni expectatione. Tunc miſeris dãnatis qui hic pœnitere neglexerunt, exprobando dicetur, Vbi ſunt nũc iſti qui ab initio à diebus antiquis huic mũdo toto ſeruierũt deſiderio:: qui voluptuoſe viuentes, variis ſe deſideriis ſubdiderunt? Eia quid proſunt nũc illis omnia terrena quæ tanquã vmbra velociter tranſierunt? Quã breuis delectatio, quã longã reſtim poſt ſe trahit æternæ miſeriæ. O ſtulti & vecordi, quid dulcia nũc iuuant vniuerſa, quibus tam celeriter perfruiti eſtis? Sed quid eſt? Nunc econtrario, plangere vobis æternaliter cõuenit, & plangendo exclamare & dicere, Væ nobis iam nũc & æternum. Vę quod nati ſumus, nec vltra mori valemus. Vę quia male torquemur, nec à tormentis vnquã liberabimur. O quis eſt qui iſta recogitet ſupplicia, & hęc noſtra ad cor ponat tormenta? Hęc enim talia ſunt vt quicquid in mũdo horribile excogitari poſſit his comparari in crudelitate nõ valeret. O quã fęlix incoinquinatus q̃ poſt gaudia hui⁹ mũdi nõ abiit, qui nõ reſpexit ĩ vanitates & ĩ ſanias falſas. Errauimus à via veritatis, & iuſtitię lux nõ luxit nobis

2. Cor. 5.

Sapien. 5.

nobis, & sol intelligentiæ non est ortus nobis. Quid nobis profuit superbia, aut quid diuitiarum iactantia cōtulit nobis? Transierunt omnia illa quasi vmbra, transiit quod temporale fuit, sed nunc proh dolor remansit quod in æternum manebit. O æternum nunquam finem habiturum, perpetuum mortis supplicium. O finis sine fine, mors grauior omni morte, semper mori, & tamen mori non posse. O lachrymę incessanter profluite, oculi plorate, & omnia viscera mea vlulate super infœlici hac separatione quæ est à summo bono, à facie illa gloriosa & iucunda à consortio illo angelico, necnon fœlicissimo illo electorum numero, componendo ad illam miseriam maledictā ac crudelissimam damnatorum turbam, sine fine cruciandam. O cordium multorum intimi gemitus. O stridor dentium & fremitus spirituum immensus. O planctus & vlulatus multus. O clamor in æternum mansurus, qui semper durabit & nūquam finem habebit, qui semper renouabitur, & nunquam exaudietur. Verba sunt damnatorum. Oculi nostri miseri nunquam videbunt nisi mortem & miseriam. Aures nihil nisi væ væ audient, atque tristitiam, gemitus, & stridores dentium. O pia cor-

Verba damnatorum.

da

da istud interminabile & crudele, & ęternum & intolerabile supplicium damnatorum respicite. Et in hoc tempore gratię lugete & flete pœnitentiam agentes, de plangite peccata. Heu cur nos miseri, & omnibus creaturis miserabiliores: hæc futura mala non præuidimus ac præuenimus, dum robur affuit, quũ tempus aderat opportunum? Vtinam de illo toto tempore inutiliter expenso: superesset nobis vna horula sanctæ pœnitentiæ, in remedium concessa. Sed heu sententiante diuina iustitia præclusa est nobis hora salutis, negata misericordia, spes omnis ablata. Quid plura? nos miseri & miserabiles tantum affligimur & dolemus de illo væ æterno, vt qualiscunque terminus excogitatus, dummodo finibilis esset nobis solatiosus foret, etiam super omnia solatia mundana gaudia. Vnde posito per impossibile quod esset aliquis, lapis molaris adeo magnus, quod vndique circunferentiam cœli contingeret, & quod aliqua auicula minimæ quantitatis post centum milia annorum veniens de lapide prædicto solummodo per rostrum suum auelleret quantum est decima pars milij. Et iterum post centum milia annorum sicut prius vnam particulam de decem

1.Cor. 6.

Lucæ.19

Apoc. 2.

Esaię.66

aufer-

auferret: & ſic ſingulas partes, ita quod in decies centum milibus annis, non plus diminueretur quantitas illius lapidis, niſi quantum habet in magnitudine granum milij. O quam læti nos miſeri multum grati & conſolati eſſemus, quod poſt totalem & plenam conſumptionem totius lapidis finem haberet furor æternæ
Tobi.13. damnationis noſtræ? Sed hæc eadem conſolatio nobis miſeris à diuina iuſtitia eſt negata. Qui habet aures audiendi audiat & ad cor ponat hæc horribilia, & vitam
Hebr.12 emendando hic in tempore gratiæ pœniteat, quia taliter flagellabuntur in æternis cruciatibus, qui hic in tempore gratiæ à flagellis filiorum excipiuntur. Sic
Gregor. enim dicit Beatus Gregorius Proſper ſucceſſus temporaliũ indicium æternæ damnationis eſt certiſſimum. Quid igitur faciendum eſt, vt infernum euitemus? Di-
1. Tim.3 co, deus benigniſſimus, qui (ſecundum Apoſtolum) vult omnes homines ſaluos fieri, & ad agnitionem ſui nominis venire; duo nobis verba in euangelio promiſit, quorum vnum dixit nobis, manens in carne, alterum dicturus eſt in extremo iudicio. In quibus verbis nobis propoſuit bonum & malum, vitam & mortem, benedictionem & maledictionem. Elige er-

go ô homo alterum eorum, quia oportet te alterum sequi. Elige ergo vnum quod volueris ex his multum diuersis. Primum scribitur apud Matthæum: Pœnitentiam agite appropinquabit enim vobis regnũ cœlorum (quæ pœnitentia verè dicta potest dici vita religiosa virtuose deducta) Secundum dicetur tibi à Christo in districto iudicio in nouissimo die videlicet: Ite maledicti in ignem æternum. Si enim primum accipias pœnitentiam agendo, secure euades. Si primum contemnis absque dubio incides in secundum. De his verbis simul iunctis dicit Bernar. Respondent nobis amatores seculi, quum eis pœnitentiam persuademus, dicunt: Durus est hic sermo, & quis potest eum audire durum ne vobis videtur quum dicitur pœnitentiam agite? Erratis. Sed audituri estis aliquando verbum asperum, sermonem durum, auditionem malam scilicet: Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est vobis & diabolo, & angelis eius vbi tandem cruciatus intolerabiles æternaliter sustinebitis. Quod deus auertat pœnitentiam in spirando. Et quid si hæc omnia horribilia, & profecto terribilia seruos diaboli scilicet amatores sæculi ad conuersionem vitæ tuæ, & ad pœniten-

Matth. 3.
Matt. 25.
Bernard
Matt. 25.

nitentiam agendam inducant? Nihil his
supereſt, niſi vt attendant immenſitatem
Pſal. 83. gaudiorum cœleſtium. De quibus dicit
Pſalmi. Quoniam melior eſt dies vna in
atriis tuis ſuper milia. Et iterũ: Quoniam
Pſal. 89. mille anni ante oculos tuos, tãquam dies
heſterna quæ præteriit: ſupple, læte dedu
Gregor. de gaudiis cœli. cta in hac vita. Gregorius: Ibi pax eſt ſine
diſcordia, voluntas ſine mandato, iuſti-
tia ſine iniuria. Ibi erit iuuentus ſine ſe-
nectute, decor ſine deformitate, vita ſine
morte, lætitia ſine perturbatione. Ibi car-
mina non deſunt, præmia non deficiunt.
Ibi amictus non dilabitur, regnum non
amittitur. Ibi nihil deerit, quia nihil deſi
Auguſt. derabitur quod non adſit. Auguſtinus: O
quam pulchra & decora ciuitas animæ!
Chriſtus cibus erit, ne eſuriat, potus, ne
ſitiat, vita ne illam ſenectus diſſoluat. Nul
lus intrinſecus morbus, nullus extrinſe-
cus metus, ſumma in carne erit ſanitas, &
Bernar. in anima tota tranquilitas: Bernar. Lętan-
tur oẽs in Deo; quia deſiderabilis aſpectu
facie decorus, dulcis ad perfruendũ, per
ſe placet, per ſe ſufficit ad præmiũ, nihil
extra ipſum requiritur, & in ipſo eſt, quic
Auguſt. quid deſideratur. Item Auguſt. ipſe eſt fi-
nis deſideriorum noſtrorum, qui ſine fine
videbitur, ſine fine amabitur: ſine fatiga-
tione

tione laudabitur. Et vt multa paucis concludam, audi Bernardum sic dicentem: Bernard
Ibi vera lætitia, plena scientia, imo plenitudo omniũ scientiarum omnis pulchritudo & beatitudo. Ibi pax, bonitas, lux, virtus, & honestas, gaudium, lætitia, dulcedo, vera salus, gloria, requies, amor, & quicquid bonum ac iucũdum excogitari poterit, superabũdãter ibi reperitur. Quidam dæmon interrogatus, quam magnũ esset in cœlo gaudiũ, Respondit: Numera atomos in solis radio. Respondit, Nõ possum: Sic etiam, ait, gaudia cœli nullus numerare potest. Quodam tẽpore dęmon à quodam viro sancto de reditu in cœlum interrogatus, respondit: Si esset columna ferrea & ignea & accutissimis cultris rasoriis armata à terra vsq; ad cœlum erecta, vsque in diem iudicij (etiamsi essem carne hominis indutus, in qua pati possem) vellem me trahere ascendendo & descendendo, dummodo possem inuenire apud deum gratiã, & peruenire ad eius gloriã. Dæmon aliquando interrogatus quandiu Deũ viderit in cœlo. Respondit: Paulo amplius vidi quã ad ictũ oculi. Sed propter hoc vt adhuc denuo tãdiu videre possem faciem illam gloriosam, in nouissimum diem vsq; solus omnium dãnatorum, tam

dæmonum quàm hominum vellem pœnas sustinere. Vnde dicit August. Si posset fieri quod mali in inferno Deum viderent, quod mallent in pœnis esse & sic videre Deum, quàm esse in cœlo & non videre eum. Tantum enim delectarentur quod pœnas pro nihilo reputarentur. Vnde erat quidam obsessus, qui interrogatus de gaudiis quę habent sancti in cœlo. Respondit: Si totũ cœlum esset pergamenũ, & totũ mare atramentũ, & oẽs stellæ magistri, nec manibus nec linguis describere possent gaudiũ minimũ, quod sancti habent in cœlo de vultu Dei. August. Tanta est iucunditas lucis æternæ, etiã si non liceret in ea amplius manere quàm vnius diei hora, propter hoc solũ innumerabiles anni huius vitæ pleni delitiis, & affluentia bonorum temporaliũ, rectè meritóq; cõtemnerẽtur. Quare ergo nõ ponũt homines hanc æternam cœlestem lætitiam & gloriam in cordibus suis, vt sic iam hic in ista breui vita viuerent, vt ad eandem quantocyus peruenirent. Certe hoc prouenit ex cęcitate spirituali. Quæ quidem cæcitas tribus modis nascitur. Primo à puluere cupiditatis terrenæ. Secundò ex igne carnalis concupiscentiæ. Tertiò ex tumore superbiæ Plerumque etiã peccator,

tor, vel ex consuetudine peccandi vel ex obstinatione mentis, vel ex suggestione diaboli peccatum suum non videt, quia videre non vult, nec peccatū reputat peccatum. Vnde Gregorius: Cū in graui peccato miser labitur, suadet ei diabolus ne pœniteat, ne confiteatur, peccatum leue & modicum in corde affirmat, misericordiam prædicat, longum spatium vitæ promittit vt permaneat in peccato suggerit, vt sic eum in contemptum dei, & desperationem sui inducat. Hæc ille: O ô ô, si talis, miserrimus peccator æternā gloriam, cœlestem, incogitabilem quam perdet, attenderet, & intolerabiles pœnas, perpetuas infernales quarum magnitudinem nemo exprimere valet, quas perpetuo sustinebit, pœnitere & confiteri indubie non differret. De cuius pœnæ inferni magnitudine tale legitur exemplum. Quidam erat defunctus sed vitæ restitutus, ex his quæ viderat in inferno territus fugit ad eremum & fecit cellam iuxta fluuiu, & vestitus voluebat se, & inde exiens sinebat vestimēta sua congelari & posteà balneū intrauit, & sic egit vsque ad mortem. Et quum à multis super hoc arguere-tur, dixit: si vidissetis quæ ego vidi eadē certè vel maiora hic, nunc vere facere- Gregor.

tis. Si ergo illa cœli gaudia æterna possidere cupiunt ipsi seculi amatores, & æternas infernales euadere pœnas audiant dominum eis dicentem: Fugite de medio Babylonis, & saluet vnusquisque animam
Hiere. 5. suam. Babylon (secundum Hieronymũ)
Hieron. interpretatur domus confusionis, & directè significat istum mundũ vbi heu iam vbique terrarũ confusio regnat sicut omnes cernimus, in inuerecundo vestitu & multis aliis. Et ergo fuga de seculo validi⁹ est remediũ cõtra vitia & peccata. Ad quã fugã hortatur nos dñs in verbo allegato ꝑ prophetã Hieremiã. Quod quidẽ verbũ sequitur sanctus Bernardus, dicẽs; Fugite de Babylone scilicet seculo, vbi castitas periclitatur in delitiis, humilitas in diuitiis, veritas in multiloquio, charitas in hoc nequã seculo. Quo igitur fugiẽdũ est? Ad vitam religiosam quæ tutior & salubrior est via, vt verius creditur, & experimento quotidiano experitur. Fugiat ergo qui saluari desiderat, vt pœnas intolerabiles & horribiles declinet & euadat. Et regnum cœlorum amœnum & iucundũ cum sanctis electis, eorum meritis & precibus possideat: quod nobis tribuere dignetur Iesus Christus in secula sublimis & benedictus. Amen.

D.

D. DIONYSII CARTHVsiani, De grauitate & enormitate peccati, vtilissimum atque conspicuum plane opusculum.

Proœmium authoris.

DEus solus est, & cogitatio- Iob 23
nem eius nemo auertere potest, Idcirco à facie eius turbatus sum & considerans eũ timore solicitor. Quãto quis diuinæ æquitatis rigorem ac propriæ conuersationis peccata diligentius, clariúsque perpenderit, tanto vtique formidolosior erit: non ignorans quam horrendum sit incidere in manus dei viuentis, Heb. 20
qui per Moysen ait: Non est qui de manu mea possit eruere. Vnde cogitationem eius nemo auertere potest, quoniam quidquid in seipso ab æterno disposuit, fieríque decreuit, nullus poterit impedire, Deut. 32 Iob 23
prout ipsemet deus gloriosus & sanctus per prophetam testatur: Cõsilium meum stabit, & omnis voluntas mea fiet. Et rursus: Quis similis mei, & quis sustinebit me, & quis est iste pastor, qui resistat vultui meo? Ecce deus magnus, deus excelsus in fortitudine sua, & nullus ei similis in Esai.46 Hier.49 Iob.36

legiſlatoribus. Quis poterit ſcrutari vias eius, aut quis ei dicere poteſt, operatus es iniquitatē. Hinc atq; inflexibilis dicitur Deus, nō quod placari non poſſit, vel eius prouidētia rebus neceſſitatē imponat, ſed quoniā inuariabilis infallibilis, atq; certiſſima eſt diſpoſitio & præcognitio ei⁹, nec per cōparationē ad diuinæ mentis æternalem ac prouidentialē intuitū quicquā caſuale eſt ſiue fortuitum. Quo igitur diuinorum iudiciorū incomprehenſibilē & imperſcrutabilē altitudinē, noſtræ quoq; cōditionis inexplicabilem fragilitatē ac defectibilitatē, imo & noſtræ ſaluationis incertitudinē ſagacius cōtēplati fuerimus, eo merito humiliores cautioreſq; erimus magiſq; cuſtodite ac timorate corā Deo altiſſimo incedemus. Ecce enim in medio vniuerſi (videlicet in terra hac inter regnū cœleſte, & chaos tartareū) poſiti ſumus: & tamen poſt vitam hanc momentaneam, an ad regnū cœlorū aſcēdemus, an in lacū inferi deſcendemus, penitus ignoramus. Quippe qui hoc quoq; prorſus neſcim⁹, an odio, an amore digni ſum⁹: quū tamen certiſſime cognoſcamus ꝙ vel ad fœlicitatē æternā cœlorū, vel ad tormenta perpetua infernorū tādē deducemur. O ſi cordis noſtri palatū hoc ipſum vt dignum

est saperet: puto quod nũquã ad inanẽ resolueremur lætitiã: non ridere, nõ iocari, non ludere vsque placeret sed flere ac pœnitere, ita vt cum B. Iob veraciter fateremur. Sẽper quasi tumẽtes sup me fluctus timui deũ. Præinducta nẽpe profundè contẽplãs: Psal. Venite, inquit, & videte opera dei terribilis in cõsiliis super filios hominum. Paul. quoque Apost. O altitudo ait, diuitiarũ sapientiæ & scientiæ dei, quã incõprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius! Ipse est dominus rex ille omnipotẽs, in cuius ditione cũcta sunt posita, qui solus est, ita vt esse eius tã infinite omni esse creato præemineat, vt respectu ipsius alia vniuersa quasi nõ esse videatur. Præterea quũ in tanto simus cõstituti periculo, quid nobis agendũ relinquitur, quid remedij exhibetur, nisi vt ea per quæ deus tã metuẽdus offenditur tãq; infinibilis dãnationis pœna infligitur (puta peccata) vigilãtissimo aĩo euitemus, quẽadmodũ nos monet scriptura dicẽs? Quasi à facie colubri fuge peccata. Nulla naq; nocebit aduersitas, si nulla dominetur iniquitas. Denique vt peccata deinceps cautius declinemus, primo de enormitate & nocumẽtis peccati deo agente intendo cũ scribere pro animæ tuæ excitatione ac ir.

Iob. 31
Psal. 65
Rom. 11
Eccl. 27
Grego.

flammatione charorũ charissime mi frater optimæ indolis adolescens, quatenus peccati fœditate ac vilitate perspicaciter intellectis, tanta cum diligentia demum fugias vitia, vt taliter merearis à creatore tuo præueniri, ac ordinari muneribus gratiæ, qualiter ab eodem præuentus & decoratus es donis naturæ.

Quod sola peccata constituunt rationalem creaturam Deo displicentem, aspernabilem atque odibilem. *Articulus I.*

QVemadmodũ nihil desiderabilius est, quàm deo placere, atque ab eo amari, reputari, seu honorari, sic detestabilius, terribilius, itéq; deterius nihil quã ei displicere, ab ipso despici ac odiri. Porro sicut virtutes & actus earũ faciunt nos deo vero placentes, honorabiles & dilectos, sic habitus vitiosi & peccata reddunt nos deo displicẽtes, cõtẽptibiles, odiosos: Ipse etenim vniuersitatis creator omnipotens quãuis diligat cuncta quantum ad id quod habent ab ipso videlicet quo ad eorũ essentiã, quam incessanter cõseruat in esse, iuxta id Sapient. Diligis domine omnia quæ sunt, & nihil odisti eorũ quæ fecisti, nihilominus rationales creaturas nonnullas odit, quantum ad id quod habẽt & sunt ex propria voluntate, scilicet quo ad

Sapien. 11

iniquitatem

iniquitaté & culpá ipsorũ, quemadmodũ ait scriptura, Odiosum deo impius & impietas eius. Item: Odisti oés qui operãtur iniquitaté, perdes oés qui loquũtur mendaciũ. Quod aũt despiciat eos testatur, qui ait: Spreuisti omnes discedentes à iustitiis tuis, quia iniusta cogitatio eorum. Et rursus: Qui habitat in cœlis irridebit eos, & dominus subsannabit eos. Tunc loquetur ad eos in ira sua: & in furore suo cõturbabit eos. Hoc equidé æquissimo dei contingit iudicio, vt qui deum super exaltatũ ac super dignissimum inhonorãt atq; contẽnũt, propriã voluntaté præferẽtes diuinæ, despiciantur ac deprimãtur ab ipso, prout ipsemet protestatur: Quicunq; inquiens, glorificauerit me, glorificabo eũ; qui autem contemnunt me erunt ignobiles. Tales sunt omnes impij & peruersi, qui verbum dei audire non curant, vel auditum adimplere omittunt. De quibus æterna & increata dicit sapientia. Quia vocaui, & renuistis, despexistis oé cõsiliũ meũ, & increpatiões meas neglexistis, ego quoq; in interitu vestro ridebo, & subsannabo cum vobis quod timebatis, euenerit. Ecce mi prædilecte his verbis reprobatur illorum insania qui tardant cõuerti, atque in fine vitæ, articulo mortis iã ingruente, pœni-

Sapiẽ. 14
Psal. 5
Psal. 118
1. Reg. 2

tere ac cōfiteri proponūt,nō aduertētes q̄ horribiliter deus æternus iudex altissim⁹ cōminetur,& asserat se tales tēpore mor-
Iob.22 tis subsannaturū ac irrisurum:Denique si cut S.Iob ait:in diē perditionis seruantur mali,& ad diē vltionis ducētur:&de furore omnipotentis bibent.Si itaq; cupisDeo placere, si vereris ab ipso contēni odióq; haberi:declina à malo,fuge pc̄tā,vitia detestare,indesinēter formida summo iudici displicere, q̄ potestatē habet & corpus & animā mittere in gehēnam. Considera quātū & qūo filij huius seculi principūq; ministri dominis sui placere nitūtur: qūo
Matt. 10 despici metuūt,quāta agunt vt laudē sortiantur volatilē ac humana. Vnde si inter filios dei cōputari veraciter cupis:erubesce minus conari ad cōplacendum deo & ad honorandū ac diligendū ab ipso,quàm illi pro humano studēt fauore. Postremo, sicut ex naturaliter tibi indita probitate humanitate atque facetia, decēter & morigerate te habes corā hominib⁹ foris,sic multò amplius corā deo reuerēter ac ordinate te habe intrinsecus,imo intus &foris.Si autem alicui viro honesto loquuturus reuerēter accedis caput nudas,& verba tua vigilanter attendis , deū vero alloquuturus orando,psallēdo,horas canoni-

cas persoluendo, sine reuerentia accedis, & inchoas, sine attētione pronūtias: nonne nimiū vilipendis ac negligis deū, hominē que mortali ac peccatore inferiorē efficis eum? Absit à te tāta improbitas, tanta iniquitas, tanta peruersitas. Hinc igitur ante orationē & laudē diuinā ad deuotionē te præpara: corpus quoque & animā deo sublimi ac super fœlici humilia: exteriores etiam sensus, maximè visum tēpore diuinorū præcipuè fræna (in choro potissimū) sicque coram aliis exemplarem te exhibe cū intima humilitate absque omni penitus varietate ad gloriā dei, ædificationemque proximi. Præterea si quis sciscitetur, cur peccata faciunt creaturā rationalem deo tam displicentē, despectam, odibilem, dicendū, quod ideo quoniam sicut similitudo ponitur causa amoris & ratio vnionis: sic dissimilitudo asseritur odij, auersionis separationísque causa. Vnumquodque autem creatum quantum de entitate tantundem de bonitate atque diuina similitudine habet. Quum ergo peccatum, quū ad suum formale fit, nihil & prorsus ruina ac defectus ab esse (puta auersio mentis creatæ à vero bono, & actionis deformitas) innotescit quod nullā cū Deo similitudinem sortiatur, sed dissimilitudinem maxi

Eccle. 18

Eccle. 7

tere ac cõfiteri proponũt,nõ aduertẽtes q̃
horribiliter deus æternus iudex altissim⁹
cõminetur,& asserat se tales tẽpore mor-
Iob.22 tis subsannaturũ ac irrisurum:Denique si
cut S.Iob ait:in diẽ perditionis seruantur
mali,& ad diẽ vltionis ducẽtur:& de furo-
re omnipotentis bibent.Si itaq; cupis Deo
placere, si vereris ab ipso contẽni odióq;
haberi:declina à malo,fuge pctã, vitia de-
testare,indesinẽter formida summo iudi-
ci displicere, q potestatẽ habet & corpus
& animã mittere in gehẽnam. Considerã
quãtũ & qũo filij huius seculi principũq;
ministri dominis sui placere nitũtur: qũo
Matt.10 despici metuũt,quãta agunt vt laudẽ sor-
tiantur volatilẽ ac humana. Vnde si inter
filios dei cõputari veraciter cupis:erube-
sce minus conari ad cõplacendum deo &
ad honorandũ ac diligendũ ab ipso,quàm
illi pro humano studẽt fauore. Postremo;
sicut ex naturaliter tibi indita probitate
humanitate atque facetia, decẽter & mo-
rigerate te habes corã hominib⁹ foris,sic
multò amplius corã deo reuerẽter ac or-
dinate te habe intrinsecus,imo intus & fo-
ris.Si autem alicui viro honesto loquutu-
rus reuerẽter accedis caput nudas,& ver-
ba tua vigilanter attendis, deũ vero allo-
quuturus orando,psallẽdo,horas canoni-

cas persoluendo, sine reuerentia accedis, & inchoas, sine attẽtione pronũtias: nonne nimiũ vilipendis ac negligis deũ, hominẽque mortali ac peccatore inferiorẽ efficis eum? Absit à te tãta improbitas, tanta iniquitas, tanta peruersitas. Hinc igitur ante orationẽ & laudẽ diuinã ad deuotionẽ te præpara: corpus quoque & animã deo sublimi ac super fœlici humilia: exteriores etiam sensus, maximè visum tẽpore diuinorũ præcipuè fræna (in choro potissimũ) sicque coram aliis exemplarem te exhibe cũ intima humilitate absque omni penitus varietate ad gloriã dei, ædificationemque proximi. Præterea si quis sciscitetur, cur peccata faciunt creaturã rationalem deo tam displicentẽ, despectam, odibilem, dicendũ, quod ideo quoniam sicut similitudo ponitur causa amoris & ratio vnionis: sic dissimilitudo asseritur odij, auersionis separationísque causa. Vnumquodque autem creatum quantum de entitate tantundem de bonitate atque diuina similitudinẽ habet. Quum ergo peccatum, quũ ad suum formale fit, nihil & prorsus ruina ac defectus ab esse (puta auersio mentis creatæ à vero bono, & actionis deformitas) innotescit quod nullã cũ Deo similitudinem sortiatur, sed dissimilitudinem maxi

Eccle. 18

Eccle. 7

maximá. Idcirco mentē creatā facit, deo odibilem, displicentē, despectam, & tantò quidem amplius, quo magis peccauerit.

Quod tota moralis sacræ scripturæ doctrina, ad peccati deuitationem quodammodo ordinatur. Articulus II.

1. Ioan. 2 IN prima sua epistola ait Ioan. Apostolus: Hæc scribo vobis, vt non peccetis,
Esaię 27 Esaias quoq; dicit: Iste est omnis fructus, vt auferatur peccatū: Itaque cōstat quod puritas seu immunitas à peccato sit omniū documentorū scripturæ quodāmodo finis. Porro in scriptura diuina cōmemorantur supplicia impiis infligēda, gaudia quoque iustis parata, vt tā suppliciorum terrore, quā gaudiorū amore inducamur ad fugā odiūque peccati. Insuper duæ ponūtur quasi partes integrales iustitiæ, scilicet à peccato recessus, & ad virtutē actualis accessus seu operatiuus ingressus. Vnde
Psa. 36 de ait, Psal. Declina à malo, & fac bonum. Primo quidē necesse est fugere vitia, deinde opera exercere virtutū. Verum hæc duo se inuicē frequēter includunt. Duplicia nāq; sunt diuinæ legis præcepta, vtpote affirmatiua & negatiua. Affirmatiua autem obligant semper, sed nō ad semper, sicut quū dicitur in Deuter. Vnū cole deū,
Deut. 6 parentes honora. Ad hæc enim semper

tene

tenemur, non aũt tenẽmur hæc pro omni tempore actualiter adimplere. Negatiua vero præcepta obligãt semper, & ad semper, vt cũ dicitur in Exo. Nõ occides, non furaberis. Hæc enim præcepta iubent nõ facere malum, sed declinare ac fugere à peccato: Ad quod omni tẽpore obligamur. Quoniã itaq; per præcepta negatiua præcipimur peccata vitare, peccatum autem vniuersaliter vitare nequimus, nisi etiam debito tẽpore bene agamus, quemadmodũ per præcepta affirmatiua iubemur. Idcirco in præceptis vitãdi peccata includitur iussio bene agendi. Ad quæ quidẽ duo tendit tota sacræ scripturæ doctrina. Absolute tamẽ loquendo, beatifica visio dei in patria est finis vitãdi peccata operandíq; bona. Præterea quoniã proni sumus ad mala, pauperes ac fragiles vehemẽter, imó & tardi ad bona defectuosíq; nimis, iuxta illud in Gen. Sẽsus & cogitatio cordis humani proni sunt ad malũ ab adolescentia sũa, hinc quotidiana frequenti ac mutua exhortatione ad vitandũ peccata nõ mediocriter indigemus, ne per subreptionẽ, obliuionẽ, inaduertentiã, aut alio modo incidam⁹ in peccatũ. Propter quod ad Hebr. scribit. apost. Adhortamini vosmetipsos per singulos dies vt non obdu-

Exod. 20

Genes. 8

Hebr. 3

retur

retur quis ex vobis fallacia peccati. Hæc quoque exhortatio ĩperfectis ac insipiẽtibus oppido necessaria est,& tãtò cuique amplius opportuna, quanto plures habet occasiones peccandi. Vnde & tibi amantissime mi quam maxime eã reor necessariam, qui in medio seculariũ côuersaris. Inter quos tibi innumerabiles vitiorũ occasiones occurrũt ac laquei. In quibus solus deus te à pctis potens est præseruare.

Quod grauitas enormitasque peccati pensatur ex sex, in generali loquendo. Articulus III.

QVàm detestanda, enormia, fœda ac vilia sunt pctã, præsertim mortalia, ex sex rite perpenditur. Primo & maxime, ex parte dei, qui peccato inhonoratur atque offenditur. Cuius quãto sublimior est maiestas maiórque sanctitas, tanto enormius est in eũ peccare, ei non obedire
Psal.118 ipsum inhonorare. Ideo Psa. loquitur Deo
Psal.72 Maledicti qui declinant à mandatis tuis. Et denuo: Qui elongant se à te, peribunt, perdidisti omnes qui fornicantur abs te: Porro quum deus æternus ac adorandus sit omnino immensæ maiestatis, infinitæ sanctitatis, æquitatis & perfectionis peccatum omne inquantum contra ipsum & eius præceptum committitur infinitam quodammodo enormitatem, grauitatémque

que cõtrahit. Vnde dominus loquitur impiis. Væ eis, quoniam recesserunt à me: vastabuntur, quia præuaricati sunt in me. Osea. 7.
Apud Hieremiam quoque ait scriptura: Scito & vide, quoniam malũ & amarũ est, te reliquisse dominum deũ tuum, nõ esse timoré eius apud te Népe quum deus sit fons totius salutis, omnísque nobilitatis, ac suauitatis origo causalis: constat quòd mens creata ab ipso auersa, vera beatitudine spolietur, spiritali gratuita nobilitate priuetur & omni syncera dulcedine denudetur. Idcirco misera fit ignobilis & amara & pauperrima reuera efficitur, vtpote omni spiritalium gratiarum opulentia destituta Hinc dicitur peccatori impœnitẽti. Nescis q̃ tu es miser & miserabilis, pauper cæcus, & nudus? Secundò, idẽ perpenditur ex qualitate peccantis. Qui quidem quantò plus obligatur ad æquitatem & quanta plura beneficia à deo sortitus est, vel quãtò doctior & ad bene agẽdum potentior fuerit, tanto enormiora reddũtur eius peccata. Tertio ex parte materiæ circa quam versatur peccatum. Sicut grauius est furari calicem quã catinum, Apo. 3
quãuis pretiosiorẽ grauiúsque est peccare in personã hominis, quam in eius substantiam grauissima autem sunt peccata

ia Deũ directe cõmissa, sicut blasphemia infidelitas, desperatio. Quarto ex parte finis quẽ peccans intẽdit. Quo enim peccantis finalis intentio deterior fuerit, eo grauius est peccatũ. Quinto ex parte circunstantiarum, videlicet loci ac tẽporis. Sexto ex ipsa peccati deformitate secũdum se, & ex propria rõne. Quæ tanto est maior ac turpior, quãto virt⁹ peccato opposita dignior est & pulchrior. Vnde sicut amor dei est virtus altissima, sic odiũ dei maximũ est vitiũ. Itaq; ex omni parte multiplicatur & crescit peccati vilitas, fœditas atq; enormitas. Ideo S. Greg. ait:

Gregor. Si sciremus qualiter per vnũquodq; peccatũ vulneratur & fœtet anima, vsque ad mortẽ resisteremus peccato: Et idẽ: Tolerabilius, inquit, fœtet caro putrida hõmini, quàm peccatrix anima deo. Eia ergò charissime, si coram sancto ac præstantissimo deo viles, fœdi, detestabiles, atque ignobiles esse & apparere veremur ac nõ lumus, si vultum creatoris nostri à nobis auerti horremus, cũ omni solicitudine & puro affectu vitemus peccata. Quoniam vtiq; nulla monstrositas, nulla læsio, nulla macula potest in tantũ corpus humanum deturpare, inficere, deordinare, vel coram hominum corporeo visu tam detestabile

ac de

ac deforme ostendere, quantũ quocũque peccato mortali anima rationalis deformatur, vilificatur, inficitur, corámq; oculis mẽtis diuinæ & angelorum sanctorum turpis ac detestabilis exhibetur Nam & diabolo similis redditur atque à fonte lucis auersa, tenebris peruersitatis impletur.

Quid sit peccatum. *Articulus. IIII.*

TEste sancto Ambrosio: peccatum est præuaricatio legis diuinæ, & cœlestium inobedientia mãdatorum. Porro secundum Augusti. Peccatorũ est spreto incõmutabili bono rebus mutabilibus adhærere. Et iterũ: Peccatũ, inquit, est volũtas retinẽdi vel cõsequendi qđ vetat iustitia. Itaq; peccatũ est diuini præcepti transgressio, vt pote id qđ Deus prohibet agere, vel quod iubet omittere. Vnde contra diuinam legẽ cogitare, desiderare, loqui aut operari, peccatũ est. Duo autem cõsiderãtur in peccato. Vnũ quasi formale videlicet auersio mẽtis à summo & incommutabili bono. Et hoc est in peccato principale, aliud quasi materia, puta cõuersio mentis ad bonũ creatũ, variabile & caducum. Hinc duo mala correspondẽt peccato. Nam quò ad formale eius, correspondet ei pœna damni, quæ est diuinæ visionis carẽtia ac summa miseria. Sed quo ad

materiale peccati: correſpondet ei pœna ſenſus, videlicet ſenſibilis pœna inferni: quæ eſt punitio ignis æterni. Præterea ſecundũ diuinũ Dionyſiũ. Peccatũ eſt receſſus ab ordine, id eſt, à conuenientia ac debita habitudine, qua mẽs creata ſuo creatori adhærere debet ac ſubiici. Id namq; rectus exigit ordo, vt inferius ſuo ſuperiori ſubdatur: vt effectus ad ſuã cauſam cõuertatur, vt creatura intellectualis ſuo creatori vt beatificãti principio, innitatur. Hoc totum peccato ſubuenitur. Quia per ipſum mens creata ſuo conditori rebellis eſt, eiq; quaſi deorſum in faciẽ vertit nec eius auxilio eſt innitẽs, ſed in viribus ſuis cõfidẽs. Inſuper peccatũ eſt propriã volũtatẽ præferre diuinæ, & propriã libertatẽ iuxta diuinæ legis tenorem nõ refrænare. Vnde in omni peccato mortali peccans cõſtituit ſibi finẽ in bono creato caduco, cui inordinatè afficitur, & vitiosè adhæret: vtpote plus quã Deo, quia cõtra volũtatẽ & legẽ ipſius. Hoc verè directè repugnat charitati diuinæ, qua Deũ ſuper oĩa diligere, eiq; conformari, affici & inhærere debemus. Itẽmq; iuſtitiæ quę diuinis pręceptis prę omnibus obedire tenemur. Et propterea ſecundũ doctores, quicquid directè repugnat charitati, qua Deus proximus

ximúsq; diligitur,siue iustitiæ, est ex suo genere peccatũ mortale. Denique deo & ecclesiæ rectæq; rationi pariformiter est parendũ. Qui ergo præcepta ecclesiæ nõ custodit aut rectæ rationi non acquiescit in iussis ac debitis mortaliter peccat, vt is q. diuina præcepta nõ seruat. Itaq; peccatũ est diuinæ bonitatis cõtẽptus, diuinæ maiestatis iniuria, diuinæ sanctitatis offensio, cõtra diuinã voluntatem rebellio, diuinæ sapiẽtiæ derelictio, diuinorũ beneficiorũ ingratitudo, puersæ ac ppriæ voluntatis impletio, rationis seductio, infectio animæ, vulneratio viriũ eius, turpitudóque mentis peremptio gratiæ, ablatio charitatis infusæ, laqueus mortis, via damnationis, porta inferni, rete diaboli, imitatio dęmonũ, detestatio angelorũ, pessima fera, crudelissima bestia summa malitia, prauitas pura, deformitas maxima, monstruositas quóq; turpissima, atq; æterna illius felicitatis amissio deploranda. Postremo peccatum est id qđ maximè displicet deo, qđ summè placet diabolo, qđ potissimum nocet cordi humano. Ecce vides mi prædilecte, quã odiẽdum atque vitãdũ sit peccatũ: imo plus quã aliquis nostrum cõprehendere valet, aut eloqui odiendũ & iugiter fugiendũ. Incessabiliter ergo

fortiter valde armemus nos & dimicemus cõtra hoc malũ, cõtra tã pessimũ hostem, cõtra tam mortiferã læsionẽ. Porro arma nostra sunt ipsæ virtutes: & dimicatio nostra sunt actus virtutum, præsertim dei laudatio atq; oratio quẽadmodũ scriptum est: Laudãs inuocabo dominũ & ab inimicis meis saluus ero. Itẽ diligens cordis custodia, est diuinã præsentiã cõsiderare, seipsum in omnib⁹ humiliare, in deo tota mẽte sperare, Deum semper timere.

Psal. 17

De enormitate peccati ex parte bonitatis diuinæ, cui peccator peccando præfert bonũ caducum atque mutabile. Articulus V.

SIcut quarto de diuinis nominibus capitulo egregius ille theologorum princeps diuus Dionysius edocet, dei natura est bonitas, haud dubiũ, quin pura perfecta & infinita. Porro natura entis nõ potest in ipso esse minorata sicut in summa contra gẽtiles, Thomas elegãter deducit: idcirco quicquid ad bonitatis plenitudinẽ desiderabilitatẽ, excellẽtiã pertinet: id diuinæ & increatę bonitati cũ infinita perfectione atq; immensa & super præstantissima elegantia competit. Vnde Deus supervoluptuosissimus & æternus, est summum superexaltatũ & incõparabile bonum, in quo est vniuersorũ bonorum, omniũmq;

pul

pulchrorũ ac desiderabiliũ incircũscriptibilis plenitudo, incomprehensibilis & superessentialis perfectio, à cuius bonitate, amabilitate ac desiderabilitate in infinitum prorsus deficiunt omniũ rerũ creatarum bonitates, diligibilitates, & appetibilitates. Quũ talis & tanta sit bonitas dei, nonne irrationabilissimum atq; insanissimæ prorsus est stultitiæ aliquã bonitatem seu rem creatam, variabilẽ & caducam ei præferre hãc plus amãdo, quærendo, optando, honorado, siue colendo, quã illam, quæ est omnis boni idea, exẽplar & ratio? Sed vt dictũ est, in peccato mortali bonũ creatũ mutabile, dependens & indigens, bono diuino immenso, independenti simpliciterq; perfecto præfertur per inhæsionem finalẽ & ampliorẽ affectionẽ fortiorúmq; conuersionẽ mẽtis ad hoc bonum creatum. Itaq; ex hac parte peccati enormitas magna profecto est & pene ineffabilis, & ipse peccator inexplicabilem inhonorationem atq; iniuriam infert super bono, super amabili, & super appetibili Deo: cuius bonitatem intantũ paruipẽdit spernit, & abiicit, vt præferat ei bona ista terrena, caduca, mundana, vanissima. Iam nũc profundè ac sapienter considera ista mi prædilectissime frater & respice

quã vanæ, puerſæ fœdæ, viles atq; ſtultiſſimæ ſint mentes eorũ, quæ vitiis, gulæ & luxuriæ vacãt. Quoniã alimenta iſta carnalia, carnémq; mox moriturã fœtentẽ & ſordibus intus repletam, ſupermundiſſimæ diuinitati, & ſuperinfinitæ bonitati, creatoris ſui præferũt, prædiligũt, præhonorãt. Pariformiter infelices, viles, vani, inſipientiſſimíq; cenſendi ſunt auari, qui argentũ & aurũ, terram albã & rubeã, quę non ſunt niſi quædã periura metalla, deo præponũt, qui domũ, agrũ, cæteráſq; terrenas diuitias ſalutẽ potius impedientes quàm promouentes, ſuperopulentiſſimo bonorum omniũ fonti ſummo ac feliciſſimo præferũt deo primo, vero, adorãdóq; bono infinitis diuitiis pleno. Similiter vani, inſenſati atq; miſerrimi ſunt ſuperbi, ambitioſi humani honoris, trãſitoriæ laudis, inanis gloriæ cupidi, qui propriã laudem veneratione ac gloriã, honori, laudi, & gloriæ Dei ſublimis & benedicti præponere nõ verẽtur: qui hoc quod ſoli ſancto, ſummo, immortalíque debetur, ſibi, qui ſint vitioſiſſimi, & ſtatim vtique morituri, volũt cupiúntq; impendi. Vnde fures ſunt diuini honoris, & item ſacrilegi, omni cõfuſione atq; æterna damnatione digniſſimi. Hinc ergo mi chare ad hoc

bonum

bonũ æternũ, diuinũ, immensum, semper sit cor tuũ cõuersum, eius honorẽ, & gloriã semper desidera, ipsum præ omnibus ama, cole & honora: & contra eius honorem, amorẽ, & cultũ, nil terrenum, nil caducum nil mundanũ aut vanũ digneris aspicere, amare, requirere vel tenere: vt verè & dignè psallas cum sancto: Nonne Deo subiecta erit anima mea? ab ipso enim salutare meum. Nã & ipse Deus meus, & salutaris meus & susceptor meus nõ mouebor amplius. Et ꝙ rursus ibidẽ Psalmista dicit: In Deo salutare meũ & gloria mea: Deus auxilij & spes mea in deo est. In ipso omne bonũ copiosissimè inuenis. Si potestatẽ desideras, omnipotens est, Si sapientiã quæris, sapientię eius nõ est numerus. Si pulchritudinẽ appetis, pulchritudinis nullus est finis. Si delitias cupis, delectationes in dextera eius vsque in finem. Si honorem, laudẽ, gloriã affectas, ipse glorificãtes se glorificat in æternum. Deniq; diligentes se diligit, timentes se exaudit, sperãtes in se saluat. Quemadmodũ autẽ peccatũ mortale charitati diuinæ omnino repugnat eámq; tollit, sic veniale diuinę charitatis feruori ac ꝑfectioni aduersatur. Nec ergo in nobis amor Dei tepescat aut minoretur, etiã venalia diligentissimè

Psal. 61.
Gen. 17.
Psal. 146.
1. Reg. 2.

quantũ fieri poteſt vitemus, deploremus & emẽdemus, quatenus in diuinitatis ſancto amore quotidie feruentiores efficiamur. At verò ſicut iuxta inducta mortale peccatum cõmittitur, dũ creaturæ magis quã creatori inhæretur, ſic veniale peccatum incurrimus, dum rei creatæ inordinatò afficimur, tamen circa Deum.

De enormitate peccati ex parte maieſtatis & authoritatis diuinæ quæ in peccato inhoneratur Articulus VI.

QVãto is in quem peccatur maioris eſt dignitatis ſublimioris authoritatis, eminentioriſque maieſtatis, tanto peccatum reputatur enormius. Vt ſi quis offendat epiſcopum, grauius eſt quàm ſi peccet in ſimplicẽ ſacerdotem Quũ igitur Deus (contra cuius legẽ, & contra quem omne peccatum mortale cõmittitur) ſit prorſus infinitæ maieſtatis, incomparabilis dignitatis, ſuperaltiſſimæ authoritatis: certiſſime innoteſcit, ꝙ peccatum ex hac parte ſit quodammodo infinitę enormitatis, atque in comparabiliter grauius omni offenſa in purã creaturã (vt in talẽ,) cõmiſſa. Rurſus quãtò præceptor ac legiſlator fuerit maior atque ſublimior: tanto
Pſal. 49. enormius iudicatur eius iuſſionibus non
Pſal. 135. obedire, eius mandata negligere, Cũ ergo

præce

præceptor ac legifer noster sit deus deorũ, dominus dominorũ, rex regũ, & princeps vniuersorum. Cui (sicut scriptũ est) nullus similis est in legislatoribus. De quo itẽ legit dominus iudex noster, dominus legifer noster, Dominus rex noster: cõstat ꝙ sicut ipse est incõparabilis sublimitatis, atq; incircũscriptibilis maiestatis, sic eius præceptis nõ obedire ea parui pendere, dissimulare, negligere, sit incõparabilis & quasi immẽsæ enormitatis, peruersitatis, & impietatis. Nempe si graue ac nimis iniquum est patri carnali, mortali, & peccatori Nõ obedire, nõ acquiescere, nõ deferre honorẽ: nonne impiissimũ est, patri spirituũ, creatori æterno, sancto oĩpotẽti immortaliq; deo nõ obedire, acquiescere, & deferre? Ipse equidem est ille magnus dñs & laudabilis nimis, cuius magnitudine (id est, ꝑfectionis, dignitatis & gloriæ) nõ est finis. Quẽ ipse quoq; Porphyrius magnus Platonicus appellat regẽ ac patrem Deorũ, quẽ & ipsa numina perhorrescũt. Quod in libr. de ciuit. Dei August. à Porphyrio dictũ frequẽter cõmemorat. Deniq; cum lex euãgelica ab ipso Dei vnigenito filio, vero vtique Deo, immediate, collata est, iussa atq; proposita, constat eã diligentissime obseruandam, ita vt multò

Iob.16.
Esaiæ.33.
Psal. 44.

enormius sit eam præuaricari, quã fuerat olim legẽ Mosi trãsgredi, quæ à Deo proposita est populo, mediantibus angelo ac Mose. Hinc quippe ad Hæbreos ait Apostolus: Irritã quis faciẽs legem Mosi sine vlla miseratione duobus vel tribus testibus moritur: quanto magis putatis deteriora mereri supplicia, qui filiũ dei cõculcauerit & sanguinẽ testamẽti pollutũ duxerit, & spiritui gratiæ cõtumeliã fecerit. Præterea post cœnã illam sanctissimam, Christus passioni iam proximus, in ipsa nocte qua tradebatur inter cætera dixit

Ioan. 14. Apostolis, Si non venissem & locutus eis

Hebr. 1. fuissem, peccatũ non haberẽt. Quoniã ergo Christus dominus rex Messias iam venit atq; in propria persona loquus est patribus nostris & nobis per ipsos, enitamur ei in oĩbus obedire, alioquin peccata nostra erunt vehemẽter enormia. Heu quare negligemus, cur inerti corpore deprimimur, cur vitiorum sopore tabescimus? Ista mi amantissime profundè considera, vigilãter perpende, iugiter intuere, & superexaltati illius, vniuersorũ dominatoris offensam abhorre, inhonorationẽ deuita, mãdata custodi. Ipse est enim cui teste scriptura exercitus cœli cũ reuerẽtia-

Esa. 46. li timore assistit, cuius iræ nemo resiste-

re poteſt, ſub quo curuãtur qui portãt orbem: ad cuius nutum columnę cœli contremiſcunt, & pauent. Ecce enim cœlum & cœli cœlorum, abyſſus vniuerſaque terra, & omnia quæ in eis ſunt, in conſpectu dei commouebuntur, & tamen inſenſatũ cor hominis non formidat, & eius offenſam nõ metuit, qui nullum peccatum relinquit inultum, ac pro vno mortali peccato ęternum infligit tormentum.

De enormitate peccati ex parte ſanctitatis atque iuſtitiæ mentis diuinæ.
Articulus. *VI.*

CONſtat omni menti bene diſpoſitę peccati labem tanto amplius diſplicere, quãto fuerit ipſa ſanctior magíſque iuſta. Quoniam ergo mens diuina, ſumma ac adoranda, eſt puritatis, ęquitatis, & ſanctitatis penitus infinitæ, imo puritas ſupereſsẽtialis immẽſa, ſanctitas idealis, in ſe ſubſiſtẽs, incircunſcripta, ęquitas exemplaris fontana, certum quod ipſa peccati deformitatem, impuritatẽ, & maculam infinito deteſtetur odiátque abominatu ac odio, prout Moſes loquitur: Auerſatur dominus omnem impietatem, Hinc igitur ſortitur peccatum tortuoſiſſimam atque grauiſſimam enormitatem quod eſt cõtra diuinę mentis ſupermũdiſ-

ſimam

fimam sanctitatē, & interminabilē eius iustitiā, ipse quoq; peccator qui id amat eligit, agit, amplectitur, continet quod deus vsque adeo odit, reprobat, ac repellit: infinitam quodammodo deformitatē, displicentiámque dei immensam incurrit. Denique quo deus est sanctior, ac iustior: eo peccati turpitudo atque deformitas ei est dissimilior. Est aūt de⁹ (vt dictū est) sancti tatis atq; iustitiæ pfectionaliter illimitatæ. Idcirco peccatū mortale infinitā dissimilitudinē habet à puritate sanctitatis, & rectitudine æquitatis dei altissimi. Hinc quoq; in infinitū elōgat à deo, quia vt nono de ciuitate dei fert August. Nulla est à deo alia lōginquitas, quàm eius dissimilitudo. Qúmque dissimilitudo causa sit displicentiæ, auersionis, ac odij: peccatum mortale, æternam ac infinitam meretur displicentiam, auersionem & odium dei. Ideo æternam meretur damnationem. Vnde in infinitum dicitur grauius, veniali peccato. Præterea quo fuerit aliquid alicui magis naturale, placitū atq; couenies: eo illius oppositū est illi magis contrariū, disconueniens ac displicens. Sanctitas autem deo glorioso ac summo intantum est naturalis, quod ipse est substantialiter sanctus, non per aliquod additamētum: ita vt idem

idē omnino sit illi esse,& sanctū esse:in tātū vt eius sanctitas eius sit essētia. Et eius essentia est sanctitas supermūdissima: simplicissima, simpliciterq; perfecta, oīs virtutis ac puritatis primordialis finalis & honorabilissima ratio. Sanctitas quoq; est deo cōuenientissima & maxime placita. Ipse nāq; sanctimoniā requirit ac diligit, & sanctitati dignè iugiterq; intentos sibi familiares, intimos atq; charissimos efficit. Elucescit ergo q̄ peccati impuritas sit deo in infinitū cōtraria, discōueniēs, & displicēs. Ideo cātat Psalmista: Mane adstabo tibi, & videbo q̄m nō deus volēs iniquitatē tues: neq; habitabit iuxta te malignus neque permanebūt iniusti ante oculos tuos. Simile argumentū est de peccati enormitate ex cōsideratione diuinę iustitiæ quæ prorsus immēsa est, omnísq; rectitudinis virtuosæ infallibilis regula inflexibilisq; mēsura, quoniā iust⁹ dominus & iustitias dilexit, ęquitatē videt vultus eius. De quo alibi legitur, Magna & mirabilia sunt opera tua domine deus omnipotēs, iustę & verę sunt omnes vię tuę, rex sanctorū. Quis nō timebit te & magnificabit nomen tuū? Itaq; quò in ęquitate & sanctitate ampli⁹ crescimus, eò creatori, saluatori, & iudici nostro similiores & chariores efficimur, Psal. 10. Apoca. 15.

Quo

Quo autem vitiis plus fœdamur ac vincimur tãto dissimiliores ei, odibilioréſque inuenimur, qui ad hoc venit per incarnationis myſteriũ in hũc mũdum, vt ſeruiamus ei in ſanctitate & iuſtitia coram ipſo
Lucæ. 1. oĩbus diebus noſtris. Qui etiã ineffabili charitate atque piiſſima dignatione atq; ſuæ ſanctitatis imitationẽ, nos inuitat di-
Leuit. 11. cẽdo. Nolite contaminare animas veſtras. Ego enim ſum ſanctus dominus deus veſter. Sãcti eſtote quoniã ego ſanctus ſum. Ecce mi prædilecte, ſi iſta profunde, frequẽter, ſtabilitérque perpenderis, puto ꝙ vtrique peccati fœditatem immundiciam, enormitatẽ odies, ac vitabis. Ad confeſſionẽ quoque ſacramẽtalem, (in qua ſecundũ ſcripturas omnia lauantur) frequẽtius feſtinabis, inſuper in præſentia ſuper ſanctiſſimi Dei & coram oculis ſuæ immenſæ iuſtitiæ iuſtius, ſanctius, atque ſyncerius conuerſari conaberis.

De enormitate peccati ex conſideratione charitatis diuinæ, qua deus præuenit, prædilexitque nos. Artic. VI.

PRætereà quo quis alium in dilectione liberalius copioſiúſq; præuenerit, eo decẽtius ac iuſtius eſt eum cordialiter redamare, & eo peruerſius quoq; eum nõ redamare, peruerſiſſimũ vero eſt etiã eum

odire,

odire,abiicere,ſpernere,ſeq; ab ipſo prorſus auertere, præſertim ſi conſtet dilecto à diligente ita ſe diligi. Itaq; vt iniquitatũ noſtrarũ abominandas ac maledictas malitias efficacius atq; ſyncerius cognoſcamus,diligẽtiſſime cõtẽplemur,quãtum & qualiter deus noſter dulcis & rectus præuenerit nos in amore, nec tantũ in amore sed in amore liberaliſſimo,mere gratuito, puriſſimo,æterno,digniſſimo. Et quidẽ in primis hoc certũ eſt, quod nullus amator creatus tantopere nos dilexit aut diligat, etiã nec parẽtes vt deꝰ noſter ſuauis & mitis. Nẽpe ex ſuo æternali ac præueniente ad nos amore, quũ nihil eſſemus creauit nos imo ad ſuiipſius imaginẽ ſimilitudinẽmq; plaſmauit nos. Diuinꝰ etenĩ amor nõ reliquit deũ ſine germine eſſe:Inſuper nõ dũtaxat naturalibus donis ſed ſupernaturalibus quoque muneribus noſtram naturam multiformiter decorauit. Nã & protoplaſtos noſtros parentes in originali iuſtitia condidit,in paradiſo conſtituit,cũ ctis huius mundi viuentibus prętulit eóſque ſi nõ peccaſſent de peradiſo ad regnũ tranſtuliſſet cœleſte ſine media morte. Quod totũ poſteritati eorũ cõferre diſpoſuit,niſi illi egiſſent iniquè. Vnde quãuis tot tantíſque bonis ſimus priuati, nihilominus

Gene.1. Sapien.2 Gene.2.

minus deum ſic amare debemus, ac ſi eis nō priuati eſſemus, quoniam non ex Parte dei priuatio cōtingit: Prætereà quoniã proprius amoris effectus eſt vnio, itéque cōmunio: amor quippe amato nectit amã tē & bona amantis cōmunia facit amato. Si ergo ritè ac dignè optamus agnoſcere qualiter nos deus noſter dilexerit: intueamus qualiter ipſe ſe nobis ac noſtræ naturæ coniunxerit. Ecce etenim nonne ipſe vnigenitus dei, deo patre volente & ſpiritu ſancto coöpērāte, noſtrã naturã ſuæ diuinitati vniuit vnione hypoſtatica, immediata, ſumma ac intima, qua maior aut dignior eſſe nequiuit? Quoniã ergo tã ſummè ac intimè ſe noſtræ naturæ cōiunxit, cōſtat quã ſumme nos præamauit, pręſertim quoniam in natura aſſumpta nobiſcũ tanto tēpore cōuerſari dignatus eſt. Sed & ipſe pater ætern⁹ ſic dilexit nos, vt filiũ ſuũ vnigenitũ daret, vt ait, Euãgeliſta Ioãnes. Qui rurſus hortatur in prima ſua epiſtola, Chariſſimi diligamus. Deũ, quoniã ipſe prior dilexit nos. Inſuper mentes noſtras inceſſanter, ſibi cōiũgit per ſuper naturalia dona, videlicet gratiam gratũ facientē, per actualē ſpiritus ſancti motionē, per fidē, ſpē, charitātē, cęteráſq; virtutes infuſas & actus earũ. Prętereà deus noſtes

ster omnia sua imo seipsum nobis cõmunicare paratus est. Nã oculus nõ vidit, nec auris audiuit, nec cor hominis cõprehendere valet quę deus suis electis parauit. Etenĩ seipsum pręparauit eis in pręmiũ, quia ad suiipsius fœlicissimã visionẽ atq; dulcissimam fruitionem creauit. Et hæc est liberalissima dei dilectio: quod dando nobis sua dona, simul cum ipsis donis largitur nobis seipsum, vt ipsum vere ęternaliter atque fœliciter habeamus, possideamus inspiciamus, fruamur. Postremo in tãtũ nos diligit, vt per Salomonẽ testatus sit, Delitiæ meæ esse cum filiis hominũ. Núc ergo charissime mi, sapienter intẽde quã enorme, peruersum, ac indecens sit hunc tale ac tantum amatorem non redamare, negligere, offendere, paruipẽdere, spernere, aut odisse. Qui aũt peccat, vult vtique quod deus nõ vult, & quod deus vult ipse non vult. Non ergo veraciter diligit deũ, quoniam amicorũ est eadẽ velle & nolle. Spernit quoq; vilipendítque deum, cuius præcepta nõ curat. Et ita se ꝓrsus ab ipso auertit, & tam super clementissimo munificẽtissimo, ac superlatissimo amatori nullam rependit vicẽ, sed pro bonis retribuit mala & odiũ pro amore, deu quoque qui se tam familiarẽ exhibuit sibi, contemnit.

Esai. 64.

Prou. 8.

Hinc atq; prædilecte, Deũ syncere ac intime diligamus, toto cordis ardore feramur in ipsum, nostrũ affectũ suę supersanctissimę volũtati semp in oĩbus cõformemur: quod ipse odit, odiamus, & omne bonum & honestum iugiter amplectamur.

De enormitate peccati ex parte beneficiorum Dei. Articu. IX.

PAlàm est ingratitudinẽ diuino atq; humano iudicio plurimum reprobari. Quo aũt quis alteri plura ac potiora beneficia dederit, tãto iniquius est vicem nõ reprehendere, ingratũ esse & immemorẽ: iniquissimũ vero est, etiã mala probonis exhibere. Insuper quãto beneficia benefactoris, diutius cõtinuãtur, frequẽtius iterãtur, liberalius multiplicantur, quo etiã benefactor fuerit altior atq; dignior, beneficiatus inferior, tanto amplior debet gratitudo adesse, grauiúsq; peccatũ cõmittitũ beneficiatus benefactori ingratus, seu inobediẽs reperitur. Vt igit̃ nostræ ingratitudinis & inobediẽtiæ ac peccati malignitas, & itẽ peruersitas clarius pateãt, cordialius defleantur, solicitus emẽdẽtur ac caueantur, pensemus munificentiã & beneficia dei nostri ad nos. Et quidẽ imprimis ipse fecit nos & nõ ipsi nos, quicquid habemus & sumus, & ipso pcessit atque

suscepimus, corpus & omnia mẽbra eius: animã quoq; rationalẽ & vniuersas eius potentias. Si vnum nobis membrum aut potentia animæ vna deesset puta pes, manus, oculus aut voluntas, quantum contristaremur, quantũ eũ amaremus, cuius pietate & ope recuperaretur & redderetur nobis quod defuit? Cur igitur deũ liberalissimũ & beneficentissimum nõ amamus? cur ei gratias nõ agimus, cur inobediẽtes peruersi atque ingrati esse non veremur, qui nobis omnia nũc præfata ab exordio nostræ generationis largitus est sine meritis nostris ac precibus, Nõne ipsum esse omnibus est naturaliter amabile (vt de ciuitate dei pulchrẽ differit Augu.) Porro à deo esse, viuere, sentire, moueri, ratiocinari & liberũ, esse cõmunicata sunt nobis à conceptionis nostris initio vsque in præsens ab innumerabilibus periculis nos præseruauit, angelũ sanctum vnicuiq; pro custode delegauit continuo, ad sacrũ nos baptisma perduxit, in baptismo ab omni nos peccato purgauit, gratia atque virtutibus perornauit, peccatibus nobis exuberanti pietate pepercit: hucúsq; conuersionem nostrã præstolari dignatus est, & non dubium, quin iam multos de sæculo isto tulit, æternalitérq; damnauit, qui minus

peccauerunt quã nos, & tñ adhuc iugiter emendationẽ nostrã incõprehensibili expectauit clemẽtia. Nũquid parua aut paruipendẽda sunt beneficia ista? Nõne deus incessanter benefacit ac subuenit nobis? Ipse equidẽ in esse cõseruat nos & oĩa quę habemus. Ipse nos vestit ac pascit quotidie, pœnitentibus mox indulget, gratiam quoq; amissam & virtutes retribuit: ad bona aliqua nos quotidie excitat ac deducit, per sacrã scripturam omni tẽpore nos informat. Insuper æternã supernaturalẽ, plenissimãque beatitudinẽ nobis spopõdit ac præparauit. Ecce mi amantissime, quãta peruersitas, ingratitudo, enormitas est, hũc sup sublimem, affluẽtissimũ, indeficientissimũ, superbonum benefactorem offendere abiicere, nõ curare, non cõsiderare. Ad hęc conuenit te vigilante perpondere singularia beneficia tibi à tuo creatore collata, q te donis naturę nõ mediocriter decorauit in corpore, atque in anima. Etenim quũ (iuxta Aug. de Ciui. Dei.) ingeniosum nasci fœlicitatis sit, & teste eodem, corporis pulchritudo, & facundia dona dei sunt, quãmuis hic plurimi abutantur: ad quantam gratiarũ actionem ac obedientiam obligatus sis deo prudenter perpende, non inaniter gloriando, vel te

alicui

alicui præferēdo, aut aliquem aspernādo? sed peccata tua amplius aggrauādo, exuberātius deplāgendo, demūque folicitius præcauendo, diuinū quoque iudiciū vehementer timendo: quoniam sicut Christus ꝑtestatur: Cui multū datū est, multū quæretur ab eo. Imo quo tibi plura à deo bona perpendis collata, eo in eius amore amplius debes accendi, perfectius subdi, gratior atque humilior inueniri. Ecce habes à deo dona naturæ, bona fortunæ, fructus ecclesiæ, nonne ergo magna & grauia nimis sunt tua peccata, & præsertim quæ nō proueniunt ex infirmitate humana, aut ignorantia, sed quæ nosti esse illicita? Vide igitur quā deo de oībus his redditur' sis rationē: postremo enormitas peccatorum nostrorū vehementissime aggrauatur ex parte beneficiorū Christi, puta eorum omniū quæ ꝑ nostra salute ipse assumpsit, fecit, & passus est. Nonne etenim infinita est nostra ꝑuersitas, ingratitudo, impietas: dū vnigenitū filium dei inhonoramus, relinquimus: spernimus, qui pro nostra liberatione seipsum tā ineffabiliter exinaniuit, diuinitatis suæ altitudinē vsque ad nostrę naturæ paruitatē misericordissime inclinauit: qui inter homines tot annis conuersari dignatus est, in tanta humilitate, pau- Luc. 12

pertate, patientia, tribulationibus, persequutionibus, tentamentis: qui ieiunando, discurrendo, prædicando, orando, tantum
Matt. 26 pro nostra laborauit salute, qui (vt Matt. refert) in cœna nouissima corpus suum & sanguinem dedit ineffabili charitate discipulis, nobísque quotidie dignātissime tribuit: qui postremo acerbissimam atq; turpissimā pro nobis pertulit mortem tanta quoque pro nostra conuersione ad fidem & gratiam fecit per sanctos apostolos aliósque electos miracula. Adhuc autem quo quis alium plus honorat, eo iniquius est eū nō rehonorare, imo prauissimū est eum etiam inhonorare, præsertim si authoritate & virtute præstantior sit. Quoniam igitur per præmemorata beneficia, tam naturalia quàm supernaturalia, præcipuè per verbi incarnationē, & humanitatis suæ glorificationem, Deus genus humanum tam inexplicabiliter honorauit, nósque vermiculos vocare dignatus est, imo & fecit filios suos, hæredes, atque amicos, insuper ad summi cœli dignissimam aulam, angelicæ quoque beatitudinis æqualitatē prouehere repromisit: nōne ineffabiliter enormia sunt nostra peccata quibus deū tam benignissimum inhonoramus, offendimus, aspernamur, qui etiam

quosd

quosdã hominũ prælectorum tã excellentissima sanctitate, potestate, & gratia adornauit? Nunc itáque prędilecte, Deum in omnibus toto cordis zelo colamus ac veneremur: & quicquid valemus ad eius reuerentiã peragamus: nec tamẽ aliq̃d dignũ nos agere arbitremur, sed quod plus facere nõ valemus, cordialiter doleamus: quoniam sicut ipse est immensæ maiestatis, ita est infinita reuerentia dignus.

De enormitate peccati ratione diuinæ præsentiæ omnia intuentis. Articulus X.

HOc præterea auget grauitatẽ peccati accumulátque cõtẽptum mentis nostræ in deũ ꝙ in conspectu atque præsentia creatoris, saluatoris ac iudicis nostri peccare audemus. Ipse ætern⁹ deus noster omnipotẽs vniuersa præterita, præsentia & futura clarissimè, æternàliter, & ineffabiliter cõtẽplatur, pensat, discernit: quemadmodum S. Iob profitetur. Nonne Deus scit viã meam, & omnes gressus meos dinumerat? Et denuo loquens deo: Posuisti inquit, in neruo pedes meos, & obseruasti omnes semitas meas, & vestigia pedum meorum considerasti. Vnde apud Hieremiam habetur, Fortissime, magne potens, dominus exercituũ nomen tibi, magnus consilio, & incomprehensibilis cogitatu

Exod. 36

Iob. 23

Hier. 32

cuius oculi aperti sunt super omnes filios Adam, vt reddas vnicuique secundū vias suas. Nōne iudex terrenus, homo mortalis reputaret grandem sibi iniuriam cōtumeliamque inferri, si quis subditorū suorū in ipsius præsentia & aspectu transgrederetur eius præceptū? Quātò magis summo, cœlesti, æternoq; iudici magnā irrogamus inhonorationē atq; iniuriam, dum in eius aspectu q vere vbique præsēs, imo præsentissimus est, vniuersáq; implet, diiudicat, pōderat, peccare nō formidamus? Hinc igitur mi amande, diuinam semper præsentiam cogita, diuini vultus aspectū honora, diuinæ mentis puritatē vbilibet venerare, & quod coram homine honesto ac probo agere verecūdareris, corā deo altissimo agere erubesce, imo corā sanctitatis eius præsentia cogitare aut desiderare non audeas, q corā viro bono, ac sapiēte loqui metueres. Deus quippe intuetur intima cordis, & quod hoībus sunt verba oris, hoc deo sunt cogitatiōes cordis. Rursus quod terreno iudici sunt opa exteriora penes quæ iudicati, hoc deo metuēdo ac iusto sunt desideria ipsa īterna, q affectū p effectu seu opere recipit. Nimis infœlix, vilis atq; iniustus est qui hominum magis quā dei honorare præsentiam, me-

Reg.16

tuitque

tuíq; iudiciũ. Nõ ergo id tibi chariſſime mi, vnquã cõueniat, ſed illud S. Heliæ vbique & ſemper mente reuolue. Viuit dominus in cuius cõſpectu ſto hodie. Itaque (ſicut ait Boëtius) magna nobis indicta eſt bene agẽdi neceſſitas, quoniã ante oculos iudicis cuncta cernentis omnia agimus.

De enormitate peccati ex parte peccãtis. Art. II.

HVcúſque de enormitate peccati tractatum eſt ex parte dei: in quem omne peccatũ committitur mediate vel immediate. Quamuis enim quædã peccata dicãtur eſſe in deũ, quædam in proximũ, quædã in ſeipſum, puta in ipſum peccantem, eo quòd quorundã vitiorum immediata, materia proximũq; obiectũ ſit deus vt ſunt ea, quæ virtutibus theologicis directè ſunt cõtraria: quorundã proximus, quorundam ipſe is qui peccat: nihilominus omne peccatũ in deum eſt, qui omne peccatum deteſtatur, ꝓhibet, punit. Lege quippe diuina omne prohibetur, aut diſſuadetur peccatũ, Nunc itaq; exigit ordo & de peccati enormitate aliquid fari ex parte peccantis & hoc quantum ad hoĩes. Primo igitur peccati enormitas poteſt attendi ex noſtra inferioritate. Quò enim quis ſubditus legiſlatore ac præceptore minor atque inferior eſt, eò eſſe debet hu-

milior itémque subiectior. Vnde grauior (quò ad aliquid videt esse contemptus, si ipsi legislatori seu superiori rebellis, si q̃ sit maior ipse esset, aut maior eo id faceret.) In ordine autẽ intellectualiũ substantiarũ homo ipse vltimũ locũ sortitur. Nõne ergo legislator ille superlatissimus deus sanctus, adorandus, immensus indignari plurimũ potest, dũ videt nos viles vermiculos, lutea vasa portãtes, vanitati ac cineri cõparatos, infinitis vitiis in animã corpore plenos, suis non obedire præceptis, suã maiestatẽ inhonorantes, suorũ beneficiorũ nõ recordantes, omni hora ipsum incessabiliter offendentes, suis exhortationibus quas per suos facit ministros nõ acquiescentes, suam quoque præsentiã non curantes? Præterea ex hac nostræ prauitatis ac vilitatis consideratione etiam nosipsos nostros in deũ excessus vehementer exaggerare, aggrauare, detestari atque deflere. Itẽ & nosipsos aspernari, reprobare & castigare debemus: eo quod nos pauperrimæ, miserrimæ ac vilissimæ creaturę mox morituræ, imo quotidie morientes Dominũ nostrũ, deũ supersublimẽ ac infinitum, deũ omnipotentẽ supergloriosissimum superessentialẽ toties & tam grauiter inhonorauimus, offendimus, spreuimus,

mus,& quotidie offendere non cessamus.
Ecce non puluis & cinis, nos putredo & Genes.18
vermis,qui velut flos egredimur & conte Iob 14
rimur, q fugimus tanq̃ vmbra & nunquã
in eodẽ statu permanemus contra regem
regũ,cõtra principẽ vniuersorum, contra
creatorem mundi superlaudabilem,inua-
riabilem & super exaltatũ,q est simplicis-
simus,purissimus,supersplendidissimus ac
supersanctissimus spiritus, tã frequenter,
támque enormiter præuaricati sumus, &
incessanter peccamus,Quid igit' ianissime
gloriamur?q̃d vanissime superbimus?Cur
nos nõ humiliamus,aspnimus, deflemus,
& castigamus nesipsos ieiuniis ac flagel-
lis,vigiliis,orationibus,cæterísq; pœniten
tiæ actibus?Itaq; nobisipsis iugiter displi-
ceamus,& corã supermũdissimo deo ani-
mas nostras indesinenter profundissime
humiliemus, neminẽ aliũ contẽnentes.Se
cundò peccati enormitas ex parte peccan
tis pensatur ex superioritate peccantis, vt
pote ex prælatione ac præsidentia eius.
Quò enim qui peccat maior est prælatus
princeps seu iudex vel officialis,eò ad am
pliorem obligatur iustitiam, charitatem
exemplarémq; vitam,præsertim cum (te-
ste Philos.) iudex & præsidens debeat esse
viua lex & æqtas animata. Vnde peccata
eius

eius enormiora redďũtur, præ sertim si in spiritalibus præsit, & prædicationi ac doctrinæ intẽdere habeat. Vnde quod homini simplici esset veniale, aut simplex peccatũ mortale: talibus sit mortale & nonnunq̃ etiã dupliciter multipliciterque mortale. Tertiò peccati enormitas, quò ad peccantẽ, accipi potest ex parte gradus vel ordinis eius qui peccat. Quemadmodum grauius est pc̃tũ sacerdotis, magistri siue doctoris, quàm idiotæ ac laici. Quartò, ex parte scientiæ eius qui peccat. Cuius quo maior fuerit lucratura, eo fit grauior eius culpa, semp̃ cæteris paribus, Christo pro-

Lucæ. 12 testante qui ait: Seruus sciens voluntatem

Iacob. 4 domini sui & nõ faciens, plagis vapulabit multis. Iacobo quoque apostolo, qui ait: Scienti bonũ & nõ faciẽti peccatũ est illi.

2. Petr. 2 Etenim sicut princeps asserit apostolorũ: Melius erat non agnoscere viam iustitiæ, quàm post agnitionem retrorsum reuerti. Quĩtò ex parte virtutis. Quo enim homo in ampliori interdum perfectione vixit, & spiritalior, fuit eò si ad vitam reuertatur carnalem abominabilior demõstratur ac vilior, semper cæteris paribus. Tales sunt qui cũ spiritu cœperunt, carne cõsummantur. Sextò ex parte status aut professionis, Vt si religiosus apostaret, aut regulam,

non obseruet, in quo contra iustitiã agês mortaliter peccat. Septimò ratione voti, aut simplicis promissionis Votum quippe (vt dicũt doctores) plus obligat iuramento, ita vt periuro probetur deterior voti trãsgressor. Octauò ex parte beneficiorũ peccanti datorũ. Quia vt dictum est, quò plura ac potiora quis desuper beneficia est sortitus, eò enormiora sunt eius peccata. Vnde quò Deus peccantem diutius atque benignius, vt cõuertatur, expectat: eò dã nabiliora eius peccata reddũtur. Nonò ex assidua peccandi cõsuetudine, quæ induratione ac obstinationem inducit. Quia vt Sal. scribit. Impius quũ in profundum peccatorum venerit, contemnit. Decimò, ratione ætatis. Idem nanque peccatum in senioribus vituperabilius, quã in iunioribus iudicatur. Vndecimò ex facilitate nõ peccandi, seu resistendi peccato. Quemadmodum in hominibus bonæ indolis grauius est peccatũ quàm in pronis ad vitia. Propter quod decimoquarto de Ciuitate Dei loquitur Augu. Primum præceptum in paradiso tanto maiore iniustitia violatũ est, quãto faciliori posset obseruãtia custodiri. In peccatis autẽ eorũ quę bonę sũt indolis, est maius de volũtario, quoniã ab intrinseco min' impellũtur ad mala. Ideo Prou. 18

cæteris

cæteris paribus grauius peccant, præsertim quũ & dei beneficiis infœliciter abutantur, & ingratiores sint creatori. Ex his vnusquisque vitiorum suorum enormitatem perpẽdat, quoniã in quibusdã omnia vel plene omnia ista peccatum grauantia concurrunt. In quibusdam autem multa, in aliis pauciora. Tibi autem charissimo meo vltimum horum singularissimè considerandum propono, ne præclaræ tuæ indolis bonitate damnabiliter abutaris: sed digno conatu virtutibus tanto vigilantius innitaris, quanto facilius virtuosus effici vales. Quod si feceris, deuotissimus & deo gratissimus eris. Si verò teipsum neglexeris, & vitiis locum præstiteris, magna vehementer erit iniquitas atque damnatio tua. Vnde secundo de ciuitate dei, dicit Augusi. si quid in te laudibile naturaliter eminet: non nisi vera pietate (id est, cultu diuino) purgatur atque perficitur: impietate autem disperditur & punitur. Postremo in omnibus præinductio aggrauatio ipsa peccati intelligenda de cæteris partibus.

De enormitate peccati ex parte materiæ circa quam versatur, seu obiecti. Articulus XII.

Vt tactũ est iam, quædam peccata dicuntur esse in deũ: quædam in proximum

mum, quędã in seipsum, certúmq; est peccata in deum esse grauissima loquendo in genere. Nunc quoq; tractatum est de grauitate peccati ex parte dei. Quéadmodũ autem peccata in deũ feruntur grauissima propter bonitatem, maiestatem, sanctitatem, charitatem, ac beneficentiã eius: si si quãto proximius, in qué peccatur, fuerit deo similior, tantò enormiora erunt peccata. Vnde enormitas peccati in proximũ primo attẽditur ex parte authoritatis, dignitatis, ac potestatis eius, in qué peccatũ cõmittitur. Qui quãto maioris fuerit authoritatis seu potestatis tanto grauius est in eum peccare, sicut apparet in peccatis cõtra summum Pontificé aut episcopum factis, & in crimine læsæ maiest. Hinc in patrem spiritalé dei vicariũ, pastorem, seu prælatum peccare est multũ enorme, cum sit potissimum cõtra charitatem, quæ illis debetur, & iustitiã per quã illis reuerentia & obedientia sunt exhibendæ. Propter ꝙ de talibus loquitur: Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit. Moses quoque ad rebelles ait Israëlitas: non contra nos est murmur vestrum, sed contra deũ. Hinc itidem ad Rõ. docet Apost. Paulus, Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Non est enim potestas Luc. 10 Exo. 16 Rom. 16

nisi

nisi à deo: quæ autē à deo sunt, ordinata sunt. Itaq: qui resistit potestati, dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt ipsi sibi damnationē acquirunt. Secundò, pensatur enormitas peccati in proximum ex parte propinquitatis quemadmodū grauius est fratrem carnalem occidere, aut propriam sororem violare, grauissimū vero in parentes peccare, quum filius sit de illorū substātia natus, & quasi aliquid eorū. Tertiò ex parte beneficiorū, quę peccans à proximo, in quē peccat suscepit. Sic rursus graue nimis est in parētes impie agere, à quibus proles adepta est esse, alimētū, custodiā & doctrinā. Itē in magistros, q̄bus honor debetur & amor, imo (secundū phil.) magistris ac parētibus nō pōt reddi ęquiualens. Ideo scriptū est: Quàm malę famæ est, qui relinquit patrē: & est maledictus à deo q̄ exasperat matrem. Quartò, ex parte bonitatis, virtutis, seu sanctitatis eius in quē peccatur. Qui quantò melior, iustior, sanctior fuerit tanto iniquius est in eū peccare. Sed & eruditis ac sapientibus specialis honor dębetur. Hinc irreuerentia seu iniuria ipsis irrogata amplius aggrauatur. Quintò ex parte status, grad⁹, seu ordinis. Vnū in spiritales, claustrales, & religiosos peccare, specialiter est enorme.vi. ratione

ætatis

ætatis. Senioribus nãque reuerentia maior debetur & ĩ ipsos peccare grauius esse censetur. Hinc siquidem ait scriptura: Coram cano capite cõsurge, & hon. &c. Septimò ex parte simplicitatis ac innocẽtiæ: vel etiã stoliditatis eius in quẽ ipse agitur. Qui quãtò innocentior fuerit atq; simplicior, tantò crudelius est in eũ delinquere. Simili modò si fuerit vsu rõnis priuatus penitus, aut certe partim. Talibus quippe sunt maior cõpassio & subuentio ĩpendendæ. Idcirco pro grãdi malo fertur in libr. Iob. Deridetur iusti simplicitas. Octauo ratione charitatis, itémq; fiduciæ quas habet is in quem peccatur ad eũ qui peccat in ipsum. Si quidẽ quo quis amplius diligit aliquẽ & magis confidit in ipso, tantò grauius est in ipsum peccare, iniuriam inferẽdo, nocẽdo, fallendo. Vnde apud Iob legitur. Qui deridetur ab amico suo, inuocabit dominũ, & exaudiet eũ. Et in Ecclesiast. Ne derelĩquas amicũ antiquũ; nouus enim nõ erit similis illi. Hinc simulatores & callidi prouocant irã dei. Nonò ex parte imperfectionis cuiuslibet seu monstrositatis. Vnde in Leuit. iubetur: Nõ maledices surdo, nec corã cœco pones offendiculũ. Tales ergo deridere, aut lædere est vehemẽter impiũ ac crudelẽ. Decimò ex

Leui.19.

Iob.12.

Eccle. 9.

Iob.36.

Leuit.19

parte impotétiæ, paruitatis, atque inopiæ eius in quē peccatur. Ideò impotētes obiectos egenos opprimere, persequi, spoliare, aut lædere, est valdè enorme. Hinc Salomon ait: Qui cōuitiatur pauperi exprobrat factori eius. Et Moses: dominus inquit, facit iudiciū viduæ & pupillo, amátque peregrinum. Vnde de talibus præfato modo iniuriam passis scriptū est. Clamor
Deut. 10 eorū in aures Dñi Sabbaoth introiuit. Vndecimò, ex parte cōtrarij euētus proximi in quā peccatur. Hinc desolatis, afflictis, tentatis tribulationē adiicere, iniuriámq; inferre plurimum graue est, cùm talibus
Iob. 30 consolatio debeatur, sicut beatus Iob se fecisse testatur dicens: Flebā super eo qui afflictus erat, & cōpatiebatur anima mea pauperi. Et alibi, Quum sederem inquit, quasi rex circunstante exercitu, erā tamen mœrentiū consolator. Idcircò monet nos
Rom. 12 quidam sapiens. Non desis plorantibus in consolatione. Et Apost. Flere cū flentibus. Ex his cōsiderate quilibet valet enormitatem suorum peccatorum in proximum quantū est ex parte proximi in quem delinquit. Generaliter quoque quò maius nocumentū aut malum quis peccando intulerit proximo, eò grauiùs peccat, cæteris paribus. Ideò virginē deflorare multū

enorme est. Detractio quoque quæ tollit bonam famã, argento & auro præferendã: & seminatio discordiæ, quæ dilectionem auro & argento ac famæ præponendã aufert aut minuit: sunt peccata prorsus enormia & furto vtique grauiora. Iterũ quo materia peccati fuerit deo magis consecrata, eo maior sit culpa. Vt si bona ecclesiæ ornamenta, vtẽsiliáque alteris furetur, aut rapiat, velatã seu voto castitatis astrictã illegitimo modo cognoscat. Postremo tuæ industriæ ô dilecte erit enormitates peccatorũ tuorũ in proximos quodãmodo cõmissorũ sapienter pẽsare secũdũ cõsiderationes prætactas, eadémq; dignè corrigere, diligenter in posterũ declinare, & ad vnũquemq; te ordinate habere; secundum conditionẽ statum vel qualitatem ipsius. Quẽadmodum ad Romanos docet Apostolus: Reddite omnibus debita. Cui timorem, timorem, cui honorem, honorem. Rom. 13

De enormitate peccati ex parte circunstantiarum ac finis. Articulus XIII.

PRæterea nomẽ circũstantię in actu virtutis ordinaliter sumitur à circũstãtia secundum locum. Quemadmodum enim id localiter rem circunstat, quod eã attingit & tamẽ ei extrinsecũ est: si cõditiones

actuũ humanorũ, quæ ipsos actus cõcernũt & tamen extra earum substantiã sunt, circunstantiæ appellantur. Sicut in prima secundæ quæstione septima Tho. scribit. Sunt autẽ circunstantiæ septẽ quæ versu hoc continentur, Quis, quid, vbi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quãdo. Pensandũ est nanque quis fecit, quid egit, quibus subsidiis operatus est, quo loco, quo tempore, quo fine, & qualiter. Sed quoniam à fine accipit actus speciem, & ipsum opus est de substãtia actus. Idcirco quòd finis & opus circunstãtiæ nominãtur nõ est intelligendum de fine principali, & actu ad id quod est: sed de aliquo fine adiuncto, & quadã proprietate circa opus seu actum. Harũ circunstantiarum potissima est, cur id est, quo fine quid factũ sit: idcirco quo aliquid fit fine magis illicito ac peruerso, eò peccatũ amplius aggrauatur, & si quis opus suum ordinet ad plures fines prohibitos, quanto fuerint fines plures ac peruersiores, eo fit maior peccati enormitas. Vt si quis furetur, vt voluptati, gulæ, ac venereis possit vacare, ad mundanos quoq; honores pertingere, Præterea si qs fuerit de genere bonorum, si tamen finis eius sit vanus & prauus, ipsum erit illicitũ; vt si quis oret, ieiunet, eleemosynã faciat

ciat intuitu laudis humanæ, itaq; quoniã (teste diuino Diony.) bonum ex integra causa concurrentibus videlicet omnibus virtutũ circunstantiis iã prætactis. Defectus vero, seu malũ ex cuiuslibet circunstantiæ omissione contingit, ideo peccati grauitas tãtò fit maior, quãto plures circunstãtiæ deserũtur: & quãto ab ipsa virtutis cõuenienti circũstantia magis recedit ur. Hinc ergo nõ iã dũtaxat doleamus, ꝙ ea q̃ in se vitiosa absoluteq; mala sunt facimus vel agenda omisimus, sed etiã ꝗa peccauimus tẽpore magis indebito, loco magis prohibito, fine multum peruerso, auxilio inhonesto: & modo prorsus incongruo, vtpote intimorate ac irreuerenter oĩno. Cõsiderandum quoq;, quoties, & cũ quali ꝑsona cũ quãta etiã volũtate peccãdi, itẽmq; cũ quali scãdalo proximi: Quò em̃ volũtas peccãdi, puta ipsa volitio mali, est magis intensa, eò est grauior culpa. Similiter nos cõsiderare cõuenit & oportet in bonis q̃ agimus, an debito loco, & tẽpore apto sint facta, cũ recta quoq; intẽtione ac reuerẽter, Grauius nẽpe est tẽpore cultus diuini, ac festis diebus, & in ecclesia pręsertim in choro mente vagari, cõfabulari, circũspicere, vitiisq; intendere. Bona ergo q̃ agere obligaris: cẽ pręin-

ductis virtutũ circunstantiis, quantũ tibi possibile est, chare mi, adimplere conneris & peccatorum tuorum grauitatem ex omnibus nunc præfatis, peccatum grauantibus vigilanter consideres.

De fugibilitate, odibilitate, & deformitate peccati secundum se.

Articulus XIIII.

QVoniam deus qui peccato inhonoratur, infinitæ honorabilitatis, amabilitatis, pulchritudinísq; cõsistit: peccatu infinitæ fugibilitatis, odibilitatis, & deformitatis esse cẽsetur, quippe ꝙ diuinę voluntati, sanctitatis, ac æquitati omnino displicet & cõtrariatur. Hinc pro nulla re, nullo timore dãni periculi, seu tormenti, nullo amore cõmodi, prosperitatis, aut gaudij peccatũ cõmitti debet siue admitti secũdum legẽ diuinã: imo potius debet homo mortẽ grauissimam sponte subire, quã minimu peccatũ veniale incurrere. Idcirco ꝗ adulatione, aut cõminatione, ꝗ humano fauore ad peccatũ inducitur, imperfectum satis se esse declarat. Deniq; minimũ malũ culpæ, hoc est minimũ peccatũ, fugibilius ac odibilius est quocũnq; malo pœnæ, seu quouis supplicio, etiã infernali quantũ ad id ꝙ mere suppliciũ est, Pro nullo ergo termẽto, dãno incõmodo

que

que vitãdo, peccandũ, sed potius debet homo omnẽ pœnã velle ferre, quã deum offendere. Nã deũ offendere, est deum putã immensum bonũ amittere, eiúsq; supersanctę volũtati propriã directe opponere. Nũc ergo mi præamãde cõsidera, quanta sit eorũ peruersitas, & à vera perfectione distantia quorũ tota affectio die ac nocte tendit ad ea quæ lege prohibētur diuina, qui blandiendo, dando currendo laborant eas ad suum cõsensum allicere, cũ quibus suã expleant immundissimã voluptatem, qui student in hoc mundo prosperari, honorari, ditari. Stet ergo inflexibilis mẽtis nostræ status nec prosperis extollamur, neque aduersis vincamur, nec timore humanæ offensæ increpationis, vel cõfusionis à via iustitiæ corruamus, mortem animæ id est peccatũ incomparabiliter magis quam mortem corporis formidemus.

Contra eos, qui amplius timent, vitant, & odiunt malum pœnæ quàm malum culpæ.

Articulus. XV.

TImor est fuga seu detestatio mali, Quò ergò quid peius est, eò fugibilius & fortius detestandũ esse cõuincitur quũ malũ sit timoris obiectũ. Porrò iam patuit, quod malum culpę sit fugibilitatis immensę: malũ autem pœnę seu ipsa pec-

cati punitio, vel quæcunque aduersitas afflictiua, nõ est in se absolute malum aut simpliciter fugiendũ, sed à deo iustè infligitur éstque ad delectionẽ peccati & gratiæ infusionẽ in seculo isto proficuum: in purgatorio quoque delet peccati reatũ, in inferno autem est diuinæ iustitiæ opus & culpæ ordinatiuũ quãuis sit ipsi quãto nociuũ. Quũ ergo hæc ita se habeãt, quã imperfecti, viles & pueriles existũt, qui in vita hac potius timent & fugiunt iustã peccatis suis punitionẽ, increpationem cõfusionẽ, q̃ ipsam peccati fœdissimã defor mitatem, diuinæ sanctitatis offensam, ac dei altissimi inhonorationẽ. Isti sunt inordinati ac miseri in quibus diuino amori præponderat amor priuatus, in quibus maior est timor seruilis quã filialis, qui plus honorãt ac metuũt aspectũ iudiciúmque humanũ quã diuinũ, non verentes agere deo præsente ac intuẽte, quod homine iudice conspiciẽte, operari formidant. Hi de proprio magis tristantur temporali seu corporali incommodo, damno, atque supplicio, quàm de Dei offensa, de gratiæ amissione, quã de animæ læsione. Isti appropinquante aut imminẽte humano examine atque iudicio, emendationẽ quandã prætendũt ac simulãt: sed eo qui

time

timebatur absente & in breui ad iudicandum ac puniendum nõ redituro, viuũt vt ante. Eia ergo mi prædilecte, Deũ syncerissime formidemus, malũ culpæ incõparabiliter odiamus, iustam punitionem in hoc seculo cordialiter affectemus, hilaritérque feramus dãnum animæ suæ peccatũ magis quàm temporariũ rerũ amissioné aut corporis afflictioné fidelissimè defleamus. Postremò hæc omnia implere poterimus si illud Salo. efficaciter attendamus. Fili honora Deum, & valebis: Prou.7 Prou.29 præter eum vere ne timueris alienum. Hinc rursus ait: Qui timet deum nil trepidabit. Qui timet hominem, cito corruet. Nõ quod superiores nostros nequaquã metuere debeamus, quum Petrus dicat Apostolus: Serui subditi estote dominis vestris cũ omni timore sed quod timẽdi non sunt vt homines, sed vt Dei vicarij ac ministri, ne propter eorũ timorem Deum in aliquo offendamus. Pro gratia adipiscẽdi perfectionem in isto articulo iam descriptã misericordissimum Deum indesinenter cordialitérque exora. 1. Petr.2

Quomodo diuersi diuersis ex causis atq; motiuis vitant peccata. Articulus XVI.

PRæterea sunt quæ à vitiis retrahũtur solo seruili timore, hoc est, pœnarum

na inducantur, nil merentur, & puri mercenarij nominãtur: nihilominus licet merecedis intuitu felicitatísq; cœlestis affectu deo seruire: sic vt honor dei ꝓprio pmio præferatur, ipsúmque beatitudinis pmiũ quod optatur, ad Dei honoré ac gloriam ordinetur, quod qui fecerit, non erit mercenarius tantũ, sed insup & amicus, quoniam deum atque iustitiam præ omnibus amat. Isti nondũ perfecti dicuntur initialé seu mixtam habere timorem: quoniam à peccato se abstrahunt, virtutibus quoque insistũt, partim timore supplicij gehennalis, vel etiam præsenti ac temporalis partim spe præmij supercœlestis. Verũtamen amor dei in eis ꝑponderat priuato amori, & dei honoré ac gloriã principaliter finaliterq; desiderãt. Ideo sunt in statu salutis ac gratiæ. Insup alij recedũt à vitiis & faciunt bona solo diuinitatis amore ac diuini honoris zelo syncero, tota; mente ad deũ ardẽter cõuersi, nihil vtique cupiẽt nisi vt deus gloriosus ac sanct⁹ in oĩbus honoretur ac diligatur, pmiũ vero non cogitant neque inspiciunt qui ad seipsos nõ reflectuntur: imo sibiipsis totaliter moriuntur vt Deo purissimè viuãt, quẽadmodum contestatur Apostolus, viuo inquiens, iam non ego, viuit vero in me Christus. Præterea Gala. 2.

terea si hi vicissim præmiũ cogitent & affectent, non erit hoc per inordinatam reflectionem ad se, sed per charitatiuã relationem ad Deũ, & ob hoc quòd dei volũtas est, vt æternam felicitatem desiderent quatenus in bono cõfirmati, deòque feliciter perfruentes: perfectissimę vacẽt honori, dilectioni ac laudibus eius, sicque præmij amor charitatis perfectioni non repugnabit. Isti sunt amici ac filij Dei quorũ mentes in ipsum charitatis diuinæ zeliquc iustitiæ synceriſſimũ affectũ cõuersæ sunt. Et hi vbique & semper virtuose se habent, quoniã ratio bene agendi est in ipsis vniformis, pura ac stabilis, vtpote ipsemet Deus amor ipsius iustitiæ zelus, diuinitatis præsentia puritatis dilectio, ingẽs diuini honoris affectus cõplacentia boni honesti, omniũque virtutũ. Nunc ergo mi frater prædiligende, vitia fuge, bona exerce potius ex purissimo Dei amore, æquitatísque zelo, ac puritatis affectu, quam pœnarum formidine vel mercedis intuitu. Et si nondũ perfectionẽ hanc attigisti, ora Deum pro ea, interim vero fuge peccata saltem ęternę damnationis timore, cœlestique beatitudinis dilectione.

Quod peccati enormitatem in hac vita plenè comprehendere non valemus.

Artic-

Articulus. XVII.

QVemadmodum vigeſimoprimo de Ciuit. Dei loquitur Augu. ideo pœna æterna quæ pro tẽporali peccato infligitur, dura & iniuſta ſenſibus videtur humanis: qa in hac vita mortali deeſt nobis ille altiſſimæ atque puriſſimæ ſapientiæ ſenſus, quo ſentiri poſſit quãtum nefas in præuaricatione committitur. Iam quippe multipliciter eſt oſtẽſum, peccati enormitatem tãto cõſiſtere ampliorẽ quo maior eſt Dei bonitas, cui in peccatores caduca præfertur: itémque quo ſublimior dei maieſtas atque authoritas q̃ per peccatum inhonoratur: quo etiam maior eſt ſanctitas dei & æquitas, quæ peccati fœditatẽ abominatur: tanq; quo maior eſt charitas dei ad nos & quod plura ac potiora ſunt eius beneficia ſup nos. Quoniã itaque diuinæ bonitatis immenſitatẽ, diuinæ maieſtatis incircunſcriptibilem ſublimitatẽ diuinæ ſanctitatis & æquitatis mũdiſsimã infinitatẽ magnitudinem quoq; diuini amoris beneficiorũque eius ſuper nos in hac carne mortali comprehendere non valemus, imo nec ſatis lympida acie contemplari: certum opinor, quod peccati enormitatẽ pleñe in hoc ſtatu cognoſcere nequaquã poſſumus. Hinc viri perfecti atque ſancti Auguſt.

quanto

quantò in seculo isto deū syncerius atque sublimius contēplabātur, & ea ex quibus peccati enormitas perpenditur ac grauatur (de quibus iā scripta sunt plura) mēte diuinitus plus illustrata, & vncta diligē- tius intuebātur eo seipsos amplius despexerūt, humiliauerūt castigauerunt peccataque sua etiam minima ac venialissima vehemētissima pōderauerunt, planxerunt ac correxerunt. Denique vnū peccatū aggrauatur ex alio. Quū ergo cogitationū, affectionū, locutionum, cōmissionum & omissionū nostrarū peccata sunt adeo multa (saltem venialia) quod mentis nostræ cognitionem ac numerum superat & euadunt: certum est quod vitiorum nostrorū enormitatem intelligere nō possumus, nisi ex gratia valde singulari vtcūque. Ideo scriptū est. Delicta q̄s intelligit? Ab occultis meis munda me domine, & ab alienis parce seruo tuo. Hinc vtiq; quicquid aduersitatis euenerit nobis, meritò cū omni gaudio patiētissime sustineremus pro peccatis nostris occultis, latētibus, multis ac magnis. Sed quoniam peccatorū nostrorū enormitatē non pōderamus, nō satis humiliamus coram deo cor nostrum, nec in aduersis gratias agimus Deo, q̄ nos amat arguit & castigat: sed impatientia victi ad

Aug.

Psal. 18.

Apoc. 3.

Inordinatam tristitiam ac pusillanimitatē prolabimur. Amplius cętera paulo ante descripta peccatum grauantia tā ex parte peccantis, & obiecti seu materię circa quā versatur peccatum, q̄ finis ac circunstantiarū sunt tot & tanta in speciali: quòd nemo nostrum omnia ea cognoscere potest distinctè. Ideò peccatorū nostrorū grauitatē plenariè intelligere nō valemus. Sed nosipsos in infinitū humiliare debemus, diuināq; iugiter inuocare clementiam, atque in sola Dei misericordia respirare, dicens cum vero pœnitēte: Cōprehēderunt me iniquitates meę, & nō potui vt viderē. Et rursus: Iniquitates nostrę multiplicatæ sunt super caput nostrum. Et alius: Peccata nostra creuerunt vsque ad cœlum. Postremò & si impietatū nostrarū enormitates plenè cōprehendere nequeamus: tñ q vere tā incōprehensibiliter sinit enormes clarissime innotescit ex pœna illa infernali, acerbissima, & sempiterna, q̄ iustus Deus pro vno mortali infligit peccato. Qui tñ etiā in inferno misericordia miscet iustitiæ puniēdo citra cōdignū. At verò tanta est peccati mortalis, quātumcūq; parui enormitas, q nulla creatura est Deo tā chara in toto vniuerso mundo, quin eam ordinarè, et naliter, dānaret, si pro vno peccato

Psal. 39. Esd. 9. Esd. 9.

Ibidem.

mortali

mortali-

mortali, si finaliter deprehenderet eam in illo. Adhuc tanta est peccati enormitas; quod facit peccantē Deo eatenus displicentem, vt omniū bonorū quæ ante peregit, Deus ipse nō recordetur. Sicut per Ezechielem Dñs
Ezc.18 iustus iudex testatus est. Si auerterit se iustus, & fecerit iniquitatem, oēs iustitias quas fecerit nō recordabor. Itaque qui stat,
1.Cor.10 videat ne cadat, nemo securus est. Et in
Prou.18. Prouerbiis dicitur: Beatus homo qui semper est pauidus. Amplius quā incōprehensibilis sit peccati enormitas, hinc potest attendi, quod pro humani generis peccato satisfacere, illúdque auferre nulla creatura fuit idonea, sed ipsummet vnigenitum dei verum immensúmque deum decuit, & modo quodam oportuit, in carni, & pro hominum redemptione à peccati reatu pati ac mori. Si ista, mi amantissime, ritè pensaueris, peccata abhorrebis, deflebis, ac fugies, téque coram diuinæ maiestatis præsentia timoratè habebis.

De diuersis effectibus ac nocumentis peccati. Artic. XVII.

CAusæ cōtrariæ, contrarios solent habere effectus. Peccata autē vitiosique habitus, virtutibus & earū actibus contrariātur. Quēadmodum ergo gratia naturā perficit, sic peccatū ignobilitat, lędit ac inficit,

cit eam. Et sicut virtutes ac dona spiritus sancti vires animæ reddũt ad bene agẽdũ expeditas, ac faciles, à ratione quoque & spiritu sancto bene promptéque mobiles, sic peccata & habitus vitiosi, vires pfatas à bonis retardãt, ad bona agẽda infirmas efficiũt, ad mala pronas cõstituunt, ad diabolicũ instinctum passionũmq; impetum assequendũ faciles reddũt. Hinc Hugo in libro de arca Noë, Animã, inquit, diuino desertã auxilio, quæcunq; tentatio, impetierit, subuertit. Beda quoq; testatur quòd homo in peccata ruens, spoliatur gratuitis & vulneratur in naturalibus, Vt itaque ordinatus fiat pcessus, dicẽdũ quòd peccatũ mortale primò spoliat mentẽ gratuitis, gratia, gratũ faciente, & charitate infusa cæterísque virtutibus, quãtũ ad hoc quod sunt meritoriæ in agẽdo, septem quoq; donis spiritus sancti. Secundò maculat animã, quæ maculatio gratuitorũ spoliationem cõcomitat, estque amissio spiritalis pulchritudinis ac nitoris. Nã sicut in corporalibus macula est perditio ppriæ pulchritudinis ac nitoris, ex contactu alicuius immũdi, ita in spiritualib⁹ ponitur macula pro amissione spiritalis nitoris. Anima autem duplicẽ sortitur nitorem. Vnus est luminis naturalis seu ratiõis. Alius est Hugo. Beda.

diuinæ illuminationis per gratiam. Porrò dum anima inferioribus terrenis, neque carnalibus rebus inhæret, agit vtique cōtra lumē naturalis rationis & gratiā diuinę illustrationis: sicq; spiritalis nitor quātum ad lumen naturale, minoratur & obfuscatur, sed quo ad lumen gratię omnino aufertur. Tertiò, per peccatum minoratur ac lęditur naturalis inclinatio ad virtutes nunquā tamen totaliter tollitur, quātū ad suam radicē, qm̄ naturam rationalis creaturæ cōcomitatur. Quod verò diuinus ac sanctus Dionysius asserit quarto capitulo de diuinis nominibus bonū naturę seu naturalis etiā in dęmonibus integra pseuerare intelligēdū est de ipsa intellectualiū creaturarū essentia naturalibúsque potētiis, nō de inclinatione prædicta. Quartò, peccatū ad pœnam perpetuam obligat, sicut de ipsis ait Iudas in sua Canonica: qđ procella tenebrarum conseruata est eis in æternū. In Apoc. quoque legitur, Cruciabitur iniquus igne & sulphure, & fumus tormentorū eius ascendet in secula seculorū. Quintò, peccatū cōscientiam ipsam amaricat. Quia, vt Sapiens ille scriptū reliquit, Præsumit sæua perturbata cōscientia. Vnde & amicorum Iob quidam asserit. Sonitu terroris semper in auribus impii

Dionysi.

Iudas.

Apocal.

pij. Ideo loquitur Hieremias, Amarum est te reliquisse dnm Deū tuū. Peccatū quippe conscientiæ parit remorsum qui synderesis remurmurat malo, Hic gaudium spiritale & pax interna, ac vera & ordinata lætitia, in impiis locū non habet. Sextò, peccatū mentem indurat, ita q̄ cōpunctionis & gratiæ receptiua non est nec intimatius verbum dei ingreditur, sed bonis ac salutaribus rebus resistit, nisi Deus omnipotentiæ suæ clementissimā gratiæ opem impendat, corque mollificet. Idcirco in Prouer. libro asserit Salomon: Impius quū in profundū peccatorū venerit contemnit. Prou. 18. Et apud Esaiam dn̄s ait vitiis habituato in malo: Scio quia durus es tu, & neruus ferreus, ceruix tua & frons tua ænea, isti sic indurati, non erubescunt de malo, imò lætantur quum malè fecerint, & exultant in rebus pessimis. Vnde de talibus Hiere. testatur: Frons mulieris meretricis facta est tibi, noluisti erubescere. Quò enim quis grauius, diutius, atq; frequentius peccat, eo ratio eius amplius excæcatur. Et quātò plus ratio excæcatur, tanto plus errat: sumendo mala ꝓ bonis, falsa pro veris, nociua, vana & vilia ꝓ salubribus & iuxtis ac preciosis. Septimò peccatū facit peccātem inferiorē vile quàm ad ea quæ sunt fac

Esai. 84. Hier. 2.

salutis, ideo verba dei non sapiunt ei nec propriũ sentit periculũ. Hinc quibusdam
Deu. 29. Moses in Deuteronomio dicit. Nõ dedit vobis dominus cor intelligẽs, & oculos vi
Actu. 28. dentes, & aures quæ possint audire. Nempe, vt in Actis scriptũ est, huiusmodi auribus grauiter audiunt, & oculos suos comprimunt ne cõuertantur & viuant. Octauò peccatũ interficit animam; quoniam vitã gratiæ tollit ab ea, & vera vita quæ Deus est priuat eandẽ éstque peccator velut cadauer putridũ, fœtens turpissimum corã Deo. Hinc in Apocalyp. legitur. Nomẽ habes quod viuas sed mortuus es, non enim inuenio opera tua plena coram deo meo.
August. Peccatum quoque (secundum Augustinum) annihilat, quia peccatum nihil est & nihil fiunt homines peccando: nõ esse naturæ sed gratiæ amittendo. Nonò, peccatum vnum disponit ac trahit ad aliud, ita quod sequens peccatũ est peccatũ & pœna peccati. Est nãque peccatũ in se: & per respectum ad peccatũ præcedens, est pœna peccati: quia præcedẽtis peccati demerito, meretur peccator à Deo relinqui: sicque in diuersa incidit vitia. Vnde iuxta
Gregor. Gregoriũ peccatũ quod per pœnitẽtiã nõ diluitur, suo mox põdere trahit ad aliud. Decimò, peccatum bona meritoria ante

peracta facit infructuosa & à gloria regni cœlestis excludit;quemadmodum scriptũ est:Tollatur impius ne videat gloriã Dei. Vndecimò,de membro Christi facit membrũ diaboli, siquidẽ per charitatẽ Christo incorporamur: sed per peccatum mortale charitatẽ perdendo incorporamur diabolo,qui est iniustorũ caput princépsq;.Duodecimò hominẽ qui esse debet tẽplũ Dei. facit in inferno consimilẽ. Sicut enim in inferno sunt ignis & frigus,fœtor, caligo, vermis,confusio,sitis,odiumque boni honesti:ita in peccatore est ignis iræ, impatiẽtiæ,auaritiæ,frigus,inuidiæ,fœtor luxuriæ.vermis cõscientiæ,sitis cõcupiscentiæ, inordinatio atq; puersitas animi, detestatio quoque virtutũ.Decimotertiò,facit instabilẽ, peccator nanque oĩ vento passionum,tentationũ,ac vitiorum prosternitur agitatur & circunfertur:quẽadmodũ scriptum est:In circuitu impij ambulant.Sunt Psal.11 enim tãquã puluis,quẽ proiicit: ventus à Psal.1 facie terræ:eò quod corda eorũ non sint per vigorem virtutũ summo,& incommutabili vni,vero ac simplicissimo bono infixa:ideóque in rebus creatis vagantur mẽtéque diuiduntur, & inordinatissime afficiuntur. Vnde loquitur Hiere. Peccatum peccauit Hierusalẽ,propterea instabilis

facta est. Insup sicut esca in hamo decipit piscem, sic peccatū fallit peccātē: qa dum vanè impiéque delectat, ad tristitiam sempiternā perducit. Hinc decimoquarto de
August. ciuitate dei asserit Aug. Dicere possumus omne peccatū esse mendacium: non enim peccamus nisi ea volūtate, vt bene sit nobis: & tamen hinc male est nobis. Rursus peccatum assimilat peccantem serpenti, qui graditur super pectus, & comedit terram: sic peccatores terrenis inhærent, & eis se satiare laborant. Peccatum quoque peccanté fatuū esse demonstrat, quia peccādo quisque seipsum magis magísq; onerat, grauat, & opprimit. Ligna quibus in inferno crematur, sibi supra dorsum ponit & colligit. Ipsi etiam seruit qui nihil nisi ei⁹ æternam damnationē requirit tantóque eū grauius cruciabit, quanto sibi plenius seruit. Insuper peccatum veram libertatē
Ioan. 8. tollit, atque miserrimā efficit seruitutem: quia (vt apud Euangelistā saluator testatur) oīs qui peccat, seruus est peccati. Propterea quarto de Ciuitate Dei Augu. fate-
August. tur: Bonus etiam si seruiat, liber est. Malus autē etia si regnet, seruus est tot dominorum quot vitiorū. Itéque quarto de ciuitate Dei; Arbitrium hominis tūc verè est liberū, cū vitiis peccatísque nō seruit, Salo-

mon quoq; in Prouer.lib. protestatur: Iustitia eleuat gentē, miseros facit populos peccatū. Si enim pœna facit hominem miserū multoque ampli⁹ culpa, tanto vtique amplius, quo detestabilior est culpa quam pœna. Vnde duodecimo de trinitate Aug. Velle, inquit, quod non decet miserrimū est. Et denuo. Sola mala voluntate quisque miser efficitur, sed miserior potestate, q̃a desiderium malæ voluntatis impletur. Et quia peccator vanis inhæret, peccatū finaliter eum qui peccat inanē vacuumq; relinquit, dicēte Apost. ad Rom. Q̃ē fructū habuistis tunc (scilicet in peccatis quando peccastis) in quibus nunc erubescitis? Nā finis illorum mors est. Præterea peccatum præcipue grauat peccatorem tēpore mortis, facit enim eū dolere de temporalium rerū, videlicet delitiarū, diuitiarum, honorum quoque seculi huius, quæ inordinatè dilexit amissione, facit quoque eū timere de diuini iudicij districtione infernali punitione, & dæmonum occursione, qui tunc potissime nituntur peccatorem ad desperationē ac alia mala inducere, tunc que dolet iniquus quod tempus suum tam infructuose ac vitiose expendit & perdidit, sed hæc est pœnitentia sera. Ad hæc autē post mortē peccata ineffabiliter grauant inu-

Prou.4

Augus.

Rom.5

stos, quoniã corã iusto dei iudicio ostendũt eos cõfusione ac pœna æterna dignissimos, mererúrq; audire verbũ illud terrificũ. Ite maledicti in ignem æternũ. Participatione suffragiorũ ecclesiæ spoliant reprobos, irreparabiliter quoq; tenẽt eos à summo bono, & fonte fœlicitatis auersos. Postremò, sicut peccata nocẽt existẽtibus in peccato, ita grauãt & eos, qui pœnitendo à peccatis se retrahũt. Primò quia gloriã primæ innocẽtiæ nũquã recuperant: sicut semel corrupta, nunquã erit virgo. Secũdò quia ad tẽporalẽ obligat pœnam, videlicet dignã satisfactionẽ. Tertiò, quia retardat à gloria, quã pœnitens non intrabit, donec ab oĩ reatu maculáque purgatus, ad baptismalẽ redeat puritatẽ. Quartò quia tẽpus amissum atq; præteritũ qđ sibi cũ præmio cõquirere potuit nunquã recuperabit. Frequẽter quoq; cõtingit ꝙ peccator pœnitẽs ex pristinorũ vitiorum suorũ reliquiis manet tepidior in affectu ad fastidium boni procliuior rõne obscurior, ad bene agendũ debilior, ad resistendum malis fragilior. Ea propter vndecimo de ciuit. dei. Aug. disseruit. Mens nostra, cui ratio & intelligentia naturaliter inest, vitiis quibusdã tenebrosis ac veteribus inualida est, nõ solũm ad inhærendum

Matt. 25

August.

Deo fruendo,sed etiã ad perferendum incõmutabile lumen, donec de die in diem, sanata ac renouata fiat tantæ capax fœlicitatis. Ex quibus patescit quã insipiéter se habeãt,qui tardant cõuerti, & post certum tẽpus dicũt se velle omnino conuerti interim in suis vitiis permanentes. Non enim ritè perpendũt in quanta interim dãna,nocumẽta,pericula, incidant. Proinde peccatũ semper pluribus nocet. Primò, ei qui peccat. Secundò, proximis, & toti ecclesiæ, quia interim proximus scandalizatur,& ipsa ecclesię acies ad standum cõtra diabolũ quodammodo minoratur ac infirmatur in eo qui impiè cõuersatur. Tertiò, nocet in purgatorio constitutis, quoniam non iuuantur tam efficaciter ab iniustis sicut à bonis. Quartò,nocet damnatis,quia quò plures in infernũ descendũt, tãto est illic maior horror vlulatus ac cruciatus; siquidẽ ibi locum nõ habet quod dicitur. Solatiũ est misero sociũ habere miseriæ. Quintò,nocet quodammodo beatis in patria,per modũ substractionis: quò etenim copiosior est numerus beatorum,eò præmium accidentale fit maius ex societate fœlici,vno de fœlicitate alterius glorian-te. Postremò ex recidiuatione in pristina vitia, incurrit peccator plurima mala,ac

damna: nã culpa fit grauior ad dimittendũ. Hiere. testante: Quã vilis facta es nimis iterans vias tuas. Vulnus quippe iteratum difficilius tardiúsque sanatur: deus quoque fit difficilior ad placandũ, diabolus fortior ad possidendum, quẽadmodũ Christus in euangelio ait, quod tũc vadit diabolus & assumit & alios septẽ spiritus nequiores se, & ingressi habitant ibi. Fiũt que nouissima hominis illius peiora prioribus. Peccatũ etiã fortificatur ad præualendũ rationis iudicio, sicut de se loquens asserit Augu. Plus valebat malũ insolitum quã bonũ insolitum. Demum & ipse peccator fit impotentior ad surgendum. Ecce mi præclarissime, quanta & q̃ ineffabiliter mala incurrit homo peccando. Et vtique si ista peccati nocumenta legendo & cognoscendo, vitam non corrigis, peccata non detestaris, puritati coram Deo non instas virtutum inexcusabiliter culpabilis comprobaris, neque naturalẽ egregiæ tuæ indolis probitatẽ id aliquo condecet modo. Elucescit autem ex his quam vere ab Augu. dictũ sit 12. de ciuitate Dei. Peccatum nocet naturæ, & per hoc contra naturam est, quo tamen vitio magna multúmque laudabilis ostenditur ipsa natura. Cuius enim ratione vitium vituperatur,

Hier. 2

Luc. 11

August.

Idem.

tur; proculdubio natura laudatur; nam recta vitij vituperatio est, quod illo dehonestatur natura laudabilis.

De nocumentis & effectis peccati venialis. Ar. 19.

QVibusdã satis videtur, si à mortalibus peccatis abstineant, infernaliáque tormenta euadant. Vnde venialia vitare non enituntur, nec diligenti cordis insistũt custodiæ, nec ad perfectionem feruntur, sed cum quadã mediocritate Deò seruire cõtenti sunt nõ cum metu, tremore, atque timore suã ipsorũ operantes salutem, iuxta Apostolicum documentũ; isti sunt plurimũ imperfecti & sæpenumero dãnabiliter fallunt seipsos ac pereunt, nõ attendentes peccatorum venialiũ nocumenta, & quod mortale nequeat euitare, qui venialia abíicere non conatur quodam dicente: Qui negligit modica, paulatim decidet. Vnde secundũ Hugonẽ talium cõuersatio est plerũq; periculosior, quàm eorum qui grauiter peccant, non quod in seipsa deterior sit, sed quia interdum difficilius conuertuntur, & non putantes se in peccatis esse mortalibus, mortalibus contabescunt. Hinc secundum Gregorium aliqui in peccatis minoribus tanto periculosius iacent quãto illa minora sũt. His quippe timendum est valde quod Hugo. Grego.

Apoca. in Apo.loquitur Christus. Scio opera tua, quia nec calidus es nec frigidus. Vtinā calidus esses, aut frigidus, sed nūc quia tepidus es, incipiam te euomere ex ore meo. Vt ergo, mi amantissime, ad plenissimam emendationem te dones, & minora sicut maiora vites pctā, de venialiū peccatorū nocumentis atq; effectibus modicum tāgā: In primis igitur Gre.teste. sicut peccatū mortale obtenebrat, sic veniale mētem obscurat & quodammodo maculat. Internam nanq; animæ pulchritudinē minuit, rationísque lumen partim obfuscat, sicut & mūdi pulueres in oculū corruētes. Secundò veniale peccatum ad pœnam obligat, vel in præsenti, vel in purgatorio, aut in inferno luendā, nullū enim malum relinquitur impunitum. Sed pœna pro veniali in hoc mundo perpessa, aut patiēda quasi incomparabiliter minor est pœna illa, quæ in purgatorio ei debetur. In inferno autem propter mortale cui adiunctum est æternaliter puniri asseritur. Tertiò, veniali potestas animę ad bona lassatur, ac retardatur, quoniam aliqualiter onerat eam. Quartò feruorē charitatis diminuit sicut modica aqua in ignem proiecta ignis minuit caliditatē. Quintò veniale perfectionis adeptionē tantò plus impedit, quantò

minus

minus vigilanter vitatur ac deploratur. Idcirco & multi religiosi ad verã perfectionẽ parùm propinquãt, vel nunquam attingunt, quoniam venialia cum incessabili diligentia non declinant, nec mentem suam in diuinæ æternæque lucis præsentia semper timoratè constituunt, imo facilius ad inania resoluuntur. Sextò familiaritatem mentis cum deo, spiritualémque illam secretam cõsolationẽ spiritus sancti & gustum bonitatis diuinæ, non modice impedit: nisi quis quotidiano feruore venialia ista deploret, castiget, extirpet. Septimò, retardat à gloria, quã nemo ingreditur nisi ab omni venialium culpa pœnáque plene mũdatus. Octauò, sicut in præsenti charitatis feruorẽ, perfectionis incrementum diminuit, ita in patria fœlicitatis præmia aliquomodo minorat: nõ alia quæ iã charitati, & bonis debentur operibus, sed quę deberentur si venialia nõ fierent, quia tũc opera ex feruentiore charitate procederent. Nonò, venialia ad mortalia prædisponunt, nisi dignè iugiter emendentur. Decimò, facit tẽpus infructuose ac negligenter expẽdi: possẽntque maxima bona fieri interim dũ venialibus peccat s sumus intẽti. Præterea, sicut ad remissionem mortaliũ requiritur detestatio vitij cum voluntate

tate de cætero abstinendi sic & venialem in hac vita nõ dimittitur, nisi actu atque proposito deseratur. Itaque his venialium nocumentis affectibúsque peccatis retrahere ab eis, quemadmodum vera postulat ratio.

De infinita misericordia Dei. Artic. XX.

DE enormitate, fœditate ac impietate peccati iã dicta sunt multa, & quàm vehemẽter deus sanctus ac supersublimis inhonoretur peccatis, eadẽque detestetur, vtcunque nunc patefactũ est. Ne ergo ex horũ consideratione quispiã in pusillanimitatẽ labatur, aut desperatione frangatur, vel nimio mœrore deficiat seu scrupulositate indiscreta tabescat: aliquid super incomprehensibili & immensa misericordia dei dicendũ est. Itaque sicut bonitas Dei est pura infinita & superplenissima: ita dulcedo liberalitas atque clementia eius est prorsus illimitata, ineffabilis, inexcogitabilis, omnem nostrã malitiã, indigentiam, miseriámque in infinitũ excedens ac superans, incõparabiliter vtique amplius, quàm vniuersa pelagi aquã minimam guttam, aut moles orbis cœlestis minutissimũ granũ. Nemo ergo vitiorum suorum enormitate desperet: quia per hoc diuinæ misericordiæ maximam irrogaret iniuriam, increatámque veritatem dei altissimi vehe-

men

clementissime inhonoraret, quasi minor esset bonitas atque clemétia dei, (qui omnibus quantũcunq; iniquis, tamen veraciter pœnitentib. veniã spopondit & gratiam) quã sua iniquitas. Deniq; nõne superinfinita est misericordia dei adorandi ac gloriosi, qui omni momento cernit tot peccata committi in seculo, seque à tot tam ineffabiliter inhonorari, sperni, & blasphemari, & tamen conseruat eos in esse bona naturę atq; fortunę incessanter communicat eis, alit, vestit, ac prouidet. Imò quum iuxta pręhabita, tã incõprehẽsibilis sit enormitas peccati mortalis, nõne in hoc innotescit magna & mirabiliter infinita pietas dei, quod vnquam dignatur ei recõciliari, aut eũ inspicere, vel ad suã charitatẽ & gratiam capere à quo vel semel mortali peccato offensus est? Et ecce illos à quibus toties tãque grauissimis est peccatis offensus, cõtemptus, terrenis reb⁹ postpositus, non solum ad veniã, pacem & gratiam dignatur recipere, sed & sæpe incõprehẽsibili pietate præuenit eos, & corda corũ compunctione interna immutat fœliciter ad salutem, omnem cordis duritiem tollens ab eis, & tanta eos gratia implens, vt vbi abundauit iniquitas superabundet & gratia, atq; ex inimicissimis hãc

deo chariſſimi. Nō ergo eſt deſperādū de aliquo. Proinde, vt ait Bonauent. deus ex miſericordia ſua peccatores patienter ex pectat, benigne reuocat, puniri, & vlciſci diſſimulat, à multis periculis liberat, gratiam liberaliter donat, datam multiplicat, multiplicatā cōſeruat, cōſeruatā in cæleſtibus præmiat. Deniq; deus peccatorem ad ſe redeuntē hilariter ſuſcipit ad pœnitentiā, cor emollit, offenſam cito dimittit, iniuriæ poſt remiſsionem non meminit. Rurſus ex miſericordia dat deus aduerſa, vt peccata expurget, dat proſpera, vt ad amorem ꝓuocet, dat ſacramenta vt meritū accumulet, dat pręcepta, vt præmio ditet. Poſtremò deus ex miſericordia ſua errātes ad ſe reducit, redeūtes ad ſe conducit, cadentes erigit, ſtātes ſuſtētat, perſeuerātes ad gloriā introduxit. Ecce quanta & quā verè ineffabilis incōprehenſibilis, & īmenſa eſt dei noſtri clemētia, præſertim ſuper electos. Veruntamen ex hac diuinæ miſericordiæ cōſideratione nemo audentius peccet, de diuina benignitate inſipiētiſſimè præſumēdo. Maledictus nanq; qui peccat in ſpe, nēpe quò meliorem ac clementiorē deū eſſe cognoſcimus, eò intentius ipſum amare debemus, nō inhonorare ac ſpernere. Vnde inter deſperationē ac

præſum

præſumptionem ſapientale mediũ obſeruemus cum timore ſperando, & cum ſpe timendo ſicq; ſolicitè ac amoroſe coram deo iugiter conuerſando.

De his quorũ cõſideratione peccata efficacius euitantur. Articulus XXI.

MVlta & pene innumerabilia ſunt quæ nos ad euitandũ vitia debent inducere. Primo cõſideratio breuitatis vanitatis, inſtabilitatis atque fallaciæ vitæ præſentis, Quæ enim eſt vita noſtra niſi fumus celerrime, euaneſcẽs, & vapor ad modicum parẽs? Etenim dies noſtri ſicut vmbra ſupra terrã & nulla eſt mora, quãtumcunque etiã longa videatur aut fuerit in hoc ſæculo vita noſtra: tamen comparatione vitæ futuræ nunquã finiẽdæ, eſt tanquam momẽtũ, ſecũdũ quod ſanctus Iob loquitur. Parce mihi domine, nihil enim ſunt dies mei. Videmus quoque ad oculũ quã multos & innumerabiles fallat quotidie vita præſens: qui mundi huius diuitiis, delitiis atque honoribus delectati, obtenebrati, infatuati, ea quæ ſalutis ſunt, negligunt, ſpiritalia bona nõ expetunt, neque ad mortem omni die ſe præparant. Ideo ſicut viuunt ſic finiũt. Et ſicut deum infœliciſſimè inhonorant dum ſani incolumeſque conſiſtunt: ſi tẽpore mortis ab- Iob.7

ipso iustissime relinquũtur, spernuntur & condemnantur Nonne ergo salubrius est vitã hãc pro amore futuræ æternæq; fœlicissimæ vitæ contemnere omnem ipsius vanitatẽ ac impietatem abiicere & bono illi diuino æterno, immenso fidelissimè adhærere? Ecce in hac præsenti instabilissima vita, necesse est nos aut æternã fœlicitatem aut æternã damnationem mereri. Elige igitur mi amantissime: quod tibi salubrius conspicis, & peccata cordialissime detestare, odi, deuitã, Secũdò, ad vitanda peccata valet nõ modicè diligẽs consideratio mortis, nobis incessabiliter ac velocissimè propinquãtis, in qua finẽ miserrimum sortietur vita vitiosa, quæ modo delectat. Tũc enim quærẽt peruersi (huic mũdo magis quã Deo intẽti ac adhærentes) vnius horæ inducias, & sola eorũ peccata migrabunt cum eis. Tertiò, consideratio summæ ac rigorosissimæ districtionis diuini iudicij, vtpote quàm horribile erit statim post mortẽ ante Christi tribunal præsentari, ab ipso iustissime iudicari suæ prolationẽ sententiæ præstolari, à dæmonibus ac propria conscientia accusari, corã Deo & sanctis ipsius vitiosus videri. Itemq; cõsideratio extremi ac generalis iudicij in fine mundi venturi, quod adeo erit

terribile, vt nulla illud lingua queat exprimere, nulla mens viatorum concipere. Itaque qui profunde considerat quam miserabile, triste horribile erit tunc cum corpore & anima in infernalem lacũ discendere, in ignem æternum corruere, in tenebrosissimo inferi carcere in æternum ac desperabiliter clausum manere, diabolorũ dolorosissima societate potiri, & vltra quã dici possit indesinenter torqueri his, indubitanter peccata vitabit, cõmissa deplãget, cor suũ timorate custodiet. Quartò, consideratio efficax totius infernalis supplicij: Itaque quẽ mũdus iste & carnis voluptas vel vanitas cordis delectat ac allicit, si ritè perpenderit ad quãtã desolationẽ æternalẽque pœnã & omniũ calamitatum seu miseriarũ plenitudinẽ prędicta perducãt, ea protinus abhorrebit ac fugiet. O mi amabilissime frater vtinã tibi ista, vt dignũ est, saperẽt, quã promptissimè tunc mundum despiceres. Ecce enim quis velit nunc per vnius spatiũ horæ in fornace ardente pro toto mundo iacere? Cur ergo non vitas quotidiana peccata, etiam venialissima quibus tanta in purgatorio indigenda est pœna, grauior omni supplicio quod in præsenti inferri poterit vita. Istæ, quatuor cõsiderationes à peccato

ciorũ ipsius. Porrò ad perfectos potissimè attinet vitare peccata, ex consideratione diuinæ bonitatis, cui in peccato bonum caducũ præfertur. Ex cõsideratione quoque diuinæ maiestatis quæ peccato mortali infinitè quodammodo inhonoratur. Itẽ ex cõsideratione diuinæ sanctitatis & æquitatis cui peccatum displicet infinitè. Ex consideratione etiã charitatis diuinæ, qua deus prior dilexit nos. Insuper ex ipso virtutũ ac puritatis amore, & deformitatis peccati horrore, quemadmodũ quidã asseruit. Quamuis scirẽ deũ mihi ignosciturũ, non peccarẽ, propter peccati inordinationẽ. At verò in profectu religiosorum cõscribitur: quod generalia remedia contra peccata cõmuniter sunt hæc. Primum est volũtaria paupertas, vt homo in omnibus patiatur penuriam: etiã in vestitu ac victu: cæterisque necessariis. Quemadmodũ enim tẽporaliũ abundãtia plurimorum est occasio vitiorum: sic paupertas à multis retrahit malis. Secundũ, est despectio hominũ, vt quis in omnibus cõtemnatur exprobetur, & confundatur: sic enim superbiæ tumor reprimitur, singularisque gratia à domino impetratur. Tertium est strenuum magisteriũ, quo homo cogitur facere quæ sibi aliàs displicerent, & ea Ioan. 2

omittere, quæ libenter efficeret, atque in singulis propriam relinquere voluntatem Quartum, est elõgatio à seculariũ cõsortio, per quod quies & puritas animæ impeditur. Quintum, est quãcũque aduersitatẽ ac tribulationẽ patienter sufferre. Ea sicut sancti patres in eremo cõcorditer docuerunt, ad vincendũ tẽtamẽta diaboli & peccata, potissime iuuat, proprij cordis secreta alicui viro spiritali idoneo plenarie aperire eiusq; consiliis assentire. Diabolus nanque quũ sit princeps tenebrarũ, odit fugitq; lucẽ seu fraudũ suarũ manifestationem ac humilem suiipsius accusationem, insidiarũ autẽ suarũ occultationem maxime amat. Hinc ait saluator:

Ioan. 3. Omnis qui male agit, odit lucem, qui autẽ facit veritatem venit ad lucẽ: vt manifestentur opera eius, quia in deo sunt facta. Verũ aliqui sunt malẽ ac periculosẽ verecũdi, cogitationum affectionũ & tentationum suarũ secreta pãdere nõ volẽtes modo nunc tacto: idcirco victi labuntur & variis vitiis implicãtur. Certũ est insuper, quod frequens atque deuota sacramẽtalis cõfessio plurimũ valet ad fugiendum peccata, & gratiã promerendã. Imo sicut quilibet Christianus debet quotidie, saltem aliqua hora actualem habere peccatorum suo-

tam contritionē; sic quoq; debet quotidie firmū habere propositū cōfitendi tempore opportuno. Similiter fugere ocia, prodest ad vitandū peccata. Otia namq; dant vitia. Ideo assumenda est semper aliqua occupatio fructuosa. Præterea reor quod nil efficacius sit ad omnia mala vitanda, ad resistendū diabolo, ad proficiendum in omni virtute, charitate, & gratia, ad insistendū sanctis operibus, ad vacandum deo mente compuncta, dulci, ac pia, quàm interna frequens ac diligens meditatio dominicæ passionis. In hac enim videmus quantū Deus dilexit nos quantū etiam patientiā mansuetudinem humilitatem Christus in passione monstrauit ac docuit, & qualiter in cruce distentus pro occisoribus suis precatus sit: quæ omnia digne pensando, omnem superbiam, iram, impatientiā, carnalitatem, atq; inuidiam abiiciemus: charitati mititati, patientiæ pœnitentiæq; studentes. Ecce mi prædilecte omnium horum iam descriptorum cōsideratio prouida, ad vitandū ea quæ Deo displicent, & tibi potissime nocent, id est, peccata, te semper inducat vt mente purgata, crescas, semper in charitate diuina & gratia vniuersisque charismatibus spiritus sancti.

Quomodo habere se debet, qui ad perfectionẽ cupit pertingere. Articulus XXII.

QVicunque internæ puritati ac sanctitati optat studere, veráque perfectionem attingere, primo omnium debet totamque couersationem suam, in vera humilitate ac diuino timore fundare. Deus nãque superbis resistit, humili-
1.Petr. 5. bus verò dat gratiam tantò pleniorẽ, quò
Iacob.4. profundiorem habuerint humilitatẽ. Et
Eccl.27. rursus ait scriptura: Si non in timore Dei tenueris te instanter, cito subuertetur domus tua. Secundò, debet venialia peccata quasi mortalia abhorrere ac fugere quantũ possibile fuerit: eo ꝙ venialia incremẽtum gratiæ, charitatis feruorem, sanctitatísque mũdiciã modo præinducto impediãt. Sed sine venialibus esse & viuere nõ valemus, per tempus notabile. Tertio, debet vitam suam in omni die & nocte frequenter ac diligentissimè considerare, venialia deplorare punire, seque in omnibus diiudicare: humiliare ac spernere: aliorum autem facta non debet curiose obseruare, aut iudicare. Quartò, debet in omnibus quæ agit oculum circonspectionis habere, actualitérque attendere & curare ne Deũ aliquo modo offendat. Quum enim in factibus humanis

nis indiuidualibus non sit differens (vt Sanct. Tomas affirmat) ita quod omnis actus hominis, ex rationis deliberatione procedens, est bonus & meritorius; vel malus mortaliter ac demeritorius, certũ est ꝙ nisi quis in vniuersis, quæ agit circũspectè omnino se gerat in multa venialia incidet. Ideo scribit ad Timotheum Aposto. Sine præiudicio nihil facias, id est præuio discretionis iudicio. In Ecclesiast. quoque conscriptum est. Fili sine cõsilio nil facias, & post factum nõ pœnitebis. In omnibus ergo pẽsandum est an liceat, an expediat, an prosit. An liceat quò ad Deũ an expediat ad proximi ædificationẽ, an prosit ad meritũ ipsi qui operatur. Qui talis est semper omníque loco timoratè se habet, qualis fuit S. Iob. Verebar, inquiens omnia opera mea, sciens quod non parceres domine delinquenti. Quintò, debet omni custodia cor custodire, ne aliqua cogitatio vana vel affectio inordinata in eo moretur. Sextò, debet sibi in cõsuetudinem vertere, vt siue comedat, siue bibat, siue se vestiat, vel quicquid foris peragat aut laboret, aut alios audiat, aut aliis ipse loquatur: semper quantũ gratia auxiliãte potuerit, corsuũ leuet ad Deũ & intra se aliquid diui-

1. Tim. 5
Eccle. 23
Iob. 9
Prou. 4
Psal. 5

nũ reuoluat dicendo mẽtaliter, Cor mun-
Psal. 5. dũ crea in me Deus, & cætera quæ deuo-
tioni suæ dulciora, conuenientioráq; fue-
rint. Præsertim verò debet Deum incef-
santer precari pro gratia ampliori & cor-
dis custodia. Septimò, debet in omnibus
syncerissimã intentionem habere, Dei ve-
nerationẽ feruenter zelãdo, magis quàm
propriũ meritũ aut præmium cogitando.
Octauò, debet in omni aduersitate, &
corporis afflictione cordialiter iucũdari,
Bernar. inquantũ hæc sibi proficua sunt quantum
ad Deũ. Verum quoniã ingratũ est spiri-
tui sancto quicquid ei obtulerimus ne-
glecto eo ad qđ tenemur: debet in primis
debita sua reuerenter Deo persoluere, vt-
pote orationes, vel horas verba diuina
ac sacra distincte pronunciando corde te-
nus aduertendo, & quasi cũ gustu mentis
velut ex proprio affectu ea formando: si
tamẽ sensum verborũ intelligat, alioquin
cor suũ ad Deũ salubriter erigat, eius bo-
nitatẽ, pietatẽ ac beneficia cõtemplando.
Postremo ad deuotionis exercitationem
valet subinde tunsio pectoris, prostratio
corporis oculorũ ac manuũ ad cœlos le-
uatio. Hæc amãtissimè frater ruditer cele-
riterq; prout occurrit memoriæ, & Deus
Iacob. 1. ipse (à quo omne effluit bonũ) dare digna

tur

tur,tibi describo, vt ad perfectionis amorē cor tuū inflāmetur, & qualiter eā adipisci possit agnoscat. Verè enim si naturalibus donis tibi diuinitus ingeminatis sapienter fueris vsus, cum mira facilitate ad singularē profectionē pertinges. Idcirco vehementer hortor & cupio, vt affectus tuus circa ista terrena sit ordinatus tēporales diuitias non amplius appetēdo quā necessitas exigit, temperata vita requirit, interiórq; animæ tuæ profectus in spiritalibus postulat. Ait enim ix. de ciutate Dei August. Incorporali æterno, & incommutabili bono est anima hominis tanto dissimilior quanto rerū tēporaliū mutabiliumq; cupidior. Sed & carnis delectationes impuras penitus aspernerit, quia vt ij. de trinitate loquitur August. Anima rationalis tantò spiritualior, mundior ardentiorq; efficitur, quātò amplius carnalibus moritur. Denïq; quantò anima tua corpore tuo extat præstātior, tātò diligētius interiorē ornatū virtutū, spiritualésque diuitias ames, quæras, & cōgreges: quā exteriorē corporis, aut vestitus decorē: non hominibus cōplacere desiderās, sed creatori, saluatori, ac iudici tuo præmetuendo qui est super omnia Deus sublimis & benedictus. Amen.

D.

D. DIONYSII CARthusiani, Speculum siue dialogus de conuersione peccatorum.

Colloquutores Iustus, Peccator.

PROOEMIVM

IVSTVS.

Ose. 14. Peccatũ quid sit. Conuertere ad Dominum Deum, quoniam corruisti in iniquitate tua. Quũ peccatum sit auersio, ac recessus mentis createę à summo, immenso, & incommutabili bono, atque cõuersio quædam inordinata ad bonum creatum, caducum & vanum, constat ꝙ ipsum peccatũ sit maxima profundissimáque ruina, puta lapsus à summo ad infimũ, ab optimo ad pessimũ, à dignissimo ad vilissimũ. Idcirco peccator merito suæ
Apoc. 18. transgressionis repelli meretur à Deo altissimo, ac præcipitari in ꝓfundissimũ inferorũ, vt culpæ correspõdeat pœna. Quũ ergo hoc ita sit, admoneo te peccator, vt relicto impietatis tuæ errore, te ad inferos pertrahẽte, ad tuũ redeas creatorẽ, ad

tuæ salutis fontē, in quo solo salus tua cō-
sistit. Vsquequo per abrupta ambulas vi-
tiorū? Cur itinera elegis tenebrosa ad ter-
rā mortis caligine coopertā ducētia? Ape- Matth.7.
ri oculos cordis, & pēsa quo tēdas. Pecca- Rom.14.
tor. Quis tu, qui me increpare, docere, iu-
dicare præsumis, quū scriptū sit: Nolite iu Leui.19.
dicare & non iudicabimini, Item, Tu quis
es qui iudicas alienū seruū? Suo dño stat
aut cadit. Iust. Putas ne intelligis, quę alle-
gas? Nōne sicut de occultis & ignotis iudi
care vetamur, sic de manifestis iudicare li-
ceat? Imo & sępe iubemur, quēadmodū p
Mosē loquut⁹ est de⁹, Iuste iudica de ꝓxi- Eodem.
mo tuo, Et cur increpationē grauiter acci
pis quū rursus per Mosen loquutus sit do-
minus, Publice argue fratrē id est, ꝓximū
tuum peccātē, ne habeas super illo pecca-
tum. Cur nō attēdis quod Salomon dixit. Prou.29.
Viro, qui corripientē dura ceruice cōtem-
nit, repentinus superueniet interitus? An
non credis quod asserit Aug. Si increpare August.
errantem neglexeris, peior eo efficieris?
Nonne peccantem & non corripientem,
eadē inuoluit dānatio? Peccator: quis te Luc.12.
huc adduxit, & quis te constituit iudicem
super me? Cur me turbas & inquietas, & á Exod.2.
cōcupita delectatione me impedis? Iustus. Eccl.17.
An ignoras quod in Ecclesiastico scriptū
est

Matt.22. est, Vnicuiq; mandauit Deus de proximo suo? Nonne tenemur diligere proximos nostros sicut nosipsos? Attẽde quod sum-
Matt.18. mus præcipit iudex, Si peccauerit in te (id est, te sciẽte) frater (id est, proximus tuus) corripe eum inter te & ipsum solum. Peccator. Vnde aduenit mihi tribulatio ista, qui sine resistẽtia in delitiis viuere statui?
Ia.3bco. Nonne & tu peccator es, quũ Iacobus dicat Apostolus: In multis offendimus omnes? Iustus. Videtur mihi impleri in te qđ
Prou.17. Salomõ dixit. Impius quum in profundũ
Amos.5. venerit peccatorũ contẽnit. Amos quoq; propheta, Odio habuerunt corripientem.
Hiere.4. Et itẽ quod loquitur Hieremias, Sapientes sunt, vt faciant mala. Sic quippe & tu, qui in scripturis eruditus esse videris per easdem te armas ad impietatem. Hoc est, ad excusandum & palliandum vitia tua, & ad redarguendũ increpantẽ & exhortantem te charitatiue. Verũtamen vt tuæ satisfaciã obiectiõi: homo in scripturis multis modis vocatur peccator. Primò ꝓpter originale. Secundò, ꝓpter veniale. Tertiò propter mortale peccatũ in quo fuit, quãuis nũc in eo nõ sit. Quũ & Paulus apostolus ꝓtestetur: Venit Iesus peccatores saluos facere, quorũ prim⁹ ego sum. Quartò, propter mortale, in quo iacet. Porrò qui à

Homo multis modis peccator in scriptu. vocatur.

1.Thi.1.

mortalibus vitiis abstinet, de venialibus
quoq; dolet quotidie,& ea deplorat: virtu-
tibusq; insistit,faciens q̄ tenet, iustus cēse-
tur cui & licet,imo iniungitur,vt eum qui
publice peccat,corripiat. PE. Scriptū est.
Vbi nō est auditus, nō effundas sermonē.
Et rursus. Ne mittas falcē tuā in messem 1.Tim.5.
alienam. Desine ergo esse solicitus mei, Eccle.32
ætatē habeo, præcepta cognosco, p̄mitte
me agere, quod delectat. IV. Sapiētia tua
& sciētia tua te deceperūt, vt asserit Esai. Esaię.47
Ea quoq; quę nosti, impertinēter allegas. 2.Petr.2.
Aduerte,q̄ sanctissimus ait princeps Apo-
stolici agminis.Melius erat non cognosce
re viā iustitiæ, quā post cognitionem re-
trorsum reuerti Recordare & expauesce,
q̄ filius Dei deprōpsit. Seruus qui cogno- Lucæ.12
uit voluntatē domini sui, & nō fecit, pla-
gis vapulabit multis.Noli Pharisæis te cō- Ioan.9.
formare qui dixerūt ad lumē, Nūquid & Ibidem.
nos cęci sum⁹? Ne merearis audire, q̄d illi
audierūt a iudice. Si cęci essetis, non ha-
beretis peccatū,nunc aūt quia dicitis, Vi-
demus,peccatū vestrum manet. PEC. Ad- Gala.6.
uerte tu illud Apostoli, Qui se putat ali- 1.Cor.8.
quid esse,quū nihil sit,ipse se seducit.Item
quę,Qui se putat aliquid scire,nōdum co-
gnouit,quemadmodū oporteat eum scire.
Cur ergo te eleuat cor tuū,& quasi magna

cogitans, attonitos habes oculos? Cur sapiẽtis ac iusti officiũ tibi assumis (ne dicã
Iob.20. vsurpas) sicque sapiẽtẽ ac iustũ te esse præsupponis, aut iactas? IV. Erinatio assimilaris, & dialecticus acer & recens effectus es. Verum, vt cerno correptione acuta nõ emendaris, nec proficis, imo potius obduraris: Aliud ergo assumam genus sermonis quo te ad tuorum recognitionem deplorationem emendationémque vitiorũ ac periculorum, queam reducere.

Captatio beneuolentiæ peccatoris.

Colloquutores.

SENIOR ET IVVENIS.

Articulus. I.

SENIOR.

Prou.1. AVdi fili mi disciplinam patris tui, vt addatur gratia capiti tuo. Fili mi, si susceperis sermones meos, vt audiat sapiẽtiã auris tua, tunc intelliges iustitiã, & iudiciũ, & æquitatem, & omnem semitam bonam. IV. Quæ est hæc vox dulcis, quæ resonat in auribus meis? SEN. Amator sum animæ tuæ, & eius opto salutem. Et quoniã extra viam salutis te esse intueor, ad vitã salubrẽ, & rectam te reducere nitor ideo dulcibus paternæ charitatis verbis te affari, & aggredi orsus sum. IV. Quemadmodũ omnes homines naturaliter

liter scire desiderant sic & beatitudinem omnes naturaliter cupiunt. Ideo informationem ad beatitudinem obtinendam tendentem, ac proficientem abiicere improbum fateor & peruersum. Nunc ergo me doce & festinabo accipere. S E N. Initium sapientiæ, quam te cupio edocere, est timor Dei vt desistas ab omni iniquitate. Hoc itaq; in primis de hortor & instruo, vt timeas deum, atque ad mandatorum ipsius obseruantias te extēdas. Quia ingratum est Deo, quicquid egeris, quicquid studueris, quicquid ei obtuleris, neglectis his ad quæ teneris. I V. Putabam, quod in scientiis naturalibus & speculatiuis, erudiere me velles. Nam & in sapientia, quæ speculatiua vocatur magis quàm practica, beatitudo consistit, sicut decimo Ethicorum ait Philosophus, Quod in speculatione optimi speculabilis, consistit fœlicitas. S E. Ad sapiētiam illam, eiúsque cōtemplationem per mortalem scientiam practicam peruenitur. Ethica namque ad theoricā introducit. Primò itaque moralia scripturæ sanctæ documenta tibi propono, quorum finis est operatio bona, & conuersatio virtuosa. Siquidē quid virtus, quid vitiū, quæ mandata sint obseruanda, discimus & docemus, non principaliter vt

Philoso.
Psal. 110.
Prou. 1. 9 & 15.
Eccle. 25
Bernard
Benedi.
Philoso.

sciamus, sed vt bene viuendo, virtuosi efficiamur. Nisi istā sciētiā in primis habueris, & vixeris iuxta eā, nunquā ad sapiētiā salutarē, nunquā ad fœlicitatē pertinges.

Cur. qđ discim⁹ aut docemus.

I V. Bona, fateor, est ista mortalis doctrina, sed iuxta eam viuere, præsertim in iuuentute, molestū videtur. Estque difficile & cū pœna quadā cōiunctū, in timore dei assiduè stare. S E. Longè aliter sensit, qui dixit: Nihil dulcius, quā timere deū. Et de nuo, Timor domini delectabit cor Nihilominus, sicut dicis. In seruili timore sic iugiter esse, est graue. Sed arcta est via salutis. Et regnū cœlorum vim patitur. Atque necesse est vincere semetipsum. Denique (sicut dixit Apostolus) Hi q̃ sunt Christi, carnē suā cum vitiis & concupiscētiis crucifigunt. I V. Durus est sermo iste, & quis iuuenum potest eū audire ac adimplere? Quis sic refrænare potest seipsum, quum naturale sit homini liberū esse, ac libertate gaudere? S E. Duorū tibi optio datur Aut temporaliter, atq; carnaliter nūc gaudere cum seculo, & post vitā hanc breuē dānari, & puniri æternaliter in inferno. Aut certe in vita hac p arctā viā salutis incedere, & de culpis præteritis pœnitere: sicque post vitæ huius curriculum æternæ beatitudinis cōsequi brauiū. I V. Grauis cōditio,

Eccle. 33. Eccles. 1. Matth. 7 Matt. 1. Galat. 5. Ioann. 6 Gregor. Matth. 7.

tio,atq; horribile verbum, & tamen inter hæc duo mediũ esse videtur. Quod si non esset quis non potius eligeret tẽporaliter pœnitere in hac tota vita quã post eã sortiri æterna supplicia? S E. Quod est mediũ illud quum dicat Hierony. Impossibile est iam gaudere cũ mundo,& postea regnare cum Christo? imo quum protestetur veritas ipsa. Nisi pœnitẽtiam egeritis,omnes simul peribitis. I V. Veritas non dixit:Nisi pœnitẽtiã egeritis in iuuentute, peribitis,sed,Nisi pœnitẽtiã, inquit egeritis,sub intelligendũ est ante terminum huius vitę peribitis. Et quod affirmat Hierony. Impossibile est iam gaudere cum mundo, & postea regnare cum Christo: sic reor intelligendum,quòd impossibile sit toto huius vitæ tempore gloriari cum sęculo & post vitam hac beatificari in Deo. Verum potest contingere, imo cõtingit quotidie vt aliquis in iuuentute in delitiis conuersatus, libertatéq; propria ad libitum vsus in senio cõuertatur. Insuper creditur frequẽter accidere, vt aliquis in iuuẽtute ac senectute conuersatus iniquè in ipso mortis articulo pœniteat ac saluetur. Nonne in extremis plurimi cõuertuntur? Et certè vbicunq; ceciderit lignũ, ibi erit, siue ad austrum, siue ad aquilonẽ. Quis tã enor-

Hieron.
Lucæ.13.
Hieron.
Eccle.11.

miter videtur peccasse, etiã in tota sua iuuẽtute, sicut Manasses rex iuda, qui tamẽ in senectute vere pœnituit? SE. Satis abũdas in verbis & in acumine intellectus, imo & in scripturis, sed vtinam omnibus his salubrius vtereris. Hinc frequẽter cõtingit, vt difficilius sit cõuertere ingeniosos ac literatos, atque prudẽtes seculi huius, quã idiotas ac simplices. Ad quod insinuãdũ dixit Apostolus. Videte vocationẽ vestrã fratres, quia nõ multi sapientes secundum carnẽ, non multi potentes, non multi nobiles sunt inter vos, sed quæ stulta sunt mũdi elegit Deus, vt cõfundat sapiẽtes. Hoc ipsum & ipsemet Christus insinuauit, dicendo: Confiteor tibi pater domine cœli & terræ, quia abscõdisti hæc à sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis, id est humilibus. Itaq; multipliciter tibi ꝑsuasisti, esse mediũ inter duo quorum tibi optionẽ proposui, vt scilicet homo in iuuentute sua in concupiscentiis viuat, & in senectute pœniteat, aut etiam toto suo sanitatis tẽpore conuersetur ad libitũ, & pœniteat in extremis. Hoc quoq; mediũ tuipse elegisse videris. IVVE. Fateor ita esse, præsertim quũ (teste Apostolo.) Vbi abũdauit iniquitas, superabũdet & gratia. Quum & per Ezechielem pro-

2. Par. 10. · 1. Cor. 1. · Mat. 11. · Lucæ. 10 · Rom. 5. · Ezec. 18

phetam loquutus sit dominus, In quacunque hora impius egerit pœnitentiam omniũ iniquitatum eius nõ recordabor amplius. SEN. Quàm periculosum, damnosum, & peruersum sit istud, tibi mõstrabo.

Quàm periculosum, impium, & damnosum sit pœnitentiam vsque ad tempus ægritudinis, aut senectutis differre. Art. II.

SENIOR.

IN omni materia acquiescendũ est prudentibus & expertis in ipsa materia. Quũ ergo ipsemet dominus noster Iesus Christus, sapientia Dei patris, & magni cõsilij angelus, & vniuersi sancti ipsius apostoli & prophetæ ac sancti doctores, hanc pœnitentiæ dilationem omnino dissuadeant, concorditer reprobent, ac vehementer condemnent: certum est, quòd stultissimum & iniquum sit, pœnitentiam sic differre. IV. Vbi Christus sic reprobat eam? Nónne in euangelio ait, Beati serui, quos quum venerit dominus, inuenerit vigilantes: & si venerit in secunda vigilia, & si in tertia vigilia venerit, & ita inuenerit, beati sunt serui illi? Ergo in quacunque ætate inuenerit hominem præparatum ad mortem, beatus est homo: quid ergo est necesse in iuuentute pœnitere, & semetipsum in arduis virtutum exer-

Non differẽdam pœnitentiam. 1. Cor. 1 Esai. 9 Lucæ 12.

citiis cruciare, ac pondus diei & æstus tā diu portare, quum valeat homo breui cōpendio adipisci salutem? Præterea in euangelica parabola loquitur Christus: Quum
Matt. 10 sero factū esset, dicit dominus vineæ procuratori suo: Voca operarios, & redde illis mercedē, incipiens à nouissimis vsque ad primos. Quū venissent ergo qui circa vndecimā horā venerāt, acceperūt singulos denarios: venietes aūt primi arbitrati sunt ꝙ pl⁹ essent accepturi. Acceperūt aūt & ipsi singulos denarios, & accipientes murmurabāt aduersus patremfamilias dicētes: Hi nouissimi vnā hora fecerūt, & pares illos nobis fecisti, qui portauimus pōdus diei & æstus? Quib⁹ verbis paulo post addidit dn̄s: Sic erunt nouissimi primi, & primi nouissimi. Potest ergo accidere, vt cōuersi in senectute æquales fiant in præmio cōuersis in iuuētute. Imo vt in Homi
Gregor. lia scribit Gregor. Quidam sero conuersi & de magnis sibi sceleribus cōscij, ferventiores fiunt innocentibus ac mane conuersis. Atque, vt asserit August. Non diuturni
Augusti. tas temporis, nō numerositas operis, sed maior charitas, meliórque voluntas, præmiantur à domino. Non ergo oportet ad agendum pœnitentiā festinare. Denique quum sit valde difficile in viis iustitiæ du

perse

perseuerare, periculosum apparet in iuuẽtute conuerti: quum iuuẽtus habeat multa ac magna incitamenta peccandi atque recidiuãdi: cõsultius ergo videtur ad senectutẽ vel ægritudinẽ, conuersionẽ pœnitẽtiáque differre: quatenus cor tunc tãtò ardentius ac festinatius & perseuerantius conuertatur ad dominũ, quantò vidit sibi de propinquo maius imminere periculũ, ac minus superesse de tẽpore, quemadmodum cernimus in quibusdã reis & criminosis & morti adiudicatis quod pœnitent vehementer. SE. Audi mi fili, & diuinam scripturã sane intellige: noli ex verbis veritatis fabricare arma iniquitatis, noli abuti eloquiis spirit⁹ sancti, noli decipere temetipsum. Cur pedibus tuis expandis rete dãnationis, cur laqueis perditionis teipsũ innectis? Porrò quod in præinducta argumẽtatione abusus sis verbis scripturæ eliciẽdo & cõcludendo ex sermonibus Christi, id quod intentioni Christi directè contrariũ est, nunc tibi ex verbis domini nostri Iesu Christi ostendã: Certe in euangelio loquutus est: Vigilate, q̃a nescitis qua hora dñs vester venturus sit. In quib⁹ verbis si ritè intelligis exhortatur, vt indesinenter & absque dilatione vigilemus, hoc est custoditi simus, atque ad mortẽ dispositi

Soluuntur obiecta de differẽda pœnitentia.

Mat. 24

quoniã inceſſanter ſumus incerti, quãdo
viſitandi ſimus à Chriſto per mortem ac
particulare iudiciũ, quum infinitũ extet
periculum inueniri imparatũ. Hinc alibi
apertius monet: Vigilate, q̃a neſcitis diẽ,
Matt. 25 neque horã. Quolibet ergo die & indeſi-
nẽter ſic cõuerſari tenemur, quaſi moritu-
Marc. 13 ri quocunque die. Hinc apud Marc. ait: Vi-
dete, vigilate & orate, neſcitis enim quan-
Eodem. do tẽpus ſit. Eodem quoq; cap. rurſus hor-
tatur ac iubet: Vigilate, neſcitis enim quã-
do dominus veniet, ſero, in media nocte,
an galli cantu, an mane, ne quum venerit
repente, inueniat vos dormientes, id eſt,
torpore vitiorũ oppreſſos. Inſuper præci-
pit: Sint lumbi veſtri præcincti & lucernæ
ardentes in manibus veſtris. Et vos ſimi-
les eſtote hominibus expectantibus domi-
nũ ſuum, quando reuertatur à nuptiis, vt
quũ venerit & pulſauerit, confeſtim ape-
riant ei. Hoc autẽ ſcitote, quoniã ſi ſciret
paterfamilias qua hora fur veniret vigila-
ret vtique, & non ſineret perfodi domum
ſuã. Et vos eſtote parati, quia qua hora nõ
putatis: filius hominis veniet. In quibus
vtique verbis vult nos indeſinenter omni
hora eſſe paratos ad vitandũ æternæ dam-
nationis periculũ, quia hora qua non pu-
tamus, perhibet ſe venturum tam ad par-

tic

ticularc nostrũ iudicium (quod in morte singulorũ) quã ad vniuersale iudiciũ. Amplius pœnitentiã & conuersionem differre non est aliud, quã in peccatis manere, alios scandalizare, carnaliter viuere, quòd quàm damnabile sit dominus pãdit ita loquens apud Matt. Si dixerit seruus malus in corde suo dicens: Morã facit dominus meus venire, & cœperit percutere pueros & ancillas, & edere & bibere & inebriari, veniet dominus serui illius in die qua non sperat, & hora qua nescit, & diuidet eum (id est ab electorum grege ac præmio separabit) & partem eius cum infidelibus & hypocritis ponet. I V. Satis probasti vtile esse ac tutius sine dilatione conuerti ac pœnitere: non tamen quod sit necessariũ ad salutem nec cæteris meis satisfecisti instantiis. S E. Instantiæ tuæ innumerabiles decipiũt homines, qui sub spe pœnitendi in posterũ manẽt, in vitiis differũntque cõuerti. Etenim quo diutius in vitiis perseuerãt, & plus habituãtur, radicantur & assuefiũt in eis, sicq; molæ vitiosæ ac pessimæ consuetudinis opprimũtur, vt vix queãt consurgere, atq; per hoc quotidie ineptiores ad conuersionem redduntur & vix vnquam veraciter pœnitent. Et quãuis quidam talium tandem aliquan-

Matt. 24

Misere imponũtur differentibus pœnitentiam.

do vel in senio, vel tempore ægritudinis, conuertantur, hoc tamen respectu & comparatione aliorum paucissimis datur, minimeque consultũ est, se periculo huic committere, in quo tam pauci euadunt. Quis audeat ire per iter, in quo vix vnus de centum euadit? I. V. Nonne in extremis vsque ad vltimum vitæ suæ momentum potest vnusquisque pœnitere mortalium. Et quis tam amens, qui videns se protinus moriturum, non de suis pœniteat culpis? An nõ vides, quod Christiani quantumlibet mali, tamen dum putant se morituros, cõfitẽtur atque ecclesiastica suscipiunt sacramẽta? quod nisi de suis dolerent peccatis, non facerent. Certè tales sunt innumerabiles, quibus ni fallor spẽ remediumque salutis nõ audebis negare: alioquin homines ad desperationem induces. S E. Verba suscipe Aug. dicentis. Qui dum sani sunt pœnitent, & se emendant securè hinc exeunt, id est, salubriter moriũtur: qui autem tũc pœnitent quando diutius se viuere posse non putant, an securè hinc exeãt, ego non sum securus. Et hoc loquitur Augu. non quod dubitauerit an tales saluentur, dummodo ex vera pœniteant contritione & decedãt in ea: sed quia paucissimi talium veram habent contritionem, & confitentur ex consuetu-

Augu∫t.

ſuetudine quadã eccleſiæ aut ex ſeruili timore diſtrictionis diuini iudicij atq; æterni ſupplicij nõ ex vero zelo iuſtitiæ charitateq; dei, ſine qua nihil proficit ad ſalutẽ. Denique huius rei ſatis ꝓbabile ſignũ eſt ꝙ ſi viderent ſe diutius viuere poſſe, nõ confiterẽtur, nec à ſolitis reſipiſcerent culpis, ideo non amore boni, ſed timore mali ad huiuſmodi pœnitentiã inducuntur, quãuis ex ſpeciali gratia omnipotentis queat accidere, vt pœniteant vere. Idcirco nec deſperandũ affirmo, ſed periculoſiſſimũ eſſe proteſtor pœnitentiã ſic differre. Priuilegia quoq; paucorũ nõ faciũt legẽ. At verò tẽpore magnæ ægritudinis, & præſertim tẽpore mortis, natura infirmantis ita debilitatur interioréſq; ſenſus tam dirè grauantur, & ratio tam grauiter offuſcatur, vt difficillimũ ſit tunc veram habere deuotionẽ, ſalubrem contritionẽ perſeuerantiáque finalem, ſine valde ſpeciali gratia dei: quæ illis tunc datur, qui eã tempore ſuæ incolumitatis promeruerũt: qui autẽ dũ ſani & fortes ſunt, & apti ad dei obſequium deũ creatorem ſuum paruipendũt ac deſerũt, in hora neceſſitatis extremæ ab ipſo relinqui merentur. Adde quod in extremis agonizantes tam acriter à dæmonibus impugnãtur, vt etiã

Sine charitate nihil proficit ad ſalutem.

Priuilegia paucorũ legem nõ faciunt.

si virtuose iã antè fuerint conuersati absque præcipuo dei auxilio nequeãt præualere. Atque vt S. vir Climachus scribit, dæmones qui peccatoribus adhuc sanis fallaciter persuadent, peccata non esse ita enormia sicut fertur, deum quoque misericordissimũ esse, & omni momento etiam in extremis paratum ad indulgendum tẽpore mortis, è contrario ostendunt agonizanti, quã multa & enormia fuerint eius peccata, quanta fuerit sua ingratitudo, q̃ infinita sit iustitia dei, & quàm horrendũ sit in manus eius incidere, sicq; infœlicẽ inducũt ad desperandũ nisi forsan succurrat omnipotẽs, qui tunc eos non derelinquit, qui in sua iuuentute ac sanitate ei fideliter seruierunt. Postremo conuersionẽ pœnitentiámq; differre, est tempus nõ solũ infructuose, imo & vitiose expendere, spiritalia lucra negligere, hoc est ꝑfectũ in omni gratia & virtute, in multiplicatione meritorum, in incremento cœlestium præmiorum: propriam animã vitiis lacerare, dæmonibus deseruire, deo altissimo prorsus ingratũ existere, qui emendationẽ iniqui tam misericorditer præstolatur, qui ei pro malis tot bona largitur, & ipsũ ad meliora hortatur, qui in seipso tam infinitæ est bonitatis, sanctitatis ac dignitatis,

Clima.

Tẽtatio morientium periculosa.

Hebr.10

tis, vt solo eius amore debeamus ad hono
rificentiā & amore eius allici & accendi.
Hinc impio pœnitentiā differenti terribi- Rom.2
liter ait Apostolus: Existimas ô homo, qui
impie agis, quod tu effugiés iudiciū dei?
An diuitias bonitatis, & patientiæ, & lōga
nimitatis dei contemnis? Secundū duritiā
autem tuā & impœnitēs cor thesaurizas
tibi irām (id est, iustā ac diram vltionem)
in die iræ, & reuelationis iusti iudicij dei.
IV. Præualuisti mihi ô Senex, & vndique Vnde fi-
obstruxisti mihi os contradicendi, verūta at cōuer
mē à cōuersione & pœnitētia indilata me sionis dif
retrahūt spes pœnitēdi in posterum, atq; ficultas.
pēsatio immensæ misericordiæ creatoris,
amor quoque pristinarū solitarúmque vo
luptatū, copia facultatū, iucunda societas,
speciositas terrenorum pœnitentiæ hor-
ror, difficultas & labor virtuose viuendi:
quanquam non negem periculum esse in
mora, & culpā in dilatione hac ipsa in qui-
bus tamē cōfido de meliori. Sed vehemen
ter admiror, quod dicis eorū qui in iuuen
tute ac tempore sanitatis praue viuūt, tam
paucos vere pœnitere in fine, in tantū vt
vix credere queam istud. Idcirco si placet
hoc per scripturas & exempla euidentius
mihi demonstres. S E. Quicquid pro tua
salute agere potero, agam cum gaudio.

Declaratio per scripturarū testimonia & exempla, quod paucissimi vere in fine vitæ pœniteat qui antea scelerate vixerunt. Articulus III.

SENIOR.

2.Mac.9 SEcundò Machabæorū narratur, quemadmodum Antiochus rex superbus ac impius, propter sua facinora dirè à Deo plagatus est, in tantum q ex corpore eius vermes scaturiebant, & carnes eius excidebant & effluebant, atque fœtore ipsius totus grauabatur exercitus. Cúmque nec ipse suū posset ferre fœtorem, vexatione propria informatus & humiliatus ait. Iustum est subditū esse deo, & mortalem nō paria deo sentire. Et subditur ibi. Orabat autē scelestus dominū à quo non fuit misericordiā consecuturus. Promisit quoque qđ ciuitatē Hierusalem faceret liberam, quā paulo ante minabatur se funditus destructurū, quod itē Iudæos similes Athenien. faceret: quos dixerat se occisurum, nec dignos sepulchra habiturū & qđ templum dei à se antea spoliatū optimis donis ornaret: sancta quoque vasa multiplicaret, sacrificiorūque sumptus, præstaret. Insuper promisit se Iudæū futuro, & sacra loca perambulaturū, ac prædicaturum dei potentiā: nec tamē cōsecutus est veniā, sed æternaliter condemnatus, vindicauitque

Deus

Deus scelera ejus in vita hac, & in inferno I V. Hoc satis terribiliter sonat, & desperationem multis posset incutere: presertim q recognouit se à deo propter crimina sua percussum, & emēdationem promisit, imo quod gentilitate relicta legē dei assumptur⁹ esset: nec tñ veniā est adeptus, sed in præsenti atq; futuro punitus. Et vbi est, quod ait script. Nō vindicabit dñs bis inidipsum? Idest, nō consurget duplex tribulatio. S E. Tota illa vitiosi Anthochi pœnitentia ex seruili processit timore ac desiderio sanitatis recuperandæ. Porro scriptura quā allegas intelligitur, qñ pœna vna sufficit ꝓ culpę vindicta, atq; dum reus pœnā illā ex vera cōtritione æquanimiter tolerat. I V. Si aliud qd ex scripturis occurrit ad idē ꝓbādum, prosequere. S E. Ad Heb. protestať Apost. Ne quis fornicator sit, aut prophanus, vt Esau qui propter vnā escā vendidit primitiua sua. Scitote enim quoniā & postea cūpiens hæreditate benedictionem reprobatus est. Nō enim inuenit pœnitentię locū quanquam cū lachrymis inquisisset eā. Præterea his qui tempestiue renuant deo seruire, actempore suæ angustiæ clamāt ad eum, dominus per Salomonē ita respōdet: Quia vocaui, & renuistis, extendi manū meam, & Hebr. 12 Prou. 1

non fuit qui aspiceret, despexistis omne consilium meũ,& increpationes meas neglexistis. Ego quoq; in interitu vestro ridebo & subsannabo,cũ vobis,quod timebatis,euenerit, quũ irruerit repētina calamitas,& interitus quasi tempestas ingruerit, qñ venerit super vos tribulatio & angustia,tũc inuocabũt me & nõ exaudiã,mane cõsurgent ad me & non inuenient me, eo ꝙ exosam habuerint disciplinam,& timorẽ domini nõ susceperint, nec acquieuerint consilio meo. Denique sanctus pater Greg. in libris Dialogorum recitat de quibusdam, qui in extremis dæmones visibiliter conspexerũt, aut alias territi valde fuerunt atque indutias petierũt vnius diei,haud dubiũ quin desiderio pœnitẽdi qui & de suis dolebant peccatis nec tamẽ ꝓfuit eis. Multa his similia ex scripturis possem vtique allegare sed ad persuadẽdũ beneuole hæc reor sufficere. IV. O quã arcta est via salutis, & quã intutum est pœnitẽtiã in finẽ differre ac spe vitæ diuturnioris perseuerare ĩ vitiis. Certe, vt cerno multi spe vana fallunt seipsos. Et vtinam deus omnipotẽs oculo suæ pietatis ĩmensæ immundũ & infectũ cor meum aspiceret, ac vitiosos à me auferret affectus, ac ea quę turpiter amo,& quę male oblectãt

Gregor.

Matth. 7

in fasti

in fastidium mihi cōuerteret. SEN. Paulatim proficitur, & successiue longius itur: & quia peccata tua tibi incipiunt displicere inuoca dominum, & inuocare non cesses. Fac quod in te est, acquiesce consilio, & ea quæ ad detestationē turpiū voluptatū inducūt, attende. IVVE. Quæ nam sint hæc precor te tange.

Cōmemoratio horū quæ ad turpium ac prauarum delectationum detestationem ac fugam inducunt. Articulus IIII.

SENIOR.

QVædam appetibilia reputātur, quæ tamen in fastidiū fugam ac odium conuertuntur, si bene considerentur quæ ea cōcomitantur. Quemadmodū delectat aliquē ire ad loca si amœna, sed si loca illa, sint raptoribus atque latronib⁹ plena tædet & horret eum ipsa accedere: sic voluptas carnis suo modo appetibilis est, verū si ea cōsideres quæ eā sequūtur, abhorrebis eandem. IV. Quæ sunt illa? SE. Nō solū æterna damnatio in futuro: sed & multiplex malum tam culpæ quàm pœnæ in præsenti. Nempe vt scire potes, ad luxuriā vitia multa sequuntur, imo, & propter eā plurima fiūt mala. Nōne ex luxuria oriuntur excæcatio mētis, fastidiū diuinorū, inquietudo & inconstantia cor-

Ad carnaliū detestatio nē inducentia.

dis præcipitatio & incõsideratio mentis, stultiloquia ludicra, scurrilia, turpiloquia, cõsumptio facultatum, eneruatio viriũ, odia, lites, contẽtiones: diffamatio, immorigeratio. Deniq; quò maior est voluptas luxuriæ, & quò plura ac grauiora ei annexa sunt vitia, eo intolerabilior æternæ dãnationis punitio ea consequitur sicut in apocalypsi dominus loquitur. Quãtùm glorificauit se, & in delitiis fuit, tantũ date ei tormentũ & luctũ. Ecce quã breuis est delectatio fornicationis sed perpetua est pœna fornicatoris: ideo recte asserit Augu. Qui pro tam breui voluptate dat diabolo animã suã, pro qua Christus dedit seipsum in mortẽ ac preciũ & fudit sanguinẽ suum, stultissimus est, aut fatuũ mercatorem reputat Christũ. Insuper, quẽadmodum & philosophi quidam egregij fassi sunt, in vitiis carnis maxima est turpitudo est inhonestas, súntque vitia illa prorsus brutalia atque vilissima, & brutis assimilant, imo incõparabiliter viliorẽ & deteriorem efficiũt hominẽ. ideo Innocẽtius recte dixit: O extrema libidinis turpitudo, quæ nõ solũ mentẽ effœminat sed & corpus eneruat, non solũ maculat animam, sed & fœdat personã. Omne nãque peccatũ quodcũque fecerit homo extra

Apoc. 18

Augusti.

Innocẽ.

1. Cor. 6

corpus

corpus ipsius est, qui autẽ fornicatur, peccat in corpus suum. I V. Nónne delectatio illa est naturalis, & ab authore naturæ rationabiliter instituta? Nõ ergo tã vitiosa. S E. Prout à deo est instituta nec vitiosa est, neque illicita, vtpote prout immixta est actui cõiugali, à recta volũtate mananti. Sed annexa actui venereo à peruersa volũtate diuino præcepto cõtraria procedenti est vitiosa. I V. Si displicet deo illegitimus cõcubitus, cur deus ꝑficit eũ infundẽdo animã fœtui ex cõcubitu tali cõcepto? S E. Actus ille inquantũ operatio potẽtiæ vegetatiuæ ac generatiuæ, à deo est & complementũ ab eo sortitur videlicet formã seu animã rationalẽ, non autem in quantum est actus voluntarius ꝑuersæ. IV. Nónne sapientissimus Salomon dixit: Feci mihi cãtatores & cãtatrices, & delitias filiorũ hominũ, & omnia quæ desiderauerunt oculi mei, non negaui eis, nec prohibui cor meum quin omni voluptate frueretur, & oblectaret se in his quæ parauerã? Itémque Nónne melius est, comedere & bibere, & ostẽdere animæ suæ bona de laboribus suis? Quis ita vorabit & delitiis & affluet, vt ego? & rursus, Lætare iuuenis in adolescentia tua & in bono sit cor tuũ nisi in diebus iuuẽtutis tuæ. Eccle. 2 Ibidem Eodem

te deus in iudiciũ. Auferirã à corde tuo, & amoue malitiã à carne tua, adolescentia enĩ & voluptas vana sunt. Præterea q verba illa, Lætare iuuenis in adolescentia tua, &c. nõ dixerit eo sensu quo allegasti, cõstat ex hoc quod eodẽ loquitur libro. Meméto creatoris tui in diebus iuuentutis tuæ, antequã veniat tẽpus afflictionis tuæ,& appropinquent anni, de quibus dicas. Nõ mihi placent. Similiter quo sensu dixerat, Laudaui lætitiã & q nõ esset bonũ homini nisi quod comederet & biberet, atque gauderet: elucescit ex eo, quod in eodẽ codice dixit. Melius est ire ad domũ luctus q̃ ad domũ cõuiuij, in illa enim finis cũctorũ admonet hominũ, & viuens cogitat quid futurũ sit. Itẽq; dixi in corde meo, vadam & affluã delitiis,& fruar bonis, & vidi quod hoc quoq; esset vanitas. Risum reputaui errorem, & gaudio dixi: Quid frustra deciperis? Et denuo. Cor sapiẽtũ, vbi tristitia & cor stultorũ vbi lætitia. Quod autẽ pœnitentia virtuosaq; vita nõ sint differenda, sed indilate ac iugiter exercẽda, Salo. cõtestatur: Quodcũque, inquiens potest facere manus tua instãter operare: qa nec opes, nec ratio, nec sapiẽtia, nec scientia, erunt apud inferos. IV. Obiectionibus meis sapienter, atque ple-

Eccle.12 Eccle.12 Ibidem. Eccle.8 Eccle.7 Eccle.2 Ibidem. Eccle.7 Eccle.

nissime respondisti, nisi quod ipsemet Salomō delitiis carnis se totū exposuit. S E. De hoc scriptura eū acriter reprehendit. Imo ex vitio illo ad tantā deuenit demen tiā, vt idola coluerit, ne suas contristaret delitias. Ex hoc ergo nō datur hominibus
3.Reg.15 licētia lasciuiēdi, sed cautela vitandi. I V. Ecce Dauid vir sanctus, præter sex vxores legitimas legitur decē habuisse côcu-
Gen. 25 binas. Conformiter, in Genesi recitatur, ꝙ Abraham filiis concubinarū suarū largitus est munera, Si ergo tales ac tanti viri, prophetæ, patriarchæ non solum plures habuerunt vxores sed multas etiā concubinas, cur simplicem fornicationem in tantum condemnas? S E. Ad hæc tibi sequenti articulo respondebo.

Quàm enorme crimen sit adulteriū & qualiter intelligendum sit, quod aliqui sancti in veteri testamento, ac lege naturæ, leguntur concubinas habuisse. Articulus V.

SENIOR.

Quo pacto actus coniugij sine peccato, & non raro cū mor-

QVáuis actus côiugalis absque peccato fieri queat, du in ipso nō intenditur voluptas, sed proles ad dei obsequiū educanda, aut persolutio debiti carnis vel euitatio incōtinētiæ in cōthoralis: multi tamē abutūtur cōnubio, & suas accedūt vxores nō maritali, sed adulterino affectu

affectu, hoc est, cōcupiscentia prædominâte voluptatem quærentes etiam extra limites ipsius cōiugii: qui in hoc peccant mortaliter, quum sanctus dicat Hieron. Oīs amator feruentior est adulter. Hi sua voluptate & carnalitate, sic excæcātur & indurantur, quòd legitimis nō sunt contenti vxoribus, sed vagam exercent luxiriam iam cum solutis, iam cum maritatis personis, imo interdū cum personis religiosis. Deniq; quorundā taliūq; tanta est peruersitas vt cum vxores habeant formosas, bonas aut etiam nobiles, quibus sine peccato possint vti nihilominus illis contemptis potius delectātur turpibus ac vilibus, seu aliis quibuslibet puellis aut fœminis commisceri, quorum iniquitas inefabiliter est enormis nec vllam excusationem admitit. IV. Videtur tibi adulterium esse tam graue scelus vt tangis? SE. Iam dixi & iterū dico, & sentio ꝙ inefabiliter sit enorme, & inter peccata quæ fiunt in proximum post homicidiū est de grauioribus vnum. IV. O horribile verbum, cū multi tam leui occasione illud cōmittant Sed nunc quæso causas tantæ enormitatis expone. SE, In adulterio primò est violatio voti fidelitatis, quā coniugati sibiinuicem in cōtractione cōnubij

tali peccato fiat

Hieron.

Adulterij delictū graue est ꝓpter nouem.

promiserunt. Porro violatio voti, secūdū doctores grauius crimen est, quā periurij scelus. Secūdo, in adulterio maxima est inhonoratio & contēpt⁹ sacramenti matrimonij, qđ ipsemet deus in exordio mūdi instituit, in innocentiæ statu atque paradiso. Tanti autē iniuriatio sacramēti nō caret grandi cōtumelia dei. Tertiò in adulterio, est furtū dū maritus propriæ cōiugi aufert suū corpus, & semē corporis sui qđ cōiugis suæ est & ei debetur: cū dicat Apostolus: Vir potestatē corporis sui non habet, sed mulier. Quartò in adulterio est rapina, cum quis manifestè adulteriū agit: imo ī adulterio frequēter est duplex furtum, aut duplex rapina, vt cū vxoratus cum vxore alterius viri peccat, tūc enim suæ vxori aufert suū corp⁹, marito quoq; vxoris quā fœdat, aufert corpus vxoris illius. Quintò in adulterio est sacrilegiū, id est abusus rei sacræ: Cōiugati quippe, in sua desponsatione solēniter ab ecclesia benedicuntur eorūque corpora consecrātur ad prolificandū deo, vt sobolē generēt, in qua fides & cultus dei cōseruentur, idcirco cū adulterio polluūtur, suis corporib⁹ sacrilege abutunť. Sextò in adulterio, maxima fit iniuria proximo, cuius vxor cōtaminatur, quod tam viro illi quā soboli

Gene. 2

1. Cor. 7

eius est valde iniuriosum &, cõfusiuum. Sicq; adulteriũ est iuri naturali valde cõtrariũ. Naturalis etenim iuris præceptum est, Quod tibi nõ vis fieri, non facias alteri. Adulter enim nequaquã vult cõiugem suam ab alio inquinari, imò multi potius vsque ad mortm resisterent: quàm hoc ipsum permitterẽt. Septimò in adulterio est origo exhæredandi verã sobolẽ propria portione, dum ad filiũ illegitimũ deuoluitur hæreditas legitimæ debita proli. Et dato, quòd ex adulterio soboles nõ nascatur, adulterãs tamen tanto periculo se cõmittit. Præterea tãta est grauitas huius facinoris, quòd pro eo iussit dominus in veteri testamẽto mortẽ infligi. In sacrificio quoque zelotypiæ dicebatur vxori de adulterio suspectæ. Si cõcubuisti cum adultero viro, his maledictionib. subiacebis, Det te dominus in maledictionẽ, exẽplũq; cunctorũ ĩ populo suo putrescere faciat semen tuũ, & tumẽs vterus tuus dissrumpatur. Ingrediantur aquæ maledictæ in ventrẽ tuum. Amplius cum Dauid rex dei sui oblitus, adulteriũ perpetrasset, dominus dixit ad eum: Non recedat gladius de domo tua (id est, de sobole & posteritate tua) vsque in sempiternum eo quod despexeris me & tuleris vxorẽ Vriæ Ce-

Tobi. 4

Deu. 20

Nume. 5

2. Re. 12

thæi. Ecce ego suscitabo super te malum de domo tua, & tollam vxores tuas & dabo eas proximo tuo, & dormiet cũ vxoribus tuis. Hoc aũt dicitur deus fecisse, q̃a iusto iudicio permissit hoc fieri, quemadmodũ Pharaonem dicitur indurasse. Vnde elicitur: ꝙ quia aliorum cognoscunt vxores, hoc promerentur vt ipsorum quoque coniuges constuprentur. Postremo quidá gentiles sicut Aegyptij, intantum ahorruerunt adulterium, quod dixerunt illud homicidio grauius esse: vt aliqui expositores scripturæ fatẽtur exponẽtes ꝙ in Genesi recitatur: Cũ prope esset, vt Abraham ingrederet̃ Aegyptũ dixit Sarai vxori suę: Noui quod pulchra sis mulier, & ꝙ quum te viderint Aegyptij, dicturi sunt vxor illius est, interficiẽtq; me & te reseruabunt. Dic ergo obsecro, quod soror mea sis, vt bene sit mihi. I V. Nimis grauas, atq; magnificas adulterij culpam, & forsan vt terreas ac reuoces homines inde. Sed nõ apparet tam graue vt asseris, & forsitan tropicè, ac hyperbolicè loqueris. S E. O male fili adhuc inclinatio tua infecta est, & ad tantũ scelus inclinat te, sed audi q̃d S. Iob in lege naturæ loquutus sit: Si deceptum est (in quit) cor meum super muliere, & si ad hostium amici mei insidiatus sum, scor

tum

tum ſit alterius vxor mea, & ſuper illã incuruentur alij hoc enim nefas eſt, & iniquitas maxima. Ignis eſt vſq; ad ꝑditionẽ deuorans, & omnia eradicans genimina. I V. Si ita eſt cur ſancta ſcriptura affirmat præfatos ſanctos patriarchas Abrahã, Iacob & Dauid habuiſſe cõcubinas? SE. Qualiter intelligendũ ſit hoc, ipſa ſcriptura nõ tacet, quoniam cõcubinas illas interdum vocat vxores, aliquando concubinas, quoniam erant vxores ſecundariæ minúſque principales, quæ iuxta modum loquendi in veteri Teſtamento, concubinę vocãtur Gene.25. Nempe quod Abraham legitur filiis concubinarum munera præſtitiſſe, exponitur de filiis Agar & Cethuræ: quæ tamen ab aliquibus vna fuiſſe mulier aſſeruntur ipſamque Agar in Geneſi vxor Abrahæ appellantur, Gene.16 In eodẽ quoque Geneſeos libro Gene.25 narratur: Abrahã aliam duxit vxorem nomine Cethuram. Idem patet in Geneſi de Gene.30 Celpha & Bala, quæ interdum vxores, aliquando cõcubinæ ipſius Iacobi vocãtur. Denique quod vxoribus Dauid dominus 2Reg.12 dixit: Tollam vxores tuas & dabo eas proximo tuo: certum eſt de decẽ concubinis Dauid intelligi, prout ſecundo Regum deſcribitur. I V. Cur ſanctus vir ille voluit tot vxores habere, quod non videtur iuniori-

Cur antiqui iuſti tot legantur habuiſ-

se vxores. niotibus exéplare. S E. Tempore legis Mosaicæ cuius veri dei quasi in sola Israëlitica viguit plebe, in qua per generationem carnalē cōseruabatur. Ideo desiderio sobolis ad dei obsequiū educandæ, nō voluptatis affectu Dauid tot cōiuges sumpsit:
Psal. 6. q̄bus & moderāter est vsus nocturnis tēporib. lachrymis cōpunctionis magis quā lasciuiis vacans, sicut in psalmo testatur: Laboraui in gemitu meo, lauabo per singulas noctes lectū meum, lachrymis meis
Io. Chry. stratū meū rigabo. Quocirca ait Chrysostomus: Sūmus rex erat q̄ ista dicebat, summus rex erat q̄ ista faciebat. I V. Ecce instructionib⁹ & exhortationibus tuis obtēperare desidero, sed retrahit praua cōsuetudo & quāuis ratio deprecetur & conet̃ ad optima atque synderesis remurmuret malo, cōsciētia quoq; remordeat, passiones tamen fortes sunt valde, & caro infirma, sensualitásq; infecta, fomes etiam & lex peccati regnās in membris stimulare nō cessāt. Obiecta itē alliciūt, societas trahit, dæmones tētāt, & sanguis est calidus. Quid in tot impugnationib⁹ ac incitamētis peccādi, facturus est miserabilis adolescens aut iuuenis? S E. Plures & fortiores nobiscum sunt quàm cōtra nos. Imo omnipotēs est, qui paratissimus est ad se confugien-

fugiétes, in se sperantes suum auxiliũ inuocátes, iuuare, cõfortare, defendere, qui Psal. 90.
& angelis suis mandauit de nobis, & per scripturas ac suos ministros nos instruit, multa & efficacia præbés ac docés remedia contra vitia carnis. IV. Tãge ô senex tange, & doce me remedia. SE. Sic agam.

De multis remediis contra vitia carnis.

Articulus. VI.

SENIOR.

SIcut cõsuetudo paulatim, contrahitur, ita paulatim expellitur, non sine conatu & præsertim cũ adiutorio dei. Primum ergo remediũ contra vitia carnis est propriam fragilitatem ac pronitatem ac vitia corã Deo humiliter ac frequenter cognoscere: & dei subsidiũ ad præualendum his vitiis fideliter atq; assiduè inuocare, & etiã sanctos dei & potissimũ gloriosissimã ac mũdissimã dei matrem, & eos ad quos quis maiorem deuotionem & cõfidentiã habet ad proprium angelum sanctum. Secundum est seipsum auertere à cõsideratione, imaginatione, inspectione, ac recordatione delectationúmque carnis & carnaliũ operũ. Omnis nãq; appetitio ex præuia aliqua apprehensione seu cognitione procedit, cũ obiectũ appetitus sit bonum cognitũ, quod enim omnino incognitum

est nequaquã appetitur. IV. Quomodo potest se homo ab horum apprehensione & recordatiõe auertere quæ oculis carnis & cordis indesinenter occurrũt ac presentãtur? S E. Hoc facere potest & debet, couertendo cõsideratione sui cordis ad salubria ac diuinã. Nonne Dauid rex dixit: Oculi mei semper ad dominum. Et sanctus Iob: Considerãs, inquit, deum timore solicitor. Tertium remedium valde idoneũ est seipsum quotidie, imo multoties omni die, diligenter exercere in precordiali & compassiua meditatione amarissimæ passionis domini nostri Iesu Christi, Quę si sic cõsideretur, omnis immunda ac fœda ac vilis voluptas in nauseã vertitur. Idcirco meditatio passionis Christi tũc est protinus assumenda, dũ oriri incipit in corde tẽtatio aut recordatio impura, venerea. Quartum remediũ est, profundè & frequẽter attendere propria metuẽda nouissima, hoc est mortis acerbitatem, incertitudinem, periculositatẽ & approximationẽ: distinctionem quoque diuini iudicij, & quã horrendũ sit incidere in manus dei viuentis, intolerabilia etiam tormẽta inferni quæ tãto acrius punient lubricum, quo intẽtius in rebus immundis & actibus delectatur obscœnis. Quintum remediũ est vtilitatẽ

carna-

carnalium vitiorũ, & mala eis annexa, ac quantum noceant homini vigilanter considerare, & de hoc dictũ est pręcedēti articulo. Verumtamen homini adhuc prono ad talia, nõ expedit talium considerationi diu insistere: qa ex hoc magis incitaretur ad ea. Sextum remedium est, occasiones & incitamenta horum vitiorum vitare, quæ sunt morosi & incauti mulierũ aspectus familiaritates, munuscula, cõfabulationes loca solitaria & secreta cũ fœminis, attactus, amplexus & oscula, otius, praua consortia, immoderata repletio ventris (præsertim ex calidis cibis ac potibus) amatoriæ cantilenæ, turpiloquia & musica quædam. Hinc ait scriptura: Virginem ne conspicias, ne scādalizeris in decore eius. Noli circunspicere in vicis ciuitatis. Auerte faciem tuá à muliere compta. Propter speciem mulieris multi perierunt. Septimum remedium est, intenta & honesta occupatio circa bona. Vnde Hieronymus dixit, Ama studium scripturarum, & carnis vitia non amabis. Octauũ est cõsideratio præsentiæ summi & sancti dei, cuius pręsentia atq; inspectio meritò retraheret hominē ab omni peccato: præsertim à tam turpibus culpis, imo etiā præsentia proprij angeli sancti. IV. Fateor quòd qui his remediis

mediis vteretur, & præfato modo se exerceret in meditationibus actibúsque prætactis, vitia ista contemneret. S E. Laborare oportet. Et si ꝓ corporali sanitate recuperãda, pro tẽporali lucro homines tot & tanta agunt & patiuntur, cur pro animarũ curatione pro euadenda æterna dãnatione, pro adeptione gratiæ ac virtutum, & pro ætarna fœlicitate laborare & aliquid pati piget? I V. Ora pro me, quia ad ista me dare propono, & fœda corporis inquinamenta vitare. Verumtamen diuitias mundi relinquere nondum paratus sum.

Exhortatio ad cupiditatem vitandam. Articulus. VII.

SENIOR.

ADuertere debes ô iuuenis, ꝙ temporalia & corporalia bona ordinantur ad bona spiritualia & diuina sicut medicina ad sanitatem, & sicut media ad finem. Ideo sicut medicina nocet ac lædit, debilitat & occidit, si abũdantius accipiat quã ad sanitatem requiritur, sic tẽporalia bona si plus appetantur, congregentur, aut reseruentur, quã necessarium aut vtile est ad virtuose viuendũm ac proficiendũ in gratia atq; virtutibus ad obtinendũ salutem æternã: culpa est & superfluitas, quæ auaritia nuncupatur, i. inordinatus amor tempo-

temporaliũ rerũ. Ideo dixit Apostol. Habentes victũ & quibus tegamur, his contenti simus. I V. Certe ex terrenis diuitiis consequitur homo commoda multa: prouisionem securam, lautam refectionẽ honorem, famam, & dignitatem. SE. Non vides ꝙ lauta refectio, promotio ad honores, reputatio hominũ, preciosus vestitus, abũdãs prouisio pro hac vita, sunt instrumenta peccandi, periclitatio animarũ, occasio vitiorum, origo superbiæ, otij causa materia gulæ, fomentum luxuriȩ impedimentum spiritalis amoris. Propter quod dixit Apost. Radix omniũ malorũ est cupiditas. Itémq; Qui volũt diuites fieri, incidunt in tentationem, & laqueũ diaboli & in desideria multa, inutilia & nociua, quȩ mergũt homines in interitũ & perditionẽ. Hinc ait Chrysô. Diuitiarũ sequela sunt gula, luxuria, ira intemperata, furor iniustus, arrogãtia, superbia, & omnis irrationabilis motus. Innocentius quoque, Diues, inquit, in superfluitatẽ resoluitur, iactantia effrȩnatur, currit ad libitũ, corruit ad illicitum. I V. Nonne hæreditatem parentum meorum possum sine peccato possidere? Nõne multi diuites iusti fuerũt & sancti. Nonne Christus diuites habuit quosdã discipulos. Nicodemũ & Ioseph ab

Arimathia Lazarũ & eius sorores, Ioannem, Susannam, & alios vtriusque sexus nonnullos? Nonne omnis creatura dei est bona? Cur ergo cõtemnis diuitias? S E. Si bene aduertisti non damno diuitias, nec omnes diuites dico iniustos, sed diuitiarũ abusum, cupiditatẽ tenaciam, idq; affirmo quod paucissimi sunt qui eis non abutantur, ideóque periculosum sit eas habere: nec vltra, q̃ vtiles aut necessariæ sunt ad spiritalia bona, licet eas appetere. I V. Nonne multa possunt aduersa & damna ac pericula homini euenire? Propter quód prouidentiæ esse videtur cógregare & reseruare diuitias: præsertim quum in senectute pluribus indigeat homo. S E. Dominus noster Iesus Christus per omnẽ Euangelij textum nos docuit, Deum altissimũ patrem vocare, vt in ipso filialem confidentiã habeamus, atq; superfluam circa temporalia solicitudinẽ aspernemur: nec propter incertos futurorũ euentus aduersos thesaurizemus: quum & bruta pascat, & inanimata seruet, atq; gubernet Deus.

Matth. 7 Hinc etenim ait: Ne soliciti sitis, quid mãducetis, neque quid induamini Respicite volatilia cœli quoniã nõ serũt neque metunt: & pater vester cœlestis pascit ea. Nolite soliciti esse in crastinum. Itèmque.

Nolitè

Nolite thesaurizare in terra. IV. Si non licet solicitũ esse in crastinũ, nõ licebit fructus terræ congregare in horreum, SEN. Per crastinum intelligitur tempus futurũ. IV. Vsque in quãtum tẽpus licitũ est sibi prouidere de necessariis vitę? SEN. Dicũt quidã famosi doctores, quod pro vno anno. IV. Adhuc intelligere nequeo, cur non liceat diuitias possidere ac cõseruare, nisi secundũ mensurã quam pręfixisti, vtpote prout vtiles aut necessariæ sunt ad spiritalia bona: quũ possideãtur titulo iusto, & ex successione legitima, & multa opera bona fieri possunt ex ipsa. SEN. Omnia tẽporalia & terrena sunt dona Dei, cõcessa hominibus ad bene & ordinate vtendũ, ita quod homines magis sunt dispẽsatores diuitiarum, quàm domini: propter quod tenẽtur eis vti secũdũ præceptũ domini Dei sui, cui & de omnibus bonis eis cõcessis daturi sunt rationem. Audi ergo quid sancti patres Basilius atque Ambrosius dicãt: Nõ minoris est criminis habẽti sua aufurre, ac rapere, quàm quum possis & habes indigentibus denegáre. Esurientiũ panis est, quem detines, nudorũ indumentum quod includis: miserorũ redemptio & captiuorũ absolutio, pecunia quã in terra abscondis. Tantorum scias te bo- Eodem.

na inuadere,quantis possis,& non vis præstare. Hinc ait gloriosus Hiero. Quicquid amplius quàm nobis opus est,à Deo accepimus pauperibus erogare debemus. Si quod eis deputatũ est,nostris cupiditatib⁹ vel vanitatibus reseruamus, quãti pauperes in locis,vbi sumus, paupertate aut nuditate defecerint, nouerimus nos de animabus illorũ in die iudicij rationẽ daturos. Deniq; vt sanctus Thomas in secũda secũdę declarat: Tẽporalia bona,quamuis sint possidentis, quantũ ad proprietatem: tamẽ quantũ ad vsum debẽt esse illorum, qui de eorũ superfluo possunt sustentari. Propter quod sanct⁹ ait Basilius. Si fateris ea tibi diuinitus ꝑuenisse, an iniustus est Deus res inæqualiter nobis distribuens? Cur tu abũdas,& ille mendicat? Nisi vt tu bonæ dispẽsationis merita consequaris,& ille patiẽtiæ brauiis doceatur? IV. Nimis arctam facis viã salutis. SE. Quæ dixi adhuc minus stricte minúsq; terribiliter sonant, q̃ quod filius Dei in euangelio ait: Facilius est camelũ per foramẽ acus transire,quam diuitem intrare in regnũ cœlorum. IV. Omnes ergo diuites sunt in statu damnationis? SE. Scut in libro. S. Iob legitur,Deus potẽtes non abiicit,quum & ipse sit potens Sic dicere possumus, Deus

diuit

diuites nó abiicit, quũ & ipse sit diues. Porro Christus per diuitem intellexit amatorem diuitiarum immoderatũ: atque ad insinuandum quàm pauci sint diuites iusti, sic loquitur? vnde & verbis illis præmisit. Quàm difficile qui pecunias habent intrabunt in regnum cœlorum. IV. Ad diuitias vehemẽter affici cõsueui, & quõ possum nunc affectũ meũ ab illis auertere? S E. Si cõsideres, quòd diuitiæ sunt tam periculosæ, vt dixit, & quòd eis sint tot mala annexa, quòd itẽ superfluus amor earũ sit charitatis venenũ, & auaritia appellatũr, quã Apostolus idolatriam vocat. Insuper si attendas, quòd Deus sit infinite & prorsus incõparabiliter vniuersis & cunctis creatis amabilior, melior atque suauior: ꝙ etiã spiritalia eius dona (quæ sunt animarum opulentia) sint ineffabiliter digniora cunctis terrenis diuitiis. Si quoque perpẽdas breuitatem vitæ præsentis, in cuius termino cuncta terrena relinques: ac perpetuitatẽ vitæ sequẽtis in qua sola spiritalia bona iuuare, sustentare, ac beatificare te queũt. Nõne fatuũ reputares quẽ cerneres lutũ & stercora preciosissimis gẽmis ac purissimo auro præferre? Quantò magis teipsum arbitrari debes insipiẽtẽ, quã diu Deo bonitatis ac amabilitatis immẽ-

sę,& spiritualibus donis ipsius,ac fœlicitati ætemę pręfers hęc temporalia & caduca:nec quò ad hoc vis ea cōtēnere, quòd à diuino amore,à gratia & virtute,à spirituali profectu, à salute perpetua te impediunt & auertunt? I V. Fortia,sapiēti alia sunt quæ dicis,nec quod dicere valeā habeo:nec tamē ex me ad hūc diuitiarū despectū pertingere queo. S E. Fac quod in te est,te ad gratiā disponendo,& dominū inuoca adiutorem,nec deerit tibi. Nonne multi gentiles philosophi, ex naturali ratione atque virtutibus acquisitis cōtēpserunt & abiecerūt diuitias, ne earū amore & occupatione,à studio sapiētiæ naturalis impedirētur? Quātò magis amore supernaturalis sapiētiæ, gratiæ gratū facientis, infusarū virtutū atque donorū atque fructuū spiritus sancti, beatitudinis quoque futuræ ac sempiternæ & maximè intuitu & amore dei tui, id facere debes, vt saltē necęssariis sis cōtentus?I V.Bonū esset sic agere,sed quis potest?SE.Cur pusillanimis manes?Cur in te stas & non stas? Fige ancoram spei tuæ in domino. An non vides, quā multi elegantes,docti,locupletes,nobiles, adolescentes ac iuuenes quotidie deserāt mundū,parētes,cognatos,consortes,& cūcta quæ habēt,habiturique erant

in

in seculo,& claustra ingrediuntur, imo & ordinẽ Carthusiẽsiũ, in quo sub perpetua manent clausura? I V. Video & admiror: nec sine spirituali gratia id fieri posse reor. S E. Nunquid personarũ acceptor est deus? Nõne prope est omnibus inuocanti- Acto. 19 bus eũ: omnibus inuocãtibus eũ perseue- Psal. 144 ranter, in veritate? nec vlli deposcenti suæ gratiæ denegat opem. I V. Ecce ex his ad d.uitiatũ contemptum inclinor & necessariis contentus esse propono. Veruntamen ad honores mundi, ad humanas laudes ad dignitates ac præsidẽtiã, adhuc cor meũ afficitur, séque ad hæc licitè affici arbitratur, quum iuxta Philosophum, homini videatur præmium esse virtutum: solíque sapientes ac virtuosi principatu ac prælatione sint digni. S E. Talis Affectio Christianæ religioni non congruit: ambitionis est vitium, & veræ humilitati contrariã: imo & vitiorum grauissimorum origó, quemadmodũ in sequenti pãdã articulo. Aristo.

Quod ad veraciter Christianum pertineat, gloriam & honorem mundi, laudes humanas, promotionẽ ad præsidẽdũ aspernare ac fugere.

Articulus VIII.

SENIOR.

Scire te puto sanctam humilitatem esse fundamẽtum virtutum, sicut superbia

mater est & origo omniũ vitiorũ. Agnosce ergo teipsum,& ita intelliges,an liceat tibi appetere principatũ,honorẽ, laudẽq; hominũ. I V. Cognosco me esse rationalẽ creaturam non solũ cunctis irrationabilibus creaturis eminentiorem, sed multis quoq; hominibus doctiorẽ atque in multis præeminentem his, inter quos viuo & ambulo propter quod dignũ me arbitror honorari ab ipsis, ac ipsis præesse. S E. Si ꝓpter huiuscemodi eminẽtias tuas cõtẽdis aliis præsidere : nõ deerũt q̃ in his aut consimilibus, aut certe maioribus donis erũt, aut reputabunt se excellentiores te, & tuæ promotioni resistent ac tibi præferri nitentur:sicque inter illos & te orientur dissentio,displicẽtia,inquietudo, suspicio rãcor,lis,atque cõtentio. I V.Hæc quotidie oriri inter eos,qui ad prĩcipatũ & prælationẽ aspirant,experientia mõstrat. S E. Quomodo ergo opinaris te id licitè affectare,ex quo tot vitia oriũtur,& quod affectantem sic maculat,impietat, atque ab oĩ profectu spiritali, & vera mentis tranquilitate impedit & elõgat. I V. Nõne aliqui iusti pro principatu obtinẽdo,aut conseruando decertãt? S E. Hi quibus ex iure successionis aut alio titulo iusto competit principatus,pro eo possunt certare, dummodo

modo recta eorũ sit intentio, & ipsi se dignos exhibeant principatu. Aliunde verò ad præsidentiã aspirare, præsertim ad Ecclesiasticas dignitates ac ꝓmotiones (quibus cura annexa est animarum) præsumptuosum ambitiosum, incautũ, imo & stultũ cẽsetur. IV. Non e his qui vigent & præpollent ingenio ac prudentia, iure naturali, cõpetit præsidere vt ait Philos. S E. Si ingenio ac vera prudẽtia (quæ sine aliis virtutibus non habet) præsertim infusa prudentia, polleant: ceterósque transcendant præesse sunt digni. Nõ tamen cõsequitur quod seipsos ingerere debeant, aut præsidentiã affectare sed præstolari, humiliare seipsos, subesse, & obedire, quousque vocẽtur legitime. Quum dicat Apostolus, Nemo assumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo, tanquam Aaron. Et Esaias, Væ qui sapientes estis in oculis vestris, & coram vobismetipsis prudentes. Vnde & Paulus, Nolite (inquit) esse prudentes apud vosmetipsos. Quòd si vę his qui in oculis suis prudentes sunt, quantò magis his qui se aliis reputant prudentiores, potissimũ cũ infusa prudẽtia præsupponat charitatem, in qua nemo se esse cognoscit pro certo, sine reuelatione diuina. Sed iam plenius exprime mihi, quid sis. Quum enim dixi

Agnosce teipsum, nō id amonere intendi, vt noscas, q͞d sis diffinitiuè seu per naturā & quantū ad dona fortunæ (quæ bonis & malis sunt communia) sed vt penses qualis sis per conuersationem. I V. Defectuosum & fragilē me esse nō denego. S E. Si ergo hucúsque non recte rexisti teipsum, nec sub regimine superioris iustè vixisti quo colore appetis aliis præsidere? Intuere, quantæ debeat esse virtuositatis, qui dignus est pręesse hominibus? Nonne iudex debet esse quasi viua lex, ac animata iustitia, vt nusquā ab æquitate & veritate declinet? Quód si quis vera careat humilitate, vtpote ambitiosus ô quā longe distat à virtuositate. Denique si vniuersa & singula tua peccata clarè & efficaciter penses, ac ponderes, non iam primatu, honore, laude & gloria, sed omni deiectione, cōfusione, vituperio, subiectione dignū te reputabis. Itaq; qui in virtutibus, & profunda humilitate exercitatus non est, & qui subesse ac prōptè obedire nō didicit, non est aptus & dignus præesse. Nec enim idoneus est alios in virtutibus edocere, qui in virtutibus nō est practice doctus. I V. Si hęc ita se habent quid est quod in ecclesia nō solū ad secularia officia, & ad dignitates ciuiles, sed ad spiritalia quoque regimina

mina & ecclesiasticas prælaturas, multi in exercitati & iuuenes, ac seipsos ad talia ingerētes, quotidie ꝓmouentur. SE. Allegare inconueniētia nō est satisfacere veritati, sed absurditates augere, siue detegere. Verūtamē quoniā id qđ tangis, assidue agit' Ecclesia vehemēter declinat & innumerabiles tam præsidētes quā subditi pereūt, ac dānātur. Præterea si tales ad præsidendū sic aspirātes districtionē pensarēt diuini iudicij, nequaquam se tanto innodarent periculo, & qui pro seipsis non sufficiūt summo iudici reddere rationē, nullatenus statū illū appeterent, in quo pro aliis quoq; obligarētur rationē dare altissimo. Scriptū est enim, Iudiciū durissimū in his qui præsident fiet. IV. Si tam periculosum est præsidere, mirū quod aliquis cupit primatū. SE. Audi quid electus & illuminatus dicat Greg. Vnusquisq; toties ad apostasiæ crimē dilabitur, quoties præesse hominibus gloriatur. Et rursus. Toties Deū meum præcedere cupio, quoties proximis meis præesse desidero. Et, Quē nunc iudicē esse delectat. Christū iudicem videre in die iudicij non delectabit. Itēq; Numerari vitia nequeūt, quæ ex ambitione procedunt. Hinc & sanctus Bernard. disseruit. O ambitio crux ambientium,

Philos.

Officia & dignitates q̃to periculo ambiantur.

Sapien. 6

Grego.

Bernar.

quo

quomodo omnibus placens oẽs torques? Et denuo. Quid magis mirandũ quid amplius deteſtandũ quid grauius puniendũ, quàm quòd videns filiũ dei ſummo in regno angelorum, factum nouiſſimum in regno hominum, apponat adhuc magnificare ſe homo ſuper terram? I V. Mirum ꝙ Chriſtus in Euangelio iſta nõ tangit. S E. Non ſolum in Euangelio tangit hæc, ſed exẽplo & verbo apertiſſime percutit, damnat, cõfundit totius ambitionis inſaniam, omnis arrogãtiæ vanitatẽ, vniuerſam laudis humanæ gloriæ ſecularis tranſitoriiq; honoris affectionem. Nonne apud Ioannem narratur, Sciens Ieſus quod venturi eſſent, vt raperent eum & facerẽt eum regem, fugit in montẽ ſolus? Nõne de Chriſto vere dixit Apoſtolus, Quòd præpoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucẽ, confuſionem, contempta? Et denuo, Chriſtus non ſemet ipſum clarificauit, vt pontifex fieret, ſed qui loquutus eſt ad eum. Tu es ſacerdos in æternum ſecundũ ordinem Melchiſedech. Nõne in euãgelio ait, Diſcite à me quia mitis ſum & humilis corde? Nonne frequenter loquutus eſt. Qui ſe humiliat exaltabitur, & qui ſe exaltat humiliabitur? Denique ipſe venit in mundum hunc & inmũdo hoc inter homines conuerſari elegit

elegit, non in opulentia temporali, non in delitiis carnis, nō in mūdano honore, non in potestate & gloria: sed in maxima paupertate, in corporali afflictione, in profundissima humilitate, abiectione, persequutione, obediētia, seruitute, factus obediēs patri vsq; ad mortē. Et dixit: Filius hominis non veni ministrari, sed ministrare. Præterea cū in cœna nouissima, facta fuisset inter discipulos adhuc imperfectos & rudes contentio, quis eorū videretur esse maior, respondit: Reges gentiū dominantur eis, & qui potestatem habent super eos, benefici vocantur. Vos autem nō sic, sed qui maior est in vobis, fiat sicut minor & qui præcessor est, sicut qui ministrat. Apud Marcū quoq; loquitur: Quicunque voluerit fieri maior, erit vester minister; & quicunq; voluerit inter vos primus esse erit omnium seruus. Atque vt in Matt. recitatur, interrogat⁹ ab Apostolis Iesus, qs maior est in regno cœlorum? respondit: Nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnū cœlorum. Quicunq; ergo humiliauerit se sicut paruulus iste, hic maior est in regno cœlorū.

IV. Vt video, humilitas in primis necessaria est, & ipsa præcipue cōmendatur. Estq; necesse vt homo in oculis suæ mentis sit

vilis

vilis & modicus,& deprimat, non extollat scipſum,& cupiat obedire, ſubeſſe,ac paruipendi potius,quàm iubere, præeſſe aut promoueri,quāuis hoc totū ſatis difficile videatur implere. S E. Hoc totum facile fiet nobis,& paulatim delectabile erit, ſi cōſideremus quotidie omnem domini noſtri Ieſu Chriſti humilitatem, obedientiā ſubiectionē,proprias quoq; defectuoſitates & innumerabiles quotidianáſque culpas: ſed & naturales defectus in corpore. & in anima,ſordes fœditateſque carnis, & ꝙ à nobiſipſis nil habeamus niſi deficere & peccare. Imo quod nec ad momentum poſſimus manere in eſſe, nec aliquid meritoriè agere,niſi ex conſeruatione & gratia dei, cui omne bonū ſemper aſcribere obligamur. Si demū pēſemus quantū diſpliceat Deo,& quantū noceat homini ſuperbia,quātā mereatur dānationem,quātū etiā placeat deo,& quantū proſit homini beata humilitas. Nonne inter ſuperbos
Prou.13. ſunt iurgia,humiles verò pacificè ac iucūdè conuerſantur adinuicem? I V. Bona doctrina, cui nec quicquam obiicere queo. Plenius tamē & cōpendioſe quæſo me inſtrue qualiter oīa ad quæ in illo dialo. ac tractatu me admonuiſti valeam adimplere. S E. Dirige te in deo,& hæc omnia implebis

plebis I V. Quid est dirigere se in deo? S E. Oĩa illa appetere & emplecti quæ expediunt homini ad cõplacendũ deo, ad proficiẽdũ in gratia & charitate ipsius, ad obtinẽdum æternam salutẽ. I V. Quæ sunt illa? S E. Corpus proprium per ieiunia & abstinentias ꝑ vigilias fructuosas & disciplinas, ꝑ pœnitentiæ opera castigare, sensualitatem rationi subiicere, in aduersis gaudere, iniurias, correptiones, asperationes hilariter tolerare, ad assiduam mentis vnionẽ cum deo indefesse conari, per orationes feruẽtes per meditationes salubres per ardentes affectus, atque in oĩbus corã deo custoditè & timoratè ac synceriter cõuersari. I V. Ad carnaliũ delitiarum despectũ ad tẽporaliũ diuitiarũ vilipẽsionẽ, ad trãsitoriũ inaniũ fallaciũmq; honorum horrorẽ ac fugam, per omnia prædicta me attraxisti: Veruntamen, quoniã sensus & cogitatio cordis humani proni sunt ad malũ ab adolescentia, in tantũ quòd peccare delectat, & ad ludos, iocos, confabulationes, solatia, iugiter inclinamur nos, qui in virtutibus nondũ sumus cõstabiliti, precor vt aliquid dicas de his quæ ad peccati horrorem & fugam accendunt.

De his quæ ad horrorem & fugam peccati inducunt, & de enormitate ac grauitate peccati, de

ctilis pater appellari dignatur: eò damnabilior est nostra trãsgressio. Et si vitiosum valde censetur carnalibus esse rebellẽ parentibus, nõne sceleratissimũ est deo patri omnipotenti nõ obedire? I V. His planè cõtradici non potest. S E. Quemadmodũ ergo infinitã Dei bonitatẽ, fidelitatẽ, dignitatẽ, sapientiã, charitatẽ, beneficentiam, dignationem, & eminentiam, in hac vita cõprehẽdere nõ valemus; ita nec plenè ac lympidè capere aut exprimere possumus quanta sit gravitas, atque enormitas omnis peccati mortalis. I V. Hęc nõ dubito: [illegible] enim inter peccata mortalia sit tãta diuersitas, ita vt vnũ sit alio quasi nimis cõparabiliter maius & grauius: si tãta est minimi peccati mortalis enormitas, quid de grauioribus vitiis, quibus ille [illegible] nimium [illegible] S E. [illegible] considerãs? Quemadmodum enim vna virtus est dignior alia; sic vnũ peccatum est alio grauius. I V. Inchoatã disputationem prosequere. S E. Frequenter cõtingit, vt id quod in seipso plenè cognosci non valet, ex suis cognoscatur effectibus: sic & copiosius libet mortalis peccati & ineffabilẽ grauitatẽ aliqualiter scire valemus. [illegible] quod deus natura [illegible] omni sua benignitate & charitate

ad genus humanū, pro vnoquoq; peccato mortali æternā dānationē & pœnā, omni tormēto huius vitæ acerbiorē, nunquā finiendā infligit, imo pœnarū cōgeriē inæstimabiliter dolorosam videlicet pœnam dāni & pœnā sensus. Ipsáq; pœna sensus est multiplex, qa nūc æstuantissimo calore nūc vehemētissimo frigore absq; reductione ad mediū miseri affligūtur dānati. Nec tantū ipso infernali incendio gehennalíque frigore cruciātur, quātū ipsa mentis desolatione, angustia, desperatione, pressura, dū iugiter pensant tantā eorum calamitatem perpetuò duraturā. Iam dæmonum quoq; societas & horrēdus aspectus pœnalissimus est dānatis. IV. Metuenda iugiter & pensanda sunt ista, quòd si pro mortali peccato, quantumlibet paruo, infligitur tanta punitio, quàm intoleranda ac vehementissima erit eorum pœna qui grauioribus vitiis implicātur, imo multis mortalibus sordēt criminibus: Sed dic an etiam venialia puniantur in inferis, & quàm diu. SENI. Deus iustus nullum malū quantūlibet modicū deserit impunitum: Nonne Christus in euangelio dixit. Quod de omni verbo otioso exigenda sit in die iudicij ratio? Quamuis autē peccato veniali nō æterna, sed temporali pœna-

debeatur secundũ se: tamen, inquantum coniunctũ est culpæ mortali, & ratione status miserorũ in inferno, in quo nulla est redemptio: dicunt doctores communiter, quod etiã venialia in inferno æternaliter puniantur. IV. Grandẽ formidinem & tremorem mihi ista incutiũt; & certe insensati sunt qui ista nõ pẽsãt, sed absque terrore & fræno perpetrant mala. § E. Multæ & magnæ sunt peccantiũ stultitiæ. Prima est, quod pessimo & crudelissimo suo hosti deseruiũt, à quo tãto grauiora recipiẽt ac sustinebũt tormenta quãto plus seruiẽrint & acquieuerint illi. Secunda quia à summo & optimo suo amatore, scilicet deo, auertunt se, & eius voluntati, præceptis, documentis, consiliis renuunt consentire. Tertia quia spiritaliter corda sua excæcant, iuxta quod scriptum est, Excæcauit eos malitia eorum. Quarta quia lætaliter vulnerant, imo occidunt animas suas; sicut in libro Sapien. scriptũ est: homo per malitiam occidit animam suam. Et item, Os quod mẽtitur occidit animã. Quinta, quia seipsos diabolo incorporant; illaqueant, tradunt, & vendũt. Sexta quoniam omnia præcedentia merita sua mortificãt. Septima quia omnes spiritales suas diuitias, scilicet gratiam, virtutes & dona

1

2

3

4

5

6

7

8 spiritus sancti amittũt. Octaua, q a spiritũ sanctum eiúsq; inhabitationem piissimã à cordibus suis excludũt, atque in eis dia-
9 bolo exhibent mansionem. Nona, quia
10 sciẽter & spõte ad inferos gradiũtur. Deci-ma, quoniam vilia corpora sua præferunt suis nobilibus & imortalibus animabus magísque amant & quærunt temporalia quàm æterna, præsentia quàm futura, terrena quàm cœlestia, carnalia quàm spiri-
11 tualia ac diuina. Vndecima q dæmonum suggestionibus acquiescũt, & angelorum sanctorum inspirationibus inobedientes cõsistunt. Duodecima, quòd matrẽ suam
12 ecclesiã ac bonos prælatos spiritalésque patres suos audire contemnunt. I V. Incomparabiliter magnæ & inexcusabiles sunt istæ stultitiæ. Nũc de effectibus vitiorũ aliquid adde. S E. Quemadmodum charitas virtutésque cæteræ faciunt hominẽ dei amicum, filiũ adoptiuum, seruũ fidelem, æternæ vitæ hæredẽ, mẽbrũ ac militem Christi, deo consimilem & vnitũ, sic omne mortale peccatũ facit hominẽ aduersarium dei, filiũ & seruũ ac membrum diaboli, dignum pœnis inferni spiritaliter mortuum, miserum, pauperẽ, cæcum, & nudum: ita quòd suæ salutis sit immemor, nec sua aduertit pericula, nec ea

quæ dei sunt, sapiunt ei, nec vitiorũ suorũ percipit læsiones, imo ad ea quæ suã concernũt salutẽ, insensibilis existit. Venilia quoque peccata ad mortalia disponunt; charitatis feruorẽ diminuũt, spiritalẽ cõsolationẽ impediunt à profectu retrahunt spiritali, retardant à gloria, & magna purgatorij merentur tormenta, mentis quoque inquinant puritatẽ, & eius cũ deo familiaritatẽ præpediũt, tẽpus infructuose expendunt. Idcirco qui mortalia peccata cupit vitare necesse habet diligentiam adhiberẽ, vt & venialia quo ad eius fieri poterit, declinet, & quotidiana peccata deploret quotidie, atque in via virtutũ proficiat, quia in ea nõ progredi neque proficere, regredi est & deficere. I. V. Iã tanta mihi loquutus es de enormitate peccati, de stultitiis peccatoris, de effectibus vitiorũ de suppliciis damnatorũ, vt saxo & ferro sit durior, qui ex his non cõpungitur, nec terretur, nec vitia detestatur, nec pœnitere & cõuerti festinat. Ego itaque cõsideratione horum pœnitere & mox cõuerti propono auxiliantéq; deo dignos pœnitentiæ fructus agere cupio, sed proh dolor adhuc terret me arctitudo viæ salutis difficultas virtutũ, pœnitentiæ labor, pugna tentationũ, & perseuerãtia laboriosa

vſque in finē; ideo precor vt ad hæc arripienda me animes & confortes méq; mœſtum ac tremulum conſoleris. SE. Libenter quantum dominus dederit, faciam.

Exhortatio, cōfortatio & conſolatio, ad aggrediendū viriliter ac iucūdè viā ſalutis, pœnitētiā ſalutarem, conuerſionem perſeuerantem:

Articulus. X.

SENIOR.

Conſiderare debes in primis ô iuuenis ꝙ domin⁹ noſter Ieſus in euange. ait, Venite ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam vos. Tollite iugū meum ſuper vos, & diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde, & inuenietis requiē animabus veſtris. Iugū enim meū ſuaue eſt, & onus meū leue. Mox ergo vt viā pœnitētiæ ac ſalutis cœperis introire & laborē ac difficultatē ſenſeris in eadē accede ad Chriſtum, & ipſe reficiet te. Quúmque iugum præceptoris ipſius ſuper te ſumpſeris, & mandata eius exequi cœperis, inuenies requiem animæ tuæ, & experieris quod iugū CHRISTI, id eſt, lex euangelica ſuaue exiſtat, & promptè ac dulciter Deo obediens ſeruiens eris IV. Quid eſt ad Chriſtū accedere, & quid eſt refici ab eo? SEN. Ad Chriſtum accedere eſt eius pietatē charitatē & omnipotentiam

tentiā cōsiderare, & ipsum cōfidenter humiliter ac perseuerantèr orare, vt dona gratiæ suæ dignetur augere in ipso orante, & consolationē internam interdū conferre: & presertim charitatē accēdere, atq; in omni tētatione & necessitate gratiose assistere ac iuuare. Ad hūc spiritalē accessum hortatur Apostolus dicens: Adeamus cū fiducia ad thronū gratiæ eius, vt misericordiam cōsequamur, & gratiā inueniamus in auxilio opportuno. Et Psalmista: Accedite, inquit, ad eum & illuminamini: & facies vestræ nō confundentur. Deniq; quā confidenter debemus orare, ipsemet Christus infallibilis veritas docet dicēdo: Petite & accipietis, quærite & inuenietis, pulsate & aperietur vobis: Omnis enim q petit accipit, & qui quærit inuenit, & pulsanti aperiet. Atq; vt idē testatur. Oportet semper orare & nō deficere. Oportet quoque deū maiestatis & sanctitatis immēsæ vbiq; præsentem ac omnia intuentē, cum grandi reuerētia & diligēti cordis custodia inuocare: non ex arida consuetudine, nec corde distracto, pigro, ac tepido. Qui ergo sic inuocauerit deū exaudietur certissime, & cōsolationes diuinas experietur frequenter: sicq; celeriter in charitatem proficiet, & accēdetur cor eius in deo, ita

quod cũ ingẽti alacritate, spiritualiq; gaudio sseruiet ei. Sicut hortatur propheta Seruite domino in lætitia, Introite in conspectu eius in exultatione. Paul. quoque Gaudete in dño semper. Verũ ad hæc impetranda & cõseruanda, necesse est carnales & mũdanas cõsolationes despicere, ac vitare, & corã deo timorate, custodite, ac solicite ambulare, cogitãdo, ac venerãdo assidue omnipotẽtis dei præsentiã. IV. Magna sunt hæc. Virtus tñ, vt puto, ex sua natura est ardua, excelsa, difficile, ac laboriosum, actib. virtutũ insistere. SENI. Melius intuere: Quid enim dulcius & quietius charitate, pietate, mãsuetudine, patiẽtia sobrietate. Quid verò amarius ac pœnalius inuidia & rancore, crudelitate, indignatione, ira, impaciẽtia, & gulositate. Virtus ergò ex sua natura suauis est, & actui suo habet delectatione annexã, idcirco mẽti bene dispositæ delectabile est virtutũ actibus insistere & spiritualib. exercitiis occupari. Quid dulcius animæ deuotæ ac serui dei, quã deũ laudare, psallere, orare, cõtemplari, diligere, & ipsum brachiis charitatis intra se amorose cõstringere? Hinc Iacobus Apostolus assignans quædã remedia prauæ tristitiæ expulsiua disseruit. Tristatur aliquis vestrũ, oret æquo animo & psal

las. IVVE. Vnde oritur difficultas insistendi actibus virtutũ in multis hominibus? S E. Dimissis peccatis manent adhuc in homine nouiter cõuerso reliquiæ peccatorũ, id est pronitas ad peccandũ, difficultas ad bene agendũ, infirmitas resistendi tẽtationibus ex pristina assuefactione iniqua. Hæ nũc reliquiæ vitiorũ paulatim tolluntur per exercitia bona, ꝑ assuefactionẽ ad meliora, per charitatis profectũ, per diligẽtẽ exercitationẽ in omni virtute, sicq; vitiis extirpatis cũ suis reliquiis, & passionibus reformatis, virtus elucescit, atq; facillimũ fit virtutũ actibus occupari, deo vniri, in ipso quiescere, & ea quæ dei sunt ac salutis intẽdere: imo sic mẽs in affectũ totius boni, honesti totaliter transformatur, ac in deo firmatur, atq; ab eo quotidie copiosius locupletatur, lympidius illustratur, frequentius visitatur, validius quoq; accenditur, & vberiores cõsolationes sortitur: ita vt cum viro sancto dicere possit deo, Secundũ multitudinẽ dolorũ meorũ in corde meo, cõsolationes tuæ lætificaue rũt animã meam. Et cũ Apost. Benedictus deus qui cõsolatur nos in omni tribulatione nostra. I V. Bona & consolatoria sunt hæc verba. S E. Si deus est in isto exilio in valle hac lachrymarũ, in hoc pœnitentiæ

loco, suos electos tā dulciter consolatur & tāta charismata gratiarū largitur, quātā putas beatitudinē, quàm gloriosam & copiosam mercedē præparauit eis in cœlis in throno gloriæ suæ, in patria beatorū?
I V. De hoc audire te opto. S E. Spes & cōsideratio præmij minuunt vim flagelli, & difficultatem laboris alleuiant. Si ergo perpenderis quā inæstimabilem & exuberantissimā atq; æternā mercedē, felicitatē & gloriā præparauerit Deus altissimus suis fidelibus seruis pro temporali eorū obsequio, pro breui labore, pro modico cultu maxime autem pro pia ac feruenti eorū affectione ad deū, fateberis nihil dignum ad præmia illa cœlestia te agere posse, nō terrebit sed delectabit te pœnitentiæ labor obsequium dei, & oīs aduersitas. Propter q̄ ait Apost. Nō sunt cōdignæ passiones huius temporis, ad futuram gloriā illā. Et rursus, Id quod in præsenti est momentaneū & leue tribulationis nostræ supra modum in sublimitate æternū gloriæ pondus operat in nobis. Imo si possemus quotidie milies mortē pati pro gloria illa, & mille annis deo seruire pro fruitione illa beatifica summi boni per vnum diem habēda adhuc non esset cōdigna oīs hæc passio, & vniuersa hæc seruitus ad tantam

mercedem & gloriam, quę cōsistit potissime in clara, immediata, ac iucundissima visione diuinæ essentiæ: atque in plenissima ac suauissima fruitione bonitatis æternæ, ac infinitæ. Quā incōparabiliter putas esse iucundū summi & adorandi Dei vultum superpulcherrimum in se ipso clarissimè intueri, eiúsque infinita dulcedine ad libitū frui; quū ipse gloriosissimus deus sit vniuersis & singulis creaturis prorsus infinite pulchior, melior, amabilior, dulcior, perfectior, atque fœlicior. Deinde conspicere, qualiter natura nostra, ab vnigenito Dei filio sit in vnitatem personæ assumpta, gratiosissime decorata, & gloriosissime exaltata. Videre insuper electissimam & præclarissimam Dei genitricem ac virginem; omnésque ordines angelorum ac ciuium supernorum. IV. Tantæ mercedis & gloriæ consideratio tam immensa & nūquam finienda fœlicitas, omnem temporum pigritiæ omnem horrorem laboris, omne tædiū meritò debent excludere: alacritatē ingerere, charitatem accendere, & ad indesinentē excitare profectum virtutum. S. E. Quamuis hoc ita est, potius tamen debemus Deo seruire & ipsum diligere propter puram ac infinitā bonitatem, honorabilitatē & sanctitatem

ipsius

ipsius quàm præmiorum intuitu. I V. Ad hæc successiue pertingitur. Verùtamen de cœlesti fœlicitate & gloria illa, plus aliqd audire inardesco. S E. Quid tibi plus dicere possum? Apost. dixit: Quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascēderūt quæ præparauit diligētibus se. Ecce tāta est charitas, liberalitas, dignatio Dei ad suos electos: quòd præparauit eis seipsum, vt suæ gloriæ infinitæ sint participes & consortes: & ipsum possideāt, intueantur, & gustent, sicuti est in seipso: atque q̄ ipse est p naturā, sint ipsi per participatione & gratiā cōsummatā, sicq; plenissime trāsformentur ac fœlicissimè absorbeantur in ipsum, & inauertibiliter ac æternaliter cū securitate perfecta fient intēti vultui gloriæ eius cū ardētissima charitate & superfluētissima iucūditate. Certe tāta est pulchritudo deitatis æternæ, tāta iucūditas visiōis lucis diuinæ & increatæ, tanta dulcedo beatificæ fruitionis summæ ac præstantissimæ bonitatis; vt quamuis non liceret manere in gloria illa nisi horula vna, propter hoc tn innumerabiles anni seculi huius pleni delitiis merito cōtēnerētur. Ibi incessabilis & infatigabilis laus creatoris contentio plena, ita vt nihil amplius appeti possit, summa cōcor-

dia

dia, inuiolabilis amor, inuariabilis status, æterna securitas, iucundissima prorsus societas. IV. Satisfecisti desiderio meo, & nunc toto corde cum ingenti affectu ad pœnitentiam & conuersionem indilatam paratus sum, Sed precor dignare me informare, qualiter inchoandum, prosequendum, & consummandum sit mihi.

Qualiter pœnitens & conuerti volens, debeat inchoare, prosequi & complere Articulus.

SENIOR.

Sicut sanctus asserit Augustinus: Initium bonorum, cōfessio est malorum. In primis ergo debes in secreto & quieto loco vitam tuam præteritam diligenter discutere, peccata tua quantum poteris, omnia ad memoriam reuocare, atque de his intra te cordialiter ac vehementer dolere, sicque ad confessionem procedere, & ea distincte ac dolorose cum pleno emendationis proposito confiteri: & quicquid tibi pro satisfactione à confessore iniungitur deuote, & in statu salutis humiliter adimplere, & à recidiuo incessanter cauere. Deinde quum dicat Saluator: Si vis ad vitam intrare, serua mandata: oportet te præcepta Dei atque ecclesiæ omnia obseruare, quantum ad tuum pertinet statum:

tum: Vt ait Apostolus Iacob⁹. Si quis totã legem impleuerit, Offendat autem in vno factus est omnium reus. Debes ergo Deũ super omnia toto corde diligere, & teipsum ac omnia tua, & cuncta quæ agis, cogitas, appetis aut loqueris, ad Dei honorẽ & gloriam, & ad diuini amoris ordinare profectum. Quatuor nouissima tua iugiter in memoria habe. Totam conuersatio nem tuam in timore Dei initiali ac filiali, & in ꝓfunda ac stabili funda humilitate. Coram proximis exemplariter viue. Ad resistendum tentationibus semper esto paratus. In dubiis quære à sapientibus ac discretis consiliũ, doctrinam. Quotidie antequam eas dormitum examina temetipsum qualiter diem expederis, quid mali in ea commiseris, quid boni omiseris, & sic de omnibus tuis peccatis, quotidianisque culpis dole, ingemisce, plora, veniã pete, emendationem propone, & suo tempore confiteri intẽde. In lecto decenter & pudicè te habe, mox quando euigilas cor tuũ leua ad Deũ orãdo, ac salubria meditã do, & dum surgis primum quære regnum dei & iustitiam eius ac diem fructuose expende. In cibo, potu, somno, ac vestitu moderamen obserua, passionem domini nostri Iesu Christi quotidie diligenter recogita.

gitã. Motus animæ, ac passiones vince ac rege, proximis esto benignus, affabilis, charitatiuus. Pauperibus liberalis, imo ad omnia opera misericordiæ tã corporalia quã spiritalia pro posse intentus, linguã refrena. In exterioribus occupationibus mentem multoties ad Deum erige, discretionem in cunctis obserua, præsentiam dei assidue pensa. Iustitiam dilige, esto syncerus, omni calliditate, duplicitate, simulatione exclusis maioribus esto subiectus. Nemini quicquam debeas, nisi vt diligas omnes. In his & consimilibus te exerce, profice, perseuera. IVVEN. Saluberrimæ prorsus doctrinæ, quibus deo præstante obtemperare conabor. Et nunc ô Senior venerande, ô pater dilecte, ex totis præcordiis gratias tibi ago, me totum tibi exhibeo ac rependo. SE. Conuersioni & gratitudini tuæ toto corde cõgratulor de tuo profectu in domino lætor. Præstet nobis altissimus taliter conuersari in seculo isto, vt vitæ huius completo curriculo congregemur, & beatificemur simul in cœlo, in creatore nostro qui est super omnia Deus sublimis & benedictus.

Amen.

D. Dio-

D. DIONYSII CARthusiani, de fonte lucis, ac semitis vitæ, tractatus, admodum fructuosus ac spiritualis.

PRAEFATIO.

QVis sapiens, & intelliget ista? intelligens, & sciet hæc? Quia rectæ viæ domini, & iusti ambulabunt in eis: præuaricatores verò corruent in eis. Verba ista ad literam protulit san-
Ose.14. ctus propheta Oseas. Primò ad insinuandum difficultatem sui voluminis. Secundò, ad designandam paucitatē intelligentium sua dicta. Et horū rationē subiūgens adiecit, quia rectæ sunt viæ Dei, in quibus iustos asserit ambulaturos, transgressores verò casuros in eis. Quia & si in initio fortè in eis cœperint proficisci, non tamen in eis salubriter perseuerant. Porrò iuxta mysticū sensum verba hæc ritè suscipiuntur de cognitione idonea triplicis viæ, qua itur ad fontē beatitudinis, ad vltimū finē, ad creatorem omniū Deum sublimem & benedictū, in cuius lympidissima, amorosa, & fruitiua cōtemplatione omniū mentium creatarum consistit fœlicitas, quemadmo-

admodum ipse testatur vnigenitus patris æterni, loquens ad patrem. Hæc est vita æterna, vt cognoscant te verum Deum. Et rursus alibi, Ego sum, inquit, α & ω, principium & finis. De quo Hieremias propheta: Vere, inquit, in domino Deo nostro salus Israel. Denique quoniam pauci ad hunc beatissimum ac beatificum finem, Deum incomparabiliter gloriosum per rectas ambulant vias, his potissimum diebus de quibus dixit Apostol. Scito quod in nouissimis diebus instabunt tempora periculosa, & erunt homines amantes seipsos, cupidi, elati, voluptatis amatores magis, quàm Dei. Idcirco ad insinuandum paucitatem intelligentium efficaciter vias tres quibus ad altissimum est tendendum (vtpote viam purgatiuam, illuminatiuam ac perfectiuam) meritò præinductũ assumpsi verbum propheticum: Quis sapiens & intelliget ista? & cætera. Si quidem hæc ipsa, quę de hac triplici via dicẽtur, non nisi verè sapientibus innotescunt aut elucescere queunt. Quòd si quispiam aliorũ se dixerit ea cognoscere, factis negabit: erítque cognitio eius aut nulla, aut certè informis, nuda & arida atque dãnationis meritoria grauioris, quemadmodum ait saluator: Seruus qui cognouit vo-

Ioan. 17.
Apoc. 22
Hiere. 3.
2. Ti. 3.
Ose. 14.
Lucę. 12.

lũtatẽ domini sui, & nõ fecit, plagis vapulabit multis. Præterea omnes iniquos vias
Iob.14. domini ignorare: sacra copiose docet scriptura. Scriptum est enim: Rebelles lumini nesscierũt vias Dei. Vniuersi autẽ in mortali existẽtes peccato, rebelles sunt lumini: lumini scilicet incremẽto, Deo sancto ac
Baruc.3. vero, & rectæ rationis iudicio. Hinc etenim dicit Propheta: Viã sapientiæ nesscierũt, nec meminerũt semitarũ eius. Proptérea oẽs huiusmodi in scripturis diuinis insipiẽtes ac fatui appellãtur. De quibus Salomon loquitur: Stultorũ infinitus est nu-
1.Cor.1. merus. Apostolus quoq;: Stultã inquit, fecit Deus sapiẽtiã huius mundi. Est quippe in talibus vitiũ puerilitatis, quod quoque stultitia nũcupatur, veræ ac salutari sapiẽtiæ contrariũ. Nã sicut infantuli poma & pira præferunt auro ac gemmis: ita miserrimi huius seculi amatores atque turpissimi immunditiarũ carnalium dilectores summo & incõmutabili, incircunscripto & incõparabili bono præeligunt ac præponunt ista caduca, vana, & vilia: quo nihil stolidius, nihil irrationabilius, nihil iniquius valet excogitari. Itaq; cõstat, quam pauci sunt veraciter sapiẽtes, vtpote soli in charitate & gratia cõsistẽtes, quorũ cor à mortali immune est culpa. Quum etenim

super

super gloriosissimus Deus fons sit totius lucis ac sapiētiæ, certū quod omnes à deo auersi in tenebris, atq; stultitiis cōuersantur, Psalmographo cōcinēte: Nesciuerunt neq; intellexerunt, in tenebris ambulant. Apostolus quoq;. Obseruatum est, ait, insipiens cor eorum. Quum ergo hæc ita se habeant, ego te ô charissimi mi in Christo cupiēs veræ ac salutaris sapiētię esse alumnum, atq; per dei itinera de æternæ beatitudinis brauium gradientē propono auxiliante ac peragente superdulcissimo spiritu sancto, ex tuo amore cōscribere aliqd de viis dei synceris ac splēdidis: præsertim de triplici via salubri, qua vera ac sempiterna obtinetur fœlicitas. Procedāq; breuiter ac succinctè quasi ꝑ quotidiano exercitio ista cōpingens, quēadmodum iam frequenter ac deuotè rogasti. Denique ante annos fere duodecim opusculū tibi scripsi de arcta via salutis, & mundi contēptu nihilominus interim, ꝑ vias latas, obtenebrosas ambulasti. Nūc verò maturioris factus ætatis ac pœnitēs corde, sacros in vrbe ac deuotiōe ordines assumpsisti, ꝓponēs post hac sacerdotaliter atq; canonicè cōuersari. Et quoniā domino annuēte, intra dies quindecī primā cātaturus es missam; ego in ea aliquid tibi offerre desidę-

rans aurũ vero & argentũ non habens cogitaui charitati tuæ præsens deuotionale exercitium, ac paupertatis meę opusculũ in illa offerre: cõfidens hoc ipsum probitati ac prudentię tuę magis quàm nummos aliquot aureos placiturum: affectuosissime precans, vt in eo perseuerãter posthac exercearis quotidie, sicut nunc firmiter decreuisti, ne in pristina ruas mala. Ad quod te multa sane nunc obligant, vtpute canonicatus: sacerdotium, literatura, & alia id genus quamplurima.

De multiplici via de qua sacra agit scriptura. Articulus. I.

Hiere.6. INterrogate quæ sit via bona, & ambulate in ea: & inuenietis requiẽ animabus vestris. Via dicitur mediũ inter duo extrema. Quędã ergo sunt vię Dei ꝑ quas Deus ad suas creaturas pręsertim intellectuales ac rationales procedit: non locum mutando sed eis aliquid influendo, aut in ipsis aliquã disponendo, siue iudicia exercendo, ideoq; ꝓcessus & influentiæ, operationes, decreta, & exultationes Dei, vocantur viæ ipsius. De quibus per Sapientẽ, increata ac genita sapientia, quæ est verbum æternũ & vnicus filius Dei fatetur:

Prou.8. Dominus possedit me initio viarũ suarũ.

Iob.29. De quibus & apud Iob quoque asseritur.

Ecce hæc ex parte dicta sunt viarum eius.
Et Apost. Quã incõprehensibilia, inquit, Rom. 11.
sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ ipsius, Aliæ sunt viæ Dei per quas rationalis creatura graditur ac pertingit ad ipsum: vt sunt diuina præcepta & euangelica Christi cõsilia, opera bona, desideria virtuosa, cogitationes sanctæ loquutiones fructuosæ, atq; aduersa pro Deo æquanimiter tolerata. De quibus vtrisq; scriptũ est. Iustæ ac veræ sunt omnes viæ tuæ, domine Deus omnipotens rex sanctorũ. Apoc. 15
Christus quoq; in euangelio: Arcta, inquit, est via, & angusta porta quæ ducit ad vitã. De primis autem Matth. 7
viis ait propheta: Vniuersæ viæ domini, misericordia & veritas. De secundis verò: Psal. 108
Vias tuas domine demõstra mihi, & semitas tuas edoce me. Præterea secũdæ viæ distinctio est, quòd vna est via electorũ, alia reproborũ. De quibus Salomon: Iustorum inquit, semita quasi lux splẽdens procedit & crescit vsq; ad perfectũ diẽ. Via autem impiorũ tenebrosa, nesciunt vbi corruunt. Via electorũ est conuersatio virtuosa, via pœnitentialis, obseruatio præceptorum. De qua canit Psalm. Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini. Via autem reproborũ est vita iniqua, cõuersatio carnalis & intimorata, transgressio legis

diuinæ. De qua via ait Saluator: Lata est
Matth. 7 via & spatiosa porta, quæ ducit ad perditionẽ. Porrò via hæc electorũ rectè splendida appellatur ac pulchra. Primò, quia ex piissima directione spiritus sancti ꝓcedit & eius luce perfunditur, in omne equidẽ actu meritorio indigemus actuali motione ac directione spiritus sancti (qui teste
Philip. 2 Apostolo) operatᷣ in nobis & velle & posse. Secundò, quia ex gratia gratũ faciente & charitate (quæ sunt spiritualia lumina mẽtis) progreditur, atq; earũ splẽdore formatur & clarificatur. Tertiò, qa ex rectæ rationis iudicio oritur. Omnis etenim actio virtuosa ex deliberata nascitur ratione. Quartò, quoniam Deo, qui est lux pura ac infinita, supersplẽdidissimus ac superpulcherrimus omniũ finis, nostra corda cõiũgit. Nempe qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. Et qui adhæret deo, vnus spiritus est cũ eo. Quintò, quoniã vitiorũ tenebras fugat ab anima eãque venustat ac lucidã facit atque formosam, in tantũ vt sponsus cœlestis loquatur ad eã: Quã pulchra es amica mea, quã pulchra es. Oculi tui cõlũbarũ, absque eo ꝙ intrinsecus latet. Capilli tui, & cætera. Et quoniã via impiorũ istis luminibus caret, mentẽ deornat, obtenebrat atque à Deo auertit,

tis, eā quoque dæmonū esse mansionem, & ad infernalem trahit caliginem. Idcirco rite tenebrosa vocatur, iuxta illud Hieremiæ, via impiorum quasi lubricum erit, in tenebris impellentur & corruent in ea. Sed quæri potest quomodo via impiorum tenebrosa feratur in tantum vt impij quò ruāt ignorare dicantur, quū aliqui ex certa sciētia & ex deliberata ratione atque ꝓposito peccēt, q teste Hieremia: Sapiētes sunt vt sciāt mala, qui quasi de industria recedūt à deo, qui vtiq; sciunt se mala agere, & ad ea quæ tenētur, negligere, in profundū etiā cadere vitiorum ac promereri supplicia infernorū? Et respōdendū quòd iuxta theologos atq; philosophos oīs peccans ignorat, errat, maléque iudicat. Quia & si bene iudicet in cōmuni, non tamen in particulari, imo passione, ignorantia, aut malitia rationis suæ iudiciū incertis agendis seu fugiēdis corrūpitur, excæcatur, ac deprauatur, & malū sub specie alicuius boni acceptat. Idcirco diuinus Dionysius protestatur, quòd nullus ad malum respiciens agit. Et Sapiens: Omnis, ait, via viri recta sibi videt. Et rursus: Stultis illudit peccatū. Itē: Excæcauit, inquit, eos malitia eorum. Insuper tertia viæ distinctio est, quod quædā est via intrinseca ac for-

malis, vt actio bona aut mala. De qua sanctus Iob profitetur: Deus cõsiderat viam meã, & omnes gressus meos dinumerat.
Iob.31
Ioan. 14 Alia est via extrinseca obiectalis. Sicque filius dei asserit de seipso: Ego sum via veritas & vita. Et Esaias loquit Israeli, Præbuisti dorsum tuũ viã omni pertranseũti. Quarta distinctio est, quòd quædã est via euidẽter mala. Alia verò est via apparẽter
Pro.14 seu verisimiliter bona, & tamen veraciter mala: De qua apud Sapiẽtẽ legitur: Est via quæ videtur homini recta, & nouissima eius ducũt ad mortẽ. Hæc via solet & bonos decipere, quoniã quædã sũt vitia quæ virtutes esse putãtur, vt immoderatus rigor, iustitia, remissio, pietas, dissolutio, hilaritas ac recreatio bona. Sic quidam persuadẽt sibi, Ecclesiasticorũ pluralitatẽ beneficiorũ licere, vt valeãt hospitalitatẽ & cætera misericordię opera copiosius exercere, nõ attendentes, quẽadmodũ diuino
Diony. Dionysio edocente, bonum oporteat esse
Esai.62 ex integra causa, nec bona malis permixta Deo placere nec eleemosynas de rapina esse acceptas, nec opera pietatis quæ ĩ diuini cultus vergunt minorationẽ ac derogationẽ & in ecclesiis demembrationem defunctorũque destitutionẽm Deo grata cõsistere. Sic miseri decipiunt semetipsos

Postre

Postremo quinta viæ distinctio est, q triplex est via salutis. Prima, est via purgatiua. Secũda, illuminatiua. Tertia, vnitiua seu pfectiua. De qua via triformi in præsenti opusculo tractare nostra stat sentẽtia

Qualiter Dominus noster Iesus Christus sit via purgatiua, illuminatiua, & perfectiua.

Articulus II.

VNus est mediator Dei & hominum, homo Christus Iesus. Dominus Iesus Christus, q in vnitate personæ est verus Deus & verus homo, secũdũ suã deitatem est finis noster, & secundũ suam humanitatem est via ad vltimũ finẽ. Propter qđ dixit: Ego sum via. Nemo venit ad patrẽ nisi per me. Et alibi, Ego (inquit) sum ostiũ, per me si quis introierit saluabitur. Ipse equidem est via obiectalis & exẽplaris, quum sit exemplar rectissimum quod nobis pponitur imitandũ, sicut in prima sua Canonica Ioannes scribit Apostolus, Qui se dicit in Christo manere, debet sicut ille ambulauit & ipse ambulare. Vnde & beatissimus princeps apostolorum testatur, Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplũ, vt sequamini vestigia eius. Et ipsemet Christus est loquutus. Si quis mihi ministrat, me sequatur. Sic itaque Christus est via inter fontem beatitu-

1. Tim. 3 · Ioan. 14 · 1. Ioan. 2 · 1. Pet. 2 · Ioan. 12

dinis nostræ Deũ vnum ac trinum, qui est omniũ summus vertex ac vltimus finis, & inter viatores mortales, videlicet homi-
1. Tim. 2 nes quos Deo recõciliauit. Propter quod dei & hominum mediator perhibetur. Denique Christus est via purgatiua quadruplici ratione. Primò, quoniam suis terribilibus comminationibus, iustissimis increpationibus, sanctissimis documentis à peccatis nos retrahit, & emendat, vt quum in Euangelio ait, Nisi pœnitentiã egeritis o-
Lucæ 13 mnes simul peribitis. Et rursus. Eum timete qui habet potestatẽ & corpus & animã perdere in gehẽnã. Itemque, Dicet, & his qui à sinistris erunt, Discedite à me maledicti in ignem æternũ, qui paratus est diabolo & angelis eius. Secundò, quoniã suæ sanctissimæ conuersationis exẽplis ab immunditia culpæ nos reuocauit, eripuit & purgauit. Vnde & ipse ait: Qui sequitur me nõ ambulat ĩ tenebris. Tertiò quoniã suæ saluificæ passionis virtute ac merito totum redemit genus humanum à vinculis peccatorum, iuxta illud Apocal. Christus dilexit nos, & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo. Et Esa. ipse vulneratus est, propter iniquitates nostras, attrit' est propter scelera nostra. Quartò, quoniam per sacramenta ecclesiæ suos fideles

purgat quotidie. Sacramēta nāque à Christi passione purgādi ac sanctificandi vim sortiūtur, suntq; vasa medicinalia quibus animarū lāguores curātur. Amplius. Christus est via illuminatiua, primo, quoniam euāgelicæ legis sapiētia nos īstruxit, ac diuinorū cōtēplatione edocuit, iuxta illud Ioan. Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominē venientem in hunc mundū. Hinc rursus in epistola sua Ioannes. Scimus ait quoniā filius dei venit & dedit nobis sensum, vt cognoscamus verū deum, Vnde & ipse loquitur deo patri. Manifestaui nomē tuum hominibus. Secundò, quia à Christo tanquam à capite dona gratiæ, & lumen sapientiæ descendunt in membra ipsius virtute ac merito suæ sacratissimæ in hoc seculo vitæ ac passionis, quæ totæ nobis fuerunt meritoriæ. Idcirco apud Ioan. habetur: Gratia & veritas per Iesum Christū facta est, & de plenitudine eius omnes accepimus. Insuper Christus est via perfectiua: Primò, quoniam legem totius perfectionis plenitudinem continentem donauit, perfectam charitatē præcepit omniùmque cōsummationem virtutu monstrauit. Ipse quippe est legifer summus, in Matt. 22
cuius lege omne malum abigitur, oē bonum docetur. De quo illud Iob verissime

perhib

perhibetur. Ecce Deus excelsus in fortitu-
Esa.33 dine: & nullus ei similis in legislatoribus.
Matt.22 Nullum qui Deũ toto corde, tota mente,
tota anima, totisque virib⁹ docuit, & præ-
cepit esse amandum: nec solũ amicos, sed
etiã inimicos diligi iussit, & inter cætera
quoque dixit. Estote pfecti, sicut & pater
Ioan.10 vester cœlestis perfectus est. Secundò quo
niam veram plenam nobis beatitudinem
meruit & vltimo fini immediatè nos iun-
git. Propterea dicit. Ego vitã æternam do
eis. Et rursus ait ad patrem. Pater quos
Ioan.14 dedisti mihi, volo vt vbi sum ego, & illi sint
mecum, vt videant claritatem meam. Ter
tiò, q̃a præceptis decalogi euangelica ad-
iecit cõsilia, per quæ obtinet charitas ar-
dentissima, puritas summa, perfectio vera
& futuræ beatitudini in hac vita quantum
Ioan.15 possibile est propinquatur. Quartò quo-
niã charitatẽ & oẽm virtutẽ perfectissimè
adimpleuit, prout ipse protestatur. Maiorẽ
hac charitatẽ nemo habet, vt animã suam
ponat quis pro amicis suis. Quintò, quo-
niã tam ardentissimè nos amando & tanta
pro nostra salute agendo ac sustinendo,
ad sui amorem atq; diuinæ charitatis fer-
uorem nos maximè prouocauit, & quãtũ
Galat.2 in ipso est, inflãmauit. Quod perpendens
Apostolus. In fide (inquit) viuo filij dei,
qui

qui dilexit me,& tradidit semetipsum pro me: Hinc lex euangelica dicitur lex amoris. Itaque Christus est via purgatiua in quantum saluator, iuxta illud; Venit filius hominis quærere & saluum facere, quod perierat. Sicque cõpetit ei hoc nomen Iesus: Angelo ad Ioseph loquente: Vocabis nomen eius Iesum: Ipse enim saluum faciet populum suũ à peccatis eorũ. Est autem Christus via illuminatiua, in quãtum magister ac doctor: Prout de seipso in Euangelio fassus est. Vnus est magister vester Christus. Et item, Vos vocatis me magister & domine,& bene dicitis, sum etenim. Sicque meritò consiliarius appellať, prout prophetico hoc prædictum est præsagio: Vocabitur nomen eius admirabilis consiliarius. Ipse demum est via perfectiua, inquantum sacerdos & pontifex ardentissimúsque amator. De quo in prima sua ait canonica summus Apostolus, Conuersi estis ad pastorem & episcopum animarum vestrarum. Ordo autem pontificalis præsertim est perfectiuus, vt magnus Theologorum princeps Dionysius loquitur, Sicque competit Christo, vt pater futuri seculi & princeps pacis vocetur, quemadmodum apud Esaiam legitur prophetam.

Luc.19 | Matt.1 | Matt. 23 | Ioan.13 | Psal.9 | 1.Pet.2 | Diony. | Esai.9

Quid sit via purgatiua formalis.

Artic

Articulus. III.

Rom. 5 PEr vnũ hominem peccatum in hunc mundũ intrauit, & per peccatũ mors: Eccle. 7. Quẽadmodũ sacra docet scriptura, deus Gene. 1 ab initio fecit hominem rectum, quia hominẽ protoplastum in originali creauit iustitia, per quã caro spiritui, sensitiua pars Gene. 3 rationi, & ratio deo in omnibus promptè & absq; renisu fuit subiecta. Sed primo parente diuinũ transgrediente præceptũ, caro spiritui mox cœpit esse rebellis & sensualitas rationi, ac ratio deo. Hinc omnes in originali nascũtur peccato: & fomes peccati manet in nobis: & caro contra spiritũ cõcupiscit, & vulneratæ sunt rõ ac voluntas, atque ad omne malũ sumus procliues ad resistendum quoq; infirmi. Indigemus ergo in primis, vt in via nos purgatiua exerceamus quatenus à cunctis vitiis expurgemur præteritis & innumerabilia vndiq; vitemus peccata, atque à vitiorum reliquiis emundemur: vtputa à pronitate & inclinatione ad culpas: sicq; ad originalis iustitię redeamus cõformitatẽ. Est igitur via purgatiua exercitium & conatus seu occupatio, qua tãquã per iter ac medium ad vitiorum expulsationẽ, ad passionum & concupiscentiarum refrænationem, ad omniũ affectionũ animæ reformationẽ, ad cordiũ

sen

sensuúmq; custodiã, ac omniũ euitationẽ culparũ tendimus ac conamur. Hoc est, planè non conformari huic seculo nequã Rom. 12
exuere veterẽ hominẽ atque in interiori homine reformari, corpus castigare & in spiritus seruitutẽ redigere, actibus quoq; 1. Cor. 9
pœnitentiæ digne insistere sicq; animæ ex purgationi ac puritati inuigilare, intendere immorari. Nempe quũ dominus deus Matt. 2
noster sit essentialiter sanctus & interminabiliter purus, bonus, verus, ac sapiens, aĩam purã ac virtuosam & sapientem re- Leuit. 19
quirit, amat, amplectitur, nec quicquã ab eo nos separat, & ab eius gratiis impedit, nisi peccatũ, per qđ creatori nostro dissimiles, odibilésq; efficimur. Hinc igitur inprimis à peccatis emũdari, & ea semp vitare oportet Sicuti testatur Esaias: Hic est omnis fructus, vt auferatur iniquitas. Et sapiens. Odio sunt deo impius & impietas eius. Vnde Psalmogra. Odisti (inquit) om- Psal. 5
nes qui operantur iniquitatem. Et denuo ait scriptura. Neminẽ diligit deus nisi q Sapien. 7
cum sapientia inhabitat. Verũtamen quia quotidie, heu peccamus, & in multis offen Iacob. 3
dimus oẽs (nã & iustus septies cadit) propter quod reuera vniuersæ iustitiæ nostræ Prou. 24
tãquam pãnus sunt menstruatę. Hinc quo Esa. 43
tidie in via hac purgatiua nos exercere de

re debemus; quemadmodum in Ecclesiastico legitur. Fili peccasti, ne adiicias iterum, sed de præteritis deprecare, vt tibi remittantur. Nunc igitur practica huius viæ breuiter est tangenda.

Eccle. 21

Qualiter in via purgatiua debeamus nos quotidie exercere. Articulus IIII.

Lauamini, mundi estote, auferte malum cogitationũ vestrarum ab oculis meis & discite bene agere ait dñs. In omni peccato inueniũtur plerũque duo. Primũ; est mentis auersio à summo & insatiabili bono Deo altissimo & immẽso. Secundũ; est conuersio mentis ad bona creata caduca, vana, fœda ac vilia. Ratione primi peccator Deũ maxime inhonorat ac paruipẽdit, cui tam vana ac vilia præponere ac præeligere non veretur. Ratione secundi inordinatè atque illicitè delectatur in rebus creatis ac vanis. Et ratione vtriusque debetur homini pœna, p culpa sua. Nã ratione auersionis suæ à Deo, debetur ei pœna damni: videlicet, diuinæ ac beatificæ visionis carentia. Ratione verò secundi, debetur eidem pœna sensus, hoc est infernalis incẽdij cruciatus. Hinc volens ĩ via purgatiua se exercere, veraciter pœnitere, atque purgari, & à vitiis præseruari taria per ordinẽ facere debet. Primò,

Esai. 1.

etenim

etenim pro Dei cōtēptu & paruipēſione debet ſeipſum ſummè ac profundiſſimè humiliare, deiicere, aſpernari, omníque cōfuſione ac pœna digniſſimū arbitrari, & tāto plus, quantò omnipotentē & incōparābilē dñm maieſtatis grāuius frequētiúſque offendit. Deū quoque toto corde debet extollere ac laudare. Secūdò ꝓ ſua 2
libidinoſa ac vitioſa delectatione, quá habuit in peccando, debet præcordialē dolorē, ac verā cōdignam ac proportionatā cōtritionem aſſumere, Vt quo enormiora ac plura ſuerint ipſius peccata: eo intenſior cōtritio ſit atq; præcordialior dolor. Quia vt fatetur S. Hieron. oportet vt contritio Hieron.
peccatū adæquet ſeu ei proportionetur, quatenus magnitudini multitudiníq; culparū, correſpondeat magnitudo doloris, Deut. 25
ac per hoc tāto intenſior habeatur dolere de peccato quā de quocūque corporali dāno tēporalíque nocumēto: quāto malum culpę maius eſt malo pœnæ & quamtò damnabilius eſt ac infelicius bonum increatum immenſum quā tēporaliá amiſiſſe: quanto item deterius eſt animā vulneraſſe & pœnam eternā promeruiſſe, & corporale damnū ſiue incommodū incurriſſe. Quod nō eſt abſolutè incommodū, ſi ſapienter attendatur aut æquanimiter

tatis aurũ verò & argentũ non habens cogitaui charitati tuæ præsens deuotionale exercitium, ac paupertatis meę opusculũ in illa offerre: cõfidens hoc ipsum probitati ac prudentię tuę magis quàm nummos aliquot aureos placiturum: affectuosissime precans, vt in eo perseueráter posthac exercearis quotidie, sicut nunc firmiter decreuisti, ne in pristina ruas mala. Ad quod te multa sane nunc obligant, vtpute canonicatus: sacerdotium, literatura, & alia id genus quamplurima.

De multiplici via de qua sacra agit scriptura.

Articulus. I.

Hiere.6. INterrogate quæ sit via bona, & ambulate in ea: & inuenietis requiẽ animabus vestris. Via dicitur mediũ inter duo extrema. Quędã ergo sunt vię Dei p quas Deus ad suas creaturas pręsertim intellectuales ac rationales procedit: non locum mutando sed eis aliquid influendo, aut in ipsis aliquã disponendo, siue iudicia exercendo, hęque ꝑcessus & influentiæ, operationes, decreta, & exultationes Dei, vocantur viæ ipsius. De quibus per Sapientẽ, increata ac genita sapientia, quæ est verbum æternũ & vnicus filius Dei fatetur:

Prou.8. Dominus possedit me initio viarũ suarũ.

Iob.29. De quibus & apud Iob quoque asseritur.

Ecce

Ecce hæc ex parte dicta sunt viarum eius. Et Apost. Quā incōprehensibilia, inquit, sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ ipsius, Aliæ sunt viæ Dei per quas rationalis creatura graditur ac pertingit ad ipsum: vt sunt diuina præcepta & euangelica Christi cōsilia, opera bona, desideria virtuosa, cogitationes sanctæ loquutiones fructuosæ, atq; aduersa pro Deo æquanimiter tolerata. De quibus viis scriptū est. Iustæ ac veræ sunt omnes viæ tuæ, domine Deus omnipotens rex sanctorū. Christus quoq; in euangelio: Arcta, inquit, est via, & angusta porta quæ ducit ad vitā. De primis autem viis ait propheta: Vniuersæ viæ domini, misericordia & veritas. De secundis verò: Vias tuas domine demōstra mihi, & semitas tuas edoce me. Præterea secūda viæ distinctio est, quòd vna est via electorū, alia reproborū. De quibus Salomon: Iustorum inquit, semita quasi lux splēdens procedit & crescit vsq; ad perfectū diē. Via autem impiorū tenebrosa, nesciunt vbi corruunt. Via electorū est conuersatio virtuosa, via pœnitentialis, obseruatio præceptorum. De qua canit Psalm. Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini. Via autem reproborū est vita iniqua, cōuersatio carnalis & intimorata, transgressio legis

Rom. 11.

Apoc. 15

Matth. 7

Psal. 108

diuinæ. De qua via ait Saluator: Lata est
Matth. 7 via & spatiosa porta, quæ ducit ad perditionē. Porrò via hæc electorū rectè splendida appellatur ac pulchra. Primò, quia ex piissima directione spiritus sancti ꝓcedit & eius luce perfunditur, in omne equidē actu meritorio indigemus actuali motione ac directione spiritus sancti (qui teste
Philip. 2 Apostolo) operat̄ in nobis & velle & posse. Secundò, quia ex gratia gratū faciente & charitate (quæ sunt spiritualia lumina mētis) progreditur, atq; earū splēdore formatur & clarificatur. Tertiò, q̄a ex rectæ rationis iudicio oritur. Omnis etenim actio virtuosa ex deliberata nascitur ratione. Quartò, quoniam Deo, qui est lux pura ac infinita, supersplēdidissimus ac superpulcherrimus omniū finis, nostra corda cōiūgit. Nempe qui manet in charitate, in Deo manet; & Deus in eo. Et qui adhæret deo, vnus spiritus est cū eo. Quintò, quoniā vitiorū tenebras fugat ab anima eáque venustat ac lucidā facit atque formosam, in tantū vt sponsus cœlestis loquatur ad eā: Quā pulchra es amica mea, quā pulchra es. Oculi tui cōlūbarū, absque eo ꝙ intrinsecus latet. Capilli tui, & cætera. Et quoniā via impiorū istis luminibus caret, mentē deornat, obtenebrat atque à Deo auertit,

tic., eã quoque dæmonũ esse mansionem, & ad infernalem trahit caliginem. Idcirco rite tenebrosa vocatur, iuxta illud Hieremiæ, via impiorum quasi lubricum erit, in tenebris impellentur & corruent in ea. Sed queri potest quomodo via impiorum tenebrosa feratur in tantum vt impij quò ruãt ignorare dicantur, quũ aliqui ex certa sciẽtia & ex deliberata ratione atque ꝓposito peccẽt, q teste Hieremia: Sapiẽtes sunt vt sciãt mala, qui quasi de industria recedũt à deo, qui vtiq; sciunt se mala agere, & ad ea quæ tenẽtur, negligere, in profundũ etiã cadere vitiorum ac promereri supplicia infernorũ? Et respõdendũ quòd iuxta theologos atq; philosophos oĩs peccans ignorat, errat, maléque iudicat. Quia & si bene iudicet in cõmuni, non tamen in particulari, imo passione, ignorantia, aut malitia rationis suæ iudiciũ incertis agendis seu fugiẽdis corrũpitur, excæcatur, ac deprauatur, & malũ sub specie alicuius boni acceptat. Idcirco diuinus Dionysius protestatur, quod nullus ad malum respiciens agit. Et Sapiens: Omnis, ait, via viri recta sibi videt. Et rursus: Stultis illudit peccatũ. Itẽ: Excæcauit, inquit, eos malitia eorum. Insuper tertia viæ distinctio est, quod quadã est via intrinseca ac for-

malis, vt actio bona aut mala. De qua san
Iob.31 ctus Iob profitetur: Deus cōsiderat viam
meā, & omnes gressus meos dinumerat.
Ioan. 14 Alia est via extrinseca obiectalis. Sicque
filius dei asserit de seipso: Ego sum via ve
ritas & vita. Et Esaias loquit Israeli, Præ-
buisti dorsum tuū viā omni pertranseūti.
Quarta distinctio est, quòd quædā est via
euidēter mala. Alia verò est via apparēter
Pro.14 seu verisimiliter bona, & tamen veraciter
mala: De qua apud Sapiētē legitur: Est via
quæ videtur homini recta, & nouissima
eius ducūt ad mortē. Hæc via solet & bo-
nos decipere, quoniā quædā sūt vitia quæ
virtutes esse putātur, vt immoderatus ri-
gor, iustitia, remissio, pietas, dissolutio, hi-
laritas ac recreatio bona. Sic quidam per
suadēt sibi, Ecclesiasticorū pluralitatē be-
neficiorū licere, vt valeāt hospitalitatē &
cætera misericordię opera copiosius exer
cere, nō attendentes, quēadmodū diuino
Diony. Dionysio edocente, bonum oporteat esse
Esai.62 ex integra causa, nec bona malis perinixta
Deo placere nec eleemosynas de rapina
esse acceptas, nec opera pietatis quæ ī di-
uini cultus vergunt minorationē ac dero-
gationē & in ecclesiis demembrationem
defunctorūque destitutionem Deo grata
cōsistere. Sic miseri decipiunt semetipsos

Postre

Postremo quinta viæ distinctio est, quod triplex est via salutis. Prima, est via purgatiua. Secūda, illuminatiua. Tertia, vnitiua seu perfectiua. De qua via triformi in præsenti opusculo tractare nostra stat sentētia

Qualiter Dominus noster Iesus Christus sit via purgatiua, illuminatiua, & perfectiua.

Articulus II.

VNus est mediator Dei & hominum, homo Christus Iesus. Dominus Iesus Christus, qui in vnitate personæ est verus Deus & verus homo, secūdū suā deitatem est finis noster, & secundū suam humanitatem est via ad vltimū finē. Propter quod dixit: Ego sum via. Nemo venit ad patrē nisi per me. Et alibi, Ego (inquit) sum ostiū, per me si quis introierit saluabitur. Ipse equidem est via obiectalis & exēplaris, quum sit exemplar rectissimum quod nobis proponitur imitandū, sicut in prima sua Canonica Ioannes scribit Apostolus, Qui se dicit in Christo manere, debet sicut ille ambulauit & ipse ambulare. Vndè & beatissimus princeps apostolorum testatur, Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplū, vt sequamini vestigia eius. Et ipsemet Christus est loquutus. Si quis mihi ministrat, me sequatur. Sic itaque Christus est via inter fontem beatitu-

1. Tim. 3

Ioan. 14

1. Ioan. 2

1. Pet. 2

Ioan. 12

dinis nostræ Deũ vnum ac trinum, qui est omniũ summus vertex ac vltimus finis, & inter viatores mortales, videlicet homi-
1. Tim. 2 nes quos Deo recõciliauit. Propter quod dei & hominum mediator perhibetur. Denique Christus est via purgatiua quadruplici ratione. Primò, quoniam suis terribilibus comminationibus, iustissimis increpationibus, sanctissimis documentis à peccatis nos retrahit, & emendat, vt quum in Euangelio ait, Nisi pœnitentiã egeritis o-
Lucæ 13 mnes simul peribitis. Et rursus. Eum timete qui habet potestatẽ & corpus & animã perdere in gehẽnã. Itemque, Dicet, & his qui à sinistris erunt, Discedite à me maledicti in ignem æternũ, qui paratus est diabolo & angelis eius. Secundò, quoniã suæ sanctissimæ conuersationis exẽplis ab immunditia culpæ nos reuocauit, eripuit & purgauit. Vnde & ipse ait: Qui sequitur me nõ ambulat ĩ tenebris. Tertiò quoniã suæ saluificæ passionis virtute ac merito totum redemit genus humanum à vinculis peccatorum, iuxta illud Apocal. Christus dilexit nos, & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo. Et Esa. ipse vulneratus est, propter iniquitates nostras, attrit' est propter scelera nostra. Quartò, quoniam per sacramenta ecclesiæ suos fideles

purgat

purgat quotidie. Sacramēta nāque à Christi passione purgādi ac sanctificandi vim sortiūtur, suntq; vasa medicinalia quibus animarū lāguores curātur. Amplius. Christus est via illuminatiua, primo, quoniam euāgelicæ legis sapiētia nos īstruxit, ac diuinorū cōtēplatione edocuit, iuxta illud Ioan. Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominē venientem in hunc mundū. Hinc rursus in epistola sua Ioannes. Scimus ait quoniā filius dei venit & dedit nobis sensum, vt cognoscamus verū deum, Vnde & ipse loquitur deo patri. Manifestaui nomē tuum hominibus. Secundò, quia à Christo tanquam à capite dona gratiæ, & lumen sapientiæ descendunt in membra ipsius virtute ac merito suæ sacratissimæ in hoc seculo vitæ ac passionis, quæ totæ nobis fuerunt meritoriæ. Idcirco apud Ioan. habetur: Gratia & veritas per Iesum Christū facta est, & de plenitudine eius omnes accepimus. Insuper Christus est via perfectiua: Primò, quoniam legem totius perfectionis plenitudinem continentem donauit, perfectam charitatē præcepit omniùmque cōsummationem virtutu monstrauit. Ipse quippe est legifer summus, in cuius lege omne malum abigitur, oē bonum docetur. De quo illud Iob verissime Matt. 22

perhib

perhibetur. Ecce Deus excelsus in fortitu-
Esa.33 dine: & nullus ei similis in legislatoribus.
Matt.22 Nullũ qui Deũ toto corde, tota mente,
tota anima, totisque virib⁹ docuit, & præ-
cepit esse amandum: nec solũ amicos, sed
etiã inimicos diligi iussit, & inter cætera
quoque dixit. Estote pfecti, sicut & pater
Ioan.10 vester cœlestis perfectus est. Secundò quo
niam veram plenam nobis beatitudinem
meruit & vltimo fini immediatè nos iun-
git. Propterea dicit. Ego vitã æternam do
eis. Et rursus ait ad patrem. Pater quos
Ioan.14 dedisti mihi, volo vt vbi sum ego, & illi sint
mecum, vt videant claritatem meam. Ter
tiò, q̃a præceptis decalogi euangelica ad-
iecit cõsilia, per quæ obtinet charitas ar-
dentissima, puritas summa, perfectio vera
& futuræ beatitudini in hac vita quantum
Ioan.15 possibile est propinquatur. Quartò quo-
niã charitatẽ & oẽm virtutẽ perfectissimè
adimpleuit, prout ipse protestatur. Maiorẽ
hac charitatẽ nemo habet, vt animã suam
ponat quis pro amicis suis. Quintò, quo-
niã tam ardentissimè nos amando & tanta
pro nostra salute agendo ac sustinendo,
ad sui amorem atq; diuinæ charitatis fer-
Galat.2 uorem nos maximè prouocauit, & quãtũ
in ipso est, inflãmauit. Quod perpendens
Apostolus. In fide (inquit) viuo filij dei,
qui

qui dilexit me,& tradidit semetipsum pro me: Hinc lex euangelica dicitur lex amoris. Itaque Christus est via purgatiua in quantum saluator, iuxta illud; Venit filius hominis quærere & saluum facere, quod perierat. Sicque cõpetit ei hoc nomen Iesus: Angelo ad Ioseph loquente: Vocabis nomen eius Iesum: Ipse enim saluum faciet populum suũ à peccatis eorũ. Est autem Christus via illuminatiua, in quãtum magister ac doctor: Prout de seipso in Euangelio fassus est. Vnus est magister vester Christus. Et item, Vos vocatis me magister & domine, & bene dicitis, sum etenim. Sicque meritò consiliarius appellatur, prout prophetico hoc prædictum est præsagio: Vocabitur nomen eius admirabilis consiliarius. Ipse demum est via perfectiua, inquantum sacerdos & pontifex ardentissimúsque amator. De quo in prima sua ait canonica summus Apostolus, Conuersi estis ad pastorem & episcopum animarum vestrarum. Ordo autem pontificalis præsertim est perfectiuus, vt magnus Theologorum princeps Dionysius loquitur, Sicque competit Christo, vt pater futuri seculi & princeps pacis vocetur, quemadmodum apud Esaiam legitur prophetam.

Luc.19 Matt.1 Matt. 23 Ioan.13 Psal.9 1.Pet.2 Diony. Esai.9

Quid sit via purgatiua formalis.

Articulus. III.

Rom. 5 PEr vnũ hominem peccatum in hunc
mundũ intrauit, & per peccatũ mors:
Eccle. 7. Quẽadmodũ sacra docet scriptura, deus
Gene. 1 ab initio fecit hominem rectum, quia ho-
minẽ protoplastum in originali creauit iu
stitia, per quã caro spiritui, sensitiua pars
Gene. 3 rationi, & ratio deo in omnibus promptè
& absq; renisu fuit subiecta. Sed primo pa
rente diuinũ transgrediente præceptũ, ca
ro spiritui mox cœpit esse rebellis & sen-
sualitas rationi, ac ratio deo. Hinc omnes
in originali nascũtur peccato: & fomes pec
cati manet in nobis: & caro contra spiritũ
cõcupiscit, & vulneratæ sunt rõ ac volun-
tas, atque ad omne malũ sumus procliues
ad resistendum quoq; infirmi. Indigemus
ergo in primis, vt in via nos purgatiua e-
xerceamus quatẽn⁹ à cunctis vitiis expur
gemur præteritis & innumerabilia vndiq;
vitem⁹ peccata, atque à vitiorum reliquiis
emundemur: vtputa à pronitate & inclina
tione ad culpas: sicq; ad originalis iustitię
redeamus cõformitatẽ. Est igitur via pur-
gatiua exercitium & conatus seu occupa
tio, qua tãquã per iter ac medium ad vitio
rum expulsationẽ, ad passionum & concu
piscentiarum refrænationem, ad omniũ a f
fectionũ animæ reformationẽ, ad cordiũ
sen

ſenſuúmq; cuſtodiã, ac omniũ euitationẽ culparũ tendimus ac conamur. Hoc eſt, planè nõn conformari huic ſeculo nequã Rom. 12
exuere veterẽ hominẽ atque in interiori homine reformari, corpus caſtigare & in ſpiritus ſeruitutẽ redigere, actibus quoq; 1.Cor. 9
pœnitentiæ digne inſiſtere ſicq; animæ expurgationi ac puritati inuigilare, intendere immorari. Nempe quũ dominus deus Matt. 2
noſter ſit eſſentialiter ſanctus & interminabiliter purus, bonus, verus, ac ſapiens, aĩam purã ac virtuoſam & ſapientem re- Leuit. 19
quirit, amat, amplectitur, nec quicquã ab eo nos ſeparat, & ab eius gratiis impedit, niſi peccatũ, per qđ creatori noſtro diſſimiles, odibiléſq; efficimur. Hinc igitur inprimis à peccatis emũdari, & ea ſemp vitare oportet Sicuti teſtatur Eſaias: Hic eſt omnis fructus, vt auferatur iniquitas. Et ſapiens. Odio ſunt deo impius & impietas eius. Vnde Pſalmogr. Odiſti (inquit) om- Pſal. 5
nes qui operantur iniquitatem. Et denuo ait ſcriptura. Neminẽ diligit deus niſi q Sapien. 7
cum ſapientia inhabitat. Verũtamen quia quotidie, heu peccamus, & in multis offen Iacob. 3
dimus oẽs (nã & iuſtus ſepties cadit) pro- Prou. 24
pter quod reuera vniuerſæ iuſtitiæ noſtræ tãquam pãnus ſunt menſtruatę. Hinc quo Eſa. 43
tidie in via hac purgatiua nos exercere de

etenim pro Dei cõtẽptu & paruipẽsione debet seipsum summè ac profundissimè humiliare, deiicere, aspernari, omníque cõfusione ac pœna dignissimũ arbitrari, & tãto plus, quantò omnipotentẽ & incõparabilẽ dñm maiestatis grauius frequẽtiúsque offendit. Deũ quoque toto corde debet extollere ac laudare. Secũdò ꝓ sua libidinosa ac vitiosa delectatione, quã habuit in peccando, debet præcordialẽ dolorẽ, ac vera cõdignam ac proportionatã cõtritionem assumere, Vt quo enormiora ac plura fuerint ipsius peccata: eo intensior cõtritio sit atq; prӕcordialior dolor. Quia vt fatetur S. Hieron. oportet vt contritio peccatũ adæquet seu ei proportionetur, quatenus magnitudini multitudiniq; culparũ, correspondeat magnitudo doloris, ac per hoc tãto intensior habeatur dolere de peccato quã de quocũque corporali dãno tẽporalique nocumẽto: quãto malum culpӕ maius est malo pœnæ & quamtò damnabilius est ac infelicius bonum increatum immensum quã tẽporaliã amisisse: quanto item deterius est animã vulnerasse & pœnam eternã promeruisse, & corporale damnũ siue incommodũ incurrisse. Quod nõ est absolutè incommodũ, si sapienter attendatur aut æquanimiter 2 Hieron. Deut. 25

tolleretur, imo tunc ſpiritaliter ac multipliciter prodeſt. Tertiò, pro pœnis quæ ſuis debētur peccatis ſe ipſum ſpontanea pœnitudine caſtiget, & corripi ac corrigi humiliter ſinat: atq; ad ſui arbitrium cōfeſſoris ac iudicis ſatisfacere nō omittat. Itaq; volens purgari deo reconciliari, placere, vniri, ponat ſe quotidie bis aut ter, dum amplius ſibi vacat, præſertim ſero aut nocte, corā iudice ſummo in loco ſecreto & qeto: ſeipſum diſcutiens ac malā præterita ad memoriā reuocās. Deū cū profunda humilitate, cordiali contritione, & vera ad ſatisfaciēdum prōptitudine, alloquatur, ſic dicendò aut meditando.

OMnipotens & æterne, ac benigniſſime deus, miſericordiſſime dñe Ieſu Chriſte, creator meus & redēptor animæ meæ, ecce ego ſum impiiſſimus, viliſſimus, ac nequiſſimus ille peccator, totus abominabilis, cōtemptibilis, ac miſerrimus omni bruto vilior, ac deterior peccādo effectus qui tam enormiter ac frequēter, tam audacter & impudēter tuam maieſtatē atque præſentiam inhonoraui, tuā ſanctitatē offendi, tuā bonitatē, charitatē, & pietatē contempſi, tua præcepta tranſgreſſus ſum, tuis bonis abuſus ſum, tuis beneficiis ingratiſſimus fui. A te Deo

meo

meo deo totius salutis meæ cor meum auerti, & quotidie tam culpabilis negligénsq; illa & illa peccata cõmisi & tot bona omisi. Tũc specialiter recordetur pensset, ac ponderet aliqua sua peccata grauiora, & quædã etiã quotidiana & dicat, O saluator & miserator piissime, tu scis quã enormiter in hoc, & in hoc, tuã sanctitaté offendi. Et si in peccatis excessit carnalibus, illorũ recordationi nõ diu immoretur nec aliqua sibi tẽtatio sit illata, aut delectatio inde nascatur. Sícq; ad cuiuslibet peccati recordationẽ specialiter atq; pro omnibus generaliter intime doleat, gemat, suspiret, pectusq; suũ cum publicano percutiens, & præ verecũdia ac rubore turpitudinis ac malitiæ vitiorũ suorum oculos ad cœlum leuare nõ audens, dicat ex corde illud cũ Esdra, Deus meus confundor & erubesco leuare faciem meam ad te, quoniam iniquitates meæ multiplicatæ sunt super caput meum, & delicta mea creuerũt vsq, ad cœlũ. Et illud. Deus propitius esto mihi peccatori. Itémque. Quoniã iniquitates meæ supergressę sunt caput meum & sicut onus graue grauatæ sunt super me. Interea peccata sua recogitando modo prętacto, cõsideret diligẽter circũstantias, & omnia ex quibus grauan-

Luc. 18

Luc. 8

Psal. 35

tur peccata: videlicet locũ, tempus modũ, frequẽtiam: & si fuit in sacris beneficiatus, aut literatus seu aliis præsidens, seu ex proposito & certa scientia peccans. Denique his peractis genu a flectẽs aut toto corpore se in terram prosternẽs, manibus simul iunctis aut in formã crucis, extensis oret pro plena remissione his aut consimilibus verbis.

O Misericordissime deus summe amabilis præstantissime ac super omnia desiderabilissime dñe Iesu Christe propter infinitam bonitatã, charitatem, & misericordiam tuã, per omnia quæ pro mea salute assumpsisti, egisti, ac passus es, per tuam benedictã incarnationẽ, sanctissimã in hoc mundo conuersationẽ, amarissimã passionem, per tuam charissimã genitricẽ, dulcissimã atque benignissimã virginem Mariam, per omnium sanctorũ ac deuotorũ preces ac merita ignosce mihi grauissimo atque vilissimo peccatori, & gratiã tuam piissimã mihi infunde per quã deinceps omnia peccata diuitem, timoratè & virtuose me corã te habeã, neque deinceps mentẽ meam miserrimã à te deo meo auertã. Præterea vt peccator ĩ seipso contritionẽ & cõpunctionẽ accẽdat validius, potest sibi manus suas instar furis

ligare,seu eas in dorsum reflectere,& corã altissimo sic stando,dicere,Ecce ô Deus gloriosissime iudex æterne ac metuende, ego sum ille pessimus latro ;& iniustissimus fur, qui toties peccando & alios scandalisando propriã animam aliorũque animas interemi & eas tibi creatori ac saluatori suo nepharie abstuli atque dæmonibus tradidi. Sicq; fructum passionis & sanguinis tui quãtũ in me fuerat ĩpediui: ac superbiendo gloriã & honorẽ,quę tibi soli debentur,sacrilegè vsurpaui,& super arenã peccaui. Et ista dicẽdo ex præcordiis doleat,lachrymas fundat, séque non satis dolere pœniteat: pro gratia quoque cõdignæ cõtritionis diuinã depreceẽ clementiã. Quibus iam cõpletis proponat se firmiter emẽdare,occasiones peccandi vitare opportuno tẽpore cõfiteri ;satisfacere,séque in omnibus custodite habere. 2.Par. 50

De prosequutione exercitij huius ; & de vigilanti consideratione beneficiorum dei generalium ac specialium. Articulus V.

CVstodi temetipsum & animã tuã sollicite,ne obliuiscaris verborũ domini cũctis diebus vitæ tuæ. Quoniã vulnera repetita sunt grauiora & post indultam veniam recidiuare, maioris peruersitatis est & ingratitudinis, idcirco nõ sufficit se Deute.7

modo pręfato accuſare, exercere, veniam gratiáque poſtulare, niſi poſt illa ſit homo iugiter cuſtoditus & indefeſſé ſollicitus ne dominū maieſtatis rurſus offendat. Propterea eſt neceſſe vt omnipotens præſentiam & eius diſtrictū iudiciū inceſſabiliter penſet, interiores & exteriores ſuos cuſtodiat ſenſus, verba vitet illicita motus paſſionū, refrænet, neminē ſcan-
Hier.48 dalizare & oēs ædificare conetur opúſq; dei faciat reuerenter, quū ſit maledictus qui facit hoc negligenter, in cibo, potu, ſomno, veſtitu ſit moderatus atq; in cunctis ſit arcta eius intentio. In his atque ſimilibus ad ſuā vocationem ſpectātibus & quę deus ab ipſo requirit ſe habeat perſe-
Bernar. ueranter, fructuoſę ac ſtrēnue. Et quia in dei itinere non proficere eſt deficere, ſtudeat omni die in virtutibus creſcere, ī gratia ſtabiliri, in deuotione firmari. Quod ſi ad modicū tēpus ſic egerit magnū indubitāter experietur profectū, tranquilitatē atque dulcedinē mentis (vel nōnunquam certe) in deo. Sed q̄a hęc adimplere non eſt fragilitatis humanæ: idcirco dei auxiliū inuocare nō ceſſet, atque ad reſiſtendū omni tentationi ſit ſemper paratus. Præterea quoniam diligens conſideratio beneficiorum dei, nō ſolū charitatē excitat, au-

get, accendit, sed desperationem quoque repellit ac præstat fiduciam, & ad cordialem vitiorũ detestationẽ inducit, & etiam facit amplius ponderare, eorúmque grauitatem clarius intueri: ideo vt peccator excessuũ suorũ necessitatem acutius cernat ac penetret detestetur & odiat, nec tamẽ desperet sed respiret atq; confidat in domino, expedit valde vt beneficia dei corporalia ac spiritalia, naturalia & supernaturalia, generalia & specialia viuaciter recordetur, ac dominũ taliter alloquatur. O summe & gratiosissime ac super dulcissime deus qd tibi retribuã pro omnibus quæ mihi ingratissimo cõtulisti? Tu enim ex nihilo me plasmasti, non lapidẽ aut bestiã, sed rationalẽ me creaturam fecisti, tua imagine & similitudine me cõsignans ad baptismi gratiã perduxisti in quo animam nõ solũ ab originali mundasti peccato sed gratia ac virtutibus etiam eã ornasti. Tu vsque in præsens me cõseruasti in esse, & contulisti necessaria vitæ, atque à plurimis præseruasti periculis, méque tam diu in meis sustinuisti criminibus, & quotiescunq; pœnitẽs veniam postulaui, tu misericordissime indulsisti, & semp bona pro malis retribuisti. Quinque cõplures iam æterna dãnatione per-

Psal. 115

Gene. 1

cusseris qui multo minus peccauerũt quã indignissimus ego, & qui minora quàm ego dona susceperũt à te: mihi tamen pepercisti hucusque & post tot ac tãta facinora me ad gratiã, pœnitentiã, & illuminationẽ hãc perduxisti, sacris literis instruxisti, donáq; varia cõtulisti, insuper tu pater æterne vnigenitũ filiũ tuũ pro mea salute misisti in mundũ incarnari, inter homines conuersari prædicare ac crucifigi hunc voluisti: eius pretiosissimo corpore & sanguine reficis incessanter: sed & spiritũ sanctũ fidelibus infudisti ac contulisti. Tu quoque vnigenite patris æterni tot & tanta pro nostri saluatione assumere operari ac pati dignatus es, & teipsum in sacramẽto nobis ita impendis, atque per angelos sanctos & homines præsidentes tuos vicarios nos semper custodis, & à multis ac magnis retrahis vitiis. Sed ô benignissime deus quanto maior est dilectio, dignatio, beneficentia tua circa me: tantò heu ingratitudo mea est grauior, & prauitas mea inexcusabilior atque deterior. Verũtamẽ quoniã tãtũ nos dilexisti, tanta pro nobis fecisti ac tolerasti, tã clementissimè nos præuenisti, tandiu nos in vitiis sustinuisti núncq; ad istam me recognitionẽ ac pœnitentiã ex tua pietate immensa

mensa duxisti: desperare nec possum, nec audeo, præsertim quoniã tu ipse desperationẽ vehementissimè prohibuisti: & qui desperat, tuæ bonitati ac pietati incircunscriptibili maximè derogat, cum ipsa in infinitũ sit maior, quã omnis malitia culpa, ingratitudóq; nostra. Quamuis ergo ô deus sanctissime tam dirè peccauerim vt omniũ creaturarũ tuarũ vsu & obsequio sim indignus, imo hoc millies promeruerim vt cuncta aduersum me creata cõsurgant, & sui in me creatoris vlciscantur iniuriã: nõ tamẽ despero nec desperabo, sed in tua pietate & miseratione infinita respiro, in tuæ benignitatis abyssum me modo proiicio, in Christi vulneribus me ab ira tua abscondo, per omnia quæ ipse pro me egit ac pertulit, misericordiam & salutem consequi obsecro, tibi post hac inauertibiliter adhærere, subdi, seruire propono.

De frequenti & affectuosa meditatione dominicæ passionis & quibusdã generalibus remediis atq; auxiliis contra tentationes & vitia.

Articulus VI.

MEmoria memor ero, & tabescet in me aĩa mea. Sicut Philosophi dicũt ex actib. sæpe iteratis generatur habitus seu cõsuetudo, quæ est velut altera natura quia per eã homo prõptissimè atq; dele-

ſtabiliter operatur. Vt ergo ſemp habeamus ad manũ de Chriſti paſſione próptiſſime meditari eam quoq; oculis cordis amoroſe fructuoſe, efficacitérq; inſpicere, aſſueſcam' eã quotidie diligéter ac plene recolere, ac taliter imaginari quaſi realiter & principaliter Chriſtũ pro nobis pa-
Matt. 26 ti, crucifigi ac mori intueamur, vt ſic eam
Matt. 14 cũ intima recordemur compaſſione. Itáq;
Luc. 22 attendamus queadmodũ filius dei agnus mitiſſim' deus & homo, creator, ſaluator, & amator noſtri poſt cœnã nouiſſimam, & trinã ſuam orationẽ, ac maximam cõtri-
Ioan. 18 ſtationem, & tremefactionẽ atq; ſudorem ſanguineũ à crudeliſſimis impiiſsimis ac
Matt. 15. viliſsimis illis ſatellitibus eſt captus, liga-
Matt. 26 tus, impulſus, diſtractus, & ad domũ An-
Ioan. 19 næ & Caiphæ ductus, & ibidem oculis velatus, cõſputus, pcuſſus, blaſphematus &
Luc. 23 morti addictus. Deinde tanquã latro præ-
Ioan. 19 ſidi impio vinculis cõſtrictus præſentatus falſiſsime accuſatus, ad Herodẽ miſſus, ab illo alba veſte illuſus, præſidíq; remiſſus, nudatus colũnę alligatus, flagelliſq: laceratus, ſpinis coronatus, arundine cæſus purpura quoq; irriſus, ac rurſus cõſputus
Matt. 27 blaſphematus, & ſacro vultu beato cruore
Marc. 51 pfuſus. Poſt hæc morti turpiſsimæ adiudi
Luc. 23 catus, & ad eã ppriis humeris crucẽ baiu

lans

lans ductus, cruci affixus inter latrones suspēsus, ꝑ manus ac pedes diris clauis pfossus, aceto & felle potatus, lancea ꝑforatus suæ dulcissimæ matri & ineffabiliter nimis cōpassus, acerbissima & ignominiosissima morte occisus. Intueamur quoq; q̃ patiētissime, māsuetissime, quā silenter, quàm amorose, quāq; humillime oīa ista sustinuerit dn̄s Iesus Christus qui quasi ouis ductus ad immolādū, & quasi agnus corā tondente obmutuit: qui cū male diceretur nō remaledicebat, quum pateretur non cōminabat. Præterea circa hāc Christi passionē ponderare debemus, quis qualis & quātus sit ipse qui ista perpessus est. Itē à q̄bus & qualibus & ꝓ quibus, & quo loco ac tēpore, quo fructu & fine. Nō em̄ quicunque, sed vnigenitus dei verus deus & verus homo, dominus, virtutū rex gloriæ ista pro nobis est passus à populo vtique olim peculiari, in regia vrbe, in solēnissimo die coràm multis millibus hominum. Quæ omnia si diligenter pensentur nō mediocriter augent cōpassionē, accendunt amorē, ædificant meditantē. Deniq; hæc dominicæ meditatio passionis valde iusta, virtuosa atque salubris est. Primò, quoniam charitas qua Christum amare tenemur, & virtus gratitudinis exigunt:

Sapien.2
Apoc.1.
1.Pet.2.
Ioan.1.
Psal.13.

vt eorum quæ pro nobis Christus fecit ac tulit reminiscamur. Alioquin si quidē incertes essemus ingrati, quum beneficiorū obliuio pars ingratitudinis dicatur maxima. Secundò, quoniā passio Christi est velut liber cōspicua relucēs doctrina, in quo vniuersæ virtutes cōpēdiosissimè, ac optimè addiscūtur, videlicet charitas summa quia pro nobis hæc pertulit dominus & animā suā dedit pro ouibus suis: patiētia maxima, quoniā tot & tanta ferendo, nulla inordinata tristitia, nullo dolore, nulla turbatione cōtra suos mot⁹ est hostes, humilitas profundissima, quod in nullo se extulit, sed corde verbis ac morib. mãsit humilimus: fortitudo firmissima, quoniam, mortē suam amarissimā constanti ac solido pertulit animo. Tertiò, quoniā passionis Christi memoria est contra omnes tentationes, vitiorūque acies, cōtra vanitates & voluptates ac pompas fortissima armatura, inuictum remedium maximúmque subsidium. Quis enim ita incōtinens qui Christi passionē intimo recolendo corde nō refrænet? Quis ita ambitiosus, superb⁹ & vanus, qui eius contumelias, iniurias blasphemias, ac spernationes & profundissimā ipsius humilitatem pensando nō deprimat animum? Quis tam iracundus, gu-

losus

losus aut cupidus, qui Christi humilitatē patientiam, nudationē cōsiderādo nō cōpungatur? Itaq; in omni tentatione, præsertim carnali in omni cōmotione iræ superbiæ gulæ, aliorúmq; vitiorū dominicā passionē cordi nostro obiiciam' imprimamus, intueamur, Sícq; oēs inutiles, fantasticas, vitiosas occupationes, cogitationes affectiones nostris à cordibus ꝓpellemus. Sunt insuper alia cōtra tentationes & vitia quædā cōmunia vigorosa remedia, vt puta feruens, & frequens oratio, iuxta illud in psalmo. Laudās inuocabo dominū, & ab inimicis meis saluus ero. Quatuor quoque nouissimorum meditatio cordialis, iuxta illud: In omnibus operibus tuis memorare nouissima tua & in æternū nō peccabis. Itē occasiones peccandi ac otia deuitare, videlicet locū, tempus, munuscula, incautos aspectus, indecentes attactus, vana colloquia: Diligens quoque occupatio in scripturis, sed & inuocatio virginis gloriosæ & angeli proprij custodis, atque sanctorum ad quos maiorem quis habet dilectionē, ac deuotionem, multáque alia de quibus ailibi diffusius scripsi.

Psal. 14.

Eccle. 12.

Qualiter sacerdos ante celebrationem, in celebratione, & post celebrationem habere se debeat. ***Articulus. VII.***

Laua-

LAuabo inter innocentes manus meas & circundabo altare tuum domine. Qualis debeat esse conuersatio sacerdotum euangelicæ legis. Paulus Apostolus in epistolis suis (videlicet ad Timotheũ
1.Ti.34. atque ad Titum) describit. Nempe quod ibi de episcopis loquitur, de sacerdotibus
1.Tit.1.2 quoq; maxima ex parte est intelligendũ; secũdum omnes doctores; & de hoc in decreto plenissimè pertractatur imo ex euãgelio cõprobat quàm sanctè debeãt viuere.
1.q.1.ca. Nempe quàm virtuosa & exemplaris
p Esaiã. debeat cuiuslibet Christiani consistere vi-
40.d. ca. ta euãgelica pandit doctrina. Christianus
ante om namque à Christo nomen sortitur: nec
nia.32.q. verè ac dignè Christianus quis dicitur ni-
4.c.Chri si qui Christi vestigia sequitur, dicens à
sti. saluatore, quia mitis est & humilis corde,
Matt. 11. qui amicos inimicósque diligit, qui omne mortale fugit peccatum, & vniuersa Dei atque Ecclesiæ implet præcepta, qui habens victum & quibus tegatur contentus est, qui conuersus vt paruulus factus est simplex, pius, iustus & innocens, superfluitatem, pompam, & vanitatem in vestitu, apparatu ac cęteris vitans castus sobrius hospitalis. Porrò sacerdotes præ vulgo tãto laudatioris & excẽplarioris vitæ esse tenentur, quanto in subliniori sunt

gradu ac ordine. Et quoniã ſuper digniſſimum euchariſtiæ ſacramentum quotidiẽ cõficiunt, tractant, offerunt, ſumant oportet eos omnino puræ ac diuinę conſiſtere vitæ, vt ſpiritalis ardore amoris ſint pleni, & circa diuiniſsimũ ſacramẽtum prorſus intẽti, ne pollutis manibus tractent, nec ore accipiant inquinato. Populóq; nequaquam præbeãt occaſionem minus dignè ſe habẽdi ad ſupernaturaliſsimũ ſacramẽtũ angelicis ſpiritibus formidandũ. Verũ de iſta materia tot & tanta iã in aliis ſcripſi opuſculis, vt tædium pariat plura nunc inde conſcribere nihilominus, vt breuiter quædã tangam, penſandũ, quia vt ſanctus aſſerit Auguſtinus in omni ſacrificio ſunt quatuor attendẽda, ſcilicet quis, quid, cui, & quare. Sacerdos ergo antequã ad celebrandũ procedat penſet hæc quatuor. Primo, quis ſit ipſe q celebraturus eſt. Reuera defectuoſus, ac fragilis homo. Idcirco cõſcientiã ſuã examinet, vitam diſcutiat, & q̃cquid in ſe deprehẽderit culpę, redarguat pœniteat, veniam deprecetur, confiteat. ſatisfacere ac emendare integro corde proponat. Secundò, perpendat quid ſit quod conſecrare ac immolare proponit, profecto corpus & ſanguinem ſaluatoris, Ergo totum Chriſtũ Deum ac hominem, offer-

Malac. 1

Auguſt.

offerre proponit. Ex tanta igitur huius incompatibilis sacramenti dignitate ac reuerentia cõsiderata, totus in se contremiscat, imperfectionem indignitatémque propriã fateatur, nõ nisi cũ ingẽti præparatione profunda humilitate, reuerentiali timore interna puritate & feruida dilectione accedat. Tertiò penset cui offert. Nimirũ Deo patri altissimo quẽ cœlũ, terra pontúsque cõtremunt, quẽ & angelicæ mentes & vniuersi sanctorũ exercitus perhorrescũt. Nõ igitur tam infinitę excellẽtiæ regi ac domino omnipotẽti se præsentare, astare, sacrificare, eiúsq; filiũ vnicum ac dilectum offerre præsumat corde intimorato, ĩpurato, carnali ac frigido? Quartò, perpẽdat quare sacramẽtu hoc offert. Est namque duplex intentio officij missæ. Vna generalis ipsius Ecclesiæ, Et ita sacramentum istud offertur, primo & maximè pro cõmuni bono totius ecclesiæ militãtis, & cæteris prout in canone continetur. Alia est intentio propria celebrantis, qui pro diuersis personis & causis celebrat atque sacrificat, qui etiã ardentẽ debeat habere affectũ, vt exaudiatur pro omnibus pro quibus orat ac celebrat. Sic ergo ad celebrationẽ debet disponere. Porro in ipso celebrationis officio habere se debet val-

de

de recollectè, deuotè ac feruidè, singula verba distinctè proferendo, sensum sapiẽter ac affectuose pensando, sacramenti dignitatem & patris: æterni incircunscriptibilem maiestatem synceriter cõtemplando: vt sic eius oratio tanquã incensum dirigatur in conspectu diuino. At vero post celebrationem deuotissimè gratias agat deo orationib⁹, psalmis, ac meditationib⁹ sanctis insistat saltẽ ad tẽpus, totáque die decẽter, timoratè, custoditè exemplariter ac syncerè se habeat. Atque hoc modo tota cõuersatio sacerdotis sit vna continua ad celebrãdũ præparatio salutaris, nec vnquam vanitati, voluptati, iniquitati consentiat: neque ꝑ os eius, quo sacratissima protulit verba ac venerandissimum sumpsit sacramẽtum, inania, infructuosa, illicita vnquã profluant verba. Sed proh dolor multi sunt sacerdotes, q & si in principio aliquantulum sint deuoti: tamen tempore ꝓcedente quo frequẽtius celebrãt eo q̃d agãt minus perpendũt & frigidiores tepidioresq; fiunt, atq; ex arido quodam vsu sine contritione interna confitentur: & sine præparatione cõdigna, imo absque feruore puritate, absque reuerẽtia & timore accedunt & celebrant: O quanta est horũ impietas, quanta impudentia & insipientia,

quanta ingratitudo ac cęcitas,quam item intolerabilis, & immensa erit eorũ damnatio. Tu autem chariſſime Chriſti ſacerdos,nũquã huiuſmodi fias: ſed quanto frequentius,tãto feruẽtius, tãto deuotius ac fructuoſius confitearis ac celebres:quatenus tanti ſacramẽti gratiis virtutibus,atq; affectibus quotidie copioſius implearis, omni eius ſpiritali pinguedine mentaliter dilateris,omnipotentíque domino ac munificentiſſimo ſaluatori quotidie magis gratus efficiaris:nec tepidorũ frãgaris exemplis:ſed ſacris ſemp occupationib⁹ quãtũ tibi poſſibile eſt,ſis intentus:in cibo,potu, veſtitu, ſomno, colloquio moderatus: verbis & factis omnibus exemplaris.

Quid ſit via illuminatiua. Artic. VIII.

Pſal. 39. Accedite ad eũ & illuminamini. Quũ
Eſai. 39. ſolæ iniquitates inter deũ,& rationa-
Hier.3. lem diuidant creaturã & chariſmata ſpiritus ſancti ſuſpendant ab ea:idcirco anima à vitiis emũdata,& paſſionũ immoderantiis reformata à peccatorũ reliquiis (quæ ſunt pronitas,& grãdis inclinatio ad peccandũ) defæcata: ipſa mox capax eſt illuſtrationis ſupernæ, apta eſt radiũ ſapientiæ ſalutaris ſuſcipere, fulgore cõtemplationis perfundi, ad æternorum ac diuinorum ſpeculamina eleuari.Itaque cũ iuxta

formam præscriptam se exercitauerit homo in via purgatiua: viam illuminatiuam protinus ingredi debet, & exerceri ac proficisci in ea. Porrò via illuminatiua est studium seu occupatio mentis circa contẽplandã sublimia dei, præsertim in contemplatione superbeatissimæ trinitatis ac simplicissimæ & superpulcherrimę deitatis. Deinde in speculatione bonorum cœlestium & supernaturalium veritatis fidei Christianę ac spiritualium rerum. Quum etenim in clara & immediata per speciẽ horum contemplatione tota consistat nostra fælicitas: profectus noster hic est, vt contemplationi illi tam beatificę ac perfectę nunc quotidie propinquemus, proficiendo in fidei illustratione, in bona sapientię, in summę & increatæ veritatis ac diuinorũ cognitione. Denique quũ deus Ioan.8. (cuius opulentiæ ac munificentiæ nullus est finis) sit essentialiter sapientia infinita & lux supersplendidissima, prsus incircũscripta: cùm videt animã modo prætacto purgatam, humilitate, patiẽtia, mansuetudine castitate, iustitia, cęteris quoq; virtutibus moralibus informatã, veritatísque auidã & fonti sapientię inhiantẽ, ac de se per illustrari affectantẽ; mox vultum suũ Psal.66. super eam illuminat sapientiæ radio eam Psalm.

clarificat seipsū ei præ solito clarius gratiosiúsque ostēdens atq; incerto & occulta sapientię suę ei ꝓpalans, ita vt ea quę fidei sunt, rationésq; credendorum & nexū ac ordinē credibiliū subtiliter speculetur ita vt lętabunda ac grata mente decantet.
Psal.15. Benedicam Dominum qui tribuit mihi intellectum. Quod quàm desiderabile sit ac
Psal.93. prę clarum, fatetur Propheta, dicens: Beatus homo quem tu erudieris domine, &
1.Ioan.2. de lege tua docueris eum. Vnde & sanctus Ioannes Apostolus in prima sua epistola scribit purgatis huiusmodi fidelibus: Vnctio eius docet vos de omnibus.

Qualiter in via illuminatiua exercitare se debeat homo. Articulus. LX.

SIquis vestrū indiget sapientia, postulet à Deo, qui dat omnibus affluenter: & dabitur ei. Postulet aūt in fide nihil hæsitans. Doctrina philosophi est, quòd actus actiuorū sint in patiente disposito: & item quòd vnicuique competat agere secundum modum suę naturæ atque potentię. Rursus, quòd sicut se habet visus vespertilionis ad lumen solis, sic intellectus humanus ad intuitum diuinorum, videlicet immaterialium substantiarum & maximè supersimplicissimi & prorsus incōprehensibilis Dei. Hinc & sacra scriptura ex immode-

moderato, incauto, & præsumptuoso diuinorũ scrutinio atq; intuitu nos coërcet p Salomonē dicens, Sicut qui mel comedit multum, non est ei bonũ, sic qui perscrutator est maiestatis, opprimetur à gloria. Et in Ecclesiastico legitur, Altiora te ne quæsieris, & fortiora te ne scrutatus fueris, sed quæ præcepit tibi deus, illa cogita semper. Veruntamē est quædam diuinorũ perscrutatio studiosa, moderata, humilis atq; auxilio gratiæ dei innitens, quæ laudabilis est. De qua ait vir sanctus, Mirabilia testimonia tua, ideo scrutata est ea, &c. Et denuo. Da mihi intellectum, & scrutabor legē tuã. Et iterũ: Beati qui scrutantur testimonia eius. Itaque sicut teste scriptura dulce lumē & delectabile est oculis videre solē, nihilominus figēti oculũ immoderate in solē visus obtunditur, reuerberatur ac læditur. Sic dulcis est veritas summa, & iucundũ cōtemplari æternũ totius luminis fontem, veruntamen immoderate, intimorate irreuerenter contemplari, scrutari, penetrare, præsumēs grauius excæcatur, deiicitur, vulneratur. Sic itaque cōtēplari conemur, vt à veritate scripturæ à doctrina ecclesię nullatenus discedamus. Quod non obseruantes hæresiarchæ prauissimi, errauerunt & alios in errorem mi- 2. Tim. 3

serũt. Hinc iuxta præhabita exercitiũ viæ illuminatiuæ præcedere debet exercitatio purgatiuæ: atq; vt illustrissimus pater ac doctor noster Ioannes Cassianus testatur, actualis & ethica seu moralis scientia quæ circa passionũ refrenationẽ versatur theoricã (id est, sapiẽtalẽ diuinorũ contẽplationẽ) debet pręire. Volens ergo in via illuminatiua se exercere, ab humilitate in

Psal. 156 cipiat, ita vt de propriis viribus, de natura

Esaię. 36 li ingenio, de acquisita scientia nõ pręsumat sed in dño sit spes eius & eius subsidio innitatur, quẽadmodũ per Esaiã docetur. Quis ambulat in tenebris, & nõ est lumen ei? Speret in nomine domini, & innitatur super Deum suum. Deinde ab exterioribus abstrahat mentem suam & eam recol

Dionys. ligat, eius dispersiones & euagationes abiiciẽdo. Sicque iuxta diuini Dionysij documentum se cõuertat ad radium, supernam illustrationem optando, & pro ea orando, seque ad dei cõsiderationem aut contemplationem pro viribus eleuando. Et tunc Deus sublimis, qui sapiẽtię dux est & princeps totius illuminationis, videns diligentiam hominis fidelem ac pium eius conatum, manum applicabit ac porriget adiu-

Sapien. 7 tricem, mentem per donum sapientię illu-

Esai. 58 strãdo prout Esaias asserit. Requiem dabit

tibi

tibi dominus,& implebit splendorib⁹ animã tuã. Ipse enim est sol sapiẽtiæ ac intelligẽtiæ: quo in anima resplendente ac radiãte, omnia mox clarescunt, venustantur, tranquillantur & exhilarantur in ea. Sicque creatoris sui maiestatem immẽsam, pulchritudinem infinitam, sapientiam, omnipotentiam, atque beatitudinem, perfectionem & eminentiam prorsus interminabilem incipit intueri ac vehementissime admirari, iucunde conspicere, feruenter diligere, eíque intimè congaudere, & in ea ad horam quiescere. Sapien.5

Quid sit cõtẽplatio, & de specieb. ipsius. Ar. X. Iob.35

ECce deus magnus vincens scientiam nostrã. Ideo timebunt eũ viri, & non audebũt cõtemplari omnes qui sibi videntur esse sapientes. Quẽadmodum libro de Ciuit. dei B. August. frequenter fatetur: Intellectus est suprema vis animæ, idcirco in eius actu beatitudo est sita, sicut iam ante ex verbis patuit Christi dicẽtis. Hæc est vita æterna, vt cognoscant te verum deũ. Quod etiam decimo Ethicorum probat Philosophus. Nec tamen in quocunque intellectus actu cõsistit fœlicitas, sed vt Aristoteles loquitur, in optima speculatione optimi speculabilis collocatur. Nam teste eodem, Beatitudo est optima actio August. Ioan.17 Philo.

optimæ potētiæ in optimo obiecto, quòd deus est Hinc cōtēplatio rite sic diffinitur.

Contemplatio quid sit. Contemplatio, est summæ deitatis atque effectuū eius affectuosa prōpta & syncera cognitio. Nā primo ac principaliter circa deū versatur, Secundario circa creata ꝑ respectū eorū ad deū: videlicet prout ab eo fontaliter profluūt, gubernantur, atque ad ipsū finaliter ordinātur, Quia sic deus est finis & ratio considerationis eorum & quicquid in eis cōsideratꝰ & de eis cognoscitur, ad omnipotētis notitiā & amorem gloriā & honorē refertur, qui fabricā vniuersi idcirco tam venustissime decorauit, tā sapienter distinxit, tā ineffabiliter ordinauit, tāque mirande in nihilo statuit ac firmauit tāta magnitudine; multitudine; & virtute compleuit mirificè: vt sua in eis bonitas sapientia & potestas resplendeant honorētur, laudētur, formidētur ac diligātur. Hinc scriptū est. Vniuersa propter seipsum operatus est dn̄s. Et iterū Salomon

Prou.5 Eccle.3 Sapi.3 Omnia (inquit) fecit deus vt timeatur. Itēque alibi, A magnitudine, ait speciei creaturæ poterit creator horū cognoscibiliter

Esai.32 videri. Et Esaias hortatur, Leuate in excelsum oculos vestros & videte quis creauit hæc. Denique contemplatio ista actus est doni sapientiæ; quæ inter septē dona spiritus

ritus sancti sortitur primatũ, nec põt esse informis, quũ sit affectiua & saporosa diuinorum notitia charitati inseparabiliter iuncta, nec proprie contemplatio actus est sapientiæ qualiscunque, sed eius quæ perfectionem quandã includit, quæ promptè ac liberè procedit in actũ. Ideo dictũ est, ꝙ contemplatio est prompta ac facilis diuinorum agnitio, quæ instar ignis celerrimè fertur in altum; & transcensis creatis pertingit ad deũ. Propterea ait Richardus Contẽplatio volatu libero quocunque eã fert spiritus mira agilitate circunfertur. Contemplationẽ quoque diffiniens, Contemplatio (inquit) est libera mentis perspicacia in sapientiæ spectacula cum admiratione suspensa. Vnde & Hugo de S. victore sic eam diffinit, Contemplatio est perspicax & liber animi contuitus in res perspiciẽdas vsquequaq; diffusus. Postremo cõtemplatio debet esse syncera cognitio, ne errori, passioni, aut culpæ mixta fœdetur, sed certitudine ac splendore veritate valletur. Præterea huius contemplationis ponit S. Bernard. quatuor species. Prima est admiratio maiestatis, dum scilicet in contẽplatione diuinæ & increatæ sublimitatis, & in contuitu incomprehensibilitatis diuinæ substantiæ mens ipsa cum ad Bernard

mirationeintenta est & suspensa.Secunda est consideratio iudiciorum dei.In quorũ consideratione dum se homo deficere cer
Rom.11 nit,cum Apostolo vociferatur. O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ dei , quã incomprehensibilia sunt iudicia eius.Ter
Esai.49 tia,est inspectio beneficiorum dei. Quar-
1.Cor.2 ta consideratio est promissorum ipsius: quæ nec oculus vidit , nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt.

De alia assignatione ac declaratione specierum contemplationis. Articulus XI.

Ephes.1 PAter gloriæ det vobis spiritum sapien tiæ in agnitione eius. Quãuis species cõtẽplationis à diuersis diuersimodè assignentur. Ista tamẽ quam modo inducã, rationabilior cõueniẽtiórq; videtur. Itaq; prima species cõtemplationis est supernaturalis cõtemplatio adorandæ atque altissimæ Trinitatis cuius cõtẽplationem supernaturalẽ appello , quia ex naturali ratione Trinitas personarũ in deo nunquã hominibus paruit , sed ex diuina reuelatione primo innotuit.Ad hanc itaque contẽplationis speciẽ pertinet intueri quemadmodũ in vero ac simplici deo sit æterna immaterialis , inuariabilis actualissima ac superpurissima generatio , vtputa emanatio verbi æterni à patre summo,qui sei-

ipsum

ipsum perfectè æternalitérque cognoscēs ac intuēs sui ipsius cōceptum & verbū internū in se ꝓfert ac gignit. Quod nanque in se & de se cognoscit ac intuetur, hoc intra se loquitur ac ꝓducit. Et quoniā vnico actu intelligēdi seipsum & omnia perfectè intelligit: idcirco vna ꝓlatione interna seu generatione mētali seipsum & cuncta plenissimè intra se exprimit, & vnicū duntaxat verbū gignit, quod est ipsius ꝑfecta ac naturalis imago, splendor ac filius, omniūque creaturarū exemplar, ideo & ratio atque totius vniuersi forma archetypa in mēte diuina. De quo Aug. Qui negat (ait) mūdū archetypū, negat & dei filium. Hinc in verbo isto æterno tota patris natura resplēdet totáque eius maiestas ac ꝑfectio repræsentatur in eo. Idcirco vera deitas continetur atque consistit in eo. Vnde 15. de Trinit. asserit August. Pater tanquam seipsum dicens genuit verbū sibi æquale. Amplius hāc cōtemplationis speciem pertinet intueri quemadmodum pater & filius se inuicem intuentes, volētes, ac mutuo incomprehensibiliter ac supersuauissime cōplacentes, producunt & intra se spirant vnum increatum plenum ac infinitum amorem propriæ amabilitati proportionatum, qui est amor & nexus osculúmque

lúmque amborũ. Quemadmodum enim verbum est emanatio intellectus: sic amor est emanatio volũtatis. Rursus spectat ad hãc speciem contẽplari quàm verè super beatissima ac superdelitiosissima huius altissimę Trinitatis sit vita, quemadmodum hæ superuenerabiles, supersublimes, ac supersanctæ personæ se mutuo intueantur intuitione penitus cõprehensiua, iucundissima & æterna, se inuicẽ quoque diligant amore superardẽtissimo & immẽso, sibíq; mutuo perfectè ac supergaudiose cõplaceãt, atque se inuicẽ superfœlicissimè perfruãtur, & qualiter sit in eis plena communio superiucũda diffusio, consistẽtia super gloriosissima & æterna. Ecce hæc omnia humiliter ac syncere, quiete & amorose sunt cõtemplãda cũ præcordialissima congratulatione tam infinitæ beatitudinis & excellẽtiæ trinitatis superexaltatæ ac adorandæ. Præterea causæ seu rationes amoris sunt cognitio, bonitas, similitudo, propinquitas, vnio, cõmunio, beneficentia, & præuia seu alterna dilectio. Quũmq; oẽs hæ rationes in superessentiali & consubstãtiali trinitate perfectissimè prorsus consistãt. Siquidem vnaquęque earum aliam quãlibet omnino perfectè ac cõprehensiuè cognoscit. Quęlibet quoque earum est

boni

bonitatis immensæ: éstque inter eas plena similitudo ac summa propiquitas, quia secūda earū emanat à prima, videlicet filius à patre, & tertia ab vtraque vtpote spiritus sanctus à patre ac filio. Inseparabiles quoque sunt, quia cōsubstātiales. Vnaquæque alteri se totā communicat, & filius à patre infinitū bonum accepit, plenitudinem deitatis, quemadmodum ipse protestatur: Pater quod dedit mihi maius omnibus est (diuina scilicet essentiā.) Vnde ibidem subiungit: Ego & pater vnum sumus. Et hoc ipsum bonū immensum à patre ac filio accepit spiritus sanctus patri & filio verissime consubstātialis, coæternus & coæqualis. Vnaquęq; demum earū scit se ab alia infinita dilectione amari. Hinc constat, ꝙ inter eas sit prorsus superæstuantissima & immensa dilectio. Secunda species cōtemplationis est verę ac simplicissimę deitatis speculatio naturalis. Et hanc nomino naturalem, non quòd naturalis ac acquisitæ sapientię sit actus, aut sine charitate & gratia queat haberi: sed quoniam ea de deo conspectat, quæ per naturalem possunt rationem cognosci vt quod deus sit ens primum, ęternum, incausatum independens, perfectum: infinitū, immateriale, simplicissimum, adorandum, prima causa omnium Ioan. 10

guber

Rom.1 gubernatiua. Vnde affirmat Apost. Inuisibilia dei per ea quæ facta sunt conspiciuntur, sempiterna quoque eius virtus & diuinitas. Itaque ad hanc speciem pertinet cõtemplari, quemadmodum deus sit bonitas pura, veritas sempiterna, vnitas simplicissima, purus actus, omnipotens virtus, sanctitas exemplaris, sapientia æternalis, causa & ratio omnium idealis esse, purum in se subsistẽs ac separatum vniuersorum principiũ prima omnis rectitudinis omnísque iustitiæ, veritatis & virtutis regula & mensura ens in quo est omnis nobilitas omnis pulchritudo, omnis felicitas ac dulcedo, omnis pietas & iustitia summa charitas, plena libertas omnísque perfectio absque omni mensura ac fine & prorsus simplicissime: ita vt omnia ista sint vnum vnitásque in deo, scilicet simplicissimum ac supditissimũ eius esse tã infinite incomprehensibilitérque perfectũ, vt omnia ista in se simplicissimè ac supereminentissimè cõprehendat. Hæc omnia de deo excelso ac glorioso lympide, amorose, & congratulatorie cõtemplari ad hanc secundã cõtẽplationis speciẽ attinet. Tertia contemplationis species est speculatio humanitatis Christi vtputa qualiter ipsa à verbo æterno hypostatice sit assumpta, atque in

increato

increato esse eius personali supposita: & qualiter in eodé pũcto, quo ex purissimis virginis gloriosæ sanguinib. corpus Christi à spiritu sancto formatum est; anima quoque eius creata sit cordíque vnita & vtrunque simul à verbo assumptum. Quo modo item eodé momento anima Christi oĩ gratia, virtute, dono, fructu & beatitudinibus fuerit adimpleta ac speciosissimè perornata. lumine quoque gloriæ ac beatifica visione præ omnibus sanctis ineffabiliter decorata, impleta ac sublimata. Insuper ad hanc specié pertinet contéplari, quemadmodum ex virgine natus sit Christus, circuncisus, adoratus a magis, præsentatus in téplo: ac cætera omnia quę de ipso euangelica narrat historia: puta qualiter in mundo hoc in omni humilitate, paupertate, patiẽtia, mãsuetudine, charitate sit cõuersatus, quãta sustinuit, quomodo genus humanum redemit, quanta miracula fecit, quomodo resurrexit, apparuit & ascendit. Quarta species contemplationis est consideratio munerũ gratiæ dei, scilicet supernaturaliũ ac gratuitorũ beneficiorum & donorum ipsius: vt sunt virtutes infusæ, sacramẽta ecclesiæ diuersáque dona gratię gratum facientis ac gratię gratis datę, donáque gloriæ & omnis

Lucæ. 1. Matth. 2. Lucæ. 2. Matt. 11.

Matt. 15 Luc. 24 Actu. 1

nis

nis illa beatitudo cœlestis. Quinta species est speculatio donorum naturæ, id est naturalium omniũ, ad quam speciẽ spectat consideratio ordinis vniuersi, & omnium separatarũ substantiarũ seu supernorum spirituum atque cœlestium corporum ac elementorũ, omniúmq; mixtorũ, potissimum hominis? In quibus omnibus creatoris bonitas, sapientia ac omnipotentia gloriose resplendet, & honoranda, formidabilis amabilísque monstratur. Hęc solum breuissime tango. Nam alibi (in tractatu scilicet de contemplatione) plenius inde conscriptum.

Quid sit vita vnitiua seu perfectiua. Art. XII

Ioan. 17 PAter iuste, notum feci hominibus nomen tuum: vt dilectio tua in eis sit, & ego in ipsis. In his verbis innuit Christus, cognitionem ad amorem referri, & sine eo informem. Porro prædicta triplicis Dionysi. viæ distinctio ex verbis diuini Dion. sumpta videtur. Ipse siquidẽ libr. de angelica hierarch. ponit tres actiones hierarchias in angelis sanctis: videlicet purgationem, illuminationẽ & pfectionẽ. In libro quoq; ecclesiasticę hierarchiæ, docet quẽadmodum quidã ordo est purgatiuus, quidã illuminatiuus, quidã pfectiuus. At qui angeli purgari dicuntur, nõ vtiq; ab immun-

ditia culpæ, sed à hierarchicæ lucis mino ratione Illuminari quoque ac perfici asseruntur,nō quod in beatifica diuinæ cōtēplatione essentiæ crescant aut in summi boni amore beatificā visionē consequēte proficiant,aut amplius inflammentur.Nequaquā enim in essentiali præmio sortiūtur augmentum,sed sunt omnino, quò ad illud in termino.sed in diuinorum cognitione effectuū atque in dilectione illam cōcomitante suscipiūt incremētum & in accidentali proficiūt præmio. Et hoc vsq; ad finalis cōsummationem iudicij.Sicque intelligendum est ꝙ septimo angelicæ hierarchiæ capitulo diuinissimus ac sacratissimus Dio.loquitur:Seraphim,inquiēs, Idem. ad diuini caliditatē amoris, īferiores mētes angelicas,quātū possibile est,incēdunt Cherubin quoque datæ sibi sapientiæ sibi munione mentes cœlestes se inferiores copiose illustrāt.Porro ī Ecclesiastica hierarchia purgatio,illuminatio,& perfectio aliter inueniuntur.Quoniā viatores à culpis quotidiè emundari,in Dei cognitione & eius amore ꝓficere indigēt. Et primo quidē oportet à culpa purgari , deinde illuminari & veritatē cognoscere. Tertiò, ꝑfici,id est.amore accēdi , atq; ꝑ hoc deo nostræ salutis auctori vniri,Veruntamen

clarificat seipsũ ei præ solito clarius gratiosiúsque ostẽdens atq; incerto & occulta sapientię suę ei ꝑpalans, ita vt ea quę fidei sunt, rationésq; credendorum & nexũ ac ordinẽ credibiliũ subtiliter speculetur ita vt lętabunda ac grata mente decantet.
Psal.15. Benedicam Dominum qui tribuit mihi intellectum. Quod quàm desiderabile sit ac
Psal.93. pręclarum, fatetur Propheta, dicens: Beatus homo quem tu erudieris domine, &
1.Ioan.2. de lege tua docueris eum. Vnde & sanctus Ioannes Apostolus in prima sua epistola scribit purgatis huiusmodi fidelibus: Vnctio eius docet vos de omnibus.

Qualiter in via illuminatiua exercitare se debeat homo. *Articulus. IX.*

SIquis vestrũ indiget sapientia, postulet à Deo, qui dat omnibus affluenter: & dabitur ei. Postulet aũt in fide nihil hæsitans. Doctrina philosophi est, quòd actus actiuorũ sint in patiente disposito: & item quòd vnicuique competat agere secundum modum suę naturæ atque potentię. Rursus, quòd sicut se habet visus vespertilionis ad lumen solis, sic intellectus humanus ad intuitum diuinorum, videlicet immaterialium substantiarum & maximè supersimplicissimi & prorsus incõprehẽsibilis Dei. Hinc & sacra scriptura ex im-

m ode-

moderato, incauto, & præsumptuoso diuinorũ scrutinio atq; intuitu nos coërcet p Salomonẽ dicens, Sicut qui mel comedit multum, non est ei bonũ, sic qui perscrutator est maiestatis, opprimetur à gloria. Et in Ecclesiastico legitur, Altiora te ne quæsieris, & fortiora te ne scrutatus fueris, sed quæ præcepit tibi deus, illa cogita semper. Veruntamẽ est quædam diuinorũ perscrutatio studiosa, moderata, humilis, atq; auxilio gratiæ dei innitens, quæ laudabilis est. De qua ait vir sanctus, Mirabilia testimonia tua, ideo scrutata est ea, &c. Et denuo. Da mihi intellectum, & scrutabor legẽ tuã. Et iterũ: Beati qui scrutantur testimonia eius. Itaque sicut teste scriptura dulce lumẽ & delectabile est oculis videre solẽ, nihilominus figẽti oculũ immoderate in solẽ visus obtunditur, reuerberatur ac læditur. Sic dulcis est veritas summa, & iucundũ cõtemplari æternũ totius luminis fontem, veruntamen immoderate, intimorate irreuerenter contemplari, scrutari, penetrare, præsumẽs grauius excæcatur, deiicitur, vulneratur. Sic itaque cõtẽplari conemur, vt à veritate scripturæ à doctrina ecclesię nullatenus discedamꝰ. Quod non obseruantes hæresiarchæ prauissimi, errauerunt & alios in errorem mi- 2. Tim. 3

ſerũt. Hinc iuxta præhabita exercitiũ viæ illuminatiuæ præcedere debet exercitatio purgatiuæ: atq; vt illuſtriſſimus pater ac doctor noſter Ioannes Caſſianus teſtatur, actualis & ethica ſeu moralis ſcientia quæ circa paſſionũ refrænationẽ verſatur theoricã (id eſt, ſapiẽtialẽ diuinorũ contẽplationẽ) debet præire. Volens ergo in via illuminatiua ſe exercere, ab humilitate in
Pſal.156 cipiat, ita vt de propriis viribus, de natura
Eſaię.36 li ingenio, de acquiſita ſcientia nõ præſumat ſed in dño ſit ſpes eius & eius ſubſidio innitatur, quẽadmodũ per Eſaiã docetur. Quis ambulat in tenebris, & nõ eſt lumen ei? Speret in nomine domini, & innitatur ſuper Deum ſuum. Deinde ab exterioribus abſtrahat mentem ſuam & eam recolligat, eius diſperſiones & euagationes ab-
Dionyſ. iiciẽdo. Sicque iuxta diuini Dionyſij documentum ſe cõuertat ad radium, ſupernam illuſtrationem optando, & pro ea orando, ſeque ad dei cõſiderationem aut contemplationem pro viribus eleuando. Et tunc Deus ſublimis, qui ſapiẽtię dux eſt & princeps totius illuminationis, videns diligentiam hominis fidelem ac pium eius conatum, manum applicabit ac porriget adiu-
Sapien.7 tricem, mentem per donum ſapientię illu-
Eſai.58 ſtrãdo prout Eſaias aſſerit. Requiem dabit tibi

tibi dominus,& implebit splendorib⁹ animã tuã. Ipse enim est sol sapiẽtiæ ac intelligẽtiæ: quo in anima resplendente ac radiãte, omnia mox clarescunt, venustantur, tranquillantur & exhilarantur in ea. Sicque creatoris sui maiestatem immẽsam, pulchritudinem infinitam, sapientiam, omnipotentiam, atque beatitudinem, perfectionem & eminentiam prorsus interminabilem incipit intueri ac vehementissime admirari, iucunde conspicere, feruenter diligere, eíque intimè congaudere, & in ea ad horam quiescere. Sapien.5

Quid sit cõtẽplatio, & de specieb. ipsius. Ar. X. Iob.35

ECce deus magnus vincens scientiam nostrã. Ideo timebunt eũ viri, & non audebũt cõtemplari omnes qui sibi vidẽtur esse sapientes. Quẽadmodum libro de Ciuit. dei B. August. frequenter fatetur: Intellectus est suprema vis animæ, idcirco in eius actu beatitudo est sita, sicut iam ante ex verbis patuit Christi dicẽtis. Hæc est vita æterna, vt cognoscant te verum deũ. Quod etiam decimo Ethicorum probat Philosophus. Nec tamen in quocunque intellectus actu cõsistit fœlicitas, sed vt Aristoteles loquitur, in optima speculatione optimi speculabilis collocatur. Nam teste eodem, Beatitudo est optima actio August. Ioan.17 Philo.

optimæ potẽtiæ in optimo obiecto, quòd deus est. Hinc cõtẽplatio rite sic diffinitur.
Contemplatio quid sit. Contemplatio, est summæ deitatis atque effectuũ eius affectuosa prõpta & syncera cognitio. Nã primo ac principaliter circa deũ versatur, Secundario circa creata p respectũ eorũ ad deũ: videlicet prout ab eo fontaliter profluũt, gubernantur, atque ad ipsũ finaliter ordinãtur, Quia sic deus est finis & ratio considerationis eorum & quicquid in eis cõsideraẽ & de eis cognoscitur, ad omnipotẽtis notitiã & amorem gloriã & honorẽ refertur, qui fabricã vniuersi idcirco tam venustissime decorauit, tã sapienter distinxit, tã ineffabiliter ordinauit, tãque mirande in nihilo statuit ac firmauit tãta magnitudine; multitudine, & virtute compleuit mirificè: vt sua in eis bonitas sapientia & potestas resplendeant honorẽtur, laudẽtur, formidẽtur ac diligãtur.
Prou.5 Hinc scriptũ est. Vniuersa propter se-
Eccle.3 ipsum operatus est dñs. Et iterũ Salomon
Sapi.13 Omnia (inquit) fecit deus vt timeatur. Itẽque alibi, A magnitudine, ait speciei creaturæ poterit creator horũ cognoscibiliter
Esai.32 videri. Et Esaias hortatur, Leuate in excelsum oculos vestros & videte quis creauit hæc. Denique contemplatio ista actus est doni sapientiæ; quæ inter septẽ dona spi-

ritus sancti sortitur primatũ, nec põt esse informis, quũ sit affectiua & saporosa diuinorum notitia charitati inseparabiliter iuncta, nec proprie contemplatio actus est sapientiæ qualiscunque, sed eius quæ perfectionem quandã includit, quæ promptè ac liberè procedit in actũ. Ideo dictũ est, ꝙ contemplatio est prompta ac facilis diuinorum agnitio, quæ instar ignis celerrimè fertur in altum, & transcensis creatis pertingit ad deũ. Propterea ait Richardus Contẽplatio volatu libero quocunque eã fert spiritus mira agilitate circunfertur. Contemplationẽ quoque diffiniens, Contemplatio (inquit) est libera mentis perspicacia in sapientiæ spectacula cum admiratione suspensa. Vnde & Hugo de S. victore sic eam diffinit, Contemplatio est perspicax & liber animi contuitus in res perspiciẽdas vsquequaq; diffusus. Postremo cõtemplatio debet esse syncera cognitio, ne errori, passioni, aut culpæ mixta fœdetur, sed certitudine ac splendore veritate valletur. Præterea huius contemplationis ponit S. Bernard. quatuor species. Prima est admiratio maiestatis, dum scilicet in contẽplatione diuinæ & increatæ sublimitatis, & in contuitu incomprehensibilitatis diuinæ substantiæ mens ipsa cum ad Bernard

miratione intenta est & suspensa. Secunda est consideratio iudiciorum dei. In quorũ consideratione dum se homo deficere cer-
Rom.11 nit, cum Apostolo vociferatur. O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ dei, quã incomprehensibilia sunt iudicia eius. Ter-
Esai.49 tia, est inspectio beneficiorum dei. Quar-
1.Cor.2 ta consideratio est promissorum ipsius: quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt.

De alia assignatione ac declaratione specierum contemplationis. Articulus XI.

Ephes.1 PAter gloriæ det vobis spiritum sapientiæ in agnitione eius. Quãuis species contẽplationis à diuersis diuersimodè assignentur. Ista tamẽ quam modo inducã, rationabilior cõuenientiórq; videtur. Itaq; prima species cõtemplationis est supernaturalis cõtemplatio adorandæ atque altissimæ Trinitatis cuius contẽplationem supernaturalẽ appello, quia ex naturali ratione Trinitas personarũ in deo nunquã hominibus patuit, sed ex diuina reuelatione primo innotuit. Ad hanc itaque contẽplationis speciẽ pertinet intueri quemadmodũ in vero ac simplici deo sit æterna immaterialis, inuariabilis actualissima ac superpurissima generatio, vtpute emanatio verbi æterni à patre summo, qui sei-

ipſum perfectè ęternaliterque cognoſcēs, ac intuēs ſui ipſius cōceptum & verbū internū in ſe ꝓfert ac gignit. Quod nanque in ſe & de ſe cognoſcit ac intuetur, hoc intra ſe loquitur ac ꝓducit. Et quoniā vnico actu intelligēdi ſeipſum & omnia perfectè intelligit: idcirco vna ꝓlatione interna ſeu generatione mētali ſeipſum & cuncta pleniſſimè intra ſe exprimit, & vnicū duntaxat verbū gignit, quod eſt ipſius ꝑfecta ac naturalis imago, ſplendor ac filius, omniūque creaturarū exemplar, ideo & ratio atque totius vniuerſi forma archetypa in mēte diuina. De quo Aug. Qui negat (ait) mūdū archetypū, negat & dei filium. Hinc in verbo iſto ęterno tota patris natura reſplēdet totáque eius maieſtas ac ꝑfectio repræſentatur in eo. Idcirco vera deitas continetur atque conſiſtit in eo. Vnde 15. de Trinit. aſſerit Auguſt. Pater tanquam ſeipſum dicens genuit verbū ſibi æquale. Amplius hāc cōtemplationis ſpeciem pertinet intueri quemadmodum pater & filius ſe inuicem intuentes, volētes, ac mutuo incomprehenſibiliter ac ſuperſuauiſſime cōplacentes, producunt & intra ſe ſpirant vnum increatum plenum ac infinitum amorem propriæ amabilitati proportionatum, qui eſt amor & nexus oſculúmque

lúmque amborũ. Quemadmodum enim verbum eſt emanatio intellectus:ſic amor eſt emanatio volũtatis. Rurſus ſpectat ad hãc ſpeciem contẽplari quàm verè ſuper beatiſſima ac ſuperdelitioſiſſima huius altiſſimę Trinitatis ſit vita, quemadmodum hæ ſuperuenerabiles, ſuperſublimes, ac ſuperſanctæ perſonæ ſe mutuo intueantur intuitione penitus cõprehenſiua, iucundiſſima & æterna, ſe inuicẽ quoque diligant amore ſuperardẽtiſſimo & immẽſo, ſibiq; mutuo perfectè ac ſupergaudioſe cõplaceãt, atque ſe inuicẽ ſuperfœliciſſimè perfruãtur, & qualiter ſit in eis plena communio ſuperiucũda diffuſio, conſiſtẽtia ſuper glorioſiſſima & æterna. Ecce hæc omnia humiliter ac ſyncere, quiete & amoroſe ſunt cõtemplãda cũ præcordialiſſima congratulatione tam infinitæ beatitudinis & excellẽtiæ trinitatis ſuperexaltatæ ac adorandæ. Præterea cauſæ ſeu rationes amoris ſunt cognitio, bonitas, ſimilitudo, propinquitas, vnio, cõmunio, beneficentia, & præuia ſeu alterna dilectio. Quúmq; oẽs hæ rationes in ſupereſſentiali & conſubſtãtiali trinitate perfectiſſimè prorſus conſiſtãt. Siquidem vnaquęque earum aliam quãlibet omnino perfectè ac cõprehenſiuè cognoſcit. Quęlibet quoque earum eſt

boni

bonitatis immensæ: éstque inter eas plena similitudo ac summa propinquitas, quia secũda earũ emanat à prima, videlicet filius à patre, & tertia ab vtraque vtpote spiritus sanctus à patre ac filio. Inseparabiles quoque sunt, quia cõsubstãtiales. Vnaquæque alteri se totã communicat, & filius à patre infinitũ bonum accepit, plenitudinem deitatis, quemadmodum ipse protestatur: Pater quod dedit mihi maius omnibus est (diuina scilicet essentia.) Vnde ibidem subiungit: Ego & pater vnum sumus. Et hoc ipsum bonũ immensum à patre ac filio accepit spiritus sanctus patri & filio verissime consubstãtialis, coæternus & coæqualis. Vnaquęq; demum earũ scit se ab alia infinita dilectione amari. Hinc constat, ꝙ inter eas sit prorsus superæstuantissima & immensa dilectio. Secunda species cõtemplationis est verę ac simplicissimę deitatis speculatio naturalis. Et hanc nomino naturalem, non quòd naturalis ac acquisitæ sapientię sit actus, aut sine charitate & gratia queat haberi: sed quoniam ea de deo conspectat, quæ per naturalem possunt rationem cognosci vt quod deus sit ens primum, ęternum, incausatum independens, perfectum: infinitũ, immateriale, simplicissimum, adorandum, prima causa omnium Ioan. 10

guber

Rom.1 gubernatiua. Vnde affirmat Apost. Inuisibilia dei per ea quæ facta sunt conspiciuntur, sempiterna quoque eius virtus & diuinitas. Itaque ad hanc speciem pertinet cõtemplari, quemadmodum deus sit bonitas pura, veritas sempiterna, vnitas simplicissima, purus actus, omnipotens virtus, sanctitas exemplaris, sapientia æternalis, causa & ratio omnium idealis esse, purum in se subsistẽs ac separatum vniuersorum principiũ prima omnis rectitudinis omnísque iustitiæ, veritatis & virtutis regula & mensura ens in quo est omnis nobilitas omnis pulchritudo, omnis felicitas ac dulcedo, omnis pietas & iustitia summa charitas, plena libertas omnísque perfectio absque omni mensura ac fine & prorsus simplicissime: ita vt omnia ista sint vnum vnitásque in deo, scilicet simplicissimum ac supditissimũ eius esse tã infinite incomprehensibilitérque perfectũ, vt omnia ista in se simplicissimè ac supereminentissimè cõprehendat. Hæc omnia de deo excelso ac glorioso lympide, amorose, & congratulatorie cõtemplari ad hanc secundã cõtẽplationis speciẽ attinet. Tertia contemplationis species est speculatio humanitatis Christi vtputa qualiter ipsa à verbo æterno hypostatice sit assumpta, atque in

increato

increato esse eius personali supposita: & qualiter in eodé púcto, quo ex purissimis virginis gloriosæ sanguinib. corpus Christi à spiritu sancto formatum est; anima quoque eius creata sit cordíque vnita & vtrunque simul à verbo assumptum. Quomodo item eodé momento anima Christi oĩ gratia, virtute, dono, fructu & beatitudinibus fuerit adimpleta ac speciosissimè perornata. lumine quoque gloriæ ac beatifica visione præ omnibus sanctis ineffabiliter decorata, impleta ac sublimata. Insuper ad hanc specié pertinet contéplari, quemadmodum ex virgine natus sit Christus, circuncisus, adoratus a magis, præsentatus in téplo: ac cætera omnia quę de ipso euangelica narrat historia: puta qualiter in mundo hoc in omni humilitate, paupertate, patiétia, mãsuetudine, charitate sit cóuersatus, quãta sustinuit, quomodo genus humanum redemit, quanta miracula fecit, quomodo resurrexit, apparuit & ascendit. Quarta species contemplationis est consideratio munerũ gratiæ dei, scilicet supernaturaliũ ac gratuitorũ beneficiorum & donorum ipsius: vt sunt virtutes infusæ, sacraméta ecclesiæ diuersáque dona gratię gratum facientis ac gratię gratis datę, donáque glorię & om-

Lucæ. 1. Matth. 2. Lucæ. 2. Matt. 11.

Matt. 15 Luc. 24 Actu. 1

ditia culpæ, sed à hierarchicæ lucis mino ratione. Illuminari quoque ac perfici asse runtur, nō quod in beatifica diuinæ cōtē plati one essentiæ crescant aut in summi boni amore beatificā visionē consequēte proficiant, aut amplius inflammentur. Nequaquā enim in essentiali præmio sortiū tur augmentum, sed sunt omnino, quò ad illud in termino. sed in diuinorum cognitione effectuū atque in dilectione illam cōcomitante suscipiūt incremētum & in accidentali proficiūt præmio. Et hoc vsq; ad finalis cōsummationem iudicij. Sicque intelligendum est ꝙ septimo angelicæ hierarchiæ capitulo diuinissimus ac sacratissimus Dio. loquitur: Seraphim, inquiēs, ad diuini caliditatē amoris, īferiores mētes angelicas, quātū possibile est, incēdunt. Cherubin quoque datæ sibi sapientiæ sibi munione mentes cœlestes sic inferiores copiose illustrāt. Porro ī Ecclesiastica hierarchia purgatio, illuminatio, & perfectio aliter inueniuntur. Quoniā viatores à culpis quotidiè emundari, in Dei cognitione & eius amore ꝓficere indigēt. Et primo quidē oportet à culpa purgari, deinde illuminari & veritatē cognoscere. Tertiò, ꝑfici, id est amore accēdi, atq; ꝑ hoc deo nostræ salutis authori vniri, Veruntamen Idem.

ſicut in angelis ſanctis prętacti tres tactus hierarchici reipſa coincidũt (ſiquidẽ per hoc quod vnus illuminat aliũ, à minoratione lucis purgat eundem, & in amore ipſum ſuccendit) ſic in hominibus prædictarũ trium viarũ vna aliam ſecundũ aliquem gradum cõprehendit atq; includit: quoniã via vnitiua purgatiuã illuminatiuámque præſupponit, nec ſine illuminatione contingit deo vniri, amore perfici aut charitate affici. Conformiter via illuminatiua vnitiuã quodãmodo cõprehendit: quoniã diuinorũ cognitio nec cõtemplatio nec illuminatio propriè nuncupatur, niſi dilectionis affectu formetur ac perficiatur. Sic & via purgatiua aliq d habet admixtũ de via illuminatiua & perfectiua, quoniã ſine veræ ſapientiæ directione, charitate, & gratia, nemo purgatur à culpa, nec paſſiones reformat. Itaque via pfectiua ſeu vnitiua eſt ſtudiũ, occupatio ſeu actio ad ſynceriſſimæ charitatis ardorem, ad deitatis ecſtaticũ flãmigerúmtq; amorẽ, ad myſticæ ſapientiæ æſtuantiſſimũ, quietiſſimum ac ſecretiſſimum tendens intuitum. Conſiſtit nanq; hæc via in hoc, vt ex cõtemplatione dei per negationẽ mens diuino amore tota accendatur, & velut ignea atque ſeraphica efficiatur,

ſicque

sicq; se ipsam & cũctã creata relinquens, trãscẽdẽs ac obliuiscẽs, superincõprehensibili deo tanquã prorsus ignoto, ꝑ hierarchicæ lucis illapsum, ꝑ occultissimæ inspectionis alloquium, per supersplendẽtẽ caliginem ac sapientissimã ignorantiam vniatur, prout hoc infra elucidabitur.

De duplici deitatis cõtẽplatione, & quod sit mystica theologia. Articulus XIII.

TErribilis dominus & magnus vehementer & omnipotens super omnia opera sua. Quis vidit eum & enarrabit? & qs magnificabit eũ sicuti est à principio? Eccle. 14
Quemadmodum primo de diuinis nominibus capitulo diuinus Dionys. loquitur, Diony.
duplici via ad dei cognitionem ex creaturis ꝓcedimus. Prima est via positiõis seu affirmationis, dum quicquid bonitatis ꝑfectionis ac eminẽtiæ reperitur in creaturis. Deo tanquã omniũ primo & affectiuo principio excellentissime, omni perfectione seclusa, afscribimus. Secunda est via ablationis seu abnegationis. Dũ qcquid in entib⁹ inuenitur creatis negamus de deo tanquã de superexaltato, superessentiali, & superincomprehensibili, qui nec genere, specie, nec aliquo vniuoco cõuenit cũ creatis, nec ei aliquid cõpetit prout nos comprehendere id valeamus. Hinc tertio

mysticæ theologiæ capitulo sanctus Dio-
Diony. nysius: Hoc(inquit) est deū vere cogno-
scere supersubstantialē supersubstantiali-
ter per omniū entiū ablationem laudare.
Denique cōtēplatio ista dei p negationē
sublimior atq; perfectior est quàm contē
platio eius per positionē. Quia in ista per
negationē infinita excellentia & superes-
sentialis maiestas ipsius clarius, acutius,
atque profundius cernitur quàm in illa,
Propterea secūdo de diuinis nominibus
Idem. capitulo magnus Dion. ait, Negationes
in diuinis sunt propriæ, id est, propriæ ac
veraciter dictæ Affirmationes autem ibi
sunt incōpactæ, hoc est, inconueniētes: nō
cohærētes nec propriæ. Cū equidē à dei-
tatis plena cog[illegible]itione in infinitū deficiat
mens omnis creata: quo in hac vita quis
deo plus app[illegible]opinquat. quo abūdadtius il
lustratur, quo summo enti nullā causam
habenti æterno & indepēdenti magis vni
tur, acūtiúsque infigitur, eo ipsius incom-
prehensibilitatem, inaccessibilitatē, infinitā
quoque sup[illegible]rtranscendentiam lympidius
contēplatur. Quūque in apice mētis fue-
rit ei propinquissime & immediate prout
in hac vita per creatā lucē ac speciē fieri
potest, vnita, infixa, intenta, immersa fit
in [illegible] ignorantia eius, quo ad ali-

quid est ipsius. Sed hoc est ei videre & cõtemplari, incõprehẽsibilitatem eius clarissimè intueri. Et hæc cõtẽplatio, qua deus per omniũ negationẽ cõspicitur, mystica theologia vocatur, quæ est ĩterna ac abditissima mentis cum deo loquutio, atque caliginis (hoc est diuinæ superſplẽdidissimæ ac impenetrabilis & inuisibilis lucis) per ĩgnotantiã quandã intuitio amorosa. Quæ, vt quidã eam definiũt, est anagogica seu superductiua motio, eleuatio, seu defixio mentis in deũ per purũ feruidũmq; amorem. Estque experimentalis cognitio dei per vnitũ amplexũ amoris seu sapida deitatis notitia: dum ei supremus affectiuè apex ꝑ amorem vnitur ardentẽ. Postremo hæc mistica theologia, seu vnitiua sapientia realiter est ipsum sapientiæ donũ: nempe sapientia illa quæ inter septem dona spiritus sancti primũ est: atque dignissimũ: quæ est habitus supernaturalis infusus dei per gustũ internum cognoscitiuus, per quã mẽs bene de deo sentit ac iudicat per cõnaturalitatẽ & cũformitatẽ affectus ad ipsum, seu per mẽtalem saporem. Cuius sapiẽtiæ triplex est gradus. Et ipsa secundũ gradũ suũ supremũ, quo inest viris heroicis ac ꝑfectis, efficiens eos quasi cõsiliarios ac secretarios

omnipotentis ac supersapientissimi creatoris est sapientia vnitiua ac mystica theologia.

Quod duob⁹ modis ad mysticæ theologiæ visionem ecstaticumq; amorem ac ardentissimã caliginis intuitionem seu contemplationẽ præfatã, per omnium ablationem anima perducatur.

Articulus. XIIII.

Hier. 23 FActus sum quasi vir ebrius, & quasi homo madidus vino, à facie domini à facie verborum sanctorũ eius. Quũ præfacta DEI contemplatio amorosa & mistica, quæ & raptum faciat ac ecstasim, sit nobilissima atque altissima, spiritualissima ac diuinissima operatio hominis: ad ipsam exigitur præcipua abstractio mẽtis ab exerciotibus, ac summa recollectio ei⁹ in se, & simplificatio sui in DEO purissima: quatenus nullo inordinato affectu nulla consideratione circa creata nulla occupatione distractiua impediatur aut retrahatur à summo & in creato obiecto. Itaque ad hãc vnitiuæ sapiẽtiæ mysticã cõtẽplationem vno modo pertingit homo seipsum excitãdo ac disponendo ad eã, per abstractionẽ præfatã per recolectionem & simplificationem, per orationẽ, & meditationẽ atq; cõsiderationem eorũ quæ diuinæ dilectionis feruorẽ magis prouocare

ac parere solent in animo donec apex voluntatis valide accendatur ac purè afficiatur in deo, sicq; vertex intelligentiæ desuper illustretur ad cõtemplandũ modo prę tacto. Deniq; hũc modũ eiusq; practicam diuinus Dionysi. primo mysticæ theologiæ docens capitu. Tu (inquit) Timotæe clarissime, intẽtissima cõtuendis spectaculis mysticis exercitatione, & sensus linque & intellectuales operationes & sensibilia & intelligibilia oĩa, & quæ nõ sunt, & quæ sunt oĩa, vt illi iũgaris qui sup̃ omnẽ substantiã omnémq; scientiam est ignote pro viribus teipsum intẽde. Hæc ille. Alio modo ad cõtemplationẽ istã pertingit homo absq; suo conamine ac præparatione prædicta: dũ scilicet misericordissimè desuper præuenitur atque diuinitus fortiter illustratur, valide inflammatur gratiosissime præoccupatur ac miserabiliter nimis perstringitur, in tantum vt etiam resistere nequeat, & quamuis velit nõ possit effugere, gratia prædominãte ipsi naturæ nõ violenter, sed cõuenientissime. Et primus modus solet esse laboriosus. Hic verò est facillimus. Hinc beatus ait Bernar. Quidam trahuntur qui dicere possunt. Bernar.
Trahe me post te. Alij ducũtur, qui dicũt: Cant. 1
Introduxit me rex in cellam vinariam. Cant. 2

Alij rapiuntur. Et primi quidē felices quidē feliciores, qui in patientia sua possidēt animas suas. Secūdi feliciores, quia ex voluntate sua domino cōfitentur. Tertij felicissimi, qui in profundissima dei misericordia quasi quodāmodo sepulta iam arbitrij potestate, in diuitias gloriæ in spiritu ardoris rapiūtur, qui spreto ipso rerum ac sensuum vsu, non ascensoriis gradibus sed inopinatis excessibus auolare interdū per contēplationē ad supersubstantialē deum altissimū solent. Horū vnus fuit de-

Lecæ. 21 uotissimus frater ille Rogerus ordinis san-
Psal. 27 cti Francisci, qui dixit, Facillimū quid est
Roger. hominem rapi & mente eleuari in deum.

Nā scio, inquit, hominem qui pluries raptus fuit in vno matutino, & homo iste infinities resistit raptui, & aliquādo tantā vim oportet eum facere, vt recedat à deo suo & fugiat, quantū alius facit vt appropinquet. Hæc autē protulit de seipso. Vnde & rursus testatus est: Intantum se deus animæ meæ cōmunicat, vt præ nimia dulcedine cū nō valeam sustinere, sed cōpellor dicere & clamare: Domine recede à

Ægidi. me, quia non possum sustinere multitudinem dulcedinis tuæ. Talis fuit Et sanctus ille frater Ægidius vnus ex primis Frácisci sanctissimi sociis. De quo Bonauētura scribit

scribit, quòd toties vidit eum raptū, vt inter homines vitam angelicam ducere videretur, beatissimus quoq; abbas Sisois, de quo in vitis patrū refertur, quod quando in oratione manus extēdit, statim eas retraxit, ne raperetur, alioquin protinus rapiebatur. Ecce quā infinita & admiranda est gratia dei in quibusdā suis electis misericordiæ suæ vasis. Verè sicut ait Saluator: Spiritus vbi vult spirat: & incircunscriptibilis mirificētia ac opulentia DEI nullis terminis clauditur, nullis legibus coarctatur: sed vbi quādo & quātū & qualiter ei placet, liberrimè ac misericordissimè se diffundit atq; plus interim etiam offert, plus influit quàm homo fragilis queat sufferre. Quod sanctus ille Effrem experiens in seipso in suis orationibus ac meditationibus, consueuit clamare, domine continue vndas gratiæ tuæ.

Abbas Sisois.

Ioan. 3

De sancto ardente diuino ac deificāte amore ad viam vnitiuā, ad mysticā contemplationem pertinente, atq; priuati amoris extirpationem.

Articulus XV.

POne me vt signaculū super cor tuum quia fortis est vt mors dilectio. Cum tanta sit omnipotentis ac superpiissimi creatoris ad homines dilectio atque dignatio, vt ipse per Salomonem testetur,

Cant. 8

Prou. 8

Delicię meę esse cũ filiis hominũ. Et item
Hiere.3 per Hieremiam. Quis est iste, qui applicet
cor suum, vt appropinquet mihi. Quibus
verbis docemur, quantũ deus naturaliter
omniquaq; bonus nostrã optet salutem,
quã paratus sit nobis gratiarũ suarũ donare charismata quàm libenter velit esse
nobiscum: inter nos cõmorari, imo & habitare in nobis dũmodo nos ipsi obicem
non ponamus, dũmodo corda nostra præparare & applicare curamus, quod in nobis est faciendo. Hinc etenim apud Iob
Iob. 14 Apoc.3 asseritur: Si dixerit homo ad deum cor
suum: spiritum illius & flatum ad se trahet. Et Christus, Ego sto (inquit) ad hostium & pulso, si quis aperuerit mihi ianuam, & audierit vocem meam, intrabo
ad illum & cœnabo cum eo & ipse mecum. Porro per nullam virtutem tam directè ac intime tam valenter, purè & immediate applicat & coniungit homo cor
suũ deo, sicut per charitatẽ quæ mentem
amantis spiritaliter aperit, capacémq; facit amãti. Cum ergo per vnitiuæ ac mysticæ sapientiæ contemplationem altissima
mens humana DEO propinquissime,
quantũ in hac fieri valet vita, iungatur ac
infigatur, imo in ipsam absorbeatur atque
supernis fulgoribus, sacris ardoribus, charisma

risinatibúsque diuinis abũdantissimè per fundatur ducatur, adimpleatur: hinc sancti doctores fatentur, quod hæc mystica visio per diuinũ præferuidũ faciat amorem, ita vt purus ac æstuans amor dei ad hanc cõtemplatiuam ac mysticam contemplationẽ immediatè ac summè disponat: vtpote actualis syncera & feruens ad deum affectio, quæ mentẽ aperit sponso cœlesti ac influentiis, coruscationibus, fœcundationib⁹ atq; amplexibus eius. Prætereà amor iste diuinus tã purus ac feruidus esse nequit, nisi priuato amore prorsus euulso. Etenim amor priuatus, ꝙ dicitur amor sui crescens vsque ad cõtemptũ dei, efficit hominem seruũ ac membrum diaboli ciuémque Babylonis, id est, ecclesiæ malignantiũ. Porrò amor Dei crescens vsque ad contemptũ sui, cõstituit hominem ciuem sanctorũ, membrũ ac militem Christi, amicũ filiũque altissimi. Hi duo amores (quorũ vnus origo est omnis peccati: & alter fons omnis operis boni sibij inuicem sunt cõtrarij. Et quãto quis plus crescit in vno; tanto amplius decrescit in alio ita vt sicut venenũ amoris diuini est amor priuat⁹, sic priuati amoris minoratio diuini est amoris profectio, priuati siquidem amoris vera euulsio, diuini amoris est perfectio

Augusti.

Psal.113.

fectio. Præterea q̃d sit vter hic amor breuiter tãgã. Amor igitur priuatus vocatur quo quis diligit se in se, non in domino deo volens videlicet ac cupiens sibi, quæ ei in se secũdum propriam inclinationem & affectioné sunt delelectabilia, vtilia, aut honesta. Ex quo quidé amore mox oriũtur cõcupiscentia carnis, auaritia, pompa, ambitio, atq; vniuersa mentis ac corporis inquinamenta. Amor vero dei, quæ charitas appellatur, est quo deũ sup omnia toto corde diligimus, & nos ipsos, in deo, videlicet ordinatè secũdum exigentiam vltimi finis nostri, volendo appetendòq; nobis quæ animab. nostris verè expediũt ad cõplacendum proprio creatori, ad proficiendũ in charitate & gratia eius, ac omni virtute, ad obtinendum beatitudinem cõsummatam. Sícq; ex isto procedit amore gloriatio in aduersis, castigatio carnis, custodia cordis, humiliatio mentis despectio terrenorũ, desideriũ æternorũ, & omnis actus virtutũ. Cumque amor priuatus omniũ radix sit vitiorũ, cõstat q eo euulso cũcta eradicentur peccata. Quo facto insunt cordi interna mundicia, & charitas Dei pura, fortis, fixa ac feruida. Sícque ad omne bonum, & illuminationes altissimas ac frequẽtes & quasi continuas, ad inflãmatio-

Deut. 6.

mationes æstuātissimas, ad trāsformatione̅ deificā, ad raptū & exstasim, ad exercitatione̅ secretissimā, trāquillatione̅ dulcissimā, imo ad vitā Angelis ꝓximā est anima tū disposita, stātq; velut in cōtactu cōtinuo solis æterni, solis iustitię, solis sapie̅tiæ infinitæ, vt exuberātissimè ac indesine̅ter illustretur, calefiat, penetretur, impleatur, ac inundetur ab illo, & instar speculi tersi, peruij & politi luminiosi atq; clarissimi obiecta substrata ac applicata est sup̄ lucidissimo soli immenso. Idcirco nō cessat sol ille liberalissimus stilicidia gratiæ, fluentia sapientiæ, Charitatis scintillas in illā diffundere. Deniq; amor dei purus ce̅setur, dū ipsum nō proprij intuitu cōmodi, neq; mercedis cupidine, sed ob infinitā ipsius bonitate̅ & amabilitate̅ diligimus sicut & ipse dilexit nos, nō ob suā vtilitatem: qui bonorū nostrorū non eget: sed vt suę bonitatis ac fœlicitatis simus ꝑticipes ad ipsius gloriā ac honore̅. Insuper quū amare sit alicui bonū velle, & deus excelsus ac sanctus sit bonitas interminata oīformiter simpliciterq; perfecta, nō possumus ipsum magis amare nisi cū præcordiali affectu ac cōplacentia gratulabūda volédo & fauendo ei, quod ipse habet & est: putà bonitate̅, sapientiā, pulchritudine̅, opulentiam Psal. 13.

tiam, omnipotentiã beatitudinẽ & perfectionem suã omnifariã ac immensam. Deinde pcordialiter affectãdo, vt ipse creator ac dominus vniuersorum ab vniuersis decenti ac debito modo colatur, honoretur, diligatur ac formidetur: ita vt nosipsi in primis id totis viribus peragamus: & alios ad id quãtum possumus inducamus. Itaq; in dei amore modo ptacto pfectus est nihil sui relinquit sibimetipsi: sed totũ se deo impendit, ipsum toto posse colẽdo, totis præcordiis cupiendo, toto feruore amando, ad eius honorem laudem ac gloriam oĩa referẽdo vehemẽtissimè cupiens bonũ cõmune, vniuersorũ salutem: quatenus Deus in omnibus atque ab oĩbus debite honoretur. Idcirco de eius iniuriis & offensis, de pereuntium ingratitudinibus, vitiis ac perditionibus intimè contristatur. De honorificentia verò dei & reformatione lapsorũ operibúsque iustorum, & emendatione errantium summe lætatur, gratias agit, pro omnibus intercedit, & totus in bonitatis affectum, in zelum iustitiæ, in ignem amoris conuertitur, resoluitur, & transformatur. Propter quod iugiter sursum mouetur ad vnionem, ad amplexum, ad mysticam visionẽ erigitur.

De mystica, flammigera, anagogica & trans-

ma-

matiua contemplatione.

Articulus. XVI.

IN manibus Deus abſcondit lucem & p̄cipit ei vt rurſus adueniat. Anunciat de eo dilecto quod poſſeſſio eius ſit, & ad eam poſsit aſcendere. Incomprehenſibilis Iob.36.
deus oĩpotens & ſuperliberrimus deus (q Rom.9.
cuius vult miſeretur, & clemens eſt in quẽ ei placuerit, à quo nõ eſt appellare aut ſub terfugere, cui nullus valet reſiſtere, cui nemo dicere poteſt, cur ita facis?) quos vult Iob,15.
illuminat & inflãmat, præuenit, immutat, cõuertit ac ditat: qui & interdum nondum paratos repente miſericordiſsime vertit quocunque voluerit, efficit, & ad gratiam illuminationis ſupernæ ac contemplationis theoricę p̄ducit altiſsimam, vt patet in Paulo Apoſtolo, quem ad Chriſtianorũ Actu.9.
perſecutionem graſſantem cõuertit in via rapuítque ad contemplandum ſublimia, atque ad audiendũ verba arcana, qui etiã puſillos ac imperfectos, imo & quoſdam adhuc mũdanos volens ſic allicere, ad altiora ac ſpiritaliora prouehere, nonnunquam gratia cõtemplationis, ſuauitate in Eſaiæ.21
ternæ cõſolationis ad horulam tangit perfundit ac recreat, genus ſeruorum ponens quaſi ad menſam filiorũ. Hic Deus ſublimus cũ viderit mentem hominis ſpiritalis

zelo

zelo iustitiæ penetratã charitate flammigerã, puritate ac omni virtute fulcitã, ad diuina fortiter aspirantẽ, mox dignantissime, exuberantissime, amorose ac frequentissime ei occurrit, succurrit, cooperatur séque ei cõicat, manifestat infundit, eã ad se eleuat, intra se rapit, deosculatur, amplectitur, atq; se ei intuẽdũ, gustandũ, fruendũ offert ac exhibet, habétq; complacentiam magnam in ea, & tanquam amicam ac sponsam apprehendit, fœcundat, & sibi astringit eandem. lucem quoq; quam abscõdit in manibus, quam in manibus suis tenet absconsam, ei ꝓpalat ad horam aut horulam, prout sibi omniũ sapientissimo moderatori placuerit. Verũ vt hæc clarius intelligantur manus Dei sunt sapientia & potestas, iustitia, clementia & voluntas ipsius: Quę sunt principia operationis diuinæ ad extra. In his manibus Deus oĩpotens lucem abscondit: quia tam lucẽ gratiæ quam lumen gloriæ in sua habet ac cõtinet potestate, & iuxta sapientiæ suæ censuram iuxta oĩpotentię suę arbitriũ: iuxta voluntatis suæ ꝓposito lumen gratiæ abscõdit & pandit, retinet & effundit, aufert ac reddit. Ideo dicitur: Præcipit ei (videlicet lumini gratię) vt rursus adueniat. Quoniam lumẽ hoc indignis cælatũ aut peccã-

Iob.36.

Eodem.

ti

ti ſubſtractum, Deo iubente iterũ aduenit ac infunditur pœnitenti, & augetur feruẽter amanti: atq; oſtẽditur cõtemplanti. In quo lucis huius reditu annũtiat: Deus per alloquutionẽ internam dilecto (homini bono ſcilicet cũ quo tam gratioſe operari dignatur) ꝙ lux iſta poſſeſſio eius ſit ita, vt eam poſſit ſtabiliter poſſidere, & ſi ad horam amiſerit eam, ad eã rurſus recuperandam poſſit aſcendere, & per eam ad lumen gloriæ peruenire. Inſuper lucẽ cõtẽplationis theoricæ ac myſticæ radiũ viſionis tenens Deus in manibus, eandem lucẽ pulcherrimè radiantem ad libitũ ſuũ menti purgatæ nũc pandit & influit nũc retrahit & abſcondit, Sícque lux iſta venuſtiſſima ad tenentis Dei arbitrium latet ac patet & nũc copioſius clariúſq; infulgens, nũc minus, Quũq; hanc lucem oĩpotens menti oſtenderit, mox mole magnitudinis ſuæ actualitate & excellentia maieſtatis, perfectionis ac luciditatis ſuæ immenſæ mẽtẽ in momẽto, in nictu oculi, in pũcto ſic dulciter, non violenter vincit & opprimit, vt ipſa defluat atq; deficiat à ſeipſa, & victa amore ac ſtupens ꝑ admiratione eius quã cõtemplamur maieſtatis ac claritatis immenſæ, præ deitatis quã cernit deſitioſiſſima ſerenitate: neſciat de ſeipſa. Si quidam

tandē loci fontali ſuauiſſimo Deo beatifice ſtet intentus, fruitiue vnitus, amoroſe æternaliterq; immerſus. Deniq; quoniam iſta tam ſupernaturalis eleuatio mētis, tā admirāda & alta contēplatio, nobilitatio, ac deificatio eius, ſignū ac opus eſt infinitæ dignationis ac magnæ dilectionis Dei ad eā, idcirco poſt verba præa legata protinus ſubditur. Sup hoc expauit cor meū, & emotum eſt de loco ſuo. Etenim in hac profundiſſima cōtemplatione gratia Dei preueniens ac pertranſiens, ſenſum perſtringit amantis, & eripit eū illi, infigitq; ſibi atque vt horum expertus ait ſanctus Bernar. Rapit eū in diem qui eſt à tumultu rerū ad gaudia ſilentij, hoc eſt in ſplendorem clariſſimum lucis ſupremæ: in quo ab omni profluuio deſideriorū carnaliū inquietorum phantaſmatū, fluctuantium cogitationū ſuauiter conquieſcit obdormiens in dilecto. Sícque pro modulo ſuo ad momentū & punctum idipſum oſtenditur ei videndū ſicuti eſt. Inter hæc namque Deus efficit ipſum in idipſum, vt ſit ipſe pro modulo ſuo ſicut & illud eſt. Tūc plerumque oſculo patris & filij medium inuenit ſe contemplator huiuſmodi. Poſtremo de hac re ſatis profundè ſcribit in libro de perfectione filiorū Dei, iuxta ex-

Iob. 15.

Bernard

1. Ioan. 3.

perientiam suam Ioannes Ruis Brochius inter cætera, dicens: Oportebit nos fūdare vitam nostram supra infinitæ ꝓfunditatis abyssū. Et ita poterimus in amorē æterna liter mergi atque à nobis in ipsam imperscrutabilem ꝓfunditatem demergi. Et in eodē amore modo carente palpabimus & à nobis deuiabimus, & ipse nos ducet ac ꝑducet in immensam & incōprehensam amoris dei amplitudinem. In quo quidem nos fluemus & à nobis defluemus in igno tas delitias opulentiæ ac bonitatis diuinæ in quibus liquebimus & deliquebimus, & profundabimur & deprofundabimur in gloriam Dei. Hæc & alia multa scribit, quæ pie ac sapienter sunt intelligenda, ne fiant alicui erroris occasio. Clarè si quidē nisi ab expertis nequeunt intelligi.

De diuersis effectibus sponsi cœlestis in anima contemplatiua heroica amorosa, & de actibus ac gradibus charitatis ardentissimæ ac perfectæ Articulus. XVII.

Psal. 30. QVàm magna multitudo dulcedinis tuæ domine, quàm abscōdisti timētibus te. Scut diuinus loquitur Dionysius. Dionysi. Charitas virtus est vnitiua. Primus itaque charitatis & actus ac gradus est mentem amantis Deo cōiungere. Nam & mentem auersam ad ipsum reducit & vertit. Hinc

in

in prima ſua Canonica ait Ioannes Apoſt. Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. Vnde & ſine charitate nulla virtus mentem Deo propriè ſimpliciterque coniungit. Secundus actus ac gradus charitatis, eſt cor amantis in Deum transformare. Quoniam charitas virtus eſt confirmatiua ſeu aſſimilatiua ac penetratiua, voluntatem amantis conformans voluntati amati, imò amantem à ſeipſo quodammodo alienat, & in dilectum transfert atque commutat. Propterea ſancto Dionyſio conteſtante: Diuinus amor exſtaſim facit: quia nō ſinit amantes eſſe ſuiipſorum, ſed eorum quos diligunt, in quos quaſi extra ſe poſiti tendunt, mouentur & afficiuntur. Hinc ſicut ferrū ac carbonem calor ignis, quaſi transformari videtur in ignem, ita vt ignis proprietatem, actum, & ſimilitudinem induant, ſic charitas in amatum transformat ac tranſponit amantem. Propter quod aſſerit Aug. Quod anima verius eſt vbi amat, q̃ vbi animat. Et Chriſtus in euangelio: Vbi, inquit, theſaurus tu⁹ (id eſt res quam præcipuè diligis) ibi eſt cor tuum. Et rurſus, Pater ſancte ſerua eos in nomine tuo quos dediſti mihi vt ſint vnum, haud dubiū quin per charitatem ſicut & apoſtolus Paul. dicit: Qui

1. Ioan.1

1. Cor.13

Matt.6

adhæret deo, vnus spiritus est. Ecce quantam transformatiõẽ & vnitatem efficit charitas. Nã & de primitiua ecclesia omni charitate repleta fertur. Multitudinis credentiũ erat cor vnũ & anima vna. Amicorũ etenim est eadẽ velle atq; eadẽ nolle
Plato. secundum Philosop. Et Plato ac Arist. professi sunt, ꝙ amicus est alius idem; seu alter ego. Vnde & spõsa in sponsum cœlestẽ
Canti.7 per charitatem transformata fatetur in Canticis: Ego dilecto meo & ad me conuersio eius. Tertius charitatis act⁹ ac gradus est diligentẽ cum dilecto indissolubi-
Isidorus liter colligare. Idcirco dixit Isidorus, qͩ diligere dicitur quasi duo ligare. Nempe quo amor amplius crescit & inualescit, eo validius amãtẽ amato astringit ac colligat, ꝑducendo quasi continuam memoriã & affectionẽ dilecti in animo diligentis. Cuius charitatiuæ affectionis tãta est vis, vt nulla aduersitas, nulla prosperitas, nullus euẽtus eã valeat confringere, vin-
Roma. 8 cere, aut auferre. Propterea deum sic diligens cũ Apostolo dicere potest: Quis nos separabit à charitate dei? Sic Christũ in-
Genesi⁹ clytus ille martyr Genesius diligebat: Nõ est, inquiens, rex præter Christũ, pro quo si millies patiar & occidar, ipsum mihi de corde auferre nunquam poteritis. Quar-

tus

tus, charitatis actus ac gradus est amantē præ vehementia affectionis vulnerari amore dilecti, iuxta illud in Canticis, vulnerata charitate ego sum. Itémque. Vulnerasti cor meū soror mea sponsa. Nōne cor de vulneratus, percussus perforatus charitatis acumine ac sagitta tibi videtur amator, dū vehemēs ille amoris aculeis mentem eius medullitus penetrat, affectiuam vim eius intantum concutiens, tam acutè transuerberās vt desideriorū suorū efferuescentiā, gestus, effectus, ac signa reprimere nequeat, tolerare non possit, dissimulare non valeat? desiderio ardet, feruet affectu, æstuat & anhelat profundissime ingemiscens: separationis impatiens, ac longa suspiria trahens. Hic charitatis gradus interpolationem interim admittit instárque febris nunc intensius nunc remissius vrit ac stimulat imo frequenter fortior redit. Ad quē quidē gradū peruenerat nimirum Aug. cū cōtens deo diceret, Sagittaueras tu cor meum charitate tua, & gustabam verba tua visceribus meis infixa. Coruscasti in animo meo, & fortiter inflammasti & commouisti omnia intima mea. Quintus actus & gradus, est amantē præ amore languidū facere. Iuxta illud Canticorum; Fulcite me floribus, stipate me

Canti. 4
Eodem.
August.

nalis, quia amore lágueo. Ex vulneratio-
ne quippe oritur languor dū prętacto mo-
do mens amore vulnerata dilecti, nec ta-
mé eius ad libitū habens præsentiā, dupli-
Eccle.24 ci mœrore atque desiderio bipartito affli-
git. Cū siquidé ipsa increata sapiétia teste-
tur, Qui edūt me, adhuc esurient, constat
qđ mens deū in hac vita cōtemplans, quo
eum lympidius cōtemplatur, eo ad facia-
lem ac beatificā eius visionem vehemen-
tius inflāmatur: ideóque de illius visionis
Rom.7 absentia, de plenæ fruitionis carentia con-
Philip.1. tristatur, ad eam quoq; ęstuāter suspirans
cū Apostolo vociferatur. Infœlix ego quis
me liberabit de corpore mortis huius? I-
tem. Cupio dissolui, & esse cum Christo. Et
cum propheta, Heu mihi, quia incolatus
meus prolongatus est. Rursus dum anima
ad actualem dei cōtemplationem clará ac
delitiosam secundum possibilitatem vitæ
præsentis prouehitur, & interdum repété
ab ea dilabitur, atque ad pristinas suas æ-
rumnas, distractiones, imagines, tentatio-
nes reuoluitur, tunc mœrore cōficitur ad
eleuationem suspirans priorem, quæ inter
dū dispensatiue nunc breuius, nunc lon-
gius deo moderāte subtrahitur. Itaq; du-
plex hic mœror ac gemebundū desideriū
langor vocatur animæ contemplatiuæ ac
amoro

amorosæ; cuius est dicere: Quemadmodũ Psal.42
desiderat ceruus ad fontes aquarum, ita
desiderat anima mea ad te deus. Sitiuit a-
nima mea ad deũ fontem viuum. Quãdo
veniã & apparebo ante faciem dei. Tali
etenim deitatis feruidissimo amatori nil
libet, nil sapit in rebus caducis. Vnde &
sanctissimus abbas Syluanus post contem- Syluan
plationes & visiones suas altissimas rediẽs
ad seipsum ad exteriora quæque progre-
diens, vultum suum operuit dicens: Quid
necesse est lucẽ istam corporalẽ videre in
qua nihil est vtile? Et Grego. Lux, inquit, Grego.
fastidio est. Ideo deum deprecans effatur:
Educ de carcere animã meã ad confiten- Psal. 149
dũ nomini tuo. Sextus actus & gradus, est,
à seipso prorsus deficere atque defluere:
ita vt taliter amans cũ apostolo fateatur:
Viuo iam non ego, viuit verò in me Chri- Galat.2
stus. Languorẽ nanq; mors cõsequi solet.
Itaque superdulcissimus ac superpiissim⁹
deus se anima amorosa cũ tanto mœrore
expectari, cum tanto desiderio appeti cer
nens, cum ingenti dignatione ac mira li-
beralitate ad illã reuertitur, ac clariorem
quam ante sui contẽplationem ac callidio
rem amorem exigens eam, in tantum vt
ferre nequeat. Quemadmodũ Hieremias Hier. 20
Propheta testatur: Factus est sermo, in-

quiens, domini in corde meo, quasi ignis æstuans & defecit, ferre non sustinens. Et alius: Concupiscit, inquit, & deficit anima mea in atrio dñi. Raptus etenim & absorptus, introductus & immersus animus in diuitias gloriæ, in oceanũ deitatis immensæ, præ admiratione incircunscriptibilis maiestatis & entis æterni prorsus indepēdentis nulliúsque indigētis, cuius nulla est causa, in cuius manu sunt omnia: defluit prorsus ac deficit à seipso transitque totus in principē maiestatis in fontem luminis, in deitatis abyssum: conquiescens atq; obdormiens in dilecto, & aliud nil aduertens prædominante in ea intuitione caliginis totũque præoccupante ardore amoris. Quod vir sanctus expertus: Inflammatum est (inquit) cor meum, & renes mei cōmutati sunt, & ego ad nihilum redactus sum, & nesciui: O quàm bene & optime est tūc animæ amorósæ quàm serena quā iucunda, quàm cœliformia ac tranquilla sunt omnia tunc in ea. Vbi tunc nebulæ vitiorum, turbines passionum, inuolutiones phantasmatum, varietas distractionũ, inquietudo tentationũ? Nonne à præsentia solis iustitiæ, à conspectu & ardore atque fulgore solis sapientiæ fugiũt omnia illa?

Psal.71

Septimus gradus & actus, est mentem ad

mysticæ

myſticæ theologiæ viſionem theoricam caliginoſam ac ſuperſplēdentē prouehere. De qua re ſupra iā tacta ſunt plura. Eſtque viſio illa inter cōmunem contemplationem & beatificam patriæ viſionem medio modo ſe habens. Octauus gradus & actus, eſt mentem iam feruidā poſt hujus incolatum exilij ad facialem ac feliciſſimam primæ veritatis inſpectionem, ad diuinæ eſſentiæ viſionem ad infinitæ bonitatis pleniſſimam ſummæ contentantem ac quietātem fruitionem perducere. Quo facto deſiderium repletum eſt & quieſcit, rapacitas mentis eſt ſatiata, omniſque potentialitas animæ ad actū perducta, cenſetur quo ad finale ac principale obiectum. Propter quod ſcriptum eſt: Satiabor quū apparuerit gloria tua. Et: Adimplebis me lætitia cum vultu tuo. Pſal. 15

Perſecutio huius materiæ: & quàm mirè ac gratioſe agat ſponſus cœleſtis in anima inflāmata ſanctificata ac deificata. Artic. XVIII.

SApientiam amaui, & exquiſiui à iuuentute mea: & quæſiui ſponſam eam mihi aſſumere & amator factus ſum formæ illius. Scio quoniam mecum communicabit de bonis & erit alloquutio cogitationis meæ. Intrans in domum meam conquieſcam cum illa. Non enim habet amaritudi Sapien.

ritudinem conuerſatio eius, nec tædium conuictus illius ſed gaudium & lætitiam. Sponſus & ſpōſa ſe mutuo complectũtur, diligunt, deoſculantur, aſtringunt, adulterinũ deſpiciētes amorem. Itaque increata ſapiētia (quæ eſt deus æternꝰ) ſpōſa creati ſpiritus ac feruidi amatoris rite vocat.

Prou.8 Quoniã talis amator eam ſynceriſſimè, ac vnicè diligit, ardentiſſimè ac internè eam ſibi aſtringit, eã præ omnibus amplexatur alienũ atque impurũ amorẽ penitus aſpernatur. Rurſus deus (qui eſt ſapientia iſta) ſponſus dicitur animæ (quæ eſt ſpiritus rationalis) & anima amoroſa ſponſa eſt dei ſui, quoniã deus per charitatem eam amplectitur, per vnionẽ præferuidam dulciſſime eam deoſculatur, lumine gratiæ ſuæ eã fœcundat, eãque ſibi fidelem integram inuiolatam manere iubet & exigit. Quodquidem fit dum ipſa præter deũ & extra eum nil diligit. Etenim iuxta præhabita nulla actio in tantũ conformat, ſicque identificat vnũ cũ alio, ſicut dilectio, Hinc nimirũ anima feruens ac ſancta de cœleſti loquitur ſponſo in amoris dialogo, in

Cant.2 Cantico canticorũ: Dilectus meus mihi,

Cant.7 & ego illi. Itemque. Ego dilecto meo & ad me conuerſio eius: Hoc eſt ego tota ſum vnica illius quẽ ſuper omnia tam ſingula

riſſi

rissime amo, tam vnice diligo, eius obsequio me totā impendo amori voluntaríque eius me integrè offero, illi intēta sum ei vaco atq; cōplaceo. Ad me quoque conuersio eius: quoniā ab ipso me redamari seu potius præamari experior. Ipse mihi vicē repēdit, ipse me clementissimo ac dignātissimo aspicit vultu, nō sum fraudata meo affectu. Talem itaq; animā quæ cum apostolo vere pronuntiat: Mihi absit gloriari nisi ī cruce dñi mei Iesu Christi, Per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo, ita vt quícquid mundus magnum dulce, ac cōmodum arbitratur, mihi crux sit, illud vilissimum reor, & pro nihilo aspicio. Talē inquam animam sponsus cœlestis dulcissimè visitabit, familiariter amplectetur, amorosè alloquetur, communicabítq; ei de bonis suis luce gratiæ, splendore virtutum, donis ac fructibus spiritus sancti eam fœcundans, mirabiliter inflammans, vt sit tanquā oliua fructifera in domo dei. Tunc plane gaudebit sponsus super spōsam, & gaudebit super te deus tuus O aīa inclyta & electa tam plene ad creatorem tuum cōuersa: cōcupiscit rex decorem tuū, & dicit tibi: Ostende mihi faciem tuā, sonet vox tua in auribus meis, & erūt delitiæ eius esse tecū, ac demorari in me- Gala.6 Psal.11 Esai.62 Psal.44 Cant.2 Prou.8 Esai.60

dio cordis tui. Tunc certe videbis & affl-
flues, & mirabitur cor tuum ex tanta dile
ctione ac dignatione dei tui ad te, & dila-
tabitur in amore ipsius cũ gaudio fœlici-
Psal.30 terq; gustabis quam magna sit multitudo
dulcedinis eius quã proficit & ostẽdit spe
Psal.76 rãtibus se, quos abscõdit in abscõdito vul
tus sui à cõturbatione hominũ, q. renuunt
forinsecus cõsolari, quietẽ solitudinẽque
optantes quorum mentes deus gloriæ su-
perdulcissimus ac munificentissimus spon
sus ineffabiliter adimplebit consolabitur
tranquillabit, radiose perfundet, vehemen
ter accẽdet, dulciter vnget stabiliter pos-
sidebit, imo nonnunquam etiam & forte
crebrius amorose ac misericordissime
prorsus præueniet spiritum nostrum & fla
tum ad se trahẽs, improuisáque erigens, &
Iob.14 absque nostro conatu inopinatè tollens
immutans succendens, & absorbens, im-
Deu.34 plebitúrque in nobis quod in Deuteron.
scriptum est. Amantissimus domini habi-
tabit confidenter in eo quasi in thalamo
tota die morabitur & inter humeros illius
requiescet. Denique sicut amor carnalis
prædominans (qui amor hereos appellat᷑)
facit amantem considerationi & amori a-
mati grauiter intentũ, eiúsque iugiter me
moré singula quæque intime cogitantem
omnia

omnia percurrentem, de amati præsentia hilarem, de eius absentia ac recessu mœrentẽ sempérq; cupit vniri ac frui dilecto in eius intuitu cõplacentiã habet, ipsum astringit, cõprimit deosculatur, nec in his ipsis percipit moras, imo omne tẽpus qđ in istis expẽditur, breue videtur, ita omnino syncerissimus ac insignissimus amor dei contemplationi dilectioníque dei efficit mentẽ amãtis vigilãter diuturnæ, & si nõ continue tamen sæpissime prorsus intentã, eiusq; innumerabilibus vicibus memorẽ nõ in diuinis dũtaxat, verum etiam in omni loco, actu ac tempore, in strato, mensa, domo, via, otio atque negotio: ita vt ad literã impleat talis homo illud Deuteron. Erunt verba domini in corde tuo & meditaberis ea sedẽs in domo tua, & ambulans in itinere & dormiens atque cõsurgens erúntq; & mouebuntur inter oculos tuos. Insuper amor hic sanctus ac ardens facit mentẽ ea quę dei sunt intimè meditari, & cuncta diligẽter percurrere. Nunc incõprehensibilem dei bonitatem c pietatem, nũc eius infinitam sapientiam, iam opulentiam, iam omnipotentiam pulchritudinem, iustitiam beatitudinem æternitatem, ac cæteras proprietates ipsius synceriter cõtemplando, viuaciter admirando, Deut. 6

incon

incōparabiliter diligendo, amplectendo, laudādo ac honorādo. De gratiosa quoq; & experimentali dei præsentia amor iste lætificat mentē serenam, & tranquillam efficit & mira bonitate pficit. Porro de absentia dilectissimi & superdilectissimi dei parit tristitiā, afflictionē ac defectionem. Ex tanto quoq; contemplationis excessu amorísque impetu ardore & ebullitione generātur per redundantiā quandā in parte sensitiua ac corpore langor, debilitas, mæror ac macies, detestatio corporei alimenti impotentia vsus ac motus membrorum ac sensuum, & totius corporis rigor. Nec in his actibus sanctis mens tempus aduertit, moras nō percipit, imo in his vehementissime admiratur, nec sufficit admirari anima santa charitatē, pietatē, dignationem & munificentiā dei circa se & in se: tam amorose ac familiariter, tā gratiose & munificenter se ei ostendit, cōmunicat, applicat & infundit. Amplius quoniā amor ingreditur, vbi scientia permanet foris, dū mens contemplationi mysticæ est intenta, inflāmato & velut cōmoto ac iritato amore, incipit amor ipse quodāmodo ebullire ac sup feruere, suáq; sacra violentia totū corpus cōcutere. Quod autē feruet, quadā coloris ac desiderij spi

violen

violentia extra seipsum proiicitur, & supra se tollitur, quasi ibi esse dedignetur. Vnde tam vehemẽter se iactat, Sic & mẽs transfixa amoris feruore quasi extra corpus iactare se nititur, & vsq; in summum volare molitur. Postremo ex prędictis supernaturalibus ac mirandis cœlestis sponsi & charitatis in anima certissimũ sumitur argumentum veritatis fidei Christianæ, ita vt quicunque hæc experitur in tantũ ex eis in fide certificetur, vt quãuis totus mundus auerteretur à fide, ipse tamen de fidei veritate nõ posset ambigere, prout de hoc in tractatu de contemplatione & alibi plenius disputaui.

De effectibus atque indiciis amoris extatici. Articulus. XIX.

AVerte oculos tuos à me, quoniã ipsi me auolare fecerunt. Deus sublimis & benedictus suæ æternæ veritatis actualitate & cognoscibilitate ac suæ immensæ bonitatis amabilitate omnẽ intellectum atque affectũ creatũ infinitè transcendit ac superat. Ideo animam cõtẽplantis à se ipsa penitus alienat, rapit, absorbet, atq; deficere facit. Propter quod ait Psalmus Defecit in salutare tuum anima mea. Et rursus: Defecit caro mea & cor meũ. Spiritualia autẽ per corporalia declarantur.

Idcirco proprietates & actus ac signa amoris spiritualis extatici per actū & signa amoris carnalis (qui hærēs siue prædominans aut extaticus nominatur) elucidare oportet. Itaq; primū opus ac signū carnalis amoris extatici desiccatio mēbrorum. Taliter etenim amorosi arefiūt in mēbris pallescunt, & amarescūt: quoniā ex intentissima cordis applicatione circa dilectū multiplicantur spiritus & calor naturalis in sua operatione debilitatur, sicq; corporis desiccationē incurrunt. Cōformiter ex vehemēti ac intimo amore spiritali extatico & applicatione occupationéque eius circa dilectum, videlicet superamabilissi-
Exo.14 mū Deū, cor ab omni carnalis voluptatis arescit profluuio, à cōcupiscentia, & omni affectione terrena siccāte domino aquas maris rubri, id est, carnaliū motus humorum flante vento vehemente atq; vrente id est spiritus sancti virtute intus gratio-
Augusti. se ac fortiter operāte. Nempe quo anima amplius circa spiritualia ac diuina se occupat: eo à carnalibus magis abstrahitur & ea fastidit. Hoc S. Augustinus expertus dixit. O deus meus quā subito mihi in fastidiū versum est: q̄cquid ante male amauerā. Hinc sponsa orat in Canticis: Surge
Cant. 4 aquilo & veni auster: perfla hortū meum

& fluent

& fluent aromata illius. Per aquilonem, qui eſt ventus durus ac frigidus, torpor & grauitas intelligitur vitiorũ, Per auſtrum verò, qui eſt dulcis & calidus vẽtus, accipitur ſpiritus ſanctus, quo in animã flante, ſpirante ſéq; piiſſimè infundente, aromata, id eſt ſpiritalia deſideria carnalibus pulſis affectibus fluũt ab ea, dicente Gregor. Guſtato ſpiritu, deſipit omnis caro. Gregor.
Secundus effectus atque iudiciũ amoris carnalis extatici, concauitas eſt oculorũ. Nam amoroſi taliter conſueuerunt oculos habere profundatos ac concauos: eo quod oculi ſequũtur ſpiritum, ſeſe ad intra retrahẽtes, & ad æſtimatiuo organum concurrentes. Sic interiores oculi animæ ſpiritali amore extatico inflammante profundantur in corde, & introuerſa eſt anima talis: quoniã intus eſt, intus fulget, ac inuenitur totum, quod quærit, quod diligit, quo delectatur, in quo cõquieſcit, deus videlicet lux vera, veritas ſumma, bonitas infinita: cui ait cũ Iſaia. Vere tu es deus Eſai. 43
abſconditus. Et rurſus: Secretum meum Eſai. 4
mihi. Et cum Pſalm. Deus cordis mei, & Pſal. 78
pars mea Deus in æternũ Præterea interſe profundat huiuſmodi anima intuitum aciei viſus interni, vt conſideret ac ſcrutetur nequid in ea ſit quo offendetur ſpon-

ſus cœleſtis, qui ſolus cor intuetur: iuxta
illud. Meditatus ſum nocte cum corde
meo:& exercitabar,& ſorbebam ſpiritum
meum. Rurſus viſum mentalem profun-
dat: quatenus occultos cœleſtis ſponſi ac
ceſſus & receſſus pro poſſe obſeruet ac
Iob. 2 noſcat. De quibus apud Iob ſcriptum eſt.
Si venerit ad me, nõ videbo eum & ſi re-
ceſſerit à me non intelligam. Quamuis
etenim quidam tales acceſſus & receſſus
certo ſcire ſeu obſeruari nõ valeant pro-
babiliter tamen poſſunt. Nec dubiũ quin-
talis amor exteriores quoque cuſtodiat
ſenſus, quorum incuſtodia incuſtoditæ
mentis eſt ſignum. Ideò Salomon conte-
Eccl. 2 ſtatur: Oculi ſapientis in capite eius: ſtul-
torum autem in finibus terræ, ſeu in cal-
caneo. Tertiũ amoris carnalis extatici ſi-
gnum, eſt ſiccitas oculorum ſeu lachry-
marũ carentia niſi ex parte dilecti veniat
fletus. Hinc nec damna rerum neq; mors
proximorũ valent in taliter amoroſis ex-
cutere lachrymas. Cõformiter anima ſpi-
ritualiter extatice amoroſa, propter nul-
la damna ad ſuperdilectũ ſponſum ſuper-
num nõ pertinentia contriſtatur. Sicut &
Salomõ loquitur: Non cõtriſtabit iuſtum
quicquid ei acciderit. Adeo quippe quæ-
Prou. 12 rit ac diligit tantíque facit eſſentialiter
bonum

bonũ & vt alia paruipendat. Vnde ſanctus Iob grauiſſima paſſus patiénſq; aduerſa patientiſſime dixit, Dominus dedit, dñs abſtulit, ſicut dño placuit, ita factũ eſt, ſit nomẽ domini benedictum. Sic & de To- Tob.2 bia quoq; ſcribitur: Nõ eſt Tobias contriſtatus contra Deum quod plaga cæcitatis venerit ei, ſed immobilis in dei timore permanſit gratias agens deo omnibus diebus vitæ ſuæ. Non ergo pro rebus vilibus cõtriſtemus, nõ pro paruis ac tranſitoriis cõmoueamur. Iuſtus nãmq; quaſi funda- Prou.12 mentum æternum. Quartũ ſignũ ac opus amoris carnalis extatici, eſt profunda ſolicitudo & cogitatio verſa ad interiora, non vtiq; ad ſpiritalia aut diuina, ſed magis ad vana & fœda phãtaſmata intus recluſa, in quibus dilectã rẽ ſpeculatur, atque carnalia imaginatur: ita vt taliter amoroſus quaſi dormientis imaginem geſtare videatur, ad exteriora euigilare vix valens, niſi cũ ei de re amata ſit verbum, eo quod tota ſua cogitatio, intenſio & affectio fixa ſit in amato. Cõſimili modo anima ſpiritaliter extatice amoroſa in tantũ ſolicita eſt & intenta circa ſecretiſſimum Deũ vt ad verba mũdana inania impertinẽtia, ad vanos rumores ac fabulas claudat ſenſum, & inuite talia audiat, dicens

Iob.1

illud propheticum Deo, narrauerũt mihi, inquit, fabulationes, sed non vt lex tua. Si aũt de Christo & pertinentibus ad saluté fit sermo, statim euigilat & aduertit, iuxta illud. Qui ex deo est verba dei audit. Quintus effectus atque indicium amoris carnalis extatici est pulsus inordinatus. Taliter quippe amorosi pulsum habent aut nimis tardũ aut valde velocẽ secundũ diuersas apprehẽsiones & affectiones de amato cõceptas. Dum enim de eius adeptione desperant tardum mox habent pulsum. Velocẽ vero quando de eo vicẽ reportare cõfidũt. Sic anima spiritaliter extatice amorosa pulsus, id est, affectiones, habet mirabiliter celeres ac veloces, quando de sponsi sui adeptione confidit, quando ab ipso visitari, impleri, cõsolari, amplecti experitur, dum de eius gratiosa præsentia iucundatur, aut de eius beatifica fruitione habenda quodammodo certificatur, quẽadmodũ ait Apostolus. Ipse spiritus testimoniũ perhibet spiritui nostro quod filij Dei sumus. Talem habuit pulsum internum sanctus qui dixit: Cor meum & caro mea exultauerunt in deum viuũ. Et denuo: Viam mãdatorũ tuorũ cucurri, cũ dilatasti cor meum, At vero dũ anima ariditatem spiritus incidit, & solita ala-

critate

critate ac consolatione priuatur, dum de beatitudinis adeptione grauiter anxiatur, aut de reproborum numero esse veretur, tardũ mox habet pulsum; dicens cum sancto Iob domino: Clamo ad te, & non exaudis me: sto & non respicis me. Mutatus es mihi in crudelem, & in duritia manus tuæ aduersaris mihi. Sextum opus ac signum amoris carnalis extatici, est quòd taliter amorosus videndo rem rei amatæ cõsimilẽ inflammatur, concutitur aspicit, & quasi insanire videtur. Sic anima spiritaliter extaticè amorosa deum in hac vita in seipso videre ac degustare nõ valens, dum eius bonitatẽ, dulcedinẽ, venustatem & excellentiam in suis contemplatur ac gustat effectibus, atque in prælibatione quadam per genera, speciémque creatam, protinus alienatur, concutitur, alteratur, vt quasi insaniens videatur, imo ab inexpertis ac temerariis insana ac fatua iudicetur dum anima sursum tendente ac corpus suũ relinquẽte, corpus inclinatur seu variis modis mouetur ac casum minatur. Septimum signum amoris carnalis extatici est defectiua & truncata locutio, & modica allocutio cũ dilecto dum præsens est. Nã taliter amorosi in absentia concipiũt multa: dũ verò cõueniunt, proferunt Iob. 30

pauca & eadem imperfecte, Siquidẽ magnitudo affectionis verba abrumpit & mẽtem absorbet, in amplexum & oscula ruẽs Sic anima spiritaliter amorosa extatice defectiuis atque trũcatis vtitur sermoni-
Canti.2 bus loquendo cũ sponso sicut dũ ait dilectus meus mihi, & ego illi. In quibus ratio verba amoris debet supplere & explanare, quẽadmodum eloquẽs Aron fuit os
Exod.6 Moysi infacũdi. Vnde cũ loquitur sponsa dilectus meus mihi supplẽdum est, gratio sese exhibet & super omnia mihi placet,
Canti.2 éstque charissimus. Et ego illi, intenta sum, placere desidero vniri preopto

Quod ad iam praedictam triplicem viam plurima reducuntur ea quae passim à doctoribus sunt scriptita.

Articulus. XX.

Psal.103 QVàm magnificata sunt opera tua domine, omnia in sapientia fecisti, Primò de cœlo & mundo Aristoteles ait: Per hunc quidẽ numerum (puta trinariũ) adhibeamus nos ipsos magnificare vnũ deum eminentem proprietatibus earũ quę creata sunt. Quod ideo dixit Philosophus quia in cunctis creatis apparet perfectio quædam in trinario; sicut in principio, & medio ac fine. Idcirco antiqui deum honorauerũt orationibus ac sacrificiis tripli

cati

catis prout commentarius ibi exponit: & Thomas ſuper primũ librum Sententiarum allegat. Itaq; numerus iſte trinarius perfectionem & excellentiã quandã importat atque creatis omnibus inuenitur & in ipſo creaturarum cõſiſtit perfectio. Hinc ſuperbenedictę trinitatis veſtigium dicitur in omnibus relucere. In omni nãque creato quædã eſt trinitas, præſertim in entibus eſſe cõpletum habentibus. Vt pote eſſentia potentia, & operatio, eſſe, poſſe & agere, principiũ medium, & finis, actus potentia, & vtriuſq; connexio, ſeu quod eſt & quo eſt, & amborũ cõiunctio, modus, ſpecies, & ordo, ſeu numerus pondus, mẽſura. Vnde per ſapientiã deo dicitur: Omnia in numero & pondere & menſura conſtituiſti. Rectiſſime ergo Pſalmographus concinit creatori. Quã magnificata (id eſt valde magnifice, valde eminenter ac ordinate facta) ſunt opera tua. Nã omnia in ſapientia feciſti, id eſt, ſapientiſſime. Conformiter in rationali creatura ad trinariũ quendã quaſi oĩa reducuntur etiã vitæ & exercitia ac media quibus ad deum pertingitur, ad vitam videlicet purgatiuã illuminatiuã ac perfectiuam, ſeu vnitiuã. Nempe ad viam purgatiuam pertinet ſtatus inſipientiũ. Ad illuminatiuam

Pſal. 102
Sapi. 11.

ſtatus proficientiũ: Ad vnitiuã ſtatus perfectorum. Rurſus ad purgatiuam pertinet ſtatus animalis. Ad illuminatiuam ſtatus rationalis. Ad perfectiuam ſtatus ſpiritualis. Itẽ ad purgatiuã pertinet plincipium reformationis rationis, voluntatis, atque memoriæ. Ad illuminatiuam profectus reformationis huiuſmodi. Ad vnitiuam reformationis eiuſdem perfectio. Præterea cũ triplex ſit veritas, ſcilicet veritas vitæ, veritas, doctrinæ, veritaſque iuſtitiæ, ad purgatiuam pertinet, veritas vitæ: ad illuminatiuã veritas doctrinæ: ad ꝑfectiuam veritas iuſtitiæ. Adhuc autẽ ad purgatiuam pertinent virtutes politicæ ad illuminatiuã virtutes purgatoriæ, ad vnitiuã virtutes purgati animi. Poſtremo ad purgatiuã pertinent ſerui fideles, ad illuminatiuã ſecreti amici, ad perfectiuam, occulti filij. Poteſt etiam dici, quod ad purgatiuam pertineant virtutes morales præſertim ad ſenſitiuũ appetitũ ſpectantes, quæ circa paſſionum refrænationem verſantur, ad illuminatiuam virtutes intellectuales, ad vnitiuam virtutes theologicales. præſertim ſecundum ſuum eſſe perfectũ & maxime charitas.

Declaratio prædictorũ, videlicet diſtinctio inter ſeruos & mercenarios ac ſecretos amicos occultóſque

tósque filios. *Articul. XXI.*

IAm non dicam vos seruos, sed amicos, quia omnia quæcunque audiui à patre meo nota feci vobis. Ista sunt verba Christi, quibus inter seruos & amicos distinguit: cum tamen omnes boni ac virtuosi sint serui ipsius. Porrò abbas Cassianus mercenarios præfert seruis. Sed diuinissimus ille Ioannes Ruysbroec mercenariis seruos præponit. Iterum idem Ioannes occultos filios præponit amicis. Cancellarius autem Parisiensis amicos prætulit filiis. Considerandum est igitur, qualitèr ista distingui, intelligi, concordarísque debeant. Itáque iuxta Cassianum triplex est incitamentum seu motiuum vitandi peccata, faciendíque bona. Primum est timor supplicij, putà æternæ damnationis, aut certè temporalis incommodi, aut tormenti. Et iste est timor seruilis pure, quem charitas excludit, dicente Ioanne apostolo in prima sua Canonica: Timor non est in charitate, sed perfecta charitas foras mittit timorē: quoniam timor pœnam habet. Siquidem timor pure seruilis & charitas simul esse prorsus nequeunt. Quoniam solum seruiliter timēs nō diligit bonum virtutis, nec dei intuitu Io. Cassi.

ac

ac amore deserit vitium, agitve bonũ, sed ex suiipsius amore priuatione scilicet patiatur ꝙ horret ac grauat. Ex quo quidem amore reciproco, improbo & reflexo seruilis scaturit timor, cum ex eadẽ procedat radice appetere & amare proprium bonũ & fugere ac timere malũ cõtrariũ. Idcirco qui solũ seruiliter timet, semetipsum plus amat quam deum, nec in deo sed in bono creato caduco sibi constituit finem. Ideo in mortali est culpa damnationísque statu. Hinc magni doctores videlicet Alexander de Halis, & Guilhelmus Antisiod. in suis asserunt Sũmis quòd quis posset pro fide pati martyriũ & tamẽ dãnari, videlicet si ex solo seruili id ferat timore. Nec mirum, cum & Apostolus fateatur. Si tradidero corpus meum ita vt ardeam, id est, pro fide igne cõburar charitatẽ autem non habeã, nihil mihi prodest. Nẽpe quamuis timor seruilis vitet culpam & faciat bonum ex genere, nullũ tamen horũ facit bene & sicut oportet puta recta intentione & ex bona ac viua radice. Alius vero est timor initialis, quo quis vitat peccatum facítque bonum, partim timore supplicij, & partim amore dei ac præmij. Et hic timor est bonus, quãuis sit imperfectus. Tertius, est timor filialis, qui est

fuga

fuga offenſi Dei, vitans culpam & faciens bonum,ne deus offendatur ac deſerat ho-minem.Sícque timor iſte ex charitate pro cedit,Secundũ incitamentum mala vitan-di ac bona agendi, eſt ſpes ſeu deſiderium præmij.Tertium,vero eſt amor dei, affe-ctus boni honeſti ac zelus iuſtitiæ.Itaque eos qui ex ſeruili timore fugiunt culpam ac faciunt bonum,Caſſianus vocat ſeruos, Ioan.8.
nimirum à ſeruitute ſcilicet ſeruilis timo ris.Iuxta quẽ ſenſum ait ſaluator: Seruus non manet in domo in æternum,filius au-tem manet in ęternũ: porro mercenarios nominat Caſſianus eos, qui deo deſeruiũt intuitu præmii ſpéque mercedis, iuxta il-lud:Inclinaui cor meũ ad faciendas iuſti-ficationes tuas in æernũ propter retribu-tionem.Nec ſolũ quidem,ſed ſimul etiam ex amore dei & zelo iuſtitiæ, vt ibi dice-mus. Eos autẽ qui ex amore puro Deo mi niſtrant vocat Caſſianus amicos & filios, inter quos non diſtinguit, ſicut nec ſacra ſcriptura.Præterea diuus ille Ioannes Ru-yſbroce,aliam habuit cõſiderationẽ.Nam ſeruos vocauit, qui diuina præcepta ex charitate obſeruant mortalia declinantes peccata, & opera vitæ actiuæ (videlicet actus miſericordiæ) exercentes:nondũ ta men ad contẽplatiuæ vitæ ſaporem euan-gelico

gelicorúmque obseruantiā consiliorū sedantes isti sunt serui seruitute timoris initialis, partímque filialis. Iuxta quē modū Christus in euangelio loquitur: Euge serue bone & fidelis, intra in gaudiū domini tui. Viri quoque perfecti & sancti in patria serui dei vocantur seruitute filialis ac casti timoris, qui etiā in patria pseuerat. Vnde in Apoc. legitur: Serui dei seruient illi, & videbunt faciem eius, & regnabunt in secula seculorū, imò sic Christus, prout homo, seruus dei in scripturis vocatur. De quo deus pater p Esaiā testatur, Ecce seruus meus, suscipiam illū, electus meus complacuit sibi in illo anima mea. Et rursus: In scientia sua iustificabit ipse seruus meus multos, & peccata illorū portabit. Porro mercenarios vocat noster Ruysbroec, qui deo ministrāt principaliter intuitu desiderióque mercedis. Ideo in charitate & gratia nō sunt, quoniā deo ex charitate & amore boni honorísq; dei principaliter obseq. est necesse vt Deus sit finis, nō ipsemet operans seu proprium bonum. Amicos demum appellat idem eos, qui nō solum ex charitate obseruāt præcepta & opera pietatis exercent, sed cōtemplationi quoque insistūt interna ac amorosa adhęsione domino cohęrentes atque ad spiritalem

talem saporem se extẽdentes, & etiã euangelica obseruantes consilia. Verumtamen nondũ plene nudi effecti sunt, seu ab omni proprietate (id est, conuersione ad seipsos ad spiritalia dona) nudati, quia ad cõsolationem internã, deuotionẽ sensibilẽ, dulcẽ adhæsionẽ plus aspirant & afficiuntur, quã amittit perfectio. Vnde cum talia eis adsunt, alacres sunt. Pusillanimes vero si talia desint, Idcirco nondum perfecte sibiipsis sunt mortui, nec syncerissimè integerriméque ad Deum cõuersi: hos ergo appellat fideles dei amicos. Occultos autẽ dei filios vocat, qui prædictis omnibus moriuntur, & à seipsis seu reflectione ad dona præfata nudati sunt, atq; ad Deũ plenissime versi, eũ duntaxat, nõ dona ipsius aspiciẽtes, quærentes, pensantes: nisi forte inquantũ per ea Deum valeant honorare, ac adipisci, quod aliter nequeunt. Hinc isti deo potissimũ placent, & visitantur implentur, rapiuntur, ac summè beatificãtur ab ipso, qui siue sensibilem deuotionẽ & consolationem internam experiantur siue non, æquali accipiunt animo, ac Deo cohærent, non aliud quàm ipsius honorificentiam, gloriam, complacentiam ac vnionem, syncerissimúmque amorem optantes.

De

gens cernit nihil rationabilius esse fide catholica, dum omnia comportantur. Perfectio autem reformationis rationis, est per mentis excessum supra se rapi, & non per argumenta ratiocinationũ, & nec per corporearũ ænigmata similitudinum: sed pura & anagogica intelligentia altissimum contemplari: iuxta illud Apost. Nos autem reuelata facie gloriã domini speculantes in eandẽ imaginẽ transformamur à claritate in claritatem. 2.Cor.3 Præterea initium reformationis voluntatis est vitiis reluctari & eam diuinorũ rectitudini præceptorũ subiicere, nec passionibus subiacere, sed ꝑualere. Profectus verò huius reformationis est sensitiuas affectiones habere volũtati subiectas, & cuncta voluntatis desideria habere in deo adunata ac ordinaria. Perfectio autem reformationis istius, est vnum esse cum deo in spiritu per amorẽ, vt iam aut non, aut vix possit velle, nisi deũ & quæ ei sunt placita, vt inauertibilis sit ab eo. Quod confirmatis in bono potissimũ cõuenit, & viris ꝑfectis nonnihil competit, qui cũ Apost. dicere habent: Certus Rom. 8. sum quia neque mors, neque vita, nec aliqua cre. &c. Insuper initiũ reformationis memoriæ intellectualis est eam à suis distractionib. ad dei cõmemorationẽ oran-

do legendo, meditando reducere. Profectus reformationis memoriæ, est in ipsis orationibus, lectionibus ac meditationibus mentem in deo fixam sine importuna euagatione tenere atque in altitudine cordis cum deo ambulare. Perfectio autē memoriæ est ita in deo esse absorptum, vt suiipsius cæterorúmque omnium obliuiscatur atque in deo absque volubilium cogitationum imaginationúmque strepitu dulciter conquiescat. Ecce ad hæc ordinanda ac fortiter prosequenda sunt omnia exercitia nostra bona.

De veritate atq; multiplici veritatis distinctione, præsertim de triplici veritate ad triplicē viam præhabitam pertinente.. Artic. XXIII.

Roma.3. Est autem deus verus, omnis vero homo mendax. Quum omnis perfectio sit in deo, quanto magis veritas? Rursus ens & verum conuertibilia sunt, dicente Philosopho: Sicut se habentes ad esse, ita Philoso. ad veritatem. Est ergo deus verus & veritas ipsa. Primò quoniam habet esse summe ratum, perfectum, incommutabile, vniforme ac solidum. Propter quod ait. San. Hieron. Hiero. Solus deus vere est, cuius essentiæ Auicen. comparatū nostrum esse, non est. Auicenna octauo metaphys. suæ affirmat, Quicquid necesse est esse, veritas est. Secundò quo-

quoniam esse diuinum est purum ac impermixtũ nihil de nõ esse, nihil de vanitate aut falsitate habẽs admixtũ. Quod nulli creato cõpetit enti. Tertiò, quoniã deus per suã essentiã ostẽdit ꝙ est. Quartò, q̃a ꝑ eã suo intellectui est conformis. Quintò, quoniã omnis veritas creatæ est causa fontana. Insuꝑ in intellectu diuino est veritas: quia diuinã essentiã & alia oĩa intelligit sicut sunt: ẽstq; ĩstitutor, mẽsura, ac regula oĩs veritatis createꝫ. Reb. vero creatis cõpetit veritas ꝑ cõparationẽ ad intellectũ diuinũ, inquãtũ cõformãtur rationi ideali quã habẽt in mẽte æterna, ac sortiũtur naturã quã deus creator ipsis pręstitit atq; largit⁹ est. Vnde Richar. de media villa super primum sententiarũ distinctione octaua testatur. Veritas cõsistit in cõformitate rei ad suũ exemplar. Est itaq; multiplex veritatis diuisio. Prima, quod alia est veritas creata, alia increata. Secunda, ꝙ veritas increata ponitur duplex, videlicet veritas diuinæ essentiæ, veritas intellectus diuini. Quæ duæ veritates realiter idem sũt, sola ratione distinctæ. Iterũ quãuis veritas conueniat deo absolute, & tribus suꝑbenedictis ꝑsonis cõmunis sit, imo oẽs tres vna sint veritas sicut & vna essentia: nihilominus veritas filio appropriatur,

igni cōuenientem:& verus homo,qui vtitur ratione: Sícque vanū huic vero oppositū dicitur per priuationem ordinationis in finē.Et ita abusiones & iniquitates sūt vanæ.Tertiò,dicitur verū, prout addit super veritatem rei impermixtionē & omnimodam impotentiā ad nō esse.Et sic dicitur verū esse habere, quod habet omnino inuariabile esse, scilicet deus:qui teste Apostolo,solus habet immortalitatem, id est,omnimodam inuariabilitatem.Sícque vanū huic vero contrarium dicitur, quod habet cōmutabile esse.Et ita omnis creatura vanitati subiecta est. Quæ vanitas est distantia ac deficientia à vero & incōmutabili esse. Hinc apud Eccle.legitur. Omnia subiacent vanitati. Et Apost. Vanitati inquit, creatura subiecta est.Omnis nanque creatura ex se habet deficere, ac dependentiam à Deo:sine cuius manutenentia nec ad momētū posset subsistere. Propter ꝗ Plato in primo timæi Deū inducit loquentem.O dij deorum, quorum pater & opifex ego, natura quidem corruptibiles estis,mea autem voluntate incorruptibiles permanetis. Idcirco in primo metaphysicæ suæ loquitur Auicenna.Quicquid est præter necesse esse(id est,præter incōmutabilem deum) in se falsum est id est,

1.Tim.6 Roma.8 Ecclesi.6 Roma. 8 Plato. Auicēn.

vanũ ac defectiuũ indigens ac dependẽs.
Iob 4 Hinc etiã in Iob habet: Ecce qui seruiunt deo nõ sunt stabiles: & in angelis suis reperit prauitatem. Denique iuxta Thomã est quadruplex veritas, quarũ posterior à priori dependet. Videlicet puritas prima, veritas rei, veritas intellectus creationi rẽ appendantis, & veritas signi seu proposisitionis, Porro Petrus de Tharento super primũ sententiarum scribit, quòd veritas vno modo opponitur falsitati. Et sic veritas essentiæ non est propria deo. Alio modo opponitur permixtioni, quemadmodũ dicitur verum aurum, cui nil alieni metalli est mixrũ. Et sic veritas esse atq; essentia deo est propria, quoniã nil priuationis aut defectus diuino esse miscetur. Omni vero enti creato multiplex non entitas est admixta per negationẽ multiplicis gradus entitatis ab eo. Hinc veritas creaturæ nõ est pura neque perfecta. Postremo veritas vitæ est vita seu cõuersatio vitalísve actio secundũ diuinæ legis rectitudinẽ regulata seu iuxta diuinorũ tenorẽ præceptorũ exhibita ac directa. Cõsistit nãque veritas vitæ in hoc qđ rationalis creatura actiones suas conformat diuinæ mẽtis iudicio: operãdo secũdum censurã ac iussa regulæ mentis æternæ: agens quæ approbat deus

deus, & vitãs ac reprobans quæ reprobat ille. De qua veritate ait Salua. Omnis qui facit veritaté, venit ad lucé, vt manifestentur opera eius, quia in deo sunt facta. Et Apost. Diuitibus præcipe non sublime sapere, nec sperare in incerto diuitiarũ: sed diuites fieri in operibus bonis, vt apprehendãt verã vitam. Per Esaiam quoque loquitur deus: Dabo opus eorũ in veritate. Hæc veritas fictioné & simulationem excludit: vt sit homo in vita sua syncerus, nõ simulator & callidus. Veritas autem doctrinæ est ipsa doctrina diuinæ & increatæ veritati ac sapientiæ cõformata, vtpote expers erroris. De qua scribit Apo. Licet nos aut angelus de cœlo euangelizet vobis præter id quod euãgelizauimus vobis anathema sit. Veritas vero iustitiæ dupliciter dicitur. Primò, prout ipsa iustitia est quædã rectitudo, secundũ diuinæ & creatæ iustitiæ regulã mẽsurata. Secũdo, prout qs ex iustitiæ zelo veritaté fatetur, sicut fit in iudicij foro. Hinc quidã sic dicũt: veritas cõsistit in hoc, vt homo in dictis aut factis suis rectitudini diuinę legis ac sapiẽtiæ cõformetur, i. illã q; imitetur, cui se homo cõformare debet, Primò in his quę ad cognitioné pertinẽt qđ spectat ad veritaté doctrinæ, Secũdo ĩ his quę p seipsum age Gala. 1

re debet, q̄d ad veritatē pertinet vitæ. Ter tiò in his quæ debet circa alios obseruare aut obseruanda promulgare, ꝙ ad veritatem iustitiæ certū est pertinere. De hac triplici veritate dixerūt aduersarij veritatis Christo. Magister scimus quia verax es
Matt. 22 (ecce veritas vitæ) & viam dei in veritate doces (ecce veritas doctrinæ) & non est ti bi cura de aliquo (ecce veritas iustitiæ.)

Quod deus est prima, actualissima opulētissima ac beatissima vita, & de multiplici vitæ distinctione, specialiter de triplici vita. Artic. 24.

Psal. 121 APud te est fons vitæ, & in lumine tuo videbim⁹ lumē. Cū esse diuinum tan quā pelagus quoddā oēm essendi plenitu dinē, nobilitātē, excellētiámque contineat & includat, certū ꝙ esse dei sit esse viuum ac intellectuale. Quūq; deus sit vere atq; in fine totius simplicitatis penitus, simplicissimus, in quo (sicut in lib. de causis pro batur) nullorū cōpositio est modorū, elucescit ꝙ ipse sit per se ac essentialiter viuens, ipsáq; actualissima vita: imo in ipso prorsus sunt idem esse viuere, intelligere, & amare. Insuper cum supergloriosissimus
Arist. deus (prout 12. primæ philosophiæ Aristo. demonstrauit) sit purus actus cuius est omnia alia transmutare mouere, perficere, atque à nullo mutari, moueri, aut perfici

fici,palā eſt quod fontalis plenitudo viuē di ac ſuperditiſſima poſſeſſio vitæ ei conueniat.Deniq; in rebus creatis viuere per hibentur,quę mouēt ſeipſas ad actum.Cū itaque ſuper præſtātiſſimus deus,ſeipſum liberrime iuxta ſapiētiæ ſuæ cēſurā ac operis ſui rationē exemplarem ac idealem ad omnē q̃ in creaturis efficit, operationē inducit,clariſſimū eſt ꝙ ipſe verifice viue re affirmetur, præſertim cū ipſe ſit iuxta philoſophos intellect⁹ vniuerſaliter agēs, in quo oīa intellectualiter, idealitérque conſiſtunt quemadmodū & Ioann.aſſerit. Ioan.1 Quod factū eſt (omnis certe creata eſſentia) in ipſo vita erat,id eſt vitaliter ac exē plariter,& ſapientaliter fuit in deo: Hinc ipſe apud Ioan.vnigenitus dei filius teſtatur.Sicut habet pater vitam in ſemetipſo, Ioan.5 ſic dedit &filio vitam habere in ſemetipſo Et princeps quoque Apoſtolorū dixit ad Saluatorem. Tu es Chriſtus filius dei viui.Opulentiſſima ergo & prorſus nobiliſſi Matt. 16 ma ac delitioſiſſima eſt vita entis altiſſimi dei ſublimis,& benedicti, qui eſt ipſa veri tas prima ſapientia infinita voluntas liberrima,charitas ſempiterna, mens ſuperſanctiſsima, incomprehenſibiliter incircunſcriptibilitérque perfecta.Itaque beatiſſima eſt vita ipſius, in quo omnis perfectio

tam infinitè ac ſimpliciſſime eſt cõſiſtens cum fœlicitas dicatur ſtatus omnium bonorum aggregatione perfectus. Nonne ſuperbeatiſſimus ac ſuperuoluptuoſiſſimus eſt dominus deus noſter, qui intuendo ſe ipſum conſpicit ſe omnib. interminabiliter præeminere, omnia incomparabiliter prorſus tranſcẽdere, à nullo penitus depẽdere, nulliúſq; ĩdigere cuius cætera cũcta ſic ĩdigẽt, vt abſque ipſius cõſeruatione atque imperio nec ad punctũ poſſint durare, qui videt ſe eſſe bonitatẽ immenſam, omnipotentẽ virtutem, ſuperſanctiſſimam mentem, vniuerſorũ fontale principiũ, in quo eſt omniũ bonorum, omniũque pulchrorũ ac deſiderabiliũ infinita poſſeſſio. Contemplatur ſe eſſe pulchritudinis infinitæ, ſuauitatis ac gloriæ illimitatæ, videt q̃d ſuæ dignitatis, authoritatis atque clemẽtiæ, ſuæ liberalitatis ac opulentiæ, ſuæ ſecuritatis, æternitatis, iuſtitiæ, atque præ excellentiæ nullus ſit finis, nulla menſura, nullũ obſtaculũ & q̃d ipſe ſit ſummus iudex ac rex vniuerſorũ, in cuius ditione cũcta ſunt poſita, in cuius manu eſt ſaluare & cõdemnare. Ritè ergo beatiſſimus prædicatur, qui pro fœlicitate contemplatiua habet ſuiipſius ac omniũ perfectiuã ſcientiã: ꝓ beatitudine actiua totius mũdi: guber

bernationē liberrimā, ꝓ fœlicitate quoq; terrena ac falsa, quæ ĩ diuitiis, voluptate, potestate & fama: honore ac laude exquiritur, habet pro diuitiis in seipso perfectionē, opulentiáque immēsam ac vniuersorū dominātissimā possessionē, pro potestate oĩpotētiā, pro voluptate de seipso in se infinitā lætitiā & de suis effectib⁹ gaudiū, iuxta illud: Sit gloria domini in seculū, lętabitur dominus in operibus suis. Pro fama, omniū intellectualiū creaturarum admirationē, pro laude iugè triūphantis ac militantis ecclesię collaudationem pro honore latriæ cultum ab omni consortio deuotorū. Præterea à præfata actualissima vita Dei profluit omnis vita creata, vita naturæ, vita gratiæ, vitáque gloriæ. Vita autē naturæ in vegetatiuā, sensitiuā, dum locū motiuā rationē seu discursiuā ac intellectiuam partitur. Vita verò gratiæ appellatur quæuis actio virtuosa procedens à gratia, seu conuersatio bona, aut ipse habitus gratiæ gratificantis aut certe primus interior & elicitus actus ipsius quæ est habentem deo facere gratum, acceptū spiritualitérque viuenté, vel quæcunque virtus charitate formata, seu charitas ipsa quæ vita animæ nuncupatur. Postremo vita gloriæ est beatitudo æterna, aut lumē

gloriæ

gloriæ ad beatificam dei visionem mentes beatorũ disponens,seu actio quælibet ciuium supernorum iucunda ac gloriosa.

De bonis industriis quibus ad incrementũ virtutum, ad perfectionem contemplationisque gratiam peruenitur. Artic. XXV.

CVm quæsieris dominũ deũ tuũ inuenies eum:si tamẽ toto corde quæsieris eum, & tota tribulatione animæ tuæ. Vt S.ait Greg.Ars artium est regimen animarũ. Sic itidẽ scientia scientiarũ reuera dici potest deo seruire, in virtutibus crescere,tentationibus præualere non deficere, neque tepescere à bono incœpto, sed digne ac strenue perseuerare in eo,sicque ad perfectionem ac brauium supernæ vocationis pertingere.Itaque ad hæc peragẽda indigemus multis laborib.multis industriis,diligentia grandi, discretione ingenti: quamuis enim deus liberrimus cui licet facere quicquid vult quosdã misericordissimè etiã dum prauitatibus suis intenti sunt,præueniat,tangat conuertat: regulariter tamẽ & generaliter loquendo,oportet vt homo ad dona gratiæ dei se præparet, quod in se est faciendo. Hinc etenim
Zach.1 in Zachar.legitur: Conuertimini ad me & conuertar ad vos dicit dominus. Iacob.
Iacob. 4 quoque Aposto. Appropinquante inquit deo,

deo, & appropinquabit vobis. Nunc ergo breuiter aliqua sunt tangenda ad proficiẽ- 2. Cor.3
dum accommoda, satísque necessaria Pri- Psal.69
mum, est frequens & intenta oratio. Cum enim tota sufficientia nostra ex deo sit, sine quo nil boni valemus, oportet vt Dei auxiliũ iugiter ac feruide inuocemus, cũ Psalmista dicentes: Deus in adiutoriũ meũ intẽde, domine ad adiuuandum me festina: aut verba similia. Hinc in Euangelio
ait saluator: Oportet semper orare & non Luc. 18
deficere. Denique ad istud etiam pertinet propriã imperfectionẽ, fragilitatem ac defectuositatẽ pensare, de se nihil præsumere,
totã in deo spem ponere, qui per Oseã Ose. 3
loquitur: Perditio tua ex te, in me tantum modo auxilium tuum. Secundum est propriam vitã quotidie vigilanter discutere, séque corã deo cordialiter accusare, ꝓfunde humiliare, petere veniã, atque proponere emendationem. Nam sicut in Ecclesiastico fertur: Oratio humiliantis se nubes
penetrabit. Et Psalmista loquens de deo, Psal.50
Respexit, ait, orationem humilium & non spreuit precem eorũ. Itéque: Sacrificium deo spiritus contribulatus. Tertiũ est omnipotentis dei præsentiam omnia intuentem sapienter perpendere, sicque coram deo de fœditate peccati rubore perfundi.

Ideo

Psal.113. Ideo dixit propheta ad dominũ: Seruaui
Boëtius mãdata tua & testimonia tua, quia omnes
viç meç in cõspectu tuo. Et vt ait Boëtius.
Magna nobis est indicta necessitas bene
agendi, quoniã ante oculos cũcta cernentis
iudicis omnia agimus. Quarũ, est diuini
rigorem iudicij, & acerbitatem infernalis
incendij profunde considerare, immensitatem
quoq; fœlicitatis iustorũ, sed & breuitatem
Eccle.7 atq; incertitudinem vitę pręsentis
mortis horrorem, futuríq; seculi perpetuitatẽ.
Psal. 17 Propter quod scriptũ est: Memorare
Eccl.13 nouissima tua, & in ęternum non peccabis.
Quintũ, est occasiones peccãdi vitare,
pręsertim praua consortia, cũ dicat scriptura:
Cũ puerso peruerteris. Et Qui tetigerit
picem inquinabit. Sextũ, est domini
cã passionem iuxta modũ pręhabitum frequenter
recolere. Septimũ est diligens cordis
custodia. Quod vt valeat efficaciter custodiri,
necesse est linguã à prauiloquiis refrenare,
ventrem à crapula coërcere, & sensus
exteriores reprimere, & nequis incautè
ac libidinose intueatur quenquam, nec
illicita audiat verba, si possit euadere.
Eccle.7 Quod si nequit, audiat mœsta facie & inuitè,
cũ Salomon cõtestetur. Per tristitiam
vultus corrigitur animus delinquentis. Inordinatum
vero attactum oportet penitus

tus diuitare. Præterea ad ꝓficiendũ aſſignantur laudabiles quædã induſtriæ. Prima eſt, per corporis ſituationem ad deuotionem ſe prouocare, vt ſe proſternẽdo in terrã, aut genua flectendo, aut pectus tũdendo. Verũtamẽ ĩ aliorũ præſentia nihil ſingularitatis in talib⁹ eſt agendũ. Secũda eſt ſecretũ quietũq; locũ captare, in quo hõ cor ſuum corã deo cõfidẽter effundat & ſine aliorũ inquietatione, meditationi vacet & orationi. Vnde vt ait Euangeliſt. Chriſtus aſcendit in montem ſolus orare. Et ipſemet docet, Quũ oraueris, intra cubiculũ, & clauſo ſuper te oſtio, ora patrem tuũ in abſcõdito. Hinc quoq; paſſione ſua inſtante à tribus etiã prædilectis familiariſſimíſque diſcipulis eſt auulſus, vt ſeparatus oraret, non vtique ob indigentiam ſuã, ſed ad noſtri inſtructionẽ. Tertia eſt, tempus magis accommodum obſeruare. Tempus quoque nocturnum ad vacandũ deuotioni magis eſt aptũ. Hic monet propheta: Conſurge, lauda in nocte in principio vigiliarũ & effunde ſicut aquam cor tuũ ante cõſpectum domini dei tui. Leua ad eũ manus tuas, & miſerebitur tui. Tempus quoq; diluculi, dũ ſenſus ſunt ſobrij, aptum eſt. Propter quod ait quidam Sapiens. Iuſtus cor ſuũ tradet, ad vigilãdum

Matt. 14.
Matth. 6
Luc. 22.
Thre. 2

Esa. 20 diluculo ad dominũ. Esaias verò vtrúmq; hoc tẽpus tetigit dicens, Anima mea desiderauit te deus in nocte. De mane vigilabo ad te. Nihilominus actus & orationes, quibus certa præfixa sunt tẽpora, præordinatis sunt horis soluẽda. Quarta est sanctorũ inuocare suffragia præsertim virginis gloriosę, ac proprij angeli. Idcirco monetur Iob. Ad aliquem sanctorũ cõuertere.
Iob 5
Sexta, est in cũctis discrete procedere. quatenus iuxta Apostolicũ documentum. Omnia secundũ ordinem fiant atque decenter. Hinc S. pater Antoni. discretionem omnium virtutũ asseruit maxime necessariam & oportunã. Ipsa namque est virtutum auriga, modum mediumque obseruans, ac regia via incedens: Idcirco dixit Apostolus. Rationale obsequium vestrũ.
Rom. 12.
Septima, est naturalem siue inolitam dispositionẽ bene aduertere & contra vitia ad quæ quis ꝓcliuior est singulariter præliari, atque vitiorum amputare radicem. Octaua, vt propriam penset vocationem, & iuxta illius exigentiam digne deo studeat ambulare, ea quoque quæ deus primo ac principalius à se requirit solicitius adimplere. Hinc namque hortatur Apostolus, Obsecro vos in domino, vt digne ambuletis vocatione qua vocati estis
1. Cor. 1
Colos. 1
Mich. 6
Ephe. 4

cum

cum omni humilitate, & mãsuetudine, & patientia, supportantes inuicem in charitate, soliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis. Vnde & in Ecclesiastico dicitur. Quæ præcipit tibi deus, illa cogita semper, & in pluribus operibus eius ne fueris curiosus. Nona est, vt cunctis misericordiam pro posse, promptissimo exhibeat animo, quatenus ita sibi fiat à Deo iuxta quòd ait Saluator. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur, & breuiter sic proximis faciet, prout sibi à domino fieri optat. Hinc quippe docet Tobi. Noli auertere faciẽ tuam ab vllo paupere. Ita enim fiet, vt nec à te auertatur facies domini. Decima est, vt deo semper cupiat complacere, atque ad ipsum assuescat cor vbiq; & semper, vel saltem omnino frequenter leuare. Ad quod paragendum breuibus ac internis vtatur orationibus dicens; Cor mundum crea in me deus: aut aliquid simile: & aspirando ad deum per verba affectuosa huiusmodi. O dulcissime deus quando te totis præcordiis diligã? Quando te amorose astringam? Quando tuo accendar amore? Quando tibi stabiliter inhærebo? Vndecima, vt id ad quod omnia exercitia sua ordinantur, menti suæ proponat

Eccle. 3

Matth. 5

Tobi. 4

Psal. 59

Ac imprimat, & quoties se ab illo elongatum, lapsum, distractum sentit, mox doleat, atque ad illud mentis reflectat intuitum. Hoc autem est actualis vnio mentis cum deo seu puritas cordis. Duodecima, vt bona ac solita exercitia sua deuotionalia non cesset continuare, siue sensibilem experiatur deuotionem & alacritatem siue non, imo plus insistat vitiorum detestationi, & promptitudini mentis ad ea quæ sunt cultus ac honorificentiæ dei, quàm deuotioni ac feruori experimétali atque sensibili, & toto affectu intentioneque purissima ad deum aspiret; ipsum totis viribus veneretur, & ab omnibus cupiat venerari, pro omnibus intercedat viuis ac mortuis specialiter propinquis, cõmissis, ac benefactoribus potissimum pro bono communi, atque parentibus. Omne denique temporis spatium ac momentum studeat fructuose expendere ad laudem & gloriam omnipotentis qui est super omnia Deus sublimis & benedictus.

Amen.

D. Dio

D. DIONYSII CARthusiani, Vitæ spiritualis vtilissimum compendium: cui titulus præcordiale.

Proœmium Autheris.

Qvid dilecte mi, quid dilectè cordis mei, quid est amantissime frater? Ne dederis cor tuum vanitati, neq; dispergas anima tua in multis. Vnum nanque necessariũ est, & quicquid extra illud appetitur, inane est. Deus enim vnum est in quo est omnium bonorum & pulchrorũ, ac desiderabilium plenitudo. Et propterea nil vtique optandum, nil admittendũ, nil requirendũ nisi ipse & ea quæ nos ad ipsum dirigunt atque deducũt. Omnis aũt cõsolatio omnisque decor & delectatio, quæ ab huius vnius desiderio & cõtemplatione animam distrahit, vitanda, spernendáque est. Nunc ergo ô anima quoniã post deum nil verè atque simpliciter vnũ est, quoniam omnis creatura à simplicitate & perfectione ac dignitate diuina, infinite occũbit, relinque multa, supergredere vana, exclude creata, & adhære illi, qui fecit te. Pone eũ vt signaculũ super cor tuũ, & in ipso solo

Prou. 10

Luc. 10

Cant. 8.

figē te, & congrega ad eū omnes affectiones actionésq; tuas. Omnē bonitatem ab ipso expectes, illā pulchritudinem quæ ei grata ac placita est, duntaxat desideres, & in ipso teipsam adornare, stabilire, simplificaréque studeas, quatenus sic pura & nuda absoluta atque syncera effecta, diuinitatis capax sis, ardeátque in interiori affectu tuo diuinus amor tanquā in Seraphim, in intellectu æterna sapientia splendeat sicut in Cherubim, & ipsa quoq; memoria deum benedictum in se cōprehendat, cōplectatur, ac teneat, ad instar thronorum. Scio dilecte mi mentis tuæ affectum, & quia sanctitatis virtutúmque zelo animā tua vulnerata sit, ideo quod tibi ad huius desideratę perfectionis adeptionem, amplius cōferre valet, tibi mihique vt queo cōscribam. Deniq; quia affectum tuum in vno, vero summóque bono stabilire affectas: ea duntaxat scire & legere cupis, per quæ affectus tuus in creatore suo ardentior atque stabilior effici queat. Ideóq; nō rethoricos quæris eloquij flores, neq; verborum multitudinem diligis, nec curiosa subtilitate lætaris: sed compendiosum aliquod, quod menti facilius imprimi firmiúsque possit teneri. Quod & ego implebo vt valeo; nedum tibi, sed

mihi

mihi quoque hæc ipsa conscribens, quatenus quorum affectio vna est, studium ac labor conformes sint.

De qualitate & conditione mentis humanæ.

Articulus I.

QVo natura entis dignior est atque simplicior, eo actio eius vniformior firmiórq; cõsistit. Vnde cum diuina natura præstantissima sit, & vnitas pura: omnis eius actio vniformis est, & simplex incõmutabilis & perfecta. Operatio autẽ angelicæ mentis æuo mensuratur, & diuinæ simplicitati amplius cõformatur. Porro rationalis anima quoniam in vniuersitate intellectualiũ substantiarũ infima est: secundũ naturã maxime instabilis est atque volubilis, neq; in vno fixa manet, sed nisi custodiosissima adsit custodia, vndique incessanter vagatur, nec æterno illi immensóq; bono est intenta, quinimo difficulter ad ipsum erigitur, faciliter verò atq; repente ab ipso recedens elabitur.

Quomodo gratia Dei sit causa, atque origo omnis meritoriæ operationis in nobis.

Articulus II.

QVemadmodũ naturalium operatiõ nõ principium natura est: sic gratia diuina meritoriarum omnium actionum causa est. Et sicut vnumquodque eo na-

turalem suam operationem expeditius fortiúsque exercet, quo fuerit in ipso propria sua natura vigorosior, atq; viuacior: sic mens humana, quo in ea gratia Dei maior ac plenior fuerit; eo diuinis incessabilius intendere valet, & quæ diuina sunt atque salubria, delectabilius & indesinentius implet. Dum verò in semetipsa, vel gloriari, aut confidere inchoat, protinus cadit. Denique gratia de gratiis infunditur, infusa autē per sacras meditationes, & operationes bonas cōseruatur, nutritur, incalescit, atque redundat. Si verò negligentes, segnésq; fuerimus, mox vel minuitur, aut penitus perit: quoniā mortalis culpa eam extinguit, venialis autem debilitat. Ideóque qui puritati studet & gratiam dei in se conseruari augeríque optat: summa eget custodia, ac solerti labore, quia qui gratiā Dei in se nō auget, necessario in breui eam minuit. Propterea syncerè ac fructuose cōuersari desiderans, si non minimas culpas vitet, doleat, & emendet, earūdemque insuper causas ac occasiones abscindat, atque in vniuersis circūspectè, solicitè, ac timoratè se habeat, alioqui cōfestim arescet: & q à spirituali feruore incæpit, in carne (aut terreni amplioris pigritia) cōsūmabit. Quoniā

 itaque

itaque omnis noster profectus ex gratia dei tanquā à fonte dependet, indesinēter implorandus est Deus, quatenus gratiam suā menti nostræ infundat, eámque conseruet & augeat, & data quoque gratia diligentissime custodienda: ne per manē cordis effusionem dispereat & negligentiæ ac ingratitudinis anima rea fiat.

Quid sit illud, vnū, quod Christus dominus necessarium esse disseruit.

Articulus III.

QVid optimum est Deo amplius in nobis placens, hoc vtique summe necessarium est. Quid aut sit hoc, si inquiras responsio diuersis mod.s variísque nominibus reddi potest. Veruntamen in re ipsa vna est. Responderi quippe potest q̄ charitas sit vnū, quod saluator necessarium dixit. Rursus dici potest quòd puritas mentis seu cōtēplatio Dei sit hoc vnū. Sed omnia hæc rem vnam insinuāt. Certū est enim id quod summa atque finalis animæ perfectio est, id vnū esse q̄ necessariū est. Charitas autē, seu cordis munditia, & contēplatio dei vltimata hominis perfectio est. Vera nempe charitas passionū excessus excludit, & sine cōtemplatione dilecti esse nequit. Ideoque vnū quodque trium horum alia duo cōplecti Luc.10

tur nuda enim & informis diuinorum agnitio, cõtemplatio dicenda non est, sed agnitio charitate formata, & cum affectu inflãmans, ipsa est contemplatio. Sic ergo charitas contemplationem, & cõtẽplatio charitatem complectitur: neque possibile est, vnũ sine altero esse. Sed nec possibile est aliquod horũ adesse, si non fuerit mẽs ipsa à Passionibus inordinatis expers, & à peccato imnunis: non sic vt omnes passiones euicerit, & ab omni culpa libera sit: sed quoniám quo passiones magis refrænat & ab omni offensa solicitus cauet: eo dilectioni & cõtẽplationi aptior fiat. Porro si in mortali peccato sit, & passionibus seruiat: neque cõtemplatur, nec diligit, quia in gratia nõ est, sine qua nec contemplatio nec dilectio adest. Itaque hoc vnum quod necessarium est, existimet virtútum zelator non aliud esse, quã cordis munditiã. Sed & Deus, qui omnis boni principium est & finis hoc vnum quod necessarium est rite censetur tanquam obiectale bonum. Cordis vero munditia, vt formalis perfectio & intrinsecus finis, per quem Deó anima vnitur, adhæret & in immenso æternóque bono contenta redditur atque quiescit segregata à multis, & in vno confixa.

Quòd

Quòd vniuersa mentis nostræ intentio, atque propositum in consideratione ac desiderio huius vnius figi debeat.

Articulus. IIII.

QVoniam igitur mens humana secũdũ naturã tam mobilis est, atque instabilis, à contemplatione & amore huius vnius, quòd necessarium est, subito cadit, nec in eo diu fixa existit. Propterea id eo optimũ est si in vno stabiliri debet, vt hoc vnum firmiter ac indelebiliter cordi atque affectui suo imprimat, & ad ipsum cũcta, quæ agit & petit, referat, & omne suum exercitium ad ipsum coordinet, quatenus dum se anima ac hoc vno quòd necessarium est, elongatã intelligit, aut distrahi sentit, intime doleat, protinúsque ad ipsum recurrat, & pro viribus in ipso stabiliri festinet, atq; in hoc sancto labore vniuersum vitæ huius tempus deducat. Quoniam quo in hac re vehemẽtius proficit eo melior est, ꝑfectior, & futuræ felicitati propinquior. Itaque quotiescúnque nos passio aliqua turbat, quoties ira inflammat, inuidia torquet, impatientia agitat, superbia effert, gula obnubilat, accidia deprimit: pẽsemus & doleamus à puritate mẽtis, quæ sola necessaria est, nos elongari ac distrahi. Vnde ad am-

rẽ puritatis mẽtalis animus mox reuocã-
dus est, & ipsius effectu munditiæ, vniuer
sarum nebulæ passionũ prorsus spernẽdæ
sunt, & extirpendæ. Præterea has immode
ratas passiones charitati esse contrarias
eiúsque expulsiuas, palam est. Elucescit
quoque, quia cõtẽplationes summè impe
diant: & non solũ hæ: sed & inutiles phãta
siæ cogitationesque inanes vagæ & viles
Actu.17 contẽplationem, vel interrũpunt, vel aufe
runt. Itaque nunquã obliuioni tradenda
est memoria huius vnius, sed iugiter ad
ipsum est conuertendus mẽtis intuitus,
ipsum siquidẽ est, propter quod venimus
Et ideo semper ardens vitæ monasticæ
sectator sibimet, dicat: Ad quid venisti?

De iugi atque solicita custodia cordis.

Articulus V.

IGitur cum sit mũditia seu puritas cor-
dis finale animæ nostræ bonum & sum
ma pfectio: cuius intuitu omnia agenda,
sustinendáq; sunt, maximè desiderari de-
bet, & pro eius adeptione infatigabiliter
laborandũ est. Adepta aũt, tanquã pretio-
sissimus thesaurus, diligẽtissime custodiẽ-
da est. Sicut enim in arte medicinę sani-
tas omniũ medicamentorum finis est, sine
qua nullum medicamentũ optatur nec va
let, nisi videlicet ad sanitatis reparationẽ

profi

proficiat, sic nullũ exercitiorũ nostrorum vtile putandũ est, si non ad mentis puritatem coadiuuet. Hic ergo sit omnis noster labor, omnis diligẽtia, omnísque affectio habere semper & vbiq; in præsentia diuinæ lucis & in æternæ maiestatis, ac diuini vultus cũcta creantis conspectu cor mũdum. Deniq; si interroges quomodo cor custodiendum sit, quatenus semper, prout miserabili est huic vitę est possibile, in puritate cõsistet? respondẽdũ, non aliter nisi omnia inferiora, quæ in nobis sunt secundũ rationis cẽsurã vtilitatémq; intellectiuæ partis animæ gubernentur. Vbi enim secundũ cõgruentiã superioris non disponuntur subiecta, turbatio est quæ paci & puritati repugnat. Quoniam ergo optimũ hominis est (vt Dionysius ait) secundum rationem esse, refrænandi sunt sensus, & omnis sensualis affectio coercenda est vtpote ne menti distractionem inducant neque lumen rationis obtenebrent, quod ita & impatientia præsertim afficiunt, sed & inuidia omne peruertit iudiciũ, & superbia nõ sinit hominem agnoscere semetipsum. Porrò ventris ingluuies, accidiã & somnolentiã facit, cordísque oculũ à contẽplatione vehementer auertit. Quicunque itaque cordis studet munditiæ, nisi vi

sum suum vbique, maximè aũt in diuinis custodiat, linguam quoque gubernet, aures etiam à vanis auertat rumoribus, & ab immoderamine cibi ac potus se temperet, sciat quoniã frustra laborat. Præterea si hæc cuncta custodit, nec tamẽ interiores passiones atq; affectus vincit & reprimit si nõ discat dominari animo suo, & illos animæ motus extinguere, quæ puritati, dilectioni, scilicet & cõtẽplationi repugnant, in vanum conatur. Ideóque circunspecta mens ea semper intra se diligenter perpendat, quæ cordis munditiam vel tollunt, siue offuscant. Dúmq; tale quippiam in se oriri aduertit, repẽte fortitèrque occurrat: metuens semper ne pretiosissimus suus thesaurus, qui est puritas eius, auferatur ab ea. Propter cuius custodiam atq; amorem omnia aduersa ęquanimiter ferre oportet. Potissime autem linguæ incustodia mentis serenitatem cõturbat, vbertímque penitus inficit. Et qui loquax est, palã vtiq;, quoniam mente vacuus sit pro cordis custodia solicitudinem nullam gerens nihil quoque proficiẽs, Insuper itaq; in omni labore omníque actu, mens ipsa vbertim, & si nõ cõtinuè ad creatorem eri gẽda est: ea dicẽdo, quę mẽtis affectũ amplius igniunt, & deuotionẽ renouare efficacius

cacius quęunt, vt est, Cor mundum crea in me deus. Et similia, prout dominus dederit, Et hoc in colloquiis, in mensa in opere exteriori semper agendum est, quatenus discat anima, assuescátque redire ad se, ne dissoluta & vaga, à proposito cadat, puritatémque amittat & à pristina gratia atque feruore deficiat. Semper quippe vna spiritualis meditatio, atque interna affectio gratiam alit & roborat, & ad aliam quoque disponit. Sícque tandem generatur in anima habitus, quo faciliter, delectabiliter post modum faciet, quod paulò ante laboriose agebat. Et quia pauci sunt, qui se ita custodiũt, ideo pauci synceri & perfecti iam fiunt. Necesse est enim vt omni tempore timoratè se gerant, ac omni vespere consideret quemadmodum diem expenderit: & in quibus se offendisse perceperit, hæc in posterum deuitet, doleat, & occasiones consimilis ruinę fugiat. Veruntamen in omnibus, his non confidat homo in se, sed à diuina benignitate opem & gratiam præcordialiter perseuerantérque imploret: neque incœpto virtutum studio fatigationi succumbat, neque aduersitatibus cedat: sed fortiter, fiducialiter, atque constanter laboret.

De septem meditãdis secundũ tempora certa.

Articulus VI.

NOn finit præsentis vitę status vni cogitationi semper mētem nostram insistere, neq; possibile est contēplationi ac dilectioni Dei iugiter sine interruptione intendere: sed voluitur atq; dilabitur anima de vno in aliud. Ideoq; plures ei diuinæ meditationes imprimēdæ sunt & non solū vnū, sed oīa quæ ad salutem pertinēt charitatémque promouent, vel timorem inducunt, in præcordiis nostris scribenda sunt, atque firmissimè infigēda, quatenus, dum mens ipsa ab vna cogitatione salubri auertitur, ad aliam aliquā bonā protinus cōuertatur, quemadmodū secularia corda ab vna cogitatione iniqua ad aliam cadunt. Denique ex cōsideratione multorū quę ad salutē pertinent, amor dei amplius in animo incalescit ac stabilitur, & ob id plura memoriter atque solicitè intuenda sunt, quæ ad puritatē & salutem proficiūt. Nam & vicissitudo ista cogitationum, ipsi animæ ꝑter recessum eius à diuina simplicitate & immutabilitate naturalis est atq; iucūda. Est insuꝑ vtilis: qa cito fatigatur mens ipsa, si vni cogitationi stet diu intenta. Nō tamē cōfuse, & inordinate meditanda sunt hæc, sed vnicuiq; diei, horę, ac tempori proportionanda ac deputanda est

est meditatio ei magis conueniens. Septem itaque sunt, quę (vt mihi videtur) salubriter menti imprimuntur, & vtiliter cogitãtur, vtpote gloria cœli, mors, beneficia dei, iudicium tam singulorum quàm omniũ, pœna inferni, passio Christi, & propria peccata atque defectus. Horum aliqua charitatem inflammant, scilicet gloria cœli, beneficia dei, & passio Christi. Alia vero timorem efficiunt. Omnia autem mentem custodiunt, & à malo præseruant. Poterit de his septem, secũdum septem dies hebdomadæ solennior haberi memoria. Vt die dominica principaliter versetur memoria in contemplatione fœlicitatis cœlestis, feria secunda de morte, tertia de beneficiis dei, quarta de iudicio, quinta de inferno, sexta de passione, sabbato de peccatis. Nihilominus vnumquodque istorũ quolibet die cogitari potest, imò & debet præsertímq; passio Christi, sed propter causam inductã, quolibet die præcipuè occupanda est anima in vno istorum.

De quotidiano profectu & optimo fructu exercitiorum nostrorum.

Articulus VII.

PVritati cordis visio dei, quæ est tota merces essentialéque præmium, corre spondet, sed & charitati debetur visio dei

&

& quo ardentius modo diligimus, eo post modum clarius deũ videbimus. Vnde cõstat essentialiter idẽ esse, dilectionem dei, & puritatem mentis. Nempe puritas animæ quædam præsupponit, atque includit, sine quibus nec vera charitas haberi põt putà expulsionem peccatorũ ac reformationem passionum, saltem secundum aliquem gradum. Perfecta verò dilectio, puritásque perfecta, perfectam quoque passionum reformationem atque victoriam exigit: ad quã perfectionem vniuersa totius vitę præsentis operatio ordinãda est. Veruntamen quoniã (vt ait Philosophus) ars & virtus sunt circa difficilia, sicut virtus atq; perfectio hæc altissima atq; præstãtissima est, sic difficillime & laboriosissimè adipiscitur. Ideòq; indefesso animo ac firma fiducia conari oportet deũ inuocando: atq; in eo dũtaxat sperando. Quòd si aliquandò pro libito nostro non exaudimur, vel interdũ mentem nostram instabilem, aridámque ac indeuotam inuenimus non idcirco frangamur, sed cum syncera fiducia cõstanter instemus, & manum domini longaminiter præstolemus, nósque dispensationi cõmodemus diuinæ, certi quoniã ipsi cura est de nobis, & quia quãdóque gratiam suam, vel suspẽdit, vel differt

fert propter commodum nostrum. Interim etiam exteriores delitiæ, viles atque carnales cõsolatiunculæ penitus contemnenda sunt, & cum gemitu & planctu est imploranda Christi clementia. Et propter eius absentiã libenter ad tempus in amaritudine simus sintque tantisper nobis lachrymæ nostræ, & si non corporales, saltem internę panes die ac nocte. Quemadmodũ scriptũ est: Renuit consolari anima mea. Quoniã itaque charitas æternæ vitæ meritoria est, neq; sine ea aliqua virtus, diuinæ est visionis meritoria, omnis actio ex charitate procedens diuina, vitã meretur æternam. Quemadmodum omnis operatio ex mortali nascens peccato, infernalia ꝓmeretur tormẽta. Quotiescũque itaque mens nostra in deũ afficitur, toties æternam beatitudinem ꝓmeretur seu amphiorem diuinæ visionis claritatẽ. Ideoque hic summus noster consistit profectus, & optimus omnium laborum fructus, frequens, ardensque mentis in deum affectio: & quo in eũ vberius frequentiusque erigimur, eo prorsus vehementius nobilitamur, deficiamur atque proficimus. Denique sicut ignis consumit stupam, sic dilectionis affectus ac ardor peccatũ, peccatique pœnã. Sed & sicut charitas sum-

ma est virtus, sic actio eius saluberrima extat. Propterea quicquid de diuinis & ad diuina pertinentibus, meditationis mētis occurrit, ad dei dilectionem & eleuationem mētis in deū mox referre debemus vt scilicet siue beneficia dei, siue passionē Christi, seu aliud quippiā cogitemus: enitamur semp ex his in diuinū amorē compungi. Sed in omnibus iis ab immoderata lætitia à dissolutione cordis, à risu inani, ꝓ viribus omnino abstinere oportet. Hæc quippe solicitudinem, diligentiam, & recollectionem cordis impediunt atq; effundunt: & qui illis lætatur, diuina vtique cōsolatione indignus efficitur.

De triplici incitamento diuini amoris.
Articulus. VIII.

QVo res melior est, eo amabilior est, & quod optimū est, summe vtique est laudabile. Quoniam ergo Deus benedictus naturaliter ac essentialiter bonus est, & immensa perfecta puráque bonitas in qua est omniū desiderabiliū omniūque pulchrorū infinita ac incomprehensibilis plenitudo: videlicet, æterna sapiētia, incircumscriptibilis maiestas, omnipotens virtus, inobtenebrabilis splendor, inexcogitabilis pietas pax summa atq; dulcissima, ardētissimus amor, iucundissima fœlicitas

 gau-

gaudiosissima vita, indeficiénsque imperiũ. Propterea ipse summè & naturaliter, & item propter seipsum desiderabilis est atque amabilis. Primũ itaque inflãmans animam in dei amorem, est propria eius bonitas, seu contemplatio bonitatis diuinæ in seipsa. Secundũ autẽ est, speculatio munificentiæ & beneficiorũ ipsius. Naturale enim est eum diligere qui alteri bona impendit, & circa eum munificus fit. Quò itaq; beneficia diuinæ munificentiæ circa nos plura maioráq; sunt eo deũ feruẽtius obligamur diligere: & grauius quoq; peccamus nõ diligentes. De beneficiis aũt ac misericordiis Dei nostri super nos posthmodũ mentio erit. Iugiter iam nunc dilige anima mea dominũ, ama deũ creatorem tuum amplectere & complectere eũ intra teipsam. Munda affectũ & præpara ei locũ, quoniã prope est omnibus inuocantibus eũ. Noli obliuisci gratias, ac misericordias eius, sed dic ei cũ syncero suspirio: Nomen tuum & memoriale tuum domine in desiderio animæ meç. Rursúsque, Ne auertas faciẽ tua à puero tuo. Nõ enim ò anima pacem extra eũ inuenies, non conscientię serenã quietem, non veram consolationẽ, nec desiderij tui satietatẽ. Porrò si ei constanter adhæseris, si ei

Psal. 144.
Psal. 102.
Esaiæ. 26
Psal. 68.
Cant. 1.
Psal. 104.

perseueranter clamaueris: trahe me post te, si faciẽ eius incessanter quæsieris: cito vtique apparebit tibi & cõuertet cor tuũ in se, stabilens & illustrans te in sui contẽplatione atq; amore, & tunc veraciter gustabis quoniam suauis est dominus. Admirabiles enim, dulcissimas, & mundissimas subinde delectationes ex diuino fonte, & bono Deo hauries & experieris: & ex tũc desipiet tibi caro, omnísque indigna & carnalis oblectatio contemnetur à te & quod tibi paulo ante laboriosum extitit, mentem, scilicet à multis abstrahere, & in Deo figere. iam promptum erit atque iucundum. Veruntamen in primis necesse est, circa purgationem passionum insistere, & ex timore hominem ordinare, atque in consideratione dominicæ passionis & humilitatis humanitatísque Christi animam exercere, & sic demum ad feruidos diuinæ bonitatis affectus cor leuare, atq; ad lucidissimas, inuisibilis, incorporeæ, ac simplicissimę diuinitatis cõtemplationes mentem attollere.

Quod ad sedulam cordis custodiã permagnũ incitamentum sit seria de diuina maiestatis præsentia cogitatio. *Artic.* *IX.*

VIle est atque peruersum, plus venerari vel timere hominũ vultum, quam diui-

diuinũ conspectum. Quo itaque pacto mi dilectissime frater audemus deo spectante cogitare, quod homine audiẽte nõ audemus proferre? Denique qũo non erubescimus ea deo cõspiciente appetere, quæ corã hominibus cõfundimur operari vel dicere? Sed & qualiter audemus in diuini vultus præsentia facere, quod honesto aliquo viro præsente formidamus efficere? Palã est ideo nos ista peragere, quoniã amplius hominẽ quã deũ honoramus atque metuimus. Sed quid ait altissimus? Ego, inquit, glorificantes me glorifico. Qui vero deũ negligit & spernit, negligetur & spernetur ab eo: quoniam quem ipse despicit, nullus corrigit. Ideo studiosa deuotáque mens se coram diuino aspectu cogitet semper consistere: omnésque suas cogitationes verba & act⁹ perpẽdat, deũ semper atque vbique inspicere dicẽs cũ sanctissimis Helia & Heliseo: Viuit dominus in cuius conspectu sto hodie. Vocétq; cũ Agár matre Ismaëlis locũ omnem in quo fuerit, dñs videt. Enimuero si in dei præsentia nos esse perpendimus, eiúsque immensam maiestatẽ pensemus: eũ vtique plusquã hominẽ, aliquẽ venerari satagemus. Si vero eius cõtemplemur inflexibilem iustitiã, ac metuendum iudiciũ, mox vtique

Eccle.7
1.Reg.17
1.Reg.4
Gene.16
Philip. 2
Hebr.10

metuemus; & meritò cum timore & tremore nostrā operemur salutem, pensantes quā sit horrēdum incidere in manus Dei viuētis, qui nec minimum malum impunitum relinquit. Insuper si diuinæ mentis sanctitatē aduertimus, erubescemus corā tā mūdissimo ac sanctissimo deo turpiter agere, & inhonestè inobedientérque viuere. Quo enim qui offenditur dignior est, eo & culpa grauior est. Cūque deus incōparabilis & omnino infinitæ dignitatis existat, culpa omnis qua ei inobediētes sumus infinitā enormitatē habet. Est enim auersio ab infinito bono. Denuo, quò aliquis sanctior & iustior est, eo iniustitia atque malitia ei amplius displicēt. De⁹ autē essentialiter sanctus est, & supersubstātialis ac infinita sanctitas atque iustitia: ideóque inæstimabiliter ac incōparabiliter ei displicet peccatū, & recessus ab eo. Hinc ergó vehemēter ô præcordialissime amice & in Christo dimidiū animæ meæ, non timere oportet, ne tā immēsam maiestatē inhonoremus, neq; tā infallibilé iustitiam obliuiscamur, ne corā tā sancto & mūdo deo, immundè atque iniquè viuamus, sed cū affectu & solicitudine enitamur, mentē nostrā ei semper purā offerre, & dū in cœlis soli cōquiescimus, eius semper præsentiam

Eccle. 12

tiam

tiam cogitemus, diligamus formidemus, ac honoremus, & ipsum nobiscũ semper habere conemur. Neque enim longe est ab vnoquoque nostrum, quoniam in ipso sumus, mouemur & viuimus, & ipse omnibus intimus est, cunctáque penetrat. Ipse siquidem de se loquens: Cœlum, ait, & terram ego impleo. Sin autem solitudo nostra misera, erimúsque infœliciter soli, nõ fœliciter solitarij. Actu. 17 Hier. 23

Sequuntur septem feriarum meditationes vtilissimæ.

Dominico die meditandum de cœlesti atque æterna fœlicitate sanctorum. Artic. X.

Oculus non vidit, nec auris audiuit, neque in cor hominis ascenderunt, quæ præparauit deus electis suis: Quid enim præparauit benignissimus deus diligẽtibus se nisi seipsum? Porro ipse inuisibilis est, audiríque nequit, & cõprehendi nõ valet. Non nobis præparauit creaturã aliquã seu bonum finitum, sed seipsum, vt eũ videamus, diligamus ac possideamus, ipsóque fruẽtes æternaliter contẽtemur. Porro gaudiũ est diffusio animi in conceptione boni, quo itaque id q̃d apprehẽditur melius est magísque cõueniens & potentia apprehendens præstantior, ipsáque Esai. 64 1. Cor. 2 Ioan. 1 Rom. 11

apprehésio clarior eo gaudiũ ex huiuſcemodi apprehenſione proueniens pleniús eſt atque iucũdius. Deus autẽ ſublimis, quo omnes beati fruuntur in patria, eſt infinita bonitas, qua adepta nil amplius appeti valet, oẽm perfectionem, omnémque nobilitatẽ ac pulchritudinẽ, cum immẽſa plenitudine cõprehendens, éſtque diuina bonitas omni creatæ menti eã cernenti, conuenientiſſima atque dulciſſima. Sed & deus æterna & increata ſapientia eſt, exẽplaríſq; veritas intellectũ penitus implens & omni agnitione ac veritate adornãs & fœlicitãs: Conſtat ergo quòd viſio patriæ ex parte obiecti ſcilicet dei ſit ſummè iucunda omnẽ delectationem omnẽq; lætitiã ineffabiliter, incõparabilitérque, præcellens. Denique intellectus digniſſima ac diuiniſſima potentia eſt, & vnio quoq; ſeu apprehenſio intellectus in patria clariſſima eſt ac immediata. Erit enim facie ad faciem, & erimus tunc ei ſimiles, quoniam videbimus eum ſicuti eſt. Contemplare ô anima vt vales, quale erit gaudiũ videre æternam illam eſſentiam, & clare cognoſcere, quemadmodum ipſa æterna ſit à nullo facta nec creata, neque dependens ſed ſibi ex ſe in ſe & per ſe ſufficiens, omnia creans intelligens, conſeruans, adminiſtrans

ministrans atque gubernans. Admirabilē & incircunscriptibilem & incomprehensibilem deum per essentiam & in seipso lucide & clare intelligere, & eius fontali sapientia totius vniuersi ordinem, omnēque veritatem atque secretissima intueri. Frui quoque immenso bono & id semper possidere, & quicquid desiderabile pulchrumque existit in seipso habere sicque, æterna irradiari sapientia, & diuina impleri bonitate, vt omne desiderium intellectus & voluntatis omnino satietur & contentum reddatur. Gustare insuper diuinæ pacis dulcedinē & amore creatoris prorsus absorberi, in deū transformari, & eum semper in se complecti neque ab eius amplexu amore atque aspectu vnquam posse auelli. Videre demum superbenedictā trinitatem, & inspicere, quemadmodum ab æterno patre generet filius patri coæternus coæqualis & cōsubstantialis: quomodo etiam ab vtroque procedat spiritus sanctus, & quemadmodum pater diligat filium; & filius patrem, atque vterque spiritum sanctum, quæ diuinarum harum personarum mutua complacentia, nexus, amor, & gloria. Postremo videre in Christo ex diuina atque humana natura, vnam constare personam: & gloriam ac pulchri Ioan.5 Ioan.5

tudinem humanitatis in Christo,& qualiter super omnem angelicam altitudinem exaltata sit inæstimabili excellentia videre quoque gloriam atque decorem amantissimæ dei vnicæ virginis, prælectæ Mariæ,& mutuam eius & filij sui familiaritatem atque amorem: speculari quoque Hie-
Dani.7 rarchias cœlestes, ordinésque angelicos,
Iob.15 &quomodo milia milium ministrant creatori, deciésque millies centena millia deo assistant, & quemadmodum non sit numerus militum eius: Cernere etiam vniuersitatem hominum electorum prophetarum, apostolorum, martyrum, ac confessorum, virginúmque, & totius cœlestis militiæ inuiolabilem pacē feruidissimā charitatem, iucundissimam societatem, inconcussibilem securitatem, æternam beatitudinē, inenarrabilem gloriā,& splendidissimam pulchritudinem: vbi impossibile est deesse quod amatur, adesse quod oditur: vbi deus omnia implet, omnia in se trahit & omnia possidet. Misera & infœlix nimis anima, quæ propter vilissimas mundi huius delitias, propter turpissimas carnis libidines, & momentaneas delectationes ac pompas, tanto se gaudio priuat,& iram dei pœnámque æternam acquirit. Amandus nobis es, & super omnia ardentissime

tiſſime diligendus, ſancte creator, adorande deus, qui pauperrimis iſtis vermiculis talia præparaſti: Et tu ô rex Meſſia, ô altiſſime Chriſte, qui amiſſam olim beatitudinem iſtam, nobis non auro neque argento, ſed proprio ſanguine atque turpiſſima ac amariſſima tua morte reparaſti. Cur dormis ô anima, cur mœrore conſumeris, cur te accedia premit, quare non diligis, cur non deſideras neque ſuſpiras? Intende pauliſper quænam tibi parentur in patria & propter amorem illorum vilipende interim præſentis gaudia vitæ. Penſa quoniam exul & peregrina ſis ſuper terram, & cum affectu feſtina ad patriam. Qui nāque temporales quærit delitias, & qui nō quotidie æſtuanti deſiderio ſuſpirat ad beatitudinem iſtam, non eſt vtique ea dignus. Ama quoque modo neſciri & ſperni, vt illic ab omnibus electis agnoſcaris & honoreris. Non fatigatio te puſillanimem, nec pigritia ſegnem efficiat, pro æterna beatitudine laborantem. 1.Pet.1 1.Par.29

Feria ſecunda meditandum de morte. Artic 11.

QVi ſe quotidie præſentem vita, atque vniuerſam eius gloriam cito amiſſurū cogitat, facilè ea quæ nūc dulcia ac bona videntur cōtēnet, & dei timorē incurrit: eaque cōgregare feſtinat, quæ ſibi

in extremæ necessitatis articulo ꝓderunt, atque egredientem animā comitabūtur. Ideóque hoc nobis expedit, vt quotidie alloquamur animam nostram, dicentes: Scito ô anima, quoniā in breui veniet hora vt transeas ex hoc mundo in regionem ignotam & districto tribunali Christi te mox astare oportebit. Veniet cito tempus amarissimæ mortis, dū tempus omissum, & infructuose neglectum recuperare non
Apo.14 poteris. Nihílque te iuuare, aut consolari valebit eorū, quæ nunc inordinatè diligis iniustéq; agis: sed tunc sequentur te opera tua, tam mala quàm bona, neque erit tibi in hora illa consolatio aliqua nisi memoria atque fiducia bonæ vitæ præteritæ, & succursus diuinæ clementiæ. Tūc dolebis te tam intimoratè ac negligenter vixisse,
Matt.4 omisisse tot bona, cōmisisse tot mala. Tūc te horror concutiet, & vastabit anxietas, torquebítque remorsus, ac vermis conscientiæ malæ. Itaque iam pœnitentiam age, modo labora, moréſque corrige, ne tunc sero miserabiliter, & formidolose ꝓclames inducias vel vnius horæ. Porro vt tenacius menti inhæreat meditatio mortis assidua, vtile valde est, imaginem hominis morientis cordi imprimere. Pensandum namque est, quemadmodū tunc in-

naliḋæ

ualidæ manus nigrescãt, vultus pallescat, os cõtrahi, visus obtenebrari, & oculi pro fundari incipiant quomodo demũ pulsus caprizare halitúsque deficere, & ex intimo se colligere inchoent, mox quoq; sudor mortis adsit, victam esse naturã contestans, & ipsę mortiferę atque durissimę mortis puncturæ cor suffocare ac scindere conetur. Quumque his anima vallata pressuris, lucem huius mundi videre desinit, & alterius statũ seculi interioribus oculis aspicere incipit: adsunt repẽte cruentæ bestiæ atque laruales dęmonum facies & cateruæ, renouant peccata præterita, si forte desperationẽ inducant, & exeuntẽm præstolantur animã, si fortè eis torquenda præstetur. Hęc pręmeditari vera sapientia est, nec est vtilior scientia quã discere mori, hoc est, seipsum quotidie ad mortẽ disponere, & ad eius aduentum omni die paratum existere, vt scilicet nil in mente resideat, quod conscientiã mordet, & cum quo mori timemus. Hoc nempe est quod Saluator docet. Vigilate inquiens, quia nescitis diẽ neque horã. Et quod alibi quoque scriptum est. Mémento creatoris tui, in diebus iuuentutis tuę antequam veniat tempus afflictionis tuæ. Quotidie ergo mortificemus desideria nostra, & omnẽ à nobis

Matt. 24
Marc. 13
Eccle. 12

nobis abſcindamus mundanũ affectum, nil concupiſcentes eorum quæ in mundo ſunt: illuc nos intime cõuertẽtes vbi æternaliter erimus & viuemus quatenus cupiamus & nos cũ diuino Apoſtolo abſolui, & eſſe cũ Chriſto. Beatus enim ſeruus ille quem cum venerit dominus, inuenerit vigilantem. Ideo & Theophilus Alexãdrinus olim expers morti propinquans dixit de abbate Arſenio, Beatus es Abba Arſeni, quoniam hanc horam ſemper præ oculis habuiſti. Denique abbas Helias Ego inquit tres res timeo. Vnum quando anima mea egreſſura eſt de corpore. Secundũ, quando cõcurſurus ſum deo. Tertium qñ ſententia iudicis proferetur de me. Et nos igitur dilecte mi hæc tria formidem' & vileſcet nobis hic mundus omníſque decor, & concupiſcentia & gloria eius.

Philip. 1
Luc. 12

Feria tertia meditandum de intenta conſideratione beneficiorum Dei. *Artic. XII.*

TRia ſunt, ex quibus beneficij magnitudo penſatur. Primũ eſt, excellentia dantis. Secundũ, paruitas recipientis. Quo enim dator eſt dignior, & recipiens minor, eo in dono ſeu beneficio amplior apparet, ex parte donantis dignatio, atque ex parte recipiẽtis vehementior exigitur gratitudo. Quemadmodum ſi rex præpo-

tens ægeno alicui aliquid præstet. Tertiũ autem ex quo beneficij magnitudo attẽditur, est dignitas doni. Quoniam ergo maiestas fontis atque datoris vniuersorum donorum, incircũscriptibilis est, incomparabilis atque immensa apparet in beneficiis dei summa ac infinita dignatio. Denique quoniam prauitas & fragilitas, ac insufficiẽtia nostra ineffabilis est, multáq; nimis, ex parte nostri summa requiritur gratitudo. Qualia vero sint beneficia dei, solerter intueri oportet. Beneficiorũ autem dei quædam sunt dona naturæ, quędam vero dona gratiæ, & vtraque duplicia sunt generalia scilicet ac specialia. Dona naturæ sunt creatio, gubernatio, & conseruatio. Recordare ergo, quoniam à deo habes esse, viuere, sentire, mouere, ac intelligere. Et quicquid naturalis perfectionis, pulchritudinis, atque decoris in anima carnéque habes diuinitus tibi impartitum nõ obliuiscaris. Si ingenio polles, si corpore pulcher es, si gratiosus, si prudens, si robustus, si eloquens, agnosce te hæc ab authore naturæ recepisse, & ipsi gratus esse satage. Præterea quis beneficia enumerare sufficiat? Quis ea dignè contẽplari, ponderare, laudare ac diligere possit? Inter quæ summum atque dignis-

dignissimũ ipsa est incarnatio filij dei: in quia ardentissimus eius amor, immẽsa bo-
Brauc 3. nitas inestimabilisq; misericordia splendent. Deniq; q; propter nos in terris inter homines cõuersatus est, atq, ab eis multa perpessus, ac demũ amarissima morte occisus, quod nos proprio sanguine ab ĩfernali æternáq; pœna redemit, & angelicæ
1.Pet.1. beatitudinis, ac perpetuæ iucũditatis hęre-
Titum.3 des cõstituit, Quod ex aqua & spiritu sancto nos regenerauit, & à multis periculis grauibúsque peccatis seruauit. Quod delinquẽtibus misertus est, & dum in mortalibus eramus peccatis, nõ nos subito iuste dãnauit: sed longanimiter expectauit. Et insuper ex mũdo reduxit, & inter suos ad suũ deputauit obsequiũ, quum tamen multos interim, nobis vel propinquos aut certe coętaneos, nobis forte meliores ab hac vita abstraxit: & vel in inferno aut in purgatorio iustè proiecit. Specialia verò beneficia dei vnusquisque in seipso considerare debet, quomodo scilicet sibi quotidie succurrat & adsit, ignoscat & gratiã præstet: in sacris quoque ordinibus constituerit atque carne sua ac sanguine alat. Pro iis esto ô anima grata deo tantũq; benefactorem contẽplare & dilige, & omne bonum, omnem gratiam, omnéque meri-

tum

tum ei semper ascribe, ne per ingratitudinem donis eius fiat indigna, quoniã ab eo omnis boni exordium est, continuatio atque perfectio. Si humanæ beneficentiæ immemorem atque ingratũ existere non solũ inhumanum sed & plus quàm bestiale censetur (Quũ & canis, & leò proprium nutritorem adiutorémq; diligũt) Quanto magis diuinis beneficiis, quæ in seipsis incomparabilia sunt atque dignissima, & maximã gratitudinem propter dignationem dantis requirunt, ingratum fore, itémq; immemorem iniquissimũ impiissimúmque consistit? Nunquã ergo ô anima à memoria tua excidat diuinorũ contemplatio beneficiorum: sed ex eorũ intentissima ponderatione ad dei tui amorem feruentem te semper erigere incitaréque stude. Habenti nanque, id est, grato dabitur, & abundabit. Ei verò, qui non habet, id est, ingrato, & quod videtur habere, auferetur ab eo. Matt. 25

Feria quarta meditandum, de iusto ac metuendo dei iudicio.

Articulus XIII.

NIl horribilius cogitari valet, quã districtum illud nouissimũ iudicium dei. Si enim ipsum nõ esset in inferno pœnalius non vtiq; orasset sanctus propheta,

perseueranter clamaueris: trahe me post te, si faciē eius incessanter quæsieris: cito vtique apparebit tibi & cõuertet cor tuū in se, stabilens & illustrans te in sui contēplatione atq; amore, & tunc veraciter gustabis quoniam suauis est dominus. Admirabiles enim, dulcissimas, & mundissimas subinde delectationes ex diuino fonte, & bono Deo hauries & experieris: & ex tūc desipiet tibi caro, omnísque indigna & carnalis oblectatio contemnetur à te & quod tibi paulo ante laboriosum extitit, mentem, scilicet à multis abstrahere, & in Deo figere. iam promptum erit atque iucundum. Veruntamen in primis necesse est, circa purgationem passionum insistere, & ex timore hominem ordinare, atque in consideratione dominicæ passionis & humilitatis humanitatísque Christi animam exercere; & sic demum ad feruidos diuinæ bonitatis affectus cor leuare, atq; ad lucidissimas, inuisibilis, incorporeæ, ac simplicissimę diuinitatis cõtemplationes mentem attollere.

Quod ad sedulam cordis custodiā permagnū incitamentum sit seria de diuina maiestatis præsentia cogitatio. *Artic.* *IX.*

Vile est atque peruersum, plus venerari vel timere hominū vultum, quam diui-

diuinū conſpectum. Quo itaque pacto mi dilectiſſime frater audemus deo ſpectante cogitare, quod homine audiéte nō audemus proferre? Denique quō non erubeſcimus ea deo cōſpiciente appetere, quæ corā hominibus cōfundimur operari vel dicere? Sed & qualiter audemus in diuini vultus præſentia facere, quod honeſto aliquo viro præſente formidamus efficere? Palā eſt ideo nos iſta peragere, quoniā amplius hominē quā deū honoramus atque metuimus. Sed quid ait altiſſimus? Ego, inquit, glorificantes me glorifico. Qui vero deū negligit & ſpernit, negligetur & ſpernetur ab eo: quoniam quem ipſe deſpicit, nullus corrigit. Ideo ſtudioſa deuotáque mens ſe coram diuino aſpectu cogitet ſemper conſiſtere: omnéſque ſuas cogitationes verba & act⁹ perpēdat, deū ſemper atque vbique inſpicere, dicēs cū ſanctiſſimis Helia & Heliſeo: Viuit dominus in cuius conſpectu ſto hodie. Vocétq; cū Agar matre Iſmaëlis locū omnem in quo fuerit, dñs videt. Enimuero ſi in dei præſentia nos eſſe perpendimus, eiúſque immenſam maieſtatē penſemus: eū vtique pluſquā hominē, aliquē venerari ſatagemus. Si vero eius cōtemplemur inflexibilem iuſtitiā, ac metuendum iudiciū, mox vtique

Eccle.7
1.Reg.17
1.Reg.4
Gene.16
Philip.2
Hebr.10

metuemus; & meritò cum timore & tremore nostrã operemur salutem, pensantes quã sit horrẽdum incidere in manus Dei viuẽtis, qui nec minimum malum impunitum relinquit. Insuper si diuinæ mentis sanctitatẽ aduertimus, erubescemus corã tã mũdissimo ac sanctissimo deo turpiter agere, & inhoneste inobedientérque viuere. Quo enim qui offenditur dignior est, eo & culpa grauior est. Cũque deus incõparabilis & omnino infinitæ dignitatis existat, culpa omnis qua ei inobediẽtes sumus infinitã enormitatẽ habet. Est enim auersio ab infinito bono. Denuo, quò aliquis sanctior & iustior est, eo iniustitia atque malitia ei amplius displicet. De⁹ autẽ essentialiter sanctus est, & supersubstãtialis ac infinitã sanctitas atque iustitia: ideóque inæstimabiliter ac incõparabiliter ei displicet peccatũ, & recessus ab eo. Hinc ergó vehemẽter ô præcordialissime amice & in Christo dimidiũ animæ meæ, non timere oportet, ne tã immẽsam maiestatẽ inhonoremus, neq; tã infallibilẽ iustitiam obliuiscamur, ne corã tã sancto & mũdo deo, immunde atque inique viuamus, sed cũ affectu & solicitudine enitamur, mentẽ nostrã ei semper purã offerre, & dũ in cœlis soli cõquiescimus, eius semper præsentiam

Eccle. 12

tiam cogitemus, diligamus formidemus, ac honoremus, & ipsum nobiscũ semper habere conemur. Neque enim longe est ab vnoquoque nostrum, quoniam in ipso sumus, mouemur & viuimus, & ipse omnibus intimus est, cunctáque penetrat. Ipse siquidem de se loquens: Cœlum, ait, & terram ego impleo. Sin autem solitudo nostra misera, erimúsque infœliciter soli, nõ fœliciter solitarij. Actu. 17 Hier. 23

Sequuntur septem feriarum meditationes vtilissimæ.

Dominico die meditandum de cœlesti atque æterna fœlicitate sanctorum. Artic. X.

OCulus non vidit, nec auris audiuit, neque in cor hominis ascenderunt, quæ præparauit deus electis suis: Quid enim præparauit benignissimus deus diligẽtibus se nisi seipsum? Porro ipse inuisibilis est, audiríque nequit, & cõprehendi nõ valet. Non nobis præparauit creaturã aliquã seu bonum finitum, sed seipsum, vt eũ videamus, diligamus ac possideamus, ipsóque fruẽtes æternaliter contẽtemur. Porro gaudiũ est diffusio animi in conceptione boni, quo itaque id qđ apprehẽditur melius est magísque cõueniens & potentia apprehendens præstantior, ipsáque Esai. 64 1. Cor. 2 Ioan. 1 Rom. 11

apprehẽsio clarior eo gaudiũ ex huiuscemodi apprehensione proueniens plenius est atque iucundius. Deus autẽ sublimis, quo omnes beati fruuntur in patria, est infinita bonitas, qua adepta nil amplius appeti valet, oẽm perfectionem, omnẽmque nobilitatẽ ac pulchritudinẽ, cum immẽsa plenitudine cõprehendens, éstque diuina bonitas omni creatæ menti eã cernenti, conuenientissima atque dulcissima. Sed & deus æterna & increata sapientia est, exẽplarísq; veritas intellectũ penitus implens & omni agnitione ac veritate adornãs & fœlicitãs: Constat ergo quòd visio patriæ ex parte obiecti scilicet dei sit summè iucunda omnẽ delectationem omnẽq; lætitiã ineffabiliter, incõparabilitérque, præcellens. Denique intellectus dignissima ac diuinissima potentia est, & vnio quoq; seu apprehensio intellectus in patria clarissima est ac immediata. Erit enim facie ad faciem, & erimus tunc ei similes, quoniam videbimus eum sicuti est. Contemplare ô anima vt vales, quale erit gaudiũ videre æternam illam essentiam; & clare cognoscere, quemadmodum ipsa æterna sit à nullo facta nec creata, neque dependens sed sibi ex se in se & per se sufficiens, omnia creans intelligens, conseruans, ad-

miniſtrans

ministrans atque gubernans. Admirabilẽ, & incircunscriptibilem & incomprehensibilem deum per essentiam & in seipso, lucide & clare intelligere, & eius fontali sapientia totius vniuersi ordinem, omnẽque veritatem atque secretissima intueri. Frui quoque immenso bono & id semper possidere, & quicquid desiderabile pulchrumque existit in seipso habere sicque, æterna irradiari sapientia, & diuina impleri bonitate, vt omne desiderium intellectus & voluntatis omnino satietur & contentum reddatur. Gustare insuper diuinæ pacis dulcedinẽ & amore creatoris prorsus absorberi, in deũ transformari, & eum semper in se complecti neque ab eius amplexu amore atque aspectu vnquam posse auelli. Ioan.5 Videre demum superbenedictã Ioan.5 trinitatem, & inspicere, quemadmodum ab æterno patre generet filius patri coæternus coæqualis & cõsubstantialis: quomodo etiam ab vtroque procedat spiritus sanctus, & quemadmodum pater diligat filium, & filius patrem, atque vterque spiritum sanctum, quæ diuinarum harum personarum mutua complacentia, nexus, amor, & gloria. Postremo videre in Christo ex diuina atque humana natura, vnam constare personam: & gloriam ac pulchri

tudinem humanitatis in Christo, & qualiter super omnem angelicam altitudinem exaltata sit inæstimabili excellentia videre quoque gloriam atque decorem amantissimæ dei vnicæ virgini, prælectæ Mariæ, & mutuam eius & filij sui familiaritatem atque amorem: speculari quoque Hierarchias cœlestes, ordinésque angelicos, & quomodo milia milium ministrant creatori, deciésque millies centena millia deo assistant, & quemadmodum non sit numerus militum eius: Cernere etiam vniuersitatem hominum electorum prophetarum, apostolorum, martyrum, ac confessorum, virginúmque, & totius cœlestis militiæ inuiolabilem pacẽ feruidissimã charitatem, iucundissimam societatem, inconcussibilem securitatem, æternam beatitudinẽ, inenarrabilem gloriã, & splendidissimam pulchritudinem: vbi impossibile est deesse quod amatur, adesse quod oditur: vbi deus omnia implet, omnia in se trahit & omnia possidet. Misera & infœlix nimis anima, quæ propter vilissimas mundi huius delitias, propter turpissimas carnis libidines, & momentaneas delectationes ac pompas, tanto se gaudio priuat, & iram dei pœnámque æternam acquirit. Amandus nobis es, & super omnia ardentissime

Dani.7 Iob.15

tissime diligendus, sancte creator, adorande deus, qui pauperrimis istis vermiculis talia præparasti: Et tu ô rex Messia, ô altissime Christe, qui amissam olim beatitudinem istam, nobis non auro neque argento, sed proprio sanguine atque turpissima ac amarissima tua morte reparasti. Cur 1.Pet.1
dormis ô anima, cur mœrore consumeris, cur te accedia premit, quare non diligis, cur non desideras neque suspiras? Intende paulisper quænam tibi parentur in patria & propter amorem illorum vilipende interim præsentis gaudia vitæ. Pensa quo- 1.Par.29
niam exul & peregrina sis super terram, & cum affectu festina ad patriam. Qui nãque temporales quærit delitias, & qui nõ quotidie æstuanti desiderio suspirat ad beatitudinem istam, non est vtique ea dignus. Ama quoque modo nesciri & sperni, vt illic ab omnibus electis agnoscaris & honoreris. Non fatigatio te pusillanimem, nec pigritia segnem efficiat, pro æterna beatitudine laborantem.

Feria secunda meditandum de morte. Artic 11.

QVi se quotidie præsentem vita, atque vniuersam eius gloriam cito amissurũ cogitat, facile ea quæ nũc dulcia ac bona videntur cõtẽnet, & dei timoré incurrit: eaque cõgregare festinat, quæ sibi

in extremæ necessitatis articulo ꝑdesunt atque egredientem animã comitabũtur. Ideóque hoc nobis expedit, vt quotidie alloquamur animam nostram, dicentes: Scito ô anima, quoniã in breui veniet hora vt transeas ex hoc mundo in regionem ignotam & districto tribunali Christi te mox astare oportebit. Veniet cito tempus amarissimæ mortis, dũ tempus omissum, & infructuose neglectum recuperare non
Apo.14 poteris. Nihílque te iuuare, aut consolari valebit eorũ, quæ nunc inordinatè diligis iniustéq; agis: sed tunc sequentur te opera tua, tam mala quàm bona, neque erit tibi in hora illa consolatio aliqua nisi memoria atque fiducia bonæ vitæ præteritæ, & succursus diuinæ clementiæ. Tũc dolebis te tam intimoratè ac negligenter vixisse,
Matt.4 omisisse tòt bona, cõmisisse tot mala. Tũc te horror concutiet, & vastabit anxietas, torquebítque remorsus, ac vermis conscientiæ malæ. Itaque iam pœnitentiam age, modò labora, moréfque corrige, ne tunc sero miserabiliter, & formidolose ꝑ clames inducias vel vnius horæ. Porro vt tenacius menti inhæreat meditatio mortis assidua, vtile valde est, imaginem hominis morientis cordi imprimere. Pensandum namque est, quemadmodũ tunc in-

ualidæ manus nigrescāt, vultus pallescat, os cōtrahi, visus obtenebrari, & oculi pro fundari incipiant quomodo demū pulsus caprizare halitúsque deficere, & ex intimo se colligere inchoent, mox quoq; sudor mortis adsit, victam esse naturā contestans, & ipsę mortiferę atque durissimę mortis puncturæ cor suffocare ac scindere conetur. Quumque his anima vallata pressuris, lucem huius mundi videre desinit, & alterius statū seculi interioribus oculis aspicere incipit: adsunt repēte cruentæ bestiæ atque laruales dęmonum facies & cateruæ, renouant peccata præterita, si forte desperationē inducant, & exeuntem præstolantur animā, si fortè eis torquenda præstetur. Hęc pręmeditari vera sapientia est, nec est vtilior scientia quā discere mori, hoc est, seipsum quotidie ad mortē disponere, & ad eius aduentum omni die paratum existere, vt scilicet nil in mente resideat, quod conscientiā mordet, & cum quo mori timemus. Hoc nempe est quod Saluator docet. Vigilate inquiens, quia nescitis diē neque horā. Et quod alibi quoque scriptum est. Mémento creatoris tui, in diebus iuuentutis tuę antequam veniat tempus afflictionis tuæ. Quotidie ergo mortificemus desideria nostra, & omnē à nobis

Matt. 24
Marc. 13
Eccle. 12

nobis abſcindamus mundanũ affectum, nil concupiſcentes eorum quæ in mundo ſunt: illuc nos intime cõuertẽtes vbi æter-
Philip. 2 naliter erimus & viuemus quatenus cu-
Luc. 21 piamus & nos cũ diuino Apoſtolo abſolui, & eſſe cũ Chriſto. Beatus enim ſeruus ille quem cum venerit dominus, inuenerit vigilantem. Ideo & Theophilus Alexãdrinus olim expers morti propinquans dixit de abbate Arſenio, Beatus es Abba Arſeni, quoniam hanc horam ſemper præ oculis habuiſti Denique abbas Helias Ego inquit tres res timeo. Vnum quando anima mea egreſſura eſt de corpore. Secundũ, quando cõcurſurus ſum deo. Tertium qñ ſententia iudicis proferetur de me. Et nos igitur dilecte mi hæc tria formidem' & vileſcet nobis hic mundus omníſque decor, & concupiſcentia & gloria eius.

Feria tertia meditandum de intenta conſideratione beneficiorum Dei. Artic. XII.

TRia ſunt, ex quibus beneficij magnitudo penſatur. Primũ eſt, excellentia dantis. Secundũ, paruitas recipientis. Quo enim dator eſt dignior, & recipiens minor, eo in dono ſeu beneficio amplior apparet, ex parte donantis dignatio, atque ex parte recipiẽtis vehementior exigitur gratitudo. Quemadmodum ſi rex præpotens

tens ægeno alicui aliquid præstet. Tertiũ autem ex quo beneficij magnitudo attẽditur, est dignitas doni. Quoniam ergo maiestas fontis atque datoris vniuersorum donorum, incircũscriptibilis est, incomparabilis atque immensa apparet in beneficiis dei summa ac infinita dignatio. Denique quoniam prauitas & fragilitas, ac insufficiẽtia nostra ineffabilis est, multáq; nimis, ex parte nostri summa requiritur gratitudo. Qualia vero sint beneficia dei, solerter intueri oportet. Beneficiorũ autem dei quædam sunt dona naturæ, quędam vero dona gratiæ, & vtraque duplicia sunt generalia scilicet ac specialia. Dona naturæ sunt creatio, gubernatio, & conseruatio. Recordare ergo, quoniam à deo habes esse, viuere, sentire, mouere, ac intelligere. Et quicquid naturalis perfectionis, pulchritudinis, atque decoris in anima carnéque habes diuinitus tibi impartitum nõ obliuiscaris. Si ingenio polles, si corpore pulcher es, si gratiosus, si prudens, si robustus, si eloquens, agnosce te hæc ab authore naturæ recepisse, & ipsi gratus esse satage. Præterea quis beneficia enumerare sufficiat? Quis ea dignè contẽplari, ponderare, laudare ac diligere possit? Inter quæ summum atque dignis-

tum ei semper ascribe, ne per ingratitudinem donis eius fiat indigna, quoniã ab eo omnis boni exordium est, continuatio atque perfectio. Si humanæ beneficentiæ immemorem atque ingratũ existere non solũ inhumanum sed & plus quàm bestiale censetur (Quũ & canis, & leo proprium nutritorem adiutorémq; diligũt) Quanto magis diuinis beneficiis, quæ in seipsis incomparabilia sunt atque dignissima, & maximã gratitudinem propter dignationem dantis requirunt, ingratum fore, itémq; immemorem iniquissimũ impiissimúmque consistit? Nunquã ergo ô anima à memoria tua excidat diuinorũ contemplatio beneficiorum: sed ex eorũ intentissima ponderatione ad dei tui amorem feruentem te semper erigere incitaréque stude. Habenti nanque, id est, grato dabitur, & abundabit. Ei verò, qui non habet, id est, ingrato, & quod videtur habere, auferetur ab eo. Matt. 25

Feria quarta meditandum, de iusto ac metuendo dei iudicio.

Articulus XIII.

NIl horribilius cogitari valet, quã districtum illud nouissimũ iudicium dei. Si enim ipsum nõ esset in inferno pœnalius non vtiq; orasset sanctus propheta,

Iob.14 Quis mihi tribuat vt in inferno protegas & abscondas me: donec pertranseat furor
Hiero. tuus? Ideóque iudicij illius qualecunque præambulū expertus. S. Hieronymus ait: Siue comedo, siue bibo, siue dormio, siue vigilio, siue aliud aliquid egero, semper insonat auribus meis meę illius horribilis tubæ sonitus, Surgite mortui, venite ad iudiciū. Nūc ergo ô præcharissime frater recolligamus paulisper animā nostrā & solicito corde describamus interioribus oculis nostris extremi illius iudicij mo-
Luc.21. dum atq; horrorē. Intueamur oculo fidei venientē cœlestē iudicem, cū milibus angelorum ac hominū cúmq; omni militia superni exercitus in nubibus cœli super
1.Cor.15. vallem Iosaphat. Pensemus quoq; in mo-mēto in ictu oculi vniuersos resurgere, &
Sapiē. 5. ad Dei iudiciū aduenire. Tūc stabūt iusti in magna constantia aduersus eos qui se angustiauerunt, erúntq; electi eleuati à
August. terra stātes in aëre: impij vero ac reprobi iacebūt in terra, quā dilexerūt plūbo grauiores, durioresq; ferro. Erúntque tunc cū iudice securi, qui modo nō sunt securi & rursus tūc pauebunt, qui modo metuere nolūt, O horrendæ & inexcogitabiles tunc reproborū angustiæ. Videbunt enim vndique; & ecce super eos iratus, distri-

ctus

ctus, inflexibilis iudex infra eos horridũ inferni chaos, apertũ & patens. In circuitu ardens mundus & ignita elementa peccatores inflãmantia: intus cõſcientia vrẽs atq; hinc inde dæmonum turba accuſans. 1.Pet.6
Si tunc iuſtus vix ſaluabitur, peccator & impius vbi ſe ſuſtinebit? O peccatoris cõfuſio. Tũc nẽpe reproborũ vniuerſa peccata atq; arcana omnibus ac ſingulis tam angelis, quàm hominibus elucefcẽt: quatenus omnes iuſtiſſimũ dei iudicium eſſe intelligãt. In hora illa videtes iniqui ſortẽ iuſtorũ turbabũtur timore horribili, & præ anguſtia ſpiritus gementes dicẽt. Nos inſenſati vitam illorũ æſtimabamus inſaniam. Faciẽ ſuã ab ira vltus iudicis quærent auertere & nõ poterunt: dicẽt montibus, cadite ſuper nos: & collibus, operite nos: nec tamen latere valebunt. Tũc videbunt impij in quẽ tranſfixerunt, & ingrati eum qui pro ipſis transfixus eſt quem ipſi ſpreuerunt. Tũc cõputabũtur ac præmia buntur mali Chriſtiani cũ his qui Chriſtum pupugerũt & occiderunt. Sed precor te ô adorande Chriſte: ò Ieſu dulciſſime, inueniamur ego & dilectus meus cui hæc ſcribo, in die illo infeliciſſimo eorum cathologo, qui ſacrilegis, ac ſceleratiſſimis manibus ſuſpẽdẽtes peremerũt quod

Sapien.5 · Lucæ.23 · Ioan.19 · Actuũ 3.

& pro omnibus, rogo pro quibus te oro, oraréque habeo. Denique nullũ tũc malũ nec indiscussum, nec inultũ transibit. De omni cogitatione iniqua, de omni verbo otioso, de omni opere malo, de omni tẽpore iam concesso, tũc exigetur iustissima & efficax ratio. Tunc dicet iudex iis qui ad sinistrã sunt: Ite maledicti in ignẽ æter
Iob, 24 nũ. Et ecce mox aperiens terra os suũ de-
Matt. 12 glutiet impios, inuoluetq; eos ignis quo elementa ardebunt, & cũ totius mũdi im-
Matt. 25 munditia atque fœtore, in æterna eos tormenta intrudet, psis autẽ in profunda gehẽnæ ruentibus, ascẽdent electi in alta polorum, reprobis idipsum videntibus, & ad ampliorem suæ miseriæ calamitatem nunquã obliuiscentibus. Vt igitur intollerabilem hanc euadamus materiam atque inexcogitabilem cõfusionem, horrorem atque angustiam, timeamus modo & cõfiteamus syncerè cum multa erubescentia peccata nostra, nec abscõdamus iam à Christi vicario, quod tunc latere optamus in extremo iuditio. Est autem aliud & singulare vniuscuiusque morientis iudiciũ, nõ minus isto singulis præmeditandũ ac metuendum, dum videlicet anima à corpore exiens, ad Christi repente tribunal protrahitur, illícque astantibus & accusa-

accusantibus malignis spiritibus iudicatur.

Quinta feria meditandũ De pœnis inferni. Articulus XIIII.

QVemadmodũ inenarrabilis est beatitudo sanctorum in cœlo, sic prorsus ineffabilis est miseria reproborũm in inferno. Quid ergo de ineffabili fari præsũmo? Sed ad incitandum timorẽ paulisper balbutiendo loqui desidero. Est enim in inferno in primis animarũ ac dæmonum inconuertibilis auersio mentis à deo, cui correspondet pœna damni, scilicet carentia visionis diuinæ quæ est summa infelicitas. Et quoniam in mortali peccato descẽderũt vel recesserunt, perseuerãt in eis inauertibilis conuersio ad bonũ creatũ atque caducũ in quo sibi finẽ statuerũt, & plus quã summũ bonũ dilexerũt, & hoc est eis æternus cruciatus, quod tali bono frui nequeũt, neque in ipsius illicito vsu delitiare sicut optauerant, possunt. Itaq; æternaliter obstinati manet in malo, nec deum diligũt sed odiũt & blasphemãt Quoniã ergo in peccato mortali propter contẽptũ immensi dei est infinita enormitas est in inferno interminabilis pœna, & q̃a reprobi illi miserrimi sunt vasa iræ, in quibus rigor atque seueritas

diuinæ iuſtitiæ oſtendũtur ac patét ideo ſecundum magnitudinem diuinæ æquitatis iuſte torquentur, & cum ſint deo odibiles, ſempiternæ obliuioni tradũtur, nec vnquã miſerebitur eorũ creator. Vnde cũ
Sapi.14 pœna ignis pœnaliſſima & maxima ſit, primum præcipuúmque miſerorum tormentũ eſt ignis æternus. Nũc ergo redi ô anima ad te, & à diſtractionibus te elongans, intuere impiorũ torméta, quatenus à quorũ miſerando collegio ſeparari vis, poſt vitã hanc in ſupplicio ab eorũ quoq; peccatis atq; delitiis abſtinere ſtudeas in hoc mũdo. Inſpice oculis internis carcerẽ metuendi iudicis, vt credit̃ ĩ medio terræ ſitum, vide illic terram tenebroſam &
Iob.10 opertã, mortis caligine, in qua denſiſſimę ac palpabiles tenebræ, in qua vmbra mortis & nullus ordo, ſed ſempiternus horror perẽnis deſperatio, atq; amariſſima omnis boni deſolatio habitãt. Certa eſt ibi æterna dãnatio, & quicquid deſiderabile iucũdũque exiſtit lõgiſſime & perpetuo abeſt, quicquid autẽ odibile eſt atq; pœnoſum ineuitabiliter adeſt. Audi illic vlulatũ & gemitũ, ſingultũ atque blaſphemiã miſerandiſſimorũ reproborũ, præ doloris ac deſperationis horrore ac magnitudine linguã ſuam manducantium deúmque.

cœli

cœli maledicentiũ atq; blaſphemantium. Ibũt enim à calore nimio ad aquas niuiũ. Ignis quoq; eorum non extinguetur, nec vermis morietur. Inuocabunt mortem & fugiet ab eis. Erit ibi horribilis aſpectus dæmonũ & mutuus rancor ac ſumma inuidia ſingulorũ, niſi quod ſe tunc illi amplius odibunt in ſupplicio qui hic familiarius cõſentiunt in peccato. Intollerabilis aderit fætor & gemens ſocietas, preſſura & calidiſſima flamma atque inexcogitabile frigus. O pœna quæ nunquam finiris, nunquã abbreuiaris, nunquam minueris, O infelix conſortium, vbi vnuſquiſq; alterius auget tormentum. Si hæc ô bone frater intente penſemus, nõ ſolum nõ oblectabunt voluptates carnales, neque de eo tantũ lætabimur, gratiáſq; agemus quòd ab hoc nequam ſeculo erepti ſumus, ſed & miſeris quoque mundi amatoribus vehementiſſime cõpatiemur, atque pro eis affectuoſius diuinam bonitatem precabimur. Inſuper ad nihilum deducetur in conſpectu noſtro malignus: timentes autem dominum glorificabimus.

Iob. 4 Eſai. 66 Apoc. 9 Pſal. 14

Sexta feria meditandum, De paſsione Christi. Articulus XV.

SI ſcire cupis quali te Chriſtus charitate dilexit intẽde quãta pro tua ſalute per-

tulerit. Proinde si peccati grauitatē, enormitatémq; agnoscere optas, contemplare quia aliter peccatū mundi tolli nō potuit, nisi ipse mundi creator, verúsq; Deus id-
1.Pet.2. ipsum incarnatus proprio sanguine aboleret: & ita cogitans Christum diligere, &
Canti.1. peccata abominari incipies. Acerbitatem ac varietatē passionis domini tui, tibi sub pectore tuo tanquam fasciculum myrrhæ recōde, & ne tantæ charitati ingratus sis quotidie eam deuotissima recole mente, atque in ea vide & disce quid te oporteat facere, quomodo pati aduersa, & Christi imitari vestigia, seruū eius cōdeceat. Recordare itaque illius sacratissimæ nouissimæ cœnæ, & quomodo in ea charitatem
Ioan. 13. edocuit, tam verbo quā opere. Verbo qui-
Mat. 26. dē dū dixit, Mādatū nouū do vobis vt di-
Ioan. 13. ligatis inuicē. Opere autē dū propriū cor-
Luc. 22. pus in cibum, & sanguinē dedit in potum.
Mat. 14. Quemadmodū etiā in ea humilitatē summe
Ioan. 18. me instruxit. Discipulorū abluēs tergénsque
Luc. 23. que pedes, & id nobis imitari præcipiens.
Mat. 27. Denique quomodo factus in agonia pro-
Esai. 50. lixius orauit, & factus est sudor eius sicut
Luc. 22. guttæ sanguinis decurrentis in terrā quo-
Ioan. 19. modo postea traditus, captus atq; ligatus
Mar. 14. ad domum pontificis ductus est & quo-
Ioan. 19. modo nocte illa potestati tenebrarū con-

cessa

cessa illuserunt ei, cædentes, velantes, con- Luc. 23.
spuentes, colaphizātes ac blasphemantes Ioan. 19.
filiū Dei, & sanctum sanctorum. Et quali-
ter ipse nō auertit faciē suam ab increpan
tibus & cōspuentibus se, patientiā docēs,
séq; patientiæ formam efficiens. Præterea
quomodo ligatus & cōsputus præsidi tan-
quā seductor presentetur & accusetur, quo
modo ab Herode contēptus, alba veste ir-
risus sit, quemadmodū demum nudatus
atque flagellis dilaniatus, & liuore ac pla-
gis repletus, purpura induatur, & spinis co-
ronetur, totóq; vultu sanguine madens &
rubēs. Denuo flexis genibus adoretur, cō-
spuatur, & tanquā vilissimus hominū pro-
pter te reputetur. Et quomodo sanctissi- Mat. 27.
mū eius caput iā spinis cōfixū percusserūt Mar. 15.
arundine diuino capiti spinas acutissimas
profundius imprimentes. Quemadmo-
dum etiam hinc baiulans sibi crucē exi-
uit & inter latrones suspensus sit manibus
pedibúsq; transfixis, cunctísq; membris
in tantum vt omnia eius ossa dinumerari Ioan. 19.
potuissent, pœnalissime distentis, quomo- Luc. 23.
do felle potatus sit, & pro crucifixoribus Mat. 27.
exorauit atq; tam amarissime passus sit, Ioan. 19.
vt se à patre relictū clamaret, & astantem
sibi matrem discipulo cōmendauit. Hæc
meditari iustum est: & salubre, deóq; gra-

tum, & ad omnem virtutem instructiuum singularémq; gratiam atq; internã deuotionem potissime à Christo conquirens, & ad eius sequendũ patientiã, obedientiam humilitatẽ & charitatem vehementer inflãmans. In omni quoq; tentatione nõ est efficacius dandũ remediũ quã ad Christi passionem confugere. Compatienti demum filio suo dilecto ac vnico dulcissimæ matri ac virgini genitrici, affectuosa mẽte condolere debemus & syncero diligentíque corde reuoluere, quemadmodum in omnibus iis præcordialissimo suo vnigenito ardentissima atque piissima mater compassa sit, quæ si constanter recogite-
Luc. 9. mus, omnis vtique rancor, omnis torpor, omnísque voluptas longe fugient à cordibus nostris, & conabimur abnegare nos, & assequi Christum.

Sabbato meditandum: De recordatione humili propriorum peccatorum. Artic. XVI.

CVm autem ex similitudine amor nascatur, id solum nos Deo facit odibiles per quod efficimur ei dissimiles. Hoc verò peccatum est, ille enim sanctus est, Peccatum autem nos reddit immundos & impios. Ideo ait scriptura: Odisti omnes qui operantur iniquitatem. Et denuo peccata vestra diuiserunt

inter

inter deum & vos. Itaque cùm peccatũ sit langor & immũditia, mors, turpitudóque animæ: volens à peccatis purgari, ea ad mentem reducat & quantũ poterit ea exaggeret, põderatq; magnificet, quatenus de eis amplius doleat, séque magis humiliet. Quo namq; peccata nostra clarius videmus & cõfitemur eo diuino conspectui vehementius abscõduntur, & quo de ipsis magis compungimur ac verecundamur, eo amplius tam culpa quàm pœna consumuntur: qua insuper ipsa plus magnipendimus, eo Deus ipsa minora diiudicat: & quantũ ex ipsa peccatorũ atque defectuũ suoru cõsideratione se anima profundius deiicit & humiliat, eo corã deo sublimior fit. Multa ꝓinde sunt, ex q̃bus peccata nostra enormitatẽ & grauitatẽ acquirũt. Primo propter maiestatẽ & sanctitatẽ eius, qui legem præceptáque dedit, quẽ peccãdo mortaliter propter inobedientiã spernimus & inhonoramus. Venialiter autem peccando aliqualem ei irreuerentia exhibemus corã tam sancto immensóque diuino domino, nõ satis timorate & syncere cõuersantes: in cuius cõspectu merito cũ omni tremore ac solicitudine ambularemus pauentes, ne vel in modico immensitatẽ sanctitatis atq; iustitiæ eius inhonoraremus

raremus. Secūdū peccata nostra aggrauās est ingratitudo de beneficiis Dei. Quo enim illa plura nobis beneficia præstitit, eo magis obligamur ipsum diligere grauiúsq; peccamus nō obediētes: nec honorātes tā benignissimū ac liberalissimum benefactorem. Tertiū autem quod culpam aggrauat, est, quòd toties ea peccata reiteramus. Vulnera nēpe repetita durius lædunt & difficilius sanātur. Sunt quoq; aliæ causæ ac circūstantiæ multæ peccatū grauātes, vt quòd ex proposito mala agimus: quod scientes viam iustitiæ nihilominus iniuste fecimus, quod in sacris locis seu in diuinis laudibus mala commisimus, quod bona vana intentione operati sumus. His igitur ritè pensātis ponat se homo coram deo suo in loco quieto seu opportuno, cōmemorétq; peccata sua grauiora consciētiā magis mordentia: & illa secūdum iam prætacta magnipendat & aggrauet, atque ex totis præcordiis dolēs dicat, Heu deus creator, ꝙ infelix ego te summū & omnipotentem & immensæ sanctitatis dominum, sic irreuerenter offendi, hoc & hoc peccatum, tibi inobediens, téque cōtemnens effeci, tibi tā ingratus fui, toties hoc & illud repetiui. Et si forte bonū aliquid feci, propriū honorē & gloriam quæsiui,

non

nōn te ſolum intendi. Hæc dicens cōpungatur & erubeſcat, ſéque humiliet, & diuinā miſericordiā, beneficia, & merita Chriſti rememorās ſpē reſumat, atque emēdationē firmiter proponat, & ꝓ poſſe pœnā ſibi cōdignam infligat. Et reuera tanta eſt omnis peccati mortalis enormitas, vt merito pro vno ac minimo tali, cūctis debus vitę noſtrę nos vſque ad puluerem, & ſub brutis quoq; humiliaremus, à cōtritionis dolore nunquam ceſſantes. Nō tamen ſit dolor iſte ſemper cōtinuus, ſed frequens & oportunus. Sed & inde nos prę ſertim dolere & cōtriſtari debemus, quod poſt abnegationem mundi & ingreſſum cœnobij tam negligenter infructuoſeque viximus & cū tempore atq; accidia opus dei effecimus. Porrò niſi in vera humilitate omne noſtrum exercitium fundetur, omníſque inanis ac elata cogitatio penitus abiiciatur vniuerſum ſpiritualis ſtructuræ ędificium cito cadet, & omnino peribit.

De præparatione ad miniſterium, celebrationémque miſſæ. *Artic.* XVII.

CVm ad venerandum altare dei, & ſacratiſſimam atque diuinam menſam Chriſti proponis mi chare frater accedere, quatuor diligenti corde intende. Primo teipſum qualis ſis. Secundò maieſtatem

tem eius, cui hoſtiam ſacram offers. Tertiò ipſum ſacrificium in ſe quale & quam ſublime exiſtat. Quartò cauſam propter quam hæc oblatio inſtituta eſt. Priuſquã ergo ad celebrationem accedis, diſcute conſcientiam tuã, & quicquid in ea Chriſto diſplicens ſeu charitatis cõtrariũ inueneris, per internũ dolorẽ ſynceram confeſſionem ac humilẽ ſatisfactionem emenda & dilue. Conſidera quoque miſeriã ac fragilitatem, inſufficientiã, & ingratitudinem tuam, quatenus cũ profunda humilitate, & reuerentiali timore accedas: dícque in ſecreto Deo tuo, Tu domine vniuerſorũ, in cuius cõſpectu omnis creatura tanquã nihilũ eſt & inane, omnipotens, & miſericors, ac metuende Deus, tu domine noſti imperfectũ meum, & iniquitates meas

Ioan.6. multas & magnas tu vides. Confiteor domine & agnoſco, q̃a nimis indignus ſum vt ego tam ingratus & negligens, tam vilis & immundus, tam pauper & iniuſtus, altari tuo aſſiſtã, & te regẽ gloriæ vnigenitũ Dei, æterno patri offeram, & te contrectem atque manducem. Sed ô Chriſte, tu qui te à nobis ſumi iuſſiſti, qui mihi ordinem contuliſti, & eius à me obſequium exigis, da propter hanc tuã inæſtimabilẽ dignationem, charitatem & miſericordiã

mihi

mihi gratiam, vt te tam humiliter, tam timorate, támque reuerenter, & affectuose tractem & sumam sicut decet & tu requiris. Prætereà intuere maiestatem eius, cui sacrificium immolas. Quoties enim celebras toties omnipotenti, æternóque patri dilectum ac vnicum suum filium offers. Considera quàm magnũ sit tale officium, & cũ quanta puritate & reuerentia, quo amore & feruore, tã superexaltato deo astare & immolare oportet. Insuper vide hoc sacramentũ in se, quam sanctum & nobile reuerendum, atque amandũ existat. Continetur enim sub forma panis, ex vi consecrationis caro Christi, & sub speciebus vini sanguis ipsius, vtrobique tamẽ vere est totus Christus, Deus & homo. Itaque quũ dissimilia nolũt vniri (similitudo enim facit vnionem bonam esse atque decentem. Dissimilitudo autem facit eam nociuam ipsámque corrũpit: vt si aquam igni commisceas) perscrutare diligenter antequã Christum accipias, si te ei conformen & assimulatũ inuenias: alioquin vnio tui cũ eo innaturalis erit, nociua nec permanens Denique ipse quẽ tractas & sumis sanctus & purus est, mitis & humilis, amorosus & innocens. Nisi itaque te quoque talem inuenias vel actu aut certè in affectu, atque

Contẽta sub speciebus panis & vini.

Leuit.19 Matt.12.

secun-

ſecundum aliquem gradum, vtpote, vel
in gradu inſipientium, vel perfectorum
vel medio modo ſe habentium ac proficientium
non vtique accedere expedit.
Veruntamen quum ſit hoc ſacramentum
medicina peccati, & remediũ eius ſi nondum
à paſſionibus, atque peccatis emundatus
ſis doles tamen de eis, & emendationem
omnino proponis, tunc communio
& celebratio plurimum expedit, & ad
illicitos paſſionũ motus frangendos maximè
confert, & deuotionem ac charita-

Cauſa institutionis ſacramenti altaris.

tem præcipuè alit & auget. Porrò cauſa
inſtitutionis ſacramenti iſtius, & commemoratio
charitatis paſſioniſque Chriſti,
& cęterorum quoque beneficiorum eius,
vt videlicet toties eius accendamur amore,
quoties pignus ac memoriale dilectionis
ſuæ accipimus. Sunt autẽ & aliæ multæ,
cauſæ, vtpote ſubſidium militantis eccleſiæ,
ſalus viuorum, requies defunctorum,
& quotidianorum quoque medela
defectuum. Qui itaque pro his Deum digne
exorare in miſſa cupit, eget vtique,
vt ſe Dei idoneũ atque ſyncerum miniſtrũ
exhibeat. His igitur penſatis, cum reuerentia
& timore, atque affectu accedendũ
eſt, & requiritur in ipſo officio actualis
deuotio, quã is raro habebit, qui miſ-

fi peracta se cito effundit, & ad vana conuertit. Necesse est enim: vt qui dignè celebrare desiderat, post missam studeat Deo de donis suis gratus esse, memor custoditus & antè missæ exordium, se (vt dictum est) præparet, atque in omni sua conuersatione solicitus sit, & ea de quibus confitetur quamuis parua appareant, posteà pro posse caueat, ac magis custoditus sit. Et re uera dum post confessionem incauti, negligétes, & leues manemus, vt ante, signú est nõ ex vero dolore, sed ex arida cõsuetudine nos esse cõfessos. Ideóq; nihil profus proficimus sed indeuoti, rudes, & crudi manemus. Denique horæ ipsæ canonicæ, ac laudes diuinæ non improuisa vagáque mente inchoandę sunt, sed antè earum inceptionẽ dirigendus est spiritus ad creatorem suum, & deuotum aliquid cordi infundendũ est, & post earum expletionem non mox effundenda, sed custodienda est anima. Vnde si semper actualiter intenti esse ad omnia sacra verba nequimus, saltẽ cũ feruore ac attentione inchoamus, quatenus sic virtus principij remaneat in sequentibus & à primordiali attẽtione totũ opus sortiatur virtutẽ. Alioquin modicus error in principio, magnus erit in fine.

Actualis deuotio.

Philoso.

De solido cibo perfectorum. Artic. XVIII.

EStin Christiana doctrina lactea esca, qua illi qui nōdū exercitatos habent sensus, alendi sunt, qui interna & spiritualia necdū gustauerunt, neque perfectorū sermonum capaces facti sunt. Hi quippe quum paruuli adhuc ac teneri in Christo sint, circa exterioris hominis cultū passionúmq; reformationē egent institui atque
Hebr.5. à manifestis malis compesci. Porrò perfe-
Cor.2. ctorum est solidus cibus, quemadmodum ait Apostolus: Sapientiam loquimur inter perfectos. Hic autem solidus cibus, sermo est mentalis puritatis, ac intimæ perfectionis, cōsistens in hoc, vt mens ipsa vni vero summo bono, quod solum necessariū est, syncere atque stabiliter infigatur, atque
Luc.10. adhæreat. Quoniam ergo iam in hac editione de his quæ ad hanc perfectionē, & solidum cibum disponunt, breuiter dictū est: nunc de ea, quid ipsa sit paulisper disserendum. Est autem diuinæ veritatis, seu summæ deitatis munda speculatio, & bonitatis diuinæ feruens dilectio. Enimuero ad hanc speculationē & dilectionem, omnis cognitio & amor creaturarum omniū ordinanda sunt, ad quam tamen contemplatio humanitatis passionísque Christi, & eorum quæ ad eam pertinent, & ipsorum dilectio potissime erigūt, atque coadiuuant

Quid vera sit sapientia.

iuuant. Denique quo diuinitas ipsa omni creatura melior est atque præstantior, eo ipsius contemplatio dignior est, & amor desiderabilior. Sed & cur amor procedat ex cognitione, & ex vtroque deuotio, quẽ admodũ diuinitas optima est atque dulcissima, sic eius cõspeculatio syncera maximáq; quantũ in se est deuotionẽ causat in mente. Sed necesse est animã per ethicã seu moralem scientiam esse dispositam, & per veram atq; internã pacem fore aptatam. Pax ista est tranquillitas ordinis, seu quies à perturbatione: dum scilicet in nobis caro obedit spiritui, & sensualitas rationi passionibus mitigatis, & appetitui rationali subiectis. Vnde à pturbatione prorsus cauere oportet, & ad tranquillitatẽ, & mansuetudinem animam semper inducere. Itaq; vt ex visibilib. creaturis, ad inuisibilis creatoris contẽplationẽ queas assurgere, considera ordinem rerũ. Est nempe in entibus ordo & species rerũ se habent vt numeri, & adinuicẽ ordinatissimè concatenatæ sunt. In ordine autẽ necesse est vnum esse primũ, & vnũ vltimum. Est igitur in vniuersitate vnum primũ ens. Hoc autem primum ens necesse est esse incausatum, ac independens. Si enim causatum est, habet causam ante se, & sic nõ erit pri-

Ex cognitione amor ex vtroque deuotio scaturit.

Philoso.

Primum ens.

mum. Quumque hoc ens sit à nullo dependens, est ens per essentiam & est à se, seu per seipsum, ergo est æternum, nunquam enim desinet: quia nec incępit. Ad hęc in omni ordine primũ est in illo ordine perfectum sicut primũ calido est perfecte calidum, Primum igitur ens est perfectum. Nam cum sit primum, & per essentiam nõ potest in eo natura entis esse minorata à plenitudine suæ perfectionis. Nihil enim imperfectũ est, nisi prout est distans à fonte suæ perfectionis. Ideóque ꝙ est sibiipsi ratio existendi, habet esse omnino perfectum. Deus igitur est ens, in quo est oĩs nobilitas, omnisq; perfectio, & plenitudo ipsius esse. In diuino ergo esse, est vita, sapientia, felicitas, omnipotentia, sanctitas: & quicquid ad ornatum atque decorem ipsius esse pertinet. Præterea ꝙ perfectũ est: & primũ necesse est, esse simplex. Si enim compositum est indiget his ex quibus componitur: & habet cõponentia sua ante se neque est in seipso substantialiter perfectũ, sed per additionem vnus, ad aliud, & vnũquodque componentium indigeret alio. Primum ergo ens quum sit perfectũ, est simplex: Non ergo diuersificatur in eo esse, posse, & agere: in Deo ita que vnũ idémque existunt, essentia potẽtia

Perfectiones diuinæ.

tia

tia & actio. Est quoq; Deo idem & potentem ac sapiẽtem seu fœlicẽ & sanctũ esse. Oĩa enim hæc non sunt in ipso, nisi pura, perfectáque vnitas. Porrò quod perfectũ est, simplex est: materiam non habet. Materiæ enim est recipere & pati atque moueri:& ipsa est contingentiæ radix ac imperfectionis origo. Deus ergo materia caret, quod autem sine materia est, dimensionem non habet, quantitas enim sequitur materiam. Deus ergo corpoream magnitudinẽ non habet. Ideóque indiuisibilis est & incorporeus, insensibilis omníq; materiali atque sensibili charitate carẽs. Insuper omni quoque passiua potentia carens, cũ sit actus purus, id est, natura nullam potens perfectionem sortiri ab alio, & ob id immobilis & incommutabilis est. Quod autem simpliciter perfectũ est, necesse est & infinitum esse. Si enim perfectio eius finem haberet, non vtique esset omnino perfectum. Quod vero infinitum est, incõprehensibile est, & quod incomprehensibile est, id ineffabile esse constat. Deus itaque immensus est, incomprehensibilis, & ineffabilis. Talis ergo est amantissime frater Deus noster, ad quem tendimus, qui est in æternum sublimis & benedictus. Amen.

In Deo idẽ sunt essentia, potentia & actio.

D. DIONYSII CARthusiani, De plurimorum beneficiorum vsurpatione, Patroni & Canon. Dial.

CAN.

Psal. 67 QVoniam me peccatorē grauem intueor. Quid mirum si per meipsum Deum iudicem iustum accedere vereor ne forte quemadmodum fluit cera à facie ignis, sic per eam ego peccator à facie dei? Ad quē ergo fiducialius tutiúsque cōfugiam, nisi ad te, ô beate huius collegij venerandi patrone sancte. NP. A. Quisnā es tu? C A. Cur dominus meus sic loquitur seruo suo, quasi huius suæ ecclesiæ canonicos non agnoscat, & quasi solo sit nomine, non reipsa, patronus noster? P. nescis supernæ gloriæ ciues domino deo suo tam omni quaque conformatos, vt quos ipse ignorat, ignorent & ipsi, quos scit ipse, ipsi quoque scire credātur? Porrò impios & iniustos, carnales & negligentes, idcirco nescire asseritur deus, quia eorum damnabilem non
Luc. 13 approbat vitam, quibus & in die dicet
Matt. 7 iudicij, Nescio vos, discedite à me operarij iniquitatis. Iustos verò cognoscit, quorum

rum vitam approbare censetur. Quid ergo miraris, si me te ignotare profitear, cuius mihi conuersatio displicet vehementer? Atqui sicut tu nomine, non vita canonicus es, sic ego nomine, non re, tuus dici possim patronus. Insuper qua fronte me tuum appellas patronũ, qui alterius quoque collegij, aut certe plurium te esse canonicũ gloriaris? Nunquid plurium capitum, diuersorum prælatorum non subordinatorum, variorum itidem corporum mysticorum, poteris esse membrum aut subditus? C. Væ misero mihi, & heu miserum me, quia quem patronum & excusatorem inuenire sperabam, non nisi accusatorem & reprehensorem reperio. Et ecce solo nomine me esse canonicum contestaris, quum pondus feram diei & æstus quotidie visitans chorum, orans, cantans ac celebrans. Præterea cur super pluralitate beneficiorum me increpas, quum iã viri doctissimi in omni fere facultate promoti, pluribus sint beneficiis dotati? Quod si vituperabile esset, atque damnabile ab eis (nisi fallor) euitaretur. Et nomine expedit plures habere patronos apud altissimum & per consequens in pluribus esse præbendatum collegiis? P A T. Nonne in collocutionis huius exordio te Mat. 2

grauem esse peccatorē clamasti? Cur ergo super re ista causeris, quoniam nomine, nō re, te canonicum esse redargui? An de illorū es cathalogo, qui seipsos quidem accusant, quū vero accusantur, & corripiūtur ab aliis, indignātur & excusare se moliuntur: cum tamen in scriptura veritatis expressum sit: Qui odit correctionem vestigium est peccatoris. Et qui abiicit disciplinam, infœlix est? Præterea non aduertis quid canonici nomine designetur? Nónne canon regula interpretatur? Vnde canonicus quasi regularis nuncupatur. Propter quod is tantum ritè ac verè re ipsa appellatur canonicus, cuius vita iuxta sanctorum patrum canones iurísque regulas dirigitur, rectificatur, ac ducitur. An adeo excæcatus es mente: vt exteriorem ingressum ad chorum, vocalémque cantum, orationem, & celebrationem putes cuiquam sufficere ad salutem? Nónne ingratum est spiritui sancto, quicquid ei offertur, neglecto ad quod offerens obligatur? Nónne legisti Bernard. hæc dicentem quam extremæ sit impudentiæ, carnales & vitiosos canonicos, seu clericos audere ingredi sancta Sanctorum, summíque regis se prǽsentari conspectui: & pollutis labiis fontem puritatis supermundissimum laudare

Eccle. 21
Sapien. 3
Bernard.

dare Deum? Nunquid speciosa est laus in ore peccatoris? Nonne peccatori dixit deus, Quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum? Nonne qui declinat aurem suam ne audiat legem, oratio eius execrabilis erit? An non audisti Augusti. loquentem? Quia plus placet deo latratus canum, grunnitus porcorum, quam cantus luxuriantium clericorum? Nonne de talibus per beatissimum Esaiam locutus est dominus: Populus hic labiis me honorat: cor autem eorum longè est à me? Idcirco in vanum me colunt. Denique quid diuinus docuerit Dionysius non aduertis? Nonne in pluribus scripsit locis. Quod indignis ministris nec fas est sacra contingere symbola, vasa ac sacerdotalia ornamenta? Multominus profecto est eis licitum consecrare, tangere, sumere, aut aliis dispensare corpus & sanguinem Saluatoris: quoniam deiformes atque mundissimos esse oportet in sacris ordinibus constitutos sacri altaris ministros. Hinc catholici concorditer dicūt doctores, vnumquęque in sacris constitutū ordinibus, in omni actu cuiuscunque ordinis sacri peccare mortaliter, si indignè (hoc est in mortali existens peccato) exerceat aliquem actum

Psal. 46
Eccle. 19
Prou. 28
Esai. 19

ordinis sacri,& calicem,& sacras vestes tā gendo, mortaliter peccat. Postremo plures habere apud deum patronos, vtiq; expedit, sed nō eo modo vt tangis, quin potius qui plura habet beneficia, quorum vnum simplicis victui ac vestitui sufficit, nullū apud deū habet patronum in veritate nisi pœniteat, quum in statu dānationis esse probetur. Dum item multorū capitū, non subordinatorum vult esse membrum ac subditus nullus eorum verū esse membrū ac verus subditus demōstratur. Quod autem de doctoribus plura beneficia habentibus opponis, nil valet quia excæcat eos eorum malitia, eorum cupiditas, ambitio, negligentia, carnalitas, aut huiuscemodi aliud vitium. Et vide quam stolide arguas. Nonne magis credendum est sanctissimis patribus excellentissimísque doctoribus dudum in Christo defunctis, quorum doctrinam & vitam approbauit altissimus, & nunc vniuersalis tenet approbátque ecclesia, qui scripserunt, asseruerunt & docuerunt oppositum? Nōne electus dei Bernar. cuidam illustri scripsit canonico. Quicquid de vnico tuo beneficio vltra simplicem victum & vestitū tibi reseruas tuum non est, furtū est, rapina est, sacrilegium est? Nonne secundum doctrinam

Thomæ

Thomæ de Aquino Gulielmi Patri. Raimũdi. Ioan. Vlrici & aliorum complurium qui plura beneficia habent quorũ vnũ ad simplicem victum vestitũq; sufficit, deum suæ priuant honorificentiæ cultu, matrem suam ecclesiam suis mutilãt membris ac detruncant suppositos pauperes eleemosynis eis debitis, viuos ac mortuos suis suffragiis, fundatores suis intentis? Ecce quam horribilia sunt ista. Cũ enim beneficiũ ordinetur ad officiũ, nempe ad persoluendũ horas canonicas, ad orandum ꝑ fundatoribus & vniuersis his annexis, ad obsequẽdum altissimo, ad tribuendum ꝙ superest indigẽtibus dũ vnus plura beneficia habet nec tamen nisi vnum officium soluit, priuatur deus residuis officiis, quæ suæ maiestati exhiberentur ab his qui de aliis (canonici seu clerici pluribus beneficiati) possent beneficiis sustentari. Similiter defuncti illorum priuantur suffragiis, & egeni eleemosynis suis. CA. Vndique conuictum me cerno conclusum me video, obrutum me fateor, idcirco consilium auxiliúmq; imploro, efflagito & suspiro. Veruntamen de hoc informari deposco qd iudicari debeat simplici victui vestituique sufficere. Siquidem ad honestatẽ status nostri multa pertinere ac exi-

gi dicimus & docemus: PAT. Quod te superatum fateris, atque remedium quæris cõmendo, consilium & auxiliũ impartiri paratus. Porro ad quęsitum respondeo qđ vestrá assertio & doctrina multipliciter periculosa & erronea inuenitur. Hoc igitur tibi respondeo, quod quanto canonici plebi vulgari vocatione, gradu aut ordine sacro sunt altiores tanto pariter & virtutibus spectantiores esse, & honestiores in vita tenentur. Honestas vero ecclesiæ nequaquam in curiosis, deliciosis preciosis, superfluis, vestibus, equitaturis, epulis, ornamentis, familia exteriori, secularíque apparatu, sed in decore cõsistit virtutum. Et nimirum honor debetur virtuti, vtpote exhibitio reuerentiæ in signum virtutis. Id autem demum verè honestum est, qđ virtuosum, deóque placitum comproba-
Rom.8 tur. Porro quod carnalem prudentiam redolet, quod seculo huic conforme est, qđ carnem oblectat, abominabile est apud iudicem summum, si tamen Christo cre-
Luc.16 ditur, qui in Euangelio protestatur. Quod
Luc.6 altum est hominibus, abominabile est apud deum. Qui iterum loquitur: Væ vobis diuitibus, qui habetis consolationem vestram. Væ vobis qui ridetis nunc, quia plorabitis & flebitis. Væ vobis qui satu-

rati estis,quia esurietis. CAN. Et quis poterit saluus fieri,præsertim ex numero nostro,quia quotidie delicatè vsque ad abundantiam conuiuamur, vino implemur, & inter epulas confabulamur, ridemus & ludimus, diu quoque sedemus ad mensam & vix ieiunia obseruamus ecclesiæ? PAT. Si nō credis Grego. asserenti, Quia ꝙ fouet carnē,necat spiritum: saltē Paulo crede apostolo, qui affirmat: Qui autem sunt Christi: carnem suam crucifixerunt, cum vitiis & concupiscentiis Item. Neque auari,neque cupidi, neque fornicatores, neque elati regnū dei possidebunt: Crede & incommutabili veritati, quæ ait: Quam angusta est porta & arcta via, quæ ducit ad vitam,& pauci inueniunt eam? Quam spatiosa porta & lata via quæ ducit ad perditionē,& multi incedūt per eam? CA. Si hæc ita se habent, paucissimos nostrū credo saluandos. Siquidem in vniuersis quæ carnis sunt volumus abundare delitias, diuitias,honoréque quærimus, diuinum officiū agitanter transigimus,& ita cursorie legimus,oramus & psallimus,& verba vix distīcta proferimus. PA. Status vester vniuersus miserabiliter est valde,heu miserum corruptus, atque ad maximum lapsum vos deiecti. CAN. Hoc mihi precor

Grego. Gala. 5

planius

planius pleniúsq; exponas. PA. Diligenter aduerte, ad quæ obligeris. Etenim inquantum es homo Christianus, teneris ad Euangelica præcepta, ad cõmunia quoq; præcepta Ecclesiæ, vt discas à saluatore, quia mitis est & humilis corde, corpúsq; tuũ in animæ redigas seruitutem, abstinẽdo à carnalibus desideriis quæ militant aduersus animã, Amicos inimicósque diligas, pro persequẽtib⁹ te exores, odiẽtibus te & mala faciẽtibus tibi benefacias, oẽm deinceps superbiã, irã, inuidiã, gulam, incontinentiam auaritiã, accidiam, &c. vniuersa peccata mortalia vites, cum metu & reuerentia seruias deo, cũ timore & tremore tuã opereris salutẽ. Nec solũ præfata fugias vitia, sed etiã oppositis eis virtutibus decoreris vt vere sis humilis, mansuetus, sobrius, castus, liberalis & alacer ad diuina atq; (quod omnib⁹ eminet) toto corde, tota aĩa tota mente, totísque viribus diligas deum, & proximum omnem sicut teipsum: neminem scandalizes, omnes, quantum in te est, ædifices, in patien-
Matt. 11 tia tua possideas animã tuam. Delinquen-
1. Cor. 9 tem charitatiue corripias, opera misericordiæ tam corporalia quàm spiritualia pro posse exerceas, habẽs victũ & quibus tegaris his cõtentus sis. Et in his perseue-
res

res vsque in finem. Ecce ad ista obligaris
inquantum Christianus: Quia qui dicit se 1.Pet.2
in Christo manere, debet sicut ipse ambu Matth.5
lauit, & ipse ambulare, cum ipse iubeat & Hebr.12
hortetur. Qui mihi ministrat me sequat. Philip. 2
CA. Ego his rite pensatis, nondũ veraci 1.Tim. 6
ter Christianum esse me fateor & cogno- Matt.22
sco. Nihilominus vt cordialius me humi- Marc.12
liẽ & deplangam, ea quoque paucis mihi Matt.18.
pandere digneris precor ad quę prout ca- Luc.12.
nonicus obligor. PA. De hoc in decreta- & 13.
libus satis doceris: tamẽ vt memoriæ for-
tius imprimantur, cõpendiose tangentur.
Sic enim in principio tertij decretalium
continetur: Vt clericorum mores & actus
in melius reformentur, continenter & ca-
ste viuere studeant vniuersi præsertim in
sacris ordinibus cõstituti, ab omni libidi-
nis vitio præcauentes, maxime illo pro-
pter ꝙ venit ira in filios diffidẽtiæ quate-
nus in conspectu omnipotentis dei puro 1.Tim. 6
corde ac mundo corpore valeant ministra
re: ne vero facilitas veniæ incentiuum tri-
buat delinquendi, statuimus, vt qui com-
prehẽsi fuerint incontinentiæ vitio labo-
rare, prout magis aut minus peccauerint,
puniant secũdũ canonicas sanctiões quas
efficacius & districtius pręcepimus obser
uari, vt quos diuinus timor à malo te nõ
reuo-

reuocat, temporalis saltē pœna coerceat à peccato. Si quis ergo hac de causa suspēsus præsumpserit celebrare diuina, nō solū ecclesiasticis beneficiis spolietur, verū etiā pro duplici culpa perpetuo deponatur. Prælati vero qui tales pręsumpserūt in suis iniquitatibus sustinere, maxime ob tentu pecuniæ vel alterius cōmodi temporalis pari subiaceant vltioni. A crapula & ebrietate oēs clerici abstineant diligēter. Vnde vinū sibi tēperent, & se vino, nec ad bibendū quispiam incitetur, cum ebrietas & mētis inducat exiliū & libidinis prouocet incendium. Vnde illum abusum penitus decernimus abolēdum, quo in quibusdam partibus ad potus æquales suo modo se obligāt potatores, & ille iudicio taliū plus laudat, q plures inebriat, & calices fœcundiores exhaurit. Si quis autem super his se culpabilem exhibuerit (nisi à superiore cōmonitus satisfecerit) ab officio vel beneficio suspendatur. Clerici officia vel commercia secularia non exerceāt, maxime inhonesta. Mimis ioculatorib⁹ & histrionibus nō intendant, & tabernas prorsus euitēt, nisi forte causa necessitatis in itinere constituti. Ad aleas & taxillos non ludant, nec huiusmodi ludis intersint. Coronam, & tonsuram habeant

Col.3.

beant congruentem, & se in officiis ecclesiasticis & aliis bonis studiis exerceāt diligenter. Clausula deferant desuper indumenta nimia breuitate vel longitudine non notanda. Pannis rubeis aut viridibus, necnon manicis aut sotularibus, consutitiis, frenis, sellis pectoralibus, calcaribus deauratis, aut aliam superfluitatem gerentibus, non vtantur. Fibulas omnino nō ferant, neque corrigiā argēti vel auri ornatum habentes, sed nec annulos gerent, nisi quibus competat ex officio dignitatis. Pontifices autē in publico & in ecclesiis super indumentis lineis omnes vtantur nisi monachi fuerint, quos oportet habitū ferre monachalem. Clerici arma portantes, & vsurarij excommunicentur. Si quis ex clericis comā relaxauerit, anathema sit. Monasteria sanctimonialium si quisquā clericus sine manifesta & rationabili causa frequentare præsumpserit, per episcopum arceatur. Et si non desierit, ab officio ecclesiastico, reddatur immunis. Si laici excommunicationi subdantur, & à cœtu fidelium fiant penitus alieni. Si quisquā sacerdotum (est est presbyter, diaconus, subdiaconus) de quacunque fœmina habeatur crimine fornicationis suspectus, si post primā, secundam

in.

& tertiam admonitionem inueniatur fabulari & aliquo modo conuersari cū ea, excommunicationi subdatur. Fœmina verò canonice iudicetur. CAN. Intellectis his quæ commemorare dignatus es, in summo me esse cōstitutum periculo luce clarius reprehendo. Nec etenim viget inter nos disciplina, nec regularis obseruantia vlla. Nūc ergo quod mihi impendis cōsilium? PA. Quod aliud nisi vt pluralitati beneficiorum renuncians, cū vno competenti sis post hac contentus, & ea quæ tetigi, ad quæ (siue vt Christianus, siue inquantum canonicus) obligaris obserues? CANO. Non video qualiter ea in collegio isto & inter canonicos perseuerans, valeam, adimplere, cum scriptum sit: Cum peruerso peruerteris. Et: Qui tetigerit picem inquinabitur. Et: Qui communicauerit superbo induet superbiam. Et: qui se iungit fornicariis, erit nequam. Denique ergo ipse achuc imperfectus & fragilis, imo passionibus & vitiis plenus, quomodo inter carnales & praue viuentes conuertibilis ero & Deo inauertibiliter adhærebo, & non potius mox vndique flectar, deiiciar, & peribo? Imo nisi canonicis meis me conformem ab eis irridebor. P. Veræ sapientiæ radius

ful

fulget iam tibi, & spiritus sanctus qui vbi vult spirat, ad salubrem considerationem te erigit. Idcirco finaliter consulo tibi vt pericula fugiens, ciuitatem refugij petas ad tutissimum monasterij portũ festines sacram intres religionem, in qua tot habeas adiutores in bonis, quot fratres & socios religionis. Hocquoq; agnoscas quia portabilius est à prauis hominibus derideri quàm ab altissimo iudice reprobari, & in æternum confundi. CAN. Tibi ô sancte patrone gratias ago immensas, & deuotissime atque humillime obtestor quatenus gratiam & virtutem adimplendi saluberrimum tuum consilium mihi à domino impetrare digneris. P. Ego non ero immemor tui: Tu quoque quoq; quod in te est facere non omittas, & mecum pariter ora tuum ac omnium saluatorem, Qui est super omnia deus sublimis & benedictus. Amen.

*

PROTESTATIO SEV Testamentum quoddam Christiano cuilibet iam iam morituro, vel dictu, vel cogitatu non inutile.

IN nomine patris & filij & spiritus sancti. Ego. N. infœlix peccator, redemptus pretiosissimo sanguine domini nostri Iesu Christi, idque per magnam ipsius erga me dilectionem, non meum meritum, fateor & agnosco publicè vel chirographo hoc, vel verbis meis, coram omnipotente Deo coram omniū qui in cœlo sunt exercitu, corámq; vobis quotquot hic vt testes (si res exegerit) circunstātiis, quòd ego sum ac mori volo vere obediens sanctæ Ecclesiæ Catholicæ filius, quéadmodum syncere Christianum decet. Credòq; & fateor generatim omnes & singulas partes seu articulos fidei Christianæ quibus credendis vnusquísque Christi fidelis obnoxius est, præcipuè vniuersas particulas in duodecim articulis fidei Christianę vel apertè expressas, vel rationabiliter inclusas, secundum quòd à spiritu sancto per duodecim Apost. veritate euangelica nobis

bis traditi sunt. Ad hæc credo & adhæreo illorum interpretationibus siue declarationibus, non quorumuis, aut quibusuis, sed iis quæ per sanctos patres editæ, à sanctissimis cōciliis receptæ, admissæ, approbatæ, confirmatæque sunt. Et, vt breuiter dicam, credo quicquid verè christianus credere debet. In hac tam immobili tāq; firma fide gaudeo ego ex toto corde mori, tenens ac offerens hanc scripturam in manibus meis tanquam munitissimum & inuictissimum aduersus omnes insultus, insidias ac fraudes diaboli scutū. Et si (q̃ Deus auertat) fieret, vt ego impugnatione diaboli aut violentia ægritudinis quicquā aduersus prædicta cogitarem, loquerer, facerem, aut in aliquid ꝑfidiæ, diffidētiæ seu desperationis caderem, hoc qualecunque futurum esset, reuoco hic nunc in vestra omniū præsentia támque irritū facio, quàm facerem si cōpos mentis essem. Propter hoc appello vos omnes quicunq; hic præsentes estis, téque sancte angele, cuius custodiæ ego traditus sum, vt huius protestationis coram omnipotente iudice testimonium feratis. Quod verò in me est ignosco & remitto omnes iniurias mihi quomodocūq; irrogatas: idipsum petens, mihi fieri ab his, quos vel verbis vel factis

AD MVNDI CONtemptum exhortatio elegiaca:

DE numero aethereae quisquis cupis esse palestrae
Principe sub Christo degere militiam.
Huc precor obtutu figas tua lumina & ora.
Te priscos sanctos contueare viros.
Feruor apostolicus, & disciplina prioris
Ecclesiae hos fecit linquere cuncta fuga.
His perteasa quidem consortia chara parentum, &
Coniugia, ac mundi dulcia, & illecebrae.
Hos diuinus amor fructus radice beata
Ferre bonos fecit, & vigilare deo,
His crucifixus erat mundus, deserta petebant,
Quo magis immundi daemonis arma fugent.
Hos deus omnipotens tua gratia missa supernè
Lustrat, & irriguo crescere fonte facit.
O bone Christe Iesu, quantos populare triumphos
Hi tibi delecti, mellifluique viri.
O tibi quas grates horum vice promit Olympus.
Quásue chorus laudes concinit angelicus.
Illorum metuende pater prece, respice vultu
Me miserum placido, fac placeámque tibi

IN D. DIONYSII Carthusiani laudem, Tetrasticon.

Nobile Carthusii Dionysius ordinis olim.
Et decus & splendor, nil nisi sacra crepat.
Hec Loer excipiens Theodoricus omnis, tandem
Praesitit, vt viuum docta per ora virûm.

F I N I S.